

ספר

עמודי אש

כולל

#34

שאלות ותשובות

אשר ערך ואיזן וחקר הרב הגאון הצדיק
המפורסם איש האמת וכו' וכו' מו"ה אברהם
שמואל בר יהודה זללה"ה.

אשר היה אבד דק"ק סקידל ואיישישק וק"ק ראסיין יצ"ו.
הובא לבית ד' ע"י בנו ותלמידו מו"ה יהודה בהרב הגאון המחבר ז"ל.

זוילנא

בדפוס ר' יהודה ליב בן המחוקק מו"ה אליעזר ליפמאן מ"ן נ"י
שנת תרל"ה לפ"ק

АМУДЕ ЭШЪ
т. е.

Огненные столпы. Разсужденія по религіозныхъ вопросамъ.

В И Л Ъ Н А

въ Типографіи Л. Л. Маца, на Андреевской
улицѣ въ домѣ Когоса Гальперна подъ № 81/15
1875.

שנת ה'תרמ"ז

הוצאת המדפיס

Дозволено Цензурою 29 Іюля. 1874 г.
и 15 Іюля 1875 г. Вильна

הוצאת המדפיס

הוצאת המדפיס

הוצאת המדפיס

הוצאת המדפיס

הוצאת המדפיס

הוצאת המדפיס

הוצאת המדפיס

הוצאת המדפיס

הוצאת המדפיס

הוצאת המדפיס

הוצאת המדפיס

הוצאת המדפיס

הוצאת המדפיס

הוצאת המדפיס

הסכמת הרב הגאון האמתי מרה יצחק אלחנן אבד רקאוונא.

בא לפס הרב החו"ב מו"ה יהודא נ"י בהרב הגאון הצדיק המפורסם סו"ס בקש"ס מו"ס אברהם שמואל זצ"ל שהיה רב ואב"ד בק' ראשיין וק' איישיסלאק ובראש לפני כתיב קדש חדש חורב מאביו הגאון זצ"ל ורואה לקובע בדפוס וראיתי בהם שנאמרים בחריפות ובקיאות זיסודות נכונות מש"ס ופוסקים וכוונות בעיני והאמת ניתן לסודיע כי ראויים הם שיוקבעו בדפוס לזכות את נשמתו בגנוי מדומים • ובעוד שהיה בחיים חיותו הייתי מכיר כי היה גאון מפורסם להשיב לשאליו הלכה ברורה במחנות וע"כ מהראוי להיות בעזר בנו היקר הרב סג"ל שיהיה בידו לקובע בדפוס ולהוציאן לאורה בעז"ה ע"פ חבל עד למדע • ע"כ מהראוי להיות בעזר בנו היקר סג"ל אשר ישחלו לקבל החיבור היקר שלו ויבואו ברכה לחוך ביתם • וכן חנכי אי"ה חקבל בל"ג בראשית את הספר הנחמד שלו כשיאל מצה"ד • וזכות הגאון הצדיק שלו חנן על כל אותן שיסתדלו בעזרתו בנו הרב שיהיה יכול להוציא לאור חפצו ומגמתו • ולמען כבוד הסודות וכבוד האי גבירא רבא ויקרא הרב הגאון המהרזר זצ"ל ראיתי לבא עה"ה יום ה' ח"י חדר ב' תרל"ה לפ"ק פה ק"ק קאוונא :

נאם יצחק אלחנן בהרב מו' ישראל איסר וצ"ל החתנה פ"ק הג"ל :

אמר המביא לביה"ד • פה הנה מקום חסיד לחדיע • כי ח"ל יש ח"י עוד הסכמות מגאונים זמירי יצ"ו • אך מלבד אשר מרבית הוצאות והוצאות ההדפסה רבו למעלה ראש • יש עוד כמה פעמים כמסים עמדי אשר לא אוכל להדפיסם • ובמסותא מכבוד הגאונים יצ"ו שידמוני לב"י והמקום ב"ה ידון אותם לקף זכות :

הקדמה

אמר יהודא בן הגאון הסחבר זלה"ה • כגבר איך-איל ורפה ידי • יתחרה להסיע בריה ודלתים • כבן סנוח נזיר אלקים חיים • בן דמינו היום מהעסיסי עלי לבא אחרי מר אבא הגאון זצ"ל • להוציא חלק מכ"ק לאור עולם • ואנכי עבוס התלאות • וננוע המרדות • אשר הקיפוני מכל עברי • והייתי כשוכב בלב ים או בראש חבל • והעבודה הכבודה והכבדה הליו • אך למר אבא הגאון זצ"ל בכבודו ובעצמו היתה נאה • אשר לבו הי' כלב הארי ביום התלמוד והפוסקים ראשונים ואחרונים ז"ל לצלול במים אדירים ולשום במדקחה • ולאסוקי שמעתתא לאמתה של תלכה • ולזכרו הי' נאה לבא אל אוצרות כ"ק הרבים • ולו הי' יאה בקורת עניניהם • עם סידורי נתניהם • ולהעלותם על שדחן רבנן • והוא יבחר ולא אני • אולם ארה! מה איפא אעשה אם עונותי גרמו • אשר נלקח ממני עמרת ראשי ועמרת תפארת ישראל לפתע פתאום כבן ששים שנה • בהיותו בעיר פאלאנזען במדינת קורלאנד לרחוץ במי הים ביום א' בדר"ה אלול • תרכ"ט לפ"ק • בבקר אחר עלותו מן הרחצה אל בית הרחצה שעל שפת הים וילבש את בגדיו • עובו כחו ויחלש ויננע ואין איש אתו באותה שעה ויצאה נשמתו כשהיה [ולא חדלתי מהניד זאת כשער בת רבים כאשר ראיתי גופם באחד מסכתבי העתים שלא כמעשה שהי'] ונתקיים בנו בעוה"ר קוה לשלום וכו' לעת מרפא וגו' • צדיק הוא ה'! ועתה מה אעשה איפא להסון כתביו הקדושים היקרים מכל הון • אשר כבר הרבה מהם היו מרף למלעות הבלי' וההפסד • האעזכם עד אשר יניח לי ה' מכל עברי מסביב? האטמנם בתוך האחלי לבלתי עשות לכבוד מר אבא הגאון זצ"ל שם עולם • עד שאפנה • ועד ירחיב ד' את נבולי? הלא אך צל ימינו • וסי יודע מה ילד יום • ועזי כבר הזהירונו חו"ל • אל תאמר לבשאפנה וכו' • וכאמת כמה ראוי הוא מר אבא זצ"ל אשר חידושי תורתו בספר יוחקן • על זאת יעידו ויגידו כל יודעיו ומכיריו • וביותר לרואי השמש • אשר זכו לחסות בצלו ולאור באור תורתו וצדקתו • אשר ראו את יניעתו העצומה והגוראה כמעט במס"נ סמס • אשר גם בחיותו עסוס בעול צרכי רבים אשר עסק ועמל בהם בלב ונפש • ובאהבה נאמנה ומשתתף בצערו שכאוי • ונוסף לזה הי' ידוע חולי מנעוריו • ובפרט לעת זקנתו אשר גברה עליו מחלתו וחולשתו עד אשר לא האמין בחייו [כאשר אמר לנו בפיו כמה פעמים אשר בקומו מסשכבו בבקר בבקר בכל יום תמיד • הוא בעיניו כתחיית המתים סמס • ועוד אמר לנו כי בשכבו ביום לישן מעט על ערשו והוא לבדו בחדרו הוא ירא לסגור הדלת • פן לא יהי פותח] ואף גם זאת עוד לחבת אהבת התורה"ק • היתה כאש אוכלת בקרבו • וגם כלילה לא שכב לבו • ולא כבה נרו • ספרים פתוחים בצדו וגם גליונות כ"ק • והוא בחולשתו שוכב על ערשו • מתהפך מצד אל צד באנחות מכאיבות לב כל שומעם • ולבו

הקדמה

עד הונה ועמל להוציא דין אמת לאמתו • ואך האמת הי' נר לרגלו • הרחיק ממנו כל הפלפולים המחודדים אשר לא לאמונה נברו בארץ, אך על האמת מסר את נפשו, כן בד"ת, וכן גם במילי דעלמא, הלא הקהלות קודש המפוארות אשר הי' להם להאש ואב"ד, סקידל, ראסין, גם איישישאק יצ"ו • המלאה חכמים וסופרים ממרחקי ארץ, המה יספרו תהלות מר אבא הגאון זללה"ה, וצדקתו ותום דרכיו, וכפרט כמדת האמת, איך לא נשא פנים ולא שב מפני כל, כי אם נכה האמת דרכו, ועל משמרת האמת עמד כהופת נהושת ועמוד ברזל, ואם אמרתו אספרה דרכיו בקדש תקצורנה יריעות רבות מהכיל, ואם ככה איפא לב מי לא יחסול ולא יכאב בראותו כי"ק כאלה אשר הורו והונו מלב אדם צדיק וגאון ישראל כמוהו, יהיו ה"ו טרף לשני הרקבון והכליון, ועל כן אמרתי יהי מה, אחנוד שארית כחי, ואחישא מפלט לכה"פ להלק אחד מהם, כפי אשר אוכל שאת, ואקח מן הבא בידי, וכמו שהם, ואף שיש הרבה בלי סידור נכון, כי מר אבא הגאון ז"ל בענותו הגדולה לא כתבם רק כמתלמד לעצמו, ולא הרחיבה נפשו עוז, להתחשב בין מחברי ספרים, ובכן אחלי מלפני מורי ורבותי המעיינים בספרא דמר אבא הגאון ז"ל • אשר ידינוני לכף זכות, כי מי ישת הטאת על איש אשר הציל ממיטב סחורות אני' סוערה אל סירת דונה להביא אל החוף • אם לא שם כל דבר על מקומו ועל ידהו כראוי לסחורות יקרות כאלה? ואני תפלה, שזכות תורתו וצדקתו דמר אבא הגאון ז"ל תעמוד להלצני מכל מצוקותי, ולהעמיד במרחב רגלי, ולהנות בתורתו כל ימי ולחיות לאל ידי להוציא את כל חבי תורתו דמר אבא ז"ל לאור עולם, להיות לו לשם עולם בארצות החיים, ולכן קראתי שם הספר **עמודי א"ש**, כי א"ש ר"ת אברהם שמואל, ונאה השם הזה ביהוד לתורתו דמר אבא ז"ל אשר אהבתו לדבר ה' זו הלכה היתה כאש בוערת, וכשלהבתיה, וגם א"ש בהיפוך אתון ר"ת שם אמי **אסתר**, כי בזה תנוח בשלום גם נשמת אמי מורתי ז"ל • הרבנית הצדקנית וא"ה מ' אסתר ב"ד שמואל ז"ל • אשר תסכה הרבה לכבוד אבא מארי הגאון ז"ל, להקים עמודיו עמודי אש ד"ת • והחזיקה בידי לומדי תורה המקשיבים לקולו, כי חכמה ועקרת הבית היתה ותפטרנה בירושלים עה"ק תבות"ב, ביום כ"ה אלול שנת תרל"ג • אשר נסעה לשם לבדה אחרי פטירת מר אבא ז"ל, לעשות רצון צדיק אשר הרבה ימע והצטער ע"ז כידוע לכל, תנצב"ה • וזכות אבותי יעמד לי שלא תמוש התורה מפי ומפי זרעי וזרע זרעי עד עולם. הב"ד המדבר במר נפשו ומצפה לישועת ה' יום ועש"ק מ"ו סיון תרל"ה לפ"ק. ווילנא:

יהודה בהגאון המחבר מזה אברהם שמואל זללה"ה.

שאלות ותשובות

עמודי א"ש חלק ראשון

א נשאלתי מהלכה בים לה ר"ל מכות רבות בגללים :
 וכאב בראשה ושינוי ויעלה קרופתה בהעשה
 ע"י תהבולות שהרחק ראשה בשנה ומוני ציטול י"ב הנקרא
 (אדבעט) : וע"י דיבוק בבעט חס בערת ראשה : כדו שיהיו
 בערות ראשה לקליעת הנקראים (קאלטיגעס) ותעש בן האשה
 הנ"ל ונהיו בערותים לקליעות כמעט בכל ראשה ולא כל
 ראשה ממש : ועכ"ז מולדת עיניה וראשה וכאב בגללים לא
 כדו מעליה רק כשתה במכות בגללים נפתחו וזכות מוגלה
 וכאב עיניה נהמעטו מה : ויתכן שפתיחת המכות מחליטין
 נפתחו כי נתרבה המוגלה בפרט בזמן : ונפתחו מחמת זה
 המכות : וכאב עיני' נהמעט הוא מחמת זכות המוגלה :
 ועד עתה היתה האשה הנ"ל מניקה בתוך כ"ד חודש והיתה
 מכולקת מדמים : ועתה הנה חודש לזכותה בלה ורואה דם
 נדה ואי לזאת בלה חס הקליעות הנ"ל חולטין לעבולת חס
 לא כי להסיר יראה לעשה בלא חבא מחמת זה לדי סכנה
 ח"ו : ומה יב' חס גם רופא ישראל מומחה או רופא
 מומחה טובד כוכבים יאמר שיש סכנה או חשב סכנה
 בהסירה : חס אז הכי' יבונה לעבול ולהסיר לעולה או
 לא חו"ה :

ב והנה חף כי השאלה הנ"ל אינה חדשה כי כמותה
 כתובה בס' סדרי עשרה כי ק"ה ס"ק י"ט
 שלו והציא שם מקודם השאלה והתשובה שכתב בזה בעל
 פמ"א ח"ב כי קמ"ו דהעלה להחמיר בענין שאלתו ולבסוף
 האריך גם הוא בזה ובסוף ספרות להסיר והעלה הכל
 להחמיר בהנ"ל חף חס רופא מומחה ישראל יאמר שהוא
 סכנה להסיר : ואף בדועד חולץ : ובספר חמדת אדם
 כתב שחם שלדעתו ה"ל נראה להקל בזה : חכן דעתו בעלה
 נגד הפמ"א וס"ט הנ"ל (ונראה דמהמת זה קינר בדבריו
 ולא ציאר את הטעם בראה להסיר וכתב בקצרה דמהמת
 שהוא דרבנן דוודאי אינה מקפדת וכו' רוצו ואינו מקפיד
 ה' ראוי להסיר כו' ע"כ ולא בייס מהמת אינה כזרה יב
 להסיר כי זה שהוא רק דרבנן אכתי חין זה תשלום הדיבור
 לבאורה ועדיין זה לריך לפניו ומשמע מדבריו דחין סמיכתו
 על מהי דמסיים חת"כ במאמר המוסגר ח"ל ל"ע דאפשר שיש
 כאן ס"ס דפלוגתא כו' יעו"ש כי את זה הוא רק כמותיב
 לבד : וגם דהוא מותיב והוא מפרק שם : דאפשר דעת
 הרמב"ם הוא דעת יחיד נגד דעת רבים : ועוד דהוי כשם
 חוגם חד יעו"ש : וגם יעויין בבאורי הגר"א סי' קל"ח ס"ק י"א
 שלו דכתב רח"ס חזקת לדברי האחרים ודלא בהרמב"ם ממ"ש
 בב"ק (פ"ב ע"א) מדאורייתא דלמא מקטר (*) : ח"כ מלחם כו'
 יעו"ש ולפענ"ד נראה דמהמת הראי' הזאת כמעט שאף לזרוף
 להסירה קשה לזרף דעת הרמב"ם אחר דכל הפוסקים חולקין
 עליו והגמ' כמעט מפורשת היא דלא כותבי' חכן דעת
 הפרשה דמתפק דממא כל השערות של כל הגוף מזורפין
 יחד לבישור רוב שפיר יש לזרפה להניף להסירה ואדבר מזה
 ח"י לקמן בזה (קער קער) ואי לזאת אחרי שבעל פמ"א וס"ט
 חסרו : ובעל חמדת אדם ביטל דעתו נגדו וחוסר ג"כ חס
 כן לא כי הוא להוות דעה בהוראה זו : ועכ"ז אמרתי דאם
 דרופא יאמר שיש סכנה בהסרת הקליעות הרי הענין הוא
 דומה לענין כי מי יודע חס תהרפא האשה הנ"ל ואימת

התהרפא וקשה גידושין כו' : ועל כן עכ"פ מחויב אנוי לבטל
 ע"י ממי חסר ראוי לו לבטוח בעיו חכמתו ולהסיר בלא שראוי
 להסיר ולהכריע נגד פוסקים הנ"ל : ואף חנוי לא מנעת
 ח"צ לעיין בזה כי אמרתי חנוי חזקה להיות מן המחזיקי
 כו' בדבר הזה ואבדד במועט דעתו את הענין בכל חלקיו
 כפי יכולתו בעזרי' : ואבדד גם מה הוא חס הקליעות
 המה בכל הראש ממש : חס יש למלוא חזקה היתר או לא :
 ולא אקצר במקום שראוי לקצר לפני הנדול : כי רובם חנוי
 הדברים בלופן שיח' לתועלת לפני להיות חללי למשמרת ולזכרון :

ג ברמ"א סי' קל"ח כע"ז ו' פסק דחות נשים בים להן
 כמין קליעות שערות דבוקות זו בזו ונעשה
 בלילה ע"י שד וסכנה להסירם לא חייבי ע"כ ומקור חלו
 הדברים הוא במדכ"י סוף הלכות נדה ומקואות : ומקודם
 זה הציא המדכ"י את דברי הראב"י לענין ידות הכלים הארוכות
 ביותר ועתיד לקולץ דלא חייבי בעבילה : והעשם דהוי כבלוע
 ובה"ס דלא מעמא ולא חייץ : וכתב חת"ז דכן פסק הראב"י
 בחותן הנשים בים להם וולקשטרים בשערות שנטשו להם
 בלילות מחמת שד וסכנה נפשות לגלות דלא חייבי : כיון
 דמהדקי עובא זה בזה הוי כבלוע ובה"ס דלא מעמא וכיון
 דלא מעמא לא חייץ : ועוד דקו"ל ג' נימין קבורות חיס
 חוללות חפילו לא חשבת להו כבלוע וביה הסתרים ולא הוי
 כהסירם חתם : כיון דג' נימין חין חולטין משום דלא מהדקי
 ועייל בהו מיא : כ"ש שערות עובא : ועוד שבין דלא מני
 לגלות מפני הסכנה הוי רביתי' ולא חייבי בדאמרוין בפ'
 הערל עובר הינו רביתי' : חע"ג דלאו ירך חמו הוא ע"כ :

והאגור בהלכות עבילה מציא דברי המדכ"י בשם הראב"י
 ומשמע את טעם הראשון שכתב המדכ"י בשם
 הראב"י הנ"ל ואינו מציא רק ב' טעמים האחרונים לבד :

והם"ט בשם הפמ"א בשם הלבוש כתב טעם אחר דמפני
 שאיכא סכנה להסירם הוי מיעוטו שאינו מקפיד
 דאינו חייץ : ע"כ הטעמים דהסירה בענין הקליעות
 הנעשים ע"י שד :

ד ומקודם אבאר דאיכא כ"מ בין כל טעם וטעם מטעמי
 דהסירה הנ"ל : לטעם הלבוש : הרי דאין
 הסירה רק חס הוא במועט הראש לבד חבל ברוב דאף
 באינו מקפיד חייץ עכ"פ מדרבנן ומכ"ש כבולה דחייץ אפי'
 מדאורייתא לבאורה חף באינו מקפיד דכבולה ואינו מקפיד
 חייץ מדאורייתא כדמבאר בהא דהערל (ע"ה ב') חבל טעמי
 המדכ"י בשם הראב"י שפיר שייכים חף חס הוא כבולה :
 והנראה דהו שלא כ' המדכ"י או הראב"י טעם הלבוש ואף דהוא
 פשוט מאד : כי רואה להסיר חף ברוב וכולה : ומלאתי דכ"כ בעל
 ס"ט שם : גם אין שייך טעם הלבוש רק היכא דנעשה ע"י
 שד ואיכא סכנה בהסרתם חבל חס נעשו מחמת כי לא סרקה
 זמן רב את שערות ראשה או ע"י סיבה אחרת אשר הוא
 באופן דליכא סכנה בהסרתם בזה לא שייך טעם הלבוש :
 ואף היכא דלא הוי רק מיעוט דמיעוט ומקפיד חייץ עכ"פ
 מדרבנן : וכן טעם היתר בג' של המדכ"י בשם הראב"י
 (ח"א) אלה

והוא

ובכריש זה מחמת ההסברה נותנת כן וגם מן הרחי' יטו"ם
ובמהדורה חנינה כי קליה השיב לשואל אחד שהקשה על
דבריו שבמ"ק הל' ודחה לדברי השואל וח"ל אחי כוונתי
לרוב הדברים שבספר ה"ט אשר מדבר בענין הזה ולמה שהביא
בשם ה' תפ"מ. וגם אל רוב הדברים שבשני הסו"ת נודע
ביסודם הל' וגם עלה בידי חיזו הוספת ושינויים ורח"י מפורשת
מתוספתא דבב"ב ח"ט לראוי כו' ולא רחיתי להאריך בדברי
אלה ולחזקם בלן אחרי דהענין הוא אמיתי בלי ספק דבבב"ב
ח"ט חף לראוי לביחית מים. וכן כתבתי הוספת דברי שם כי
זה בבה"ס :

חנה"ה

(א) בגודע ביהודה מהדורה קמח תשובה ס"ד כתב דמסתברא דבב"ב
ח"ט לראוי לביחית מים וגם הביא רח"י לזה מן דעת הרשב"א
בשם רבו המובא במל"מ פ"א מהל' מקואות ה"א דראוי לביחית מים
בבה"ס ח"ט חף רק מדרכין לבד. והואיל דלענין טומאה דיו כגלוי מן
התורה. שווינו רבין לענין טהרה נמי כגלוי. וא"כ מוכח מזה דבבב"ב
דלון חשיבה כגלוי לענין טומאה. ח"ט לראוי לביחית מים. והשואל שאל לו
ע"ז. חף מביא רח"י מהרשב"א הל' הלא התוס' בקדושין (כ"ה ע"א)
ד"ס בל' ובגדה (ס"ו ע"ב) ד"ה כל ובשאר מקומות מובא דלוינו על
הרשב"א הל' וסבירא להו דראוי לביחית מים בבה"ס הוא מדאורייתא
ונלמד מיתורא דכל בשמי. והשיב לו ע"ז במהדורה ב' תשובה קל"ה.
דאם דלוינו התוס' וסבירא להו שהוא מדאורייתא. אחי מנ"ל דלוינו
על הרשב"א זה. שמוכח מצי' דבבב"ב ח"ט לראוי לביחית מים. והנהלל שם
עוד דהא כתב דמסתברא כן מהדורה. ור"ל ע"ד אמרתי טרם רחיתי
דבריו הל' דבין לדעת הרשב"א. ובין לדעת התוס' מוכח הכל דבבב"ב
ח"ט חף לראוי לביחית מים. לדעת הרשב"א הוא מובא. ובאשר מלמדי
אח"כ בטוע ביהודה וכל'. וחף לדעת התוס' אחרי דכתבו דבבין מיתורא
דקרא לבה"ס דלרין לראוי כו' מחין למו ללמוד דבב"ב. דלמא רבוי
דקרא לא אחי רק לבה"ס לבד וכמו דמוכח מתוס' הל' דבב"ב קרא רח"י
אומרים דח"ט חף לראוי לביחית מים גבי בה"ס כמו כן לענין בלוע דעדיף
מבה"ס דבב"ב ח"ט גלוי לענין טומאה ובבה"ס הוי גלוי לענין
טומאה וא"כ מנ"ל דלרין לראוי לביחית מים גבי בלוע. ולפי' חין מקום
לדברי השואל. דהפך הוא דלדרכה דגם מן התוס' יסתייע לזה :

(ב) ובגודע ביהודה שם הסתלק לסיבות גם מן התוס' דמורי דבבב"ב
ח"ט לראוי לביחית מים. והוא ממאי דלא הקבו התוס' ביבמות
(ע"א ע"א). לפי מאי דהצינו מרש"י דקק בשער לבד הוי הדין
דחינו חוץ מדאורייתא רק ברובא ומקפיד. אבל בכל הנוף חף במישוע
ואינו מקפיד חוץ דח"ט טבילה הויא משכחת לה דהא ח"ט לוקות הבני
מעיים ע"כ יעו"ס. ור"ל ע"ד נראה דההכחה הזאת הוא רחיקתא דגם בל'
מקמי התוס' שפיר וגם דיש לדחות דחף חס נאמר דהתוס' סבירי דבב"ב
דמי לבה"ס ונלמד הכל מדאורייתא דבב"ב המיתורא (יעוין בטוע ביהודה
שם) ע"ז לא הוי קשה לרש"י מדיי ממאי דהבני מעיים חזים מוקים
בטבילה דאכתי נוכל לומר דרש"י סובר דגם בלוע ובכ"ס הנלמד מרבוי
דבב"ב לא חיינ' מדאורייתא רק ברוב ומקפיד כמו בשער הנלמד מרבוי
דחא אבל בכל הנוף שפיר חיינ' חף במישוע ואינו מקפיד :

(ג) ע"ד נראה לי דלפי דברי נודע ביהודה דהוכחה דבב"ב ח"ט לראוי כו'.
הוא רק להרשב"א לבד. ולהתוס' חין הוכחה. רק דלמדיק
דמנ"ל דלוינו אחרי שבע"פ מן הסברה מסתברא ג"כ דבב"ב ח"ט לראוי
כו'. לפי' יב לדייק מרש"י חוץ (ע"א ע"א) ד"ס מי לא עסקין מדכח
שם חלמא מכין שפועה הרי הויא כמטבולת ע"כ. דדעתו דבב"ב דלרין
ג"כ לראוי לביחית מים. ובדברי השואל. דלענין טומאה דנין כמו שהוא
מטבול. ולא מחמת דסופו להטבול. כי זה בודאי ח"ט לומר כן כאשר
הקשה בנו"כ משענת דחשיב בלוע. חף דסופו ללמא. רק דאחרי שהוא
במקום שטועה עכ"ל חשיבין ליה ככל עת שהוא בלוחו. מקום דגורס עיכול
כמטבול והמקום גורס. וכמו דאומר שם הגמ' ע"כ חשכין למעלה
כו' קו"ח ומה למעלה שאין עושה עיכול כו' למעלה שטועה עיכול כו' בלום
כו' ח"ט עיכול דלמשה רב יעו"ס. ולקמן בפנים אדבר מזה בעו"ס.
וזהו שדייק רש"י ג"כ שם ע"א הל' וכתב דהסברה דבב"ב דלוינו מטמא
הוא מחמת דחשיבה כמטבולת. ולא כתב דחשיבה כמו שאינו. כי המקום
חינו גורס רק עיכול לבד. ומאד המקום חנו בחין לדון ע"ז כן הוא ברוב
לפני"ד הסו"ת בדברי רש"י. וגם הסוגיא דאומר קו"ח מלמעלה על למעלה
דלמשה עושה עיכול רב מורה כן דמאד המקום דעושה עיכול דנין דבב"ב
דחשיב כמטבול. וא"כ לפי' מאד הסברה מהראוי דבב"ב יהיה דלרין ג"כ לראוי
לביחית מים. כי לא מצינו דבב"ב יהיה כמי שאינו רק כמטבול לבד. ולכן
הוא שפיר עדיףא מבה"ס לענין דלוינו מטמא לא במשא ולא בבוהל כמו
כל מטבול דלוינו מטמא אבל לענין חשיבה כמטבול כחשיבין
למטבול דחף מטבול חוץ. וא"כ מנ"ל לחדש דבב"ב ח"ט לראוי כו' (ובשאלת
להרשב"א הל' חין מקום לשאלה הזאת אחרי דראוי לביחית מים חין
רק מדרכין לבד כי גזרו מחמת דבה"ס הוי כגלוי לענין טומאה וא"כ
בבב"ב דלוינו גלוי לענין טומאה. וחף דהוא רק מחמת דחשיב כמטבול
לבד

וכוא דהוי חיינו רבינו" ג"כ חינו חוץ היכא דאפשר להסירם
כי ליכא. סבבה אבל היתר השני דהוי כג' נימין או היתר
הראשון חס מהדקי הקליעות היעב כמו אותן הנעשות ע"י
שד שייך חף בזה. וסיכא דמקודם שנתכוו הקליעות נקשרו
הנימין כל נימא, ונימא בפ"ע לא שייך תו היתר השני שכתב
המרדכי דהוי הקליעות כג' נימין כו' דחף דמחמת הקליעות
שפיר ה' שייך רק סברה. אבל לגבי הקשרים הקודמים לא
יועיל זה. אבל שארי הטעמים שפיר שייכים חף בזה. וסיכא
דבתוך הקליעות נקלטו בפנים חומים או שום דבר חס המה
בפנימי הקליעות שייך טעם הא' שבמרדכי בשם הראב"י דהוי
כבב"ב ובה"ס ובאם שהחומים נרחים ונגלים מבחון למעלה
מהקליעות או לא שייך טעם הא'. וחף טעם הב' לא שייך.
דחף לרש"י ריש במא' חסא דמפרש למתנין דשם בענין
החומים הקליעות בשער מ"מ רשיון מיהא בעי ע"כ ואי אפשר
לרשיון חס נסתבכו בתוך הקליעות והשער מקיפס בחיורו
מקומן. וחף בזה שהוא בחופן דיכולה לרשיון עדיין חינו שייך
ההיתר רק לשיעור רש"י הל' אבל להרש"ס שם וכן פסק בשו"ע
כו' קל"ה סעיף ב' דלא מהני רשיון לחומים הקליעות בשער.
לפי' לא שייך בזה חף היתר הב'. אכן בזה דהוי סבבה להסיר
וכיו רק מיעוטא שייך טעם הלבוש ובאם דהחומים המה ברובא
שייך לבאורא טעם הג' של הראב"י דהוי הכי רבינו" חין
הס"ט בכו' קל"ה ס"ק י"ט הביא בשם ספר תפ"מ דנשתפק
בזה והאריך שם בזה :

ה' ודנה חס נראה לסורות באיזה חופן אשר חין שייך בו אחד
מג' טעמים של הראב"י הל' וגם חין שייך בו טעם
הלבוש לא נוכל לסמוך בזה על חוקת הסודאם של המרדכי בשם
הראב"י הל' אשר נפסק כוונתי בש"ע כנ"ל. דיתכן שלא היתר
הראב"י מחמת כל טעם וטעם בפ"ע חלף רק בצירוף שלשתן
יחד. דלולי איכא חיוז חולשת או דעה חולקת על חיוז סברות
מסעמים. ובאשר כתב בזה בעל סדרי טהרה. וז"ל. ובבר
ידוע כשהפוסק מביא טעמים הרבה להסיר בחין ללמוד מזה
להסיר חלף מהני גווי דשייכא נמי כל הני טעמים עכ"ל.
אכן לפענ"ד נראה דמ"ס הס"ט כנ"ל. חין זה כ"כ כלל גדול
בדין. והכלל הוא חינו רק להמורה על חוקת הסודאם הכתובה
לבד. אבל חס אחר העיון והצירוף שיבדור אשר חיוז טעם
מסעמים מספיק לחתוך הסודאם מחמתו לבדו. חף בלעדי
הטעמים שחיתקן שפיר יוכל לסורות המורה אשר רחוי לו
לסמוך בעוז חמתו להקל ולהחמיר והכל הוא לפי הענין. ובאשר
חנו רוחין שהאגור לא חס להביא כל' שלשה טעמים שבמרדכי
בשם הראב"י ולא הביא בשמו רק ב' טעמים האחרונים לבד.
ועל כן חשים עיוני המועטה על כל טעם וטעם שבמרדכי
בשם הראב"י הל' כן חזקה לכיון בזה חיוז דברים הראויים
וגוחים להלכה. ומה' חזקם העז :

ו סברת היתר הא' שבמרדכי בשם הראב"י הוא מבוס
דהוי כבב"ב ובה"ס. אשר בדברים האלה כתב
ג"כ מקודם לענין ידות הכלים הארוכות שדעתו לקלן ודיו
קקלן ולא חיינ' בטבילה. וכתב דהוי כבב"ב ובה"ס דלא
מטמאם ולא חיינ'. חנה חף דעירב שני הטעמים וכללן יחד.
והוא בלוע ובה"ס. אכן בחמת לא דמי זה לזה כלל. בין
לענין טומאה ובין לענין חליה בלוע חינו מטמא לא במגע ולא
במשא ולא בבוהל אבל בה"ס במגע לבד הוא דחינו מטמא
אבל במשא מטמא כמבואר בגדה (מ"ב ב') ובאורא ג"כ מטמאם
ומבואר זה דבב"ב חינו מטמא בבוהל ובה"ס מטמא בבוהל
בהגה"ס אות ת, מ.

ולענין חליה גבי בה"ס חף דח"ט לביחית מים. רחוי
לביחית מים מיהא בענין כדחיתא בקדושין (כ"ה)
ח' ובגדה (ס"ו ב') ובפוסקים. אכן גבי בלוע ח"ט חף לראוי
לביחית מים. בש"ע ס' קל"ח סוף ס"ק כ"ג מובא בדבריו
דפשוט ה' לו וגם להספר תפ"מ למ' דבב"ב ח"ט לראוי כנ"ל.
ובשו"ת נודע ביהודה מהדורה קמח ס' ס"ד השיב כן לשואל

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִשׁ חֶלֶק א ב

ז ומעתה לִרְיָק לִסְבִּין מֵאִי דַעִירֵב הֶרְאִי' שֶׁנִּי הַנְּעֻמִּים
צִיחָד בְּלוֹעַ וְבִה"ס אַחֲרֵי דְמוֹדֵלִין סָמָה דְּנִיטִיסִי.
וְכֵחַס דְּסוּי בְּלוֹעַ הוּי עֲדִישָׁא מִבְּה"ס וּמֵאִי אִלֵּי דְסִיִּים וְכֵחַס.
דְּסוּי בְּלוֹעַ וְכֵחַס"ס לֹא הִיִּס לֹא לִכְחֹב אִלֵּא דְסוּי בְּלוֹעַ דְּאִינוּ
מַעֲמָא וְלֹא חִיָּין :

ח ולכן הַנְּרָחֶה לִבְחֹרֵס דְּלֹא פְסִיקָא לִי' לִהְרָאִי' מִלְתָּא
דְּסוּי בְּלוֹעַ . וְסָפֻקִי מִסְפָּקָא לִי' וְכִמְנֵי דְנִרְחֵה דְחָף
דְּסוּי בְּבִה"ס"ת לֹא הוּי מוֹחֲלֵט לִי' בְּחֹלֶט גְּמֹור וְכֵחַסֵּר כִּתְבִּי
בְּסִיתֵר בְּנֵי שְׁלֹ וְח"ל . וְעוֹד דְּקוּי"ל כו' אִף אִם לֹא חֲשַׁבָה
לְבוֹ בְּלוֹעַ וְכֵחַס"ת כו' ע"כ . וְאִדְכֵּר מִזֵּה לִקְמָן ח"י"ס . וְכִמְנֵי
כֵּן כֵּחַסֵּר כִּתְבִּי מִקּוֹדֵם הַטַּעַם דְּסוּי בְּלוֹעַ וְכֵחַס"ת לֹא הִיִּס
מִכְרַעָא לִיִּם מִלְתָּא כ"כ בֵּין גְּבִי יְדוּת הַכְּלִים וּבֵין בְּעִינִין
הַקְּלִיטוֹת דְּסוּי בְּלוֹעַ וְלִכְּנֵן כִּתְבִּי הַכֹּל דְּסוּי בְּלוֹעַ וְכֵחַס"ת .
הַכּוֹנֵה בְּלוֹעַ חו"ע כְּכֵחַס"ס וּמֵאִי דְסִיִּים וְכֵחַס דְּלֹא מַעֲמָא
הַכּוֹנֵה כֹּל מִדּ וְחֵד כְּדֹאִיתָא . בְּלוֹעַ אִף בְּמִכָּא וְחֹלֵל . וְכֵחַס"ס
בְּנִינִיִּים לְחֹד דְּאִינוּ מַעֲמָא כִּי"ל :

ט ומעתה אֲבִים עֲוִינֵי בְּעוֹסִי עַל ב' הַדְּדִירִים אֲבִיר
מִתְמַתֵּן מִתְדִּיר הֶרְאִי' בְּסִיתֵר הֶרְאִיִּין בְּלוֹ .
וְהוּא בְּלוֹעַ וְכֵחַס"ס וּמִקּוֹדֵם אִדְכֵּר בְּסִיתֵר דְּסִיִּים בְּה"ס מִתְמַתֵּן
דְּמֵה בְּרֹאִי לְהַתְעוֹרֵר צוּם כִּכֵּר הַתְּחִלְתִּי לְבִיחָר בְּהַדְּדִירִים אֲבִיר
כִּתְבִּי וְכוּל :

יב וא"י אִלֵּי דְסִיִּים הֶרְאִי' וְכֵחַס דְּסוּי כו' וְכֵחַס"ס דְּלֹא
מַעֲמָא וְלֹא חִיָּין אִרֵּי בְּבִה"ס לִרְיָק לִרְחֹי לְבִיחָת מִיִּם
וְכֵחַס דְּאִינוּ בְּלוֹעַ רַק בְּבִה"ס חִיָּין שְׂפִיר דְּחָף דְּחָל לְבִיחָת
מִיִּם רְחֹי לְבִיחָת מִיִּם מִיחָה בְּעִינִין כִּי"ל :

י והנה עַל מִדּ דְּכִתְבֵי הֶרְאִי' כֵּן לְעִינִין יְדוּת הַכְּלִים ע"ז
לֹא קָבֵה זֹאת דו"ל דְּסוֹבֵר כְּמוֹ בִּיבְבוֹ הַר"ם וְהַרְאִי' שֶׁ
צַפ"י יו"ד לְמֵה' מִקְוֹלוֹת מִשְׁנֵה ה' דְּבִה"ס דְּנִיטִיס ח"י לְרֹאִי
לְבִיחָת מִיִּם . וְלִכְּנֵן אִף דְּעִתָּו לְהַתְעוֹרֵר דְּסוּי מִקְפִּיד עַל"ז לֹא
חִיָּין וְאִף דְּנִתְחַר דְּלֹא הוּי רַק בְּבִה"ס לְבִדּ וְלֹא בְּנִיטִיס וְהוּא
דְּלֹא כְּמוֹ בִּיבְבוֹ הַרְאִי' בְּחֹלִין (ע"ג ח') ד"ס מִשְׁנֵה . וְהַרְאִי' שֶׁ
וְהַרְאִי' הַכִּי"ל הַבִּיחָר רְחֹי לְדְּבִירִים מִתְסַפֵּחָא . אֲבִין מֵאִי
דְּכִתְבֵי הֶרְאִי' ג"כ לְעִינִין קְלִיטוֹת בִּל הַבִּיחָת דְּכֵן לֹא חִיָּין
מִכּוֹס דְּסוּי בְּבִה"ס"ת ל"ע לְכַחֲרֵם דְּלִמְשָׁה גַּח יִתְחַן הֵטֵף בְּחָדָס
בְּבִה"ס לִרְיָק לְרֹאִי כו' . וְכ"ז אִינוּ רַק אִם כִּתְבֹּב בְּבִה"ס לְבִדּ .
אֲבִל לְפִי הַסְּבָרָה דְּנִתְחַר דְּסוּי בְּלוֹעַ ח"י דְּבִיטִיס ח"י לְרֹאִי
לְבִיחָת מִיִּם כִּי"ל :

יא והנה הַרְאִי' דְּחֹלִין ד"ס מַעֲבִיל הַנִּי' וְאִבֵּר הוּא ג"כ
דְּבִירִי סִי"ת בְּשֵׁם מוֹרֵם מוֹבֵא בְּנִי בְּעוֹר סו' :

יב [וְקָתָה תִּמְתָּא מֵאִי דְלֹא הִבִּיר הַנִּי' בְּשֵׁם דְּבִירִי הַרְאִי'
דְּחֹלִין] וְכֵן הַרְאִי' וְהַרְאִי' צַפ"י דְּמִקְוֹלוֹת הַכִּי"ל אֲבִיר הַקְּבֹר
עַל יְדוּת הַכְּלִים הַלְּרוֹכּוֹת שְׂעוּד לְקוּלִין דְּחֹלִין מִשְׁנֵה דְּבִה"ס
לִרְיָק לְרֹאִי כו' וְיִשְׁנֵה הַרְאִי' וְכֵחַס"ת הַכִּי"ל בִּיבְבוֹס וְהַרְאִי' שֶׁ
וְהַרְאִי' בִּיבְבוֹס מִזֵּה מוֹכֵחַ לְכַחֲרֵם דְּלִיִּים סוֹבֵרִים בְּדְּבִירִי
הֶרְאִי' הַכִּי"ל וְכֵחַסֵּר דְּחִין סְבָרָה דְּיְדוּת הַשְּׂעוּדוֹת לְקוּלִין דְּסָמָה
בְּלוֹעַ אֲנֵל דְּדֹרֵי דְלֹא הוּי רַק בְּבִה"ס לְבִדּ דְּחֹלִיִּים לֹא הוּי
מִקְבִּי מִיִּדִּי דְכֵחַ בְּלוֹעַ ח"י לְרֹאִי כו' וְנִתְחַר דְּבִירִי סְבָרָה דְּלֹא הוּי
רַק בְּבִה"ס לְבִדּ וְלֹא בְּנִיטִיס אֲבִיר חִיבֹר הִיר חֵל הַכִּי"ל הוּא
חִיבֹר חֲמוּתִי מִרְחִיבִים כּוֹיִם הַכִּי"ל וְח"י מִכְּבִּי דְּהִיבֹר וְדִיבֹק
בִּל הַקְּלִיטוֹת הַנְּעֻמִּים ע"י כִּדּ דְּלֹא חֲשִׁיב לְבִיטִיס דְּדִידֵּהוּ וְנִתְחַר
לְדִידֵּהוּ הַנְּרָחֶה לְכַחֲרֵם דְּדֹרֵי לֹא הוּי בְּנִיטִיס אִף אִם הוּי
בְּבִה"ס חִין יוֹלֵא מִזֵּה שְׂרִיטָא וְכֵחַסֵּר בְּכִתְבִּי דְּחָל בְּה"ס לִרְיָק
לְרֹאִי לְבִיחָת מִיִּם :

יג עוד יֵשׁ לְעִינִין עוֹבָא בְּהַסְבָּרָה בְּרִירֵם הֶרְאִי' לְדַמּוּת
יְדוּת הַכְּלִים הַכִּי"ל וְהַקְּלִיטוֹת הַכִּי"ל בְּלוֹעַ . דְּהֵלֵךְ
בְּחֹלִין (ע"ג ב') יִלּוּף בְּלוֹעַ לְמַעַם מִקְרָא וְהֵה מִשְׁנֵה שְׂאִינוּ
עוֹבָה עוֹבֵל כו' . לְמַעַם שְׂעוּדָה עוֹבֵל כו' וְהוּמָר בְּשֵׁם הַנִּי'
ע"ז כְּלוֹם עוֹשֶׂה עוֹבֵל לְמַעַם חֵלֶף ע"י מַעֲרֵה . וְכִמְנֵי חֲשִׁיב
עוֹבֵל לְמַעַם רַב . אֲכַכְחֵן בְּלוֹעַ דְּחָדָס בְּלוֹעַ דְּסָמָה מַנִּיל
קָר"ח כו' הִי דְּכֵלָא קָר"ה לְמַעַם עוֹשֶׂה עוֹבֵל וְכֵן בְּכִתְבָּהּ בִּלָּא
קָר"ח לֹא הִיִּינוּ לְמִדִּין דִּין בְּלוֹעַ מִמֵּאִי דְּמִלִּינוּ דִּין בְּלוֹעַ בְּאִוֵּל
בִּלְתִּי :

לְבִדּ . עכ"ל בְּהָא לִיכָא לְרַבֵּן מַחֲמַת זֶה לִיגְזוֹר וְשִׁאֵר עַל הַדִּין דְּלֹאִירִיתָא
דְּאִינוּ חִיָּין] וְלִפ"י יֵשׁ מִקּוֹס גְּדוֹל לְדְּבִירִי הַשּׁוֹאֵל דְּמִיִּלָּא וְיִשְׁאֵר לְהַחֲסוֹ'
דְּפִלְגִי עַל הַרְפִּיב"ה לְעִינִין אִם בְּה"ס לִרְיָק לְרֹאִי כו' וְכֵחַסֵּר דְּהוּא מִדְּחָל'
דְּעִיכְדְּפִלְגִי ג"כ וְכֵחַסֵּר דְּבִיטִיס לִרְיָק ג"כ לְרֹאִי כו' כִּי מִיִּלָּא מוֹכֵחַ כֵּן כִּי"ל :
אבן לְפִי מֵאִי דְּבִיחָרִי לְהוֹכִיחַ גַּם מִן דְּבִירִי הַרְאִי' ח"י וְכֵחַסֵּר בְּהַתְעוֹרֵר
דְּחֹלֵר דְּלֹא יִדְעִין רַק מִיִּהוֹרָה דְּבִשְׁרִי לְבִדּ . לֹא יִדְעִין בְּלוֹעַ :
דְּאִמְרִין דְּלִמָּא הִקְרָא הוּא רַק לְבִה"ס לְבִדּ וְלֹא בְּלוֹעַ כִּיִּין דְּעִיכְדְּפִלְגִי מִחֹלִין
הַמָּה לְעִינִין עוֹמָחֵה . וְכֵחַס"ס חֲסוֹב כְּנִלְוִי וְלֹא בְּלוֹעַ . וְח"י לְפ"י אִף כֹּל
עִיכָר הַסְּבָרָה בְּלוֹעַ הוּא רַק דְּחֵסוֹב כְּמַעֲבֹל . עכ"ל אַחֲרֵי דְּעִיכְדְּפִלְגִי ח"י
בְּלוֹעַ אִף לְרֹאִי כו' דְּלֹא יִדְעִין מִהִקְרָא רַק לְבִה"ס לְבִדּ לְפ"י חִין וְנִקְוֹתָא
בְּהָא דְּלֹא חֲשִׁיבָה רַק כְּמַעֲבֹל לְבִדּ דְּלִעִינִין הַכֹּל חֲסוֹב בְּלוֹעַ לְעִינִין דְּיִנָּה
כְּמוֹ שְׂאִינוּ אַחֲרֵי דְּלֹא מַעֲמָא מִיִּלָּא גַם לֹא חִיָּין .

(ד) וזרז שֶׁלֵּא קִדְקֵד רַח"י לְכַחֲרֵם דְּבִירִי הוּא כְּמַעֲבֹלָה רַק בְּחֹלִין אֲבִיר
הוּא מוֹשִׁיל שֶׁם לְעִינִין צִיחָר הַסְּבָרָה כְּדֹמוּר שֶׁם ע"ז .
קָר"ח לְמַעַם דְּשׁוּפָה עוֹבֵל רַב מִלְּמַעַלִּה אֲבִל בְּדִה (מ"ג) ד"ס עוֹמָחֵה
בְּלוֹעַ כִּתְבִּי רַח"י בְּקִיבֹר דְּחֵסוֹב כְּמוֹ שְׂאִינוּ דְּחֹלֵר דְּחִיבִי כְּמַעֲבֹל מִיִּלָּא
הוּא כְּמוֹ שְׂאִינוּ לְכֹל מִיִּלִּי דְּבִיטִיס ח"י גַם לְרֹאִי כו' וְנִתְחַר רַח"י דְּנִיטִיס
יִסְתַּיֵּעַ לֹא יוֹשִׁיין מ"ס לְקָמָן חו"ט (יא) :

(ה) ועוד כִּי לְבִיחָת רְחֹי מִפְּרִיטָה דְּבִיטִיס ח"י לְרֹאִי כו' מִתְסַפֵּחָא
מִפְּרִיטָה הַמּוֹבָא בְּר"ם מִשְׁנֵה בְּחָרָה דְּמִקְוֹלוֹת בְּעִינִין חֵן הַתְּחֹב
בְּכִתְבִּי דְּסִיִּים בְּתוֹסְפָתָהּ הַכִּי"ל וְחָס קָרֵס עַל"ז עוֹר אִינוּ חוֹנֵן שְׁכֵל בְּנִיטִיס
בְּחָדָס כו' עוֹרִין ע"כ הִי מִבְּחָר דְּבִיטִיס דְּפִיכֹר . דְּאִינוּ חוֹנֵן מַחֲמַת
זֶה חֵחֵן . וְח"י לְרֹאִי לְבִיחָת מִיִּם בְּדִירִי :

(ו) והנה הַכִּי"ל בְּעוֹר סו' קָר"ח כִּתְבִּי הַטַּעַם לֹא דְחֵן הַתְּחֹב בְּכִתְבִּי
דִּלְכָן לֹא חִיָּין מִשְׁנֵה דְּסוּי מִיִּשְׁעֵי שְׂאִינוּ מִקְפִּיד וְלֹא כִתְבִּי
הַטַּעַם כְּמוֹ בְּתוֹסְפָתָהּ הַכִּי"ל דְּסוּי בְּלוֹעַ . וְלִכְּחֹרֵם הִיִּינוּ יוֹכֵלִין לְחֹדֵר
מִדְּבִירִי דְּסוֹבֵר דְּחָף בְּלוֹעַ לִרְיָק לְרֹאִי לְבִיחָת מִיִּם . אֲבִן מִלְּבִדּ דְּהַתְעוֹרֵר
הַכִּי"ל סוֹבֵר לְדְּבִירִי הַכִּי"ל הַכִּי"ל . וְכִפְּטִים חו"ט יו' בְּחָרִי דְּחָף הַרְאִי' שֶׁ
וְהַרְאִי' סוֹבֵרִים לְדְּבִירִי הַכִּי"ל אִף בִּלָּא זֶה יֵשׁ לְחֹדֵר דְּחָף הַכִּי"ל סוֹבֵר בְּלוֹעַ
ח"י לְרֹאִי כו' וְהֵא דְלֹא כִתְבִּי הַכִּי"ל הַטַּעַם דְּסוּי בְּלוֹעַ הוּא מִשְׁנֵה דְּסוֹבֵר
דְּלֹא חֲסִיב חֵן הַתְּחֹב בְּלוֹעַ מַחֲמַת דְּהוּא בְּמִקּוֹס שְׂאִינוּ עוֹשֶׂה עוֹבֵל .
וְהַרְאִי' שֶׁזֶה בְּכִיִּים מִן חו"ט חו"ט וְלִכְּנֵן :

(ז) ובא"י דְּעַמֵּד כֵּס' הַכִּי"ל מִתְסַפֵּחָא כֵּס' ס"ט ח' קָר"ח ס"ק ב"ג .
וְכֵחַס ס"ט הַרְאִי' ג"כ בְּזֵה לִיִּשְׁבִּי . הֵא דְחִין חוֹמֵר הַגִּמ' .
דְּנִיטִיס (מ"ג ע"ג) דְּנִיטִיס ח' חִיִּיִּים מִקּוֹס בְּחָסֵה בְּלוֹעַ הוּי . אוּ בְּה"ס
לְעִינִין אִם לִרְיָק לְבִיחָת מִיִּם . וְח"י חֲמוּתִי לְכֹב דְּבִירִיהַ בְּזֵה
וְעוֹד רְחִיטִי בְּזֵה דְכֵר חֲדָשׁ וְהוּא דְע"י ח"י לֹא חֵס הַגִּמ' שֶׁם לְחֹמֵר
כֹּל הַנִּי' וְלֹא נִקְרָא רַק לְחֹמֵר מִיִּיִּיִּים דְּנִיטִיס עוֹמָחֵה מִבְּחָר . אֲבִל
חֲסִי' דְּחִיבָה גַּם אַחֲרֵי־כֵן וְכִוּוֹנָה לֹא רְכּוֹת הוּא בְּמִקְוֹלוֹת אַחֲרִים וְכִכְּנִין
הוּא מוֹכֵרֵת לְחֹמֵר כֵּן הוּא :

(ח) ודו"ל בְּלוֹעַ מַעֲבֵר מִלְּמַעַל בְּחֹלִין וְרִחִי' לֹא מִתָּה דְּחֵן בְּחֹלִין
פִּרְק ח' מִשְׁנֵה חִין כִּלָּב שֶׁאֲבִל בְּכֵר הַמֵּת וְחֵת הַכֹּל כו' .
הִי דְּדוּקָא בְּשִׁמְתִּי הַכִּלָּב מַעֲמָא בְּחֹלִין אֲבִל כֹּל זְמַן שְׂהוּא חִי לֹא מַעֲמָא
בְּחֹלִין דְּטוֹמָחֵה בְּלוֹעַ הוּא . וְכֵן מִבְּחָר ג"כ בְּחֹלִין (ע"ג ע"ג) דְּלֹאֵר
שֶׁם הַגִּמ' וְחֵת כִּיִּי חֲרָם כו' שְׂאִינוּ מוֹלֵל כו' חֲדָשׁ שְׂמֵחַל כו' וְכֵחַס כֵּן
רַח"י בְּחֹלִין (ק"ו ע"ג) ד"ס הַכִּלָּב שֶׁאֲבִל וְהַרְאִי' שֶׁ בְּחֹלִין שֶׁם וּפְשׁוּתֵהּ אֲבִין
גְּבִי בְּה"ס מַעֲמָא בְּחֹלִין וְאִינוּ מַעֲבֵר כֵּן הַכִּיִּיִּים הַרְאִי' בְּחֹלִין (ע"ג ע"ג)
ד"ס (בְּכּוֹף ע"ג ב') כִּי אַחֲרֵי כֵּן הַרְאִי' שֶׁם הַרְאִי' בְּזֵה עַל רַח"י יִשְׁוִי' שֶׁ
וְלִי נִתְחַר לְהוֹכִיחַ כֵּן מִן הַרְאִי' :

(ט) ובמקורם נִעִיין אִם עִהֲרָה בְּה"ס דְּיִנָּה כְּמוֹ עִהֲרָה בְּלוֹעַ דְּחִיִּיהַ
מַעֲמָא כְּכִתְבִּי רַח"י חוֹלִין (ע"ג ח') אוּ דְּעִהֲרָה בְּה"ס
מַעֲמָא . וְהַרְאִי' לְפַעֲלִי דְּעִהֲרָה בְּה"ס מַעֲמָא . דְּחָל"ב רַח"י דְּכֵחַ
לְהַשְׁמִיעֵנוּ הַדִּין דְּעִהֲרָה בְּלוֹעַ דְּחִיִּיִּים מַעֲמָא ח' לֹא לְהַשְׁמִיעֵנוּ בְּחֹלֵה
יִתְחַר דְּחָף עִהֲרָה בְּה"ס אִינוּ מַעֲמָא וְכֵן בְּכִתְבִּי דְּמִקְוֹלוֹת ח' וְחֹל מִשְׁנֵה
ח' . דְּחֵחֵן בְּלוֹעַ עִהֲרָה עִהֲרָה וְכֵחַס לְחֹלֵה הַמֵּת כו' דְּבִירִי הִיִּי כְּמוֹ
שְׂהִיטָה . הִיִּי לֹא לְהַשְׁמִיעֵנוּ בְּחֹלֵה יִתְחַר דְּחָף ח' חֲחֵה עִהֲרָה עִהֲרָה
בְּבִה"ס וְכֵחַס לְחֹלֵה הַמֵּת דְּבִירִי הִיִּי כְּמוֹ שְׂהִיטָה . עוֹד דְּבִירִי בְּכֵחַ
מִדְּמֵה דִין עִהֲרָה בְּלוֹעַ דְּחִין עוֹמָחֵה בְּלוֹעַ כְּדֹמוּר . כְּכֵס מַעֲמָא
בְּלוֹעַ כו' . כִּי עִהֲרָה בְּלוֹעַ כו' וְכֵן כְּמוֹ דְּחָל דְּלֹאֵר כְּכֵס מַעֲמָא
בְּלוֹעַ כו' הוּי הַכּוֹנֵה דְּחֹקָא בְּלוֹעַ וְלֹא בְּה"ס דְּחָל מִיִּירִי שֶׁם אִף לְעִינִין
מִשָּׁה כְּמַבְחָר . כְּמוֹ כֵן נִיִּי מֵאִי דְסִיִּים וְחֹמֵר כִּי עִהֲרָה בְּלוֹעַ
כו' הוּא הַכֹּל בְּחֹלִין וְגוֹוִי חֲדָל . וְדוּקָא בְּלוֹעַ וְלֹא בְּה"ס . וְעִתְרָה מוֹכֵחַ
דְּטוֹמָחֵה בְּה"ס מַעֲמָא בְּחֹלֵה דְּחָל"ב הִיִּי שִׁיךְ זֶה הַלִּימוּד עֲמָנוּ דְּלֹאֵר
בְּכֵחַ לְעִינִין עִהֲרָה בְּלוֹעַ . גַּם לְעִינִין עִהֲרָה בְּה"ס וְח"י הִיִּי לִרְיָק
לְהוֹיִת חִף עִהֲרָה בְּה"ס עִהֲרָה . אֲבִל ע"כ דְּאִינוּ מוֹלֵל מַעֲמָא בְּחֹלֵה .
רַק בְּלוֹעַ לְבִדּ וְלֹא בְּה"ס . וְכֵן לִיכָא הַקָּרָה שְׂנוּמָה רַבָּה מִלִּי חֲכָם
הַמּוֹקֵף כו' רַק בְּלוֹעַ לְבִדּ וְלֹא לְבִה"ס . וְכֵחַסֵּר כִּי"ל לְהַשְׁמִיעֵנוּ קָר"ל .
וְאִחֵר בְּלוֹעַ אִינוּ מַעֲמָא בְּחֹלֵה וְכֵחַסֵּר מַעֲמָא בְּחֹלֵה . הֵלֵךְ הִיִּי יוֹכֵחַ
הַגִּמ' דְּנִיטִיס הַכִּי"ל לְחֹמֵר דְּנִיטִיס ח' חוֹמֵר מִקּוֹס בְּחָסֵה בְּלוֹעַ אוּ בְּה"ס
לְעִינִין עוֹמָחֵה חוֹל . אֲבִל ע"כ דְּלֹא חֵס הַגִּמ' לְחֹמֵר כֹּל הַנִּי' דְּחִיבָה
וְחֹלֵה מִיִּיִּיִּים נִקָּה . וְח"י חִין לְהוֹכִיחַ ג"כ מִיִּדִּי מִן הַגִּמ' דְּנִיטִיס הַכִּי"ל
לְעִינִין רְחֹי לְבִיחָת מִיִּם . וְהוּא חֲמֵת וְיִצִּי . דְּרַק בְּה"ס לְבִדּ לִרְיָק לְרֹאִי
כו' וְכֵחַס ח"י אִף לְרֹאִי לְבִיחָת מִיִּם וְכוּל דְּבִירִי ע"כ בְּה"ס :

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִישׁ חֶלֶק א

הסובר הגמ' הסתוספתא דתני חן הסחוב בוי בלוע לאו דכמבי
היא • ואפשר לומר דסובר הגמ' דמתניתין דסוף מקואות סותר
לסתוספתא • והוא מבוס דתני במתניתין בגל' בלע טבעת עמאה
עובל ואוכל בחרומה • הקיאה עמאה וטמאהו חן שהוא תחוב
בחדם בזמן שהוא נראה חונן • ואם חינו נראה עובל ואוכל
בחרומה ולמה לא חנא בתן ג"כ כמו בטבעת דאף חן עמא
שהוא תחוב וחינו נראה עובל ואוכל בחרומה כוליהם אח"כ
עמאה וטמאהו חלל דמתניתין סובר דלא שייך בלוע רק בטבעת
דכח במקום שבושה עיכול ולכן בתן עמא לא עלתה לו טבילה •
דלא כיו רק בה"ס ומעמאה במשא • ובתן עיבור שפיר עלתה לו
טבילה דאם חינו נראה בוי מיטונו שאינו מקפיד וכדברי
הב"י הגל' :

יז אבן ברמב"ם פ' ב' מ"ה מקואות ה' ח' כלל דין חן הסחוב
עם דין דבלע טבעת עמא' והוכיח בכוונה דאם חינו
נראה חף חס החן עמא עובל ואוכל בחרומה וביים ברמב"ם
על בני הדינים טעם אחד • וז"ל שכבר ביארנו בכל הבגויען
בנוף הכי לא מעמאין • וכן הרא"ש בביאורו בסוף מקואות
כתב וז"ל ואם חינו נראה עובל כו' ואפילו בוי עמא פ' החן •
ומשמע קלה דכן כו' גירסא דמתניתין ואפ"י הו' עמא • והרא"ש
הוכיח ע"ז וכתב פ' החן • הכי מובאר בדבריהם דהטעם
דחן הסחוב חס חינו נראה דחינו חונן הוא משום דכוי בלוע •
ודלא כהב"י ויעוין עוד מ"ש לעיל בהגה"ס וא"כ בודאי ע"ז
דכחיד בוי החן בלוע אחר שאין במקום אשר הוא בו גורם
עיכול • וא"כ ליכא קו"ה • וישבנו של הר"ש כבר ביארתי
דכח תמוז :

יח ולבאורה נוכל לומר בדדי ליישב קושיה הר"ש הגל'
וכן מהו דהקביו על הראב"י הגל' דכל
עיקר הסברא של הקו"ה דאומר הגמ' מלמעלה על למטה דעושה
למטה עיכול דכ הוא רק מחמת דדין על שם כופו וחשוב
מקודם למעלה • אבל מאי דהמקום גורם עיכול לאיזה דבר
חס המעולה לא יתעלה לעולם • אין בוס נפקותא מאי דהוא
מובלע בזה המקום וא"כ רבא דאומר ח"כ עובר כופו ללכת
טבעת אין כופו ללכת לפ"ז ע"כ דהדין ממאי דהו' סובר הגמ'
מקודם דכלא קו"ה ליכא למילף בלוע • דכח חף בטבעת
דכופו ללכת ולא יתעלה לעולם • ועכ"ז הו' בלוע • וע"כ
דהסברא דעושה עיכול אינה חשובה פרכא לפי האמת לפ"ז :

יט אבן כ"ז הוא דחוק מאוד לומר דכח חזרה ממאי דקא
שקיל וטרי הגמ' לומר קו"ה למטה • וקו"ה ללמטה
ויעוין מ"ש עוד לקמן בעו"ה במאמר המוסגר בס' • וגם
מבאר הסחירה לזה ממאי דכתבו הסו"ס חולין (ע"א ב')
ד"ס דלמטה מגל' יעו"ש דמבאר דאף כאשר אומר הגמ'
אשכחן כו' דלמטה מגל' קו"ה ומה למטה כו' למטה שבושה
עיכול כו' ידע הגמ' מטובר וטבעת ואף דכופס ללכת מ"מ
שייך הקו"ה דעושה עיכול מחמת דהוא במקום שבושה עיכול
והמקום גורם ומבאר הכל לעיל • וכן לפי מאי דכתב רש"י
סס ד"ה דלמטה • וז"ל תבן לו דרך בית הרעי עד שנבלע
כו' ע"כ מובאר מזה ג"כ דאף ככופו ללכת מיירי הגמ' דכאשר
נחבן לו דרך בית הרעי כופו ללכת הוא כאשר אומר הגמ'
סס כלום עושה עיכול למטה חלל ע"י מעלה ופי' רש"י חס
לא יכנס דרך הפה לא יתעלה במעים לעולם • ע"כ • וע"כ
ז"ל דרק מחמת שהוא במקום הגורם עיכול כשנבלע דרך פה •
דיינין הכל לפי המקום והמקום גורם וא"כ קושיה הר"ש הגל'
וכן מאי דהקביו על הראב"י בגל' ללמטה :

כ והנה חס הקושי' לא הו' רק כמו שהקשה הר"ש בגל' •
הנראה לפענ"ד דים ליישב דהא הסו"ס בחולין (ע"א ב')
ח' ד"ה כי קאמר רבא אשר החלת הסו"ס הוא בדרך (ע"א ב')
כתבו סס • דכולה מלתא דרבה • כלומר חף שתי טבעות •
דרום רבא הכל מן הקרא דהאכל מנבלתה יעו"ש וא"כ יש
לומר דילפינן חן הסחוב דהוא כטבעת אחת דחשוב לענין זה
כבלוע

נבילת טוף עיבור (*) • וא"כ גבי ידות הכלים וגבי הקליפות הגל'
מנלן ומאין לחדש דין בלוע ומלבד זאת מאי דליכא קו"ה
למילף נוסף ע"ז דגם המה מגרע גריע • ואיכא למפרך דמה
לאוכל נבילת טוף עיבור דאף דהוא למעלה מ"מ הכל הוא
מקום הגורם לעיכול וכדאומר הגמ' הגל' כלום עושה עיכול
למטה חלל ע"י מעלה :

יג ולפנ"ד נראה דכל עיקר הסברא דבלוע הוא רק מחמת
דהמקום גורם עיכול • ולכן חף חס הוא דבר
שכופו ללכת כמו טבעת מכל מקום • בכל זמן שהוא בזה
המקום שבושה עיכול לדבר אחר עכ"פ דיינין להדבר לפי המקום
שהוא בו • וחשיב כמעולה ומבואר כן בספרות הקו"ה דאומר
הגמ' הגל' וגם מבואר כן ברש"י בס' (ע"א ח') ד"ה מי לא
עסקינן דכתב וז"ל • אלמא מכיון שנבלע הרי היא כמעולה
ע"כ דקדק רש"י ז"ל לפרש הסברא דבלוע דהשבינן כמעולה
ולא כתב רש"י ז"ל דהשיב כמו שאינו מחמת דהוא הוא עיקר
הסברא דבלוע דדיינין לכל דבר לפי המקום שהוא מובלע בו •
ובחס שהמקום עושה עיכול לבוס דבר השבינן להכל כמו
שהוא מעולה • ויעוין מה שכתבתי בהגה"ס חות [ג' ד']
היוצא מזה דהנראה לכאורה דאין שייך כלל דין בלוע גבי ידות
הכלים והקליפות הגל' וכדרי הראב"י ע"ז ללמטה (*) :

יד ישוב מלאתי • דהר"ש בסוף מקואות הקשה בעין קושי'
הגל' על הא דתני חן הסחוב בחדם וכו' ואם חינו
נראה עובל ואוכל בחרומה • ומציא הר"ש תוספתא דתני
הנכנס לו חן ביריבו כו' במה ד"ה צל מחכות כו' ואם קרס
עליו עוד מלמעלה הכל מודים שאינו חונן בכל הבגויען בחדם
ובצממה בחיות ובעופות עיבור ע"כ • וכתב הר"ש ע"ז וז"ל
וא"ת והא ב' בהמה המקשה (ע"א ב') ילפינן בלוע דלמטה
מקו"ה ומה למעלה שאין עושה עיכול מליל • למטה שבושה
עיכול חינו דין שמליל • משמע דהו' לחו קו"ה לא הו' ילפינן חס
כן חן ביריבו דליכא עיכול אין כאן קו"ה ומגל' שמליל •
וי"ל דליכא קו"ה אחר מה בלוע שכופו ללכת מליל בלוע שאין
כופו ללכת חינו דין שמליל והאי טעמא דכופו ללכת חשיב
התם עיקר טעם עכ"ל :

טו ולפע"ד נראה דישוב הר"ש הגל' הוא תמוז דהלא
הדבר הלמוד מן הקרא דבלוע חינו מטמא
הוא בחין כופו ללכת ולא ככופו ללכת • והוא דבחולין (ע"א ח')
אומר הגמ' עומאה בלוע מגל' דכתיב והאכל מנבלתה כו' מי לא
עסקינן כו' • ודלמא שאני התם דלא חזי לגר הניחה לר' דאמר
אחת זו ואחת זו עד לכלב שפיר חלל וכו' נהי דלא חזיא כפניו
שלא כפניו מחזיא חזיא ליה ע"כ • וא"כ בודאי הו' אין כופו
ללכת דערס • שילא כבר יריה מעולה עד בלא יריה חזיא חף
לכלב • והוא ברור דהו' אין כופו ללכת • ורבה דרבה לומר שם
(ע"א ח') דעושה דכופו ללכת דעמא הו' רוצה לומר דאחר
דלא שמעינן מהקרא רק בחין כופו ללכת לבד ובגל' לכן היכא
דכופו ללכת חף דהוא למטה דהוא במקום שבושה עיכול עכ"ז
אין לזה דין בלוע • דמה לגבלת טוף עיבור • דאין כופו ללכת •
ופריך ל' לרבא ע"ז מטבעת דכופו ללכת ועכ"ז ילפינן חלל
מסתמא דלא חשיב פרכא מה שנבלת טוף עיבור אין כופו
ללכת • והוא ברור • ולכן אין מקום לקו"ה דאומר הר"ש בגל'
לא לפי הס"א דרבה ולא לפי המסקנא דרבא :

טז והנה הב"י בטור סו' ק"ה כתב וז"ל • ואם קרס עליו
הטור כו' דכיון שקרס עניו הטור מלמעלה אין
מקפידין להוציאו ומיטונו שאינו מקפיד עליו חינו חונן • ע"כ
וכתב ע"ז בס' ה"ט סו' הגל' ס"ק כ"ז וז"ל ומי סניא ל' הטעם
שנתן הסתוספתא דכוי בלוע בגל' יעו"ש •

זלפנ"ד נראה בגלוי שמן הראשונים מובאר דפסקו דהטעם
הוא מבוס בלוע וכדברי הסתוספתא הגל' ובאשר
אבאר אי"ה לקמן הוכחה ביאור דברי הראשונים ז"ל מלבד זאת
היה מקום לומר דהגמ' דחולין (ע"א ב') דמבאר דכלא קו"ה
לא הו' יליף לא בלוע דלמטה ולא בלוע דהמטה • ומזה מוכח

שֶׁשֶׁמֶט דֶּשׁ אֶלֶל בְּלִיזִי הוּא הַסְבָּרָה דְּהִיבָה דְּמַהֲדָק שְׁפִיר וְאִף אִם לֹא מִיִּדְרָק רַק כְּמוֹ הַקְלִיעוֹת דִּים סְבָרָה דְּעִיל צִהוּ מִיָּא יֵשׁ לַחֲשֹׁבוֹ שְׁפִיר לְבָלוֹעַ :

א כֹּה אֲפֹסֶר לִוְמֵר דְּזִכְרוּ מֵאִי דְלֹא הִי' צְרִירָה לְהִרְאִי' אִם הַקְלִיעוֹת הֵמָּה בְּבָלוֹעַ אִוּ כְּבִסִּים לְבָד . וְכֹאשֶׁר בִּירְאִתִּי בֵּן לְעִיל פִּירוּשׁוֹ . וְהוּא מִחֲמַת דְּבִאֲמַת קֶסֶה הִדְבֵּר לְחַדֵּשׁ מַעֲמָדוֹ עַל חִיזָה דְבֵר וְלִוְמֵר דְּהוּא בָּלוֹעַ כֹּאשֶׁר חוּזִין דְּבִאֲוֹתוֹ מִקּוֹם בִּאֲשֶׁה וְכֵן לְעִין מִקּוֹם נְבִילָה עוֹף עִהֹר פְּלִיגִי כֹּה אֲבִי וְרַבָּה בְּגֵדֵס שֵׁם . אֲכֵן עַכְ"פּ מֵה שֶׁהִקְשִׁיתִי לְעִיל בֵּין עַל יְדוֹת הַכְּלִים וּבֵין עַל הַקְלִיעוֹת דְּאִין טוֹבֵל לִוְמֵר דְּהוּא בָּלוֹעַ אַחֲרֵי דְהוּא מִקּוֹם שְׂאִיטוּ עוֹשֶׂה עֹבֵל . זֶה וּדְחִי לִ"ע לְכֹאדֹרֵס :

ב וְהַנְּבִיחִין לִוְמֵר לְכֹאדֹרֵס דְּזִכְרוּ ג"כ מֵאִי דְהִקְשׁוּ הַחוּס' צִחֻלִין (ע"ז א') ד"ס מַעֲבִיל אֲשֶׁר הוּא ג"כ דְּבִרֵי סִי'ת שֶׁסֶם מוֹרוֹ כִּגִּל . וְכֵן ג"כ מֵאִי דְהִקְשֶׁה הַר"ם בִּפְ"י דְּמִקְוֹתָיו . עַל יְדוֹת הַכְּלִים הַחֲרוּכּוֹת שֶׁתִּיד לְקוֹלָן דִּיהִי הִידוֹת הַלִּינֵה בְּצִילָה . מִחֲמַת דְּאִף בְּכִסִּים לְרִיד לְרִאִי כו' וְלְכֹאדֹרֵס גְּבִי יְדוֹת הַכְּלִים הִיוּ וּדְחִי בָּלוֹעַ אַחֲרֵי שֶׁהוּא חִיבֵר אֲמִיתוֹ מִרְאִשִׁית הַיּוֹת הַכְּלִי אֶלֶל דְּאִף דְּהוּא בָּלוֹעַ מ"מ אִין לֹא דִין בָּלוֹעַ רַק דִּין בִּסִּים לְבָד כִּי אִין הַמִּקְוֹס גּוֹרֵם שִׁיבֹל . אֲכֵן עַל הַר"ם דְּמִקְוֹתָיו שֶׁסֶם הַקְשָׁה ג"כ זֶה לֹא טוֹבֵל לִוְמֵר דְּלֵבֵן סוֹבֵר דִּים לֹא דִין בִּסִּים מִחֲמַת דְּהוּא בָּלוֹעַ בְּמִקְוֹס שְׂאִיטוּ עוֹשֶׂה שִׁיבֹל . דְּאִף דְּבִאֲרִיתִי דִּישׁוּב הַר"ם לְעִין חֶן הַגִּל . הוּא תִּמּוֹעַ עַכְ"ל הַר"ם לְשִׁיעַט יִשְׁוֹבוּ לְעִין חֶן דְּלֵבֵן הִיוּ בָּלוֹעַ מִחֲמַת דְּאִין סוֹפּוֹ לֵאמֹר . לִפְ"ז הִנְדָּה לְכֹאדֹרֵס גְּבִי יְדוֹת הַכְּלִים דִּין בָּלוֹעַ . כִּי זֶה אִין סְבָרָה לִוְמֵר דְּאַחֵר דְּעִתִּיד לְקוֹלָן דְּהִיוּ כְּסוּפּוֹ לֵאמֹר . וְלִישׁוּב הַר"ם בִּאִין סוֹפּוֹ לֵאמֹר הִיוּ שְׁפִיר בָּלוֹעַ אִף אִם הַמִּקְוֹס אִינוֹ עוֹשֶׂה שִׁיבֹל וְאִם לִ"ע לְכֹאדֹרֵס מֵאִי הִאִי דְּמִקְשֶׁה הַר"ם בְּעֵלְמוֹ לְעִין יְדוֹת הַכְּלִים וְדִימִן לְבִסִּים וְלֹא לְבָלוֹעַ . וְכִמוֹ כֵּן לִ"ע ג"כ לִפִּי מֵאִי דִישְׁוֹבְתִי וְכֹאדֹרֵס בְּכוּנֵת הַרְאִי' דְּכַתֵּב הַכֵּל בָּלוֹעַ וְכִסִּים דְּסַפְּקִי מִסְּפָקָה לִי וְלֹא צְרִירָה מִילְתָּא לִי אִם הִיוּ בָּלוֹעַ אִוּ כְּבִסִּים וְכִסִּים אֲשֶׁר גְּבִי הַקְלִיעוֹת אִשׁ כְּמוֹ שֶׁתִּבְחַתִּי לְעִיל בִּאֲוֹת (בִּה) . אֶלֶל גְּבִי יְדוֹת הַכְּלִים זֹלַת הַקּוֹשִׁי שֶׁהִקְשִׁיתִי דְּאִין שִׁיךְ לְכֹאדֹרֵס כֹּה אִף לְאַחֲפֹקִי אִם הוּא בָּלוֹעַ מִחֲמַת דְּאִין עוֹשֶׂה שִׁיבֹל מִלְּבַד זֶה אִין לְחֶלֶק כָּלל יְדוֹת הַכְּלִים מִדִּין בָּלוֹעַ וְלִיחֹו לְאַחֲפֹקִי כֹּה כִּי אִין דְּבִיקוּת כְּמוֹ דְּבִיקַת הִיד אֶל הַכְּלִי בְּמִקְוֹס הַעוֹמֵד לְקוֹץ וְעִדִּין הוּא מַחֲזֵר כְּמִקְדָּשׁ דְּרִאִשִׁית הַיּוֹת הַכְּלִי :

ג וְזֶה לִ"ע קֶלֶת מֵאִי דְהִרְאִי' הוּא דְלֹא כָּלל הַסּוֹסְקִים הַגִּלִּדְאִף הַר"ם עַכְ"פּ חוּזִין דְּדַעְתּוֹ כְּדַעַת הַח' וְסִי'ת וְהִרְאִי' דִּידוֹת הַכְּלִים בִּסִּים מִקְרִי וְלֹא בָּלוֹעַ וְהִרְאִי' רֹאֵה לְחַשְׁבֵּס לְבָלוֹעַ . וְלְכֹאדֹרֵס אַחֵר דְּכֵל הֵךְ פּוֹסְקִים הַגִּלִּדְאִי גְּבִי יְדוֹת הַכְּלִים וְסִבְרִי דְלֹא הִיוּ רַק בִּסִּים . כִּי שֶׁסֶם דְּקִלְעוֹת :

ד וּמַעֲתָה הִנְדָּה לְכֹאדֹרֵס דְּאַחֲרִי דְּכָל הֵךְ פּוֹסְקִים הַגִּלִּדְאִי לֹא חֲשִׁיבָה לְבָלוֹעַ וְהִרְאִי' דְּכַתֵּב הַסְבָּרָה דְּבָלוֹעַ לֹא פְּסִיקָה לִי מִלְתָּא כֹּה וְסַפְּקִי מִסְּפָקָה לִי אִם הוּא בָּלוֹעַ אִוּ בִּסִּים וּמֵאֵד הַעִין נִרְאֶה ג"כ לְכֹאדֹרֵס דְּלֹא שִׁיךְ בָּלוֹעַ רַק בְּמִקְוֹס שְׂעוֹשֶׂה שִׁיבֹל כִּגִּל וְהַסְבָּרָה דְּהִיוּ רַק בִּסִּים אִין מוֹבֵן כָּלל לְכֹאדֹרֵס סְבָרָה הִסְתֵּר בֵּין דְּעַכְ"פּ לְרִיד לְרִאִי כִּגִּל . וְהַגּוֹר מִשְׁמִיעַ לְהִתֵּר הַח' שֶׁל הַרְאִי' וְכֵן הִנְדָּה דְּקֶסֶה לְסַמּוֹךְ עֲלֵיו לְבָדוּ :

ה אֲכֵן לִפְעַמִּי נִרְאֶה דְּע"כ לֹא כִין הַרְאִי' בְּמֵאִי דְכַתֵּב דְּהִיוּ בָּלוֹעַ וְכִסִּים דִּיִּסִיָּה סְבָרָה דִּים לֹא דִין בָּלוֹעַ דְּאִינוּ מַעֲמָה אִף בְּמִשָּׁה דְּבִאֲמַת דִּין בָּלוֹעַ אִין שִׁיךְ רַק בְּצִעֲלִי הִיִּס לְבָדוּ וְלֹא בְּכִלִּים דְּעוֹמָאֵה בָּלוֹעַ אִינוּ מִלֵּל אִף בְּכִלִּי חֲרָם הַמּוֹקֵף כו' דְּעוֹמָאֵה רֹאֵה בּוֹקֶעַת כו' כְּדִאִיתָא צִחֻלִין (ע"ז א') וְכֵן הוּא כּוֹנֵת הַתּוֹסְפָתָה הַמוֹבָה בְּר"ס סוֹף מִקְוֹתָיו לְעִין חֶן הַתּוֹבֵב דְּסִיִּים שְׁכֵל הַכְּלוּטִין בִּאֲדָם וְצִבְעָמָה וְכִי' וְעוֹשׂוֹת עִהֹרִין . וְכֵן כַּתֵּב הַרְמַז' בִּפְ"י ב' מֵה מִקְוֹתָיו

בָּלוֹעַ דְּאִין מַעֲמָה בְּמִשָּׁה מִקו"ם דְּחִשִּׁיבָה כְּתִי עֲצוֹת לְבָלוֹעַ אִף דְּלֹא יַעֲמָלוּ זֶה אֶת זֶה וְכֵן גְּבִי יְדוֹת הַכְּלִים שׁוֹבֵר הַרְאִי' הַכֵּל הוּא כְּטַעַמָה אַחַת . וְכֵן גְּבִי עֲצוֹת שֶׁל הַקְלִיעוֹת שׁוֹבֵר הַרְאִי' אִם דְּאִיבָה הִרְבֵּה עֲצוֹת בְּחוֹךְ הַקְלִיעוֹת מ"מ הִרִי אִין אִינוּ דִּנִּין לְעִין שִׁיעֲמָלוּ שְׂעוֹתָיו זֶה אֶת זֶה . אִלָּא רַק לְעִין חִלְיָה בְּצִילָה דְּאַחֵר אִם הִנְבָּלַע הִי' דְּבֵר עוֹמָה לֹא הִיָּה נַעֲמָתָה אִף בְּמִשָּׁה . לֵכֵן לֹא חִיין כֹּה הַמִּקְוֹס :

ו אֲבֵל הַקּוֹשִׁיָה הִיא בִּאֲמַת כִּיחֵר דְּאִף אִם אִיבָה קו"ם הַכְּתִי לִיכָה לְמִילָף דְּכֹה אִיבָה לְמַפְרֵךְ מֵה לְנִצִּילָה עוֹף עִהֹר שֶׁהוּא בְּמִקְוֹס הַגּוֹרֵם שִׁיבֹל וְכֵן לְעִיל בִּאֲרִיתִי דְּזִכְרוּ כֵל עִיקָר הַסְבָּרָה דְּבָלוֹעַ :

ז וְלֵכֵן הִנְדָּה לִי לִישׁוּב קוֹשִׁית הַר"ם לְעִין חֶן הַתּוֹבֵב בְּצִסֶּר דְּשְׁפִיר הִיוּ ג"כ מִקְוֹס שְׂעוֹשֶׂה שִׁיבֹל . דְּכֹה קוֹץ הַתּוֹבֵב בְּצִסֶּר יְדוֹעַ הוּא בְּלִבְסוֹף הוּא נִרְקֵב וְנִתְעַכֵּל . וְכֵן אִף אִם הִיָּה הַחֶן שֶׁל מַחֲבוֹת וְלֹא יִתְעַכֵּל לְעוֹגֵם מ"מ הַמִּקְוֹס גּוֹרֵם שִׁיבֹל לְעַן וְדוּמָה לְטַעַמָה שֶׁל מַחֲבוֹת דְּהִיוּ בָּלוֹעַ מִחֲמַת דְּהוּא בְּמִקְוֹס שְׂעוֹשֶׂה שִׁיבֹל לְמַחֲלִיזָאִף שֶׁקֶסֶה לְחַדֵּשׁ סְבָרָה כּוֹחַת מַעֲמָדוֹ וְלְדַמּוֹת שִׁיבֹל הַבֶּשֶׁר אֶת הַקוֹץ לְשִׁיבֹל בְּכִי הַמַּעֲשִׂין אֶת הַמַּחֲלֵל . כִּי הַמַּחֲלֵל בְּכִי מַעֲשִׂין מִתְעַכֵּלִים מִהֵר וְהַקוֹץ הַנִּתְחַבֵּב בְּבֶשֶׁר לֹא יוֹרֵקֵה רַק אַחֵר יַעֲמִים רַבִּים כִּי יַעֲבֹרוּ וְיִתְרַבּוּ הַנִּיחּוֹם וְיִגְדֵּל הַחוּס וְיִגְרַמוּ הַעִיפּוֹס וְהִרְקִיבּוּן אֲכֵן מִחֲמַת הַסְבָּרָה שְׂאִיטוּ רֹאִין מִן הַגִּמ' דְּחֻלִין הַגִּלִּדְאִי שְׁדִין בָּלוֹעַ אִינוּ רַק בְּכִי מַעֲשִׂין אֲשֶׁר הוּא מִקְוֹס הַגּוֹרֵם שִׁיבֹל . וְכֵן אִינוּ רֹאִין שְׂבָחוֹסְפָתָה וְפּוֹסְקִים הַגִּלִּדְאִי מִבּוֹאֵר דִּגֵּם לְקוֹץ הַנִּתְחַבֵּב יֵשׁ לוֹ דִּין בָּלוֹעַ לֵכֵן בְּע"כ נִחְמֵר דְּקוֹץ הַנִּתְחַבֵּב בְּבֶשֶׁר הוּא ג"כ נִחְשָׁב שֶׁהוּא בְּמִקְוֹס הַגּוֹרֵם שִׁיבֹל . וְאִין חִילּוֹק בֵּין אִם מִתְעַכֵּל כּוֹמֵן מוֹטֵט וּבֵין אִם מִתְעַכֵּל כּוֹמֵן רַב . וְרִאִי לֹא מִלִּינֵי דְהִנֵּה דִין בָּלוֹעַ הַנִּחְמֵר בְּקִרְאָה הוּא גְּבִי חֲרָם לְבָד מִבּוֹאֵר צִחֻלִין סִי' (ע"ז א') וְעַכְ"ל לְכֵל בְּעִלֵי חִיִּים דִּין בָּלוֹעַ לֵהֵם וְאִף לְכָל מִבּוֹאֵר מֵהֵל דְּאִתְּלוֹת פֶּרֶק י"ח מִשְׁנֵה ז' . כִּלָּב שֶׁאֶלֶל בְּשֶׁר הַמֵּת כו' וּמִבּוֹאֵר בִּאֲשׁוֹת שֶׁסֶם . וְכַתֵּב (ק"ג ב') דְּהִקְב"ם הַתּוֹחֵד לְהַכָּבֵשׁ שְׂאִילָתוֹ מִשְׁתַּחֲוֶה בְּמַעֲשֵׂיו יוֹחֵר מִבְּמַעֲשֵׂי שְׂאִירֵי ב"ה . וְהוּא זִמֵּן ג' יַעֲמִים וְעִיּוּיִן עוֹד בְּשׁוֹרֵת מִהֵר"מ מִרוֹעִינְבוֹרֵג שְׂאִילָה תִפְ"צ וְק"ל . וְלִפְ"ז הִיוּ קוֹץ הַנִּתְחַבֵּב עִדִּיק יוֹחֵר מִבָּלוֹעַ דְּלַמְעֵלָה וְכֵן מִבָּלוֹעַ דְּלַמְעֵלָה . לְמַעֲלָה אִינוּ עוֹשֶׂה שִׁיבֹל רַק דְּהוּא גּוֹרֵם שִׁירֵד לַמַּעֲשֵׂה וְיִתְעַכֵּל . וְלַמַּעֲשֵׂה אִינוּ עוֹשֶׂה שִׁיבֹל אִלָּא ע"י מַעֲלָה . אֶלֶל קוֹץ הַנִּתְחַבֵּב בְּבֶשֶׁר אִם יוֹגֵה חִיזָה זִמֵּן יוֹרֵקֵה וְיִתְעַכֵּל בְּמִקְוֹמוֹ . אֲבָן כ"ז לֹא יִתִּישַׁב רַק בְּחֶן הַתּוֹבֵב לְבָד אֶלֶל לְעִין מֵאִי דְכַתֵּב הַרְאִי' לְעִין יְדוֹת הַכְּלִים וְלְעִין הַקְלִיעוֹת לִ"ע לְכֹאדֹרֵס :

ח הִנְדָּה לְכֹאדֹרֵס דְּלַעֲנִין הַקְלִיעוֹת קֶסֶה עוֹד יוֹתֵר לִוְמֵר הַסְבָּרָה דְּהִיוּ בָּלוֹעַ . דְּהִיוּ חוּזִין דְּלֹא כָּלל הַמִּקְוֹתָיו שֶׁסֶם בֵּין הַסְבָּרָה דְּבָלוֹעַ . כְּמוֹ דְּחוּזִין לְעִין אֲוֵתוֹ מִקְוֹס בִּאֲשֶׁה אֲשֶׁר הוּא וְדְחִי לִכְ"ע כְּבִסִּים . אֲכֵן אִם לִהְיוּ בָּלוֹעַ פְּלִיגִי בִּסִּים אֲבִי וְרַבָּה בְּגֵדֵס (מ"ב ב') וְגְבִי אֲוֵתוֹ מִקְוֹס בִּאֲשֶׁה אַחֵר הַתְּחִלָּה אֲוֵתוֹ מִקְוֹס אִין יוֹכֵל אִף מִיִּס לְבֹאֵה שֶׁסֶם וְאִף אִם מִרְחַקֵת יִרְכּוּתִיהָ זֶה מִזֵּו כֵן כַּתֵּב בְּנוֹדֵעַ בִּיהוּדָה מִהִדּוֹרָה ב' תְּשׁוּבָה קל"ה בִּשְׁם הַשׁוֹאֵל וְכַתֵּב כְּעַל נוֹדֵעַ בִּיהוּדָה ע"ז וְעַל כֵּל דְּבִרֵי הַשׁוֹאֵל כֹּה דְהוּא מִלְתָּא דְּמִסְחָבֵר וְאַחֲרֵי דְגְבִי אֲוֵתוֹ מִקְוֹס בִּאֲשֶׁה אֲשֶׁר הוּא בִּסִּים בּוֹדִאִי וּמִיִּס ג"כ לֹא יִבּוֹאֵוּ כִּי בּוֹדִאִי וְעַכְ"ל סוֹבֵר רַבָּה וְכֵן הוּא הַסְלִכְתָּא דְּלֹא הִיוּ בָּלוֹעַ . אִם גְּבִי הַקְלִיעוֹת הַמִּבּוֹאֵר בְּדְבָרֵי הַרְאִי' דְּלֹא הִיָּה מוֹחֲלַע לִי כ"כ אִף דְּהוּא עַכְ"פּ כְּבִסִּים וְכַתֵּב כֹּה בְּסִבְרָה הַשְׁנִי שְׁלו סְבָרָה הַפּוֹסֶה דִּיבּוֹאֵוּ בִּסִּים מִיִּס דְּהִיוּ כִי' יִמִּין כו' . וְאִם אִין טוֹבֵל לְחַדֵּשׁ כֹּה סְבָרָה דְּבָלוֹעַ וְלַסַּמּוֹךְ עֲלֵיו לְהִסְתִּירָה דְּאִינוּ חוּזִין וְנִחְמֵר דְּעִדִּיפָה מֵאֲוֵתוֹ מִקְוֹס בִּאֲשֶׁה וְחֲשִׁיבָה שְׁפִיר לְבָלוֹעַ :

ט וְאַפְשֶׁר לִישׁוּב זֶה וְלִוְמֵר דְּכֹה דִּנְפֵל פְּלִיגָהָה לְעִין אֲוֵתוֹ מִקְוֹס בִּאֲשֶׁה . הוּא רַק מִחֲמַת דְּהוּא מִקְוֹס שֶׁהִאֲשֶׁה עוֹשֶׂה שֶׁמֶה לִּיכִי בְּדִיקַת הַמוֹבִין וְהוּא מִקְוֹס

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִשׁ חֶלֶק א

כִּי־אֵל דְּהוּא מַחֲמַת הַקּוֹחַ דְּעוֹשָׂה עֵיכוּל וּלְפָא נֹכַח לֹמַר דְּהוּא גִבֵּי דַעַת הֶרְאֵבִי דְּכַחֵב עַל הַיְדוּת וְהַקְלִיעוּת - דְּהוּי כְּבֹלֵעַ וְאִף דְּלִין עוֹשֶׂה עֵיכוּל: (יב) אֲבָן אַחֲרֵי דַעֲדִין לֹא יִתְיַשֵּׁב בְּזֶה הֶרְאֵבִי אַחֲרֵי דְּכַחֵב גַּם כְּבָלִים הַסְבֵּרָה כְּבֹלֵעַ וּבִלְחַח אֵין כְּבָלִים דִּין כְּבֹלֵעַ כְּאִשֶּׁר הוֹכַחְתִּי בְּפָנִים (כט) וְעִכְּ לִרְיָךְ לִפְרֵשׁ דְּבִרְיִי גִבֵּי יְהוֹת הַכְּלִים כְּמִלָּשׁ בְּפָנִים אִתָּהּ (לא) דְּלֹא כִּיּוֹן רַק לְבַחֵם לְבַד - וְאִלֵּן מִמִּילָה הוּי הַפִּירוּשׁ גִּבֵּי מֵה שְׂכַחְנָנִי הַקְלִיעוּת כְּמוֹ דְּהוּא גִבֵּי יְהוֹת הַכְּלִים דְּדִמְיִין לְהַדְדִּי - וְאִלֵּן עִכְּ דְּסוֹכֵר דְּחָף דְּהוּא כְּבֹלֵעַ עִכְּ דִּין רַק כְּבָהִם וְהוּא מַחֲמַת דְּלִין גּוֹרֵם עֵיכוּל - וְגַם הַסְבֵּרָה דְּחֻלִּין קָשָׁה מְאֹד לִפִּי הַגִּל - דְּכָל הַדְּבָרִים שְׂבָדָךְ (ע"א ב) מְבֹאֵר לְמִילְחָה דְּפִשְׁטָה דְּבִלָּא קוֹחַ לֹא הִיֵּב לִרְיָךְ לְהוֹת לְמַסָּה וּבִבְחִינָה דִּין כְּבֹלֵעַ - וְאִלֵּן בְּדָף (ע"ב ע"א) מַקְשָׁה בְּפִשְׁטוֹת וְהָא עוֹבֵר וְחִים דְּכַשְׂתִּי עֲשׂוּת דְּמִי - אִשֶּׁר לִפִּי הַדָּרֵךְ הַגִּל - דְּמִקּוֹם הַעוֹבֵר אִינוּ כְּבָלִי בְּמִלִּי לְלֹמַר קוֹחַ חֲלֻמָּה דְּעוֹשֶׂה עֵיכוּל רַב לִפִּי אֵין מִקּוֹם לְקוֹשִׁית הַגִּמְ' דְּמַקְשִׁי מְעוֹבֵר וְחִים - וְכַאֲשֶׁר דְּמַקְשִׁי הַגִּמְ' מַחֲמַת דְּלֹא יִתְאֵל לִי כְּבָלִמְחִי דְּהִיֵּב אֲחֵר מִקּוֹדֵם לְרִירָךְ קוֹחַ - מַחֲמַת אִיזֵם עֵשׂ אִזֵּם רַחֵ' - כֵּל כְּדִין הִי' לֹא הַגִּמְרָה מִקּוֹדֵם לִפְרִי וְלַהֲקִיָּה אֲחִי' - וְלִכֵּן לֹא נִהֲרֵה לִי לְהַדָּם דְּרַשׁ' פְּלִיג עַל סִבְרַת הַחֹסֶם - כְּדִלְכָּה דְּלֻמָּסָה מִגִּל הַגִּל - אֲלֵא דְּמִקּוֹם הַעוֹבֵר שְׂפִיר דְּמוּסָה לְשִׁאֲרֵי אֲבָרִים הַפְּטוּמִים דְּלֻמָּסָה בְּאִשֶּׁר - וְהָא דְּלֹא פִירֵשׁ רַשִׁי מִלִּי לְלֹמַר הַגִּמְ' דְּלֻמָּסָה מִיֵּן דְּהוּא עוֹבֵר וְחִי' דְּלֹא יִתְאֵל לְרַשִׁי לִפְרֵשׁ כְּמוֹ הַחֹסֶם הַגִּל - דְּזֶה יִהְיֶה כְּפִי הַמַּסְקָה דְּמִי אִיזֵם עֲמָלָה רַק מְדַבֵּק וְמִלִּי דְּשִׁינָה רַשִׁי' בְּגַדֵּם מִבְּחֻלִּין כְּכַר בִּיאֲרַחֵי לְעִיל - אִתָּהּ (ד) יַעֲוִי' - עִכְּ הַגִּל :

לִבּ וְהָא דְּהַקְשִׁיתִי לְעִיל דְּמִלִּי מוֹעִיל לְעִינֵן הַקְלִיעוּת מִלִּי דְּעֲמָר דְּהוּא כְּבָהִם אַחֲרֵי דְּבַחֵם בְּאִשֶּׁר לִרְיָךְ לְרַחֲוִי לְבִיחָה מִים - הַגִּמְרָה לִי לִיִּשֵּׁב דְּהַגִּס מִלִּי דְּכַחֵב הֶרְאֵבִי' כֵּן לְעִינֵן יְהוֹת הַכְּלִים כְּכַר בְּאֲרַחֵי דְּהֶרְאֵבִי' סוֹכֵר כְּמוֹ שִׁישְׁנו הַר"ם וְהַר"ם בְּפִי דְּמִקּוֹלוֹת מַשְׁנֵה ה' וְהַיִּצְחָר רַחֵ' לֹזֶם מִתּוֹסְפָתָה דְּבַחֵם דְּכָלִים אִלֵּן לְרַחֲוִי לְבִיחָה מִים וְגִמְרָה עוֹד דְּסוֹכֵר הֶרְאֵבִי' דְּלֹא כְּבָלִים לְבַד דְּדִין כֵּן אֲלֵא דִּילָם גִּמְ' בְּשַׁעֲרַת הַרְאֵם - דְּהֶרְאֵבִי' מַפְרֵשׁ לְסִבְרַת הַתּוֹסְפָתָה דְּסוֹכֵר דְּבַחֵם דְּכָלִים אִלֵּן לְרַחֲוִי כו' הוּא מַשּׁוֹם דְּהָא דְּבַחֵם דְּהָא לִרְיָךְ לְרַחֲוִי כו' הוּא רַק מַחֲמַת דְּנִלְמַד כֵּן מִרְיָבוּי דְּכַשְׂרֵי כְּאִשֶּׁר כְּתִיבוּ הַחֹסֶם בְּסוֹכָה (ו' ב') וּמַדְבָּר בְּזֶה בַּעַל נֹדֵעַ בִּיהוּדָה בְּמַהֲדוּרָה ב' כו' קוֹחַ הַגִּל - וְלִכֵּן לֹא מַרְבִּין רַק בְּכַשֵּׁר הָאֵדָם לְבַד אֲלֵא כְּבָלִים וְכֵן בְּשַׁעֲרֹת דְּלִיגִים וְכָלִין בְּחִיבָה בְּשִׁירֵי רַק מַרְבִּין אֲחֵס - בְּרַחֲוִיָּה דְּלֹא עִי' לֹא יַעֲוִינֵן דִּיהוּי לִרְיָךְ בְּבַחֵם לְרַחֲוִי לְבִיחָה מִים וּמַשְׁנֵה נִתְיַשְׁבוּ כֵּל מֵה שְׂהַעֲרֵי בְּדַבְרֵי הֶרְאֵבִי' בְּהִסְתֵּר הָא' :

אֵל וְהִנֵּה לִפִּי הִיֵּב הֶרְאֵבִי' כֵּל הֶרְאֵבִי' הַגִּל אִינוּ רַק מַחֲמַת דְּסוֹכֵר כְּדַעַת הַר"ם וְהַר"ם הַגִּל דְּבַחֵם דְּכָלִים אִלֵּן לְרַחֲוִי כו' - אֲבָן לִפִּי דַעַת הַחֹסֶם דְּחֻלִּין (ע"ג) דִּילָם מַעֲבִיל וְכֵן דַּעַת סִבְרַת בְּכַשֵּׁר מוֹרֵו דִּישְׁבוּ דִּיהוּת הַכְּלִים שַׁעֲחִיד לְקוֹלָן הוּא דְּוּקָה כְּשִׁבְחָה מַחֲלִיט וְעִיֵּל מִיֵּא - אֲלֵא יְהוֹת שְׁמֹנֶס אֲחֵד שְׂפִיר חִיטִּי כִי לֹא סִבְרָה לְכוּ הַסְלֹק בֵּין בַּחֲסִים דְּאֵדָם לְבַחֵם דְּכָלִים - וְהַרְוִיָּהוּ לְרִיכִין לְרַחֲוִי כו' : אִלֵּן לִפִּי דְּכַשִּׁי הוּא דְּבַחֵם דְּשַׁעֲרֹת דְּלִרְיָךְ לְרַחֲוִי כו' וְאִשְׁכַּר דְּהַלְגוֹר דְּהַבְּמִיעַ לְעֵשׂ הָא' כֵּל הֶרְאֵבִי' הוּא מַחֲמַת דְּסוֹכֵר כְּדַעַת הַחֹסֶם וְסִבְרַת הַגִּל - וְעִיֵּינִן בְּכַשִּׁי בְּעוֹר סו' ר"ב דְּהַבִּיָּה ב' הַדַּעַת (רַק דְּלֹא הִבִּיֵּה דְּבִיר הַחֹסֶם) וְלֹא כַחֵב רַק בְּכַשֵּׁר בַּעַל סִבְרַת לְבַד) וְכַשִּׁי שֶׁס הַחֹסֶם וְלֹא הִבִּיֵּה רַק הַמַּשְׁנֵה כְּמוֹ שֶׁהִיא וּמַבְמַע מִזֶּה דְּסוֹכֵר לְהַקֵּל כְּדַעַת הַר"ם וְהַר"ם דְּכָל יְהוֹת הַכְּלִים אִף הַשְׁעִיבִים מְגוֹם אֲחֵד אֵין חוֹלְטִין דְּלִילִים עִכְּ הִיֵּב לֹא לְהַשִּׁיעַ לְהִבִּיָּה דִּילָא הוּא דְּוּקָה כְּשִׁבְחָה מַחֲלִיט אֲלֵא וּוְדִילִי מְכַרִּישׁ הַשִּׁיעַ לְהַקֵּל כְּדַעַת הַר"ם וְהַר"ם הַגִּל מַחֲמַת דְּהַתּוֹסְפָתָה מַחֲמַת (וִיֵּב לִי לְדִין הַרְבֵּה בַּעֲנִין הֶרְאֵבִי' מַתּוֹסְפָתָה אֵין קִרְבִּי בַּעַת) :

לִדּ וְאֵל לִפִּי לְבִיאֲרֵה שְׂפִיר יֵשׁ לֹמַר דְּנוֹכַח לְלֹדֵד וְלִסְמַךְ אִף עַל הַבִּיאֲרֵה הָא' לְבִדּוּ כִי לִפִּי נֹכַח לֹמַר דְּחָף הַר"ם וְהַר"ם דְּכַשְׂרֵי דְּבַחֵם דְּכָלִים אִלֵּן לְרַחֲוִי כו' אִשֶּׁר כּוֹוִתִיָּהוּ אֲחִסָּק בְּשִׁיעַ כְּגִל לֹא פְלִיגִי עַל הֶרְאֵבִי' וְסִמָּה לֹא דְּבִדּוּ רַק בְּמִלִּי דְּעַבְקִי שֶׁס אִשֶּׁר הוּא בְּכַשִּׁי דְּכָלִים - וְהִיֵּב לְבַחֵם דְּשַׁעֲרֵי - וְהַלְגוֹר דְּהַבְּמִיעַ יֵל דְּסוֹכֵר כְּדַעַת הַחֹסֶם וְסִבְרַת אִשֶּׁר אֲחִסָּק בְּשִׁיעַ דְּלֹא כּוֹוִתִיָּהוּ כְּגִל :

אֲבָן

מִקּוֹלוֹת הֵל' ח' - וְזִל וְכַבֵּר בִּיאֲרֵנו שְׂכַל הַבְּלוּעִין בְּנוֹף הַחִי לֹא מַטְמָחִין עִכְּ כּוֹוִנו שְׂכַל דְּוּקָה בְּנוֹף הַחִי לֹא מַטְמָחִין - וְכֵן בְּחֻלִּין (ע"א ב') לֹאֲמַר אֲשַׁכְחִן דְּאֵדָם דְּבַחֵם מִגִּל קוֹחַ כו' - וְאִין הַכּוֹוִנָה דְּוּוּקָה בְּסִמָּה - אֲלֵא הִיֵּב לְכָל בִּחָה דְּהָא הַקּוֹחַ לֹאֲמַר הַחֵם שִׁיךְ כְּכַל בִּחָה אֲלֵא בְּזוֹלַת בִּחָה לֹא שִׁיךְ הַקּוֹחַ לֹאֲמַר הַחֵם - וְאִף בְּכַח גּוֹפֵה אֵין שִׁיךְ הַקּוֹחַ רַק בְּעוֹדֵם בְּחִיּוֹתָם כִּי הַקֵּרָה דְּבַחֵם הַחֹכֵל נִבְלַת עוֹף עִבּוֹר הִרִי הַחֵם בְּחִיּוֹת חִיּוֹת וְכִי מַעֲשִׂי עוֹשֶׂה עֵיכוּל וְזֶה שְׂשִׁינֵי בְּאִסְלוֹת פ' י"א מַשְׁנֵה הַכְּלִים שְׁמַת כו' (וּלְפִי מִלִּי דְּהוֹכַחְתִּי דְּשִׁלָּא בְּכַח דְּלֹא שִׁיךְ קוֹחַ לֹא הוּי בְּזֶה דִּין כְּבֹלֵעַ מוֹעֵחַ מִזֶּה סִבְרַת הַדְּבָרִים מֵה שְׂכַחְתִּי לְבִיאֲרֵה לְעִיל בְּאִתָּה (יט) לִיִּשֵּׁב קוֹשִׁית הַר"ם וְהַקּוֹשִׁי' הַקְשִׁיתִי עַל הֶרְאֵבִי' -) כְּלָלוּ שֶׁל דְּבִיר דִּין עוֹמָלָה כְּבֹלֵעַ אִינוּ שִׁיךְ רַק בְּכַח לְבַד בְּעוֹדֵם בְּחִיּוֹתָם וְלֹא כְּבָלִים - וְאִף דִּין עִבּוֹרָה כְּבֹלֵעַ אֵין שִׁיךְ רַק כְּכַלִּי חֵרֵם לְבַד אֲלֵא גַל הַכְּלִים מַטְמָחִין מַגְבֵּן וְאִינִם מְלֻיִן כְּדִיאֲרֵה בְּחֻלִּין (כ"ד ב' ו"כ א') וְאִין לְהַאֲרִיךְ בְּזֶה :

ל וְזֹאת לֹא נִהֲרֵה לִי לִפְרֵשׁ דְּכּוֹוִנָה הֶרְאֵבִי' בְּמִלִּי דְּכַחֵב גִּבֵּי יְהוֹת הַכְּלִים דְּהוּי כְּבֹלֵעַ כו' דְּלֹא מַטְמָחִין וְלֹא חִיין דְּאֲחֵר דְּהוּא כְּבֹלֵעַ בְּאִשֶּׁר אִזֵּם בְּאֲרֵי בִחָה אִינוּ מַטְמָחִין לִכֵּן לֹא חִיין אִף כְּבָלִים וְכֵל זֶה לֹא נִתְיַשֵּׁב לִי לִפְרֵשׁ כֵּן - דְּמֵה עִינֵן כְּלִים אֲלֵא אֲדָם וְכַח - בְּאִשֶּׁר וְכַח דְּהוּי הַבְּלוּעַ כְּמוֹ שֶׁאִינוּ וְאִינוּ מַטְמָחִין וְלִכֵּן שְׂפִיר לֹא חִיין אֲלֵא כְּבָלִים דְּגִלּוּ הוּא לְעִינֵן עוֹמָלָה מִגִּל לֹמַר דְּאִינוּ חִיין :

לֹא אֲלֵא עִכְּ דְּגַם הֶרְאֵבִי' לֹא פְלִיג עַל הַר"ם וְהַר"ם וְהַחֹסֶם וְסִבְרַת דְּחַשְׁבוּ יְהוֹת הַכְּלִים לְבַחֵם לְבַד וְלֹא לְבֹלֵעַ - דְּכְּבָלִים וּוְדִילִי דְּלִין שִׁיךְ כְּלָל דִּין כְּבֹלֵעַ אִף לְעִינֵן עֵיבִילָה - וְמִלִּי דְּכַחֵב הֶרְאֵבִי' גִּבֵּי יְהוֹת הַכְּלִים הַאֲרוּכּוֹת שַׁעֲחִיד לְקוֹלָן דְּהוּי כְּבֹלֵעַ וְכַח אֵין כּוֹוִנָה לְמִלִּי דְּכַחֵב כְּבֹלֵעַ לְדִין כְּבֹלֵעַ דְּאִינוּ מַטְמָחִין בְּמַשָּׁה וְכַחֲוֵל - דְּזֶה אִינוּ רַק בְּכַח בְּעוֹדֵם בְּחִיּוֹתָם וּבְמִקּוֹם שְׂעוּבָה עֵיכוּל לְבַד אֲלֵא דְּכּוֹוִנָתוֹ הוּא לְבֹלֵעַ אִשֶּׁר הוּא אִינוּ רַק בְּכַח וְהַגִּס דְּמִיִּהֲדֵק עוֹבֵר כְּמוֹ כְּבֹלֵעַ וְהוּא כְּבֹלֵעַ דְּכָלִים אִזֵּם מִקּוֹם שֶׁאִינוּ עוֹשֶׂה עֵיכוּל - וְכּוֹוִנָתוֹ אֵל הַבְּלוּעַ אִשֶּׁר דִּינוּ בְּכַחֵם דְּאִינוּ מַטְמָחִין עִכְּ בְּמַגֵּעַ וְאֵין לִרְיָךְ לְמִלִּי דְּבִיאֲרַחֵי דְּמִלִּי דְּנִקֵּט כְּבֹלֵעַ וְכַחֵם דְּהוּא מַחֲמַת דְּסוֹפִיק מַסְפָּקָה לִי אֲלֵא דְּהַכֵּל הוּא דְּבִיר אֲחֵד כְּלֹמַר דְּמִיִּהֲדֵק כְּבֹלֵעַ וְדִינוּ בְּכַחֵם - וְלֹא כִּיּוֹן לְבֹלֵעַ דְּבִחָה רַק לְבֹלֵעַ דְּכָלִים אִשֶּׁר הוּא רַק בְּכַחֵם - וּמִמִּילָה דִּין הוּא גִבֵּי הַכּוֹוִנָה בְּמַרְדְּכִי בְּכַשֵּׁר הֶרְאֵבִי' דְּכַחֵב כְּמוֹ כֵּן לְעִינֵן הַקְלִיעוּת שַׁעֲחִיד שֶׁל דְּהוּי כְּבֹלֵעַ וְכַחֵם דְּלֹא מַטְמָחִין וְלֹא חִיין הַכּוֹוִנָה הַכֵּל הוּא כְּבֹלֵעַ דְּהוּא בְּכַחֵם דְּלֹא מַטְמָחִין בְּמַגֵּעַ - דִּין כְּבֹלֵעַ אֵין שִׁיךְ בְּזֶה דְּהוּא בְּמִקּוֹם שֶׁאִינוּ עוֹשֶׂה עֵיכוּל וְאִף דְּכַבְרִינֵן דְּהוּא מַהֲדֵק עוֹבֵר לִפִּי מִלִּי דְּנִקֵּט בַּעַת הֶרְאֵבִי' וּמַבְמַע שְׂכֵן הוּי נִרְחָה לוֹ בִּיּוֹתֵר :

הַגִּמְרָה

(י) וְהִנֵּה לִפִּי מִלִּי דְּהַעֲלִיתִי בְּפָנִים דְּהִיֵּבֵה דְּלִין מִקּוֹם עוֹשֶׂה עֵיכוּל - דְּוְדִילִי אֵין לֹא דִין כְּבֹלֵעַ דְּעוֹבֵר הוּי כְּבֹלֵעַ כְּמִבְּוֹר בְּחֻלִּין (ע"א) וְכֵן גִּבֵּי אֲחֵר מִקּוֹם בְּאִשֶּׁר עִכְּ פְּלִיגִי אֲבִי וְכַחֵם וְאֲבִי סוֹכֵר דְּהוּא כְּבֹלֵעַ - עִכְּ גִל דְּחָף זֶה כְּכָל מִקּוֹם דְּנוֹרֵם עֵיכוּל דְּהוּא מִלִּיִּי הַפְּטוּמִים דְּלֻמָּסָה - וְכֵן מְבֹאֵר מִמִּלִּי דְּכַחֵב הַחֹסֶם בְּחֻלִּין (ע"א ע"ב) דִּילָם דְּלֻמָּסָה מִגִּל יַעֲוִי' - וְהוּא מְבֹאֵר :

(יא) וְלִבְאֲוֹרָה יֵשׁ לֹמַר דְּבִרְחֻשׁ בְּהַעֲנִין - וְהוּא דְּרַשִׁי שֶׁס דִּילָם דְּלֻמָּסָה שְׂכַחֵב ח' חֹחוֹב לוֹ דְּדִךְ בִּיה רַחֲוִי עַד שְׂכַבֵּל כו' יַעֲוִי' - נִתְבָּרִין בְּכּוֹוִנָה לְהוֹרֵה דְּלֹא נִפְרֵשׁ כְּמוֹ דְּפִירֵשׁוּ הַחֹסֶם בְּדִיל דְּלֻמָּסָה הַגִּל - דְּחֻלִּין עַל עוֹבֵר בְּמַעֲשֵׂי אֲחֵר - דְּרַשִׁי סוֹכֵר דְּעִי' לֹא הִי' שִׁיךְ מִלִּי דְּלֹאֲמַר הַגִּמְ' אֲחִי' הַקּוֹחַ דְּלֻמָּסָה עוֹשֶׂה עֵיכוּל - כִּי רַשִׁי' סוֹכֵר זֶה אִינוּ שִׁיךְ רַק בְּבִיחַ הַרְוִי לְבַד וְלֹא בְּמִקּוֹם שְׂהַעֲוֵר כו' וְרַשִׁי' מַפְרֵשׁ לְפִי הַמַּסְקָה בְּחֻלִּין (ע"ב ע"א) דְּחִשְׁבִּי לְעוֹבֵר וְחִים לְבֹלֵעַ - וְהַחִים אִיזֵם שְׂמָלָה רַק מְדַבְרִי סוֹפִירִים לְבַד לִפִּי חֲמֵר הַגִּמְ' מִן הָא דְּהַרְבֵּיךְ מִקּוֹדֵם הַגִּמְ' שֶׁס (ע"א ע"ב) אֵל הַקּוֹחַ דְּעוֹשֶׂה עֵיכוּל - וְכֵן נִדְּבָה (מ"ב ע"ב) דְּמַעֲשֵׂי וּפְלִיגִי אֲבִי וְרַבָּה - אִשֶּׁר אִיזֵם מִקּוֹם בְּאִשֶּׁר כְּבֹלֵעַ הוּי - הוּא הַכֵּל לִפִּי הַמַּסְקָה דְּחֻלִּין דְּלִין לִרְיָךְ לְהַקִּיָּה דְּעוֹשֶׂה עֵיכוּל - וְהוּא שְׂשִׁינָה רַשִׁי' בְּחֻלִּין (ע"א א) דִּילָם מִי לֹא עַסְקִין כַּחֵב כְּבֹלֵעַ חֲשִׁיב כְּמַעֲבֹל וּבְנִדָה שֶׁס דִּילָם עוֹמָלָה כְּבֹלֵעַ כְּכַר דְּהוּא כְּמוֹ שֶׁאִינוּ כִי רַשִׁי' לֹא כַחֵב בְּחֻלִּין רַק כְּפִי מִלִּי דְּקִיּוּמָה הַחֵם

מא **עוד** קשה לי עובא על סברת סוחר הב' של הראשון
אשר אותו מביאו גם האגור בשמו בגלל דאף אם
דיבוק הקליעות אינם חולצין דהוי בג' נימין כו' עכ"ל אחר
שנעשו הקליעות חו אינם יכולה האשה לעשות חשיפה שהיא
מתקנת עורא ומא גם כי אינה יכולה לעשות חף שיון שכול
מדאורייתא כדאומר הגמ' צ"ק (פ"ב ה') דלאורייתא לעיוני
דלמא מקטר אי' דלמא מלאו ומבואר בן בפוסקים ומי יודע
מה הוא בתוך הקליעות ואיך הוא הנימין שמה הם מקטרה
או לא מקטרה אם מאסו או לא מאסו ואפשר אם ה'
מתרמי דהויף אחר שהפסה האשה את ראשה וברקה כדאורי'
באורחא לילה בפתח פתאום נחשוו שערות ראשה לקליעות ע"י
עד או אפשר דלא ה' לנו לחוש פן בעת שנתחוו הקליעות
נקטרו הנימין וגם זה ז"ע דמי יודע סדר עובדא ומלאכות'
דעד אבל אם לא חפפה ולא עיינה מקודם מה מועיל בזה
סברת סוחר הב' הרי לא חפפה ולא עיינה אשר העיון הוא
מדאורייתא ואיך תצול ול"ע לכאורה :

למַ סְבֵרַת הַיָּמִינִי הַזֶּה בְּמַדְרָגֵי שֶׁסֶה הַרְאִי הַגָּל כִּבְר
 כַּהֲבִי דִּהְיֶה הוּא מִמֶּה סְבֵרַת הַהִפְכִית מִן סְבֵרַת
 הַיָּמִינִי הַזֶּה בְּמַדְרָגֵי שֶׁסֶה הַרְאִי הַגָּל חֲשִׁבִּין

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִישׁ חֶלֶק א

להסיר לכאורה ממילא שייך זה טעם השלישי ואחל לדבר בו בעזה"י :

סברת היתר הג' שבמרדכי בשם הראב"י הוא דמסוס דהוי סכנה להסיר הקליעות הוי היינו רבתייטו ולא חייגי ומצינא הראב"י רח"י לזם מהא דאמרינן ביצמות (ע"ח ב') עובר היינו רבתיי' ואע"ג דלאו ירך אמו הוא . וסנה לפענ"ד נראה דלכאורה יש לדון בראייתו מן הא דיצמות ה"ל . ד"ל דשאני גבי עובר דאף אם לא הוי ירך אמו מצינו דהוא מחובר מקרי כדאמר הגמ' בב"ק (ט"ח ב') בעי ר' ירמיה' מכה חוץ מל' יום חוץ ממלאכה חוץ מעוברה מכו אליבא כו' . כי תיבעי לך אליבא מאן דאמר עובר לאו ירך אמו מאי מימר אמרינן כיון דמחובר צה הוי שויר או דלמא כיון דלמפרש מינה קאי לא הוי שויר כו' יעו"ש . הרי דאף אם לא הוי כירך אמו מ"מ מחובר מקרי ולכן אפשר דשק בזה אומר הגמ' דיצמות עובר היינו רבתיי' . דהכוונה הוא דהוי מחובר וגדל מהבטחה ולכן לא חייך . אבל השערות שנקלעו זה לזה אם דכל שער ושער מחובר הוא במקום חיבורה . להראש אכן במקום שנקלעו להדי לא הוי כמחובר :

ואין להשיב ע"ז דהנה גמ' דב"ק לא הוי מוחלט כן וספוקי מהפיקא וכדאומר או דלמא כיון דלמפרש מינה קאי לא הוי שויר וגאמר דהסברה בזה הוא דכיון דלמפרש קאי לא חשבו כמחובר דעומד לפרש חשבו כפירוש :

אבל הנראה דזה ליתא דהרי חינו אומר הגמ' כיון דלמפרש מינה קאי לא הוי מחובר רק דהגמ' סתמא קאמר כיון דלמפרש מני' קאי לה"ש והוי הכוונה דאף דשפיר חשבו כמחובר מ"מ כיון דלמפרש קאי לא הוי שויר . גם הנראה דעובר קודם זמן לידתו לא שייך כלל הסברה דכל העומד לפרש חשבו כפירוש . דאף ר"מ (שבועות מ"ג א') דאמר כל העומד לבזר כבזור דמי ואף לפי מאי דפירש ה"ה בפ' ה' מה' עושן ה"ל ד' לייש' דברי רמב"ם שם דהוא מפרש שמהלקותן הוא כשצריכות לקרקע קלת עכ"ש היכא דהמה צריכות לגמרי לקרקע בוודאי אף ר"מ מודי דלא אמרינן כל העומד כו' וכמבואר בהסוגי' דשבועות שם ובעובר קודם זמן לידתו הוא לריך לגמרי לאמו וכ"ע מודי דלא שייך הסברה דכל העומד כו' וא"כ ע"כ דהכוונה הוא במאי דאומר בב"ק או דלמא כיון דלמפרש מינה קאי לא הוי שויר . כמו שפרשתי דשפיר אף אם עומד לפרש חשבו כמחובר . ועכ"ז רובה הגמ' לומר דמחמת דעומד לפרש לא הוי שויר לענין ד' וס' . וכמו כן נמי הא דפליגי בב"ק שם ר"ש בן אלעזר וסנה דר"ש ב"א אי הוי שויר כשמכרה חוץ מגיוותיה א"ל דסברה פלוגתתא הוא כמו דפליגי הח"ק ור"ש בגיטין (ל"ג א') אם בשער אמרינן כל העומד לגזוז כו' אלא אף לא הוי כגזוז עכ"ז יכול להיות דאין משויר הוא לענין ד' וס' ובאשר בארתי דכמו כן הוא בעובר דמבעיא הגמ' ואומר או דלמא כיון דלמפרש כו' לא הוי שויר ואף דוודאי הוא כמחובר מחמת דהוא לריך לגמרי לאמו . היולא מזה דהסברה דהעובר הוא מחובר אף אם לא הוי כירך אמו קיימא היא אף לפי המסקנא . וא"כ לכאורה דיש לדון בראית הראב"י מהא דעובר דשאני עובר דהוא מחובר וכ"ל :

נ עוד אנו רואין דאף אם לא הוי כירך אמו מ"מ נחשב כגזוז כאם וגופה מקרי וסנה דהגמ' בערבין (ז א') מקשה על הא דתנא במתניתין שם האשה שילאה ליהרג אין מחמתין לה עד שיהלך פשיטא גופה היא ע"כ . וע"כ דהוא אף אם לא הוי כירך אמו דא"כ אין שייך למפקד פשיטא דהילתה הא גופה קמ"ל דעובר ירך אמו הוא . אלא ע"כ דאף אם לא הוי כירך אמו מ"מ הוא מילתא דפשיטא דעכ"ז גופה היא . והנהגה לכאורה דהא דאומר בערבין פשיטא גופה היא הוא מחמת דהוא מחובר להאשה וכמו דאומר בב"ק דמחבר מקרי וכ"ל . וזהו דאמר שם במתניתין ישבה על המטה ממתינן לה עד שיהלך ובתב שם רש"י ז"ל וכן כן דברי הגמ' שם

מב ואפשר לומר דהא דמדאורייתא לריך עיוגה הוא רק לרובא ומקפיד אבל לכולה ואינו מקפיד אחרי לריך להיות כולה ממש וזהו מלחא דלא שכיחא כלל ואף אם כל שערות הראש או של בית הסחי נידון גם לענין זה לעלמו דאם הוי כל שערות הראש או כל שערות של בית הסחי אחת בקשרים של נימה ונימה בפ"ע או דמחוס כולה דאף באינו מקפיד דחייך מדאורייתא עכ"ז הוא הכל מלחא דלא שכיחא כלל שלא יהי' אף נימה אחת שאינה נקשרת וגקי' ולכן לזה ח"ל עיוגה מדאורייתא ואחר דהראב"י מיימי כשנעשו הקלוטות ע"י פד דים סכנה בהסרהם הוי אינו מקפיד ולכן אף אם נקשרו נימה ונימה לעלמה צרוב הראש עדיין לא חייך מדאורייתא ואין לחוש מדאורייתא רק אם הוא בכל הראש ממש עד שלא יעדר אף שער אחת שלא יהי' נקשרת לעלמה או מחוסה וכ"ל הוא מלחא דלא שכיחא ולא חיישינן וא"ל עיוגה מדאורייתא בזה [ויטויין מ"ש לקמן ח"ה בזה] (קט"ה) אם דנאמר דגם בזה לריך עיוגה דמ"מ ח"ש דברי הראב"י אחר דאין לחוש מדאורייתא לרובא דמחמת דהוא סכנה הוי אינו מקפיד ויבואר שם] אבל אכתי ע"ע דעכ"ז חפיה שיהא מתקנת עזרא אינה יכולה לעשות :

מב ואפשר דהקנת עזרא הוא ג"כ רק אם יש לחוש לרוב ומקפיד שהוא חשב לדאורייתא וישיעו ומקפיד שהוא מדרבנן . אבל היכא דאינו מקפיד כמו היכא דאיכא סכנה להסיר אשר לדאורייתא אין לחוש רק לכולה ולדרבנן לרובא בזה לא היקן חפיה ונ"ע ועיין מ"ש לקמן אות (קט"ד) בסופו וא"ה לקמן אות (קצ"א) אחרן בגווגה אחריתא מאי דא"ל לעשות חפיה שהוא מתקנת עזרא :

סד ומעתה לפ"ז היכא דאיכא סכנה להסיר הקליעות אשר בזה אין שייך טעם הג' של הראב"י ממילא לא נוכל הו לסמוך אף על כ' טעמים הראשונים מחמת דלפי ה"ל אין שייך גם טעם השני רק היכא דאיכא סכנה והוי אינו מקפיד דבזה אין חולץ מדאורייתא רק בצולה ומדרבנן ברובא ולכן אין לריך לא עיוגה שהוא מדאורייתא ולא חפיה שהוא מתקנת עזרא אבל היכא דאיכא סכנה להסיר אין מועיל סברת היתר השני מחמת דאינה יכולה לעשות עיוגה שהוא מדאורי' ולא חפיה שהוא מתקנת עזרא : **מה גם** ים לומר מחמת מאי דהקשינו לעיל אות (ט) דחש הראב"י לשני הסדדים לבד דאז מלא סברות היתר ולא חש לאופן הממונע דאז לא הוי שייכים שני הסברות היתר כנ"ל דהוא משום דעיקר סמיכת הראב"י הוא על טעם הג' [ולקמן אבאר דמורין דברי הראב"י דמתיר או מחמת כ' הטעמים הראשונים לבד או על טעם הג' לבד וא"כ יהיה לריך ליישב כמו שאכתוב תיכף] או דנחמת מסהבר דווקא בסברה הראשונה ומחמתה הוא מחיר ולא כהב הסברה השני' רק לפן ואולי ימצא מי שיפקפק ויאמר להיפוך דלא מהדק כלל דאז יש עוד צד להסיר מחמת דאם הוא לא מהדק עד דעייל מיה כמו בג' נימין אינו חולץ וא"כ לפי מאי דהעליתי לעיל דלדעת הריטב"א בשם מורו ולדעת החוס' חולין (ט"ג א') וסנה"ת בשם מורו אין שייך היתר הא' אף אם נאמה דמהדק עובא ואחר דהראב"י נאמר דכן היה מברע לי' כסברה הראשונה דמהדק עובא . מעתה כיון דלדעת הריטב"א וחס' וסנה"ת ה"ל אין מועיל היתר הא' ושפיר חולץ לא נוכל להסיר אף אם שייך היתר הב' של הראב"י כי עליו לבדו קשה לסמוך אחרי דהראב"י הו' מכרעה מלחא בסברה הספית וגם דלפ"ז יש לחוש ג"כ אל אופן הממונע כנ"ל :

מז העולה לפי זה דאף על שני סברות הראשונות לבדם אין לסמוך ג"כ לכאורה דים לחוש דלדעת הריטב"א וחס' וסנה"ת ה"ל אין שייך היתר הא' . ועל היתר הב' לבדו קשה לסמוך כנ"ל וגם דהסברה השני' אין שייך רק היכא דאיכא סכנה להסיר ויכא דאיכא סכנה

יך אמו לפע"ד נראה שהוא דבר שארץ עיונה רבה ויש לו
 בזה אריות דברים ואחר העיון העליתי בזה דבר חדש ונכון
 לפע"ד . ואחר העיון ולפי מאי דעולה לפי דבר החדש אשר
 העליתי יולא מזה חדשות גם בענין השאלה דהקלילות
 דנקיענהא ב' וערכתי כל הדברים בהנה"ס מחמת כי מתארכין
 הדברים בענינים ובגויות אחרות . ובכאן לא אדבר רק במאי
 דיש לעורר לפי דעת ה"ש"ס וה"מ ז"ל דעת הרמב"ם דעובר
 לאו יך אמו וה"כ לריבין בהא דגיוורא שטבלה דבנה א"ל
 טבילה לעממא דמשני הגמ' בהעל דהוא מחמת דהיינו
 רבית' . וה"כ לפי מאי דכחצתי לבאר להראש' יש נפקותא
 בין סברת המקשן לסברת התרנן יס' מוכח לפ"ז דע"כ אינו
 סובר הפירוש כמו הראש' . דל"כ למא' כאשר כתב הרמב"ם
 בפ"ג מה' איסורי ביאה ה' ז' את הדין דגיוורא מעוברת שטבלה
 דח"ל בנה טבילה לא הביא הטעם דמסיק הגמ' דהוא מחמת
 דהיינו רבית' ובתב' בסתימות כתימרא דרבא ואם איתא
 דהוא סובר כפירש הראש' ה"ה לו להביא שגיויא דגמ' אחרי
 דל"מ לפ"ז לדינא לבאורה :

גב אבל באמת זה ליחא ואין מוכח מהרמב"ם מידיו כי
 ח"ן כ"מ כלל בין ה"ה וזין המבקש דהטעם
 הוא דהיינו רבית' ואף לפי פירש הראש' ז"ל כג"ל . דוודאי
 קודם שיוצאת האשה על המשבר ולא נעקר הולד עדיין
 ממקומו אינה יכולה חי' חממה לעשות תחבולות הולדה
 שילד בלא שום נזק ואף חס אפשר לעשות חי' תחבולות
 שיעקר הולד ממקומו ויולד בלא נזק . אחר שעדיין לא בא
 הזמן שיעקר הולד ממקומו מעלמו הוא סכנה לכולד או שעל
 כ"פ אין זה סיבה בריאותו ומשיבשה האשה על המשבר
 ונעקר הולד ממקומו אף אם עובר יך אמו הוא עכ"ז אחר
 שנעקר הוא כגוף בפ"ע כמבואר ממתינות דערכין דכשישבה
 על המשבר ממתינין לה עד שתלד ובדכתב רש"י והוא הוא
 דברי הגמ' דכיון דנעקר הולד ממקומו חו' הוי גופא אחרינהא
 וה"כ קודם שיבשה על המשבר אף לפי מאי דמשני דהיינו
 רבית' ובדפירש הראש' עכ"ז אינו חולץ ואחר שיבשה על
 המשבר אף לפי ה"ה דהוא מחמת דעובר יך אמו מ"מ
 חייץ וה"כ ליכא שום הוכחה ממאי דהשמיט הרמב"ם ויחכן
 שפירש בהראש' דהוא מחמת סכנה :

אכן

הנהגה

יג הנה אם עובר הוי יך אמו לכל מילי שזולת ענין טריפות אם לאו יך אמו הוא יש בזה דעות חולקות דעת החוס' בג"ק (מ"ו ע"א) ד"ה
 מאי טעמא ובחולין (נ"ה ע"א) ד"ה והלכתא ובסנהדרין (פ' ע"ב) ד"ה עובר ודעת הראש' והג"י בג"ק שם ודעת הראש' בה"ס מבואר
 הב"י בעור י"ד סוף ס' ע"ע וכן הוא בהדיוט' לב"ק מ"ו ע"א וכן כתב ה"ש"ס לב"ק פ' שור שנגח את הפרה דין ב' . וכן הביאו הפ"ו והש"ך
 בסוף ס' ע"ג וכן הוא בביאורי הגר"א ז"ל לאנן העזר ס' ד' ב"ק יב דקיי"ל דעובר יך אמו הוא לכל מילי ועיון עוד מ"ס השמ"ע לח"מ
 ס' רכ"ג ס"ק ב' וז"ל שם המומר בו' ע"ד כ' וי"ל טעם לפ"ה זו משום דעובר יך אמו הוא ע"כ . אכן דעת ר"ה כחוס' בהדיוט' (פ' ע"ב)
 ד"ה עובר ודעת הראש' דבהגותו לפ' זיין מה' עבדים הלכה ה' דעובר לאו יך אמו הוא :

יד וברעת הרמב"ם ע"ג לבאורה הנה ה"ש"ס לב"ק פ' מרובה דין למ"ד כתב דדעת הרמב"ם דעובר לאו יח"ה והוכיח בן מהא דפסק בפ"ד
 מה' פסולי המוקדשים ה' וזו כר' דתמורה כ"ה ע"א דהפריש חטאת מעוברת וילדה ראה בה מהכפר ראה בולדה מתכפר ומשום זה הניח שם
 בחימא מאי דהשמיט הרמב"ם להא דנבי ר' ירמיה (ע"ח ע"ב) חון מעוברת מהו בו' אשר האביעי הוואת היא בלא חמלי לומר דעובר לאו יך
 אמו כמבואר שם וכן הבין הגמ' בפ' זיין מה' עבדים הלכה ה' דהראש' ד שם אינו השנה רק פ' ועטע וסיים ע"ז ושפתי' יושק הרי' דהסכים
 דעת הרמב"ם הוא דלאו יך אמו הוא אכן הלח"מ ביאר ביטוי השני שכתב בפ' ד' מה' פסולי המוקדשין ה' וזו וכן כתב בפ' זיין מה' עבדים
 ה"ה דהא דהביא הרמב"ם להא דר' דהפריש חטאת מעוברת בו' הוא לאו משום דעובר לאו בו' אלא דהרמב"ם סובר דעובר יך אמו הוא וע"פ
 זה ביאר הלח"מ לדברי הרמב"ם בפ' זיין מה' עבדים הל' ועכ"ז יכול להכפר בולדה משום דלדס מהכפר בשבח הקדש יעו"ש : ובקורא חזק
 במה שדברו ה"ש"ס והלח"מ דבריה הרמב"ם בזה כג"ל ואחר זה אביא דברי הרמב"ם שנקמוות אחרים אשר לבאורה דבריו סותרים וזו את
 זה בענין הזה ואח"כ אכתוב בזה מה שגראה לפענ"ד בזה דבר חדש באופן שיתיישבו כל דברי הרמב"ם בדרך חדש ונכון בצורה ויהא :

טו ראיות ה"ש"ס מהא דפסק הרמב"ם כר' דהפריש חטאת מעוברת בו' הוא רא' נכונה לבאורה דע"כ דעובר הרמב"ם דעובר לאו יך אמו
 הוא ומה שיטע הלח"מ דעמ' הוא משום דלדס מהכפר בשבח הקדש לפע"ד הוא חמוה דהא הרמב"ם בפ' ד' מה' פסולי המוקדשין
 ה' וה"ו סיים בעלמו הטעם כמו שאומר הגמ' לר"י והוא דהוי כמפריש שתי חטאות לאחריית יעו"ש ומבואר מזה דאינו מחמת דלדס מהכפר בשבח הקדש
 רק דהפריש והעובר כשהם נחשבים לענין זה ולכן משמע דעובר לאו יך אמו הוא וכמו שאומר הגמ' לר"י :

טז והנה בפנים אות (מש) ביארתי דאין הכוונה במאי דאומר הגמ' בג"ק (ע"ח ע"א) או דילמא כיון דלמפרש מינה קאי בו' ע"ג דכיון דעומד
 לפרוש חשיב כפרוש אלא דודאי אף אם עומד לפרוש ע"כ כמחובר חשבו בודאי והוכחתי בן מהא דמבואר שזעומ מ"ג ע"א דהיכא דלר"ך
 לגמרי לקרקע לב"ע חשב כמחובר והעובר נר"ך לגמרי לאמו ונכון הוא . אכן כדרי ליישב חס מאי דהשמיט הרמב"ם להא' בשאי דחון מעוברת בקושי
 ה"ש"ס ה"ל לבאורה טבל קצת ולומר דשפיר הוי הכונה במאי דלמא חו' דלמא כיון דלמפרש מינה קאי לא הוי שיו' דלמא דעומד לפרוש
 חשב כפרוש ונאמר דשאי בהא דעומד לפרוש ממילא ולכן היה ספק לר' ירמ' דחשוב שפיר כפרוש אף דלר"ך לגמרי לאמו עוד נאמר דהנה מאי
 דאומר הגמ' בג"ק שם איכא דאמרי כיון דלאו יך אמו הוא הוי שיו' או דלמא כ' יעו"ש ההבדל בין שני הלשונות יש לפרש בשני פנים והוא או
 דנאמר דהאיכא דאמרי סברי דאף דהוי כמחובר מ"מ אחרי דלאו יך אמו הוא בודאי לא הוי שיו' או דנאמר דהאיכא דאמרי ה' משכבר דלא
 חשב כמחובר מחמת דעומד לפרוש ממילא וחשוב כפרוש ולא ה' משכבר להא"ד דמסופק בזה וזהו דאומר בסתימות כיון דלאו יך אמו הוא לא
 הוי שיו' ונאמר דהרמב"ם מפרש כאופן השני דלהא"ד ה"ה משכברא דלא חשב כמחובר אחרי דעומד לפרוש ממילא עוד נאמר דהרמב"ם מפרש מאי
 דאומר הגמ' ביצמות (ע"ח ב') שאני עובר דהיינו רבית' דהכוונה היא כמו שכתבתי בפנים אות (בז) לדחוח ראיית הראש' דהכוונה הוא דמחמת
 דעובר מחובר לאמו ועלל חממה לכן לא חייץ ולכן מוכיח הרמב"ם בסתימות הגמ' דיכמות הג"ל דאינה סובר קך סברא דכיון דקאי לפרוש ממילא
 דאינה

(הא) גימור

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִשׁ חֶלֶק א

נג אבן עכ"פ מה שכתבתי לעיל דרשיית הראב"י אינה מוכרחת הוא נכון דשפיר יש לדון ולומר דלא דמי הקליעות להעובר דהעובר אף אם לא הוי כירך אמו מ"מ נחשב הוא למחומר כמבואר בגמ' דצ"ק הג"ל וגם נחשב לגופה כמבואר בגמ' דערכין הג"ל וי"ל דזכו הכוונה במאי דאומר ביצמות שאני עובר דסיינו רביית' דהוא נגדל מהאם ומחומר הוא ומחמת זה נחשב כגוף האם ולכן אינו חייב ואף לו אם נפרש הגמ' דיצמות דלא כהראב"י הגם מלבד שידחה ראיית הראב"י אלא דאף יהי מוכח לפ"י הסיפוק מהיחר השלישי של הראב"י כי תהיה דנפרש שינויי דגמ' דיצמות בגוונא אחריתא אז נוכיח מן קושיה הגמ' דמקשי דאם דעובר לאו ירך אמו הוא דחילוק האם להעובר ואף דאיכא סכנה להעובר אם נולדו ממקומו קודם זמנו וע"כ דאף אי איכא סכנה דחולץ ואף דאחרי דהראב"י מפרש כפירוש' דהוא מחמת דהוי סכנה מעתה חו אין לנו להרהר אחר זה ולחדש מעלמנו פירושים אחרים ולהקשות מחמת זה עליו או אף להסתפק בהיתירא דילי' חלילה חלילה לנו אכן אחרי דהראב"י אומר גם טעמים אחרים במאי דהוא מתיר וא"כ יתכן דהוא גם הוא חשב למאי דיש לפרש שינויי דגמ' בגוונא אחריתא ולא היתיר רק בזיוף טעמים האחרים וא"כ אין לסמוך להיתיר על היתיר אחד מהסדוריו אם לא נדחזה דהוא מחמת ומוכרח מכל נד וא"כ לכאורה קשה לסמוך גם על היתיר הג' לבדו מחמת דנוכל לדחות ולחלק דהא דאומר ביצמות דעובר היינו רביית' הוא רק מחמת דהוא מחומר כמבואר בצ"ק וסוף גופה כמבואר בערכין הג"ל:

נד אבר הגם הא דהגמ' דערכין אומר על העובר שפיטא גופה היא הא גופא לריך טעם וביאור הרי דאם דעובר לאו ירך כו' אף דהוא מחומר מ"מ לא חשיב כאמו

לכל מילי וא"כ למה יהי' שפיטא דגופה היא לענין הריגה דלא ימחשו לה עד שחלד וע"כ צריכין אנו למאי דפירש ר"ח בחוס' סנהדרין (פ' ע"ב) ד"ה עובר דהיינו טעמא דכיון דעד עכשיו ה' חיות הולד חלוי בזה הוי כאלו נגמר דין שניהם להריגה והסברא הוא דכאשר הדין הוא דהאם חייבת הריגה ממלא מתוח גם הדין על העובר אחר דחיותו תלו בה ולענין החיות לבד כגופה חשיב:

נה ומאי דהגמ' בצ"ק (ע"ח ב') הג"ל אומר דהעובר הוא מחומר ג"כ יש לעיין בזה דהלא הגמ' בחמורה (ל"א ח') אומר ע"כ לא פליגי כו' אלא בזולד בהמה דמחורא קא רביא אכל בינה טריפה מגופה דהתנגלות קא רביא ע"כ ויעיין שם ברש"י מ"ש בב' הלשונות שברש"י וביאשנא קמא כחב רש"י וז"ל ולד במעי בהמה אינו אדוק בגופה אלא חלוי בחור ומעלמו הוא נולד וגדל והולך אכל בינה כל זמן שאינה נגמרה אדוקה באשכול וגדילה ונגמרה מגוף התנגלות ע"כ הרי חזינן דעובר אינו אדוק רק הוא חלוי בחור ומחמת זה סברי חכמים דולד טריפה מותרת כי איננה אדוקה ומחומר לה רק חלוי בש"ע (ובוודאי אף לישנא בהראש שברש"י הכי הוא דאין יהי' מחלוקת בדבר הנמלא) וא"כ קשה לכאורה דהוא סותר למאי דאומר הגמ' בצ"ק הג"ל דהוא מחומר:

נו ורבן הגמ' לי דמאי דאומר הגמ' בצ"ק כיון דמחומר בה הוי שויר אין הכוונה דהוא אדוק ומחומר כי העובר אינו אדוק כמבואר מהא דחמורה הג"ל וגם יצירתו וגדילתו אינו כמו גדילת מחומר היונק ומושך גידולו מן המקום אשר הוא מחומר שמה אשר נאמר דמחמת זה אומר הגמ' דבבא קמא כיון דמחומר בה הוי שויר ובאשר מבזר דבריו רש"י שבתחמורה הג"ל דכחב ומעלמו הוא נולד וגדל והולך ואף לפי מאי דכחב רש"י שם בלישנא אחריתא וז"ל הילכך עיקר גידולו

הגדה

דאינה חשוב מחומר אלא דשפיר חשיב מחומר ומחמת זה הסברא דהוא מחומר הוא דאין חונן לו אמו ואחר דהשבו מחומר ודאי הוי שויר לענין ד' וז' כי לפי הג"ל לא יהי' נופל ספק דלא יהי' שויר רק אי לא תבנה לו כמחומר וזהו שהשמיט הרמב"ם באשר כחב את כל גוויי דלשונותיו דל' ימיו' את הא דמכרה חוץ מעוברת ומאחר דהשמיט לזה ממילא חו נכלל במאי דכחב הרמב"ם שם מקודם בהלכות' וז"ל כללו ש"ד ששיר בו דבר היתה בשחיבה שפור כו' ע"כ:

יו אבר צעני לא נהירא כלל הישוב הזה שכתבתי ואין לו מקום מבמה טעמים וגם דחוק הוא מן הדעת חדא דלא נהירא כלל לומר דהכוונה בהא דאומר הגמ' או דלמא כיון דלמפרש כו' דמחמת דעומד לפרוש ממילא דחשבו כפרוש ואף דצריך לגמרי לאמו ובפרט לומר דלהאיכא דאמרי ה' מוחלט כ"כ הסברא הזאת עד שאין מהרואי להסתפק אחר' וגם הארצה דאף עכשיו אם לא יצטרע אדם דסוף כל סוף יפלו מעלמנו מן האילן וע"כ בכל זמן שהמה צריכין לגמרי לקרקע לכ"ע חשוב כמחומר וגם בפנים העלית' דע"כ הכוונה במאי דאומר הגמ' דיצמות שאני עובר דהיינו רביית' דהוא מחמת סכנה כמו שפרשו הראב"י הו"א מזה דקושיה ה"ש היא חזקה לכאורה כי מן הא דפסק בר"ה דחמורה שפיר מוכח לכאורה דעובר דעובר לאו ירך אמו ולא מחמת דאדם מהבשר בשבת הקדש ומהא דהשמיט להא דמכרה חוץ מעוברת נראה להיפך דאם לא כן היה לו להציא יח ודבריו הרמב"ם שפ"ו מה' עבדים ה"א הג"ל לכאורה כותרים שם דבריו רישא לסיפא ובאשר ההעור ע"ה הראב"י בהשגותיו שם דמריטא משמע דעובר לאו יא"ה דפוסק בחכמים דר"ה הג"ל המחורה (בה ע"כ) ומבואר בחמורה שם דהוא רק אם שוירו משויר כר"י וא"כ עובר לאו ירך אמו הוא ובסיפא מבואר הדין דסיים שם דהוי כמשחרר חזי עבדו ולכן מוכח דעובר דירך אמו הוא דאם לאו ירך אמו הוא לא יהי' לו לכהוב לזה הטעם רק דהיה לו לכתוב דהעבד אין מקבל גז' לחבירו מיד רבו שלו כמבואר כ"ו בחמורה שם ודבסק משנה שם למד דהראב"י דהעלה דעובר לאו ירך אמו הוא וכל מאי דכחב שם הכל הוא ביאור ופירוש על הרמב"ם וסיים על זה ושפטים יושק חזק כבד ההעור ע"ה הלח"ע שם דסיומו דהרמב"ם מורה על הפכו והבסק משנה עלמו במאי דכחב בפרק ג' מ"ה עומדת המה הלכה ה' סותר לדיד' כהב שם דהא דפסק שם הרמב"ם דקביו אשה מעוברת דאין להם רקב דהוא מחמת דדרך הרמב"ם לפסוק כחל' ולפי מאי דכחב הבסק משנה בעלמו שר' מה' עבדים הג"ל דעת הרמב"ם הוא דלאו ירך אמו הוא לא היה צריך שם לזה דהלא לא צ"י ר' ירמיה ע"ה (במורה נ"א) רק בזה דעובר ירך אמו הוא כמבואר שם:

יב ובמור י"ד ס' רס"ו העתיק בלשון הרמב"ם שפסק ז' מה' עבדים וז' בעלמו בש"ע שלו שם סעיף ס"א נזכר בלשון והשמיט סיומו של הרמב"ם ומכאן קטן מזה דגם בש"ע עומד הוא דעתו שכתב בצ"מ דהראב"י הוא ביאור ופירוש ובני הדינים הוא הכל בזה דעובר לאו ירך אמו ומשמע מזה שכן דעתו לפסוק וזו היא דכוותה הרמב"ם היה כן עכ"ל לכאורה דרוב הפוסקים סוברים דעובר ירך אמו הוא והנצחתי לעיל כל בעלי הדעות שבה וא"כ היה לו לפסוק דירך אמו הוא ומאי דיש להעורר לפ"י ממאי דפסק בש"ע מ"ה ס' סעיף א' יבואר להחמיר בעקל במה שכתב לקמן א"ה אות (גו) לדברי הרמב"ם ומה שכתב א"ה בזה (גו) אינו עולה רק להרמב"ם לבד ולא בש"ע כי בש"ע סיים בהדיא אפי' יוחא לפרה כו' וק"ל:

כ ובבלחם משנה בפ' ז' מה' עבדים שם האריך ליישב דברי הרמב"ם דשם לשיטתו דרזזה לפרש דעת הרמב"ם הוא דהעובר ירך אמו כי מאי דפסק בר"ה דחמורה הוא רק מחמת דאדם מהבשר בשבת הקדש ואם תסירית רישא וסיפא שבהרמב"ם דעבדים הג"ל האריך הלח"מ שם ליישב דהרמב"ם סובר דאף אם ירך אמו הוא מ"מ האם היא העיקרית ואינה נמשכת אחר הולד אבל הוולד שפיר נמשך לכל מילי אחר האם ויעיין שם בלחם משנה שהאריך וסיים ע"ה שהוא דחוק מאוד:

כא ורפעי ד נראה דהחילוק כחב הלח"מ בין האם להעובר דהאם היא העיקרית ואינה נמשכת אחר העובר אף אם ירך אמו הוא כל זה הוא מוכרח ומוכח בגמ' והוא דחמורה (י"א ח') תסקי שם אביי דבהם במעי חמיה אף בר פדא מודה דקדוש ומשמע מפשטיות הסוגיא שם דרך העובר לבד קדוש ולא האם ואף דלבר פדא הוי ירך אמו כמבואר שם דרך ר"י סובר דעובר לאו ירך אמו אבל בר פדא סובר דירך אמו הוא ועכ"ל מודה דכשהקדים הם במעי חמיה דהעובר שפיר קדוש והאם נשארת חולין [וכן מבואר מהא דכידא מערימין על הבכור ריש פרק ה' דחמורה והוא מבואר ואין לומר דזהו הכל רק אליבא דר"מ ור"י (חמורה י"ב ב') דהלכתא כוותיהו דכשהקדים אבר שאין הנשמה חלוייה בו דאין מתפשט הקדושה בשאר והעובר לגבי אמה לא הוי רק כאבר שאין הנשמה חלוייה בו אבל האם לגבי העובר הוי שפיר אבר שהנשמה חלוייה בו אכן הלא ר' יוסי שם ובמחמיתין (י' ח') סובר דאף ברגלה של זו עולה וכולה עולה ובמטהרה דחמורה (כ"ה ח') משמע שם דהיכא דאמר ולדה ש"ז עולה והיא שלמים דאף אם נמלך דבריו קיימין בזה כי לא נהקדשה האם כאשר הקדים העובר לבד וע"כ דהוא מחמת דהאם היא העיקרית ואינה נמשכת אחר העובר כשהקדים להעובר אבל אם הקדים להאם ושייר להעובר מבואר שם דף י' ע"כ ובשאר מקומות דשיירו משויר ועובר לאו ירך אמו חדא מלמא הוא וא"כ לבד פדא דסובר דעובר ירך אמו הוא הוי אם שייכו אינו משויר ושפיר קדוש אף העובר דהוא נמשך אחר האם ועיין בלח"מ מה שכתב דלפי זה הסברא דהאם

יסתכן כולד ואינו לא מחובר וגם לא כולד וגדל ואינו מושך החיות מהאם ואין צינו לבין הקליעות שם חילוק שנאמר דמחמת זה צעור לא יחלץ ובהקליעות יחלץ :

גם היוצא מהגל דעל היחיד השלישי של הראשי שפיר יש לסמוך אף עליו לבדו . ומלשון הראשי יש לדון

דכוונתו להחיר או מחמת שני טעמים הראשונים לבדם או מחמת טעם הג' לבדו . כאשר אנו רואין דבטעם השני כתב ו"ל ועוד כו' אפי' לא חשבת לכו ככלוע ובה"ס וכאשר כתב טעם השלישי לא כתב כמו כן אפי' לא חשבת לכו ככלוע ובה"ס וג' נימין כו' הרי מוצא דדעתו דעל טעם הג' לבדו או על שני טעמים הראשונים ביחד שפיר הוא דמוחר בוודאי ויש לסמוך . ורק בשני טעמים הראשונים לא ה' מבורר לי כ"כ בהחלט גמור חוץ סברה מוכרעת ביותר . ושני התיירים הראשונים כאחד המה . רק דלענין לסמוך על שני טעמים הראשונים לבדם היכא דאין שייך הסברה דהיינו רביית' והוא כשאין סכנה להסירם כבר ביארתי דזה אינו מחמת דגם היחיד השני אינו מועיל רק היכא דאיכא סכנה לבד . וא"כ לא יאוייר אופן דיהי' שייך ב' טעמים הראשונים וטעם הג' לא יהיה שייך ואף אם יאוייר איזה אופן עכ"ז אחרת דהאגור משמיע לטעם הא' של הראשי אשר מהראשי נראה דטעם הראשון יותר עיקר חללו מן טעם השני וביארתי זה לעיל וגם ביארתי דלדעת רבינו"ט ולדעת החו"ט וסה"ת לא שייך סברה היתר הראשון . וא"כ קשה לסמוך על שני טעמים הראשונים לבדם . אכן על היחיד השלישי לבדו שפיר יש לסמוך כנ"ל :

ס' שוב מלאחי דבעל סדרי טהרה ס"ק י"ט הגל' . מביא דברי ספר תפלה"מ שהביא דהש"ד בהגהות אינו מביא רק טעם השלישי לבד . ות"ל שכיונתי בפלפולי להכריע בדעתו הגדולה לעשות את טעם השלישי עיקר להלכה :

סא וזאת יש לעיין היכא דהסדרת הקליעות ליכא סכנת נפשות וגרם מיתה . רק דתחלה קצת מחמת זה או שצוב יותר לשלימות בריאותה כשהקליעות המה על ראשה בשלימותן אם שייך גם כזה הסברה דהיינו רביית' או לא ולכאורה הנראה דלא שייך כזה הסברה דהיינו רביית' כי לא מלינו הסברה דהיינו רביית' רק צעור לבד דהוא סכנת

הגהיה דהאם היא העקריית א"ש אף חכמים דר' יוסי הגלילי שבדרייתא המוצא בתמורה (כ"ה ע"ב) יעויין בדברי הלח"מ וע"כ ז"ל דזה הסברה דהאם היא העקריית אין סובר רק בר פדא לבד וזהו דלא אומר הנמלה על בר פדא דחנאי היא כמו דאומר על ר"י ועל בר פדא אם היה אומר הנמלה הנאי היא היו קשה על בר פדא ביותר דלח"מ כר' הגלילי דהיידיה הוא אכל אחרי דבר פדא סובר את הסברה דהאם היא העיקריית ח"ס אף כחכמים דאף חכמים יכול להיות דסברי דעובר ירך אמו הוא וכדברי הלח"מ אכל ר' יוחנן ע"כ דלא סבירא לי' זה הסברה חלה דהאם והולד שוין המה ולכן אחי"ט עכ"ל דבריו כחכמים דריה"ג ולפי מלי דמסיק הגמ' דריה"ג לא פליג רק מחמת דהכי האשה וילדיה אחי"ט אף כריה"ג ונריך לומר לר' יוחנן דהא דריה"ג סובר דאם שחרר להעובר אין השפחה משוחררת וכשמשחרר השפחה גם העובר היו משוחרר אין זה מחמת דהאם היא העיקריית דאם נאמר דזהו טעמ' דריה"ג אין מוכח חו מחכמים דפליגי וכברי דעובר לאו ירך אמו הוא וכאשר הקשה בלח"מ אכל טעמא דריה"ג הוא דנקרא כתב האשה וילדיה ולכן דרשין בסדר הקרא לבד דבזמן שהאשה בו' אכל להיפך לא דרשין ואמר דע"כ לבד פדא דסובר דעובר ירך אמו הוא ס"ל זה הסברה דהאם היא העיקריית ולכן הרמב"ם דפוסק כותי' לפי דעה הלח"מ וסובר דעובר ירך אמו הוא לכן סובר זה החלוק בין הולד להאם דהאם היא העיקריית ולא קשה מחכמים דריה"ג כנ"ל :

כב ובהוספת הדברים האלה עולה היישוב יותר נכון ונללנו מן הדוחק המתעורר מן הדברים אשר כתב הלח"מ דאף דגם הוא ממהי' ראייה אל הסברה דהאם היא העיקריית מדברי ריה"ג דבשחרר השפחה היו משוחרר גם העובר ובשחרר העובר לא היו האם משוחרר (ואינו מפרש כאשר כתבתי דעממ' דריה"ג הוא משום דדריש בסדר הקרא דלפ"ו לא ה' לו מזה מקור להסברה דהאם היא העיקריית) אכן אחר דלכ"י ע"כ ז"ל דלא ס"ל זה הסברה דלכ"י אין מוכרח מחכמים דסברי דעובר לאו ירך אמו הוא וכאשר כתב הלח"מ בעממו כן וא"כ ז"ל דלכ"י יוחנן שפס' אחר איכא לריה"ג וכאשר כתבתי דדרשין בסדר הקרא לבד או דר' יוחנן סובר דזה הסברה דהאם היא העיקריית אינו שייך רק לענין שאלה יהיה משוחרר בשחרור השני אכל לענין פיה' כמשחרר חצי עבדו לא משחרר ליה לחלק בזה וא"כ מחין חו להרמב"ם לפסוק בהסברה הזו דהאם היא העיקריית אף לענין פיהיה כמשחרר חצי עבדו דבריה"ג ליכא חו להוכיח מידי כמו דע"כ אף לר' דאין סובר זה החילוק ועכ"ל מושב דברי ריה"ג :

כג ואם דלפי ההוספה שהוספתי עולים שפיר דברי הרמב"ם לנכון עכ"ל הרי כל זה אינו סובר וסולק רק ע"פ דרך הלח"מ דדעת הרמב"ם דעובר ירך אמו הוא ומלי דפסק כר' דתמורה הוא משום דסובר דאדם מהכפר בשבט הקדש אכל לפי מלי דהעליתי דמהא דפסק כר' מוכח שפיר דסובר דעובר לאו ירך אמו הוא לפ"ו ז"ל דברי הרמב"ם דפ"ו מה' עבדים ה"ל : ועתה אחרי שנמתי מה שראיתי להסתור בראותו פסקי הרמב"ם אשר עמדו בזה הראש"ו והי"ס והב"מ והעליתי דסוברים הפסקים לכאורה מעתה אוסיף ודי בעזרי' לעיין עוד בדברי הרמב"ם שבמקומות אחרים שמענין זה והוא : **כד הנה** הרמב"ם בפ"ו ע"ה מה' מעשה הקדשות פסק דהמקדים עובר במשי בעלת מוס דהוא קדוש והוא כר' דתמורה (י"א ח) לפי המסקנא דשם דבר פדא ור' פליגי בהא יעו"ם ואומר שם בלישנא אחרינא אביי אחר כו' ור' סובר עובר לאו ירך אמו הוא כו' וא"כ מוכח דהרמב"ם דפוסק כר' דסובר דעובר לאו ירך אמו הוא ואף דהא דעממ' דר' הוא משום דסובר דלאו ירך כו' לא נאמר בגמרא כדריה"ג רק בלישנא אחרינא לבד כנ"ל הלא אחר בלישנא בחרה נריך למגבר ולמפסק וגם הנראה דאף בלישנא קמא הוי הכונה דעממ' דר' הוא משום דעובר לאו יא' וכאשר מוכח מלשון הגמרא דאמר שם ור' סובר הוי כנ' בהמות ונהו הרי דמפרש הגמ' אף בלישנא קמא דר' סובר דחשיבא כמשי בהמות ולא כבהמה אחת וסממא הוי המכוון דעובר לאו ירך א"ה ועוד נראה דבלישנא קמא אף בר פדא סובר דעובר לאו כו' ועכ"ל סובר דאחר דאין מקדישין להאם אף העובר אינו קדוש ור' סובר דשפיר קדיש אחר דלא הוי כירך אמו וחשיבא כנ' בהמות ובלישנא אחרינא אומר דרק ר"י לבד סובר דעובר לאו ירך אמו וזהו שכלישנא בחרה סיים חלל ר' השעם דעובר לאו ירך אמו הוא יען דבלישנא בחרה סברי דבהא הוא דפליגי וכן בדף יוד סוף ע"א והמחלת ע"כ הוי ג"כ הביאור בהבדל ב' הלשונות בדף זה דבלישנא קמא שניהם סברי דעובר לאו ירך אמו הוא עכ"ל סובר בר פדא דאין קדושה חל על עוברין משום דליחא לאכרילי ובלישנא בחרה פליגי בזה אם עובר ירך

גידולו אינו מאמו ע"כ יע"ס . ואם כן משמע דמיעוט גידולו הוא שפיר מאמו . עפ"י מצינו דבחר עיקר גידולו דייניקן להעובר אשר הוא שלא מאמו כאשר אומר הגמ' דתמורה דמחמת זה סוברים חכמים דולד עריפס מותרת ולא חיישו לאסור מחמת מיעוט גידול' דבחר רובא אזלינן וא"כ אין סברה לומר דיהי' שויר מחמת מיעוט גידולו שמן האם . אלא אם יידון לענין ד' וה' מחמת גידולו נריך להיוס דאינו שויר דעיקר גידולו אינו מן האם וא"כ לא לזה כיון הגמ' דב"ק ה"ל בגמ' דאומר כיון דמחבר בזה הוי שויר . אלא דהכוונה הוא דדומה למחבר מלד שהוא במקום שהולד חיותו במה שהוא בזה המקום כמו המחבר דביוסר ממקום חיבורו יומת כה גדילתו כמו כן הוא העובר דביוסר ממקום שהוא קודם זמן יסתכן כי חייו חלו בחיות האם . ומעתה הן הן מלי דאומר הגמ' בערכין פשיטא גופה הוא . דהכוונה הכל הוא דלענין החיות חשוב המחבר וכנוף האם . ובאמת הוא אינו מחובר . וגם אינו גופה אם לאו ירך אמו :

נז ואף בענין החיות דתלוי שפיר בלח"מ אינו בדמיון חיות האברים שזולת הלז התלויים בחיות הלז אשר המה מושכין חייותם מן הלז והלז משפיע אליהם . אכן חיות העובר אינו בדקדק זה . אלא דיש לו חיות לעצמו רק דביוסר האם סכנה הוא לו כן מסתברא ממלי דכתב רש"י בתמורה הג"ל בלשון הראשון שברש"י . אשר ז"ל ומעלמו הוא כולד וגדל וסולק ע"כ . ומאחר דלידתו וגידולו וכל מה שהוא סולק וגדל הכל הוא מעלמו מסתברא דגם חייו הוא מעלמו . וגם הלא חזינן דאף בן ח' אשר ילא ממעי אמו קודם זמנו ועכ"ל יוכל הוא לחיות עד שלשים יום ומיעוטא יש דחיים עד עשרים שנה כמבואר ביצמות (פ' ח') ח"ר אבהו סימניו כו' וכן שמונה אין עושין בהן מעשה עד שיבי' בן עשרים שנה ע"כ הרי מבואר בלי ספק כי יש לו חיות לעצמו ורק כשיוסר קודם זמנו הוא מסתכן ולא יאריך ימים רק עד ל' יום ולפעמים עד עשרים שנה :

נח ומעתה ראיית הראשי לענין הקליעות הוא נכון וברור דאחר שיש סכנת נפשות לגלות דומה ממש לעובר אשר אין לו שייכות להאם רק במה שציוסר האם

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִישׁ חֶלֶק א

7

מִשְׁמַע דָּבָר דָּבָר ע' ה' דְּמוּתָהּ בְּשִׁחִיטָה עֲלָמוֹ אֵין מִיִּירֵי
דְּמַשְׁתִּין לִי עַד אַחֵר ה' יָמִים וְכֵן מִבּוֹאֵר בְּהִידֵּא מִן דְּבָרֵי
רמ"א כִּי י"ג סְעִיף ג' בְּזִירוּף מִסּ בְּכַחַב הַבֶּ"ךְ שֶׁס"ק י"א
יַעֲזֹר וְכ"ל וְכ"ל לְבִאֲרוֹרָה קִשָּׁה דְּמִי יוֹמֵר דְּנִקְרָעָה אִין נִשְׁחָטָה
הָאֵם בְּרַגְעָה הַחֲרוּגָה דְּמַשְׁלֵם זִמְנָא דְּסִי מִשְׁתַּחֲוִי הַעֲבוֹר
וְדִלְמָא כִּי מִשְׁחָטָה עוֹד שְׂעָה אַחַת אִין רַגַע אַחַת עַד שְׂחִיטָה
מִתְחַלֶּת לְכַרְעָה לִילָד אֵלֶּה ע"כ דִּיתֵּן אִיזֵה אֶחָד מִן דְּחִיבֵי יָמִים
וְכֹחַ בְּרִימָא אֵף אֵם הַבֶּרֶךְ קוֹדֵם בְּלוֹת כָּל הַכִּדּוּן מִמֶּנּוּ
וְלִכֵּן לְהַרְמִזֵּם יוֹמֵר וְשִׁי' הַגִּל דְּפִסְקִי כִרְבָּא הוֹסַפְתָּה דְּיוֹכֵן
הוֹלֵךְ לְשִׁחְתָּהּ עַד י"ב חוֹדֶשׁ יִכּוֹל לְהִיּוֹת דְּמִיִּירֵי שֶׁכֶּבֶד עֲבָדוֹ
אִיזֵה יָמִים שְׂכָלוֹ בּוֹדֵלִי ע' חֲדָשִׁים וְאַשְׁחָתִי הַעֲבוֹר יוֹמֵר
וְגַמְרֵי דְּחֲסִידֵי דְּכֶבֶד כָּלוֹ ע' חֲדָשִׁים בְּרִימָא הוּא אֵף אֵם הָאֵם
מִשְׁתַּחֲוִי יוֹמֵר וְכֹסֶר קוֹדֵם זֶה [וְיִשְׁוִין בְּהַבְּרָאוֹת שׁוֹר לִי' כִּי
י"ג ס"ק ע"ו דְּהִקֵּר שֶׁ אֵם בְּצִיטָה אֲמִידִין מִשְׁתַּחֲוִי אִין לֹא
יַעֲזֹר וְכֹחַ דְּהַאֲמֵר דְּבִצְטָה לֹא אֲמִידִין מִשְׁתַּחֲוִי יִסִּי' ז"ל כְּמוֹ
שֶׁהַכֹּחַ לְעֵת הַחֹס' דְּנִדָּה דְּבָרֵי לֹא קִיּוּמִין כָּלֵל כִּרְבָּא
[הוֹסַפְתָּה] וְלִעֵת הַחֹס' דְּנִדָּה הַגִּל דְּבָרֵי לֹא קִיּוּמִין כִּרְבָּא
הוֹסַפְתָּה וְאִין מִשְׁתַּחֲוִי הַעֲבוֹר יוֹמֵר מִן רַע"א יָמִים ז"ל דְּהַאֲמֵר
דְּנִקְרָעָה אִין נִשְׁחָטָה הַבְּרָכָה בְּיוֹם דְּמַשְׁלֵם יוֹם הַחֲרוּן כָּל
ע' חֲדָשִׁים לֹא אֲכַפֵּת לִן מֵאִי דְּלֹא כָּלֵל כָּל הַכִּדּוּן בְּשִׁלּוּמוֹת דְּאֵף
אֵם ה' עוֹד נִמְכָּר אִיזֵה בְּשׁוֹת עַד סוּף הַרְיוֹנָה ע"כ' הוּא
הַעֲבוֹר בֵּן קִיּוּמָא :

סָה וְא"כ ע"כ ז"ל דְּהַא דְּמִקְרָבָה הַגִּמ' דְּעִרְכִּין פְּבִיעָה נִוִּסָּה
הוּא אִין זֶה מִחֲמַת שְׂבִיבָה הָאֵם יִסִּי הַעֲבוֹר נָפֵל
וְלֹא בֵּן קִיּוּמָא רַק דְּכֹאֲשֵׁר יוֹמֵת הָאֵם יוֹמֵת ג"כ הוֹלֵךְ מִחֲמַת
שְׂבִיבָה בְּקִרְבָּה וּמִחֲמַת זֶה הוּא כְּאִילוֹ נִגְמַר דִּין שְׂנִיטָה לְהַרְיוֹנָה
וְהָדִין מִהוּחַ הוּא גַם עַל הַעֲבוֹר וְאֵף דְּבִלְשׁוֹן הַחֹס' דְּכֹסֶר
דְּכִסְדִּין בְּשֶׁם ר"ה דְּחֹק קָנָה לְפָנֶיךָ בֵּן ע"כ' בְּהַרְחַק לְרִיךְ
לְפָנֶיךָ בֵּן כְּגִל וְלִפְנֵי ז"ל דְּהַא דְּהוּא חִילּוּק בֵּין קוֹדֵם שְׂבִיבָה
עַל הַמַּשְׁבֵּר לְאַחֵר שְׂבִיבָה עַל הַמַּשְׁבֵּר לֹא הוּא מִחֲמַת דִּיב
חִילּוּק בֵּין עֵינִן תְּלִיט חוּת הַעֲבוֹר בְּהָא דְּאֵף מִקּוֹדֵם שְׂבִיבָה
עַל הַמַּשְׁבֵּר אֵף אֵם יוֹמֵר הָאֵם חוּת יוֹמֵר הוֹלֵךְ וְאֵף אֵם מִמִּיתִין
לְהָאֵם הוּא מִיִּיתָה בְּרִישָׁא וְיִכּוֹל עוֹד לְסַמְלָא הַעֲבוֹר הוּא בְּמִבּוֹאֵר
בְּעִרְכִּין שֶׁ וְכֹחֵי דְּקִרְעָה וְזִמְנָא בֵּן ע' ה' וְע"כ ז"ל דְּהַא

ה' לֹא דְּמִיִּיתָה שְׂפִיר נָבִי דְּהִיא הַעֲבָרִית בְּנִיחָה וְדְּחֹק קָנָה כִּי יֵם לְחֹתֹת דְּהַא דְּנִקְרָבָה הַגִּמ' אֵם הוֹלֵךְ מִשּׁוֹם דְּמִנִּיא ע"כ' דְּבָרֵי כְּבֹא דְּפִרָה שְׂחִיקָה
כִּי דְּלֹאמֵר ג"כ הָדִין עַל הוֹלֵךְ :

כָּב וְזֶה יֵם לֹאמֵר לְמַחְרָה דְּשִׁפְרֵי נִאֲמַר דְּהַרְמִזֵּם סוֹבֵר דְּעוֹבֵר לֹא יִכֵּר אִמּוֹ הוּא וְהוּא הוֹכִיחַ דְּע"כ אֵף כְּבֹא יִכּוֹל לְסַבּוֹר דְּעוֹבֵר נִאֲוֹ יִכֵּר אִמּוֹ
הוּא דְּהִירֵי בִּצְמֻחָה (פ"ה ע"א) פִּרְךְ מִינִי' לִר' יוֹחֵן אֲשֶׁר מְדַיִּיק בְּשֶׁם הַגִּמ' מִינִי' דְּעוֹבֵר לֹא יִכֵּר אִמּוֹ הוּא וְיִמִּיבֵב בְּשֶׁם הַגִּמ' דְּבָרֵי
כְּבֹא אֵף לִר' וְעַמְדוֹ כְּבֹא הַחֹס' (ב"ק מ"ז ע"א) ד"ה מ"ג וְיִצְחָק שֶׁם וְיִשְׁבִּי בְּדוּחַק כְּמוֹתָן וְלִכֵּן סוֹבֵר הַרְמִזֵּם דְּמִלְחָה דְּרַגָּא דְּלֹאמֵר פִּרָה
שְׂחִיקָה גוֹבֵה מוֹנֵה מ"ג גוֹפֵה הוּא אִתִּיבָה אֵף אֵם נִאֲוֹ יִכֵּר אִמּוֹ הוּא דְּהַא כְּבֹא אִין אִוִּיר טַעַם לֹא רַק דְּנוֹפֵה הוּא וְהַבְּרָכָה דְּנוֹפֵה הוּא שִׁיךְ
שְׂפִיר אֵף אֵם לֹא הוּא יִכֵּר אִמּוֹ כְּמִבּוֹרָה כְּבֹא דְּמִקְרָבָה הַגִּמ' בְּעִרְכִּין (ז' ע"א) פְּשִׁיעָה גוֹפֵה הוּא וְהוֹכְחִי כְּבֹא לְעִיל חוּת (ב"ט) דְּזִדְדִי דְּהַגִּמ' הוּא אֵף
אֵם לֹא הוּא יִכֵּר אִמּוֹ דְּהַא לֹא שִׁיךְ לְמִפְרָק פְּשִׁיעָה וְזִמְנָא גוֹפֵה יִתְחַיֵּב גוֹבֵה דְּכֹחַ לִיזֵר אִוִּיר אִוִּיר עֲטֵמָה לְהַלְבַּח דְּלִי' דְּנוֹפֵה מוֹלֵדֶת רַק דְּנוֹפֵה
הוּא אֲשֶׁר זֶה שִׁיךְ אֵף אֵם לֹא הוּא יִכֵּר אִמּוֹ כְּמִבּוֹרָה מִחָא דְּעִרְכִּין הַגִּל כְּגִל וְכִבְרָתָה כְּבֹא הוּא דְּהַא מִהַשְׁתָּם אִוִּיר מַשְׁלֵם רַק מְנוּפָה הוּא גוֹבֵה
הַכְּתוּב מִלְּאֲמֵר וּמִכְרוֹ אֵה הַשּׁוֹר הָאִי וְכו' וְלִכֵּן אֵף מִהַשְׁתָּה יִכּוֹל לְכַוֵּן אֵף אֵם לֹא הוּא יִכֵּר אִמּוֹ מִשּׁוֹם דְּע"כ גוֹפֵה נִחְבֵּב כְּגִל וְלִפְנֵי מֵאִי דְּכַתְּבָה ר"ה
בְּהוֹס' בְּהַרְדִּין (פ' ב') ד"ה עוֹבֵר דְּהַא דְּפִרְךְ הַגִּמ' פְּשִׁיעָה גוֹפֵה הוּא מִמִּיתָה דְּחִיּוֹת הַעֲבוֹר תְּלִי' בְּאֵם וְהַרְחִיקִי זִמְנָא בְּפִיטָה (ג' ה' ע"א) מ"ג שְׂפִיר
וְאִמֵּר דְּמִחֲמַת זֶה מִשְׁתַּחֲוִי מִינִי' בְּנִיחָה אִמּוֹ אֲחֵר דְּלִעֵינִן חוּת תְּלִי' הוּא בְּאֵמָה וְכִנּוּפָה חֲשׁוֹב וְכִי' ז"ל דְּהַא בְּקִרָא נִאֲמַר וּמִכְרוֹ אֵה הַשּׁוֹר הָאִי וְלִכֵּן
תְּלִי' כְּחִיּוֹת דְּאַחֲרֵי דְּחִיּוֹת הַעֲבוֹר תְּלִי' בְּאֵמָה שְׂפִיר קִרְיָן ב' וּמִכְרוֹ אֵה הַשּׁוֹר הָאִי וּמִשְׁתַּחֲוִי לִי דְּזִקֵּר שְׂפִיעַת ר"ה דְּנִחּוֹס' בְּהַרְדִּין הַגִּל וּמוֹיִשְׁבָּה מִה
שְׂחִיקָה הַחֹס' שֶׁם נְקוּשָׁא לִרְח' מִחָא דְּפִרָה אֲשֶׁר הוּא מִימְרָה דְּכִבְרָה הַגִּל :

לֵג וְכֹחַ כְּבֹא בְּחִיּוֹתָהּ וְכִסְתָּהּ דְּרִיךְ עֲדִין נִמָּה שְׂכַחְתָּהּ הַחֹס' בְּכ"ק מ"ז ע"א ד"ה מ"ט וְהַבְּרָכָה לְעִיל דְּהַא מִחֲמַת דְּהַעֲבוֹר מוֹשִׁיל ג"כ בְּנִיחָה
כִּי הַבְּרָכָה דְּכֶבֶד ר"ה אִוִּיר מוֹשִׁיל רַק לְעֵינֵי אֵם לִילָד אֲחֵר גִּמֵּר דִּין וְלִפְנֵי מֵאִי דְּכַתְּבִי מִקּוֹדֵם שִׁיךְ ג"כ גְּבִי שְׂלֹמִין דְּהַא דְּנוֹפֵה מוֹשִׁיל וְקִרְיָן
בִּיה וּמִכְרוֹ אֵה הַשּׁוֹר הָאִי חָלֵל לְעֵינֵי שִׁחְתָּהּ הַעֲבוֹר בְּמֵאִי דְּהִיא בְּשַׁעַת גְּמִיחָה לְכַד אִין שִׁיךְ סְכָרָה דְּר"ה וְאֲדָרָה לְקַמֵּן אִי"ם מִחוּת (ב"א) וְלִכֵּן דְּלִרְיָךְ
לְהַגִּיחַ מִחֲמַת זֶה בְּבָרִי הַחֹס' דְּכִסְדִּין הַגִּל וְכִלְיָנָה דְּהַרְמִזֵּם דְּפ"ג מ' חֲסוּדִי מוֹזֵחַ הַגִּל דְּכַתְּבָה בְּלִשׁוֹן וְהוּא כְּאֵבֶר מִלִּיבְרִיָה דְּחֹק לְפָנֶיךָ בֵּן
כְּגִל וְכִיּוֹר הַפְּשׁוּט מִשְׁמַע דְּסוֹבֵר דְּעוֹבֵר יִכֵּר אִמּוֹ הוּא :

לִר' עוֹד יֵם לְהוֹבִיָה מִלִּשׁוֹן הַרְמִזֵּם פ"ג מ' הַבּוֹת הַעוֹמָה ה"ז דְּכַתְּבָה ז"ל הַבּוֹת כִּי וְזִמְנָא בֵּן ע' ה' אֵם ע"כ' שְׁאִין שְׂחִיקָה כְּמוֹ שְׂחִיקָה כְּמוֹ שְׂחִיקָה
שְׂחִיקָה אִמּוֹ מִשְׁתַּחֲוִי אֵם נִשְׁמַחֵת אִמּוֹ לֹא נִשְׁמַחֵת הוּא כִּי שְׁאִין הָאִי מִשְׁתַּחֲוִי וְהַעֲזֵם שְׂחִיקָה אֲשֶׁר מִלְּבָרִיָה ע"כ וְהַא בְּכָל אִין מִיִּירֵי
בְּעֵינֵי נִיחָה אִין רְבִיעִיָה דְּנִפְרָשׁ בְּדָךְ שְׂחִיקָה לְחֹק וּלְפָנֶיךָ דְּבָרֵי הַרְמִזֵּם דְּפ"ג מ' חֲסוּדִי מוֹזֵחַ הַגִּל וְכִי' לְפָרְשׁוֹ דְּנוֹחֵה דְּהוּא כְּאֵבֶר מִלְּבָרִיָה לְעֵינֵי
שְׂחִיקָה אֲשֶׁר הוֹכִיר זֶה בְּרִישָׁתָה דְּבָרֵי שֶׁם גַּם זֶה דְּחֹק וְלִכֵּן מִשְׁמַע יוֹמֵר דְּסוֹבֵר דְּעוֹבֵר יִכֵּר אִמּוֹ הוּא :

לֵה עוֹד כְּמוֹ כֵּן הַרְמִזֵּם בְּפ"ג מ' חֲסוּדִי מוֹזֵחַ הַגִּל וְכִי' לֹא נִשְׁמַחֵת אִמּוֹ לֹא נִשְׁמַחֵת הוּא כִּי שְׁאִין הָאִי מִשְׁתַּחֲוִי וְהַעֲזֵם שְׂחִיקָה אֲשֶׁר מִלְּבָרִיָה ע"כ וְהַא בְּכָל אִין מִיִּירֵי
מִפְנֵי שְׂחִיקָה כְּאֵבֶר מִלְּבָרִיָה ע"כ מִחָא מוֹזֵחַ ג"כ דְּעַמְדוֹ דְּעוֹבֵר יִכֵּר אִמּוֹ הוּא וְכִי' לֹא שִׁיךְ לְעִיבָה כְּאִיזֵה מִלְּבָרִיָה הַגִּל דְּהַא לִיִּירֵי כִי
לְעֵינֵי נִיחָה וְרְבִיעִיָה וְכִי' לֹא דִיבֵר זִמְנָא בְּעֵינֵי הַיָּחִיד שְׂחִיקָה רַק דְּחֹק עֲשֵׂה לְהַא דְּלֹאמֵר דְּהוּא מִפְנֵי שְׂחִיקָה כְּאֵבֶר מִלְּבָרִיָה :

לִי וְהַפּוֹסְקִים דְּבָרֵי דְּעוֹבֵר לֹא יִסִּי ח"ש ג"כ מֵאִי דְּהוּא אֲשֶׁר וְאִין צוּרָה לְסַכְרָה הַרְמִזֵּם הַגִּל כִּי סְכָרָה גְּדוּלָה יֵם זִמְנָא דְּיִסִּי אֲשֶׁר אֵף
אֵם אִוִּיר יִכֵּר אִמּוֹ וְכֹאֲשֵׁר כְּכַח הַבִּי צוּרָה כִּי י"ג ו"ל וְכִי' אֵם אֵף אֲשֶׁר לֹא בְּשִׁחִיטָה עֲלָמוֹ וְשִׁחִיטָה אִמּוֹ
שְׂחִיקָה טְרַפָּה אִיזֵה מִתְּרִיחוֹ בְּאִילָה :

סח ובריאורי הגדיל ליד ס' ק"ה ס"ק י"ג כחכ בדרבו
מקור וטעם בקילר להלך דקליעות העצבים
ע"י סד המוזכר ברמ"ה וכחכ כמו החגור היינו שהביא צ'
טעמים האחרונים שבמרדכי ובהעתקתו את טעם האחרון
העתיק ג"כ הראי' מיצמות לחומר שאני עושה דהיינו רבינו'
והוסיף עוד בלשונו וכחכ וכן בכלים תניא בחוספתא והביאו

לז ואפשר דיש לדמוק בדברי הרמב"ם דג"ס כיון מה וכוונתו במא' איבריה ודמוק והוא ויעיון דב"ם צ"ה (ו' א') ד"ה הרמב"ם : שהפרישה מעוברת היא וולדה היא עד שיפול בהם מום ויבא מעדיהם הוא משום דעובר לאו "וואו" הרמב"ם אפסוק בהכחיה ע"כ דעובר דעובר וא"ה ילדה חסר נפח דין וולדה אסור שפוער א"ה ע"

ס והנה החום' בסנהדרין (פ' ב') ד"ה עובר כתבו בשם ר"ת ו"ח א
 טעמא כיון דעד עשוי היה חיות הולד תלוי באם הוי כאלו נ
 דערכין האשה היוצאת ליהרג אין מתחייבים לה עד שתלד וספ
 מא **ונראה** לפענ"ד דע"כ איכא מ"ם בדברי החום' הנה דלג"ל הוא
 חיות הולד תלוי באם * הוי כאלו גמור דין שניהם לה
 הנראה לכאורה דלריך להגיה כן והא דאמר רבא הכא ובהמור
 מב **ולכן** הוי חיות הולד כו' והכוונה במאי דכתבו מקודם לא פליגי ארזי מר
 מ"ם שהוא מחמת הדולד עצמו תשויל כנתיבא וזהו כביעיה יצ"ש ומה
 דאמר ואם עד שלא גמור דינה עיברה ומסנמנר דינה ילדה אסור עו
 חיות הולד תלוי באמו וכו' כ

יך אמו והפס הדמ"ס לישנא דנמ' נשח הוא דברי רבינא
 לי דאס"ה מורין הדברים דהדמ"ס סובר דעובר יך אמו הוא לכל מילי וה
 שס דעובר לאו יך אמו ובאש שהדמ"ס"ה היה כוונת במקום אחר עובר לאו י"א חו
 וסובר לא יואל נחמה אחר דהדמ"ס"ה כחז בדיח' לזון י"א חוזה בה

עשה דבר מהם כשם מקור המור והאשכול שבהם יצאנו ממצרים ונעלה אל הארץ הזאת. ואלה המצוות אשר צונו לעשותם לא תזכורם. ואלה המצוות אשר צונו לעשותם לא תזכורם. ואלה המצוות אשר צונו לעשותם לא תזכורם.

סר"ט צפ"י דמקראות משנה ח' כל ידות הכלים שהכניסין
כדרך כו' הלא כדרך כו' ונעמא דשלא כדרך עתיד להסירן
כו' ובסוף דברי הנר"א ז"ל הם כיים וכתב מרדכי הלכות
גדה יעויין שם והנה ה"א דהוסיף מידות הכלים הוא
הוספה הלא נמלא במרדכי שלפניו והנראה דההוספה הוא
מרדכי הנר"א ז"ל עליו וזה דכתב בסוף דבריו מרדכי הלכות
גדה הוא מתנת דהכל הולך אל סבבה אחת וזה דידות
הכלים חזו זה דם הוספה רא"י לבד :

סט יי"ש להבין בדברי קדשו של הגר"א ז"ל אשר כל דבריו
 ודבריו נחמדים בדקדוק גדול וגמלא מאי האי דכתב
 הגר"א הג"ל מתוספתא המובא בר"ש פ"ד דמקואות משנה ח' ולמה
 חינו מביא הגר"א הג"ל מן דברי המשנה הג"ל עומה דתנא
 כל ידות הכלים שהכניסין בלא בדרקן או שהכניסין בדרקן ולא
 מרקן כו' הרי אלו חולצין ע"כ הרי מבוחר דתא אם הכניסין בדרקן
 ומרקן כלומר שגמר הכניסתן (ישוין בר"ש ור"א ע"כ) חינו
 חולצ וכו' משמע דלוי עתיד להכניסו :

ע **יאם** דלכדי לא הויה הוראים מן המסורה עומה ה"ל
מבוס דהרמב"ם ז"ל בפירושו שם וצ"ל מקורות
פ"ג מנזר דמפרש בענין אחר וכו' דסידות המה חלולות
ויבטח מי הפעילות דק' הול' סידות יעו"ש צ"ב צמור ס' ה"ב :
עא **אבן** הגדולה דהרמב"ם אף מן התוספתא אין ראיה
הנ"ל לתוספתא מפרש כשיעורו ה"ל כאשר כתב

בפירושם הם ו"ל וכן צ"ל בתוספתא שהדיוק בידות החללות
האבר אפשר בהם שיפסח ע"כ יע"ש והנה אין תוספתא
החדשה בזה זולת אחת התוספתא אשר מביא הר"ם הל"ל
והנדה דר"ח"ת הרמב"ם מהתוספתא דמיידי בידות החללות
הוא ממאי דהני בתוספתא הל"ל וביצא הכל הר"ם ו"ל כל
ידות הכלים שהנטיסין בדרבן הרי אלו אין חולצין נתן הוצת
והשטות בין במקום הנקב בין במקום הניעות הרי אלו אין
חולצין הנטיסין שלא בדרבן הרי אלו חולצין נתן הוצת והשטות
בין במקום הנקב בין במקום הניעות הרי אלו חולצין ע"כ
ומפרש הרמב"ם דהא דקתני בין במקום הנקב בין במקום
הניעות הוא הכל בנקב החלל ביד הכלי אשר בתוכו יואק המים
או המסקה מן הכלי ומקום הנקב הוא מקום אשר שם

ב מפני שהיה באכזר מחמתו כלומר דאז צריך ליתר בשחיית אמו כמו שאר
 (עוד הנה הרמב"ם צ"ל מהמורה ה' זין פסק דהפריס נקבה לפסח וילדה או
 יסוף בחגגמים ודלא כר"א המורה (ט"ז) ורבינא מוקים שם דשעמא דר"א
 (ש) שוב מאלו הרמב"ם צ"ל דהב צ"ל מה"מ נזקי ממון ה' ז"ב ודא
 המולר דה"ד בדבריו דשבר יד אמו הוה :

דלחמך רבא הלא ובהמורה ולא המנחה והנזעפת אחורה לא פליגי • ודימי
דין שמיים להריגה • וללא משום דהוי יקד אמו וכן הו' דהתן כפ"ק
בגמרא פסיעא גופא ה"א ה"ב עמי עמאל בדפדפוסית ע"כ ;

ה' מאי דכחבו דהא דלמך רבא כ"י היינו טעמא כיון דעד עכשיו היה
ע"כ הלא רבא חייבי כמנזלה קודם גמר דין תמואל שם ע"א :
אלו הנוגחה והרבעה אסורה לא פליגי והכל היינו טעמא כיון דעד עכשיו
מחי דכחבו אה"ל דק' דכחבו החו"ט על מאי דכחבו בב"ק (מ"ז ע"א) ד"ס
רבא חמ"ו והכל היינו טעמא כ"י כיננה לבשר דאף מסקנא דרבינא (פ' ב)
בבא חמ"ו הוא ע"כ דלוי כוננה רק לטעין זה הוי שובר ירך חמו לטעין
גמר דין שניה לבריה :

כ"ג גס הרמב"ם לא כיון רק לה' לנד' דבוס הוי עובר וכן אמו אכן הנראה
נחת דמיון דבוס מקום אחד לא נקם הרמב"ם לישנא דנח' אשר אומר
ער היינו אומרים דמ"ם בבא דעובר יא"ה כוונתו דהוא רק לענין זה לנד' אבל
בבב בבא דעובר יבא אמו חזר מומר דענינו דביו ונד' אמו לל' אלו :

ה'ה'ה'ה' כמו שכתבתי בס' בדבריהם - כי לפי מאי - דרבהי' כלל מה
הקפידה מאוד וגם בגמרא הוא דחוק לומר דרבינא דאמור שער
הכרייהא לבד הרי' שפיר טרידה ד"ק אמו הוא ובדברי' הוסי' הכוונה
בבתום' והא דאמר רבא כו' לא פליגי ושעמא כדפרשי' וכן הא דק
הכוונה במאי דכתבו ושעמא כדפרשי' למאי דפירשו בשם' ז"ק (מ"ז)
ד"ה הראשונה שכתבתי בזה (טב) מחמת כיון דעכ"ל פירשו השם'
ממילא לא היה צריך חו רבינא כפי הדרכים שיה"ל לפרש את הכרייהא דהוא
שעור לא ידך אמו הוא אחד דהוי כאלו גמזר ד"ק שניהם להריבה
אל דמהרמב"ם מסתבר דשורר לכל מילי עובד ידך אמו הוא אחד דלא
ש"ס ב' בלשון בשאר מקומות דכח עובד כלבז מאבדים' וכן ואלע"ה
לא אשר הוא לטובה המורים כמו שכתב כאן בזה' דשורר ידך אמו
מצינו בדבריו :

הידות הוא הוא גמר העשים וא"כ שפיר אינו חולץ בטבילה כמו שאין לרץ להשריד הכלים הנעשים מנסרים רבים ומחוזרים בעיקולים הנקראים (רייפון) כי כולם אינם רק כלי אחד שלם לבד ודומה כמו שהאדם הוא בעל אברים וגידים רבים אבל בהתאספת מנואר דאף כשארץ להדביק בחמר וזפת במקום שמכניסין הידות הכלים להדביק הידות לכלים שלא יסורו עוד ע"ז. אם רק הכניסן כדרך לבד אף דלא נתן עדיין החמר והזפת ע"ז אינם חולצין אחרי דאין לרץ להסירם ממקום הזה ואדרבא דלרבינו להיות במקום הזה דווקא וסיימו רבינו' ולכן יליף מזה הגר"א ז"ל דכל סיבי דהכי הוי רבינו' דאינו חולץ :

עו ורפער נראה דיש לזון קצת בראיית הגר"א ז"ל הג"ל דיש לומר דאף דמתאספת מוכח דאף דלא נתן החמר והזפת אינו חולץ אחרי דהכניסן כדרך ע"ז לא דמי זה לא לעובר ולא לקליעות דשאני בזה דלא יסורו הידות מהכלים עוד אחרי דהכניסן כדרך ואף דעתה לא נתן עדיין החמר והזפת הרי עומד ע"ז שיותן החמר והזפת וישרר בן לא יזת עוד אבל העובר הרי הוא עומד לפרוש ואף הקליעות לפעמים באיזה משך זמן חוזר האדם לבריאותו הקודמת וקליעות נופלים מאליהן או דמקבלים סמים או איזה תהבולה שלא יהיה סכנה בהסרתם :

ש ג קשה קצת לפי מאי דדימה הגר"א ז"ל הא דעובר להא דידות הכלים דמאי דמשני הגמ' גבי עובר שאני עובר דסיימו רבינו' זאת הסברה עלמה הוא העם דידות הכלים שהכניסן כדרך דתני בתוספתא דאין חולצין לפ"ז מאי האי דגמ' דבמות שקיל וערי לענין העובר דאין חולץ לו אמו והמקשן מוכיח מזה דעובר ירך אמו הוא והמתקן תירץ דשאני עובר כו' ובכל זה אין מביא הגמ' כלל הא דידות הכלים שבתוספתא הג"ל :

עו ואפשר דהא דשקיל וערי גמ' דחולץ האם להעובר הוא מחמת דהעובר עומד לפרוש ממילא והוא ודאי שיתפרש ולכן היה סברא להמקשן דלא שייך ב' הסברה דסיימו

נקב הכלי שיכנס המים דרך הנקב לחלל שביד הכלי ומקום הנילוק הוא ראש יד הכלי אשר משמה יולק המים או המשקה לחוץ וא"כ להרמב"ם אין ראיה אף מהתוספתא ולהר"ם והרא"ש אשר כן הוא ג"כ בטור וש"ע סי' ר"ב שפיר הוא הראיה אף מהמנהג עלמה דה"ל :

עו ואפשר דלכן הביא מהתוספתא דהתו' מוכח יותר כפירש הר"ם והרא"ש ולא כפירש הרמב"ם דלהרמב"ם מיותר מאי דסיים בתוספתא הכניסן שלא כו' נתן הזפת והשעוה כו' הרי אלו חולצין ע"כ ודאי כאשר נתן הזפת והשעוה הוא כ"ס דחולץ דלרץ לומר להרמב"ם דנקט לזה אידי דתני ברישא הכניסן כדרך כו' נתן הזפת והשעוה כו' הרי אלו אין חולצין ע"כ דבזה הוי שפיר רבוחא דהזפת והשעוה הוי אינו מקפיד ולכן תני ג"כ כסיפא להיך והוא דחוק אבל להר"ם והרא"ש שפיר הוי רבוחא אף כסיפא דה"ל דאחר שנתן הזפת והשעוה מעתה תו אף הכניסן מקודם שלא כדרך לא יסירם כ"כ מהר והוי שפיר היינו רבייתם ולכן קמ"ל דע"ז חולץ אחר שלא הכניסן כדרך ולא הוי רבייתם ובריבא הוי רבוחא לר"ם ור"ש ז"ל מאי דבין במקום הנקב ובין במקום הנילוק אין חולץ :

עו עוד נראה לי דמתניתין אף לפירש הר"ם והרא"ש יש לדחות ולומר דהא דסיימו חולץ אינו מחמת דהוי היינו רבייתם רק דהוי כבה"ס ובה"ס דכלים אין לרץ אף לראוי לבית מים לדעת הר"ם והרא"ש וכך נפסק בש"ע והבאתי כל זה לעיל וראייתם הוא מן סיפא דתוספתא הג"ל אכן מהתוספתא יש להוכיח שפיר דאין העם מכוס דהוי כבה"ס דהא חוץ דרך כסיפא דתוספתא הג"ל גבי מגל שגברה ידה סיים שם התוספת' מפני שהוא כבה"ס משמע דבריש' דהכניסן כדרך דאינו חולץ אינו משום זה רק מחמת דהוי היינו רבייתם : **עו ועוד** נראה דמתוספתא הראיה נכונה יותר מתניתין דבמתניתין יש לומר דמיידי בכלים שא"ל ליתן חמר וזפת במקום שמכניסין הידות בכלים להצר הידות להכלים שלא יסורו עוד כי אף בלא זה ג"כ לא יסורו והכנסת

הגדה

ואחר שהארכנו בפרטי דברי הרמב"ם הנראים שותרים ז"ל וז"ע לבאורה בזה משנה אשם עיוני לבאר מה שיש להקשות לבאורה בהסוגיות וסיימו לשונות הנמלאים כי רבים המה ומהמת כן אבאר שיש לומר בלחמב"ם יש שיטה אחרת בכל הסוגיות באופן שיתבאר בזה כל הקושיות והשינויים שנגמרו וגם ספקי לשונות הרמב"ם יעלו לנכון בעזרי' ומאחר אבקש העזר ואלה המה השינויים והקושיות שבהסוגיות :

בה א בתמורה יו"ד ע"ה בלישנא קמא אומר הגמרא בקיור וזריבא כו' ושם ע"כ בלישנא אחרתא מאריך הגמרא ואומר מאי קמ"ל אם דקדושה חל על עוברין והזריבותא השניה הוא אי אשמעין בתרייתא אשר היא המימרא דהקדש חפצא מעוברת ובלישנא אחרתא שבע"כ הג"ל מהסך הסדר ואומר הזריבותא בהיפוך כמבואר : ג) לעיל בזה (כד) בארתי דאף בלישנא קמא שבהמורה (י"א ח') סובר ר' יוחנן דעובר לאו ירך אמו ודייקתי כן טהא דאומר הגמרא שם ור"י הוי כב' בתמורה נינהו ובארתי דלישנא קמא אף בר פדא סובר דעובר לאו ירך אמו וזאתה שם דכמו כן הוי נמי הכוונה בשני הלשונות שבדף יו"ד סוף ע"ה והשתלע ע"כ - והנה לפ"י עיקר המידוע בלישנא בתרא' הוא לבד פדא לבד ולא לר"י וא"כ קשה לפ"י היה בלישנא בתרא' לומר גבי בר פדא דסובר דעובר ירך אמו והוא זה המידוע שמהדש בלישנא בתרא' ולא כמו דאומר עתה אלו ר"י דסובר דלא ירך אמו חסר זה אינו חידוש דאף בלישנא קמא כן : ד) למה הוא משונה הלשון בלישנא קמא שבדף י"א ח' אומר ר' יוחנן סבר הני כב' בתמורה נינהו ובלישנא אחרתא שם אומר ור' יוחנן סבר עובר ליא"ה : ה) בלישנא אחרתא שבדף יו"ד ע"כ משונה הלשון בלישנא אחרתא שבדף י"א ע"ה שבדף י' ע"כ אומר הם שיירו משויר עובר לי"א ובלישנא אחרתא שבדף י"א ע"ה אומר ר' י"א סבר עובר לאו י"א ואינו אומר הם שיירו משויר : ו) בדף י"א ע"ה בלישנא קמא אומר בר פדא סבר כיון דלמיה לא קדוש היהו נמי לא קדוש גופה אלא לדמיה וכן גבי ר' יוחנן הוי הלשון משונה בלישנא בתרא' מבלישנא קמא בלישנא קמא אומר לימיה הוא דלא מיקדשא ובלישנא בתרא' אומר ואע"ג דלמיה לא קדשה לנוסה כו' : ז) בתמורה י"ע ע"ה אומר שם רבינא ר"א עובר כר"י דאמר הם שיירו משויר דעובר לאו ירך אמו ע"כ הרי דנקט גם שניהם והוא כמו בדף יו"ד ע"כ ולא כמו בדף י"א ע"ה דאומר דלאו ירך כיון וגם לא כמו באיזה מקומות שבדף כ"ה דאומר רק הם שיירו משויר ואדבר מזה לקמן : ח) למה לא מקשה הגמרא על ר"י דקדושה חל על עוברין אשר הוא מקודש בדף יו"ד מן הברייתא דהאומר לשפתהו הרי את שפחה כמו דמקשה הגמרא עליו על הא דאמר הפריש חפצא מעוברת הנאמר א"ה בדף כ"ה וסליק שם בחיובתא וגם שם אומר לימא כו' הנאי היא כו' וכז' אינו אומר הגמרא בדף יוד לענין קדושה חל על עוברין : ט) בתמורה שם מסקן מקודש בתויבותא הא דשיירו משויר וא"כ הוי ההלכה דאינו משויר וא"כ אמר הגמרא ע"ז דחנאי היא ולפי מאי דר"ל דבזה פליגי ריב"ז והתם קיימא הא דשיירו אינו משויר כיחידא ובפרט לפי מאי דמסקי כ"ע סברי דהוא משויר ומאי דכתבו פ"י הוה' בסנהדרין (פ"ב) דקן הוא דרך הש"ס ומייתי' רביה מגיטין ג"ג י"ע דלא דמי כלל להם דהם מסקן דכ"ע הוא כההלכה : י) בתמורה כ"ה ע"ה אומר שם מקודש מ"ע קא סבר ר"י אש שיירו משויר עובר לי"א וא"כ כדמוחיב ר"ל אינו אומר רק ואי ס"ד שיירו משויר ואינו מסיים עובר לאו כו' וא"כ כדמוחיב הגמרא מן האומר לשפחה הרי את שפחה כו' אומר מקודש הכל ח"ה בשלמא אם שיירו אינו משויר עובר ירך אמו וכן שם בע"כ ואי אמרת שיירו משויר עובר לאו כו' ומסיים שם אלא ש"מ אם שיירו אינו משויר ואינו מסיים בדך שפחה עד עתה דנקט הכל שניהם שיירו כו' עובר כו' ובסיימו עזא אש עובר כו' ולא נקט רק שיירו כו' לבד ומאז והאלה בכל הסוגיות שם עד חומה לא הזכיר הו עובר י"א לאו ירך אמו : ואומר הכל רק שיירו משויר או אינו משויר לבד כדאומר שם לימא אש שיירו משויר חנאי כו' מאי לאו בזה קמיפלגי דר"י סובר שיירו אינו משויר ורבנן סברי משויר אמר לך ר"י דכ"ע שיירו משויר כו' : י"א) קשה ביבמות ע"ה ע"ה דאומר טעמא דכתיב אשר יולדו הא בעלמא בשר אבות שדין ליה אלא הא דאמר רבא כו' יעו"ש למה ליה להקשות מדיוקא לבד כדאומר טעמא דכתיב כו' ולמה לא מקשה להא דרבא מדברי ר"י דהפריש חפצא מעוברת כמו דהקשה אביי שם מקודש : שוב מלאה דהסכ"ל דהכשריו עמד ע"ז וישב דבזמן יעו"ש : י"ב) ביבמות שם ע"כ על הא דאמר ר"י בלומות הלך אחר הזכר מיימי הגמרא שם וכן בקדושה את הנכריה דדריש זאת מקדולי ולזה דאמר ר"י נתייירו הלך אחרי הפגום אינו אומר הגמרא שם דרבא ע"ז ואין שאל הגמרא כלל ע"ז :

ענין יותר נראה לי לומר דגם הקליעות דמיין מהם לעובר ולא לידות הכלים אחריו דלפעמים בחיזה משך זמן חוזר האדם לבריאותו הקודמת ויתכן שיובורו חו' ובאשר בחבתי כן לעיל אות (עה) ובגד"א ז"ל לא דכיוון להביא ראיה חדשה ממנו מהא' לידות הכלים כלומר דאף אם לא היה משני בגמ' גבי עובר דהיינו רבייתו' יש לדון להחיר בהקליעות מהא' לידות הכלים חללא דבגד"א ז"ל כתב דכריו לפי מאי דמשני גבי עובר דשאני עובר דהיינו רבייתו דלפי האמת דינו דעובר הוא דומה לדין ידות הכלים שבחוספתא וחד טעם להם לפי האמת דהכל הוא מהמת דהיינו רבייתו' ואין חילוק לפי מאי דמסיק בין אם לא יוסר לעולם או שטומד לפורש וכל דברי בגד"א הג"ל אינם רק חוספתא ביחוד לבד דלפי האמת הן הן הטעם של ידות הכלים שבחוספתא וכן גבי עובר והקליעות ואינו מבין בזה בגד"א להביא ראיה חדשה וזהו שהמרדכי בשם הראב"י לא כ' רק להא' דעובר דביצמות הג"ל ולא לידות הכלים דמידות הכלים אין ראיה כי יש להחזק בג"ל אלא זו היא הבהרה המקנה דיכמות דמקמי מעובר כג"ל וזהו מאי דבגד"א ברוך כל דכריו כתב מרדכי הלבנות נדה ע"כ ובאש שהיה מבין להביא ראיה חדשה מהחוספתא לידות הכלים היה לו לזיין תיכף אחר שהביא הרא"י מעובר מרדכי סוף הלבנות נדה ואח"כ היה לו לכתוב וכן בכלים תניא בחוספתא כו' ודאחרי דכבר העליתי דהרא"י מעובר לבד מספקת לסמוך עליו להחיר מהמת טעם הג' של הראב"י לבד ואשר כמו כן בעל הגהת ש"ד לא הביא רק למעט הג' לבד מעשה חו' אין נפקותא ב"כ אם מהחוספתא לידות הכלים יש ראי' לזה או לא :

פנים הרמב"ם צדק דהם כל הסוגיות ויחול לישאלם קמא בשמחור וכו'
 עובר יאל"ו ועל"ו סביר שיהיה דהם שיירו משור כי ילשאלם קמא בשמחור וכו'
 ס שיירו בזה"ל משור וכו' ובהחיות להם מהא דלמך דבה בשמחור ל' ע"ב ולד'
 מוחר מ"ט לחמיה הקציה לחמיה שפתי לה כו' ע"כ והנה לפי מאי דכתבו רה"ר
 על בשמחור הגה"ה הולך חות (יב) ובאות (כו) הדיוט דסביר כולם דשובר
 חולד המוקצה והענין דהם חסירה והולד מוחר דלחמיה לבד קיין ושלח
 חולד דהם לבד קדוש והולד חינו קדוש והוא חולין ומוטיל שפיר שיור
 חול עוד בענין לקמן הוכחות דדב"ה קיימא כלישאל קמא לפי דרך הזה
 הקדושה יכולה לחול על העוברין לבדם ואף דאינם חבירי' א"כ בשפיר
 שפסקיהם דלכיה למ"מ דמהא דשניי ההם דהקדושה חל מקודם על האם
 כי האם נחית הקדושה בהנחה להעובר אבל בשפירי' חטאת מעוברת חף
 חל שיור כהדיח וזהו הקדושה גם על העובר מלמ' חין זה מחמת דהקדושה
 יורש כשהו כי הקדושה יכולה לחול על העובר לבדו אחרי דחמירין דקדושה
 שיור אבל אי חמירין דהם שיירו חינו משור ומנחתו הקדושה בהנחה
 על העובר חינו מחמת דלך שיירו דק דבהקדש האם נחית הקדושה מן
 חינו חינו משור וא"כ דמי שפיר חולד חטאת וכן חס חין קדושה חל על
 דמות העובר הוא משום דנחית הקדושה להעובר מן האם וא"כ שפיר דמי
 מ' ח' חומר הנמרה מה שפיר חלוי היא לשני המימות דד"י להא דקדושה
 חולד לפי מאי דכתבתי ומבואר להמעיין וכמו דבארתי דלישאל קמא חין חינו הא
 על עוברין ולפי דרך חמו הוא מ"מ שפיר יכול להיות העובר קדוש והאם חולין
 הקדוש חס בעמי חיתות מודה קדוש ומשמע דרק העובר קדוש והאם נשאלת
 דהקדושה יכולה להיות דייחיה חל על עוברין מחמת דהמה חסירה אבירי' אבירי'
 ידיו חולין חין גרד כזה דייחיה חל על העובר חלל העובר חלל חסירה נשאלת
 מה חל על עוברין אבל בשפירי' להאם נחית הקדושה משור דהם וכו' הוא
 חס הקדושה יכולה לחול על עוברין חף דאינם חבירי' אי לא אבל זה
 השאלה דשובר ירך כו' ושיירו כו' וקדושה חל על עוברין זה כזה וכו'
 בלומחתו על כר פחד דבר פחד סובר דאין סביר דייחיה יכולה קדושה
 וכו' וזהו הסביר לבד הוא דשליחי כי לא חלוי הדבר בעיני אחר כמו עובר
 ועל"ו פליגי כהא חס הקדושה חל על העובר ובהא דלמך ר"י הפרש
 ב' דקדושה חל על העוברין ובאשר בארתי לשל עכ"ל אחרי דזה דשיירו
 חל על עוברין דבהא דשיירו משור כ"ע מודו ואף כר פחד אבל כהא
 דקדושה

אמר לישנה בחרה סובר דשרו מסויר ועובר נלו י"א תוליד דשפ
קמא וכן הוא בהמסקנא שדף י"א ח' חף ללישנה בחרה דשפ
חול על עוברין ודאי דעובר לאו ית"ה וכר פדא ור"י דפליגי בהא דקדושה
בבב"א רק בזה אם עובר יך אמו או לא וכוון הוא כן לאוקים פלוגתא
חזו אבדאי או לא דיוק דר"י דסובר דקדושה חלה על עוברין לפי חז"ל
לא נשאר עוד לבדור הסברה רק גבי כר פדא אם נדאמר דפליג על ר"י בזה דסובר
הקדושה יכולה לחול על העובר דחזו אבדאי ולכן מחזאו לומר דכר פדא פליג
גמ' ס' דשפיר הוי עובר י"א ואדבר בזה לקמן ח"ה ולפ"ז מאי דבא ר"י להשמיי
דקמ"ל ר"י לא כפר פדא דסובר דעובר ית"ה ומ"י סובר דחין קדושה חל על
לח על עוברין או לא חין תלוי חף ללישנה בחרה דקמין דהיי רק בזה דעובר ר"י
ויי הסברה דשפיר מסויר תלוי בעובר לאו י"א דאם דהיי י"א ממילא הוי
אם שיירו מבזרי כי בזה תלוי הסברה דלא דמי לולד חטאת דאמר דהיי מ
העובר רק דהקדושה חלה על שניהם כצוה והארכתי בזה לעיל בהשגח מו
עובר י"א אלא דלאו ית"ה דאמר דשיירו מבזרי ממילא מוכח דלאו ית"ה ד
י' אינם מבזרים כהדיא בלישנה של חז"ה שימורא חמירות דר"י כמו ד
קדושה חל על עוברין כ"ל ולכן בלישנה בחרה מפנה הגמ' מאי דקמ"ל ר"י
דאמר ר"י לעומ' דאמר ר"י הפכים חטאת בו' וכמבואר מהם דמקמי וחרת
כ"ל אשר בו משמעו דשיירו מסויר כ"ל ולכן מנ' קאי פסח ואומר מאי
הפכים חטאת קמ"ל דשיירו מסויר ובהא דפליג על כר פדא ואומר דקדוש
יבזר דשני הדברים דשיירו בו' ועובר בו' תלוי בזהא ז' בזה דאם שיירו
אי דחומר ועובר לאו יך בו' וזה"י כי מאי דאמר אם שיירו בו' קאי על
אמר אשר הוא הממילא דקדושה חל על בו' משא"כ בחמורה כ"ה אומר
קמן וכן בחמורה י"ט ע"ל אומר רבינא אם שיירו מסויר דעובר י"א ואדבר

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִישׁ חֶלֶק א

צ ואין חכמי מצין מאי למד בעל ס"ט בדברי סברת בעל פמ"א הל' דכתב עלי' דסברא קלושה היא וקשה עליו מרע"י שט"ג המכה וקשקשים וכתב ע"ז וחלוי כיון שהיא דואגת בו' דהלל לפי מאי דמבואר ביחוד השפוט בדברי בעל פמ"א דסברתו הוא דהגדת הרופא מומחה דאומר שאיכא סכנה משוי לאינו מקפיד ויהיה הדבר בחמת כמו שהוא כי להא דיהיה אינו מקפיד חין נשקוהא חין הוא חמיתית הענין דלחר דע"פ הרופא מומחה אומר שאין לה רשואה אם לא בהקליפות שהעשה ולא הסירם וא"כ זה החילוק דלחמך בין הא דלאגד וקשקשים לבין הקליפות שנטעו ע"י עד אשר כתב בסו הלכות דהוי אינו מקפיד זה החילוק עלמנו הוא בין האגד וקשקשים לבין הקליפות הנעשים ע"י ציווי הרופא מומחה אשר אומר שיש סכנה בהסרתם וזה אינם סברא קלושה כלל רק סברא נכונה וחמיתית דהוי וודאי אינו מקפיד וחדרסה כי מקפדת מאוד ומאוד להסירם ובאם שאלה היה מסירם בע"כ של החולנית באונס או בשעת השינה שוד וזעקת מלא היטה מעוררת החולנית ע"ז ויהי נחשכ צעירים דכאשר יקום איש בו' כן הדבר הזה :

צא והנראה דהא דכתב בעל ס"ט דסברא קלושה היא וקשה ע"ז מהא דלאגד וקשקשים הוא מחמת דבדברי פמ"א חין מבואר שהרופאים אמרו שסכנה להסיר הקליפות רק בהרופאים אמרו לה שאין לה הקנה אלא"כ שהעשה לה מהלחאקין ע"י פיזור סמים בחובשים ע"ז ולכן דן בזה בעל ס"ט דדמם זאת לאגד וקשקשים שהוא רפואה וע"ז הוא מקפיד אחר שאפשר להסירם לפי שעה וס"ט דהקד הקליפות אחר דלא אמרו הרופאים דאיכא סכנה להסירם דלמא שפיר חין סכנה וכולל להסירם ולעצול ולכן כתב ג"כ בעל ס"ט על הסברא דקלושה היא דהוא הבין דלכן הוי אינו מקפיד רק מחמת דמתרפאה בו' לבד ואף אם אפשר להסירו ולא יהיה מחמת זה סכנה וע"ז כתב דהוא סברא קלושה וגם קשה ע"ז מאגד וקשקשים ולכן יבז בעל ס"ט את זה וכתב דלחוי כיון שהיא דואגת שלא תשוב לחולי הוי אינו מקפיד וסיים ע"ז וט"ע כוונתו הכל דאף דהרופאים לא אמרו שאיכא סכנה להסירם עכ"ז דואגת היא בהסרתם שלא תשוב לחולי וע"ז סיים וט"ע אבל היכא דרופא מומחה יאמר בהדיא דאיכא סכנה בהסרתם זה ודאי הוי חו אינו מקפיד וכנ"ל וכו' ברור הכוונה בדברי בעל ס"ט וישוין בדבריו :

צב ורפענ"ד נראה דאף אם הרופא לא אמר שיש סכנה בהסרת הקליפות רק דלחמך שאין לה חקיה חלה ע"י עשית המהלחאקין צפיור סמים בחובשים ועשהה כן וכתבנו

חרופא מומחה משמע דאף במקודם כתב ויודע הסברא הל' דלענין דלחוי אינו מקפיד בפירוש לסמוך על רופא מומחה וכנ"ל עכ"ז חין רואה לסמוך ע"ז הסברא רק במלתא דרבנן לבד והא במיעוט שערות דאף בלא הגדת הרופא חין חולץ רק מדרבנן אכן מומח' דסיים וכתב שם משא"כ ברוב שער דלא מהני מדרבנן הפ' אינו מקפיד וכנ"ל משמע דשפיר פשוט הוא דהוי אינו מקפיד מחמת הגדת הרופא מומחה כנ"ל והא דלא מהני הגדתו אינו מחמת דכלל הגדתו הוי דלחוייתא כי הוי רובו ומקפיד אלא לכן לא מהני הגדתו כי מאי דמבוי בהגדתו לאינו מקפיד עדיין נשאר חלילה מדרבנן דרובו ואינו מקפיד חולץ עכ"פ מדרבנן ולריך לומר דלא לסהר דברי בעל פמ"א אחרדי דכתב בחמיתית הענין ולרווחא דמילתא דמיעוט שערות כן הוא דכל החליטה אף בלא הגדתו אינו רק מדרבנן וברוב שערות אף בהגדתו ומשוי לאינו מקפיד מ"מ הוי מדרבנן ואפשר דעשות סופר נפל בזה וט"ל במאי דכתב דח' לא חיוני אלא מדרבנן במקום תיבה חלה תיבה אפילו והכי הוא הגירסא לפ"ז דח' לא חיוני אפילו מדרבנן ובמסמין שפיר חרופא מומחה והכוונה הוא דלחמך דכזה דהוי אינו מקפיד לא יחולץ הפ' מדרבנן כי הוי מיעוט ואינו מקפיד לכן מסמין חרופא מומחה דלו יהא דמסקר בחמת עכ"ז לאינו מקפיד משוי לזה :

פט ובעל כ"ט כתב ע"ז וט"ל שם וגם מ"ט להחיר לעשות במיעוט שערות שלה מבעט דהוי אינו מקפדת וגם שאר נשים חלו היה להם חולי כזה לא היו מקפידין לעשות כן ע"פ הגדת הרופא מומחה סברא קלושה היא ועוד דה"כ ברע"י שט"ג המכה בו' ובע"כ ט"ל דשאלו בזה דקליפות שנטעו ע"י עד וסכנה להסירם משא"כ בזה דלאגד וקשקשים שאפשר להסירן לפי שעה וס"ט צידון דידן שנטעו ע"י אדם הוי קליפות מאין לימא לן שהוא סכנה אם הסירם ואולי כיון שהיא דואגת שלא תשוב לחולי הוי אינו מקפיד וט"ע ושיין בו' ואולי דכח וודאי דאינו מקפדת וט"ע בכל השערות שלה או ברוב השערות בו' ע"כ דברי בעל ס"ט שבוש וישוין בדבריו בזה המבואר מדברי סברתו דכתב ואולי כיון שהיא דואגת שלא תשוב לחולי הוי אינו מקפיד ע"כ ואשר ע"ז סיים ואולי דכח וודאי דאינו מקפדת ע"כ כנ"ל דהסברא הל' הוא הכל להחיר אף אם בחמת חין סכנה בהסרתם ולכן אף ברופא אינו יהודי שיך הסברא הל' שיהיה חו אינו מקפיד דאף דהרופא הוא א"י אשר יש לחוש למסקר עכ"ז שיך הסברא שהיא דואגת שלא תשוב לחולי דמי היא שלא תדאג להסיר ציווי הרופא מומחה יהיה הרופא מי שיהיה :

הגהה

הוא בזה צמעי בעלת מוס ח"ז הכל רק לסברא דעובר לאו י"א ולכן צמעי שולישנה בחרה אינו חומר רק כ"י סבר עובר לחי יח"ה ואינו מזכיר הא דשיירו משור כי חין זה מן הענין בזה המקום ומויבז בזה קושא דה בעמ"ז :

גב ודבריה בלישנה בחרה בעל המפרש פלוגתתם של בר פדא ור"י הוא אב"י במבואר והלישנה קמא הוא סהמא דגמרא ואבאד לקמן דהכללתא הוא בלישנה קמא וברר בהבחי בלות (סו) ועוד אכתוב ח"ה לקמן שנס רבא סובר בלישנה קמא ובחמורה (דף ד') פליגי אב"י ורבא חב"י סבר דכל מנהא דלחמך רחמנא לא תעביד אי עביד מהני ורבא סובר דלא מהני ושם (ה' ב') אומר הגמרא וברי הקדים בעלי מומין למחצה דרחמנא אמר כל אשר מוס בו לא תקריבו ותקן המקדים בעלי מומין לגבי מוצה אשפי' שהוא בליה מה שטפה עשוי קיבוצה דרשא חמך לך רבא שאני הסם דלחמך קרע ולגדר לא ירעה רצוי הוא דלא מנאס הא מקדים קדוש ולאב"י אי דלא אמר רחמנא ולגדר לא ירעה ה"א כעובר מזה ודבר קמ"ל ע"כ ומעשה לרבא ואשר כן הוא ההלכה דאי עביד לא מהני הא דבעל מוס לא קדוש קדושה חמורה כמבואר בבבא בריה (י"ד ח') בחמתי' שם וברב"י שם הוא משום דרחמנא אמר דלחמך להקדיש וכל מאי דלחמך רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני אב"י נריך להיות דאף לדמי לא יהיה קדוש רק דע"כ הא הקרא לגדר לא ירעה להשמיטנו חדוש הוא דהלה עכ"פ הקדושה לענין דמי' אבל לאב"י מחמת דלחמך רחמנא לא תעביד ה"א נריך להיות כבד אף למחצה והקרא לגדר לא ירעה להשמיטנו דלחמך עכ"פ לגבי מוצה חמ"י ומאי דהוא קדים לדמי חין זה נלמד מן הקרא אלא דנשאר לענין זה הא סברא החלוטה כמו דהוא לאב"י בכל מקום דאף דלחמך רחמנא לא תעביד מ"מ אי עביד מהני וא"כ לזה קרא לאב"י והנה לפי מאי דמסיק דבר פדא ור"י לא פליגי כהם במעי חמיה דשפיר קדוש ולא נחלקו רק צמעי בעלת מוס אם הוא דומה לאמו דחין קדוש כמו אמו או דאף דלחמך אינה קדישה מ"מ עובר החמס שפיר קדוש הגרסה לבחור דפולגתתם לא הוי רק לענין מוצה לבד אבל לדמי דאף חמיה קדוש מל"ס דהוא קדוש וא"כ לא דברו ר"י ובר שדא רק לענין קדושה מוצה לבד ולא לענין קדושה דמים ותחמא דבעל הלישנה קמא הוא סהמא דגמרא וחליבא דהלכתא כאשר יבואר בעמ"ז וסהמא דגמרא סובר דרבא דכל דלחמך רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני דההלכה ברבא לגבי אב"י וגם רבא סובר בלישנה קמא כנ"ל ולכן בלישנה קמא אומר הגמרא בר פדא סובר כיון דחמ"י לא מקדישין קדושה הנוף וכן גבי ר"י חמ"י לא מקדשא דלרבא דסובר דכל דלחמך רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני הא דלינה קדוש לקדושה הנוף הוא מחמת דחין מקדישין בלומר דלחמך להקדישה ואין מתקדשת היכא דחין מקדישין כי כל דלחמך רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני ומסיים גבי בר פדא היא גמי לא קדים ואינו מסיים לא קדוש אלא לדמי כי למה ליה להזכיר מאי דרבי קרא דבעל מוס קדוש בפיר לדמי אחר דלא הזכיר זה בפלוגתא בר פדא ור"י ומלתא דשמיטתא הוא לבחור' אלא גרע עכ"פ העובר החמס מן אמו בעלת המוס אבל בלישנה בחרה בעל המייבז הוא אב"י והוא סובר דכל בו' אי עביד מהני והא דבעל מוס אסור למחצה חין זה מחמת דחין מקדישין רק מחמת דלישנה חמיה דלגדר לא ירעה דבעל מוס אסור להקדישו ואין ג"מ בין קדש מוס קדוש להקדיש לקדש הקדישין לעומן רק דשקדס הקדישין או בשעת השיטה חמיה חלה הקדושה ואח"כ אחי ונשקדס המוס לא מלה מעולם קדושה על הנוף ולא מחמת דלחמך כמבואר וזהו דחין אומר אב"י כמו בלישנה קמא כיון דחמיה לא מקדישין רק כיון דחמיה גמי לא קדוש גוסה בלומר כי כן צירח הכתוב בזה דבעל מוס חין קדוש גוסה וכן גבי ר"י אומר כן אב"י חמ"ז

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִישׁ חֶלֶק א

צד ובבל זה אין יולא היחידה רק אם הקליעות המה צמיעות הראש לבד אשר בזה מועיל הסברא דהוי אינו מקפיד שלא יחלוץ חף מדרכנו וזה כבר בעל פמ"א וס"ט סחירו ג"כ ואין נפקותא רק מאי דביחיתי לעיל דחף אם ודאי לא תסתכן בהסרת הקליעות דהמשמע מדברי בעל ס"ט דכזה הוי שפיר מקפיד וחייץ חף צמיעות הראש ואנכי כחכתי דמסתברא דגם בזה הוי אינו מקפיד וא"כ אינו חולץ כיצא דהוי צמיעות הראש אבל אם הקליעות המה ברוב הראש אין מועיל מאי דתאמר דע"פ הגדה הרופא מומחה הוי תו אינו מקפיד רק דמחמת זה אינו חולץ תו מדאורייתא אבל מדרכנו עכ"פ חולץ ובפרט אם הקליעות המה בכל הראש דחף צאינו מקפיד חייץ חף מדאורייתא אבל זה לא נובל למנוח ברייתא לכאורה רק באם דע"פ הגדה הרופא הוי שייך הסברא דהיינו רביית' אשר הוא היתר כג' של הראש' אכן בזה כתב בעל פמ"א דאין הסברא להחיר מחמת הג"ל והזכרתי לעיל דבריו ואדבר בעו"מ לקמן ואחריו בא בעל ס"ט והוסיף בהסרת האיסור כאשר צייר צע"ס תיכף את דבריו וסיים בעל ס"ט וז"ל ועכ"פ בכל השערות שלה או ברוב שערות שלה וודאי דאסור לעשות כן לכהחילה ע"י תחבוסות וסמים ואם עשתה כן הוא חולץ בטבילה ע"כ הרי מוצא מדבריו דאסור להלכה דחף דדיעבד חולץ ומשמע מסתמית דבריו דחף כשכבר נעשו הקליעות חולץ חף דדיעבד ואין להאשה תקנה ומוכח דק' הוא דעתו מן העצמים שכתב ואחל לדבר בדברי העצמים שכתב בעל ס"ט לאסור בהג"ל וזה לשונו :

וגם הטעם דהכי רביית' לא שייך במה שנעשה במתכווין דלא שייך כן אלא במה שכוון בחולדה וגם המדרכי לא כתב דהוא היינו רביית' אלא כיון שהוא סכנה להסירם משח"כ בכה"ג מאן לימא לן דהוא סכנה להסירם וכבר ידוע כשהפוסק מביא טעמים הרבה להחיר שאין ללמוד מזה להחיר אלא מהני גווי דשייכי נמי כל הני טעמים וכ"כ בג"ד ש"ל דכולה טעמים לא שייכא הכא ע"כ :

צו והנה מאי דכתב בסוף דבריו דכבר ידוע כשהפוסק כו' וא"כ לפ"ז חף אם שייך הסברא דהיינו רביית' אכתי

ונסתבטו השערות דודאי דהוי אינו מקפיד ואין זה סברא קלושה רק סברא נכונה וגם לא דמי כלל להא דאגד וקסקטים דהאגד וקסקטים הסתם צעת הטבילה לבד ואחר הטבילה יחזירם מהר מאחר דאפשר להסירם לפי שעה חשוב מקפיד - אבל גבי הקליעות אם תסירם בעת הטבילה הלא לא יחזירו הקליעות תיכף אחר הטבילה רק חסיה זריכה להמחין כמה שצויות עד שיגדלו פרע בער ראשה כ"כ שיהיה ראויים להסירות לקליעות ואז תשים פיזור סמים על השערות ומי יודע בציור זמן יתהוו הקליעות ואם יקבל גופה או סמים כי לא כל הערות שווים וגם אם לא יתהוו ג"כ הקליעות עכ"ז אחר שתמשך החולאת זמן כ"כ בלי השתדלות הרפואה - יתכן שיאגבר החולאת ר"ל כאשר הוא כן טבע החולאת להאגבר ברבות הזמן וכאשר יאגבר החולאת ר"ל יתכן שלא יועיל לה או רפואת הקליעות כמו עשה והף אם היה ברור שגם אז יועיל לה רפואת הקליעות וגם בוודאי יתהוו לה גם אז שערות ראשה לקליעות מכל מקום הלא תהיה זריכה להיות מתהפכת בחולי' זמן כ"כ יותר וא"כ וודאי דלא לבד דאינה מפקדת בהקליעות אלא דאדרבה דמקפדת היא מאד בהסרת הקליעות ואין לה רעה גדולה מהסרת הקליעות וזהו ברור לפענ"ד ולפ"ז חף אם אינה דואגת שהשוב לחולי ע"י הסרת הקליעות היינו דהרופאים אמרו בפירוש שלא תסתכן מזה עכ"ז הוי אינו מקפיד - ובספר חכמת אדם כלל ק"ה כתב בהתימות וז"ל דמסתמא כל הנשים שיש להם חולי אינן מקפידות ע"ז ע"כ - ואין מוצא בדבריו אם דעמנו הוא כדברי בעל ס"ט הג"ל (ועכ"פ היה לו זה לברור ולה"ל ע"כ כאשר בעל ס"ט ואף מדברי ס"ט עלמו מסיומו דפס משמע קלה דקיימא ל' להלכה כזו הסברא להקל במיעוט שערות) או דעמנו הוא כדברי הג"ל :

צי היוצא מהג"ל דלענין זה וודאי מועיל הגדה הרופא מומחה ואף רופא אינו יהודי דיתסווס מחמת זה לאינו מקפיד ולה מבטי כשאמר צפירות שים סכנה בהסרתם אלא חף אם חומר צפירות להיפוך דאין סכנה בהסרתם עכ"ז אחר דמחמת זה יתמשך החולאת ר"ל מסתברא דהוי תו אינו מקפיד :

הפניה

ואע"ג דלימיה לא קדשה לגופה ומאי דסיים גבי בר פדא חיהו נמי לא קדוש אלא לדמי ואף דלא דברו בזה בר פדא ור"י הוא משום דלאביי אין זה חידוש דקדוש הוא לדמי ולא חידושא בא אביי להשמיענו בזה דהוא קדוש שפיר לדמי דלאביי ע"ז אין גרר קרא ואין ע"ז לאביי בלחמ קרא רק דהוא ככל מילי דאמר רחמנא לא תעביד חי עביד מהני ויהיה נרדף להיות דחף למנוח יקרב רק דע"ז בא הקרא דלגדר לא יראה דאין קרב למנוח ולכן אין חל הקדושה רק לדמיה לבד כי לקרבן נהמעת מקרא וא"כ אביי דאומר לבר פדא חיהו נמי לא קדוש אלא לדמי' על המיעוט לבד כוונתו דרק לדמי ולא למנוח - והוא פשוט :

גב ע"ד יש לומר דמאי דאביי בלישנא בחרה הוסיף ואמר חיהו נמי לא קדוש אלא לדמי בא להשמיענו חדוש במאי דלדמי קדוש העובר מה צאינו כן ללישנא קמא אשר הוא הסתמא דנמרה דעובר כרכא דכל מאי דאמר לא תעביד חי עביד לא מהני ולפי זה יהיה מדויק עוד מאי דאביי לא אמר כן גבי האם דק' היה לו לומר לכאורה צ"ל פדא כוונת כיון דלימיה לא קדוש אלא לדמי חיהו נמי לא קדוש אלא לדמי אבל הטובה בדבריו אחרי דלדידיה כל מאי דאמר רחמנא לא תעביד חי עביד מהני והא דאין נקרב לגבי מנוח ואינו קדוש רק לדמיה הוא כי כן גזר הקרא דלגדר לא יראה ולכן כשמקדים לקדושת קרבן חל הבעלת מוס חף דמחמת דאין מקדישין מ"מ חלה הקדושה שפיר עכ"ז אין קדוש גופה למנוח כי נהמעת מן הקרא דאין קדוש גופה בלשון שיהיה מותר להקריבו אבל לענין קדושת דמים אחר דכל כו' חי עביד מהני אינו נרע מן מאי דיהיה קדוש חתימה ונעשה אח"כ צעלמ מוס ובאם דלא יהיה קדוש דמיה חף אם קידש לבעלת מוס הוא כן - ומחמת זה דווקא חל קדושת דמים על העובר התמים לבר פדא חל אם דכל מאי כו' חי עביד לא מהני וא"כ הא דלימיה נקדשה למנוח הוא מחמת דאין מקדישין קדושה דלמור דאסור להקדישה - או חף דהאם שפיר קדוש לדמי מחמת כי ילפין כן מזה דתכין ולגדר לא יראה - עכ"ז הולך חף דהוא תמים עכ"ז יסתנה דאין לענין קדושת דמים - ובאשר יבואר בעמיה וזהו בלישנא קמא חומר כיון דלימיה לא מקדישין קדושת הגוף הוא נמי לא קדוש - הכוונה דלימיה ודאי לדמי שפיר קדוש ורק לקדושת הגוף לבד אינה ראויה ואינה חל כלל - והוא מחמת דאין מקדישין קדושת הגוף הוא נמי לא קדוש - ואינו חומר כיון דאלימ' נמי לא קדוש גופה - ואין זה מחמת דאין מקדישין - אלא דמאי דעביד שפיר מהני - ועכ"ז לא קדוש גופה למנוח מגזירה הכתוב לבד - ולכן סיים ואמר חיהו נמי לא קדוש אלא לדמי דלדידי' חמיר הוא קדוש לדמי - כשהקריבו למנוח - כמו חמו דכשמקדשה למנוח חלה חמיר עכ"ז עכ"פ קדושת דמים - ואף לאביי אין זה רק מחמת דמדבר בזה דפליגי ר"י ובר פדא לענין חף קידש העובר הבעל מוס למנוח - אבל אם ה' מקדשו לדמים לבד לפעמים אינו חל קדושת הדמים ואף לר' יוחנן - והוא דהנה הרמב"ם פוסק בפ' זיין מה' אישות ה' ט"ז דהאומר להצירו אם ילדה אשתך נקבה הרי היא מקודשת - לא בזה לא אמר כלום ואם הייתה אשה מטוברה והוכר עובדה הרי זו מקודשת והכוונה שפענין הזה הוא בקדושין (ס"ב) וכתעב דכשלא הוכר עובדה דלימיה מקודשת הוא משום דהוי דבר שלא בא לעולם ואין חל הקדוש ע"ז לפי מאי דקיימין דלא כר"מ דסבר דהאם מקדש דבר שלא בא לעולם ובגר האריכו בדעת הרמב"ם דפוסק להלך בין הוכר עובר או לא משאי כליו שם ובכ"מ בה' תרומות [פ"ה ה"ט] ואמנם דעת הראב"ד וה"ה מביא שם גס דעת רבינו האי גאון דחף בעובר עובדה הוי דבר שלגל"ע והאריכו בזה בעל פני יהושע בקדושין ונקטה"ם סי' ר"ע ס"ק ח' ובנהיבות סי' ה'ל' בביאורים ס"ק ב' - ליישב הא דקדושה חל על עוברין ובאם דעובר הוי דבר שלגל"ע איך חלה הקדושה עליו וכתב שם בקצה"ח וז"ל שם והרמב"ם כו' ואם הייתה אשה חבירו מעוברת והוכר עובדה בהת מקודשת עכ"ז ונראה מדבריו דס"ל דעובר ה"ל דבר שגא לעולם ודאי להדבריו נראה מהא דלימיה פ' יולא דופן כו' ודעת הפ"ו כו' דס"ל עובר ה"ל דבר שלגל"ע אפשר ליישב כו' אמנם בחמורה דף כ"ד חק כיצד משרימין כו' ומירו לפי מאי שכתב ה"ב' ביו"ד בפ"ס ר"ד גבי קוממות דקדושת בגוף שפיר חילי בדבר שלגל"ע ניהא [ועיין כנ"י בקדושין שם על החוש ד"ה ואמר ר"ח דמקודש כתב ח"ל ומכילה סוגיא דתלמודא בכמה דוכתי ובשמעתין דלענין דבר שלגל"ע אין לחלק כלל בין חולין לתרומה וקדשים וקומות דהא דמדי כו' ולבסוף כתב שם וז"ל ואף אם יעלה על הדעת לחלק בין הקדש גמור דקדושת הגוף ממנו וכן שאר מילי כו' יעו"ש] אלא דבתמורה משמע דאפי' בקדושת דמים חילי קדושה

צח ורפיענד נראה דקשה הדבר לדחות הסודות מחמת דברים כאלו ולבאורם סברת החילוק הגלוי אינו נוגע כלל לענין חילוק וכי בשביל שממלא אינו חלוקים שאינם נוגעים להענין יחודם מחמת כן הלכה וכמו כן הוא בהג"ל דמאי נ"מ עתה בעת הטבילה אם החליטה נכחוהו מאז ממילא אי שיעשה מאז במתכווין :

צט ג הלא כמו גבי עובר נמי אין שייך לומר דנעשה שלא במתכווין דגרס הציבור הווי נעשה במתכווין ומאי דנעשה ממילא אינו רק ילידתו וגידולו כ"כ נמי גבי הקליעות הם דנתינת הסמים במתכווין מקרי עכ"ל הוויית הקליעות והציבור השפירות נעשו אח"כ ממילא ומאי נ"מ לענין הוויית הקליעות בין כשנעשו ע"י שד דהשד קלעם וחדרם ובין אם נעשו ע"י סמים דנעשו הסמים מקלעם ומחדרם ואפשר דכוונת בעל ס"ע הוא דכאשר ניתן הסמים על שפירות' במתכווין נעשה אז חליטה במתכווין כי אף קודם שנתקלשו השפירות להדדי הו' הסמים שעל השפירות חליטה אכן בעובר כשנעשה העובר בן טבילה אשר הוא אחר ילידתו והווייתו הו' החליטה עליו ממילא מכבר וגבי הקליעות שנעשו ע"י שד אם דהיחם מקודם שנתהוו הקליעות דת טבילה עכ"ל הקליעות כשנעשו אשר אז נכחוהו החליטה נעשה ממילא וכ"ז אינו כדאי לחדש מחמת זה ההלכה בן מסהבא לפענ"ד :

ק ג הנראה לי דבעל ס"ע דכתב לסברת החילוק הגלוי הוא משום דהוא מפרש להגמ' דיצמות דלומר כהני עובר דהיינו רבית' דהכוונה הוא דהיינו גידולים ולכן מפרש דסברת הגמ' הוא דאינו חולץ היבא דכן נגדל ממילא בן וא"כ החילוק דבין ממילא ובין במתכווין הו' מעומם בדברי הגמ' במאי דלומר דהיינו רבית' כלומר דאחר דקך הוא נגדל וכל דבר הנגדל הוא נגדל ממילא לכן אינו חולץ בעובר אכן הגה אכני כבר הוכחתי מדברי הגמ' דאינו מפרש רבית' משלשן גידולי' רק רבית' הוא כמו רביעתו והו' הסברה דלכן אינו חולץ אחר דכאן לררך להיות מוגה דווקא במקום הזה יהיה מחמת איזה סיבה ב"הים ואיזה מוכיר הגמ' כלל הסיבה רק הענין אשר הוא גורם דלא יתנון דכאן מחמת דלררך להיות מוגה בן במקום הזה וא"כ לפ"ז אין מקום כלל לסברת בעל ס"ע הגמ' דמחלק בין נעשה ממילא לנעשה במתכווין גם מדברי הגמ' :

אכתי אין מותר אחרי דעמים הראשונים של הראב"י לא שייכא בודאי כשנעשו ע"י סמים וכנ"ל וזכרנו טעם הב' ודאי דאין שייך לעולם והארכתי בזה לעיל חות (פז) אבל כבר כתבתי דמאי שאין ללמוד להחיר כשהין שייך כל העמים דמביא הפוסק אין זה כ"כ כלל גדול בדין והכלל הזה הוא להורות ע"פ חזקת הסודות הכתובה לבד אבל אחר העיון יכול להורות המורה אשר ראוי לו לסמוך בענין חכמתו (לא חני) להקל ולהחמיר והכל הוא לפי הענין וזכרנו בענינינו דהוא דבר הדומה לעיון וקשה גירושין כו' ויש לשקוד על היחירה דכנות ישראל וכבר הארכתי וביאירתי דעם הג' הוא העיקרי ופעל ב' טעמים הראשונים לבדם אין לסמוך להחיר אבל על טעם הג' שפיר יש לסמוך להחיר ועמוד נכון יש לנו אשר ראוי עליו לסמוך והוא דבעל הגמ' לא הביא רק טעם הג' לבד וגם הוכחתי לעיל חות (נב) דמדברי הראב"י גופא משמע דעתו דיש לסמוך על טעם הג' לבדו וא"כ בודאי אם חך לו דמוכיה דשייך שפיר טעם הג' של הראב"י וודאי דיש להחיר וזכרנו דאם הוא רק ברוב הראש דאחר דעכ"פ ע"פ הגדה הרופא מומחה הו' תו אינו מקפיד וא"כ לא הו' רק מדרכן לבד ועל כן אף אם דבראב"י דהביא הרבה טעמים אינו מתיר רק בצירוף כולם וכדברי בעל ס"ע כנ"ל יתכן דהוא רק מחמת דרואה להחיר אף בכל הראש דהוא מדאורייתא אף בלאו מקפיד אבל היבא דלא הו' רק ברוב הראש דלא הו' רק מדרכן ודאי דיש לסמוך להחיר אף על טעם הג' לבדו ובאמת נ"ל דהמיקל אף בכל הראש היבא דשייך טעם הג' לבד לא הפסיד ושכרו כפול מן הסמים :

צו ומ"ש בעל ס"ע דבדבריו הגל' דהכי רבית' אין שייך רק במה שהוא בתולדה ולא נעשה במתכווין הנה לבאורה נראה דסברתו לחלק בין נעשה ממילא ובין נעשה במתכווין ולא דכוונתו לחלק בין מה שהוא בתולדה בן למה שנעשה אחר הלידה דהלא בקליעות הנעשים על ידי שד כתב הראב"י דאמרין בזה דהיינו רבית' ואף דנעשו אחר הלידה ומדברי ס"ע הגמ' מבוחר דלא בל לחלוק על הראב"י רק לומר דדווקא כשנעשו ע"י שד אמרין דהיינו רבית' ולא כשנעשו ע"י סמים וא"כ ע"כ דכוונתו לחלק ולומר דע"י סמים גרע מחמת שלא נעשה ממילא רק במתכווין :

הגהה

קדושה עובר ע"ש דף יוד אחר בר פדא אחר אין קדושה חייל על עוברין כו' חסידה' ירמי' כינר מערימין כו' חל' כי מהני האי בקדושה דמים כו' ע"כ מדברי קא"ה יע"ש ומבאר מדבריו דלהרמב"ם דסובר דעובר הו' דבר שכל לעולם ניהא ואף דהרמב"ם כתב דווקא בשהובר עוברת עכ"ל אחי שפיר הא דהמורה דמשי לענין קדושה דמים דיל' דמייירי ג"כ בשהובר עוברת וגם דלא מהי' הגמ' שם לזה כי לא באה"ס רק ליישב מהמיתין ולומר כשהימות ונאם דאדם מקנה דבר בלא בלא לעולם כר"מ וכן לרב הונא (ב"מ ס"ו) דלומר משבחו לעולם אין יכול לחזור איירי מהמיתין דכיל' מערימין דהוא יכול להערים ולומר אף קודם שהובר העובר ולפי מלי דקיימין דלא כר"מ רק כחכמים וכרב נחמן (ב"מ ס"ט) מהמיתין דכיל' מערימין הוא בשכבר הובר העובר דהו' דבר שכל לעולם אבל בהמורה (י"א ח) דמדבר בכוונת ר"י ובר פדא דאמרין דכריה לענין הלכה לכן בלישנא קמא אשר הוא סתמא דגמ' דסובר דכל כו' אי עביד לא מהני לבד פדא דסובר דבהם דבמי בעלת מוס חין מקדישין להעובר כמו להאם ח"כ היבא דלא הובר עוברת חין קדוש העובר אף לדמי דאין חל קדושה דמים קודם שהובר עוברת דהו' דבר שלב"ע ואף דקדושה קדושה מוצה דהוא קדושה הגוף עכ"ל הרי הוא דומה כמו שה' מקדשה קדושה דמים לבד דכל דאמר כו' אי עביד לא מהני ומאי דבעלת מוס קדוש לקדושה דמים הוא דלא ע"ז ביורה הכחוב דלגדר לא יראה ועל כן בלישנא קמא מסיים כשהימות הוא נמי לא קדוש ואינו מפרש חין הוא אם לא קדוש אף לדמי או דלמי שפיר קדוש מחמת דלפעמים אינו קדוש אף לדמי והוא קודם שהובר עוברת ולפעמים דשפיר קדוש לדמי והוא בשהובר עוברת אבל אצ"י דסובר דכל כו' אי עביד מהני וא"כ אחרי דעכ"פ קידשו למזבח וכל מלי דאחר דחמא כו' אי עביד מהני דלד' ואף דלמזבח אינו נקרב ואין קדוש גופא בלשון ביה' ראוי להקריבה למזבח מחמת גזירה הכחוב דלגדר לא יראה אבל לענין קדושה דמים דלא בא ע"ז מיעט הקרא ונאשר בזה הכלל דלאבין דכל כו' אי עביד מהני ולכן הוא דומה כאלו הקדים המים למזבח דמי' תמימה וא"כ נעשה חמו או הוא בעלת מוס דלא פקע קדושה דמיה דחיל שפיר אף על העובר ואף קודם שהובר והיה דבר שלא בל"ע אחרי דהקדישה קדושה הגוף וקדושה הגוף חייל אף על דבר שלב"ע ודכרי הג' דמביא בעל קא"ה הגל' ולכן אצ"י מסיים ולומר אינו נמי לא קדים חלל לדמי שפיר המיד הוא קדוש ואף אם לא הובר ונמיסבה קושיא ו' שם בשרי דקדוקים ושימי לטומא ועולה הכל לנכח בעז"ז :

נד ומאי דעמדה על סיני הלשון דלישנא קמא אינו מסיים רק אינו נמי לא קדוש וכלישינא בתרא אומר אכתי אינו נמי לא קדוש חלל לדמי וישבתי במאמר שקודם זה בדברי הרמב"ם דמחלק בין הובר עוברת לקודם שהובר הנה אף לדמי רבית' חל' גאון והרמב"ם דהעובר והשורע דסברי דהמיד הו' העובר דבר שלב"ע וכל ג"כ ליישב ולומר דלישנא קמא הו' הכוונה בדברי בר פדא דאין שום קדושה חל על עוברין ואף קדושה דמים מחמת דהו' העובר דבר שלב"ע והיבא דלא הקדים רק לדמי אין חל על דבר שלב"ע והא שערך בקא"ה מהא דמשי בהמורה יוד ע"כ הא דכיל' מערימין על הכחוב בקדושה דמים נראה לי ליישב ולומר לשיעור דסברי דעובר הו' המיד דשלב"ע דהא דגבי קדושה הגוף חלה שפיר על עוברין הוא משום דקרא יש ע"ז דדריש מיני' הגמ' בהמורה כ"ה ח' דיכול להקדים בכנן והוא מדכתיב משיבוכר לד' ומבואר בהמורה שם ולכן לפי מלי דהיה ה"ה אשר לפי זה קא שקול ופרי הנמ' בהמורה יוד ע"כ אשר לבד פדא אף חס דמי' תמימה חין חל עליה קדושה הגוף לפ"ז ע"כ דשפיר חייל אף קדושה דמים גבי דבר שלב"ע דל"כ על מלי קאי הקרא דאשר יבוכר דרשנין מיני' דיכול להקדים מן הכנן דהא למזבח אינו יכול להקדים העובר לבד פדא וע"כ דקאי על קדושה דמים וזהו דמשי בן בהמורה יוד ע"כ דהא דכיל' מערימין הוא לקדושה דמים אבל אחר דמסיק בדרך יא ע"כ דבאם דמי' תמימה כ"ע מורי דקדוש וא"כ הקרא דאשר יבוכר חיל' שפיר על קדושה הגוף דיכול שפיר להקדים מנען ולכן לא ידעין חו דהיה יכול להקדישו בכנן לקדושה דמים לבד ואמרין דרק לקדושה הגוף לבד חייל אף על דבר שלב"ע וע"כ אינו חייל אף על עובר דעובר הו' המיד דלעשות הגל' דשלב"ע ולכן בלישנא קמא הו' הכוונה במאי דמסיים גבי בר פדא אינו נמי לא קדוש כלומר דלא קדים

הַלֵּל וְכֵן בִּשְׁמֵי שׁוֹ קֵץ רָחֵן כַּחַד דְּלֵא סַמְכִין בְּרוּחַ מִתְּ רַק
בְּרוּחַ יִשְׂרָאֵל וְלֹא בְּרוּחַ מַעַס אַחֵר וְגַם חִילּוּל שַׁחַס סַמְכִין
אֵף עַל רֹפֵא מַעַס אַחֵר וְהַנִּדְחָה לִי דִּסְמַרְיָק ז"ל דְּבִינָא
רָחִים מַאֲבִילֵת יוֹסֵפְ פְּלִיג בְּחַמַּת עַל הַרְיֵצְלָא ז"ל וְסוֹבֵר
דִּקֵּף עַל רֹפֵא שְׂאִינֵי יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לַסְמוּךְ וְכַאֲשֶׁר מְבֹאֵר בְּדִרְיוֹ דְּכִין
לְהוֹכִיחַ אֵף עַל רֹפֵא שְׂאִינֵי יִשְׂרָאֵל מַסְיוֹנוֹ דְּסִיִּים וּמַעֲשִׂים בְּכָל
יוֹם דְּסַמְכִין לְהַאֲבִיל אֵף עַל רֹפֵאִים שְׂאִינֵי יְהוּדִים וְהוּא מְבֹאֵר:
קו וְהִנֵּה רָחִית הַרְיֵצְלָא מִסִּירֹשְׁלַמִּי הַלֵּל וְדִלִּי דִים לְדַחֲסָה
וְאֵף לְרִיךְ עֵינִן לִישֶׁב דְּבִיר הַרְיֵצְלָא הַלֵּל דְּשִׁאֲנִי

גְּבִי קָמִיעַ דְּהַנִּי בִירֹשְׁלַמִּי דְּנִחְמָן לִימָר דְּרִפֵּשׁ כְּכֹר בִּזָּה קָמִיעַ ג'
פַּעֲמִים דְּכֹס אֵין מַחְמִימִים לְהַרְפֹּשׁ רַק בְּמֵאִי דְּלֹאמַר מַה שְׂהִיָּה
כְּכֹר וְלִמָּה לֹא נִחְמִינוּ לוֹ וְכִי בְּכַבִּיל שְׂהוּא רֹפֵא מוֹמַחָה הוּא
פַּסֵּל לַעֲדוּת וְכִמְוָה שְׂמַחְמִימִים לְאַחֵר כְּמוֹ כֵּן יֵשׁ לְהַחְמִין לוֹ
דְּכַחַס שְׂלֵא נִחְמִין לוֹ הוּא רַק מַחְמַת דְּנַחֲשׁוֹת חֹחוֹת לְמַסְכָּר וְלֹאמַר
דְּכֹר אֲשֶׁר הוּא יוֹדֵעַ שְׂלֵא הִיָּה מַעֲשֹׂלִים וְהִיָּה אֵף דְּהוּא רֹפֵא
הוּא כְּכֹר לְהַעֲדִיר כְּמוֹ כָּל יִשְׂרָאֵל וְגַם הַעֲנִין אֲשֶׁר הוּא מַגִּיד
קְרִינֵן בִּיהּ וְהוּא עַד אִין רָחֵה וְכו' אֵלֵל לַסְמוּךְ עַל הַרְפֹּשׁ
בְּמֵאִי דְּשִׁאֲנִי יוֹדֵעַ רַק ע"פ הַבְּחִינָה חֲכָמָתוֹ כְּמוֹ דְּלֹאמַר שְׂהוּא
מַגִּיד בְּחֲכָמָתוֹ שְׂוֹדֵדִי לֹא תִרְחַשׁ עוֹד בְּשַׁעַת הַחַיִּים עַל זֶה
לִישֶׁב רָחִים מִן הַיְּרוּשְׁלַמִּי דְּקָמִיעַ הַלֵּל דִּים לַסְמוּךְ עַל זֶה
דְּהַיְּרוּשְׁלַמִּי חֵינֵי לֹאמַר שְׂהַרְפֹּשׁ נִחְמָן לִימָר דְּהוֹלָתָה זֶה הַחֲדָס
הוּא הַחֲוֹלָתָה עֲמָה שְׂהִיָּה לְחַנְּסִים אַחֲרִים שְׂנִתְרַפְּאוּ כְּכֹר
דְּהַקָּמִיעַ ג' פַּעֲמִים הֵלֵא דְּהַיְּרוּשְׁלַמִּי לֹאמַר שְׂנִחְמָן לִימָר עַל
הַקָּמִיעַ שְׂהִיָּה מוֹמַחָה וְרִפֵּשׁ בֶּה ג' פַּעֲמִים וּמִיָּירִי שְׂהַחֲוֹלָתָה
הוּא יוֹדֵעַ וְאֵין לְרִיךְ הַבְּחִינָה בֶּה כְּמוֹ חֲוֹלָתָה דְּנִכְסָה ר"ל וְאֲשֶׁר
נִיכְרַה הַחֲוֹלָתָה לְעֵינֵי כָּל וְכָל דִּינִי קָמִיעַ ע"פ דְּמִיָּירִי בְּכַנּוּן זֶה :

קו וְצִרִיךְ לִימָר דְּע"כ דִּים הִיָּה לְהַרְיֵצְלָא הַבְּרָא פַּעֲמָה
וְחֲלֻפָּה אֲשֶׁר אֵין לְהַרְכֵּר אַחֲרִים וְחִינֵה לְרִיכָה
לְרָחִים דְּהַבְּחִינָה הַרְפֹּשׁ בְּחֲכָמָתוֹ קְרִינֵן בִּיהּ שְׂפִיר רָחֵה וְיֹדֵעַ
וְאֵין בֵּין זֶה לְשִׁאֲנִי יוֹדֵעַ מוֹמַחָתָה בְּחֹס הַרְדּוּת אִין הַשְׂמַע שׁוֹס
הַבְּדֵל הַבְּרָא לְחֹלֶק בִּינִיָּהם וְאֵין לְהַקְשׁוֹת דְּח"כ לִאֲזוֹ דְּכֹר הוּא
מַבִּיא רָחִים מִן הַיְּרוּשְׁלַמִּי דְּקָמִיעַ הַיְּבֹב לֹא דְּלִאֲזוֹ רְבוּחָה
דְּנִפְרַשׁ אֲשֶׁר זֶה מַשְׂמִיעֵנוּ הַיְּרוּשְׁלַמִּי הַלֵּל זֶה עֲלָמֹה רֹחֵה
הַרְיֵצְלָא לְהוֹכִיחַ וְע"כ אִין דְּנִחְמָן דְּמַשְׂמִיעֵנוּ דְּהַרְפֹּשׁ נִחְמָן אֵף
דְּהוּא

וְחִינֵה רָחִים הַיְּוִסָה נִקְרַבָה אֵף לְשִׁלְמִים כְּמַבְאֵר בְּהַמּוֹרָה (י"ג ע"ס) נִמְשָׁךְ גַּם הַעוֹבֵר אַחֲרִים וְנִדְחָה ג"כ מִקְדוּשַׁת הַגּוֹף אֵלֵל אִם שִׁינֵי מַשְׁוִיר
וְאִם חֵינֵי נִמְשָׁךְ בְּהַכְרָה אַחֵר חֵינֵי וְהֵא דִּחַס לֹא שִׁינֵי דְּקָדוֹשׁ הוּא דְּהַקְדוּשָׁה הֵלֵא עַל שְׂהִיָּה בְּשׁוֹב וְלֹא אַחֵר לְבָדוּ קָדוֹשׁ וְלֹא בְּהַקְדִּישׁ נִקְרַבָה לְפַסַּח
אֵף דְּנִדְחָה הֵלֵא מִקְדוּשַׁת הַגּוֹף אֵלֵל הַעוֹבֵר שְׂפִיר קָדוֹשׁ וְרָחִי לִיקְרָב לְפַסַּח אַחֵר דְּהוּא זָכֹר הַיְּוִסָה מְהִלָּה דְּמִלְחָא דְּר"ה לֹא מִתְקִיָּס רַק בְּשִׁי
הַנִּחִים דְּוֹקָא וְהוּא דְּשִׁינֵי מַשְׁוִיר וְגַם דְּעוֹבֵר לֹא יִכֵּךְ חֵינֵי וְזֶהוּ דְּדִקְדָּק דְּבִינָה לִימָר גַּם שְׂהִיָּה וּמִיָּוֶשֶׁב קוֹפִיָּה ז' בְּעוֹמֵר :

נז וְיִישׁ לִימָר דְּמֵאִי דְּלֹאמַר רְבִינָא דְּעוֹבֵר לֹא יִכֵּךְ חֵינֵי וְהוּא עוֹבֵר לֹא יִכֵּךְ חֵינֵי כְּמוֹ דְּלֹאמַר כֵּן הַגַּמ' בְּהַמּוֹרָה ב"ה בַּל זֶה הוּא בְּדִקְדוּקָה
דִּקֵּף דְּמִסִּיק שֶׁם בְּהַמּוֹרָה ב"ה ע"כ אֵלֵיבָה דְּלִישְׁנָה בְּתַרְא חֵלָה כְּמוֹ דְּסוֹבֵר בְּלִישְׁנָה קָמִיא דְּלִישְׁנָה עוֹבֵר יִכֵּךְ חֵינֵי וּשְׁוִירֵי מַשְׁוִיר וְלֹא חֲלִיָּה הַעֲנִיָּים זֶה בֶּה
וְיִבְאֵר ב"ז לְקַמֵּן חֵינֵי אֵלֵל הַלִּישְׁנָה בְּתַרְא בְּעֲמָנוּ שְׂפִיר יִכֵּל לִישְׁנָה אֵת הַתְּיֹבָחָה שְׂעַל ר"י וְהוּא דְּהֵא דְּר"י לֹאמַר דְּעוֹבֵר לֹא יִכֵּךְ חֵינֵי הַשּׁוֹב דְּסוֹבֵר
דְּכֵא דְּשִׁינֵי מַשְׁוִיר פְּלִיגֵי תַחֲלִי בִּזָּה וְכַאֲשֶׁר רֹחֵה הַגַּמ' לִימָר כֵּן בְּהַמּוֹרָה (ב"ה ב"ז) וְסוֹבֵר דְּהֵא דְּשִׁינֵי מַשְׁוִיר הוּא רַק שִׁיךְ מַחְמַת דְּעוֹבֵר לֹא יִכֵּךְ חֵינֵי
וְח"כ חֲכָמִים דְּרִיב"ג שְׂנִחְמִימֵה שֶׁם דְּכַלִּי דְּשִׁינֵי מַשְׁוִיר ע"כ דְּהוּא מַחְמַת דְּכַבְרֵי עוֹבֵר לֹא יִכֵּךְ חֵינֵי וְחֵינֵי חֵינֵי דְּר"י בְּחֲכָמִים דְּר"י הַגְּלִילִי וְלֹא
קָשָׁה עֲלֵיו מִן הַבְּרִיָּהֶּה דְּהַלֹּמַר לְשַׁפְּחָהוּ הִיָּה אֵת שְׂפַחָה . דְּנִחְמָר דְּקִיּוּמָה כְּכֹר הַגְּלִילִי וְר"י בְּחֲכָמִים וְלֹא רְבִינָא דְּהוֹנֵךְ לִנְקוּס בְּחֹקִימָתָה דִּילִי
דְּר"י אֵלֵיבָה דְּלִישְׁנָה קָמִיא תַּפֶּס בְּלִישְׁנֵי וְלִמָּר כְּכֹר דְּלִמָּר אִם שִׁינֵי מַשְׁוִיר דְּעוֹבֵר לֹא כו' . דְּלִישְׁנָה קָמִיא ז"ל דְּר"י סוֹבֵר כֵּן דְּהֵא דְּשִׁינֵי מַשְׁוִיר
הוּא מַחְמַת דְּעוֹבֵר לֹא יִכֵּךְ חֵינֵי הוּא :

נח וְלִבְאֹרָה קָשָׁה עַל מֵאִי דְּבִאֲרֵהִי לְעִיל אִתְּ (בַּחַת) דְּמֵאִי דְּלִמָּר ר"י הַפְּרִישׁ חֲטָאת מַעֲבֹרָה נִשְׁמַע דְּשִׁינֵי מַשְׁוִיר וּמִן הֵא דְּלִמָּר דְּקָדוּשָׁה חַל
עַל עוֹבְרִין לְלִישְׁנָה בְּהַרְאִי מוֹמַת מִזֶּה דְּעוֹבֵר לֹא י"א וְכֹה יִשְׁכַּח לְעִיל אִתְּ (גַּם) הֵא דְּבִדְקָ יוֹד ע"כ נִקְטָה גַּם שְׂהִיָּה שִׁינֵי מַשְׁוִיר
וְעוֹבֵר לֹא יִכֵּךְ חֵינֵי וְכֹה בְּתַרְא אַחֵר אֲבִי רַק עוֹבֵר לֹא י"א לְבָד וְהוּא מַחְמַת דְּשֶׁם אֵין מִיָּירִי רַק בְּכָה דְּקָדוּשָׁה חַל עַל עוֹבְרִין
לְבָד לְפ"ז אֲבִי עֲמָנוּ בִּיבְמִוָה (ע"ה ע"ה) דְּמַקְשִׁי שֶׁם מִר"י דְּלִמָּר הַפְּרִישׁ חֲטָאת מַעֲבֹרָה דְּע"כ דְּעוֹבֵר לֹא י"א אֵף בְּכַחַת דְּלִדִּיד' דְּסוֹבֵר בְּלִישְׁנָה בְּתַרְא
דְּשִׁינֵי מַשְׁוִיר וְעוֹבֵר לֹא כו' הִלּוּי זֶה בִּזָּה וְח"כ שְׂפִיר מוֹכִיחַ מִר"י דְּהַפְּרִישׁ חֲטָאת דְּסוֹבֵר לֹא י"א דְּאֲחֵרִי דְּהֵא דְּרִנָּה בְּגֻלְדָּה מַהֲכַפֵּר הוּא מַחְמַת
דְּשִׁינֵי מַשְׁוִיר וְח"כ ע"כ דְּעוֹבֵר לֹא כו' ע"כ עוֹבֵר יוֹכֵר הִיָּה לוֹ לְאֲבִי לְהַקְשׁוֹת מִן הַמִּימָרָה דְּקָדוּשָׁה חַל עַל עוֹבְרִין דְּהוּא הוּא הַמּוֹרָה ע"ז הַדְּכֵר עֲמָנוּ דְּרֹחֵה
אֲבִי לְהוֹכִיחַ דְּעוֹבֵר לֹא יִכֵּךְ חֵינֵי וְכִמְוָה דְּלִמָּר כֵּן אֲבִי בְּעֲמָנוּ ע"ז בְּהַמּוֹרָה י"א ע"ה כְּכֹל :

נז וְיִישׁ לִישְׁבֵּי דְּלִפִּי הַמַּסְקָה דְּכַחַס בְּמֵאִי חֲמִימָה שְׂפִיר קָדוֹשׁ אֵף אִם עוֹבֵר י"א וְכ"ע מוֹדִי בִּזָּה וּפְלֹגָתָה דְּכֹר פִּסְחָה וְכו' הוּא רַק בְּכַחַס בְּמֵאִי בְּעֵלֶת
מוֹס לְפ"ז אֵף לְאֲבִי גּוֹפֵא לֹא הִיָּה מוֹכֵרַע מִלְחָה דְּהֵא דְּנִחְמָר דְּחַס בְּמֵאִי בְּעֵלֶת מוֹס דְּקָדוֹשׁ דְּהוּא רַק בִּאֵם דְּעוֹבֵר לֹא י"א כו' דְּשְׂפִיר מוֹכֵל
לִימָר דִּקֵּף אִם י"א חֵינֵי כְּמוֹ דְּקָדוֹשׁ חַס בְּמֵאִי חֲמִימָה כְּמוֹ כֵּן הוּא ג"כ בְּמֵאִי בְּעֵלֶת מוֹס וְכַאֲשֶׁר כְּהַבְחִי כֵּן לְעִיל אִתְּ (בַּחַת) לְלִישְׁנָה קָמִיא לְר"י
וְהֵא דְּמִוִּקִּים אֲבִי דְּר"י לִימָר דְּחַס בְּמֵאִי מוֹס דְּקָדוֹשׁ דְּהוּא מַחְמַת דְּעוֹבֵר לֹא י"א הוּא מַחְמַת אַחֲרִי דְּלִישְׁנֵי דְּסוֹבֵר דְּשִׁינֵי מַשְׁוִיר וְעוֹבֵר לֹא
כו' חֲלִיָּה זֶה בִּזָּה וְהוּא מִלְחָה הוּא וְח"כ מִר"י דְּלִמָּר הַפְּרִישׁ חֲטָאת מַעֲבֹרָה כו' אֲשֶׁר מוֹמַת מוֹס דְּסוֹבֵר דְּשִׁינֵי מַשְׁוִיר מְמִילָה נִשְׁמַע ג"כ דְּסוֹבֵר
דְּעוֹבֵר לֹא י"א וְע"כ מוֹקִים אֲבִי דְּמֵאִי דְּפִלִּיג עַל כֹּר פִּדְלָה וְלֹאמַר דְּחַס בְּמֵאִי בְּעֵלֶת מוֹס דְּקָדוֹשׁ הוּא מַחְמַת דְּלִילִי לְשִׁינֵי דְּסוֹבֵר דְּעוֹבֵר לֹא יִכֵּךְ
כו' כִּי לִמָּה לֹא לְחַדַּשׁ סִבְרָה דְּלֵא כְּמוֹ דְּסוֹבֵר כֹּר פִּדְלָה וְלֹאמַר דְּחַס בְּמֵאִי בְּעֵלֶת מוֹס מַחְמַת דִּיכֵךְ חֵינֵי הוּא דְּהֵא דְּר"י דְּפִלִּיג הֵלֵא הוּא סוֹבֵר בִּאֲחַת
דְּעוֹבֵר לֹא י"א וְפִלִּיג בִּזָּה עַל כֹּר פִּדְלָה בּוֹדֵדִי וְח"כ מְמִילָה אִם מֵאִי דְּסוֹבֵר דְּקָדוֹשׁ חַס בְּמֵאִי בְּעֵלֶת מוֹס וְזֶהוּ דְּמִוִּקִּים אֲבִי כֵּן . וּמַעֲשֵׂה אִם מֵאִי
דְּמַקְשָׁה אֲבִי בִיבְמִוָה (ע"ה ע"ה) מֵאִי דְּהַפְּרִישׁ חֲטָאת וְלֹא מֵאִי דְּקָדוּשָׁה חַל עַל עוֹבְרִין כִּי מִן הַמִּימָרָה דְּקָדוּשָׁה חַל עַל עוֹבְרִין אֵין לְהוֹכִיחַ מִיָּד
וּמֵאִי דְּהַפְּרִישׁ חֲטָאת מוֹכֵרַע שְׂפִיר כְּכֹל :

ס וְכֹה ח"ס ג"כ מֵאִי דְּלֵא מַקְשָׁה הַגַּמ' עַל הֵא דְּקָדוּשָׁה חַל עַל עוֹבְרִין מֵאִי דְּהַלֹּמַר לְשַׁפְּחָהוּ וְאֵין לֹאמַר הַגַּמ' כָּל ע"ז דְּחַנְיָה הִיָּה כְּמוֹ דְּמִאֲרִיךְ
הַגַּמ' בְּדָף ב"ה לְעִנֵּן הַמִּימָרָה דְּהַפְּרִישׁ חֲטָאת וּמִסִּיק בְּחִיּוּבָתָה מִן הֵא דְּהַלֹּמַר לְשַׁפְּחָהוּ הִיָּה אֵת שְׂפַחָה וְלֹאמַר אֲחֵר שֶׁם לִימָר כו' תַּחֲלִי
הִיָּה

קו וְמַעֲתָה לְרִיךְ לְחַקוֹר חַס יֵשׁ לַסְמוּךְ עַל הַרְפֹּשִׁים בְּזָה
חַס לֹא וְכֹה אַחֲרִיכּוֹ בְּעִנֵּן נִחְמָנוּת הַרְפֹּשִׁים
הַפּוֹסְקִים הַרְחָשׁוּנִים וְהַחֲחָרוּנִים ז"ל וְהַעֲנִין בִּזָּה הוּא לְמוֹתֵר
אַחֵר בְּהַחֲרִיכּוֹ רְבוּחֵנוּ הַרְחָשׁוּנִים וְהַחֲחָרוּנִים וְלֹא לִזְאֵת לֹא
אַחֲרִיךְ בִּזָּה כ"כ רַק אֲכַחֲבוּ בְּקִיּוֹר וְלֹא לְהַכְרִיעַ בִּזָּה חו"ח
רַק מִקְדוֹשׁ אֲכַחֲרֵי דִלִּין רָחִים מוֹכֵרַתָּה לְשׁוֹם נָד וּשְׂמַעֲיָן הַדְּבָרִים
יֹחֵר דְּשְׂפִיר יֵשׁ לַסְמוּךְ עַל הַגְּדֵת הַרְפֹּשִׁים וְח"כ אֲכַחֲבוּ מֵה
שְׂהוּא עַקְרִי בִּזָּה וְהוּא שְׂחֻלְקָה וְחֻקְכֵּן כָּל הַדְּעוּת הַנִּמְלָא בְּשְׂפִירִים
אֲשֶׁר בִּינִיּוֹת הַנִּמְלָאִים חֲחִי וְחֵאֵת אֵת שְׂמֹחַס הַקְדוּשִׁים ז"ל
בְּמַסְפֵּר וּבְחִיָּה לֹחֶף רָחִי יֹחֵר לְהַחְמִיר חוֹ לְהַקֵּל בִּזָּה :

קו וְאֵרָה הַמַּם הַרְחִיּוֹת אֲשֶׁר רָחִיתִי שְׂדַבְרוּ בִּזָּה הַמַּחְבְּרִים
לְהוֹכִיחַ דִּים לַסְמוּךְ עַל הַרְפֹּשִׁים הוּא ח' הַרְיֵצְלָא
מַבִּיאֵה הַנִּסּוֹת מִיּוֹמִינוּ בְּחִשְׁבּוֹתָיו לְהַלְכוֹת אַחֲרֵי בִיָּה וּמוֹבָא
בְּכ"י בְּטוֹר ח' קפ"ו מוֹכִיחַ לְעִנֵּן שְׂהִיָּה מוֹהַרְתָּה חֲסֵה
הַמּוֹחֲזָקָה בְּרוּחַ מ"ת לְבַעֲלָה ע"פ הַרְפֹּשׁ דְּלֹאמַר שְׂנִתְרַפְּשָׁה מֵחַס
דְּחִמְרִין בִּירֹשְׁלַמִּי נִחְמָן הַרְפֹּשׁ לִימָר קָמִיעַ זֶה מוֹמַחָה וּרְפִשְׁתִּי
כּו ג' פַּעֲמִים יְעוֹשׁ ע"כ . ב' . מַהֲרִי"ק ז"ל בְּשׁוֹרַשׁ הַל"ט לְעִנֵּן
לַסְמוּךְ עַל הַרְפֹּשִׁים שִׁחְמָרוּ שִׁחֵן מַסְכָּר הִיָּין לְשַׁעֲרוֹת שֶׁל
חֲסֵה ז' הַבִּיא רָחִי מֵחַס דְּסַמְכִין עַל הַרְפֹּשׁ לְהַאֲבִיל לְחֹלֶה בִּי"ב
וְאֵף אִם הַחֲוֹלָה לֹאמַר חֵינֵי לְרִיךְ וּמַעֲשִׂים בְּכָל יוֹם דְּסַמְכִין עַל
דְּבִיר רֹפֵאִים חֵינֵי יְהוּדִים לְהַאֲבִיל וְכַוָּנָה בְּכ"י בִּי"ד ח' קפ"ט
ג' . הַבִּיא בְּכ"ה ח' הַבִּיא מַחְבּוֹבָה חֲרִין לְעִנֵּן חֵן אֲדוּם שְׂהוּא
מַפְרֹשֶׁס לְרֹפֵאִים הַגְּלִיל לְהוֹלֵד בְּכִלּוֹת וְכו' . וְהַבִּיא ח' הַבִּיא רָחִים
לְהַלֵּל דִּים לַסְמוּךְ עַל הַרְפֹּשִׁים מֵחַס דְּמַפְלָה (ב"כ ב"ז) ח' ח' ח' ח' ח'
לְדוֹק ב' דְּבָרִים וְכו' מַעֲשֵׂה בְּחֵסֶה חֲחַת שְׂהִיָּתָה מַפְלָה כְּמוֹן
קְלִיפּוֹת אֲדוּמוֹת וְכֵאֵל וְשִׁחְלוּ אֵת חֲבָא וְחֵאֵל לְחַכְמִים וְחַכְמִים
לְרֹפֵאִים וְלֹאמַר מַכָּה יֵשׁ לֹה וְכו' וְשׁוֹב מַעֲשֵׂה וְכו' יְעוֹשׁ . [וְגַם
הַמַּהֲרִי"ק ז"ל הַבִּיא ג"כ רָחִים ז' מֵחַס דְּמַפְלָה הַלֵּל] :

קו וְיַעֲוִיין בְּטוֹדַע בִּיהוּדָה מ"ק ח' מ"ט וּמַבְאֵר בֶּס דְּהַשׁוּאָל
הַבִּיא ב' רָחִיּוֹת דְּסַמְכִין עַל הַרְפֹּשִׁים ח' מֵחַס
דְּמַחְלִילִין שְׂנַח ע"פ רֹפֵא . ב' מֵחַס דְּכַבְרֵי קפ"ו אֲשֶׁר הוּא דְּבִיר
הַרְיֵצְלָא הַלֵּל דְּסַמְכִין עַל רֹפֵא יִשְׂרָאֵל לְהַחְמִיר בְּרוּחַ מ"ת ע"כ
יֵשׁ לַחְמוֹה ע"ז דְּלִפִּי דְּבִיר הַשׁוּאָל הַלֵּל קָשָׁה עַל מֵאִי דְּהַרְיֵצְלָא

הַגְּדֵה

דמאי הא' דמרחא דמיס לפנינו כיון דלפי דברי הרופאים חין זה דם גדם ובמאי אחזק לן דכוא דם גדם ובמאי דברי הרופאים חף דנשתנה על האשם בדרי מעשי בראשית ואינה יכולה לעבר מזוב דמס עכ"ל היינו חוסרין מספק כי לא ידענו מה הוא גם הלא נחמנת אשם לומר מכה יש לי בחותו מקום שממנה דם יולא (גדם ס"ו א') ואף נקיים ח"ל ולא חיישינן לא למה שהחזקת ברוחא מ"ת דבזו מיירי הכס ולא להלכיה עכ"ל נקיים בן מבואר בפוסקים וסמ"ח ב"י קפ"ז סעיף ו"א' כיים ע"ל וז"ל וכן אם חומרת ברי לי שאין דם זה בא מן המקור נחמנת וסמ"ך בשם ב"ק כ"ו העלה דהיכא דהיה חומרת שמרגשת עתה שדם זה הוא מן המכה עתה חף בשעת וסתה ואף דיש לחלק וגומר דשאי בזה דהאשם נחמנת לומר שמכה יש לה בו' הוא מכוס דיש לה מגו שהיה חומרת באינה רואה כלל דם ובהא נאמר דשפיר מסימן עד אחד דהפס שחבר בו' וגם אחרי דחומרת חמיד במכה יש לה בו' לא אחזקה חף ברוחא מ"ת חפן לפ"י היה מתחדש בהלכה דאם כבר אמרה בראשית דם וידוע היתה זאת ואח"כ היה שאלת איך שמרגשת שמכה יש לה כולל בלא ידוע הו' נחמנת ע"ל ולא אשהמיש חד מהפוסקים לבאר זה חלף ע"כ דלא מקרי כלל אחזקת חיסורא בבעין זה ולפענ"ל נראה דע"כ דרך חזקה המלכית ב' עדים להחיר לדידה להיות חזקה גדולה ואף מאי דלשאריו דברים היו שפיר חזקה חפן להא דאין אחד נאמן לריק דווקא חזקה עובד וחזקה חיסורא ודאית דמשיקרא לא חזקה אחריתא דהוי חסור רק מזה חזקה לבד והרמב"ם לזה דלמ"ד וסתות דחורביתא וע"כ דחזקה דאורה בזמנה בא מוילתא מידי חזקה עתה ועכ"ל ודאי דנחמנת ח"כ לומר דנשקף וסתה ע"ל בלא דלמ"ד ג' שמיים בזמן הוסת ומוסרת ח"כ לבעל חף בזמן ווסת הראשונה ואין חוששין לו כלל ואף דשעת הוסת הוי מחזקת בחיסורא מהמת החזקה דאורה בזמנה בא ועכ"ל מסימנא ואין כאן המקום להסב"ך בזה כ"ס וז"ל בזה :

קטו ועכ"פ לענין חזקה דרוחא מ"ת חפן בזה חזקה חסור דרבנן ודאי דחף עד אחד ואף הנוגע בדבר נאמן להחיר דהא בגדה (ס"ו א') היתה בבבביתא דרוחא מ"ת מבאן ואיך לא תבטל עד שתדוק שמה בו' ע"כ הרי

לומר דריפא בזה כבר ג' פעמים ומסימן חף דכוא אחד ואחזקת חיסור שבת כיון שהוא רק דרבנן כנ"ל :

קיד וזהו דהריב"ח ז"ל כתב שאם אמר לו הרופא שנתפחה דכמכין עליו להחיר ואף דכוא אחד ואחזקת חיסור ע"פ מאי דהוחזקת ברוחא מ"ת יען כי כל חיסור דרוחא מ"ת כוא רק מחסס ווסתות דקיי"ל שהיה דרבנן ובפרע דכוא וסת קפילות וכמבואר בן בנודע ביסודא מ"ק תבוצה מ"ע וגם לא הוי דבר שבערוס דגם לא הוי דבר שבערוס בן מוכה ממאי דכתבו הסוס' בגיטין וסד"ן בחידושיה שם בד"ה עד אחד נאמן בחסורין וסמ"ך ח"ל בחידושיה שם ד"ה חיסור דאחרינן עד אחד נאמן בחסורין דהא דכספק חלב ספק בזמן מסימן עד אחד ילפינן זה מנדה דקחצי וספרה לה לעלמה הרי מבואר דגם לא הוי דבר שבערוס ואף לפי מאי דכתבו הסוס' שם ד"ה הוי דבר שבערוס וז"ל וא"ה חי עד אחד נאמן בשאר חיסורין אפילו אחזקת חיסור ולאו בידו חמאי אלתריך וספרה לה לעלמה וז"ל דס"ד דחצי כמו דבר שבערוס ע"כ מ"מ הוא רק בלא הא דכתיב וספרה לה הוי ס"ד דחצי דבר שבערוס חבל הסתא דכתיב וספרה לה לעלמה שמעינן דלא חשיב גדם דבר שבערוס בן נראה לפענ"ל :

קיד וזהו בספר שו"ת מעיל גדרה שאלה ל"ד קרוב לבקר הסתובבה שם האריך בזה ודעתו דגדה הוי דבר שבערוס ולפי מיעוט בינתי אחמס כי כל דבריו שם סובבין על דרך החידוד לבד ומה שגראה לפענ"ל כהפתי וכו' דגדה לא הוי דבר שבערוס וגם לו יכא דגדה הוי דבר שבערוס מ"מ אחרי דכתיב וספרה לה לעלמה שמעינן דשפיר מסימן חף אחד בחיסור גדם היכא דלא אחזקת חיסורא כמו בנ"ל האסורין ומאי דכתב שם בעל מעיל גדרה ע"ל דלא שמעינן רק בדבר שאינה בחזקת חיסור חבל בדבר שרוס וחזקת חיסור כגון באשם ברוחא דם ורופא חומר דאינו דם - גדה מנ"ל יע"כ כל זה לא זכיתי לסבין דאם דכוא חזקת חיסור הלא זה דנשמך על הרופא דאינו דם גדם הוא במילתא דחורביתא ובדחורביתא ואחזקת קיימין דחף בדבר שאינו שרוס חין נאמן עד אחד להחיר כדלומר ביבמות (פ"ה ח') הא גופה מנ"ל ופסק בן הרמ"א ב"ד ס' קפ"ז סעיף ג' חפן מאי דהיס פשוט לבעל מעיל גדרה דהו' הוי אחזקת חסורא יש לעיין בזה :

הגה"ה

עכ"פ הכתמים דריה"ג סברי דשיירו משירי ודבס נגרו ובפרט לפי מאי דמסקי כ"ע מודי דשיירו משירי ומיפס בזה קוביה (ט) עכ"ל :

סד וזהו ג"כ דלא מנא הגמ' הנאי בזה דשיירו משירי ואף דר"א והכמים בהמקדים נקבה לפסח המורה (י"ט ע"ה) לפי מאי דמוקד שם רבינא עממי' דר"א הוא משום דסובר דשיירו משירי עובר לאו יח"ה וז"ל הכמים דפליגי עליו הרי המה הנאי בזה חבל כבד בחרתי דר"א לדיק לב' הנאים שיירו משירי ועובר לאו ירך אמו והכמים דפליגי לא פליגי עליו רק בזה דסברי המה דעובר יח"ה . אבל שפיר מודי דשיירו משירי וליכא בזה פלוגתא כלל' ואחיה שפיר דברי ר"א חף כהכמים דשעמס הוא משום דהוי ירך אמו וללישנא קמאי חף ר"י סובר בן . וכן בד פסח סובר דשיירו משירי ולא פליגי כלל בזה דירך אמו ושיירו משירי ובאשר הארבעי בזה לעיל ולכן כל השקלי ועריא דנמ' דלומר דהנאי היא ודכ"ע סברי דשיירו משירי חין שייך לפלוגתא דבר פסח ור"י ואף דבר פסח ודאי סובר דיה"ה מ"מ שיירו הוי משירי ויעיין מ"ש לעיל סוף אות (ב) וכל השקלי ועריא חינו רק בשיירו בו' לבד' ולא בירך אמו . ובאשר חבלא ח"ה וכו' :

סה הגמ' דלומר בתמורה כ"ה ע"כ מאי לאו בזה קמפליג דר"י סובר שיירו חינו משירי ורבנן סברי משירי ע"כ לפלוגתא הפירוש בזה כמו בשאר מקומות כש"ס דבאשר הגמ' חומר הנאי הוי הוי ההוכחה מן אותן ההנאים ממאי דזו חינו סובר כמו זה . ומוקים הגמ' דמה הענין חפן רואה עליו לאמר כהנאי פליגי בזה אלו ההנאים . מר חית ליה לזה ומר בית ליה לזה . בן הוא ביאור המורגל בכל המקומות וזמן בן מהרש"י לפרש גם כאן . דלמ"ד דר"י סבר דשיירו חינו משירי לכן חומר דכשחבר להשפחה לבד ושייר להעובר דחינו משירי וגם העובר משוחרר . ורבנן סברי דשיירו משירי ולכן הוי ג"כ העובר מקייר ודבריו קיימין . וא"כ לפ"י שגוהתם היה בשיירו בו' לבד ולא בעובר ירך אמו כמבואר .

סו אכן מדברי הלח"מ בפ' זיין מה' עכדים ה"א הגל' מבואר דפשוט הוי לו דהוכחה הגמ' מן הרבנן חינו ממאי דלא סברי כמור"י בגלילי חלף ממאי דהשפחה עכ"פ משוחררת ולא הוי כמשחרר חני עבדו ולכאורה הדין עם הלח"מ ז"ל בזה דע"כ דאין הפירוש ככהן כמו בשאר מקומות דמה ענין שיירו חינו משירי חפן הוא גבי הקדש לקרבן לענין שחרור דהא בקדשים חפן אחד מהפשת הקדושה בכלה וזלמ"ד זה מקרא כמבואר בתמורה י"ב ע"כ . אבל כמשחרר חני עבדו לכ"ע חינו משוחרר רק חני ולא כולו . ואף דהעבד כולו הוא ודאי אחד הוא . וא"כ חף א"ה דהקדש הוי שיירו חינו משירי ומהפשת הקדושה חף בהעובר כמו דמהפשת הקדושה בבמה עלמה . מ"מ גבי שחרור דחף בשפחה ענמה חניה מהפשת המיני חינו דיהפשת השחרור בהעובר . ואף דהנמ' בקדושת ז' ע"ה רואה לדמות קדושי אשה לקדושי קרבן דגם כשהפשת חני אשה דיהפשת הקדושה כולה . ומאי דדחי הגמ' הכס חין שייך לענין שחרור כמבואר חבל ע"כ ג"כ כמו שכתבו שם רש"י וסוס' דכ"ה ונפשו קדושה בו' דהא דמדמי הגמ' הוא רק מחמת דלמ"ד לשון קדושת אשה הוא לשון הקדש ונריך להיות הדין כמו הקדש . אבל אם חפן חני חת מלמדת חין סכרל לזמות להקדש ומהא דנשחרור חינו מהפשת כולה יסתייע לדברי רש"י וסוס' הגל' . ואחרי דמוכרת דאין הפירוש ככהן כמו בשאר מקומות . ואין ההוכחה מדבנן מהא דמשירי העובר . רק דע"כ ג"ל לכאורה כמו שפירש הלח"מ דהוכחה הוא מהא דהשפחה הוי משוחררת ולא הוי כמשחרר חני עבדו וא"כ יחי' מוכה לכאורה דהוכחה הגמ' הוא לענין לאו ירך אמו . והנמ' דנקט שיירו משירי הוא מחמת דהנמ' קיימא חמיר בזה דשיירו משירי ועובר לאו ירך אמו כדלמ ענינא הוא . ולכן חפס הגמ' באיזה מהן פשט כה ופטס כה אשר זהו דרך רש"י בהסוגיות כמבואר ברש"י ד"ה חינו משירי וז"ל חלף יח"ה . ועוד בד"ה וסנא בתרא יע"כ . ובמנחות פ"ה ע"ה ד"ה מאן לימא לן . וכן הוא דרך הסוס' ג"כ בכל הסוגיות כמבואר בסנהדרין (פ' ב') ד"ה עובר יע"כ וכן מבואר מדבריהם במנחות (פ' ע"ה) ד"ה מאי קמ"ל . ובתמורה (כ"ה ב') ד"ה דתנא קמא . והוא דלא כהדרך אשר אנכי מפרש ליישב בזה דברי הרמב"ם ויהיה נסחר לפ"י כל דברי .

סז אברל חף אם נפרש בדרך שפרש הלח"מ דהוכחה מדבנן דר"י הוא ממאי דלא הוי השפחה כמשחרר חני עבדו דלא קנה לרבנן דרבי . עכ"ל שפיר נזיל לפרש דהוכחה הגמ' הוא רק לענין אש שיירו משירי לבד חבל ענין אש עובר בו' חינו מדבר בזה הגמ' כלום דלכ"ע הוי

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִשׁ חֶלֶק א

קִיחַ **יִישׁ** לִישׁב זֶה וְלֹמַר דְּלֹמַר חֶלֶק לְדַבְּרֵי בַעַל מַעֲלֵל לְדָקָה
גַּבִּי נָדָה חֶלֶק דְּהוּי דְּבַר שְׁבַערוֹס לְדִידִיחַ מִיִּם נֶאֱמָן
עֵלָּא בְּלֹא אֲחִיחֻקִּי אִיבֹרָא וְלֹבֵן שְׁפִיר נֶאֱמָן דְּבַרְבֵּן חֶלֶק בְּאֲחִיחֻקִּי
דְּהוּא קִיל טַפִּי וְכֹאשֶׁר בִּיאֲרִיחִי כִיז לְעִיל וְעִכְסִי דִין דְּהִרְיֹנְצֵא
הוּא וּדְלֵא אֲחִיחִי וְלִפִּי זֶה הוּא חֶלֶק לְדַבְּרֵי בַעַל מַעֲלֵל לְדָקָה דְּבִהָא
דְּרוּחָא מִיִּם דְּהוּא רַק מְדַרְבֵּן שְׁפִיר נֶאֱמָן חֶלֶק חֶלֶק וְחֶלֶק דְּאֲחִיחֻקִּי
אִיבֹרָא וְחֶלֶק דְּהוּי דְּבַר שְׁבַערוֹס לְדַבְּרֵי בַעַל מַעֲלֵל לְדָקָה וּבְפִרְט
לְפִי מִיִּם דְּבִהָא דְּלֹמַר דְּהוּא חֶלֶק הוּא כִּלְלֵי נָדָה דְּבַר שְׁבַערוֹס :
קִיחַ **וּבְמִיִּם** דְּבִיאֲרִיחִי דַעֲכֵי דְּרִחִיתִּי הִרְיֹנְצֵא מִהָא דְּקִמִּיעַ
חִינֵס לַעֲנִין הַסְמִיכָה עַל הַסְבָּחָה בְּחִכְמָה
דְּרֹפְאִים דְּזֶה לֹא אֲחִיחִי כִלְלֵי מִהָא דְּקִמִּיעַ וּבִיאֲרִיחִי כִיז לְעִיל
וְחֶלֶק עֵכֶז דְּזֶה הוּא לְהִרְיֹנְצֵא לְמַלְתָּא דְּפִשְׁעָא וְלֹא הוּא חֶלֶק לְרִחִי
לַעֲנִין זֶה לְפִי מִבְּרֹא דְּלִהִרְיֹנְצֵא חֶלֶק בְּמִיִּם דְּלֹרִיחִיחֵא יֵב לְסִמּוּךְ
עַל עֲדוּת רֹפְאִים בְּמִיִּם שְׁמַעֲיִדִים עֵכֶז הַכִּרְתָּ חִכְמָתָה כְּמוֹ
חֵם הוּא מַעֲיָדִין עַל הַדָּבָר שֶׁרָאִי אֲוִי שְׁמַעֲוֹתָהּ דְּחֶפְשָׁר לְחֻקִּי וְלֹמַר
דְּלֹא הוּא פִּשְׁעָא לִיחֵי לְהִרְיֹנְצֵא דִּים לְסִמּוּךְ עַל עֲדוּת הַרְפֹּאִים
בְּמִיִּם שְׁמַעֲיִדִים בְּהַכִּרְתָּ חִכְמָתָה רַק בְּמַלְתָּא שְׁהוּא מְדַרְבֵּן
לְבַד כְּמוֹ בְּהָא בְּרוּחָא מִיִּם דְּמִיִּרִי בְּזֵם הִרְיֹנְצֵא חֶלֶק מִסְתַּיְמָת
דְּבִרִי הִרְיֹנְצֵא דְּלֹא דִּיבֵר כִּלְלֵי בַעֲנִין הַסְבָּחָה הַרְפֹּאִים בְּחִכְמָתָה
חֵם הוּא כְּרִחִיתָ וְשְׁמִיעִיתָ וּיְדִיעִיתָ הַבְּרֹרָה אֲוִי לֹא וְלִמַּד הִרְיֹנְצֵא
חֵם מִיִּם דִּים לְסִמּוּךְ עַל אֲחִיחִיחֵא הַרְפֹּאִים שְׁהוּא מְבִין בְּחִכְמָתָה
דְּנִתְרַפֵּא הַחֶבֶה מִמִּיִּם דְּסִמְכִין עַל הַרְפֹּאִים מִיִּם דְּלֹמַר
דְּכִבֵּר רִפְאָה בְּזֵם הַקִּמִּיעַ גִּ' פַּעַמִּים כִּלְלֵי זֶה מוֹרֵה דְּהוּי פְּשׁוּעַ
נְהִירְיֹנְצֵא דְּהַסְבָּחָה הַרְפֹּאִים בְּחִכְמָתָה הוּא כִידִיעִיתָ יְדִיעִיתָ שְׁלֵמָה
כְּרִחִים וְשְׁמִיעִיתָ וְדוּמִיָּתָה יִישׁ לְסִמּוּךְ עֲלֵיו בְּזֵם כְּמוֹ בְּזֵם וְכֵן יֵב
לְלִמּוּד זֶה מוֹזֵה בֵּן לְפַעֲנִי :
קִיחַ וְלִפִּי זֶה בְּדַבְּרֵי נֹדַע בִּיאֲרֹחַ מִיִּם לִיִּד שְׁאֵלָה מִיִּם
דְּכִתְבֵּן דְּמִן הַדְּעָה שְׁבַעֲסִי סִי קַפִּי דְּסִמְכִין עַל
רֹפְאֵי יִשְׂרָאֵל דְּכִבֵּר נִתְרַפֵּא חֶלֶק לְלִמּוּד מוֹזֵה דְּכְמוֹ בֵּן נִסְמּוּךְ
בְּמִיִּם דְּלֹמַרִּים הַרְפֹּאִים עַל הַחֶבֶה שְׁאִינָה יִכְוֹלָה לְטַהֵר מוֹזֵה
דְּמֵה שְׁלֹמֹמִים אֲבֵר דֵּם יִצְחָקֵה אֲוִי דֵּם נָדָה רַק דֵּם מִחוּלָּלָה
הַקִּדְרָא גִילְדֵנְטֵי אֲדַעֵר דְּשִׁלְתִּי בְּזֵם דְּהוּא אִיבֹרָא דְּלֹרִיחִיחֵא
יִשׁוּסִי וְהִנֵּה בַעַל דְּעֵה בְּכִסִּי קַפִּי הִנֵּל הוּא הִרְיֹנְצֵא חֶלֶק
וְאֲחִרִי שְׁבַעֲסִי דְּלִהִרְיֹנְצֵא חֶלֶק הוּא בְּחִכְמָתָה הַרְפֹּאִים בְּחִכְמָתָה כְּמוֹ
יְדִיעִיתָ

הַגְּדָה

הוּי יִכְרֵא אֲמוֹ וְנֶאֱמָר הֵא דְּהֹאֲמֵר הַגְּלָה שֶׁל זו עוֹלָה דְּבֹלָה עוֹלָה הוּא נִלְמַד בְּתַמּוּרָה (יִצֵּב עֵכֶז) מִקְרָא דְּכָל אֲבֵר יִתֵּן מִמֶּנּוּ כו' יִהְיֶה קוֹדֶשׁ וְהַגְּלָה
דְּחֶלֶק מִלֵּן דְּסִבְרֵי דְּרַק כְּהִקְדִּישׁ אֲבֵר שְׁהַסְמָה חֲלוּסִים בּוֹ דְּבֹלָה קוֹדֶשׁ : הוּא לֹמַד גִּ' מִתְקָרָא דְּכָל כו' יִהְיֶה קוֹדֶשׁ דְּבֹלָה קוֹדֶשׁ וְהֵא דְּנִתְבֵּן דְּכִי לֹא קִנָּה לְמַד בְּגִיטִין
דְּרִישׁ דְּמַמְשֵׁן לְהִיכָא דְּלֹא הִקְדִּישׁ רַק אֲבֵרִים שְׁאִין הַסְמָה חֲלוּי בְּזֵם : יִשְׁוִין בְּתַמּוּרָה שֶׁסִּי וְהֵא דְּמַשְׁחֵר חֲזִי עֲבָדוֹ לְבִנְיָן דְּכִי לֹא קִנָּה לְמַד בְּגִיטִין
(מִיִּם עֵכֶז) מִלֵּה לֹה מִלֵּה דְּלֹאן מִתְנַסֵּה הַחֶבֶה רַק כֹּלָה וְלֹא חֲלִיָּה דְּלֹאן גִּירוּשִׁין לְחֶלְשִׁין וְלֹבֵן סוֹבֵר הַגְּמִ' דְּאֲחִירִי דְּדִבְרֵי קוּיִמִּין וּמִקְרִי הַסְפָּחָה
הַמְשׁוּבָרָה מְשׁוֹחֲרָה כֹּלָה חֶלֶק דְּהַעֲבֹר בְּזֵה הוּא עֲבָד : כְּמוֹ כֵּן כְּהִקְדִּישׁ לְהַפְרָה וְיִיבֵי לְהַעֲבֹר מִקְרִי הַסְפָּחָה חֶלֶק בְּלֹא הַעֲבֹר דְּבֹלָה הוּא קוֹדֶשׁ וְלִיכָא
לְמִידִּרְשׁ מִן הַקִּדְרָא דְּכָל כו' יִהְיֶה קוֹדֶשׁ חֶלֶק עַל הַעֲבֹר אֲחִירִי דְּחֶלֶק בְּלַעֲדוֹ נִקְרָא דְּכָל הוּא קוֹדֶשׁ וְזֶה דְּמוּסִיָּה הַגְּמִ' מְדַרְבֵּן דְּשִׁירָו מְשׁוּרִי אֲבֵל הֵא דִּינֵק אֲמוֹ
חֶלֶק מוּסִיָּה הַגְּמִ' מְדַרְבֵּן דְּחֶלֶק אֲסִי אֲמוֹ אֲחִירִי דְּשִׁירָו מְשׁוּרִי וּמִקְרִי הַסְפָּחָה חֶלֶק זֹלָה הַעֲבֹר דְּבֹלָה קוֹדֶשׁ : כְּמוֹ כֵּן הַסְפָּחָה זֹלָה הַעֲבֹר מִקְרִי דְּבֹלָה
מְשׁוֹחֲרָה וְלֹא חֲלִיָּה :

סֵה אֲבֵן לְהַאֲרִיחַ יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת עֵכֶז דְּחֵם חֵיחֵא דְּרַק אֲסִי שִׁירָו מְשׁוּרִי וְחֶלֶק אֲסִי עוֹבֵר יִחֵא : דְּשִׁפִּיר לֹא הוּי מִתְנַסֵּה זֶה הַסְבָּחָה גַּם גַּבִּי שְׁחִירָו מְשׁוֹחֲרָה
חֲזִי רַק מִקְרִי מְשׁוֹחֲרָה כֹּלָה כְּמוֹ דְּהוּא מִקְרִי לַעֲנִין הַקִּדְרָא דְּקוֹדֶשׁ כֹּלָה : לְפִי לֹא מִקְרִי הַגְּמִ' בְּתַמּוּרָה (כִּי עֵכֶז) לֹאֵה דְּהֹאֲמֵר
לְשַׁפְּחָתָה דְּרִי אֲסִי שְׁפָחָה וּלְדִיךְ כִּיִּה דְּהוּי אֲסִי הִסְתָּה עוֹבֵרָה זִכְרָה לוֹ דְּהֵא מִיִּם רַבִּי הִיָּה דְּלֹמַר הַמְשָׁחֵר חֲזִי עֲבָדוֹ יִחֵא לְחִיבּוֹת וְהֵם כֵּן
הִי זֶה שְׁלֹא כְּהִלְכָתָה הֵלָא חֶלֶק לְפִי מִיִּם דְּמוּסִיָּה הַגְּמִ' שֶׁסִּי מוֹזֵה דְּעוֹבֵר יִחֵא וְגַם לְפִי מִיִּם דְּהֵם קוּיִמִּין הַגְּמִ' חֶלֶק לְפִי מִיִּם דְּשִׁירָו מְשׁוּרִי הוּא רַק כְּהִקְדִּישׁ לְהַפְרָה
לִישׁב הַרְמָצִים זִלְל דְּעוֹבֵר יִכְרֵא אֲמוֹ וְשִׁירָו חֲזִי מְשׁוּרִי חֵם מִלְתָּא הִיא וּבְחִיבּוֹתָהּ לְעִיל : עֵכֶז הֵלָא הֵא דְּשִׁירָו חֲזִי מְשׁוּרִי הוּא רַק כְּהִקְדִּישׁ לְהַפְרָה
וְשִׁירָו לְהַעֲבֹר אֲבֵל כְּהִקְדִּישׁ לְהַעֲבֹר וְשִׁירָו לְהַפְרָה לֹא קוֹדֶשׁ רַק הַעֲבֹר לְבַד וּבִיאֲרִיחִי זֶה לְעִיל חוּה (כִּי) וְחֶלֶק הֵלָא מִקְרִי מִיִּם דְּקִדְרִים הַעֲבֹר לְבַד
כִּל כו' יִהְיֶה קוֹדֶשׁ וּכְכֹלָה נִחְשֵׁב לַעֲנִין זֶה : וְעֵכֶז לַעֲנִין שְׁחִירָו מְשׁוֹחֲרָה חֲזִי עֲבָד וְלֹא כִל עֲבָד וְלֹבֵן קִלְמֵר הַגְּמִ' דְּרַק
לְרַבִּי לְבַד הוּא מְשׁוֹחֲרָה וְעֵכֶז זִלְל דְּהוּא מִתְנַסֵּה דְּעוֹבֵר יִחֵא וּבְדִמּוּקִים הַגְּמִ' כֵּן אֲבֵל רַבֵּן דְּכִבֵּרִי דְּשִׁפְחָרָה לְשַׁפְּחָה לְבַד דְּהוּא מְשׁוֹחֲרָה וּמוּסִיָּה
הַגְּמִ' מְנִיִּיָּה דְּכִבֵּרִי שִׁירָו מְשׁוּרִי וּמִתְנַסֵּה זֶה לֹא הוּי כְּמַשְׁחֵר חֲזִי עֲבָדוֹ עֵכֶז דְּהוּוֹת הַגְּמִ' דְּכִבֵּרִי דְּעוֹבֵר לֹא יִכְרֵא אֲמוֹ : וְהִיָּה נִסְתָּר לְפִי כִל דְּכִי כִלְלֵי :
סֵה יִישׁ לִישׁב דְּשִׁלְתִּי בְּזֵה דְּהֹאֲמֵר לְשַׁפְּחָתָה הֵלָא שְׁפָחָה וּלְדִיךְ כִּיִּה דְּאֲחִירִי דִּיד הַסְפָּחָה מִקְבֵּלָה הַגְּמִ' שְׁחִירָו עֲבָד הַעֲבֹר וְאִין סְבָרָה דִּיקָנָה הַעֲבֹר
רַק דְּנִתְרַפֵּא דִּיד שְׁפָחָה הוּא כִיד הַעֲבֹר דְּחֵלְלֵי הוּי כְּמוֹ עֲבָד הַמִּקְבֵּל גַּם לְחִיבּוֹ מִיד רַבֵּן שֶׁל דְּלֹא קִנָּה : וְלֹבֵן מִתְנַסֵּה דִיד הַסְפָּחָה הוּא
כִיד הַעֲבֹר וְהַסְפָּחָה חֲלִיָּה מְשׁוֹחֲרָה הוּי שְׁפִיר כְּמַשְׁחֵר חֲזִי עֲבָדוֹ :

עֵי יִהְיֶה חֶלֶק דְּהַסְבָּחָה הִנֵּל הִיא דְּחֻקָה לְפַעֲנִי מִיִּם מִיִּם אֲשֶׁר דְּהַסְבָּחָה הִיא מְשׁוֹחֲרָה לֹמַר כֵּן : דְּלִהִירָה קִשָּׁה עוֹבָה : דְּהֵא כְּמוֹ דְּכִבֵּר אֲשֶׁר
חֲלִיָּה מְשׁוֹחֲרָה לְחֶלְשִׁין כְּמוֹ כֵּן גַּבִּי קוּדְשִׁין חֲלִיָּה מְשׁוֹחֲרָה לְחֶלְשִׁין כְּמִיבְרָא בְּקוּדְשִׁין (ז' עֵכֶז) וְחֲזִי מוֹרֵה שֶׁסִּי מִיִּם כו' אֲשֶׁר אֲחִירִי
רְהִמָּה וְלֹא חֲזִי אֲשֶׁר כו' יִשְׁוִי : וְהִנֵּה בְּגִיטִין (פִּסֵּב עֵכֶז) חֲלִיָּה שֶׁסִּי כו' אֲשֶׁר בְּקוּדְשִׁין חֲלִיָּה כו' חֲזִיבִי לְבִנְיָן עַד כֵּלָּן לֹא קִלְמֵרִי דְּכִיִּה הֵלָא
חֲלִיָּה דְּעִינִין כְּרִיחֹת וְלִיכָא כו' אֲוִי דְּלִמָּא וְיִחֵא וְהִיָּה לְכַר דְּחִיבִי הַדֵּר פִּשְׁעָה כו' בְּעִין וְיִחֵא וְהִיָּה עֵכֶז וְהַגְּלָה דְּהֵא דְּלִמָּא חֲזִי אֲשֶׁר אֲחִירִי
רְחִמָּה וְלֹא חֲזִי אֲשֶׁר הוּא רַק מִתְנַסֵּה דְּעִכְסִי הִיָּה מְשִׁי לִי לִי אֲשֶׁר כִּלְלֵי וְגַם יִשְׁוִין בְּרַמְצִים כִּיִּה ז' מִיִּם אֲשִׁוּהָ יִצֵּב דְּסוֹסֵךְ כֵּן דְּהוּא חֶלֶק יִקְדִּישׁ
וְיִפְרֵס שֶׁסִּי הֵלָא מִתְנַסֵּה דְּחֲזִי שֶׁסִּי מוֹרֵה אֲחֵל חֲלִיָּה לְדֵר אֲבִי יִשְׁוִי : וְכֵן כִּיִּה פִּלְגִי עֵכֶז עַל רַבֵּן וְהֵם אֲבִי מִלְתָּא דְּפִשְׁעָא לְכֵי דְּשִׁפְחָרָה
חֲזִי שְׁפָחָה וְדִלְיָ חֲלִיָּה מְשׁוֹחֲרָה וְלֹא חֲזִי אֲשֶׁר אֲבֵל לְפִי מִיִּם דְּאֲחִירִי ר' אֲבֵל אֲוִי דְּלִמָּא וְיִחֵא וְהִיָּה וְכֵן פִּשְׁעָה לֵה כֵּן ר' אֲבֵל
אֲחִירִי דְּחִיבִי עֵכֶז מִיִּם סְפִיקָא לֹא נִפְקָא וְחֶלֶק לְהַרְמָצִים הִנֵּל : וְחֶלְלֵי לְפִי יִלְפִין מוּיִחֵא וְהִיָּה דְּבִקְדוּשִׁין שׁוּרָה לְגִירוּשִׁין דְּעִינִין בְּהִיָּה כְּרִיחֹת : חֲזִי
כְּמוֹ דְּלִין אֲשֶׁר מְשׁוֹחֲרָה לְחֶלְשִׁין כֹּדוּלָּה מִתְנַסֵּה דְּעִינִין כְּרִיחֹת וְלִיכָא כְּמוֹ כֵּן גַּבִּי קוּדְשִׁין חֲלִיָּה מְשׁוֹחֲרָה לְחֶלְשִׁין דְּחִיבִי לִיכָא : וְאֲשֶׁר דְּכִיִּה
חֶלֶק חֶלֶק כִּלְלֵי סְפִיקָא דֵר' אֲבֵל וְאִין כֵּלָּן הַמִּקְשָׁה לְהִלְדִּיךְ בְּזֵם כִּיִּה : וְאֲבֵל כְּמוֹ דְּלִיפִין לְבִנְיָן דֵר' לַעֲנִין שְׁחִירָו חֲזִי עֲבָד מְגִירוּשִׁין בְּגִיִּם דְּלֵה לֵה כְּמוֹ

הגה"ה

לל' אירוסין והא' דמתי הנח' קידושין להקדש לענין דהמשפס בטולה הוא משום דקדוש דהוא אוסר לו אכ"ע והמורה נקח לו דמות ע"ז. לכן הו' חז' כנדרים והקדש - ולאחד הכל מן הקדש אשר לומדים מניה הא' דהקדש אשר אחד דכולה קדש - וע"פ כפני יהושע ז"ל ולפ"ז דמחו כן הוא ג"כ בשחרור ידים לו דמות לאוסר בכל השמחות - וא"כ לייך להמשפס בטולה כמו בהקדש ואף דלענין קדושין דמי שס בקדושין (ז ע"א) דגבי הקדש הוא בהמה וגבי קדושין הוא אשה דהוי דעת אחרת - אכן בשפחה ועבד אין מלוי דעתה ובע"כ הוי משומחר כשמומן האדון הגם שחרור לידו של העבד או השפחה וסא

ידיעתו ורחימו למה לא נסמך בבג"ל אף שהוא דאורייתא וצפרי
 כי שם אין חשש כלל לנוגעין בעדוקין ולא לעד אחד אם מהימין
 בנה אחר דכתב דרופאים אומרים שהוא מגילדענע אדער
 דמשמע דעובא רופאים אומרים כן ולפי דכתבתי לעיל אפשר
 דאף ברופא אחד יש להאמין כי זה לא בוי אחשווק חיבורא
 ולא דבר שבערוש שלא להאמין לעד א' - וזה הדבר שהתעוררתי
 על דברי גדע ביהודה הנ"ל כנ"ל התעורר לקמן אי"ה על
 דברי בעל פמ"א ח"א שאלה י"ב ואכתוב זה כאשר אכתוב
 אי"ה שארי דברים אשר ראיתי להתעורר על דבריו שם :
 קבא **ומאי** דהיה פשוט ליה להריצ"א ז"ל דהבנת
 הרופאים בדאי הוא להחיר על ידו - הוא - או
 משום איזה רח"ה ידוע שהיה לו כמו דהר"ש ז"ל הקשה
 קושייתו מרבו הרשצ"א ז"ל מובא בתשובת מהר"ם לובלין שאלה
 קי"א בסופה למה בזה דהמפלת (כדכ' כב) דאמרו הרופאים
 מכה יש לה כו' ותעיל למיס אם נימוחו עמאה ולמה עמאה
 אחרי דהרופאים אמרו שיש לה מכה ויש לחלות במכה ע"כ
 הרי דג"כ היה מוחלט ליה דוודאי יש לסמוך על הבנת
 הרופאים והיה ליה כ"כ ברור הדבר עד דמחמת זה נשאל
 לו הנ"ל בקושיא ולא מלא דרך לישב וסוכרה לשאל ע"ז מרבו
 הרשצ"א ז"ל ולא כתב שום ראי' ע"ז דהבנת הרופאים הוא
 וודאי אמיתית וכמו כן גם הריצ"א ז"ל לא כתב ע"ז שום
 ראי' והיה ליה למלתא דפשיעא ובהר"ש ז"ל דהפשיעות היה
 ליה ממעשים בכל יום דמאכילין ביו"כ ומחללין שבת ע"פ
 אמירת הרופא ובמו דכתב זה הראיה המכרי"ק ז"ל בשורש
 קנ"ט והבאתי לעיל ואדבר לקמן בזה בעז"ה אבל בהריצ"א ז"ל
 לכאורה אי אפשר לומר כן דהא כתב דעל אינו יהודי אין
 לסמוך וגבי שבת ויו"כ המביין אף על אינו יהודי וע"כ
 סבירא ליה דלא דמי שארי דברים לעניני חולה אשר הוא
 פיקוח נפש ואכתוב לקמן בעז"ה זה בשם מהבדים ז"ל שכתבו
 כן גם י"ל בהר"ש דהא דאין מבאר הראיה דוודאי יש לסמוך
 על הבנת הרופאים משום דסובר דמוכח זה מזה הענין
 דנקט ופואל ביה ומזה גופא כוונתו להקשות והוא ממאי דשאלו
 הסבמים מהרופאים או דסובר דהא דאם לא נימוח דעבורה
 הוא הכל מחמת דסמכו על הרופאים במאי דאמרו ומזה גופא

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִישׁ חֶלֶק א

או ממאי דבאלו החכמים להרופאים ולחיות ענין שאלו הם הין חועלת במאי שיחמרו מה שהמה מצינוט ע"פ חכמהם והנה על דברי הב"י הג"ל כדר עמודו הד"מ שם ובעל עבודת הגרשוני שאלה כ"צ (לקמן בע"ה יבואר כי יש הבדל בין קבוצת עבודת הגרשוני לקבוצת הד"מ הג"ל ובארי מחברים) ובעל פמ"א ח"א שאלה י"ב ובהשפעת כנסת יחזקאל שאלה ל"ב בסופה וכמו כן כחב בעל מעיל נדקה שאלה ל"ג דהלא לא סמכו להחיר אם לא אחר הבחינה והניסיון ע"י שרים במים מע"ש ומבואר דאין ראיה הב"י רח"ה מכריה מהם דסמכו וטירונום לא נימנח ואף דבעל עבודת הגרשוני ובעל כנסת יחזקאל שם התרו ליישב דברי הב"י מ"מ דבריהם שם חינו רק שיהיה מקום לדברי הב"י לפי מאי דמפרש הב"י לפי דבריהם אבל הכרח להם ליהא אבל מהם דשאלו הרופאים כחב בעל מעיל נדקה שם דשפיר יש להוכיח דיש לסמוך על הרופאים דהל"כ למאי שאלו וכנ"ל ולפענ"ד נראה דלפי הג"ל אין קשה ג"כ למאי שאלו ד"ל לזמן שאלו להרופאים דאם יחמרו הרופאים דבר שיהיה יוכל אה"כ לנסות ולבחון אזי יומלא מקום להחיר :

קבר אבר לפענ"ד נראה דשפיר יש מקום לנהורם להוכיח דיש לסמוך על חמירת הרופאים אף זאת הניסיון והבחינה במקום דלי אפשר לנסות ולבחון כי מלבן דמסיים בהא דשאלו מהרופאים כו' תטיל למים הם נימנחו עממיה ואינו מסיים שם הכיפוך ואם לא נימנח עבודה מבוחר דהסעלה למים הוא רק לענין שאם ימנחו יחודם הדבר דוודאי דם הוא ולא קליפות ויבדור דעממיה אבל חינו בזהם הסעלה למים למטן שאם לא ימנחו יחודם לנו ע"י הניסיון והבחינה הזאת דהוא קליפות או שערות ותעשה מזה הבחינה הג"ל כי לא הבחינה מעברה רק כדר היא עבודה מהמת חמירת הרופאים ולכן חינו מסיים (כ"ג ב') רק תטיל למים הם נימנחו עממיה ולא הכיפוך אם לא נימנחו עבודה אבל במחיתין דריש המפלה (כ"א ח') דלא הוזכר שם העובדה דשאלו הרופאים ואמרו כו' ואינו חני שם רק הדין לבד קחני בני הנוגים העיל למים אם נימנחו עממיה ואם לאו עבודה :

קבה אבן עדיין יש לדון ולומר דוודאי יש לסמוך על הבחינה הרופאים בחכמהם במאי דלומרים מה שידוע

לכם עכשית כללי המתמדת בכל האיסוס או הענינים וכאשר מצינו הרבה דברים שדנו החכמים ע"פ משפטי הטבע כמו ברים המפלת דפליגי ר' יודא ורבנן אם דרך המקור נגדל החיות או לא וכדומה רבות ואף דיש לומר דכל הדברים שדנו החכמים או שחלקו בחיות דבר החלוי בעצמות הוא רק מזה הקבלה שקבלו מרביתיהם לבד כדרך דפליגי בשארי ענינים דנפל המחלוקת בין החנאים ואף דכולם לא פליגי רק במאי דניחן מרוב אחד כי כ"ז נרס השפחה ויעוין ברמב"ם פ"ח מה' שמיטת לענין ניעל להי העליוןמאי דהסיב בזה לחכמי לוגלמובא בב"י סי' ל"ג ועכ"ל י"ל דאחר דהיון דשאלו החכמים מהרופאים וכאשר משמע מהם דחינו מסיים ואם לא נימנחו עבודה דע"כ דסמכו החכמים על הרופאים וכנ"ל אבל הין מוכח רק דסמכו על ענין טבעיות כללי כמו במאי דאמרו הרופאים שקליפות או שערות חונס מחסוין רק ממכה ולא מדם נדה אבל במאי דהרופא יחמר שהוא משער בהכמתו ע"י האיש או האשה דרך או כך הוא מכה בתוך המעים או דנחפאם מחלים ודומה לזה בזה לא מכיין ויש לחוש דעושה ככה השערות והרבה זאת דאין מחוין כלל הרופא את חולאת החולה ומחמת זה חונס מעלים רפואותיו ארוכה ולכן לא סמכו החכמים על הרופאים במאי שדנו כשראו שקליפות או השערות שמכה יש לאשה זו והאריכו להטיל במים כי אף דהרופאים דנו דהוא וודאי קליפות או שערות ולא ימנחו במים עכ"ל יש לחוש דעושים מהם ככה השערות ואין זה כלל קליפות או שערות ולכן האריכו להטיל במים כדרי שאם ימנחו יהיה טמאה ואף אם הרופאים אמרו כדריהם שמכה יש להאשה לא סמכו ע"י להחיר אבל אם לא נימנחו שפיר סמכו על הרופאים במאי דאמרו דאין הטבע ביהמורה מדם לקליפות ושערות וזהו ששאלו החכמים מהרופאים :

קבו ולפ"ז דברי הב"י בעמוד סי' קנ"א הג"ל הוא נכון דאחר דהאם אמרו הרופאים שאין דרך נהוליד אוחו החנן ארוס רק בעניות שפיר יש לסמוך ומוכח שפיר מהם דהמפלת הג"ל באשר כהנתי דמוכח מהם דחינו מסיים ואם לא נימנחו עבודה וכנ"ל ומיושב קבוצת בעל עבודת הגרשוני על הב"י אבל ראיה דהה"ק ו"ל לענין שאינו מסבך הין

הגדה

והא דבתי עבד וחני ב"ח הין מהפשת החירות בכל העבד הוא משום דעמו דהחירות מהפשת כולה ואסור בשפחה כמו כן חני העבדות מהפשת ג"כ כבונה ואסורו ככה חורין אבל גבי האומר לשפחתו הרי את בת חורין וולדך עבד דעבדי חמשים דעבדיו קיימין מהפשת דהיא מותר בב"ח והולד מותר בשפחה והנה הא דהיא מותר בב"ח הוא א"כ בודאי לב"ע כי אף בהקדש כשהקדש להעביר חין מהפשת הקדשה כהאם וכאשר הוכחתי ק' לעיל וזה (בא) חין ממאי דהולד הוא מותר בשפחה מוכח שפיר הגמ' דע"כ דבהקדש אם שיירו משויר דהם דחינו משויר מהפשת הקדשה בע"כ גם כהעובר כמו דמהפשת הקדשה בכל הבחנה מתח קדושת אבר אחד היה ג"ל כמו כן גבי עובר השפחה אחר דהעובר נהנה לו בת' לאסור על כל השפחות והעבדים במאי דבחרר להשפחה ואברה בע"כ על העבדים כמו כן היה צריך להיות גם העובר אסור והיה צריך להיות להעובר דין חני עבד וחני ב"ח ולפ"ז הוי ההוכחה הג"ל רק לענין שיירו משויר לבד דאחר דשיירו משויר אף אם עובר ירך חמו מ"מ שפיר הוא מלי דהולד מותר בשפחה דאין מהפשת בו החירות כמו דאין מהפשת הקדשה לעובר גבי הקדש אם שיירו בהדיא והחילוק דמחלק בשפחה דהמורה כ"ה ע"א אם אחר מקודש על הולד או אם אחר מקודש על האם חין שייך גבי בהרור אחרי דהוא חומר הכל קודם שחוק השפך שהרור והשחרור חינו מחקיים רק כשנא השפך שהרור יורה וכנה כ"ז הוא רק לפי דברי הפני' בקדושין ז' ע"א הג"ל אבל לרש"י ותוס' שם הג"ל ח"א לפרש כן וז"ל לפאורה הוא מוכח לדברו נפרש כמו שפירש הל"מ כנ"ל חין לקמן ח"ה אפרש בדרך אחר ומוכח בע"כ דרש"י מפרש בגוונא אחרת מהל"ל ובדרך האחר שאפרש מיושב גם דברי רש"י וגם לפ"ז יהיה גם כן ח"ה אם נאמר דהוכחה הגמ' הוא רק לענין שיור משויר לבד מיושב יבואר ח"ה :

עו וזמאי דמוכח הגמ' מר"י הגלילי דעובר דשיירו חינו משויר צריך צבור דע"כ אף בשחומר הגמ' כהנתי ור"י הגלילי דעובר דחינו משויר עמתי' דר"י הגלילי דלומר דולדה כמות הוא מחמת הקרא דהאשה וילדה דל"כ אף דבהקדש חינו משויר גבי שחרור ודאי צריך להיות דהוא משויר והוי עכ"פ כתי' עבד וחני ב"ח דאין מהפשת החירות כבולו ואסור בשפחה ובצת חורין והוא אף לדברי פנ"י הג"ל כנ"ל וז"ל ע"כ דאף כה"א למד דעמתי' דר"י הגלילי הוא דדרש מן הקרא דהאשה וילדה וה"ל דילמא שפיר עובר גביה הקדש דליכא קרא דשיירו משויר :

עו ורבאורה היינו לומרים מחמת זה דע"כ הוא דלא כמו שפירשתי בדרך ההנהגה דשיירו משויר ועובר כו' הרי מלי נהנה הלא דחלים המה זה בזה וז"ל אם שיירו משויר הוי ע"כ עובר לאו ירך חמו והיו שמוכח הגמ' דאי דר"י הגלילי דעובר דשיירו משויר ולפי הג"ל הוא ג"כ דעובר לאו ירך חמו לא היה לו לדבוק מן הקרא דהאשה וילדה דולדה כמותה כששחרר למעוברת כמו דחינו דורש מזה הקרא להולדות שיש לה מזה קודם השחרור כימאי כ"ה ביה ובין העובר אחר דלאו ירך חמו הוא :

עו אבן בחמת אי אפשר לפרש כן דאף אם לאו ירך חמו עכ"ל לא דמי ולולדת שכבר יורה דע"כ העובר מקרי גופה מחמת החיות החלוי כהאם באשר הוכחתי לעיל מהם דערבין (ז' ע"א) דמקסי פשיטא גופה היא וכן כנ"ל (ע"ח עב) צע"י ר' ירמיה מקרי ליה להעובר דע"כ הוא מהעובר אף אם לאו ירך חמו הוא והארכתי בזה בפנים :

עו וייש לפרש דהיה הה"א דאף דר"י הגלילי דריש מקרא דהאשה וילדה דולדה כמותה מ"מ אחרי דעכ"ל ר' הגלילי מצינו לענין שחרור דאף אם שיירו לעובר דחינו משויר הגם גבי הקדש דילפיין מהקרא דכל כו' יהיה קודש דכשהקדש אבר אחד דהוא קודש דהיה דאף כשהקדש להאם דגם העובר הוא קודש והוא נכלל ג"כ בהקדש דכל כו' יהיה קודש ולפ"ז שפיר ההוכחה לענין שיירו חינו משויר לבד כמובן :

עו והנה אף כי כהנתי ביאור בהוכחה הגמ' מר"י הגלילי אבל הוא דחוק מאוד כמובן וגם הנה לרש"י ותוס' בקדושין ז' ע"א לא נוכל לפרש ההוכחה מרבנן בדרך שבהנתי בזה עד אשר הוא רק לדברי הפני' יבואר בקדושין שם ויהיו מוכרח לנאורה לדברו לפרש בדרך שהדין הל"מ דההוכחה הוא מאי דלא הוי השפחה כששחרר חני עבד דלא קנה לרבנן דר"מ וכל זה הוא דחוק בגמ' מאי דלא הוכיח הגמ' כלל מזה אחרי דהא דמשחרר חני עבדו לא קנהאין זה מלמא דפשיטא כ"כ דהא רבי פליג וסובר דקנה וע"כ ג"ל לפי הג"ל דהוכחה הגמ' הוא דהמחמת דברי חכמים דרביס נהנה הוא כההלכתא וז"ל ודאי כדנן דרבי דההלכתא ג"כ כוונתיהו דרביס נהנה וע"כ יש לשאול דלמא בחמת רבנן דר"י הגלילי סביר כמו רבי וההלכתא יהיה כרבי אחרי

לזבלין הנ"ל דא"כ למא הוזכר כלל שאלת הרופאים אחר שלא סמכו עליהם יעו"ש ולפי ענ"ד נראה דמאי ששאלו מהרופאים י"ל דהוא דאס יאמרו שמכא שמוציא דס יס להאשה לפ"י ספיר הוה מחירין אף אס נימוחו בדברי מהר"ם לזבלין הנ"ל ולזאת הוזכר מאי ששאלו מהרופאים בכדי לישמע דיש לסמוך על הרופאים במאי דאי אפשר לבד דאל"כ למאי שאלו כן י"ל לפי דברי מהר"ם לזבלין ולקמן בעו"ה אכתוב ראייה לזה :

קלא והנה לפי דעת הרשב"א בת"ס דכשהאשה חומרת מכא יס לה אף אס אינה יודעת אס מוציא המכא דס מ"מ הוה במכא ואף בשעת ווסתה לפ"י אין מקום לדברים הנ"ל וגשאר קושית הרא"ש דלמא אס נימוחו עמאס אחרי דרופאים אמרו עכ"פ שמכא יס נה :

קלב ואפשר לומר דלכן לא סמכין על הרופאים במאי דאמרו שמכא יס לה כיון דהס אמרו שהוה קליפות ודנו על האשה דיש לס מכא מחמת דהס חשבו דקליפות הוה חזל אס יובחן דלא קליפות הוה כגון אס נימוחו במים אז ממילא אין מקום למאי דדנו הרופאים שמכא יס להאשה :

קלג ועוד נראה לי לומר דכא דשאלו מהרופאים לא שאלו רק בשאלות פיהם לבד מה הוה הדבר אס האשה מפלת קליפות וכן שערות חזל הרופאים לא רחו כנל את האשה ולא את הקליפות או השערות והסיבו הרופאים דקליפות ושערות אינם רק ממכא ובומא ולכן ודאי דמכא יס להאשה זו המפלת קליפות ושערות וכ"ז הסיבו הרופאים כפי מאי ששאלו החכמים מהס דמס כהוה מפלת הוה קליפות או שערות חזל החכמים חשבו במא הוה אינה מפלת קליפות ושערות. רק דס הוה ונקרש קלח ומפורר לחיכות קטנות דקות ורחצות כמו קליפות או דקות וחרכות כמו שערות ולכן אמרו שחזיל במים פן ימחו וזאס שלא ימחו וא"כ הוה קליפות ושערות עהורה האשה מחמת חמירת הרופאים דקליפות ושערות אינם מחשוין מדס נדה רק ממכא ושומא וגבון הוה לפענ"ד ב"בשמעו' השמעו' ומיושב זאס מאוד קושית הרא"ש ו"ל שוב מלאתי כעל כנסת יחזקאל סוף שאלה ל"ד בסוף החשובה ממנ' ובעל ס"ט כס"י

קפ"ה ס"ק ה' כתבו קרוב לדברים הללו :

קלד ובוה מיושב ג"כ קושית בעל עבודת הגרשוני בחשובה כ"ב הנ"ל על הב"י שכתב ס' ק"א אשכחתי לעיל ויכתתי גם לעיל קושיתו ובהנ"ל יתיישב ג"כ והוה לפי דברי

היין את השערות לפי הנ"ל אין מוכח מהא דהמפלת דהאס לריך הרופא לומר דווקא על שערות של האשה זו דאין היין מסבכס וכמבואר בדברי הש"ך ס' ק"א ע"כ ס"ק ה' יעו"ש :

קכו ומאי דהביא מהר"ק ז"ל שס ראייה מהא דסמכין להאכיל ביו"כ הנה כספר מעיל דקדק שס כתב

ג"כ זה הראיה וסוים ע"ז ואפשר דבספק נפשות הקילו טפי מ"מ יס ללמוד מהס ובסו"ת נודע ביהודה מ"ק ליוזר דעס ס' מ"ט כתב להשואל דמביא ראייה מהא דמחללין שבת ע"פ רופא וז"ל אשתמא ספק נפשות להקל ואפי' ספק פיקוח נפש דוחה שבת כו' יעו"ש ובאמת כבר קודם בעל מהר"ק ז"ל וכתב הראיה מיו"כ אשר הוה סייגו כך כמו מחילול שבת ובעל נודע ביהודה ז"ל ובעל מעיל דקדק הנ"ל לא זכרו את דברי מהר"ק הנ"ל ועכ"פ ראייה מהר"ק אינה מוכרחת כאשר כתבו בעל מעיל דקדק ובעל נודע ביהודה כנ"ל :

קכז ויצא מכל הנ"ל דאין ראייה מוכרחת לכאורה דיש לסמוך על הבחנת הרופאים במאי דיאמרו על

דבר פרטי דמבינים בתכונתו דרך וכן הוה חזל במאי דחומרים אינה טבעית כללי מסהבדא דמוכח דשפיר יס לסמוך עלייהו ואדבר מזה לקמן עוד בעו"ה ועתה אדבר שליפוך ליכא ג"כ ראייה וספיר יס לומר דיש לסמוך על הרופאים בכל מילי והוה :

קכח במאי דהאריכו כהא דהמפלת שריה במים או כמו דשאל הרא"ש מרבו הרשב"א דלמא אס

נימוחו עמאס אחרי דהרופאים אמרו שיש להאשה מכא בחוך מפיה אין להוכיח ולומר דע"כ דלא סמכין על הרופאים עכ"פ במאי דמשערים בתכונת ענין פרטי דרך וכן מהוה דכבר יסבו קושית הרא"ש הנ"ל בעל מהר"ם לזבלין בחשובותיו שאלה קי"א ובחשובת עבודת הגרשוני שאלה כ"ב הנ"ל ובחשובת כנסת יחזקאל שאלה ל"ב הנ"ל ולפי מאי דישבו ח"ש הכל ולא מוכח מידי והישוב המהווה הוה מאי שכתב בעל מהר"ם לזבלין וחוכן יסבו דבמקום דכולל לבדורי לא סמכין על החזקה ויס לבדור ולכן אמרו חכמים דיובחן דברי הרופאים במאי דדנו שהוא קליפות או שערות ע"י שריה במים ומחמת דהרופאים לא אמרו שמכא יס לה המוציאה דס רק סהס אמרו שמכא יס לה ולכן אס נימוחו עמאס :

קל וראיתי כס' סדרי עהרה ס' קפ"ה ס"ק ה' שכתב דבחשובת ח"ז הקשה על דברי תשובת מהר"ם

הגהה

אחרי דלפי זה יהיה מלחא דרבי גס כן כבדים וביורה קשה לפי מאי דמבואר מדברי החו"ס דסנהדרין דלית הלכתא בר' יוחנן דבליק הנמ' מקורס בחיובתא והעפ"כ אומר הנמ' אח"כ דדבריו הוה כתנאי דכן הוה סוגיות הש"ס יעו"ש בחו"ס דסנהדרין (פ' ב') ד"ס עובר וא"כ לפי מאי דמוקיס כתנאי ומלחא דחכמים הוה מחמת דבדרי ג"כ דשיריו משוייר אשר הוה דברי ר"י הרי הוה ג"כ דלא כהלכתא כי כבר סליק דברי ר"י בחיובתא וא"כ דלמא טעמ' דרבנן הוה משום דבדרי כמו רבי דהמשחרר ח"י עבדו קנה ומאי נ"מ אס יסבדו כהא דהמשחרר ח"י עבדו דלא כהלכתא או דיסבדו כהא דשיריו ח"י דלא כהלכתא וזריך לדחוק לפי הנ"ל ולומר דכל דברי הנמ' דאומר כהנאי הוה הכל חליצא דר"י אשר לדידיה הוה ההלכתא דשיריו משוייר והמשחרר ח"י עבדו לא קנה ודחוק גס הנה רבי ורבנן פליגי רק בשחרר ח"י עבדו כשער חזל אס שחררו כבסף אומר רבה גביעין (מא ע"ג) וכן הוה ההלכתא דכ"ט מורי דשפיר קנה וא"כ מנ"ל להוכיח דרבנן סבדי דשיריו משוייר דלמא מיירי בשחררה כבסף ובשלמא מאי דאומר הנמ' גביעין כ"ג ע"ג ובתמורה כ"ה ע"א דהביריתא דהאומר לשפחה ה"א שפחה וולך ב"ח דחני דאס היהס עוברה זכתה לו דהא מי רבי כו' ולא מוקיס דמיירי בשחרר כבסף הוה משום דמא דקתני אס היהס עוברה זכתה לו משמע דהשפחה מקבלת השער ומזכה להעובר וגס דאס דהוה כבסף לא היה שום רבוחא בזה ודאי דנקבלת הכסף שמקבל האדון בעד העובר דהוה משוחרר ואס דאס להשמיעו דהמשחרר ח"י עבדו כבסף דקנה לא היה לריך למקטע בשפחה ועובר רק כתנאי עבד ואדברה בזה היה רבוחא יותר חזל כשחרר כשער הוה שפיר רבוחא במאי דהשפחה המקבלת השער מיד רבה שלה ומזכה שפיר להעובר דידה כידו דמי חזל גבי פלוגתא דר"י הגלילי ורבנן שפיר הוה הרבוחא אף אס מיירי כבסף דלר"י הגלילי דדריש מן הקרא דהאשה וילדיה הנראה לכאורה דאף בשחררה כבסף דהדין דוולדה כמותה וגס לא חני בהביריתא הזאת דזכתה להעובר לר"י הגלילי רק כסתומות וולדה כמותה וא"כ מנ"ל דהשער חזל למיירי לחוק ולומר דמא דחני האומר לשפחה כו' משמע דמיירי כשחרר כשער ולא כבסף דאי כבסף מאי חני דנקט האומר לשפחה אשר לריך לומר דמיירי שחחר נתן לה הכסף ע"י שהא בהס לחיורה וא"כ עדיף היה יותר אס היה נקט האומר שפחתי הוה משוחררת וולדה עבד והיה מיירי כשהחחר נתן הכסף להאדון וכ"ז הוה דחוק ופסד כי אין מוכיח הנמ' כלל מזה :

פ עוד נראה לי להוכיח דרש"י מפרש הוכחות הנמ' בין מר"י הגלילי ובין מרבנן הכל הוה בלוקן הפשוט ממש אשר כמו זה הוה הביאור תמיד בכל המקומות דההוכחה מן החנאים הוה ממאי דמר ליה כמר ומר ניש ליה כמר דע"כ דפליגי בזה הדבר דאומר ע"ז דתנאי הוה דמר ליה ליהלוח ולכן כוונת ק"י ליה ולכן כוונת ק"י וכו' הוה ההוכחה מר"י הגלילי דאס דהיה כוונת דשיריו משוייר היה לריך לסבדור כמו רבנן דדבריו קיימין ולא דחולד כמותה וזאס דרבנן היה כבדי דשיריו אינו משוייר היה להס לסבדור כמו ר"י הגלילי וולדה כמותה ועיין לעיל חותן סה' והראיה לזה דרש"י מפרש כן דגבי ההוכחה מר"י הגלילי כתב דרש"י כדורא כן וז"ל אינו משוייר אלא ידך אמו ומש"ה יא' לחירות כמותה ואולם על מאי דמוכח הנראה לכאורה דאף בשחררה כבסף רש"י כלום מזה מבואר דרש"י מפרש שפי ההוכחות הכל בדרך אחד רק דלמא הוה למד גיסא ואידך הוה לאידך גיסא להיפוך ולכן ספק עצמו על מאי דכתב מקודם גבי ר"י הגלילי דהוה הוה נמי כמון לענין ההוכחה מרבנן רק דהוה בהיפוך והוה ברור לפענ"ד בדברי רש"י וא"כ לריך להדין ח"י ומה הוה ההוכחות מר"י הגלילי ורבנן לפי מאי דמפרש רש"י כנ"ל כי לכאורה אין שייך כלל הא דשיריו משוייר ואינו משוייר אשר אשר הוה לענין קרבן גבי שחרור עבדים דאף בשחרר ח"י עבדו אין מתפשט החירות כתנאי השני בע"כ של הכעלים :

פא רבן הנראה לי דהנה יס לעיין בקדושין פ"ח ע"ג דאומר שס הגמ' הניחא לרש"י אלא לרבנן מ"ט אמר קרא כו' אין הכי נמי אלא האשה וילדיה הוה להאדוניה למא לי לבדתי' האומר לשפחה ה"א בה חורין וולך עבד וולדה כמותה דברי ר"י הגלילי ותקמים חופרים דבריו קיימין משום שנאמר האשה וילדיה הוה להאדוניה מאי גמרא אמר רבא אדבריו יוסי הגלילי ע"כ' ולכאורה קשה לרבנן דסבדי דדבריו קיימין ולא

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִישׁ חֶלֶק א

כִּי וְהַחֲסוּפָתָא מִסְפֶּרֶת לָנוּ חַת שְׁנֵי הַעֲבֹדוֹת שֶׁהֵנִסְה
אֶחָד מִטְבָּעוֹן לִיבָהּ מִבּוֹחַר מִזֶּה דְגָבִי הַעֲבֹדוֹת לֹא אֲמָרוּ
הַחֲכָמִים דַּחְטִיל לְמִים דְּאֵס לֹא כֵן הִיָּה לְהַחֲסוּפָתָא לְסַפֵּר
הַעֲבֹדָה בְּשִׁלְמוֹת וְאִלֵּיכָּן עִכְכָּהּ דִּכְסִרְיִיתָא אִתָּחַת דַּחְטִיל
לְמִים אִינוּ אֲזִיל עַל הַעֲבֹדָה עֲלָמָה רַק הוּא פֶּסֶק לְכָל אִשָּׁה
הַמְפַלֵּת קְלִיפּוֹת אוֹ שַׁעֲרוֹת שְׂחִירָה מִרְאֵה חוֹתֵן הַקְלִיפּוֹת אוֹ
הַשַּׁעֲרוֹת לְפָנֵי הַרּוּפָאִים וְלִכְּן הַטִּיל לְמִים לְרִחוּת אֵס נִימוּחוֹ
אֶבֶל בְּהַעֲבֹדוֹת עֲלָמָן רָאוּ הַרּוּפָאִים שֶׁהוּא שַׁעֲרוֹת וְקְלִיפּוֹת
וְלִכְּן גִּירוּ בְּמַכָּה יֵם לְהַשְׁמֵה וְעַל כֵּן לֹא יָזוּ אוֹ לְהַטִּיל בְּמִים
וְלֹא קָסָה מִיָּדוֹ לִפְנֵי קוֹשִׁית הַרְאָה וְלֵי גֹם דְּכָרִי הַבִּי שֶׁצִּיּוֹר
סִי קִלְא עוֹלִין מִכּוֹשִׁים :

קֶלֶח וְעוֹד יִחְסֵן דַּחַף בְּהַגְמָרָה בִּהְיוֹת דְּלוֹמֵר וְהַטְנִיָּה אֲרִי
בְּרִי לְדוֹק כִּי אֵין לְגִרוֹם הָא דְמַסִּים הַטִּיל לְמִים
כְּאֶשֶׁר חֲזִינוּ דְּהַרְשֵׁבִיל בְּחַיִּים הַאֲרוּךְ בְּבִית שְׂבִיעִי שַׁעַר הַרְשָׁבוֹן
בְּדִינוּ מִרְאִית הַדְּמִים דֶּף קַסִּיג עִיָּה בְּדָפּוֹס בְּרִלִין וְכֵן בְּמַהֲרִי"ק
בּוֹרֵם קַסִּיג הַכִּל וְכֵן בְּבִי בְּעוֹר סִי קִלְא שֶׁס כְּאֶשֶׁר הִבִּיאוּ
לְהַגְמָרָה הַכִּל לִיתָחַת הָא דַּחְטִיל לְמִים כִּי וְלִפְנֵי חֵין מוֹכָה
חָף לַעֲנִין טַבְעִית כְּלָלִי דִּישׁ לְסִמּוֹךְ עַל הַרּוּפָאִים לְפָנֵי לִיתָחַת
לְהַבּוֹכָה שְׂחִירָתָהּ כֵּן לְשִׁיל אִתָּה (קֶבֶד) כְּמוֹכֵן וְגַם לְהִיפּוֹךְ
לִיכָא שׁוֹם הַבּוֹכָה דִּישׁ דְּשִׁפִּיר הַתִּירוֹ אוֹ חָף בְּלֹא שׁוֹם הַבּוֹכָה
וְגַם מִלְכָּד זֹאת כְּתַבְתִּי בְּכָר הַרְבֵּה דְרָכִים דַּחֵין מוֹכָה לְהִיפּוֹךְ
מִיָּדִי . אֲבָן בְּרִיגָה פִּי הַמְפַלֵּת סִימָן ג' וְכֵן בְּשִׁאלָתוֹ מִרְבִּי
הַרְשֵׁבִיל אִי זִיל מוֹכָח בְּשׁוֹת מַהֲרָס לִי הַכִּל מִבּוֹחַר דְּגִרְסָהּ
הִיָּה הַטִּיל לְמִים אֵס נִימוּחוֹ עֲמָאָה כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּגִמְרָה שְׁלִפְנִינוּ
וְאִלֵּיכָּן הָא דַּחְטִיבִי לְשִׁיל בְּאִתָּה קֶבֶד הוּא נְכוֹן לְפַעֲלִיג וְאִלֵּיכָּן
מוֹכָה עִכְכָּה דַּחַף דְּכָר טַבְעִית כְּלָלִי שִׁפִּיר יֵם לְסִמּוֹךְ עַל הַרּוּפָאִים
וְהַגָּה בְּעַל פִּמְלָא חִיָּה שְׂחִירָה יִיכָּן הַאֲרוּךְ בְּעִנִּין כּוֹז וְהַטְנִיָּה
דְּכָר חֲדָשׁ כּוֹז וְסוֹכִית דַּחֵין לְסִמּוֹךְ עַל הַרּוּפָאִים רַק בְּמִקּוֹם
שִׁישׁ סִמּוֹךְ וְרִחוּת לְדְכָרִי הַרּוּפָא וְיָעִין כִּי בְּעַל פִּמְלָא הוּא יָחִיד
הַמְחַמֵּד בְּכִדּוּר בְּעִנִּין כּוֹז וְכִּי אֲבִיחָר אֲבִיחָר לְקַמֵּן אִיִּיִּה חִיָּה
אֲחִירִךְ קָלַת וְאֲכַחֲבוּ מִה בְּרִחוּתִי לְהַעֲבִיר בְּכָל פֶּרֶק וּפֶרֶק בְּדְכָרִי
בְּעַל פִּמְלָא וְהוּא :

קֶלֶח מִיָּה דְּהַקְסָה עַל הַבִּי שֶׁצִּיּוֹר סִי קִלְא הַכִּל אֲשֶׁר
כְּבָר עָמַד כּוֹז גַּם הַדְּכָרִי מַשֵּׁה דְהָא הַלְרִיבֵינוּ
הַחֲכָמִים לְבִדּוֹק חַת הַקְלִיפּוֹת וְהַשַּׁעֲרוֹת עִיָּה שְׂרִי בְּמִים וְאִלֵּיכָּן
מִיָּה כּוֹחַ הַבִּי רִחֵל לְטַעֲמִי הַרְנֵן אַחֲרֵי לְפָנֵי טַעֲמִי הַרְנֵן
אִיִּי

הַגָּה

דְּכָרִי מִהֲקָרָא דְהַאֲשָׁה וְיִלְדִּיהּ דְּלוֹלְדָה כְּמוֹתָהּ . נֶאֱמַר לְדִידֵיהּ קוֹשִׁית הַגִּמִּי דְהַקְסָה אֵלָּה הַאֲשָׁה וְיִלְדִּיהּ תְּהִיָּה לָהּ לִי :
פֶּב וְלִכְאֹרָה יֵם לִמּוֹר דְּרִבֵּן דְּרִי הַגִּלְיָה בְּכָרִי בְּאִתָּה כְּרִיָּה דְּרִישׁ טַעֲמִי דְקָרָא וּמַשְׁמַע שֶׁס דְּלִיָּה לֹא מִיִּתֵּר הַקָּרָא דְהַאֲשָׁה וְיִלְדִּיהּ : וְכִזָּה הִיָּה
מִיוֹצֵב לְכֹאֲרָה מִיָּה דְהַקְסָה הַעוֹר בְּאִתָּה עִיָּה פִּיָּה עַל הַרְמָבִיָּס דְּפֶסֶק דְּהַבָּה עַל חִיָּה מִשְׁאֲרֵי הַאֲוִנוֹת חָף שְׂחִירָס מִזִּי עֲמִמִּין דְּלוֹקָה
מִסּוֹם לֹאוּ דִּלָּה תַּחֲתוֹן דִּהֲלָא לֹא קִיָּיל כְּרִיָּה דְלוֹמֵר כִּי יִסּוֹר לְרִבּוֹת בִּל הַמְסִירִין יַעוֹשׁ וְיִטְוִין מִיָּה הַבִּי שֶׁס עִיָּה דְהַרְמָבִיָּס פּוֹסֵק כְּרִיָּה מִחַמַּת דְּהַגִּמִּי
מִקּוֹדֵם סָתָה וּמַשְׁנֵי אֲחֵר קָרָא כִּי יִסּוֹר לְרִבּוֹת בִּל הַמְסִירִין וְאִף דְּהַגִּמִּי אֲחֵר כִּי הִנִּיחָל לִרְשָׁה אֶבֶל לְרִבֵּן כִּי עַל כֵּל זֶה סָתָה דְּהַגִּמִּי יִיבֵן
מִקּוֹדֵם בְּהִימּוֹת אֲלִיבָא דְרִיָּה וְכֵן פּוֹסֵק הַרְמָבִיָּס מִחַמַּת זֶה דְּהַלְהִתָּה כּוֹוִתִי יַעוֹשׁ : וְהוּא דְחוֹק לְפַעֲלִיג לִמּוֹר דְּמַחֲמָה זֶה לְכַד פּוֹסֵק הַרְמָבִיָּס
כְּרִיָּה דִּיחִידִי הוּא אֵין לְפִי הַכִּל אִשָּׁה דִּלֵּן פּוֹסֵק הַרְמָבִיָּס כְּרִיָּה מִחַמַּת דְּרִבֵּן דְרִיָּה גִיָּה קִיָּתָה עִיָּה כּוֹוִתִי כִּלָּל :

פֶּג אֶבֶל הִנֵּה בְּעַל תּוֹסַפֵּת וְיָעִין בְּמִים יִבְמוֹת פֶּרֶק ב' מִשְׁנֵה ה' . הַיּוֹכִית מִהַרְמָבִיָּס בְּפִיָּה מִיָּה מִלּוֹה . וְכֵן פִּיָּה מִיָּה מְלִיכִים וּמַמְאִי דְכַבֵּה בְּשִׁירָת
הַמְשִׁנוֹת לִפְנֵי ב' דְּסִיִּהֲדִרִין דַּעִיָּה דְהַרְמָבִיָּס פּוֹסֵק דִּלָּה כְּרִיָּה דְרִישׁ טַעֲמִי דְקָרָא וְעִיָּה לִיָּה לַעֲנִין מִיָּה דְפֶסֶק הַרְמָבִיָּס דְלוֹקָה עַל אֲחֵר
עֲמִמִּין מִסּוֹם לֹאוּ דִּלָּה תַּחֲתוֹן : הַיּוֹכִית כְּמוֹ שִׁפִּירֵם הַגִּלְיָה בְּשִׁיָּה אִשָּׁה עִיָּה פִּיָּה עַל הַרְמָבִיָּס דְפֶסֶק דְּהַבָּה עַל חִיָּה מִשְׁאֲרֵי הַאֲוִנוֹת חָף שְׂחִירָס מִזִּי עֲמִמִּין דְּלוֹקָה
קָסָה בְּאִתָּה עַל פֶּסֶק הַרְמָבִיָּס דְּכּוֹכֵן כְּרִבֵּן דְרִיָּה כְּמוֹ שֶׁהוֹכִית הַתּוֹרִיָּה כִּלָּל . וְגַם פּוֹסֵק כְּרִבֵּן דְרִיָּה גִיָּה וְאִלֵּיכָּן קָרָא דְהַאֲשָׁה וְיִלְדִּיהּ לָהּ לִי . וְכַפֵּרָם
לְפִי מִיָּה דְכַחַב בְּפִיָּה יִהְיֶה שֶׁס (סִיָּה ח) בְּכּוֹכֵן שֶׁכּוֹכֵן הַפֶּרֶק דִּלְפִי מִיָּה דְלוֹמֵר הַגִּמִּי שֶׁס : דִּכָּל וְלֵךְ בְּמַעֲנֵי הַשַּׁפָּתָה כּוֹלֵד בְּמַעֲנֵי בְּהַמָּה דְמִי . לְפָנֵי
אִיָּה חוֹ לִילְפּוֹתָה דְלוֹלְדָה כְּמוֹתָהּ לַעֲנִין אִיִּיִּיִּיִּי וְהוּא נְכוֹן . וְאִלֵּיכָּן חָף לִרְשָׁה דְרִישׁ טַעֲמִי דְקָרָא : מִיִּתֵּר הַקָּרָא דְהַאֲשָׁה וְיִלְדִּיהּ אֵס לֹא דְנִדְרֹשׁ כְּרִיָּה
הַגִּלְיָה אֶבֶל לְרִבֵּן קָסָה :

פֶּד וְלִכְּן יֵם לְפִרֵס דְשִׁפִּיר הַדְּרָשׁ מִהֲקָרָא דְהַאֲשָׁה וְיִלְדִּיהּ דְכַשְׁמִשְׁחָרְרָה שִׁפָּתָה דְלוֹלְדָה כְּמוֹתָהּ דְרִישׁ כִּיָּה וְאִף רִבֵּן דְרִיָּה הַגִּלְיָה רַק דִּלָּה דְרִישׁ
מִזֶּה רַק לַעֲנִין הוֹלֵד שֶׁהַעֲבָרָה אַחֵר שֶׁחֲחֲרָה וְהוּא כְּשִׁחֲחֲרָה וְשִׁיִּיר אִתָּה לַעֲנִין הוֹלֵד שֶׁהַעֲבָרָה שִׁיָּה לֹא לְעַבֵּד וְלֹא הוּא שִׁיִּיר בְּכַדָּה
שְׁלִבָּלֵע . אַחֵר דְלוֹמֵר כֵּן בְּהִידּוּ שֶׁמִּשְׁיִיר בְּנוֹן הַשַּׁפָּתָה לַעֲנִין זֶה לְכַד . וְכִזָּה שִׁפִּיר דְרִישׁן מִהֲקָרָא דְהַאֲשָׁה וְיִלְדִּיהּ דְמַחֲפָשֶׁת הַשַּׁחֲרוּר בְּעִיָּה בִל הַעֲבִלִים
וְלַעֲנִין הוֹלֵד הִיָּה דוֹמֵה לְהַקְדָּם אַחֵר בְּהַמָּה דְמַחֲפָשֶׁת בְּעִיָּה בִל הַעֲבִלִים הַקְדוּשָׁה כְּכֹלָה . וְהַחֵם נִלְמַד מִכֵּל כִּי יִהְיֶה קוֹדֵם . וְכֵן דְרִישׁן חָף לְהַקְדָּם
אֲחֵר אוֹ מִיָּה דְכּוֹלָה קוֹדֵם וְהַכִּי נִבִּי שֶׁחֲחִיר נִלְמַד מִהֲקָרָא דְהַאֲשָׁה וְיִלְדִּיהּ וְכֵן לֹא יִלְפִין דְמַחֲפָשֶׁת הַשַּׁחֲרוּר רַק בּוֹלֵדָה לְכַד וּמַחֲמָם דְרִישׁן בְּכָרִי דִישׁ
חִילוֹךְ בְּהַקְדָּם כִּין הַעוֹבֵר שֶׁמַּחֲבָרָה אַחֵר שֶׁהַקְדִּישָׁה וְכֵן הַעוֹבֵר דְהוּא בְּשַׁעֲרֵי שְׂמִיָּהִם הַעוֹבֵר שֶׁמַּחֲבָרָה אַחֵר שֶׁהַקְדִּישָׁה מַחֲפָשֶׁת כּוֹ הַקְדוּשָׁה
בּוֹדִיאִי אֵס בְּהוֹיָהִן אֵס בְּמַעֲנֵי אֲמָן וְאֵין מַהֲרִי שִׁיִּיר אֶבֶל כְּשֶׁהַקְדִּישָׁה מַעֲבָרָה אֵס שִׁיִּירֵהּ הוּי שִׁפִּיר מַשְׁוִיר . וְכֵן חָף דְבִּיָּה הַגִּלְיָה בְּשִׁיָּה אִשָּׁה וְיִלְדִּיהּ גַּם עַל שֶׁחֲחֲרָה מַעֲבָרָה
עִיָּה לֹא יִלְפִין מִיָּה לְהַקְדִּישָׁה מַעֲבָרָה וְלֹא שִׁיִּירֵהּ דְלוֹמֵר מַשְׁוִיר . לֵכֵן חָף בְּהַקְדִּישָׁה בְּסָתָה וְלֹא שִׁיִּירֵהּ חֵין חִלָּה הַקְדוּשָׁה מִלֵּךְ הַשַּׁפָּתָה מִלֵּךְ הַשַּׁפָּתָה הַקְדוּשָׁה
מִקְדוּשָׁה הַאֵס רַק דְהוּא כְּמוֹ הַקְדִּישָׁה בְּכַפֵּר . וְעַל כֵּן בְּכָרִי רִבֵּן דְכּוֹמֵן כֵּן נִבִּי שֶׁחֲחִיר לֹא יִדְעִין מִהֲקָרָא דְהַאֲשָׁה וְיִלְדִּיהּ רַק לְהִיכָא דְשֶׁחֲחֲרָה כִּלָּל הִיָּה עֲדִין מַעֲבָרָה
דְכּוֹזָה אֵס שִׁיִּיר הוּי שִׁפִּיר מַשְׁוִיר וְאִינוּ מַשְׁחֲרָר כְּמוֹ בְּהַקְדָּם דְהוּי מַשְׁוִיר וְלֹא דְרִישׁן מִהֲקָרָא דְהַאֲשָׁה וְיִלְדִּיהּ רַק לְהִיכָא דְשֶׁחֲחֲרָה כִּלָּל הִיָּה עֲדִין מַעֲבָרָה
וְכִלָּל דְכּוֹזָה מִיָּה חָף בְּהַקְדָּם מִיָּה קְדוּשָׁה אֲבָן אִימָן . וּמִלָּל לְדְרוֹם מִהֲקָרָא דְהַאֲשָׁה וְיִלְדִּיהּ גַּם עַל שֶׁחֲחֲרָה מַעֲבָרָה . אֶבֶל רִיָּה הַגִּלְיָה כּוֹכֵר
דְלוֹמֵר הַעוֹבֵר יִהְיֶה חֵין חוֹ גִּיָּה בֵּין נַחֲשֶׁבֶרֶת אֲחִיָּה וְכֵן שִׁיָּה מַעֲבָרָה . וְכֵן בְּהַקְדִּישָׁה הוּי שִׁיִּירֵהּ חֵין מַשְׁוִיר . וְכֵן בְּשֶׁחֲחִיר הוּי וְלֵךְ כְּמוֹתָהּ
הַקָּרָא דְהַאֲשָׁה וְיִלְדִּיהּ מוֹכָה עִיָּה כְּמוֹ לְהִיכָא שֶׁמַּחֲבָרָה אֲחִיָּה דִלְפִין גִּיָּה בְּעִיָּהִיָּה בְּשׁוֹם דְכָר וְכֵל זֶה הִיָּה בְּכָרִי הַהִיא דְלוֹמֵר כְּתָנִי דִּלָּה דְרִיָּה הַגִּלְיָה
הִיָּה סוֹנֵד דְלִיכָא עִיָּה גִיָּה לְאִיזָה דְכָר הִיָּה דְרִיָּה לְהוֹדוֹת לְרִבֵּן דְכְּרִיָּה קִימִין דְמִלָּל לְדְרוֹם מִהֲקָרָא דְהַאֲשָׁה וְיִלְדִּיהּ גַּם עִיָּה . אֶבֶל הַסִּרְטָן דְמַחֲ
לִיָּה

הפסוק בך דקודש שהרגו עמדו רופאים ובחנו מזנו לידע
אם יש בו חיות עריפות או לא :

אבן קמח אבן נזכר להוכיח בדרך שהוכיח בעל פמ"א כנ"ל
מהא דילוף שם (ע"ה) מפרש הדומה דדומה עריפה
היא דמאי זו הוכחה דילמא לר"ך בלחמא שיעין רופא מומחה
מקודש ויעמוד על מזגה וחכונתה שאין בה שום עריפות ואף
דלפי מאי דכתבתי לעיל חות קבה ח"ש זה מ"מ עכ"פ היה
מוכח מאי שכתבתי שם דעל אמירת הרופאים בענין פרטי
דאין לסמוך עליהם בזה :

אבל קמח אבל לא קשה מידי קושיה בעל פמ"א ולא מוכח
מהנ"ל מידי והוא דוודאי מיעוטא חיבא דיעשה
הרופא בהבחנתו ובאשר אנו דנין לומר דיש לסמוך על הבחנת
הרופאים הוא רק מחמת דקו"ל דלא חיישינן למיעוטא ובתור
רובא דאולין בלחמא ולכן הסמך דחולין הנ"ל דמוכח זה נופא
דאולין בתור רובא מפרש הדומה או רוחה ודלמא ערפה הוא
שפיר מוכיח וליבא למפרך דילמא הוא ע"פ רופאים דאף אם
הוא ע"פ אמירת הרופאים אכתי מוכח דאולין בתור רובא דאם
חיישינן למיעוטא וודאי דיש לחוש למיעוט דעושה הרופא
והוא פשוט :

ועוד קמח ועוד לומר דהנה לכאורה קשה מאי מקשי הגמ'
וליוחס דלמא במקום סיוף נקב הוא דלמא מיירי
דכבר הוזה רגל הנדלח למעלה מן הארבעה והרגו ומקודש
ראו העדים דרגלו היו שלימה ולא שבורה ועל זה אין שייך
ליישב כמו שישב החס"ד בד"ה וליחוש הנ"ל על קושיה הנ"ל
כנ"ל דבזה אין דוחק להעמיד הפסוק בך :

ורבן קמח ורבן ליישב ויחייש ממילא גם קושיה החוששות
הנ"ל דהגמ' לא ה"י יכול ליישב כן דכתיב הקוביא
דהקשה הגמ' ודלמא במקום סיוף כ'י' וכול ג"כ להקשות על
בדיקת אברים הפנימים דלא נזכר אלא לא כשנפתח
חת הכנף בסתם או בדבר אחר : וא"כ דלמא היה הכתוב
בסדרן ובתפרקא אף כי היתה חזקה אשר ה' ראוי להעריך
מחמתה ואף דלענין עריפות בהמה ל"ה לזה הוא מבוטא דבאמת
אולין בתור רובא אבל אי לא היינו אולין בתור רובא ה'י'
לחוש אף לזה כמו דלומר הגמ' דהיה לר"ך לחוש דלמא במקום
סיוף נקב הוא :

קמח ומעשה קמח ומעשה נאמר דאין יכול הרופא להבחין דוודאי
אילו עריפה דאף אם הרופא מבין שהוא
שום בעריאותו ושלימותו כראוי עכ"ל לפי מאי דכתבו החס"ד
בחולין :

הנהגה

ח"ל לבדיקת הסרי' במיסימבואר דהד"מ והפ"מ הבינו שגם גבי
החנן מועיל הבדיקה ע"י שריה במים חנן בעל עבודת הגרבוני
בהשגחה כ"כ ביאר דאף דהחנן הוא מן הכליות מ"מ ימותו
ע"י שריה כי נהוו ממוחרי הדם שבכליות וא"כ לא היו הקוביא
רק בדרך שהקשה בעל עבודת הגרבוני כמבואר בו וכבר כתבתי
דיש ליישב קושיה בעל עבודת הגרבוני בכמה אופנים ונזכרים
המה דברי הב"י ובחשו' כנסת יחזקאל שאלה ל"ב מיישבו ג"כ :
קמח ומאי דהקשה שם מהא דבס"י קפ"ז הביא הב"י עליו
בשם הסמ"ק ובמ"ג דכתבו דל"ע אם הוא יהודי
רופא מומחה אם תוכל לסמוך על רפואה כההיא משמשת
אחר שהחזקה ברואה מ"ת הנה במאי דכתבתי לעיל חות
קבה לחלק בין הגדת הרופאים על עבשית כללי וזין הגדת
במאי דמבשרין באיזה דבר פרטי דקד' או כך הוא נהרפא
החולה או שום הוא חולאת כל החולה דכ"ז גרע ויחד ושכחתי
דמבשרי והארכתי בזה לעיל לפי' מיושב קושיה בעל פמ"א על
הב"י דסותר הוא עליו למאי דכתב הוא עליו בס"י קפ"ז בשם
הסמ"ג והסמ"ק כנ"ל דלפ"ז ליבא שום החזקה והסמ"ג והסמ"ק
דכתבו דל"ע אם תוכל לסמוך על הרפואה לא היה להם הספק
רק לענין רפואה וכדומה לזה דשכחתי דיעשה הרופא בחכונה
דבר פרטי :

קמח לפי מאי דכתב בסו"ת כנסת יחזקאל סוף השגחה
ל"ד שדווקא לענין רפואה לבד חששו דפועים
הרופאים אבל בזולת זה שפיר יש לסמוך על הרופאים ואף
בכל דבר שהיה ענין עבשית כללי או פרטי כי לא מחלק בעל
כנסת יחזקאל שם בזה ואינו מחלק רק בין הבחנת הרופא
ברפואה דלומר נהרפא החולה יעו"ש לפ"ז ג"כ לא קשה מידי
קושיה בעל פמ"א הנ"ל על הב"י דלא כהרי' חו דברי הב"י
להדי' כמובן ולקמן. חות קמח אבאר דהיינו שכתבתי לעיל באות
הקדום אינו אמיתי בדברי הב"י :

קמח ומאי דמוכח דע"כ דלא סמכין על הרופאים דאל"כ
היח"ך יליף בחולין (וא"כ) דאולין בתור רובא
מרווח דאמר רחמנא לקטול ודלמא ערפה הרג ואם איתא דיש
לסמוך על הרופאים מאי זו הוכחה דלמא מיירי דאמרו הרופאים
שהיו מכירים במזנו של זה שלא היה עריפה ע"כ : והנה החס"ד
שם ד"ה וליחוש כתבו וז"ל אבל קשה דמסתמך לה כגון שהיה
קרום של מוח מגולה וראו שהיה שלם ובה זה ונקבו והרגו
ו"י דדוחק הוא להעמיד הפסוק בך ע"כ ויחזקה לא קשה
ג"כ קושיה בעל פמ"א הנ"ל דוודאי הוא דוחק ג"כ להעמיד

לזה ולומר דלמא שאני בזה דשעמא דר"י הגלילי דאחר עכ"פ כהוב האשה וילייה דדרשין מינ' דקמח בזמן שאין האשה לאדוניה דאין הולדות : ודוסייה
ולפ"י היו שפיר ההוכחה מר"י הגלילי לפי כנרת ה"ה דאף אם בייירו אינו משויר ומרבץ אין רק ההוכחה אלא דשיירו משויר : אבל בס"ד נזכר לומר
דעובר יא"ה : דלחרי דעכ"פ אם שיירו דמשויר : הרי לא דמי לנחשבה חס"כ והוא מבואר :

ועתה הנה כתבתי שלשה אופנים אשר יחפרם לכל אחד מהן ההוכחה דממא מרבץ : רק לענין שיירו משויר לבד : וזה שפיר דייק
עובר יד' חמו אף לרבנן : ואופן הראשון הוא אף לפי דרך הלח"מ דלומר דההוכחה הוא ממאי דלא היו השפחה כמו גבי משחחר
חצי עבדו ומבואר באות (סז) והגלילי לפ"ז באות (סח) דקד' בזה דפליגי ר"י הגלילי ורבנן אשר הוא גבי האומר לשפחתו ה"ה בת חורין וולדך
עבד היו שפיר דאם שיירו משויר אף אם עובר יד' חמו מ"מ לא היו זה השפחה כמו משחחר חצי עבד : אבל גבי האומר לשפחתו ה"ה שפחה וולדך
כ"ה : היו כמו משחחר חצי עבדו מחמת דלר"ך להיות יד' השפחה כיד' העובר והשפחה חיה משחחרת : וא"כ לפ"ז לר"ך להיות ההלכה לפי מאי דשולה
לפי הדרך שאנני כותב ליישב רמב"ם : דקיימין להלכה דעובר יד' חמו ושיירו משויר : דגבי האומר לשפחתו ה"ה שפחה וולדך כ"ה : דגם הולד
אינו משחחר : דאף דה"ה וה"ה שפיר יד' השפחה כיד' העובר : עכ"ל הרי הוא כמו משחחר חצי עבדו : וקו"ל דמשחחר חצי עבדו דלא קשה : אבל גבי
האומר לשפחתו ה"ה בת חורין וולדך עבד לר"ך להיות ההלכה כרבנן דר"י הגלילי דדבריו קיימין : ולא היו השפחה כמשחחר חצי עבדו אכתי דשיירו משויר
והשפחה המשחחרת מקבלת הכס כידה בעדה : ואופן השני הוא לפי דברי הפ"י דקדושין ז' ע"א : ומבואר לעיל חות (עד) וההוכחה הוא לפ"י ממאי
דהיו הולד עבד ומותר בשפחה כמבואר לעיל שם : ואופן השלישי הוא ממאי דהולד אינו כ"ה ג"כ : ומבואר הכל חות (פר) והנה לפי אופן השני
ולפי אופן השלישי לא דיבר הגמ' כלל גבי האומר לשפחתו ה"ה כ"ה וולדך עבד דפליגי בזה ר"י הגלילי ורבנן מאי דלא היו לרבנן כמו המשחחר
חצי עבדו ולא אחי' מלחא דרבנן כ"י לבד דהמשחחר חצי עבדו קשה ואם אף כרבנן ואף במשחחר בשטר : ומסתמך דבדברים נאמר דאחר דלא דיבר
בזה הגמ' כלום : מסתמך אין שייך בזה כלל : הא דמשחחר חצי עבדו : או מחמת דבין השפחה לבד : ובין העובר לבד מקרי שפיר כולה כמו גבי
קדושין דהאם לבד או העובר לבד מקרי הכל כל אשה : וכן אף דחתקס הויה לזיחא מ"מ מקודשת : והא דלומר הגמ' דקד' כ"ה ע"א : ובגישין כ"ג
ע"כ : הא מני ר' : היא הוא רק מחמת דיד' השפחה לר"ך להיות כיד' העובר והוא כמו שכתבתי לאופן הראשון : או דהא דגבי קדושין מקרי שפיר
דקידש כולה : אף שנקדש להעובר לבד מחמת דאין יכול לקדש את העובר וגם את חמו : אבל בשחחר דיוכל לשחחר גם שניהם מקרי כמשחחר העובר
לבד משחחר חצי עבדו אכתי דעובר יא"ה ולא שחחר להשפחה עיון לעיל חות (עד) אבל כשחחרת היא נחשבת לעמה ומקרי שפיר שחחר כל עבדו
הגלילי ורבנן : בזה לא היו כמשחחר חצי עבדו : מחמת דאף דעובר יא"ה : האם דהיא העיקרית היא נחשבת לעמה ומקרי שפיר שחחר כל עבדו
ובאשר כתב לזה הסברא בעל הלח"מ והארכתי בזה לעיל חות (כא) ולפ"י נאמר דזו הסברא דהאם היא העיקרית היא אליבא דכ"ע ואין לר"ך
לפ"י למאי דכתבתי שם דר"י ובר פדא פליגי בזה : וכן אין לר"ך להדחיק העולה לפי דברי הלח"מ ולא קשה מידי מאי דהקשה בלח"מ לפי הסברא
דהאם היא העיקרית : דהיה יכול לומר הגמ' דכ"ע סביר דשיירו אינו משויר : כי לפי הנ"ל שיירו משויר : ועובר כ'י' חרי מילי נהו' : ובאמת היו
כוונת הגמ' כן דאף חכמים סביר דעובר יא"ה : ולא היו כמשחחר חצי עבדו מחמת דהאם היא העיקרית : והוכחה הגמ' הוא רק לענין שיירו משויר
לבד : וההוכחה הוא מהעובר לאופן השני מאי דמותר בשפחה : ולאופן השלישי ממאי דלא היו משחחר ובאשר מבואר לעיל : וא"כ לפ"ז ז"ל הכל
ההלכה

פז וביבמות ע"ח ע"א דליהא הסס אמר ליה אבוי אלא הא דאמר ר"י הפדים תחלה מעוברת ב' ח"א בשלמא עובר לאו ירך אמו כו' יעו"ה הגה אבוי בדבריו אלה לביטוליה תיזיל והוא דהלל הוא בעל המיישב בלישנא דהרסא שבחמורה (י"א ע"א) דמוקים טעמיה דר"י דהוא כוונת העובר לאו ירך אמו כי יצירו משויר ועובר לאו ירך אמו הנה מלחא הוא דאם דעובר ירך אמו הוי שייכו אינו משויר והארכתי בזה לעיל ויעיון עוד מ"ס לעיל בלוח נח נטו ומאי דליהא הסס ח"ל קרקעא חתיה לרישך בני עמודי כי אמר ר"י להא שמעמא ע"כ זהו היות הדברים שדיבר סס אבוי עס רב דומי' ואמר קן אבוי לרב דימי על מלי דמקודס אשתקן רב דימי ואח"כ ח"ל דלמא שאני הסס דתתיב אשר יולדו הרי דממאי דמקודס אשתקין נראה לל דקדק כ"ב בדברי ר"י לידע הדברים לנכון וסמך מלומר דהוא נלמד מקרא דאשר יולדו ואחרי"כ מתחיל דברי ספמא דגמ' והקסי טעמא דתתיב אשר יולדו ו' ומוסר ב' דהוא

תורת

לאו ירך אמו כי משירו ויכבד לא ירך אמו הדם מלחא היא דאם עטוב
נח נט ומא דאחא הכס ח"ל עקבנא חזיה לרבי' בוני עמודי כי אלא
קן אביי לרב דימי על מאי דמקודס אשתיק רב דימי ואח"כ ח"ל דלמא שאני
ר"י לידע הדברים לנכון ושכח מלומר דהוא נלמד מקרא דאשר יולדו ואחרי

שירת עמודי איש חלק א

עלם ה'הל' כמו במעשה הראשונה ובשלמה לשיטת הרמב"ד דוקא כאשר הצורות משונות מועיל הצדיקה בשנים במים פשוטין לפ"י יש לדחוק ולומר דחף דשאלו על שינוי צורות הקליפות עכ"ל שאלו עוד הפעם על שינוי צורות השערות ואף דבמחשבתן דהמפלת מכשרת גם במפלה כמין עפר או כמין יבחושין יתכן דגם בזה שאלו מהרופאים או דהים ידוע להם זה אף בלא שאלו מהרופאים וכן בקליפות ושערות לצד לא הים ידוע להם והוצרכו לשאול בין בקליפות ובין בשערות אכן לדעת הרמב"ד דאין חלוי בשינוי הצורות כלל ואף בדם יבש נמי מועיל הצדיקה ע"י שנים במים פשוטים ואם לא נימנחו עמודים ובשינוי עממם וא"כ ע"כ ל"ל דהרופאים לא אמרו מחמת שינוי הצורות רק מחמת שינוי היוצם ואין ל"מ כלל בשינוי והבדלי הצורות כי היבש לצד מגלה הסיחור וא"כ ודאי ל"ע למה הוצרכו חבא והחכמים לשאול מהרופאים בעובדה השנייה ואף להראב"ד אם ניישב כמו שכתבתי לעיל דשאלו מחמת הבדלי הצורות בין קליפות לשערות וא"כ הים לרין להיות מועיל הצדיקה דוקא רק באלו הצורות השנויים במחשבתן דהמפלת והוא קליפות שערות יבחושין עפר אבל בצורות אחרות לא הם לא שנבאל ע"י מהרופאים ובדברי הרמב"ד משמע קלה דרך בדם יבש לצד הוא דאין מועיל הצדיקה אבל הם הוא בצורות משונות יהיה אף שיהיה שפיר מועיל הצדיקה [ומיכיו מלשון הרשב"א בזה] הארוך בית שבי שער ראשון דף קס"ג ב' משמע קלה לסיפור דדוקא בצורות כאלו שהוצרכו מועיל הצדיקה להראב"ד [וע"פ לדעת הרמב"ד] קושיא הג"ל הוא קושיא חזקה לכאורה והרשב"א והרמב"ם לא דברו כלל מזה להכריע מחמת זה בהראב"ד :

קנב ולבן

הגדלה לי ליישב ע"פ מאי דמפרש בעל מהר"ם לובלין דלכן אמרו חכמים חביל למים אם נימנחו עממם משום דהרופאים לא הוכיחו מן הקליפות והשערות דיש להאשה מכה המזוייפת דם ולא הוכיחו רק על המכה והשומא לצד אבל אם היו אומרים הרופאים דמוכה מן קליפות או השערות דיש לה מכה המזוייפת דם שפיר היה מחירין אף בלא בדיקה ואף אם נימנחו הים עמודה האשה ולכן ח"ש מאי דשאלו חבא והחכמים פעם השני על השערות דחשבו פן יוכיחו הרופאים דיש לה מכה המזוייפת דם אבל הרופאים לא הוכיחו רק דשומא

הרופא אל מערת האמת מחמת דחסר לו עוד איזה הכנה והתבוננות אחרת הוא מורה על הפכו וא"כ כמו בזה דקליפות ושערות מזה שינוי הצורות לצד בלא חמדת הרופאים לא היה מוכרע דלאו דם נדה הוא ואף דיתכן דגם הרופאים דדנו הדבר דמכה יש לה הוא מחמת שינוי הצורות שראו ועכ"ל י"ל דלא כיונו כ"כ אל מחמת האמת ומ"מ לא חששו החכמים לזה וכמכו על דבריהם והחירו ולכן אף היבא דאחזו אין אנו רואין ויודעין את הדבר אשר מחמתה שופט הרופא על הדבר מ"מ אם הרופא רואה איזה הוכחה שהוא מורה כדבריו למה לא נסמך עליו ואף שאין אנו יודעים מהו ההוכחה מ"מ הן הרופא היה אומר לנו מאיזה דבר הוא דן על הענין כך או היינו נריכין להודות שפיר לדברי הרופא לפי דברי בעל פמ"א הג"ל וא"כ אף ערם שמוע הוראת הדבר מפי הרופא למה לא נסמך להסיר דודאי רואה איזה הוראה ואין לחשוד את הרופא למשקר וכו' מלכו ואומר בלי ראות שום הוראה דכל מה שיש להכנס שאלו לסמך על הרופאים הוא רק דחישתן דטועים בחיזה דבר ולא דחשדין להו למשקרים וכאשר כתב קן בעל פמ"א בטעמו והבחינו לעיל ויש לי עוד איזה דברים להסגור בית דברי בעל פמ"א בס רק אקלר ומספיק להענין במה שכתבתי כי כבר הסגורתי על כל ראיותיו ועל עמם הדבר שחידש בעל פמ"א ע"ל ומכל הג"ל יאלף שאין שום הכרעה מוכרחת לשום דבר וכן לפי גירסת ספריו בזה דהמפלת אשר קן הוא גרסה הרמב"ם דמכיים חביל למים אם נימנחו עממם יש להוכיח דבענין עבשית כללי שפיר יש לסמך על הרופאים אבל אם לא גרסוין לזה כלל וכאשר הוא ליתא במאי דמביא הרשב"א בזה הארוך ומכריז שורש קנ"ט והב"ב בס' קנ"א בטור לפ"י אין הכרעה אף בענין עבשית כללי אם יש לסמך על הרופאים :

קנב אבן

לפענ"ד נראה דאפשר להוכיח שפיר דיש לסמך על הרופאים בכל מיני דלכאורה קשה לי בזה דהמפלת (כ"ג ב') דאחרי דבמעשה הראשונה שאל כבר חבא לחכמים וחכמים לרופאים ועלם ההלכה דחביל למים ואם נימנחו עממם ח"כ במעשה השני למה לא ידעו לא חבא ולא החכמים להורות ושאל חבא מהחכמים והחכמים מהרופאים פעם שנית ואח"כ

הגהיה

דהוא דברי סתמא דגמ' ולא דברי אבין לרב דימי ממאי דאומר שם הגמ' שאני עובר דהיינו רביית' ע"כ ולא קמי' א"ל שאני עובר כו' ופשוט וכבר ביארתי דהגמ' אין סובר בלישנא בחרתי שנתמורה הג"ל רק בלישנא קמאי וכן ביארתי דלישנא קמאי וכן קי"ל דשיירו משוירי ועובר כו' הוא הרי ענינא ואף דשיירו משוירי מ"מ עובר ירך אמו הוא והא דאמר ר"י הפריש משתא כו' אין חלוי רק בזה דשיירו משוירי לצד (ושפיר אף ר"י סובר באמת דעובר ירך אמו ומאי דלרין הקרא דאשר יולדו מיישב הגמ' וכאשר יבואר ועכ"ל) הפריש משתא דהא מעוברת רגה בולדה מחמת מחמת דעכ"פ אם שיירו משוירי ולכן לא מקשה הגמ' כמו אבין מן המימרא דהפריש משתא כו' דהגמ' סובר דמזה אין מוכח כלל דעובר לאו ירך אמו ואין להוכיח מזה רק דשיירו משוירי לצד אשר זה אין שייך לענין מאי דמדבר שם הגמ' וגם כי הגמ' מקשה שם על הא דאמר רבא מעוברת ששכלה כו' וכבר ביארתי דרבא סובר ג"כ בלישנא קמאי שנתמורה הג"ל אשר לפ"י לא היה יכול הגמ' להקשות מהא דהפריש משתא כו' מידי אבל מהא דלרין לקרא דאשר יולדו הקשה שפיר דלכאורה מוכח מזה שפיר דעובר לאו ירך אמו הוא ומיישב בזה קושיא יא בעז"ה :

פה ומאי

דאומר שם הגמ' בע"כ : כי אחא רבינא אר"י באומות הלך אחר הזכר נתגיירו הלך אחר הפנים ששניהם כו' . נתמך דברי הגמ' הג"ל על מאי דליק מזה . והבונה במאי דאומר כי אחא כו' . סתירה וחזרה מהקודם (יעוין בבבארי הגר"א לש"ע ח"ע ס' ד' ס"ק י"ג דכתב שם ג"כ לפרש מאי דאומר כי אחא כו' דהוא סתירה להקודם ופירש דלפלוני אחא ויעו"מ מה שכתב ליישב בזה דברי הרמב"ם . המוזכר שם בשו"ע אשר הוא הוה שהוכרחו לעיל לענין אחר אשר הוא נידון עובר ירך אמו . ובענין מה שדובר הגר"א ז"ל יעוין ג"כ מ"ש בזה"ב בזה . ויעוין שם עוד מאי דכתב הגר"א שם דהרמב"ם אין חילוק ב' אומות לאומה אחת . וזה הוא נזקק גם לדרכי שאנני כותב ליישב בזה דברי הרמב"ם בענין עובר ירך אמו) מהקודם דייק הגמ' מהא דלרין קרא דאשר יולדו . דע"כ דר"י סובר דעובר לאו ירך אמו (והוא כמו דסובר לישנא בחרתי דתמורה הג"ל . חליבא דר' יוחנן כנ"ל . ובאמת לא קיימא לן קן אלא דלף ר"י סובר דעובר ירך אמו כנ"ל . ואף מהא דלרין הקרא דאשר יולדו אין רהיה דעובר לאו ירך אמו . ומבואר זה במאי דאומר הגמ' כי אחא רבינא כו' וכאשר אפרש) ומקשי מיניה לרבא . אבל כי אחא רבינא אר"י דבאומות הלך אחר הזכר . וילפין זה מקראי כמו דאמר הגמ' שם . ובקדושין מהא דהניא כמבואר . ובשנתיירו הלך אחר הפנים . והוא משום דלכיה אשר יולדו . יעוין בדברי ה"ה פ' י"ב מה' אסורי ביאה הלכה ב' . וזהו דלרין הקרא דאשר יולדו . דל"כ לא היינו מחלקין בין קודם שנתגיירו לאחר שנתגיירו . והמיד היינו הולכים אחר הזכר . וזהו דלרין שאל הגמ' ע"ז דלר"י נתגיירו הלך אחר הפנים מניין לו זה מקרא ואין מפרש כלל הגמ' זה והא דאמר ר"י באומות הלך אחר הזכר . שפיר מפרש הגמ' דמנין זה מקרא . והוא כי זהו המכונן במאי דאומר הגמ' כי אחא כו' ליישב דלכיה נזקק להקרא דאשר יולדו . וא"כ כבר הוא מבואר ועומד דהא דנתגיירו הלך אחר הפנים . וילפין מהקרא דאשר יולדו . ובקדושין (ס"ז ב') דאומר שם מאי באומות הלך אחר הזכר . אין שואל שם הגמ' רק למאי הלכתא יש להלך אחר הזכר כל זמן שלא נתגיירו יעו"מ ברש"י . ומביא את דברייתא המבואר בה החופן דפקא מיני' בזה . וכמו קן הוא שואל שם על הא דנתגיירו הלך כו' במאי חלימא כו' . אינו רוצה הגמ' שם רק לידע הכל הביאור לצד דבדברי ר"י בחיזה אופנים הוא הביאור בדברי ר"י . אבל על הא דמג"ל לר"י כ"ז לא נחית הגמ' שם לבאר . וסמך על מאי דמבואר ביבמות בשם ר"י עמנו . דדרש מאשר יולדו כנ"ל . ועיינש בזה קושיא (יב) בעז"ה . וז"ל בין לפי הג"ל . ובין לפי דברי הגר"א שש"ע ח"ע ס' ד' ס"ק י"ז הג"ל . דהא דלרין נתגייר הלך אחר הפנים דהוא נתמך ראשון שנשא מצריה שניה . ובמלכות ראשונה שנשא אתמרי שני דלף דבאמת אין חילוק לפי דברי הגר"א הג"ל . וזו קן הוא שואל שם על הא דנתגיירו הלך כו' במאי חלימא כו' . אינו רוצה הגמ' מדברי ר"י דאומר באומות הלך אחר כו' . דמיייר בגווי דהא דהוא בשני אומות . ואף בשני אומות מצויר מאי דאומר נתגיירו כו' . וגם ממאי דאומר נתגיירו הלך אחר הפנים ששניהם . משמע דיתכן דבגוויא דהא יש לז פנים שזכר וז פנים שנקבה והוא כמו דמיייר בעמנוי ששנא מצריה . דלם הולידו זכר שרי' אבתרי' ידי' . ואם הולידו נקבה . שריא אבתרי' ידיה .

ח"א טית

קנה ודעת הב"י הוא ג"כ דיש לסמוך על הבחנת הרופאים
כמבואר ממא"י שכתב בעור סי' קל"א לענין חלץ
אדום שזכרו הר"ן והב"י דברי הב"י לעיל ומסביר דעת הב"י
דמניין וסמכין על הבחנת הרופאים בכל מילי ואף דבעל פמ"א
ח"א שאלה י"ב הג"ל מפרש לדברי הב"י דלא הסיר רק מחמת
דהאשה הרגושה כאב בכליות כמבואר בדברי הר"ן שזכרו
הב"י וגם חנני כתבתי לעיל ביוצא אחד על הקוסית עבודת
הגרשוני וגם קוסית בעל פמ"א לדברי הב"י הג"ל דרך פטעית
כללי סמכין על הבחנת הרופאים ולא על הבחנתם בענין
פרטי. אכן לפענ"ד נראה דלמיתת הדברים הוא דדעת הב"י
הוא דסמכין שפיר בכל מילי ואף בלא שום ראיה לדברי
הרופאים וסרתי נזה דהב"י בעור סי' קל"ט מביא לכל דברי
מהר"ק שבסורס קט"ע אשר בדבריו מבואר בין מסתימת
לבנו ובין מראיתו שם דחין מחלק בשום דבר מדברי חילוקים
הג"ל (אכן החילוק שכתב בעל כנסת יחזקאל בסוף תשובה
ל"ד וישבתי בזה לעיל חות (קמא) קוסית בעל פמ"א על
הב"י ז"ל זה אינו ממועט בדברי מהר"ק הג"ל) ושפיר סובר
דהמיד סמכין על הרופאים והב"י שם לא כתב על דברי
מהר"ק שום דבר ולכן משמע דלית ל' כל החילוקים הג"ל
וגם על דברי בעל פמ"א העשורתי לעיל וגם לפענ"ד נראה
דחין נהעמים כלל בדברי הב"י כמו שמפרשו בעל פמ"א בג"ל
דאף דהר"ן זכר שהאשה הרגושה כאב בכליות עכ"ל הב"י כאשר
כתב ע"ז דאף בלא טעמי' דהר"ן יש להסיר מחמת ה' דהמלת
דיש לסמוך על הרופאים שאומרים שהוא בא מן הכליות כג"ל
האר"י הב"י ולא זכר מאי דהאשה אומרת שמרגשת כאב
בכליות ואשר ע"כ יש להאמין להרופאים ולסמוך על דבריהם
ולכן מבואר דהוא מזהיר אף אם אינה מרגשת כאב בכליות
והנה בספרי העור הנמצאים בעת חיותה בדק הב"י ז"ל
והוא שיתבס' במים בפושטין מע"ל ולא ימחו כמו שכתבאר בס'י
קפ"ה ע"כ ומבואר מן הד"מ שם ה"ק ד' וכן תשובה ק"כ
הג"ל ומן דברי בעל פמ"א בח"א שאלה י"ב הג"ל דלא ה'י
בספריהם דברי הדק הב"י הג"ל ולפענ"ד נראה דוודאי הוסיף
חיות מדפוס ומגיה ואין לדברי בדק הב"י בלאר דאם
חיותה כמו שכתב דלהסיר החדש שכתב הב"י לר"ך בדיקה
בפושטין ואם גימחוה ליכא שריותה של הב"י לפ"ז מי ביקש
זאת מן הב"י ז"ל שיאמר שריותה חדש ולהלכך בדיקה בפושטין
מה שלעמים שריותה שכתב הר"ן ח"ל להבדיקה ואף אם ימחו

(אשר הוא נובע מדברי הרי"ב"א) לאיסור דאורייתא. וכן
בעל פנים מאירות כתב בדרך הזה קלח דווקא ברוחה מחמת
חשמים הסיר ולפענ"ד נראה כמו שכתבתי ואף דמי לכי לעורר
דברים נגד דברי רבותינו הגאונים הג"ל רק כיון דאף הנה
לא כתבו הכרעה וראיה דדעת הרי"ב"א הוא כמו שכתבו
דוקא. רק דבעל נודע ביהודה כתב שאין ללמוד לאיסור
דאורייתא ובעל פנים מאירות אומר ג"כ דיש לומר דמודי
דעה המהרת ברוחה מחמת חשמים דבשאר דברים לא סמכין
ואחרי דלכ"י מלחתי מקום להכריע דדעת הרי"ב"א הוא דאף
בכל מילי סמכין להסיר על הרופאים למה לא נחפוס כן
ויחיה שיטת הרי"ב"א כשיטת הרא"ש ומהר"ק הג"ל וכן הרבה
דעות אחרות אשר אכתוב לקמן :

קנה ודעת מהר"ם לובלין הוא ג"כ בודאי דיש לסמוך
על הרופאים אף באיסור דאורייתא וכדעת
הרא"ש הג"ל ממש ואף דרלית בזה הרבה עמודי עולם דרנו
להוכיח מדברי מהר"ם לובלין להיפוך והוא בעל עבודת הגרשוני
בשאלה ק"כ כתב שם וז"ל ולהסיר קוס' זו לריבין חנו לומר
שפירשו דמלתא הוא כמ"ס מהר"ם מלובלין בתשובה קי"א וז"ל
פירושא דמלתא קי' הוא כו' הרי קמן מבואר נגלה לפי פ'
זה שחכמים ז"ל לא ראו לסמוך חדברי הרופאים עד שבהם
דבריהם. אינרא שיש לדחות ולומר לעולם כו' ומה שלא ראו
חכמינו ז"ל לסמוך חדברי הרופאים לפי שהיו יכולין להבחין כו'
ע"כ יטו"ש וכן הוא ממש דברי בעל מעיל דקס' תשובה ל"ד
ובספר סדרי טהרה סימן קפ"ח ס"ק ה' כולם כאחד כתבו להוכיח
מן דברי מהר"ם הג"ל דחין לסמוך על דברי הרופאים ואחרי
זאת כתבו בדרך האפשר דלולי משום דליכא לברורי לא סמכין
ובתשובה בעל כנסת יחזקאל הביא ג"כ דברי מהר"ם לובלין
וכתב וז"ל וז"ל הדבר פ' הנמ' שלא סמכו חכמים על הרופאים
א"כ ל"ע על הב"י כו' . ותמיהא גדולה לי שכולם כאחד לא
הביאו רק ראב"י דברי מהר"ם לובלין ואת סופו לא הביאו
אשר מבואר בהדיא בדבריו דיש לסמוך על הרופאים אם
אומרים מכה יש להאשה בחוך מעיה שממנה הדם יולא וזהו
לשונן שם אבל אה"נ אם אשה רואה אפי' דם גמור ואומרים
הרופאים שידוע להם בציור שיש להאשה מכה בחוך הדם
שהוא המקור שממנה הדם יולא או שהאשה בעצמה אומרת
כו' נאמנת וטובה כו' ע"כ הרי מבואר דעתו וודאי דיש
לסמוך על הרופאים היכא דליכא לברורי :

קנה ודעת נקבה לבעלה או שהפרישה מעוברת היא וולדה ירעו עד שיפול בהם מוס והוא כהמים וזלזל כר"א (המורה י"ט ע"א) דדיו דר"א לא חתא רק
בשני התנאים דווקא והוא שיריו משוייר ועובר לאו ירך אמו הוא אף דשיירו משוייר היו הדין כהמים וזלזל כר"א וביאר ד' ב"ל לעיל
באות (ג) ודברי הרמב"ם שם בפ' זיין מה' עבדים ה' י"א עולים ג"כ מרמזים ומדוקקים ואין בדבריו שום סתירה כלל דלחך דירך אמו הוא לכן כתב
בסיפה הענין דהוי כמשהכר ח'י עבדו ולא כתב דהוי כמקבל פטר שחרור לחזירו מיד רבו שלו דלחך דירך אמו הוא שפיר שייך גם בזה הסתירה דנישו
וידו בלחן כאלת ויד השפחה הוי כיד העובר והא דהוי כמשהכר ח'י עבדו הוא או תפוס לנריך להיות יד השפחה כיד העובר לזכות להעבד והשפחה אינה
משוחררת או משום דכיון דהעובר ירך אמו הוא וזהו יכול לשהכר גם לאמו ואינו משוחרר רק להעובר הנמשך אחר אמו ולכן הוי כמשהכר ח'י עבדו
אבל בריש גבי האומר לשפחה ה"א בת חורין וולדך עבד פסק הרמב"ם כרבנן דדבריו קיימין דמלתא דרבנן חין חלו רק בזה שיייר משוייר לבד ואף
דשפיר הוי העובר ירך אמו שפיר הוי דבריו קיימין ולא הוי השפחה כמו המשחרר ח'י עבדו או מהמח דיד השפחה מקבלת הנט שחרור בעד ענשה והיא
משוחררת ובין השפחה ובין העובר מקרי כולי' עבד ולא ח'י או דמיתה דהשפחה היא האם והיא העיקרית לנ"ע ולא שייך בזה עובר ירך אמו ומבוארין הדברים
בחוץ בדברי לעיל חות סה עד אחר חות פה ודברי הרמב"ם שם י"ב מה' אורי ביה עולים ג"כ לכוין כי מאי דכתב על פני דני' האחרונים דשם אחר הוא
מלרי ראשון ששאל מלרי טיה ומלרי רהטנה שישאל למלרי שני דלמד מקרא דלחך יולדו דניהם שני כד ביארהו בן בנות פט' בעז' . ולענין דין
הראשון שנרמז' הג"ל אחר הוא מלרי מעוברת שנהגייה ככתבתי לעיל חות (צ) דיש להספק בזה אם לר"ך ב' דרשא דלחך יולד או לא וכבר כתבתי
לעיל חות (כה) דחין הכרע בזה בטונת דברי הרמב"ם וכולל לפרשו כמו שנהגו ונהיטבו בזה כל דברי הרמב"ם לכוין בעזה"י :

צב עוד ים לעיין דהנה במנחות פ' ב' חיתא שם חני' ר' חייא הודה שנהערה בתמורה ונחה האחת מן חין לה חקנה כו' וכן בדף (פ"א ע"א)
חיתא שם ח"ל רב אשי לרב כהנא אם חיתא לר' יוחנן דלחך הפריש חסאת מעוברת כו' ח"ל מלן לימא לן דלחך ר"י אם שיייר משוייר
לחך אם שיייר ח'י משוייר והיינו פעמא דר' דלחך אדם מחסר בשבת הקדש ע"כ והנה לפי מאי דבארתי לעיל דהרמב"ם דפוסק כר"י דלחך הפריש
חטאת מעוברת כו' חין הכונה ביה כמי שרואה ללמוד בדבריו בעל הלח"מ דעמי' הוא משום דסובר אדם מהכפר בשבת כו' רק דעמי' הרמב"ם כמו
דהוא עמי' דל' יוחנן דסובר דשיירו משוייר וא"כ קשה דהלא מבואר בנמ' דמנחות (פ"א ח') הג"ל דאם דשיירו משוייר יכול להיות חקנה לתורה שנהערה
בתמורה ומהאחת מן דיפרוש מעוברת וימחין לה עד כו' והרמב"ם בפ' י"ב מה' פסולי המוקדשין ה' י"ג פוסק כר' חייא דחין לה חקנה חסו סותר לכאורה
להסוגיא דמנחות הג"ל דמבואר דאם שייירו משוייר יש לה חקנה כג"ל וזהו חין מועיל ח' מה שכתבתי בדרך החסד הג"ל דשיירו משוייר ועובר כו' הוא הרי מילי
נגהו ומהרמב"ם פוסק רק דשיירו משוייר אבל עובר ירך אמו הוא דעכ"ז הקושיא הג"ל במקומה קיימא דכיון דסובר דאם שיייר משוייר אף אם עובר ירך אמו
שפיר יש חקנה להנשאלה וכמו דמבואר מחאי דלחך מלן לימא לן דלחך ר"י אם שיייר משוייר דלחך אם שיייר ח'י משוייר כו' ע"כ הרי דלא חלו
הדבר רק בזה שיייר משוייר לבד וכן מסתברא בלחך כן דחין חלו רק בזה שיייר משוייר לבד :

גם ים להקשות דהנה בתמורה כ"ה ע"כ דחה רב המנוח לא דלחך דעמי' דר' הוא משום דלחך מהכפר בשבת הקדש והוכיח מר' יוחנן
עמו דלא אהדר לחלמיה ר"א דע"כ דעמי' משום דשיירו משוייר וא"כ למה חין מקשי שם הנמ' לפ"ז מהא דחני' ר' חייא דהודה שנהערה
בתמורה ומהא כו' כמו דמקשי רב אשי לרב כהנא במנחות פ"א ח' כג"ל וסורו דר' כהנא ח'י עולה לפי מאי דהעלה רב המנוח כמובן חזו
ביותר קשה לפי מאי דהעלתי בדרך החדש הג"ל וביארתי דלא סליק בתובתא בתמורה שם רק להא דעובר לאו ירך אמו לבד אבל הא דשיירו משוייר
קיימא

שות עמודי א"ש חלק א

עבורה האשה והגבול הוא כמו שכתב בעל עבודת הגרשוני דגבי החץ שפיר יתח צמים אף אם הוא מן הכליות ועליו מתור הכי מהמת חמירת הרופאים דסובר דשפיר יב לסמוך על הבחנת הרופאים וסארכתי בדברי הגי' לעיל :

קס והד"מ אף דמשיג שם על הכי' הוא רק מבוס דמבואר מדבריו שם דבין דגס גבי החץ אדום לדברי הרופאים לא ימוחו בפוסרין ומוטיל בכו הדדיקס כמו גבי קליפות ובערות ויבחושין ועפר ואחר דמוטיל בכו הדדיקס וודאי דלריך בכו הדדיקס כמו גבי הקליפות ובערות ויבחושין ועפר ולכן שפיר תמה שם על הכי' כמבואר בדבריו יעו"ש . אבל היכא דאין שייך בדיקה יתכן דמודי הרמ"א דשפיר יב לסמוך על הבחנת הרופאים כי היכא דנוכל לברורי מדברין וכמו דכן הוא דעת מהר"מ לובלין וכאשר ביארתו לעיל . ועוד י"ל לומר דמטין הדברים דעת הרמ"א הוא דבעלמא אף במקום דאיכא לברורי א"ל לברורי וסמכין שפיר על הרופאים ורק גבי קליפות ובערות ויבחושין ועפר וכן גבי חץ אדום דמדמה ד"מ לקליפות ובערות כו' בכו לריך הדדיקס בפוסרין לראות אם נימוח ודאי עממה מחמת כי הרופאים לא אמרו רק דקליפות ובערות כו' וכן חץ אדום אינך דס דניחוש לזה אבל אם נימוחו אינך קליפות או בערות או חץ רק דס קרום ודס נדס וכאשר כתבתי כמו כן לעיל אות (קל"ג) והרמ"א לזה מהא דבס' קל"ט סעי' ב' כתב הרמ"א לדברי מהר"ק שבסורס קל"ט ה' וז"ל הרמ"א שם ואשה בלו אותה הרופאים שלא תחוק ראשה צמים רק ציין יב לשאל לרופאים אם היין מסבך הסערות ואם חומרים שאינו מסבך יב לסמוך עליהם ואם אין הרופאים בקיין בדבר יב לאשה לנסות תחילה אם היין אינו מסבך הסערות ע"כ הרי דמבואר דאף דים לברר ע"י הנסיון ע"כ' היכא דהרופאים חומרים שאינו מסבך הסערות א"ל תו לנסות וסמכין על הרופאים לבדס ובחמת המטין בדברי מהר"ק יראה דפסעטיותן של דבריו משמש להלריך לנסות ג' פעמים וגם לשאל מהרופאים אכן מדברי הרמ"א סכ"ל מבואר דמפרכו דח"ל לשני הדברים הנסיון וסכחלה מן הרופאים ומוטיל חמירת הרופאים לחוד א"ל לנסות עוד ואף שיוכל לבוא לידי נסיון וסוי מלחא דאיכא לברורי . ואף דודאי י"ל דהא דפסק הרמ"א בדברי מהר"ק דסמכין על הרופאים במאי דאומרים שאין היין מסבך הסערות הוא רק מבוס דעממא רבס איכא שלא לחוש כלל שהיין מסבך וכאשר כתב מהר"ק שם מ"מ אחרי דלא מצינו בדברי הרמ"א דכתב דאין לסמוך על הרופאים בעינין אחר כי מדבריו בד"מ שבס' קל"א הג"ל

לא מוכח דאין לסמוך על הרופאים כאשר כתבתי לעיל ובס' קל"ט כאשר כתב שם הגי' דברי מהר"ק סכ"ל אשר מדבריו מבואר בהדיא דלאו לעינין רחוקים ציין לבד סובר דים לסמוך על הבחנת הרופאים אלא דבכל מילי יב לסמוך על הרופאים וסכ"מ לא כתב שם ולא כתב שם ע"ז מלומד ואדרבא כ"ע ס' הג"ל כתב ברמ"א דברי מהר"ק וסוכיף להקל על המורה מפסעטיות דברי מהר"ק כנ"ל . לכן מטין הדברים דעת מהר"ק דשפיר יב לסמוך על הבחנת הרופאים בכל מילי ואף במקום דאיכא לברורי :

קסא ובעל כנסת יחזקאל בתשובותיו תשובה ל"ב ותשובה ל"ד העלה הגל להקל דשפיר יב לסמוך על הבחנת הרופאים . אף כמלומדים מכה יב לה שמוליחה דס דטהורה וסוף תשובה ל"ד הג"ל כתב שם החילוק הסכחנה כמחשבה החולה וסארי הבחנות דהדעס ככתב דל"ע אם מותרת לשמש אחר כמחשבה ולסמוך על הרופא דאומר שפיר נתרפאה מ"מ בשארי ענינים שפיר מודה דים לסמוך על הרופאים ובתנתי כבר לעיל בלוח (קסא) ליישב בזה מה שצמד בעל פמ"א על סכ"י . גם כתב בעל כנסת יחזקאל צדוק תשובה ל"ד הסכחנה דהיכא דאיכא לברורי דשפיר יב לברר אבל בליכא לברר דעתו דים לסמוך שפיר על הרופאים :

קסב ובעל עמוד"ג תשו"ג כ"ב העלה ג"כ דים לסמוך על הרופאים רק דכת' דלא מפני שאנו מדמין ניעמד טובדא וסעלה להקל למעשה כאשר יסכים עוד רב עמו לסמוך על דברי הרופא במאי דאומר שא"ל לבוא טיפין אלו מן המקור צלירוף הסכחנה דאין אורח בל אלא בשעתו הרי דצלירוף חיוס סכחנה סמך אף למעשה ולהלכה ה' מראה לו דשפיר יב לסמוך אף בכל מילי :

ובעל מעיל לדקה תשו"ג ל"ד העלה ג"כ דים לסמוך על הרופאים ובסוף תשובתו שם כ' דלא מלחו לבו להקל למעשה וסכ"כ הרב בתשובה עמוד"ג גם הר"ן לא רחם להסירה על סמך שאותו חץ אדום דרך להוליד צבליות אלא שאר הסירים ובדיקות כמ"ס וכתבן עוד שם דפתח פתוח מלא דקסס לסמוך על הרופא' מהא דמסופקים בס' קפ"ז לסמוך על דברי הרופא' לאסור אשה איסור טולמית ואש' דהוי מלחא דעמידה לגלוי שמחירא לשקר ע"כ וסנה מה שבסוים מהר"ל לפי מאי דמבו' בד"מ ס' קל"א הג"ל דגס גבי החץ אדום אם הוא מן הכליות לא ימוחו בפוסרין ומוטיל בכו בדיקס כמו גבי הקליפות ובערות לפי זה לא מוכח מן דברי הר"ן מידי דלכן כתב עעמים אחרים שס' עסורה אף אם ימוחו בפוסרין כחוב כן בד"מ

הנהיגה

קיימא כן וליכא ע"ז חיובתא וסנה מהא דתני ר' הויה הגל היה בליק בתשובתא אף לא דשירור משויר כנ"ל :

צד והנראה י' ליישב כל זה דהנה במנחת שם פ"א ע"א איחא שם אחרי הגל ח"ל דימי ברי' כו' לרבינא ויחיי בהמה ולימא הרי ע"ז כו' א"ל החורה חמרה טוב אשר לא חדור משתדור ולא חשלים ואת חמרת ליקום ולמדור בתחילה ע"כ וסנה בנדרים ס' ע"ב שריך מ"ס נדר דלא דלמא אחי בכו לידי תקלה נדבה נמי לא דלמא אחי בכו לידי תקלה (יעוין דרש' ור"ן סכ) כלהל הזקן דתניא אמרו עליו על הלל הזקן שלא מעל אדס בעולתו כל ימיו מביאה כשהיא חולין בעזרה ומקדישה וסומך עליה ושוחטה כו' וכן שם דף (י"ד ע"א) אומר הגמ' שם נדר כו' נדבה נמי כו' ר"י לעממי' דאמר אדס מביא נכשתו לעזרה ומקדישה וסומך עליה ושוחטה ע"כ הרי מבואר דלהקדים קרבן נדבה ולשהותה איזה זמן ולהקריבה נדבה דומה ממש לנדר ואסור בזה לנדוב כמו לנדור וא"כ לפי מאי דמכתי רבינא החורה חמרה טוב כו' ואת חמרת ליקום ולמדור בתחלה מעשה חו לא קשה ג"כ מאי דקשה רב אשי לרב כהנא דלר"י יפרוש מעובדת וימחין עד שחלד דאחר דומחין ולא יקריבה חייב ממש האין יקום וינדב כן בתחילה דהוא אסור כמו לנדור והוא נטון לפענ"ד ומעשה חו לא קשה מידי לא מאי דהקשינו בזה (צג) על הגמ' דתמורה ולא מאי דהקשינו בלוח [צב] על הרמב"ם כמובן וסלס בעז"ה ישוב כל דברי הרמב"ם ז"ל בעינין טובר ירך אמו :

ומעשה אדרבר קצת בעוה"י מאי ריש להתעורר לפי הגל בעינין הננוע להסדור ברפנים והוא

צת הגה לעיל בלוח (פת) ביארתו דברי הגמ' דיבמות ע"ה ע"ב דאומר שם כי אחא רבינא אכ"י בלומות הלך כו' דהוא נמשך על מה שלמשה והוא חזרה מקודס והבאתו שם דברי הגמ' שפירש ג"כ דהוא חזרה ובדרך הזה הלכתי ג"כ [והגר"א ז"ל מפרש דהחורה הוא דפליג רבינא על רב דימי ואנכי ביארתו ככדי ליישב מה שסתעוררתי על הרמב"ם בגוונא חמרתא קתה כמבואר לעיל שם ואזכיר חייב מזה] ופירשתי דהוא חזרה קמאי דהבין הגמ' מקודס דהא דלריך הקרא דאשר יולדו הוא רק מחמת דעובר לאו ירך אמו ומחמת זה הקשה הגמ' מרבא דאמר גזירות מעובדת שפלה כו' ותי' הגמ' דשאני עובר דהיינו רבייתא אכן לפי מאי דכי אחא רבינא אכ"י דבאומות הלך אחר הבור שפיר צריך חו הקרא דאשר יולדו אף אם עובר יא"ה דלא נימא דלולין בלומות בחר הוכר אף לאחר שנתגיירו ונא דהרשע דאשר יולדו דכשתגיירו הולבין אחר הפגוס והארכתי בזה לעיל שם ומעשה נוכח חו לומר לכאורה דמסתקא חזר הגמ' גם מהסבנא דעובר דהיינו רבייתא דלא שייך חזירה בזה כי הגמ' לא אמר זה הסבנא דשאני עובר כו' רק מחמת דרנא ליישב לרבא הא דהלריך ר"י לדרשא דאשר יולדו ואחרי דלפי מאי דכי אחא רבינא לא קשה חו כנ"ל א"ל חו לביטויא דשאני עובר ולכן נאמר דחזר הגמ' גם מזה וסכלל נכלל במאי דאומר הגמ' כי אחא רבינא כו' דהוא לטון חזרה כנ"ל וא"כ לפי יודחה היסר השלישי של הראש' לעינין הקליעות אשר כתב דמחמת דאיכא כעונה נפשות לגלחן הוי הכי רבייתא כמו בעובר דאומר הגמ' דהיינו רבייתא ולא חייץ

שם וז"ל דלא מלינו בשום מקום לשמוך דאדרי רופא באיסור חורא ע"כ ולכן יס לומר דכוונתו דבאיסור חורא היינו באיסור דאורייתא ולא באיסור דרבנן רק דלפ"י לא ח"ש מאי דכתב שם ח"כ וז"ל ואף לדעת דסתורו באשם שנחזקת להיות רופא כו' וכבר הבאתי דבריו לעיל והנה גבי אשם המוחזק ברופא מ"ת אינה אסורה רק מדרבנן לבד. וכאשר כתב בן צעל מדוע ביסודם מ"ק שאלם מ"ב דאין ללמוד מהדעה המתרת ברופא מ"ת לשמוך על הרופא במילי דאורייתא דשאני ברופא מ"ת דהוא רק מדרבנן יע"ב וח"כ בעל פמ"א דכתב דעמס דעה המתרת ברופא מ"ת הוא מחמת דאחי' חוקק דלא מרעינפשי' ומוציא מידי חוקק דרופא מ"ת יע"ב מבוחר דזולת העמס הנ"ל אף כי ברופא מ"ת הוא רק מדרבנן ועכ"ז אין לשמוך על הרופאים ואפשר דיש לדחוק ולחלק בין חוקק דרופא מ"ת דאף דהחוקק אינה רק מדרבנן עכ"ז אם משקר הרופא וחרפה עוד העמס בשעת השמים יבוא לידי איסור דאורייתא ואיסור ברה ועכ"כ אין לשמוך על הרופאים זולת הסכנה דאחי' חוקק כו' ומוציא מידי חוקק הנ"ל אבל בהא דמיידי בעל פמ"א כס' קמ"ו חלק ב' דרובו ואינו מקפיד החליטה אינה רק מדרבנן ולא יבוא לעולם לידי איסור דאורייתא בזה אף בעל פמ"א מודי דיש לשמוך על רופא ישראל ולכן כתב דאף אם הוא רופא ישראל שמה לא ילית ברפואה זו או שמה לא יתהוו הכי מחללקין או שמה לא יקבל החי גופא שמה.

קסד היוצא מהג"ל דדעת הרמב"ם ומהרי"ק והב"י ומעין הדברים דכן הוא ג"כ דעת הרמ"א ב"ד ס' קל"ע (ולקמן ח"י אדבר בדעת הרמ"א) וכן הוא דעת מהר"ם לובלין ובעי כנסת יחזקאל דיש לשמוך על הרופאים בכל מילי אף בדאורייתא וכן הוא דעת בעל שבות יעקב רק דכתב באופן שיסכים עוד אחד וכן הוא דעת בעל עבודת הגרשוני ומעיל דקס רק דהמס השבו למעשה ובצירוף חייו סברה כמו חוקק דאין חרבה בזה שלא בזמנו מתיר בעל עבודת הגרשוני אף למעשה וכן בעל פמ"א דלא התייר לשמוך על הרופאים כשאין רחמים לדבריהם הוא יחידא בדבר וכבר התעוררתי על כל דבריו בזה וגם העליתי לעיל דאף דכל הראיות של חיוב לא יב' לדחות וליישב מ"מ מהא דשאלו מהרפואים בני עצמים גבי קליפות וגבי פערות יש להשתוות שפיר דיש לשמוך על הרופאים בכל מילי וכאשר סביר כל הני פוסקים הראשונים והאחרונים הנ"ל שזולת בעל פמ"א כנ"ל:

קסה והנראה לי לחדש עוד בזה דבר ולומר דעד כאן לא חקרו וחלקו הני פוסקים הנ"ל בענין נאמנות הרפואים רק בהבחנת הרופא בחולאת וענין המוסתר והנעלם בפנימות החולה כי אחר שנעלם משיני הרופא הקלקו שנתחווים באברים הפנימיים של החולה ואינו יכול הרופא לידע

שם והארכתי לעיל בזה ומאז שכתב דמלא פתח פתוח ממאזי דמסופקין כס' קפ"ז הנה בסימן קפ"ז מבוחר שתי דעות דיש מסתפקין אם מותר לשמוך על הרפואה ויש מי שמתיר ולבאורה כבר דעת המתרת ראוי לגרור ולפסוק בענינים כאלו אשר דומם לעיגון ואין מוציא הספק של דעה הראשונה מן הוודאי של דעה ס'י' ולפי מאז דכתב בעל כנסת יחזקאל אף דעה הראשונה לא הסתפק רק אם לשמוך בהבחנת הרופא בדבר כזה שחומר שכבר נהפכה דשכיחא דעמי בזה אבל בשאר ענינים מודי כ"ע דוודאי יש לשמוך לפ"י נסתם הפתח אשר מלא בעל מעיל דקק פתוח גם מאז דכתב וחפ' דהוי מלחה דעמידה לגלויי שמתירה לנפקר ע"כ כבר ביארתי דאין זה מעלה ומוריד כלל כי מאז דיש לדון בענין הסמיכה על הרופאים הוא רק מחמת ההשם דעושים בזה השערתם וסברה זו כתב בעל מעיל דקק בעלמו שם וכן בתשובת בעל פמ"א הנ"ל והוא פשוט דזולת הסברה דיש לחוש לעושים אין לחלק בין רופא ישראל לבאר עד דוודאי לא גרע הרופא האומן אשר הוא אינו חפץ למרעי' אומנתו ובין ההשם הוא דעושה הרופא אין נפקותא במאז דעמידה לגלויי כי לפי דעתו הוא אומר חמה וזהו אין להאריך כ"כ כי גם בעל מעיל דקק נא כתב רק לכל כן לבד. ומן דבריו כ"ע ס' קפ"ה ס"ק ה' בסופו במאז דמביא בשם ב"ה שבות יעקב מבוחר דגם דעת בעל שבות יעקב להקל לשמוך שפיר על הרפואים וכן מלאתי בבאר היטב ס' קפ"ה ס"ק י"ז בשם בעל ש"י רק שכתב בשמו דאין לשמוך ע"ז עד שיסכים עוד אחד מבעלי הוראה למעשה:

קסו אכן דעת בעל פמ"א ח"ה שאלם י"ב דאין לשמוך על הרופא' רק כשיש ראי' לדבריהם והבאתי כבר לעיל דבריו והתעוררתי על כל דבריו בהסבחתו הנ"ל ולבאורה דבריו סותרים למאז דכתב ב"ה ס' קמ"ו המובא ב"ס"י ס' קל"ה ס"ק י"ב דכתב גלבונו וחפ' הוא רופא ישראל שמה לא ילית ברפואה ופמ"א בו' דרופא ישראל דשפיר יש להאמין לו הנה ראוי להסיר זולת הסברות שכתב אבל באמת אין סותרים דבריו מידי דהוא הוא הסברה שכתב שמה לא ילית ברפואה זו. דאף דהרופא אומר דוודאי ילית ברפואה זו מ"מ יש לומר דעושה הרופא ברפואתו חלם. גם אפשר דהיכא דלא יוכל לבוא לידי איסור דאורייתא לעולם כמו היכא דהקליעות המס רק ברוב הראש דנפי מאז דחידש בעל פמ"א ח"ה הסברה דע"פ חמירת הרופא הוי הו' אינו מקפיד והארכתי בזה כבר לעיל דוודאי כן הוא דהוי אינו מקפיד אף אם באמת עושה הרופא ח"כ ברוב הראש הוי רובו ואינו מקפיד דאין חולק מדאורייתא כלל ואין לחוש רק לחליטה דרבנן לבד בזה שפיר מודי בעל פמ"א דיש לשמוך על הרפואים רק דהוא חושש שמה לא יושיל הסלחה ברפואה ולא ה' מורה לשונו ב"ה שאלם י"ב הנ"ל דכתב

הגדה

חיין והלא לא לפי הנ"ל במסקנא קיימי דהא דאינו חיין האם להעובר הוא משום דהעובר ירך אמו הוא ולא משום דהיינו רביח' וזהו יבול'ק לשאר דברי ההיתרים [זולת המבואר מאזה קפה ולהלן] שכתבתי בפנים בענין השאלה הנ"ל פתח אמרי בפנים אשר יסוד ההיתרים הוא מאז דהעליתי בפנים כי עמס השלישי של הראב"י הוא עיקר וכי כדאי הוא לשמוך אף עליו לבדו ובדברי שכתב הנ"ל מכל להדום כל יסוד הזה ולומר דאם דהראב"י מפרש דהסכנה דעובר היינו רביחיה קיימא אף במסקנא חכן להרמב"ם לפי הנ"ל לא קיימא זהה במסקנא ועכ"פ אינו מוכרח דקיימא במסקנא ואפשר דגם להראב"י נוסף לא היה מוכרח כל כך דקיימא זה במסקנא ולא התייר רק בצירוף עצמים האחרים שפ' שם אשר המה אינם בייסוס גבי השאלה שכתבתי המוצא בשתח אמרי כתבואר כ"ו בפנים ואם דלא ממאזי דאורייתא דרך חרש כנ"ל נעביר מחמת זה שיבדא חכן כ"ו אינו רק אם היינו באין להקל מחמת דרך החדש אבל לחוש להחמיר ובפרט במאזי דהחמירו האחרונים נ"כ יתכן דשפיר יש לחוש וגם דאף אם לא נאמת להדור החדש שכתבתי ואף אם ימלא חיה סתירה וקשיא עליו עכ"ז יהי' ח"ך סיהי' כיון דעכ"פ אנו רואין דהרמב"ם מביא זה הדבר דאשר יולדו להא דמנרי בני שגשח מנריה ראשונה ובאם דנאמר דדעת הרמב"ם הוא דעובר ירך אמו וכאשר כתב בן צעל דאשר קלשונו כפ' י"א מה' חק' ממון ה' י"ב ובשאר מקומות הפס ג"כ בליט' אשר מורה הכל מזה דשפיר' הוא דעובר ירך אמו והארכתי בזה לעיל וא"כ לפ"י מבוחר דע"כ סבר הרמב"ם איזה פירוש או ראי' יהי' ח"ך סיהי' דהא דדייק הגמ' דיבמות ע"ה ע"ה טעמא דכתיב אשר יולדו בו' כלומר דמאז דנצרך להרשא דאשר יולדו מוכח דעובר לאו כו' כ"ו לא קיימא כן באמת אמרי דהרמב"ם סובר דעובר ירך אמו הוא ועכ"ז הביא להרשא דאשר יולדו וא"כ אמרי דמוכח דהרמב"ם ע"כ באמת לא קיימא כהא דהקשה ביבמות טעמא דכתיב בו' ממילא מבוחר דבאמת אין קשה להא דרבה אף בלא סברה דשאינו עובר דהיינו רביחיה ואין מצריך לשינויא דשאני עובר וא"כ דלמא לא קיימא באמת כזה הסברה ואף היכא דהוי רביח' חיין:

צו והנה לפי מאז דכתבתי בפנים ח"ה (עו) דכל השקלי וטריא דגמ' דיבמות דקפשי' מהא דאמר רבא גיורה מעוברת כו' הוא רק מחמת דהעובר עומד לפרש ממילא אבל הקליעות המה יותר עדיף ודמייא לידות הכלים שכתבתי בדרבן שכתבתי אשר הביא הג"ל ז"ל ראי' ממנה יענין בפנים שם לפ"י אף אם נאמר דהנמ' חוזר ממאזי דמשי' שאני עובר דהיינו רביח' ולא קיימא במסקנא זה הסברה אכתי אין נסתר מזה היתר השלישי של הראב"י וכן כל דברי שכתבתי בעניני הקליעות הנזכרים שכתבתי שאלתי אבל לפי מאז דכתבתי בפנים ח"ה (עו) דעובר וקליעות דמין להדדי ושיניהם חולים בשקלי וטרי' דגמ' דיבמות הנ"ל ואם כן באם דנאמר דלא קיימא באמת כסברה שניא דגמ' דשאני עובר דהיינו רביח' והנה נסתר לפ"י יהיה הג' של הראב"י ואפשר דגם הראב"י לא כתב רק בצירוף עצמים האחרים אבל בענין שכתבתי המבואר בדרבי שכתבתי ח"ה (א) דאין שייך עצמים הראשונים של הראב"י לא מכל חו' לדון היתר בזה מזה טעם הג' של הראב"י:

שו"ת עמודי א"ש חלק א

הם חמות מחולי זה ונמא וסלך בשוק וחלם ומת חומדין חותו
 חם מחמת חולי הראשון מה כ"ז גע ואם לאו אינו גע ע"כ
 ואומדין הוא וודאי ע"י הרופאים דמי בקי באומדנא הג"ל אם
 לא חכמי הרופאים ובמבואר כן כהד"א ממאי דכתב הכ"י
 בעור חס"ע בשם תשובת הרשב"א והוא פס"ע אכן בעור ה'
 קמ"ס ע"י ע' דכתב דע"ז נזכר שלא יאמר אם חמות מחולי
 זה שמא יצא אדם שאינו בגון ויבטל ע"ס הרופא ביאמר שלא
 מת מחמת חולי ויולי' לעז על הגע יע"ש והוא מבואר וודאי
 דאף בחולי פנימית אומר מחמת חולי הג"ל דאומדין אורו דהתם
 אינו חייבי נבטל ומוכח רק חולת סתם יסוד חיות שיהיה
 ואדרבה רוב החולים החולת שלהם היא חולת פנימית וכל
 הפוסקים לא חלקו התם בין חולת לחולת הכי מבואר דכנ
 מיני הוי דקין דשפיר יש לסמוך על הבחנת הרופאים והפניג'ד
 הוא ראי' שאין עליה חשופה ואף כי מי יכול להכריע בדבר אחר
 כבר הסתורו הראשונים והאחרונים וודאי לא חס כמוני עכ"ל
 אחרי דאין כותב הדברים להחליט רק בדרך שחלם לבד לא
 מנעתי לדבר כל מה שלכנני בענין הזה ולכן אומר בפניג'ד
 גרסא דדדאי בראי' הג"ל להכריע דהד"ן הוא דכל מילי יס
 לסמוך על הבחנת הרופאים בכל מילי ובאשר באמת כן הוא
 דעת רוב הפוסקים כגולם כג"ל וגם שלא מהר"א דמכנה
 גיטין הג"ל לבד מוכח דמכנין על רופאים דבאמת גם
 מהא דבב"ק (לא ח) הג"ל מטין הדברים ג"כ דאף בחולת
 פנימית סמכין כג"ל וגם כבר הוכחתי ג"כ מהא דשאלו ב'
 פעמים גבי קליפות וגבי בערות במבואר הכל לעיל :

אבן

קשה אבן אם הרופא חסא גיטין דהד"ן הוא דיש לסמוך
 על הרופאים עכ"ל להלכה למעשה יש שובר גדול
 בלידו וכו' דכלא דרמ"א ב' גיטין ב' קמ"ס ע"י ע' כתב
 וז"ל דאין חסו בקיאין בזמן הזה ולכן אין לסמוך בזמן הזה
 מאומדנות הרופאים ע"כ וס"ל שברמ"א הג"ל הוא בכתב' מיימורי
 הסיוכים להלכות חיות סיון ל' וז"ל שם ובגידון זה אפינו
 לא הלך חלל במשנת הא' אומדנא בעי שיאמרו רופאים
 בקיאין ויאמרו שמתת חולי הראשון מת ומי אמר אחרו ופיר
 מי בקי בזמן הזה כההוא אומדנא שנאמר עליו להחזיר יבמה
 לבוק ואפי' לפי ר"ח ב' מיכא אומדנא בעי ע"פ בקיאין ביאמרו
 מחולי הראשון מת בדרבנן מתני' וכבר פירשתי דאומדנא בזמן
 הזה לא סמכין להקל דשמא לא נשמר יפה ממנה דברים
 שמהזירין את החולה לחלו ולה מתת חולי הראשון מת עכ"ל
 ואף דמן סיומו דכתב דשמא לא נשמר יפה ב' סייגי יכולין
 גידן ונמא דרק כזה לא סמכין בזמן הזה מחמת דריק הסברא
 דשמא לא נשמר ב' אכן מראשית דבריו מבואר דאף בלא
 הסברא הג"ל כלומר במקום שאין סייך סברא הג"ל רק עשה
 אחר יסוד חיות עשות שיוכל להיות בדבר הגידון ע"פ אומדנות
 הרופאים לבד אין לסמוך על האומדנא בזמן הזה ומאי דכתב
 בסיומו הסברא דשמא לא נשמר ב' הוא רק דעשות דשכית
 באומדנא דמת מחולי זו הוא הסיבה דאין נשמר יפה וודאי
 נפי

הגה"ה

עז ואף דהסתיק הג"ל להיגר הג' של הראב"י ולענין השאלה שנשאלת המבואר בפנים הוא מהרמב"ם ז"ל בג"ל והרמב"ם חיצא שריותא אחריה
 גבי הקליפות דאחר דאויב כנסו בהסרתה הוי אינו מקפיד כאשר כתב הלבוש והרמב"ם בוצר דהשערות חיות גדולין לענין וא"כ אף אם
 הקליפות הנה ככל הראש אחת בערך כל הגוף הוי רק מיעוטא ומיעוטא שאינו מקפיד אינו חולץ אף מדרבנן וכן כתב החתמה אדם ז"ל והארכתי בזה
 בפנים בלוח (ב) ואף דהעליה דקשה לגרף דעת הרמב"ם אף לסניף להסירא מ"מ להרמב"ם עצמו הוי פסיד מיעוטא ואינו מקפיד ולא חייב וח"פ
 אין לנו להוש' לכאורה מה שיש לומר שלהרמב"ם לא קיימי הסברא דהיינו רביה' סוף להרמב"ם עצמו אינו חייב מעשה אחר אכן הלא שני ענינים
 הג"ל אינם חלוצים זה בזה כי אף אם נאמר כהגאונים אחר כמותם היא ההלכה דהשערות גדולים לענין עכ"ל פסיד מוגל לומר בזה כמו שאנני כתבתי
 שיש לומר דלא קיימא הסברא דהיינו רביה' כי למה שברא מדברי הרמב"ם אין צורך בתסקא לשינויא דמשי' ביבמות שאני עובר היינו רביה' :
 צח אבל יותר נראה לי דאף אם נאמר כהג"ל דחזר הגמ' באשר אומר כי אהר רביה' משאי' דדייק הגמרא מהא דלר"ך הקרא דאשר יולדו דעובר לאו
 ירך אמה הוא ופסיד לר"ך הקרא לפי מהא דלר"ך רביה' אף אם עובר י"א עכ"ל מהא דלר"ך הגמ' שאני עובר היינו רביה' לא חזר הגמ' כי זה הסברא
 סביר הגמ' למלא דפשיטא וודאית כן לומר בה' מהמת הקושא דהי' קש' לפי הה"ל דלר"ך דלר"ך גיורית מעוברת סבילה ב' כי הגרסא לי דכל
 מלי דקשה הגמ' מרנא ויורד להא דשאני עובר ב' הוא רק משום דהסברא דשאני עובר היינו רביה' ה' לא חייב חס להעובר מחמת סברא
 הגמ' דאם דאמר רבא אחי' שפיר אף אם היינו מוכיחין מהא דלר"ך הקרא דאשר יולדו דעובר לאו ירך אמה עובר ב' לא חייב חס להעובר מחמת סברא
 אחריה דהי' היינו רביה' דלא נזכר לומר כהאורא דלא סידך הגמ' להא דשאני עובר ב' רק מהמת ההכרח שיה' מוכרח י"א עכ"ל דברי רבא
 לפי הה"ל דהלא על רבא נעצמו לא קשה מידי ובאשר כהבו החס' בב"ק (מ"ז ע"א) ד"ה מ"ט וביבמות (ע"ה ע"ה) ד"ה אלא דרבא ע"כ עובר דעובר
 ירך אמה וכן הארכתי לבאר לפי הדרך החוש שכתבתי להרמב"ם ז"ל דכן עובר רבא דעובר ירך אמה וא"כ ע"כ לריקן אנו למאי דישבו החס' בב"ק
 גביבמות הג"ל (ואף אם נאמר חיות יסוד אחר מנ"ל לחוש ולומר להרמב"ם דמפרש דלא כהחס' אחרי דקיימין לפי דברי הג"ל דהרמב"ם עומד ברא
 כשיסע החס' דעובר ירך אמה הוא בלמה ושיזו עממא דרבא כהא דפירא שחוקא נזכר מולדה ובאשר הארכתי לעיל) דעבי הגמ' ליישב מלהא דרבא

ולאכחין דבר רק כזה המשער בהתבוננות על מקרי החולה
 וכשתבונתו לפי העתים וכו' בלמה דבר קשה מאד ושבתי
 בזה העשות והסגילה ושייך בזה סברת בעל פמ"א דאין סייך
 לומר וכו' ראה או ידע אשר הכוונה הוא ראי' מוחשית וידיעה
 ברורה ולא כזה המשער מאומדנות לבד אבל כשהחולת או
 הדבר המעיד ע"י הרופא הוא דבר נגלה ונראה כמו פלע
 וחבורה ומכא ע"י שפיר קריין בזה וכו' ראה או ידע כי
 אחרי דהחולת או הדבר הוא ענין חילוני ורואה הרופא את
 החולת ואומר בזה מרפא וכן מצינו למה לא נאמר עליו
 בזה הלא כל ענינים המזיקים והמרפאים להחולה על חולת
 ידועה הוא ענין מבואר לחכמי הרופאים בין מלד חכמת הטבע
 ובין מלד הניסיון ולכן נאמר דכשהחולת הוא חולת חילוני
 כ"ע מורי :

קטו ור"א' ברורה נראה לפענ"ד דעכ"פ בחולת החילוניות
 דוודאי יש לדון ע"פ רופאים במה שמשפיעים
 בחמתם דאיתא בב"ק (לא ח) אמדונו וסברא נותנין לו כל
 מה באמדונו ב' עד מן שמיא הוא דרחימו עליו וכו' וודאי
 החומר הוא ע"פ רופאים ואף דחזיק דלא ה' כמו שאמר
 וסברא מקודם עכ"ל אמרינן דמן שמיא הוא דרחימו עליו
 ולא דענו הרופאים ומוליחין ממון ואף דבכמתן להולי' מחזקת
 בעליהם לא חולין בחר רובא והיישין למיעוטא דשכית חלל
 ע"כ דלא בכיה כלל דיענו הרופאים בחולת חילוניות כמו הלה
 ומכא ובאמת מטין הדברים דיש להוכיח מזה אף בחולת
 הפנימית יש לסמוך על הבחנת הרופאים דמי לא עסקין
 בהא דב"ק הג"ל דע"י הכחשו גרס להמונה הירוב וחולסה
 באיורי' הפנימית רק דלסברא כג"ל ולהקשות מזה על הפוסקים
 הג"ל דחששו לעשות גבי הבחנות הרופאים לא נזכר כי יש
 לדחוק וליישב דאין מיידי הא דב"ק הג"ל רק במכא חילוניות
 הגעשית מהכאם וחבלה כהמורגל - ועכ"פ גבי מהא וחבלה וכל
 דבר חילוני הנראה לעין הרופא שפיר מוכח מהא דב"ק דלכ"ע
 וודאי דיש לסמוך בזה על הבחנת הרופא ולא היישינ לעושה .
 וכן אמת דיש דברים דחששו החכמים באיסור כרה יותר מבממון
 וכו' לענין מים באל"ס וכל הדברים שאין מעידין בטוהים
 במכנה יבמות (ק"ב -) ובמבואר ברמב"ם פ"ז מנחות ה' ז' .
 ובש"ע ח"מ ס' דפ"ד וכדאיתא בב"מ כ' ע"כ היכא פשיטמר
 איסורא מממונה ואין כאן המקום להאריך בזה מ"מ אין זה
 רק במה שמבואר בהדיא דגזרו רבנן באיסור כרה חבל במאי
 דלא מליטו שפיר יס למילף אף איסור כרה מממון דאחר דלא
 חיישינן בממון לחיות מיעוט ואף דלא חולין בממון בחר רובא
 היכא דהמיעוט הוי מיעוטא דשכית מכש"כ דאין לחוש גבי
 איסור להמיעוט דהא קיימא לן דחולין באיסורא בחר רובא
 ואף אם המיעוט הוי מיעוט השכיה :

קטו עוד

נראה לפענ"ד דמוכח מתמנה מפורשה (גיטין
 ע"כ ח) דיש לדון ע"פ הבחנת הרופאים אף לענין
 איסור ערוה בחולת פנימית וכו' דאיתא בשם זה גיטין מהיום

הנאחזי דבריו חזק (קס"א קס"א) וכיבא דהחולא הוה חולא חילוני ים לומר דבזה שפיר ים לשמוך בכל מילי אף בזמן הזה ומטון דדברים כן כג"ל ומעתה דדגמא לעניני דקטינן בה וכו' וכו' לענין הקליעות הנעשים ע"י סמים ותחבובות דהעליות בזה כבר לעיל דהיבא דהמה ברוב או כל הראש ובראשית חומרים בתחבובות דהקליעות או אפשר אף אם אינם חומרים רק דהקליעות הוה רפואה לה ובהבדל הקליעות יתמך החולא מחמת מניעה רפואת הקליעות בכל זה תלוי אם ים לשמוך על הבחנת הרופאים והעדות או לא :

קעב הנה היבא דהקליעות המה אינם רק ברוב הראש לבד דלפי מאי דהעלתי לעיל דהיו מקפיד הו וודאי אף אם בחמת משקר הרופא ח"כ לא הו לכ"ע רק מדרבנן אף אם משקר הרופא דהו רובו ואינו מקפיד והוה עדות יותר ללד הקולא מהא דרואה מ"ס דבא' קפ"ז ה"ל דבזה לא יבוא לעולם לידי עבירה דאורייתא וגם לפי חילוק במחלק בעל כנסת יחזקאל כג"ל הוה ג"כ קולא כמובן בזה בוודאי ים להקל לשמוך על הרופאים ובאשר העליתי לעיל והאף אם הקליעות המה בכל הראש בזה אם דכחול ואינו מקפיד הו דאורייתא מ"מ ים לדון היתורא בזה לשמוך שפיר על הרופאים לא מבני בנונא דהשאלה הניבצ בשתה דברי לעיל וזה א דמבואר שם דחולא האשה הוה חולא חילונית ר"ל מכות ברנלי ופאב בראש ושיניה דהעליות בזה לעיל דיותר ים להקל בחולא חילונית ומסתבר כן אלא אף אם חולה הוה על חולא פנימית עכ"ל עדיין ים לדון ולומר דאחרי דאמיתא דהין הוה דים לשמוך על הרופאים באשר כן הוה דעת רוב הפוסקים כולם וגם מובה כן מן הראשי ראיות חזקות לפע"ל והאף בזמן הזה ע"כ דמבין ג"כ על הרופאים בחמת באשר אנו דוחין דלא הגיה הרמ"א ולא פוסק אחרון וזאתו בש"ע ה"מ מה' ר"ג אשר מבואר שמוציא' ממון מיושרים ע"פ אומר הרופאים וז"ל ה' קנ"ע פוסק הרמ"א ג"כ לשמוך על הרופאים לענין אם הין מסבך השערות כג"ל ולא מנינו שכתב דהין לשמוך בזמן הזה על רופאים רק באופן העור ה' קמ"ה ש"ע ע' אשר שם הוה רק לענין להכריע חליה או שלא תיבצ אלא באופן שיתאשר על בעלה ואין ידוע מתי התרפא ופאב הראש כעגונא או שתתגרם מצעלה והכן דשפיר ים להעמיד אדניא ולהסירם ע"פ חמירת רופא ישראל כשר וזאתו אף בענין דם וברופא אומר שם מכס הוה אשר דברו בזה כל בני פוסקים שהבאחי לעיל ורובם כולם מתירין ואין להתייבצ בזה ובהסבס סמוכים רבים וכן שלמים :

קעב אכן בענין הקליעות ים יותר להסיר אף אם המה בכל הראש יען כי אף אם המה בכל הראש עדיין אין מוחלט כ"כ שהוא חליה מדאורייתא דהלא הרמב"ם סובר דהגוף והשער נידונים לאחד והפרישה מסתפק דע"כ שערות על כל הגוף כולו ידועו כאחד ולא דשער הראש או בית השחי אחת נידונית לעצמה ואם דדעת הרמב"ם הוה יחידאי והגר"א מבית

הגהה

כ"ע וה"ל לא נכלל הו לומר במאי דמני הגמ' שהני עובר בו' דהוה מזה ההכרח לבד כי מאי הכרח כ"כ להגמ' אף בה"א דאם לייבצ דברי דבא דניונית מעוברת בו' שיהיה קיימא חליבא דהלכתא הלא ההלכתא הוה בחמת דעובר ירך' אמו כאשר העליתי כ"ל לעיל וכו' הוה הוה שיעה רוב הפוסקים דקיימא להלכה דעובר ירך' אמו הוה וה"ל א"ש אף בלא סברה דהיינו רביית דניונית מעוברת דה"ל בזה שצילס והם דהגמ' בל להעמיד את רבא בעצמו דהיו יכול לסבך אף דעובר לאו ירך' אמו הלא רבא בודאי סובר דירך' אמו הוה וכלל ואין ג"כ בין לפי הה"א דמקשי טעמא דרביא אשר יולדו בו' ובין לפי מאי דאומר כי אחא רבינא בו' אף לפי מאי דפרשתי דהוה חזרה מקודם רק דלפי מאי דמסיק לפי מאי דפירשתי אציא שפיר הוה דדשנין מאשר יולדו למזרי שני ששאל מזרית ראשונה אף חליבא דהלכתא ולפי הה"א הוה זה שלא חליבא דהלכתא דלפי הה"א לפי ההלכתא דעובר ירך' אמו נריך להיות בנה שני אף זולת הדרכא דאשר יולדו אלא מלמא דבא דניונית מעוברת טעמא בו' אף לפי הה"א אח' שפיר בלא הסברה דהיינו רביית' כפי ההלכתא ואשר רבא בעצמו סובר כן דעובר ירך' אמו וה"ל ע"כ הוה דמקשי הגמ' מרבא ומשני שהני עובר דהיינו רביית' הוה רק לריווחא דמלמא לבד כי היה זה להגמ' להסבך ששאלה דעובר היינו רביית' ולא חייב בודאי ולכן לא הש הגמ' להאריך ולבאר דהא דניונית מעוברת בו' אין שייך להא דעובר ירך' אמו דאף אם לאו ירך' אמו לא חייב ל' אמו דהיינו רביית' וקושטא דמילתא אומר הגמ' ולפי מאי דהדי' הראש' והוכיח מזה היתר לענין הקליעות ולפי מאי דהעליתי בפנים דעל זה הסברה לבד ים להפוך ולהסיר ח"ש ביותר דלפי זה הוה דניבא הגמ' הסברה דהיינו רביית' אף דהין ג"כ בזה לענין עובר דעובר ירך' אמו הוה בחמת מ"מ ג"כ מלמא אחריהא כמל לענין הקליעות או דומה לזה אשר לא שייך שם הסברה דעובר ירך' אמו והסברה דהיינו רביית' שפיר שייכא דלא חייב: **עט ועדיין** לכאורה ים לדון קצת ולומר דהא דמסיק בהמוכר (כ"ה ע"ב) הוה דעובר ל"א בחיובתא הוה רק מחמת דבגמ' מסיק ביבמות ע"מ ע"כ דכי אחא רבינא ח"ל' בחיובות הלך אחר הזכר בו' דלפי זה נריך שפיר הקרא דאשר יולדו לענין מזרי שני ששאל מזרית ראשונה דבנה שני אף אם עובר ירך' אמו הוה ובאשר ביארחי כל זה לעיל אלא לפי הה"א דהקרא דאשר יולדו אין נריך לענין מזרי שני ששאל כי' רק אם עובר לאו ירך' אמו ובאשר דהא דאומר רב דמי' את הדרש דאשר יולדו לענין מזרי שני בו' הכל שמע מר' יוחנן רבו ומקורם שבה הספס והא"כ מוכר וזהו דאמר גיה אבי חזינא לרישך בו' ובאשר ביארחי כל זה לעיל וכן מורין הדברים דרב דמי' משמיה דר' קאמר הכל דל"כ מאי מקשה הגמרא ח"כ

האיסור שע"פ הגדת הרופא ודאי דלין נ"מ אם הוא רופא ישראל או אינו יהודי כמו דמחליטין שבת ע"פ רופ"מ יהי' איזה שיטה : **קפד רב** דזאת לריך לידע שאין אומר הרופא כנ"ל מחמת דסוף יודע דתלוי היתר עבילתה בזה ואומר שלא

מדרך אמת ואף דיתכן דעל כל זה הוי איסור להסיר כיון דעכ"פ אומר בן הרופא וצפוט אם אומר דסוף סכנת נפשות לה ונריך בודאי להחמיר בזה ולא להקל להסיר הקליעות מחמת החשד שלבב הרופא אינו כהגדת פיו עכ"ל עכ"פ מחוייבת להיתר עבילתה לשלול מרופא אחר שאינו יודע מה שגזע הדבר להיתר עבילתה ודומה לזה מביא הב"י בטור יו"ד סי' רל"ב בשם תשובת הרמב"ן סי' ער"ב ח"ל ראונו נשבע שיודר במקום חמיו אם לא יעבדנו ואגב אם סבב הוא או אחרים בשבילו איזו עליו שלא לילך למקום חמיו אין זה אגב וכן אם הרופאים מוחים בו שלא לדור במקום הסוף כי האויר שם סכנה לו אם לא נדע בודאי שמדרך התמח אומרים בן ולא לאיימו כדי שימנע מליך שם לא חשיב אגב ע"כ וסנהרס לי דע"כ ה"ס שם איזה תמחלה לחשוד את הרופאים שמכוונים לאיימו כדי שימנע ולכן לא הוי אגב ואף דודאי חסור ליכע למקום חמיו אחרי דעכ"פ אומרים הרופאים שסכנה לו האויר שבמקום הסוף דעכ"פ אין נעצר משבועתו אם לא אחרי החקירה והדרישה מהרופאים אם הם ישראלים שיאמרו לו בדרך אמת או אף מרופא אינו יהודי שיוכן שאומר ע"פ האמת וכמו בן הוא בעניינינו לענין הקליעות כנ"ל דהיכא דרופא אומר בדרך אמת אף אם הוא רופא אינו יהודי ואינו אומר רק שיש חשש סכנה בהסיר הקליעות או שאומר שהקליעות הוא הרפואה לחולתה בלשון ואף אם עדיין לא נהוו הקליעות רק נסתכנו לבד ויש לחוש שמא לא יסכוו הקליעות מ"מ שייך ספיר טעם הב' של הראב"י דהוי היינו רבית' וכבר העליתי לעיל דעל טעם הב' של הראב"י ספיר יש לסמוך להסיר אף בלא לירוף טעם אחר ובפרט דביארחי דאף בכל הראש קרוב הדבר דלא הוי מדאורייתא וסיכא דלא הוי רק ברוש הראש קרוב הדבר דלא הוי רק מיטועא ולספק הפרישה ודאי דלא הוי רק מיטועא וכבר הוכחתי מן הסברה וכן הראש כסדרת הפרישה דכל השערות של כל הגוף נידון לאחד ולפ"ו לא הוי רק מיטועא שאינו מקפיד וא"כ בנוגע ששאלתי המבואר באות (א) דהקליעות אינם רק ברוש הראש לבד וודאי דיש לסמוך ולהסיר אף ע"י רופא מומחה אינו יהודי שיאמר בדרך האמת ואף אם הקליעות המה בכל הראש מסבירה להסיר אף ע"י רופא מומחה אינו יהודי ואף שאינו אומר רק שיש חשש סכנה או שאומר שרפואתה הוא הקליעות :

קפה יוד נראה לפענ"ד לומר בזה דבר חדש דאף זולת סכנת הב' של הראב"י כנ"ל לא חייגי הקליעות עבילתה אם אי אפשר להסירן יהיה מחמת איזה סיבה שיטה בין אם נעשו ע"י שד ידוע דהיכא סכנה להסיר או אף אם נעשו ע"י סמים וכדומה ורופא מומחה יהיה מי שיטה אומר שיש חשש סכנה בהסרתם או שהקליעות הוא רפואתה דהו חסור להסיר מחמת דאדם חסור לחבול בעלמו כנ"ל ואחרי דאי אפשר להסירן וכבר ביארחי דע"י אמירת הרופא מומחה אף רופא אינו יהודי הוי חסור אינו מקפיד וא"כ אם הקליעות המה ברוש הראש או אם נאמר דאף אם הקליעות בכל הראש לא הוי כולה רק רובא כאשר הארכתי לעיל לא הוי חסור מדאורייתא רק מדרבנן לבד דהוי רק רובו ואינו מקפיד וסיכא דלא אפשר אין לחוש לחליהם דרבנן ואוקמינן אדאורייתא כדמוכח מהא דאומר ביבמות (ע"ח ע"א) וכי תימא משום דר' יצחק כו' ויעויין ברש"י שם ד"ה משום דר' דכתב שם ח"ל ואע"ג דאמר הסם גזרו על רובו שאין מקפיד כו' הסא אוקמינא אדאורייתא ע"כ והסברה הוא משום דבשעת שטבלה הגיורית לא היה באפשר להוילא העובר ולטבלו לבדו לכן מוקמינן אדאורייתא דברובו ואינו מקפיד לא חיינן ויעויין בשו"ת נודע ביהודה מהדורה הניגה תשובה קל"ה מה שכתב מהו ומבואר בדבריו שמפרש דברי רש"י כאשר כתבתי כנ"ל והנה הסם הלא אחר שתלד יכלינן למטבל להעובר לבדו ועכ"ל

(ח"א) יא

להכריע ולומר דלא הוי רק מיטועא אבל עכ"פ קרוב הדבר דכולה לא מקרי אף בלא לירוף דעת הרמב"ם וספיקא דהפרישה ובליירוף דעת הרמב"ם וספיקא דהפרישה יתכן דלא הוי רק מיטועא ועכ"פ לא הוי רק רובא ולא הוי רק מדרבנן ושפיר יש לסמוך עכ"פ על רופא מומחה ישראל נאמן ובשר ובאשר העליתי לעיל דביארחי נדה ובדרבנן אף באחזק איסורא אין לריך שנים ודי באחד לבד ויעויין בזה לעיל מאות (קיד) ואלוה : **קפב ודפי** כנ"ל לריך דווקא רופא ישראל מומחה ונאמן ואף דבש"ע בסי' קפ"ז סעיף ח' מבואר דהיכא דניכר דהרפואה הועילו דיש לסמוך אף על רופא אינו ישראל יעו"ש ובניין השאלה שבפחה דברי אות (א) מבואר דאחר עשית הקליעות נפתחו המכות וזכות המוגלה וכאז עיני' נתמעטו מה מ"מ הנראה לי דלין זה הוכחה דהועילו לה הקליעות כי יתכן דפתיחת וזיבת המוגלה מהמכות נחשויה מחמת ריבוי המוגלה שנתרבה ברבות הזמן ומחמת פתיחת המכות וזיבת המוגלה נתמעט כאז העינים גם לריך שיאמר הרופא שודאי לו שיש סכנה בהסרת הקליעות או שברור לו שהקליעות המה רפואתה באמת אבל אם אינו אומר רק שהוא חושש שסתבבן בהסרת הקליעות ואין ידוע לו בבירור אם הקליעות המה רפואתה א"כ מי יומר דהוא סכנה או רפואה דנאמר דהוי רבית' ולא חיינן :

קפג אבן לפענ"ד נראה לומר בזה דבר חדש דשפיר יש מקום להסיר אף ע"י רופא אינו ישראל ואף אם אינו אומר רק דיש חשש סכנה בהסרת הקליעות או שאומר הרופא שהקליעות הוא רפואתה וזה אף אם עדיין לא נהוו הקליעות רק דנסתכנו השערות לבד כי יש איזה ימים שברר ניתן הסמים בראש ובהם שחסור את הקליעות הרי עכ"פ תגרמה בהסרתה שתהפכה בחולים זמן יותר כי היתה לריבוי להמתין עד שיוגדלו שערות ראשה ואף אם יכולה לרחוק ולהסיר הסמים ולפרק את הקליעות הרי עכ"פ שתהפכה בחתיה יותר באלו הימים שמן נחונת הסמים ועד עתה בכל זה שייך ספיר הסברה דהיינו רביתא כי לו יהא דאמת הוא אינו כמו שאומר הרופא שאינו ישראל ואין סכנה בהסרת הקליעות וכן אין הקליעות רפואתה או שמא לא יסכוו הוי קליעות מ"מ אחרי דעכ"פ אומר הרופא שאינו יהודי מומחה דיש חשש סכנה בהסרתה הוי חסור גמור להסיר אף למ"ד אדם רשאי לחבול בעלמו ב"ק (נ"א ע"א ונ"ב) וכדאומר (שם ע"ב) ודלמא קעלא שאני [ועיין בברכות ל"ב ע"ב ת"ר מעשה בחסיד אחד כו' ואין המקום כאן להאריך בזה כ"כ] ואף אם הרופא אינו אומר רק דסתבב החולתה קלת ע"י הסרת הקליעות או שאומר שרפואתה הוא הקליעות וא"כ בהסרת הקליעות יוגרם שתהפכה בחול' יותר בכל זה חסור להסיר חס הקליעות דהלכתא הוא דאדם חסור לחבול בעלמו וכן ספק הרמב"ם ריש פ' ה' מה' חובל ומזיק ומבואר בהסוגיא שם דאף רק לגרום שישבול הגוף איזה זמן נער חסור לעשות בן למ"ד דחסור לחבול בעלמו כדאיתא שם (ע"ב) ודלמא בגדים שאני דפסידא דלא הדר הוא כו' אלא האי תנא * הוא דתינא אחר ר"א הקפד ברבי כו' ומה זה שלא ליער עלמו רק מן היין נקרא חופא המעצר עלמו מכל דבר על אחת כמה וכמה ע"כ הרי אף בנער בעלמא ואף אם הדר אחר"כ ומפסיק אחר זמן הנער עכ"ל חסור לגרום לעלמו ואחרי דמחמת אמירת הרופא בענין הקליעות כנ"ל נעשה איסור גמור להסירם שייך חסור שפיר הסברה דהיינו רבית' כי מאי נ"מ הוא אם אי אפשר להסירם מחמת דידוע דהיכא סכנה להגוף או שידוע דעכ"פ הוא חסור והוי סכנה להנפש אשר בזה נכלל גם סכנת הגוף וגבי ידות הכלים דמביא הגר"א כנ"ל אין שם כלל הסברה דסכנה להסיר רק דאיתו עומד להסיר ולריך להיות מוגה במקום הזה וזהו עיקר הסברה דהיינו רבית' ובאשר בארתי דהגר"א ז"ל מפרש מילת רבית' כמו רביעתו וא"כ ודאי דאחר דהוי איסור להסירם דשייך חסור הסברה דהיינו רבית' אחרי דלריבויס להיות בן מחמת חומר האיסור ולענין גרם

שׁוֹרֵת עֲמוּדֵי אִישׁ חֶלֶק א

ועכ"ז אחרי דעת עבילת הגזירות לא היה באפשרי לעבול להעובר לבדו ולהגלל מחליה דרבנן עלתה לו ספיר עבילה אמו דמוקמינן אדאורייתא וא"כ מכ"ס בענינינו דאין ידוע כלל אימת חתרפת האשה ואם חתרפת או לא ח"ח - דוודאי אין לחוש לרובא ואינו מקפיד שהוא מדרבנן ואוקמינן אדאורייתא :

קפ ואף דאפשר להחשקש ולומר דלפי המסקנא דיבמות דמשני שאני עובר דהיינו רבית' וכלל חו' לומר דאף במקום דאי אפשר חוששין לחליה מדרבנן ולא מוקמינן אדאורייתא וכל הכרח דבאי אפשר מוקמינן אדאורייתא לא היה סובר הגמ' רק כה"ל וכלל הכל במאי דאומר הג' ובי תימא משום דר' יתחק כו' דאף זה דמוקמינן אדאורייתא הוא רק בדרך ובי תימא לבד :

קפו אבל לפענ"ל נראה דזה ליחא דמג"ל לחדש זאת וגם הלא הגמ' באומרו ובי תימא משום דר' כו' לא דבר כלום ממאי דמדרבנן חוץ ברובו ואינו מקפיד ושל"ל דמוקמינן אדאורייתא מחמת דלא אפשר וחזינן ממאי דלא דיברה הגמ' מכל זה כלום דע"כ דנחשב זה להגמ' לסברא פשוטה דהיכא דאי אפשר דלריך לאוקים אדאורייתא ולא דהסברא הזאת לא נאמר רק מנ"ד הכרח השוב שקשה לפי הס"א :

קפח ומצינו להסברא דשאני אפשר משאי אפשר בזה (סג ב) לענין סמיכת חפיפה לעבילה דאומר שם רב הסדא אשר ההלכתא כוותי' בדריש מרימר שם דשכן לא אמרינן דהיכא דאפשר אפשר היכא דלא אפשר לא אפשר ואף רב ימר דאומר שם אפי' שכן אמרינן ולא מסתבר ליה החילוק בין אפשר לשאי אפשר הוא משום דסובר דאחר העבילה שני ימים ודומה לא חסוב אי אפשר דנחלק בזה אבל היכא דהוי ח"א גמור יסכן דאף רב ימר מודה וכן אמת דיש להלק ענינינו מן ענין דמחלק ביה רב חסדא בין אפשר לשא"ל וק"ל רק אחרי דעכ"פ מצינו להלכה החילוק בין אפשר לשא"ל ובענינינו מצינו ג"כ דבה"א דיבמות כג"ל סובר ג"כ לחלק בין אפשר לשאי אפשר ח"כ מג"ל לומר דבתסקנא לא קיימינן בענינינו החילוק בין אפשר לשאי אפשר :

קפט ועוד מצינו ברשב"א בת"ה הארוך בדיני כתמים בית שביעי שער רביעי דף קפ"א ע"ב דכתב שם ח"ל וא"ת והלא בנשים דעלמא חיישינן לעונת הוסת כולה ואע"פ שלא רחשה מוזהרתם כו' והא"ן אתה מתיר את זו שהיא בשעת ווסתה שהרי דס' לפניך י"ל הדיא מדרבנן הוא משום דאפשר למיקם אמילתא אבל הכא ליכא למיקם אמילתא ואין דנין אפשר משאי אפשר שאם כן אף אתה אוסרה לבעלה לעולם עכ"ל הרי מבואר מכיוון דבריו ולשונו שאין סברא לאוסרה על בעלה לעולם בדבר שהוא מדרבנן לבד ולא מצינו בהדיא דאסרו רבנן אף לעולם כמו ברואה מ"ת ואף דהרבה פוסקים חולקים על הרשב"א דהא דמתיר בשעת ווסתה כהא דמיירי הרשב"א הני"ל הגה באמת אף דנחמיר בשעת ווסתה עדיין לא חסי' עמלה לעולם כי לאמינן תהי' עוברה ואדרבה טעמא הוא משום דא"כ לא חעמא לעולם כמבואר בב"י בעור סי' קפ"ו אשר מביא טעמא בשם ואין כאן המקום להאריך בזה ובענינינו קילא באמת יותר מהתם דהכא לא יבוא לעולם לידי עבירה דאורייתא אבל התם אם באמת אין זה דס' מכה רק דס' נדה הרי יבואו לידי עבירה דאורייתא רק שמדאורייתא אין לחוש לפי דברי הרשב"א הני"ל דהוא דס' נדה וא"כ בענינינו מסתברא יותר דהיכא דלא אפשר דמוקמינן אדאורייתא ובפרט באי אפשר גדול כזה וכאשר מוכח מהא דיבמות הני"ל דהיכא דאי אפשר לא חיישינן לחליה דרובו ואינו מקפיד :

קצ ובוה נכלל ליישב דברי הראב"י ולא קשה מאי דהקשיתי לעיל אות ט בסופו דמאי מועיל מה שחידש דהקליעות הוי כהס"ת אחרי דבה"ס לריך לראוי לביאת מים והעליתי לעיל באות לב לב לה דלדעת החס' דחולין (ע"ג א') ד"ה מעביל וכה"ת בשם מורו וכן לפי דעת הריטב"א בשם מורו אין מקום להיתר הא' של הראב"י מחמת קושי' הני"ל אכן עתה נאמר דהראב"י סובר בדעת הריטב"א בשם מורו הני"ל והוא דהס"ת אין לריך לראוי לביאת מים רק מדרבנן לבד :

ולכן גבי הקליעות דלא אפשר מחמת דאויכא סבנה להסירם ואוקמינן אדאורייתא ואין לריך לראוי לביאת מים :

קצא ועוד יתייבב בהג"ל מאי דהקשיתי לעיל אות (טב) בסופו על היתר הב' של הראב"י דמאי מועיל מאי דנאמר דהוי כג' נימין כו' הרי חנה יכולה לעשות חפיפה שהוא מתקנת עזרה אכן לפי הני"ל דהיכא דאי אפשר מוקמינן אדאורייתא ח"ש דא"ל לחוש לתקנת עזרה אחרי דאי אפשר מלתא מחמת דאויכא סבנה להסירם וגם לפי הני"ל אין שייך כלל תקנת עזרה אחרי שנטשו קליעות וסבנה להסירם דהלא ע"כ ל"ל דהראב"י סובר דא"ל לחוש מדאורייתא לכולה וגם דהוי אינו מקפיד ולכן א"ל עיונא שהוא מדאורייתא ומבואר זה בארוך לעיל אות (טב) בהתחלתו וא"כ אין החשש רק לרובא ואינו מקפיד דהוי מדרבנן ולפי הני"ל מחמת דאי אפשר לריך לראויס אדאורייתא וכן אף אם נאמר דמדרבנן לריך גם לחוש ולענין פן הוא ככולו דחולץ מדאורייתא אף באינו מקפיד מ"מ בכל זה ח"ש לחוש גבי הקליעות דהוי אי אפשר ואין לחוש רק לדאורייתא לבד והראב"י בכל הטעמים שכתב להמליץ היתר להקליעות ע"כ יחי' ל"ל לפי הני"ל דהוא רק להוציא דסיבוב הקליעות הוי חליה ידוע והוא מיירי בשקליעות המה בכל הראש וסובר דכל הראש מקרי כולה דלא כהרמב"ם ודלא כספק הפרישה [ונסתר לפ"ז מה שכתבתי לעיל אות (קצח)] ליישב דברי הראב"י דסובר בהפרישה בכדי שלא יהיה נאך למאי שכתבתי לעיל באות (טב) וזהו שכתבתי לעיל בזה האות האחרון דע"כ ל"ל דהראב"י סובר דא"ל לחוש מדאורייתא אשר הוא היישוב שבאות (טב) וק"ל] וא"ת אחרי שהמליץ סברות היתרה דיליה דהוי כבולע ובהס"ת או דהוי כג' נימין כו' ח"כ אף לפי הטעם דהוי כג' נימין ח"ש חו' הפיפה אף מתקנת עזרה דכיון דמנ"ד סיבוב הקליעות לא הוי חליה דהוי כג' נימין אין לריך חו' לחוש לקיטורים וחלינות אחרי דכלולו אין לחוש מדאורייתא ורובו ג"כ אין חוץ רק מדרבנן וגבי הקליעות כל חלינות וחשש חלינות דרבנן אינם נכונים מחמת דא"ל ומוקמינן אדאורייתא וא"כ למאי יכיה החפיפה ודוק ואף לפי סברת ההיתר הזה דבאי אפשר מוקמינן אדאורייתא מ"מ לריכה האשה לשאול מרופא מומחה ואף מאינו יכודי ושהרופא יאמר לה בדרך אמת דא"כ לא הוי אינו מקפיד עדיין וגם אי אפשר והוא פשוט :

חם ונשלם יום ה' ר"ה אדר שבה גדול לקונה הכל לפ"ק

פה ק"ק סקידל יצ"ו

מאתי אברהם שמואל בלא"א מוה"ר יחודה ז"ל

שאלה מעגונא מדונא

נשאלתי מאת אחי הרב המושלג השנון י"ח כו' מוה"ר מגחם משה מק"ק לונא אודות עיונא אחת בילא בת אהרן מלונא ובתב לי מכתבו הראשון ביום ה' כ"א סיון תרע"ו לפ"ק ח"ל :

למעני יעם לעיין בדבר הגביות עדות הלועז פה כי יעקב משרת ר' ליב מקניזיוואך ה' בעלה ונטע אל כל כפר קאדולי כמבואר בג"ע אלל העלים העצורים הנקרא טאמאואלטיט מעלים הנקראים טאוארנע קלעצער טעושים המורידים מקום עליה היינו שקושרים עלים בחוץ משפת הנהר אל שפתו במשך רחוק ואח"כ ירבו להוריד עלים ובעלים העצורים יעלים ושבלות המים ידחקם אל פני העלם וכאשר ירבו להוריד עלים ידחקו זא"ז עד אשר מגדול דהיקותם יספכו טבעם ויעמדו בארצם בקצה האחד בקרקעית התהום ובקצה השני יתראו ע"פ המים ולפעמים יבואו זה תחת זה עד אשר ירדו תהומות והמים יכולים להיות סובב להרוג את בעלה יעקב בר לבי וגם כמבואר בג"ע שאחרי שהים מחזיק בטהלים באו עלים הנגרי' במורד והכבו בלבו וגם במים תחת העלים אשר זה יכול להיות ככה גדולה שימות קודם נפילתו במים כסיפור מעשה

יודיל מסעארי וסאדון מילער האבן אים גרופין אז ער זאל קומן קיין וואלפא בין איך גיזאנגען אז אים האב אים גיזאנט כ"ל האט ער מיר גיענטפערט איך פאר שטייט וואס זיין רופן מיך וועגן דא דער ערונקענט האב איך אים גיזאנט דער זייל מיר אויך וואס איז פאר איין מעשה גיוועזן ווארום איך האב דער אמת נישט גיוועט וועגן וואס האט דא אידענט בילא מיך גיביקט אז דעם א"י מיחאש כ"ל האט מיר מיחאש דער זיילט אז וויא עס איז גיוועזן גיפארין לויט יודים איינער אלטערער און דער אנדערער איינער און האבן גיוועטן איין א"י מכפר סעארי וואס ער איז גיזאנגען מער וואלפע לכפר קאוואלי האבן דא יודים כ"ל גיוועטן דעם א"י כ"ל ער זאל איבער פירן זיין איבער גרעבלייט וואס פארין בריק מחמת דא וואבער איז גיוועזן זייער גרויס איבער גרעבלייט וואס פארין בריק האבן זיין זאך אזוי גיקערט אין וואבער האט דער יונגער וואס איך האב אים גאנץ גוט גיקאנט יעקב וואס ער האט גידענט בא"י לייבע מקניזוואל און ער פלעגט אונז איבער פירן איבערין פראם און ער פלעגט שטענדיק פארין אז אונז אין מיל קיין קאוואלי האט יעקב כ"ל אפ גיבטייען דא פאשטראנקעס פון אז שפאן פון פערד און האט זיך גיחאשט רייטן אויפן פערד און האט זיך גיוואלט ראשעווען נאר דא וואבער האט זיך זייער גיקאנט און האט אים אוועק גישטעט אז דא קלענער מיט דעם פערד האבן דא קלענער אים ארונטער גישטעט און מען האט עס שוין נישט גיזעהען כ"ז הגיד לפינו ר' יעקב בר שמרי בתו"ע מה שמת מהא"י במסל"ת כי הוא לא ידע בעצמו על מה הושלח לקרוא את הא"י כ"ל :

עוד הגיד לפינו ר' יעקב בר שמרי בתו"ע ואחר האיום כ"ל וכדת אורא וויא דא קלענער האבן נאך אן גיבויען זינטן זיין גיוועזן גאנץ גידעט וויא איין בריק פון ברעג אין ברעג פון קאוואלי ביז כפר נארעליטסקי בערך פראם איז גיוועזן איין גיטאמעוועט וויא מי האט אין מיטען און בא"י דא זייטן בשום אופן נישט גיקאנט ארום גיין כ"ז הגיד לפינו ר' יעקב בר שמריהו כ"ל :

ואחרי זה בו ביום בא לפינו ר' מרדכי ליב בר פסח מפ"ק והגיד לפינו בתו"ע אחרי האיום באליו"ע כד"ת אז וויא הא"י כ"ל איז נישט גיקומען ביום אהמול ע"י שליחות ר' יעקב בר שמרי כ"ל כי הוא שיינקער וס' ערוד ביטול דסוקא וסאסיפה האשה בילא לשלוח אורא כהיום להא"י כ"ל לבקש אורא בשם ר' יהודה מסעארי שיבא פה ונאשר באחי אלל הא"י כ"ל און איך האב אים גיזאנט אז ר' יהודה מסעארי האט אים גירופין און ער האט עס גיבעטן אז ער זאל קומען אז אים האט מיר הא"י כ"ל עס בנו גיענטפערט דאס איז צוואר וועגן דא דער ערונקענט וואס האבן זאך דער ערונקענט בחג יחאש נאהאנט לויט יאסר האט אן גיבויען הא"י כ"ל עס בנו אז ריידן במסל"ת עס איז גיוועזן לויט יודים איינער אלטערער און דער אנדערער אלטערער וואס מיר האבן עס גיקאנט יעקב וואס ער איז גיוועזן בא"י ליבע מקניזוואל אונז ביין פראם און ער פלעגט זיין שטענדיג ביא אונז אין קאוואלי אין מיל האט ער אפ גיבטייען אפערד פון שפאן און ער האט זאך גיחאשט רייטן האב איך עס גיזאנט יעקב קאנשטו מיחאש מילנער האט ער מיר גיזאנט איך קאן ראשעווע מיך האב איך אז אים גיזאנט לאז אוועק דעם פערד און נעם זאך אן דא קלענער האט ער אורא גיטאן און האט זאך אן גיטאמען אן דא קלענער איז גיקומען דא קלענער וואס זיינען אראש פון אונטער איסאשט און האבן אים אקלאש גיטאן אין סאמע גרודא איז ער אראש גיפאלן אונטער דא קלענער און דא קלענער זיינען גיוועזן זייער גרייט פון ברעג אין ברעג בערך פון איין מיל דא לייג אז וויא איין בריק און מיר האבן דער נאך פאר בראכט ערך דרייט שעה ווארום מיר האבן גיוואלט ראשעווען דעם יודי דעם עלטערן מיט

מעשה השור שהרג ביום הקודם מחמת לחילת עינים הבאים במורד אל העצים הנעצרים מכבר והעיקר כי במשך פרסה היו דחוקים ומקורבים זא"ז במין גשר כמבואר בג"ע ע"כ הא' דינא כמים שיש להם סוף כי אחרי משך פרסה הוא יותר משסת"ג ובין העצים אינו יכול ליצא בשום אופן ביניהם וגם יש לתלות כי העצים הסקועים בראשיהם בקרקעית החסום יעכבוהו בלי ללכת ע"כ למעני יעש ויעיין בזה היטב ויורה דעתו בזה אם נכון הוא להחיר להאשה כ"ל אשר היא עגונה שהי שנים ועוד אין תוחלת למלוא אוחו ויש לי בזה קוגערס מחידושי הורס בזה בהיתרה דאיתחא דא חבל מפני כבדות הפאנט הדלתי מלכות לכבודו ומבטחוני חקלא ואו"ש יקבל ההוס"ש מחאיו הדו"ש ומתפלל בעד אריכות ימיו :

מנחם משה במורה"ר יהודא זללה"ה :

העתק מגביות עדות

במותב תלחא כחדא הוינא ואתא לקדמנא ר' יהודא בר יוסף מפ"ק וואלפא הנקרא ר' יהודא מסעארי ואחרי אשר איימנו עליו כד"ת באליו"ע הגיד לפינו בתו"ע אז בעש"ק פ' בבר ובחוקתי (והוא יום כ"ג איר שנת הרע"ו) זיינען גיקומען שני אינו יודים לביתי - א' מיחאש מילנער מכפר קאוואלי - ב' פריקאש מריבאקי און איך האב גיזערט וויא זיין ריידן איינער מיט דעם אנדערין וועגן דא וואבערין פון היינדיגן יאסר און זיין זאגן איינער אז דעם אנדערין איך האב גימיינט אז היינטיקן יאסר וועט אויך זיין לויט גיוועזן פאר לויט יאסרין בחגם יאסר בשעת דא לויט אידן האבן זאך דער ערונקענט מיט דעם א"י מסעארי - איך האב גימיינט אז היינטיגען יאסר וועט אויך זיין אורא איין גיוועזער און זיין ריידן לוא וויסן זיך וועגן דא לויט יודים איז גיוועזן איינער יעקב וואס ער איז גיוועזן אונז ביא לייבע מקניזוואל און דער אנדערער איז גיוועזן אלטערער און האט אים נישט גיקאנט ווא"י איז גיוועזן מסעארי וואס ער האט גיוואלט איבער פירן זיין דער נאך ריידן דא א"י וואייער לויטן זיך - יעקב וואס ער איז גיוועזן בא"י לייבע מקניזוואל האט ער אפ גיבטייען דא פאשטראנקעס פון דעם פערד וואס ער איז גיוועזן אז גיפאשט און ער האט זאך גיזעלט אלליין ריינענדיק אופן פערד און ער האט גיוואלט ארום אופן ברעג האט אים דא וואבער אוועק גיטראגן מיט דעם פערד וויא ער איז גיקומען אז דא קלענער וואס זיינען גיוועזן איין גיטאמעוועט האב איך עס גיזאנט לאז איין דעם פערד און נעם זאך אן איך דא קלענער האט ער אורא גיטאן און ער האט זיך אן גיטאמען אן איין קלאך און ער האט גיוואלט ראשעווען זיך איז גיקומען אקלאך פון אראש אראש און האט אים אקלאש גיטאן אין הארלין איז ער אראש גיפאלן אונטער דא קלענער וואס זיינען גיוועזן איין גיטאמעוועט וואס זיינען גיוועזן גידעט אורא וויא איין בריק אין דער ברייט פון טייך פון ברעג אין ברעג און איין דער לייג פון טייך האט זאך פאר נומען לערך אויף איין מיל אורא האבן דא א"י גירעט במסל"ת אז וויסן זיך נאך דעם האב איך ביא זיין גיפרעגט ג"כ וואס איז גיוועזן דא מעשה פון דא דער ערונקענט האבן זיין מיר דער זיילעט ג"כ כ"ל נאך דעם אין מיטן וואך האב איך מיט דעם א"י גירעט כ"ל און דער נאך האב איך אז עס גיזאנט אז דאס קאנן זיין אז מי וועט דארפן האבן - כ"ז הגיד לפינו ר' יהודא בר' יוסף בתו"ע באליו"ע כד"ת ביום ר"ח סיון שנת הרע"ו : אה"ו בא לפינו ביום ר"ח סיון כ"ל ר' יעקב בר' שמריהו מכפר דובנא והגיד לפינו בתו"ע באליו"ע אחר האיום כד"ת ואחר כה"ל אז וויא ביום ער"ח וסוף יום אהמול האט מיך גישיקט האשה בילא אז איך זאל גיין קיין קאוואלי און זאל זאגן להא"י מיחאש מילנער אז

שוות עמודי א"ש חלק א

חלוקתה דגמ' חליבא דר"ח למנן בעגלה ערופה וכו' ב"ח

דין הנמלא בדרם דאי לא"ה לר"ח לחוש לרובא דעלמא
אבן הרמב"ם בפ' ע"ז מה' רוצה השמיט לשינוי דגמ' שיושבת
בין ההרים וחמה שם הכ"מ ע"ז וכחצ' ונ"ל לדחוק ולומר
שסובר רבנו דקושיא דליוול בחר רובא דעלמא לאו קושיא
הוא דפשיטא דקרוכה בעינן דהא בקרוכה חלי' רחמנא ואי הוי
אזלינן בחר רובא דעלמא לעולם הוי מודדין לעיר הגדולה שבעולם
ומאי דא"ל ביושבת בין ההרים נפי דרכו השכיב חבל לקושטא
דמלתא ליתא עכ"ל ודחוק מבוחר וסודר ע"ז הכ"מ ומלכד מה
שהוא דחוק לומר דכל השקלי ועריא שבגמ' אינו לפי קושטא
דמלתא עוד לו יתא ספק הוא דמוכח בהא דעגלה ערופה דאזלינן
בחר קרוב אף נגד רובא דעלמא למא לא נלמוד מזה דרוב
וקרוב קורבא עדיף וקשה לדר' חליבא:

ולישוב הכ"מ מבוחר שרק בעגלה ערופה שאני ולפ"ז שפיר
מודר הרמב"ם לדינא דהרבב"א בחבית של יין
שנמלאת בדרם ח"י וחליבא כרמית של ישראל רבים דרק כשישבת
העיר בין ההרים אזלינן בחר רובא דישראל שבזו העיר וא"כ
הכ"ז בש"ע ו"ד סי' קכ"ט סעיף י"ח דסתם כסתם יינם דרבנן
כדברי הרשב"א אזיל לשיטתו' לפירושו ככ"מ וחליבא ככ"ט
חבל ישוב הכ"מ להרמב"ם אינו עולה כלל אף בדרך הדוחק
וכבר נתקשה בזה הפד"ח ליו"ד סי' ס"ג ס"ק ג' ג' קא
חזינן שאף בפ' ע"ז מה' גזילה ואכידה לא הביא לשינוי
דגמ' חליבא דר"ח בשביל של כרמים ואינו חש לקושיא דגמ'
וליוול בחר רובא דעלמא וא"כ אף שלא בעגלה ערופה סובר
כן וטעמא לא ידענו והפד"ח שם חתר ליישב דעת הרמב"ם
ולא עלה בידו לנכון וע"כ סיים וז"ל חלא שאין סברתו מהוורת
לנו ואין לנו לדחות תלמוד ערוך מחמת קושיות וכל הפוסקים
חלוקים עליו בזה ע"כ:

ב ומבוחר דסובר דהרמב"ם יחיד בזה והוא שיעה שאינה
מהוורת ודברים בלי טעם אכן לא יחיד הרמב"ם
הוא בזה כי הר"ף והר"ם אף שאין ענינם להביא דיני דעגלה
ערופה שאינו נוהג אצל קא חזינן דהשמיטו להא דמיישב בגמ'
בשביל של כרמים ומוכח דגם המה קיימו בשיטת הרמב"ם
דלא לחוש לרובא דעלמא:

וכבר עמד בזה בדר"פ בס' (הכר"פ במנחו מקודם לקושיות
הפד"ח מונס גם להא דקשיא ממה דכתב הרמב"ם
בחלצא דערלה המבטחת בפד"ח דלא מלנטי בה ובאמת ל"ק
מידי מזה דהוא כשיטת הרמב"ם מובא בלי' דמחלק בין ממלא
לענבי אף לדין דקיי"ל כר"ח מטעמא דיינינן בבאן נמלאו
כאן היו והפד"ח לא הקשה כלל זה על הרמב"ם) והוסיף בהר"פ
להקשות ממה דכתב הרמב"ם בזה' יו"ט בזמן ז' ומלא שלשה
שהוא רק בדרך כמו דמיישב בגמ' לדחות רא' מזה לדר' ולדין
דקיי"ל כר"ח קשה מאד למה לורך לבדף עור כתב בדר"פ
דעיקר קושי' הוא מהא דכתב הרמב"ם בזמן שנים ומלא
שלשה דהרי זה ספק מוכן ולדין דקיי"ל כר"ח דאזלינן בחר
קרוב הוי ודאי שלא מן המוכן:

ורבן חידש הכר"פ בשיט' הרמב"ם דדעתו דבקורבא דמוכח
אזלינן בחר קרוב ורוצה ליישב בזה גם להר"ף
למה דהשמיט בשביל של כרמים אכן בהר"פ לא הי' יכול
לפרש כן דמפורש בהר"פ דאזלינן בחר רובא אף נגד קורבא
דמוכח והשתדל ליישב בדרך חידוד ודחוק:

ג ובאמת לא הויל בישובו כלום וחזינא חיובא רבה
בדבריו ומבוחר שגזמן לפניו רמב"ם בנחמא
מוטעת כי בספרי הרמב"ם שלפניו אין כלל כתוב בה' יו"ט חנאי
שהוא בדרך ובלי ספק כי נוסחתינו לודקות כי אם לו שהי' מביא
הרמב"ם להא דבדף שהוא ייתור הנראה לעין כל חיך לא היו
מרגישים בזה חיך מפרשיו נוסחי כליו ואין מזכיר מהם לא
שאל ודורש ולא מפרק ובפירוש המשניות להרמב"ם ג"כ לא
זכר מדף גם הר"ף במס' ביצה לא הביא להא דבדף ואחרי
שהאמת

מיט דעם אינו יודי מיסמארני נאר מיר האבין קיינעס
ניט גיקאנט בעקומען גס יעקב הג"ל פון דער לייט וואס
ער איז ארוינטער אונטער דיא קלענער האט מען עס שוין מער
ניט גיזעטן אפין וואסער כל זה הגיד לפניו ר' מרדכי ליב
בר"פ מפ"ק בתו"ע דת שסגידו לו בזה בני הא"י הג"ל ובאשר
בא הא"י פה סיפר ג"כ כנ"ל בבית ר' יהודה הג"ל ועוד הוסיף
הא"י הג"ל להגיד במסל"ת עוד מעשה שקרה להא"י הג"ל ביום
אחד קודם שנעצמו האנשים הג"ל כי שור אחד ירד לשחוט מי
הגהר המוך לקלענער ובא הקלענער מחמת האיספוסט ולחלי
אוחו להקלענער וואס זייא זאגען גיוועזין איין גיעלמעוועטע
וההגה השור תיקף כחוקף הג"ע נעשה לפניו ב"ד הח"מ יום
ואו ר"ח סיון תרע"ו לפ"ק פ"ק וואלפא יל"ו:

נאום **אלי יצחק** בא"א מוה' משה הלוי ז"ל חוב"ק הג"ל

נאום **מרדכי** בהרב מוה"ר יעקב זצ"ל

ונאום **מנחם משה** בא"א מוה"ר יהודא זללה"ה

אמר יהודה המלכד"ן הגאון המחבר ז"ל התשובה מהרב הגאון
מוה' דוד **טעביל** ז"ל **ממינסק** אשר השיב
לא ראייתו להדפיס כאן כי כבר היה נדפסת בארובה בפרו
סי' ז' ואין מן הצורך להכפיל הדברים:

מעשה רקים *

בעז"ה ישחו הרים שלום לכבוד אדמו"ר וש"ס הרב
הגאון הגדול אביר הרועים וכו' מוה' **דוד**
טעביל נ"י מד"א דק"ק **מינסק** בעל המחבר
ספר האחדות בית דוד וכו' הגה בתחילת חודש אלול
שנת תרמ"ו לפ"ק האירו פני דברי קדשו העתק מקונטרסו
שערך בדבר העגונה מ' בילא בת אהרן מלוגא וכו'
ולא באתי פה רק לעורר בדברי כח"ד נ"י וכפי פרושות
השמים שלא אכשל בדבר הלכה וזה החלי בעזר השם:

פתח דברי יאיר בהסוגיא דמס' ב"ב כ"ג ב' וכו"ד' דאיתא התם
אמר ר' חנינא רוב וקרוב הולכין אחר הרוב ואע"ג
דכרובא דאורייתא כו' מחיב ר' זירא וסי' העיר
הקרובה אל החלל ואע"ג דאיתא אחריתי דנפישא מיניה בדליבא
וליוול בחר רובא דעלמא הכא במאי עסקינן ביושבת בין
ההרים כו' תנן גיפול הנמלא כו' בדליבא ח"ה אימא סיפא
כו' הכא במאי עסקינן במדדה כו' ת"ש נמלא בין שני סובכות
כו' וליוול בחר רובא דעלמא הכא במאי עסקינן בשביל של
כרמים כו' אמר אביי אף אכן נמי חנינא דס' שנמלא בפרוזדור
כו' רוב ומלוי קאמרת כו' והא רבא הוא דקאמר רוב ומלוי
ליכא למ"ד הדר ב' רבא מההיא:

עוד שם אחרת חבית שלשה בנהר ח"ר נמלאת כנגד עיר
שרובה ישראל מותר כנגד עיר שרובה ח"י אסירה ושמואל
אמר אפי' נמלאת כנגד עיר שרובה ישראל אסירה אימור מהאי
דקרא אחאי לימא דר"ה קמפלגי דמר חית לי' דר"ח ומר ליה
לי' דר"ה לא דכ"ע חית לכו דר"ח והכא כהא קמפלגי דמ"ס
אם איתא דמהאי דקרא אחאי עקולי ושפורי הוה מעבדי לה
ומ"ס חריפא דנהרא נקיש ואחאי ע"כ:

והנה הרשב"א בזה"ל בבית חמ"י שער ד' בדרך קמ"ז ע"ז
קרוב לסופו כתב שם לענין חבית של יין שנמלאת בדרם
ח"י כו' דהולכין להקל בחר רובא דישראל וסיים בזה והוא
שיושבת בין ההרים וכיוצא בזה שאינו מעבר לעוברי דרכים
כו' וכן הוא בש"ע י"ד סי' קכ"ט סעיף י"ח ומבוחר דנלמד זה
(*) ר"ח רוב קרוב סגוי

הרמב"ם פ' י"ח מה' חיסורי ביאה ה' י"ד שכתב וז"ל בדיא
בשה' המקום שנבעלה בו פרשת דרכים או בקרנות שבשדות
וכן כתוב בש"ע אבה"ע סי' ו'ו' סעיף י"ז בלשון הרמב"ם הג"ל
וקשה לכאורה עובד מה יושענו אף תרי רובא רוב סיעה ורוב
העיר ולמה לא יחוש לרובא דעלמא כמו דכתב בש"ע
סי' קכ"ע סעי' י"ח לענין סתם יונס שהוא רק דרבנן ולא יס
בס מעלה בביחשין ועכ"ל כתוב וסוף שיושבת בין הסרים כי
בלא זה חיישין לרובא דעלמא לפי מאי דקיי"ל ברי"ח וכתב
דנבעלת בקרנות כל לפורי שנאנסה ואין לה טענת בריא ולכן
אף ר"ג מודי דבעין תרי רובי מה יושענו תרי רובי נגד רובא
דעלמא ואי מבוס דהחוקה מסייעתה הנה רובא וחוקה רובא
עדיף וגם בצבר הנמלא ליכא בוס חוקה והגמ' מדמי להדרי
ומיקל בצבר אף בחד רובא ומשמע ג"כ דאף בכמו זה שנמלא
בדרך בפרשת דרכים בקרנות לניפורי :

ח. ויעיין ברשב"א בזה"ל בית חמישי בער רביעי דף קמ"ז
ע"כ בחידוש דין דסיכא שאין דרך ח"י מפסקת
וישראלים דרים בשכונה לעלמן לא חיישין לשכונות אחרות דח"י
ובצדק הבית שם חולק ע"ז ומקשה מהא דקיי"ל ברי"ח דרוב
וקרוב הולכין אחר הרוב ובמשמרת הבית שם החזיק להכריז
בדרכו וכתב דדינא דרוב וקרוב הוא רק בשאין מיוחד לעלמה
יעו"ס וז"ל לבית הרשע"א יש מקום ליישב לכאורה דגם
הסוגיא דכתובות הג"ל דביחשין מנא מעלתה לריך רוב העיר
ורוב סיעה ובצבר בחד רובא בני ולא חיישין לרובא דעלמא
כי הוא באופן שאין דרך טובה מרובא דעלמא ומיוחדים המה
בני העיר והמקומות שנוסעים בסיעות מהם לעלמן חלוקים
מעלמא באשר שאין דרך עולם עוברת בהן :

ט. אכן הנה הגמ' חומר בקרנות כל ניפורי ה' העובדא
וניפורי איננה בין הסרים כי היא יושבת בראש
הסרים כדאיתא במגילה (ו' ע"א) שט"כ נקראת ניפורי משום
שיושבת בראש הסר כליפור וע"כ אמר ר' יוחי (שבת ק"ח)
יהא חלקי ממזליהי שבת בליפורי ועבריה איננה חלוקה ומיוחדת
מהעולם לעלמה כי היא עיר היתה בזמן הש"ס בכל בני העולם
באים לה בשכונות כדאיתא בב"ק פ' מרובה (פ"א ח') אין
מחזיק בימה כל עבריא ומעבריא לניפורי וודאי יש דרך
ונוסעים מעבריא לקרנות של ניפורי :

י. וצריבין לנו לדחוקי ולומר דאנשים הנאים בשכונות
לעבריא לא יוצאו רק לשמח למכור לשוחרי
טבירי או לקנות מהם וחוזרים למקומם ואינם הולכין לעולם
בדרך שמעבריא לניפורי ודחוק הוא מאד לומר שניפורי יחי'
מיוחדת לעלמה וכן שכינותי ואין באין רק מהעיר ומהסיעה
לבד . או אפשר שמיירי שחי' ניכר מזליותיו ומעשיו של
זה המאנס שהוא יהודי ויהודים רובא דעלמא כשרים המה
ורק הדין הוא בהעיר ובהסיעה אבל בצבר הנמלא אין לומר
כן ולא חילוק בין צבר סתם לבשר מליח שהוא לאורחא רחיקא
ויש לחוש לרובא דעלמא . ויש ליישב דהחששא אף מרובא דעלמא
איננה רק מבני אותה מדינה כי בני מדינה אחרת לא שכיחא
דהמלכויות מקפידין זע"ז ויעויין בגיטין רש"ז חומר אפי'
מהגמוניא להגמוניא ובדף ד' ע"ב והיו זה ב' הגמוניות
שהיו מקפידים זע"ז . ויעויין ברש"י בכתובות פ"ו ע"א ד"ה
דקא אחא ליה רובא מעלמא כו' וז"ל או שרוב עבדי כל המדינה
ישראל המשמע דהחשש הוא על בני מדינה זו לבד דלא שכיחא
ממדינה למדינה וכל בני המדינה כולה היא בכלל רוב סיעה
ובצבר הנמלא דסגי ברוב אחד הוא כשדלתות המדינה נעולות
ובשאין דלתות מדינה נעולות הוא רק שיש רוב סיעה דהסיעה
מהמדינה כשרים כמו שאומר אעפ"י שדלתות המדינה נעולות
וכש"כ הוא בשאינו נעולות וע"כ דרוב סיעה כשירה הוא :

יא. וזאת לנו לברורי עוד במאי דאומר הגמ' רוב סיעה אס
הביאור הוא על מה שאלו האנשים הנוסעים בזה
הדרך המה רובא כשרים ומעטא פסולין . ואף שהמקום
שפירשו מקציעות המה רובא פסולים אך הנוסעים לזה המקום
המה

שחמת נכון הדבר שהרי"ף והרמב"ם לא זכרו להא דבדף מבורא
ומוכח מדעיהיכו שפיר כדעת הרא"ש וחוס' שאף לעומת קורבא
דמוכח חולקין בחד רובא שאס לא כן ה' להו להביא להא דבדף :
ד. והקשיא שההסיעה הכרו"פ לעיקר אין חני מרגיש
זה כלל דאף למאי דקיי"ל ברי"ח דחולקין
בחד רובא ולא בחד קרוב עכ"ל בוימן שנים ומלא שלשה לא
היו רק ספק מוכן דעל שנים מהן רחוי לרוב דכאן נמלאו כהן
היו ולשיטת הרי"ף חינו אסור בזה רק מחמת תערובות ודיל"מ
ויעויין במ"א סי' תל"ז ס"ק י"ד ואף לשמויאל דמשני הגמ'
דשמה חלוק כולי לעלמא וחלו אחרים הם עכ"ל חינו רק מדין
ספק דיש לחוש להם אבל מאין יחוייב שיאמר שודאי כך הוא
ושלה שנים מהם חלו שהיו המה נמלא ופשוט וא"כ על כל
אחד ואחד מהיונים היו רק ספק מוכן :

ה. גם כמה שהשתדל הכרו"פ ליישב להרא"ש וממילא רוצה
ליישב גם להרי"ף בזה למה שהשמיטו להא דבבביל
של כרמים ומבורא לכל מעין שהוא דרך החידוד לבד עכ"ל לא
אחדל מלהזכיר מה שנסתר יסובו מחמת פרע אחד שהוליס
בזה כל שילוב קשר דבריו והוא הנאי עיקרי ביסובו כמו
שיבואר להמעין ובאמת זה חינו והוא דתלה שם במה
שכתב בשם החוס' והרא"ש בעטם להא דתלה סלע שפיל
משנים שאין מהיחס החובד משום דחושב שישביעו היסת .
ודן בזה הכרו"פ שלהחוס' והרא"ש לפי טעמם הג"ל חינו
רק אחרי שחשקה שבעת היסת בימי ר"ג אבל קודם לא ה' ה'
הדין כך ומיני' משך יסובו בדרך החידוד שסקלי ועריא דגמ'
שמישב למתניתין בבביל של כרמים הוא רק ליישב המשנה
שה' קודם תקנתא דר"ג ולדין דקיי"ל דמשביעין היסת ובנפל
משנים אין מהיחס לא לורך ליסוב הגמ' בבביל של כרמים
וע"כ השמיטו הרי"ף והרא"ש . אכן המעיין בתוס' בב"מ כ"ז
ע"ב יבואר לו שהעלו בסוף דבריהם דיתוי לבצרה הג"ל ולא
סבירא להו כך והעיקר בהרא"ש אשר לריך לייסובו השמעתו
להא דבביל של כרמים שיהו חולל לשיטתו' והנה הרא"ש ב'פ'
חלו מזליות סי' ט' כתב וז"ל ולא מייחס מיני' לעולם כי ברור
לו שזה לקחה והיום או למחר יתפוס משלו ואף אם ישב לו
כי הוא טוען עליו צרי ויכול להשביעו עליו היסת אפי"ה אם
יתפוס משלו לא יחזירונו לו מאחר שברור לו שזה לקחה ע"כ
ומבורא דהכוננה הוא דאף דלאחר תקנת ר"ג ישביעו חזירו
כשיתפוס אבל יחי' יכול ליישב שהוא דבר מצור ומכש"כ
קודם שתיקן ר"ג אם יתפוס שלא בעדים (כי כן כוונת הרא"ש
שיתפוס בלא עדים כמובן) לא יעשה לו חזירו מאומה ולהכרו"פ
אטעי דברי הרא"ש בהמפקיד סי' כ"ד דשם סתומים דבריו
אבל מן דבריו באלו מזליות מבורא גם כוונתו ב'פ' המפקיד
למה שיישבע כאשר יתפוס משלו ויעויין במעדני מלך שם באלו
מזליות ונתבאר לנו שאף יסוב בדרך חידוד אין ואין פוסת
לנו בזה :

ו. עוד הנה הרי"ף והרא"ש השמיטו גם להא דמוקי הגמ'
בב"ב שם למתניתין דניפול הנמלא שמחלק הדין בין
אם נמלא בחור חמשים אמה לחור מחמשים אמה שהוא במדרה
שכל המדרה חינו מדרה חור לחמשים אמה כן מיישב הגמ'
חליבא דר"ח דקיי"ל כן וגם זה השמיטו הרי"ף והרא"ש אכן
הרמב"ם שפיר הביא לזה וע"ז שהשמיטו הרי"ף והרא"ש לא
ראיתי כלל מי שטעם בזה וחזיתי לענ"ד שזאת הסוגיא נפלתה
היא מכל הסוגיות וזלחה שאין ידוע לנו כלל שיטת הרי"ף והרמב"ם
והרא"ש ולא מלאו רבותינו המתחרים דרך לבארם אף לא עמדו
על הסתמיות כולם :

ז. ויש לעיין עוד בהסוגיא דכתובות דף ט"ז ע"א דמבורא
שם דתרי רובי רוב סיעה ורוב העיר הוא רק משום
מעלה דעשו ביחשין ולענין צבר ח"י תרי רובי ובחד סגי
ומבורא שם דמיירי אף באופן דאין שייך דינא דכאן נמלא
כאן היו ואף צפרים ממקומו ומקציעותא לפרשת דרכים או
לשדות כמו דאומר שם בקרנות של ניפורי ה' מעשה ויעויין

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִישׁ חֶלֶק א

רובי וא"כ ממ"ג באם שצדק סיעת הנוסעים המלווים בדרך מושל אף אם במקום דפרשי מקציעותם היו רוב ח"י ע"כ דאין אנו צריכים להביע רק למה שמציאותם בזה הדרך לבד ואם כן כשבו הדרך היו פלגא ופלגא מה יושעו זה שבמקומותיהם במושבותם היו רובא ישראל אם לא שנאמר שם שפיר באלו הנוסעים רוב ישראלים כמו דנקט רש"י בלשון הראשון ח"כ חופן השני סיים רש"י בהוספה לבד הוא שגם בני המדינה רובם ישראלים מה הועלת באריכות הכול ובהוספה שאיננה נלכדת לתנאי הדין וע"כ אין מובן דברי רש"י ה"ל וקשה לנו בתדתי :

יד ולכן נראה לפענ"ד לבאר שיטת הרמב"ם ויוזן בזה גם מה שהשמיטו הר"ף והרא"ש להא דמדדה (אף שפליגי בזה על הרמב"ם) וגם השמיטו להא דשביל של כרמים כמו שהשמיט הרמב"ם ובה ויוזן לנו גם דברי רש"י ה"ל לזכר בלי גמגום וכאשר בחלק שני בזה המערכה ואוסף בהוכחה ובביאור מה שהרשב"א לשיטתו' אולי והרמב"ם ורש"י ורא"ש קיימי בשיטה אחת בהפך שאלוה שם וכי מכוון הענינים שלשיטתיהם אולי הרמב"ם והרא"ש וכן הוא שגם רש"י יסורם בזה כי ג"כ יר"י לשיטתו' וממילא נפרש גם דעת הר"ף כן ליישבו ההשמיט שהשמיט כמו הרא"ש ויסימו כולם על דעת אחת והוא דרך ושיטה מחוורת אחד בהסוגיא לפענ"ד והוא דהנה כמו שרובא וקורבא הוא דאורייתא כמו כן גם מלוי מושל מדינא אף בדאורייתא כמו בהספך כלבא וספק שוגרא חולין במלוי אף להחמיר ומבשר זה לנו הספק דאין לדון בחיט מלוי בדאיחא בש"ע י"ד סי' נ"ג השיף י"ג דחולין במלוי בין להקל ובין להחמיר ועומד המלוי להחמיר נגד חזקת כשרות דבהמה כמו שרובא עדיף מחזקת והמלוי הוא כעין רובא - שאלו מלוי הוא מושע בערך המלוי - ואף שיתכן שהכלבא היא רובא בכמות מספרו - אבל לענין מה שיכיה מלוי בזה המקום אם הכלבא מלוי בזה המקום יותר - חשוב כעין רובא ובתשבות רבא לאביי רבא לומר דאף מאן דפליג על ר"ח וסובר דקורבא עדיף מרובא - אבל מרוב ומלוי - שהוא רובא בשני הלכדים - בין במין ובין בזמן שפיר מודו כ"ע - ושוב דהר ביה רבא מסבירא כיון שעכ"פ הכל הוא מדין רובא - וענינים הכל הוא מבח אחד למה שרובא הוא דאורייתא ומאן דפליג על ר"ח וסובר דקורבא עדיף נגד רובא - כמו כן יפה כוחם נגד מלוי - כי אין להשיבם רק כח רובא לבד :

וזאת יב לענין לפי מאי דקיי"ל ברי"ה דרוב וקרב חולין בחר רובא אף הוא אם המלוי מסייע לקורבא - אם ליתך בחר רובא דעדיף מקרב וחזק ונאמר דרובא עדיפה אף מקרב ומלוי - ואם דקרב ומלוי עדיפה מרובא דמלוי ג"כ הוא מעין רובא - [ולא יפלאו דברי דהלא לכאורה מוכח ממה שכתב בש"ע י"ד סי' נ"ג השיף י"ז דחולין בחר מלוי להחמיר נגד חזקת כשרות ומשמע מסתומת הדברים שאף אם האלו מלויים המה רובא - וא"כ אף מלוי לבד יפה הוא מרובא אף בלי קורבא הנה ודאי דיש בזה מן העיון וסתומים הדברים בזה שצריך ביאור ואדבר מזה להלן בענ"ה בכלות ביאורי בהסוגיא דב"ב - אליבא דרי"ף ורמב"ם ורש"י ואשר"י לפרש מה שהקשינו] :

שו"ת להוכיח מהא דמקשי הגמ' לר"ח מעגלה ערופה ומשני ביושבה בין הסרים וכן מה שמשני הגמ' מחמתין בשביל של כרמים דלא שכיחא כלל עוברי דרכים אבל בל"ז חולין בחר רובא דעלמא - ואף שודאי להרוב המלויים יותר בהדרך שביי עיירות או בהשדות שביייהם הוא בני העיירות הסמוכות לללו - שהולכין חזיר מדי יום ומדי שעה ושעה וכן היונים משוכות מליות יותר מיוני דעלמא אף שלא בשביל של כרמים וע"כ דרובא עדיף אף ממלוי וקרב : ועכ"ל עדיין איכא להסתפקי - דאולי הוא רק בה"א דלא חשיב הגמ' אדעתיה לחלק בין מלוי לאינו מלוי אבל כשאר העלה רבא בסוף לחלק בין מלוי ובין אינו מלוי - דאף למאן דפליג על ר"ח ואולי בחר קרב מכל מקום אם הרוב הוא גם כן מלוי בודאי חולין בחר רובא ח"כ שפיר יש מקום לומר דאף דהר ביה

המה רובם כשרים ואנו דנין על אלו הנוסעים לבד וחולין בזה בחר רובא דידעו לפי מה שהם באותו הדרך ואם הרוב סיעה הוא כי ממקום שפורשים אלו הנוסעים בזה הדרך פירשו ממקום אשר המה רובם כשרים ואמר' דכל דפרים מרובא פריש : **יב י"ש** להוכיח דע"כ הרוב נידון לפי מה שהוא במקום שפירשו ממנו ובה לבד הליא ואין לראות מה שהוא לעינינו בזה הדרך אלו הסולכים והנוסעים דאל"כ מאי מקשי הגמ' ב"ב לר"ח מהא דעגלה ערופה דמודדין אל העיר הקרובה ולא חיישינן לרובא דעלמא ולא משכחא הגמ' לחלוץ רק שדין עגלה ערופה אינה רק בשני עיירות היושבות בין הסרים (ולפ"י נחקשו הסוס' מירושלים דלר"ך קרא דלאו אחו' עגלה ערופה היא) והלא אף בעיירות שאינם בין הסרים ובאים להם מרובא דעלמא עכ"ל להרוב בשני עיירות הקרובות שעסקיהם ע"ז תמיד רוב בני אדם הסולכים תמיד בזה הדרך ההולך ביניהם הכל הוא מבני אותן עיירות כי מהם הולכים מזה לזה הגודות הגודות הגשם מדי יום יום וכלל הזמנים והעניות ואף ביום אחד ילכו כמה פעמים כאשר קרובים המה ומה גם כשעסקיהם מרובים וגלגלים זה לזה ובני העולם הסולכים בזה הדרך מושע מאד לזמנתם ויזעלו אלו הסולכים מרובא דעלמא בחור אלו הסולכים מבני העיירות כי רבים המה ומה גם אם המה שני עיירות גדולות אלא ע"כ דאין תלוי במה בשני עיירות מליות המה בזה הדרך יותר מבני רובא - דעלמא כי בני עיירות במקום קביעותם ובני עלמא במקום קביעותם הנה הרוב הוא מבני עלמא ולר"ך לומר ע"ז הוזה שהוא פריש מרובא דעלמא - וכמו כן ברוב סיעה שאינה בהסודות לר"ך לומר בכל בני המדינה שפירשו מהם אלו הסולכים והנוסעים רוב בני המדינה המה הם כשרים ובזה תלוי רוב סיעה אף הוא במקומותם במושבותם ולא לפי מה שהמה מלויים בזה הדרך :

יג אכן קא חזינא דרש"י פירש 'בדדיא היפוך מזה והוא שכתב שם (ע"ז ע"ח) ד"ה דקאחי לה רובא מעלמא וז"ל וכגון שרוב סיעת עבחי ישראל כשרים בזה לבחן דאיכא חרי רובי או שרוב עבחי כל המדינה ישראל דאיכא חרי רובא כו' ע"כ הרי דרש"י מפרש בשני פנים לרוב סיעה או רוב הנוסעים לבד ואף שבמדינתם רוב עבחי ח"י אבל הנוסעים לזה המקום המה רוב עבחי ישראל ואם בכל בני המדינה רוב עבחי ישראל ובין כך ובין כך הוה הכל רוב סיעה כשרים וקשה בדברי רש"י הללו חדא דאם רוב עבחי בני המדינה המה ח"י מה יועיל לנו שהמלויים בזה הדרך המה רוב ישראלים כי מוכח מהא דמקשי הגמ' ב"ב מעגלה ערופה דניזל בחר רובא דעלמא דאינו נפקותא לן ממה שהמלויים בזה הדרך המה בני אותן העיירות כיון דפרשי מרובא ולר"ך לומר דפירשו מרובא דעלמא עוד שנית קשה בדברי רש"י הללו דממה נפשך אם נחליע כשיטתו' דיש לדון באלו המלויים בזה הדרך ואף אם במקומותם רובם פסולין עכ"ל מאין לנו רק לפי מה שאלו רואים מלויים בזה הדרך שאם המלויים רובם כשרים הוה רובא להיתירא הנה כמו כן בהיפוך באם שבני המדינה רוב עבחי ישראל אבל בני הסיעה המה רוב עבחי נכרים יבואו בזה המקום הוה חו רוב לאיסורא וא"כ ע"כ בסוף דברי רש"י שכתב או שרוב עבחי כל המדינה ישראל דאיכא חרי רובי מיירי ג"כ שגם הנוסעים המה רוב ישראל ולא שהנוסעים המה רוב נכרים וא"כ אין מובן מה רבא רש"י בהוספה זו בסוף דבריו אחרי שאין צורך רק לרוב סיעה הנוסעים לבד ולמה ולמה האריך רש"י ובה בלשון ארוך מה שאין לנו הועלת כלל ואף הטובה יכול רק לעשות בזה דיתשוב שכשרוב עבחי המדינה ישראלים מותר אף כשהנוסעים רובם ח"י דברוב נוסעים ישראלים כבר כתב רש"י דבזה לבד בגי ואף אם נפרש לדברי רש"י בדוחק דמכוון הוא דכשרוב עבחי המדינה ישראלים סגי אף אם הסיעה הוא פלגא ופלגא אכן לא יוזן הסברא לפ"ז ומה גם לפי מאי דנקיט הגמ' בה"א דלא הבין שהוא רק ממעלה דיוחסין לבד רק חשב שהוא מהדין וע"כ הקשה מבשר הגמלא ובה ראה לומר שאלו הוא בחר

לכא דשביל של כרמים דלרב דקיי"ל כוונת' ליתא לאלו האוקימנות
ושפיר מייירי בכל גווני :

יו בזה יבואר יותר מה שכתב רש"י דרך כ"ג ע"א ד"ה
אימא סיפא כו' וז"ל ה"ה דהוי מלי למפרך נמי
ליזל בחר רובא דעלמא אלא דאית ליה פרכא דעדיפה ע"כ
וגאמר כי הקוש' דמקשי הגמ' וליזול בחר רובא דעלמא אינה
קוש' רק אליבא דשמואל ולא אליבא דרב דקיימא לן כוונת'
אלל הקוש' דמקשי הגמ' מסיפא הוא אף לרב דלא חשיב
מה שכתב חמשים רק קורבנא דמוכה לבד ושפיר אי לא כד"ח
היינו מפרשין למתני' דמחלק בין בחוק חמשים לחוק לחמשים
דבקורבנא דמוכה אזלין בחר קרוב ובקורבנא דאינו מוכה אזלין
בחר רובא אלל כאשר מוקמינן בדליבא אחרינא קשה מסיפא
למה בחוק לנ' ה"ה של מולאו וע"כ תירוצא דגמ' דמשני במדרש
שפיר אפילו אליבא דרב וזהו שהרמב"ם הביא שפיר להא דמדרש
[ותירוצא הכנ"פ יוסתר אף מזה דאפילו דהרמב"ם יסבור דאזלין
בחר קורבנא דמוכה לא ה' לריך להביא להא דמדרש ודוק] :

יו אבר לפי מה שכתבו החסו' ד"ה בדליבא דלא מלי
למפרך דליזול בחר רובא דעלמא יע"ס בחסו'
לפ"ז שפיר ו"ל דמנו כן גס הקוש' מהא דחוק לחמשים חמה
כו' חינו רק לשמואל לבד כמו כל הקוש' בגמ' שם דלרב ח"כ
דשפיר מייירי בדליבא אחרינא דנפיש רק בחוק חמשים חמה
מליות יותר הניפול מזה השוכך כי אף חס איתו במדרש עכ"ל
מסבדר לפרש דעדיין הוא יונה קטן מפריה בקרוב ויקל
לחפסו וע"כ נקרא ניפול הגמלא ולא יונה הניול כי הוא כדבר
הגמלא שהמולאו יקחו בכפו וגם נקרא ניפול מחמת ינקותו
וכי להרוב נפל לארך כשפורה וע"כ כאלו אינם מליות כ"כ
בדיוחוק מקום ובחוק ל' חמה מליות ויס ליקך בחר קרוב ומלוי
וקוביא הגמ' וישובה הוא רק ליכא אליבא דשמואל וזהו שהבבמי
הרי"ף והרא"ש גם להא דמדרש ועולה מיושב ומדוקדק שיעת
הרמב"ם ורי"ף ורא"ש שמשמעותי בזה דאזלין בחר קרוב ומלוי
ומחלקים לענין יסוב דמדרש כי משמטה לפי פירוש רש"י ולפי
פירוש חסו' . הרמב"ם מפרש כפי' רש"י . והרי"ף והרא"ש כפי'
חסו' ומהו נמכך המחלוקה לענין מדרש :

יש ודפ"ז יתפרש לנכון הא דכתובות דמוקדי רב יהודה
אמר רב בקרנות של ליפורי ה' מעשה ובסייעה
של ז"א כשרים עובדים לשם וכן הא דמסיק לריך רוב הטיור
ורוב סייעה וודאי דביאור הפשוט ברוב סייעה עובר לשם דרב
על אלו הנוסעים ונראים לנו בזה הדרך לבד ולא צעין שאנשי
המקום שזאו משם הם רובם כשרים ולא קפדינן רק לאלו
הנוסעים יח' רובן כשרים וגם אין חוששין כלל לרובא דעלמא
דהא לא מוזכר לא בגמ' ולא ברי"ף ורמב"ם ורא"ש ושארי פוסקי'
חיזו תנאי שלא שיהיה חששא דרובא דעלמא כי רב לביטתו [וכן
אנו קיי"ל לדיוא כוונת'] אזיל דס"ל דאזלין בחר קרוב ומלוי ואין
לחוש לרובא דעלמא ור"כ שפיר על אלו המליון בזה הדרך לריך
לדון כי מה בך שבעלמא רוב פסולין אלל אינם מליות בזה
הדרך והמקום אלל לשמואל ה"ה לריך עוד חיזו תנאי לבטל
החששא דרובא דעלמא שגם רוב המדינה כשרים :

כ ובה יעלו דברי רש"י שם ד"ה דקאחי לה רובא מעמלא
כסוגן בלי שום גמסו אשר כבד לעיל בלות ית
נתקשיתי בזה בחרתי ועתה יעלה לנכון מיושב דמה שכתב רש"י
בחרי אופנים אופן ראשון דחפס מקודם כמו שהוא אליבא דרב
ואליבא דדינא דקיי"ל כרב ולכן כתב רש"י מקודם ח"ל ובגון
שרוב סייעת טבחי ישראל באה לבאן דאיכא הרי רובי ושוב כתב
אופן שאחיה אף אליבא דשמואל וזהו שכתב עוד או שרוב
טבחי כל המדינה ישראל דאיכא תרי רובי וזהו האופן מועיל
אף למחן דחיים לרובא דעלמא והנראה דלשמואל מלוי אין מעלה
נגד רובא ואין לריך רק לרוב טבחי המדינה ולא נפקותא
לנו באלו הנוסעים ואי"ה להאן בחלק שני מזה המערכה יבואר
מדברי רש"י בצנתיא דכ"ב דנרא' דקיימ' בסייעה הכ"ל שפירשתי :
והנה

רבא מהכ"ה . היינו רובא ומלוי מחד סוג המה . אלל קרוב ומלוי
לעומת רובא עדיפא עובא דיש בזה דין קורבנא וגם מעין רובא
והסבדרא יחוייב מאוד : אמנם מה בך שהסבדרא מחייבת החילוק
אחר שהיונן שהגמ' מקודם לא נחית לחלק בך . ובמסקנא ג"כ
לא מלינו בסייעה בפירוש מזה ח"כ קיימא לנו כפי ההוכחה
שהוכחנו מהס"א :

טז אבר נראה דרך וביאור נכון שזה עלינו רב ושמואל
לפי מאי דמסיק הגמ' דכ"ע אית להו דר"ה כי
אין מובן למה רב לא חייב דנפלה החביות בחריפותא דנהרא .
ושמואל שפיר חייב לזה אמנם החביות יין מונחים המה תמיד
ברקתא דנהרא . בדליותא במס' ב"מ (כ"ג ע"ב) כי מניחות
שם חס בשביל להעלותן בשפיטות ומקרבן לשפה הנהר להקל
ההעלאה להספיטות ואם שמורידן מהספיטות המביאות ולפעמים
מתנגלים אל הנהר וטעות . או כשיחדשה המים יתרוממו
ויולפו על פני הנהר . והמה שכתב ומליות . אלל שיפולו
בחריותא דנהרא אין מלוי כ"כ כי המונחים בשפיטות נשמרות
המה וכן המונחים על רפסודות מתקנות ומיושבים היטב שאף
אם יתרוממו גלי הנהר מרוב כועה וסער החביות דדוכתיירו
קיימי . ורק כשיצברו הרפסודות או חבצט הספיטות וברומה
יתכן שחיפול בחריפותא דנהרא ויעויין ברש"י שפירש בסייעה
ששמואל דחייש לחריפותא דנהרא הוא שמתחילה נפלה בחריפותא
דנהרא אלל לזה שמן נפילה שגפלה בשפת הים באחה לחריפותא
דנהרא גם שמואל לא ה"ה חייש . והיינו אמרינן דעקולי
ופשורי הוי מעבדי לה . ועם לזה נאמר דאם בנהר שכתבה
משפת המים לחריפותא דנהרא הנה הוא זה רק כשהרבה
סוער וגובר על כה המים הסולך צמוד . והוא צעת שהרבה
הוא ברובת הנהר מדרום לצפון או מצפון לדרום . כשהנהר
סולת ממזרח למערב או צהיפוך וא"כ חס כ"כ גבורת הרבה
להעצירה מצפון לדרום משפת המים לחריפותא דנהרא כמו
כן הנפלה בסוף כל סוף מן חריפותא דנהרא אל נד הדרום
לעבר השני והעבט במה בעקולי ופשורי ולא שכיחא שחלך
בדיוחוק מקום כמו דלא שניה רולחים בעיירות שבין הסרים
וינוי דעלמא בשביל של כרמים . כי זה וודאי לא שכיחא .
שצעת שגפלה וטעה משפת המים אל חריפותא דנהרא שלע
הרבה בחווק ברובת הנהר . ותיקף צבואה לחריפותא דנהרא
או יבא ההבקעה ותלך צמוד . וכללו ש"ד שצעת שסוער
הרוב ברובת הנהר לא תתרחק צוודאי שהרוב יגרסה לעיקולי
ופשורי . ורק כשהבקעה צעולה . יתכן שחלך בדיוחוק מקום אף
בלי מלחים . ואלו המליות מרקתא דנהרא ילכו סמוך לשפה
המים ובשפת המים יש בכל נהרות עקולי מסלעים ארוכים הבאים
מהשפה ששם מלוי חלקי אבנים ובאים אל חוף הנהר . וגם
יש פשורי מקוי מים משלגים וע"כ כשהפגט בהם תעמוד
ותחבט וכדפירש"י . יעויין ברש"י . [ולקמן בחלק ב' מזה
המערכה יבואר צעו"י יותר] וכשתפול במקום חריפותא דנהרא
צעת ההבקעה מרוחות שפיר חלך למרחק . ורב סובר דהולכין
בחר מלוי וקרוב והחביות המליות שט"פ הנהר המה רק מרקתא
דנהרא ושמואל סובר כמו שה"ה מהא דאזלין בחר רובא
אף נגד קרוב ומלוי . ושפיר אמרינן אימר נפלה בתחילתה
בחריותא דנהרא : ומעתה עולה מבוואר דכל עיקר קוביית
הגמ' מעגלה ערופה וכן מאי דקשה הגמ' על הא דתנן
נמלא בין שני שובכים דמקשי הכל הגמ' דליחוש לרובא דעלמא .
ומשני הגמ' להא דעגלה ערופה ביובשת בין הסרים . ולהא
דנמלא בין ב' שובכים בשביל של כרמים הוא רק כדרי
שתייבב גם אליבא דשמואל דסובר דל"ח אזלין בחר רובא
אף נגד קרוב ומלוי . אלל לפי מאי דקיי"ל כרב לגבי שמואל
לא חיישינן לרובא דאינו מלוי ואזלין בחר מלוי וקרוב . ולק"מ
מעגלה ערופה ומהא דנמלא בין ב' שובכות ואף בעיירות בלא
ביני הסרים יש דין מעגלה ערופה וזהו שהשמיט הרמב"ם בפ'
ט"ו מה' רולא להא דיושבת בין הסרים וגם זהו שהשמיט
הרמב"ם בפ' ט"ו מה' גזילה ואבירה וכן השמיטו הרי"ף והרא"ש

שורת עמודי א"ש חלק א

עוֹבְקִים בְּכַרְמִים וּמַמְלָאִים חֲבִית יִין אֹר בַּסְּפִיטוֹת הַסּוֹלֵבוֹת
 סְהַלִּידְנָה רֹבֵם כְּכֹלֵם הוּא מִיִּין שֶׁל אִינוּ יְהוּדִים וְעַ"ז מוֹתֵר
 הַיִּין דְּאִמְרִינֵן דְּבַל זֶה הַיִּשְׂרָאֵל הַקְּרוֹב וְאִין לְחוּם לְבָאֵם מִדְּקִרְאֹת
 שְׁעָקוּלִי וּפְשׁוּרִי הוּי מַטְבְּעִי לֵב אֶכֶן כְּאֶשֶׁר טַעְמָא הוּא מִזֵּד מִלּוֹ
 וְקְרוֹב לֵא הִיֵּם שִׁיךְ רַק כְּאֶשֶׁר יִשְׂרָאֵל הִיֵּם עֹבְקִים בְּכַרְמִים
 וְכֹלֵם עוֹשֵׂי יִין וְעַ"ז תְּלִיוֹ בְּעִיר שְׂרֹבֵם יִשְׂרָאֵל רֹבֵם הִיִּין מִשֶּׁל
 יִשְׂרָאֵל הַמָּה כְּמוֹ שִׁיִּשְׂרָאֵלִים רֹבֵם הַמָּה כְּמוֹ כֵּן עוֹשֵׂי הַיִּין רֹבֵם
 יִשְׂרָאֵל הַמָּה וְעַ"כְּ בְּרִקְתָּא דְּנִהְרָא הִיֵּם מִלּוֹ הַחֲבִית רְבִים מִשֶּׁל
 יִשְׂרָאֵל וְלִגְפִילָה דְּרִבִּים חִישִׁינֵן וְהִי מִלּוֹ לְפֹת גַּ"כ מְרִיבֵי הַמִּים
 וְאֵם מַגְלָל מַשְׁפָּה לִנְהַר כִּי בְּרִיבֵי נִמְלָא הַבֵּל לֵא כֵּן הַלִּידְנָה לֵא
 יִמְנָא רַק לִיחִיד חָף אֵם אִין בֶּם רַק זֶה הַיִּחִיד נֵא שִׁיךְ לִמְרָ
 שְׁמִלּוֹ יוֹתֵר מִחֲלוֹ בְּנֹפְלִים מִשֶּׁל חִינֵם יְהוּדִים רְבִים בְּחִמְעָ
 הַמִּים בְּחִרְפּוֹתָא דְּנִהְרָא כִּי בְּנִיחָם חִינֵם מִלּוֹיִם הַלִּידְנָה וְעַ"כְּ
 הַשְּׁמִיט הַרִ"ף :

בד **ואחרי** שִׁבְרֵנוּ כְּנֵ"ל עַלֵּם שְׁחִין הוּא כְּמוֹ בְּכַתֵּב הַפָּרָח
 שְׂכַרְמָנָם הוּא יִחִיד בֹּזֵם שֶׁהַשְּׁמִיט לֵא דְיוֹשֶׁנָּת
 בֵּין הַהָרִים וְנִסְפֹךְ הוּא שְׂכַרְבִּצָ"א בְּחַסֵּ"א בֵּית ה' שַׁעַר ד' דְּכַתֵּב
 לַעֲטִין חֲבִיתוֹת שֶׁל יִין שֶׁנִּמְלָאֵת בְּכַרֵּם אִינוּ יְהוּדִי וּכְרָמִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל
 רְבִים הֵם חֲפִי רְחוּקִים הֵם חֲזוּלִינֵן בְּתֵר רֹבֵא דִּישְׂרָאֵל וְסִיִּים
 בֹּזֵם וְהוּא שְׂוֹשֶׁבֶת בֵּין הַהָרִים וְנִמְשָׁךְ אַחֲרֵי דְבָרָיו בְּמֹר וְעַ"כְּ
 וְד' ס' קִבְ"ט סֵפִיף י"ח הֵם זֵכֹר דַּעַת יִחִיד וְהַרִ"ף וְהַרְמָנָם
 וְרַשִּׁי לֵא בְּבִירָא לֵבֹן כֵּן וְאֵ"כ הַעִיקָר דָּאֵן חוֹבְשִׁין לְרֹבֵא דְעַלְמָא
 אֶף בְּאִינוּ יוֹשֶׁבֶת בֵּין הַהָרִים כִּיֹּן שְׁחִינֵם מִלּוֹיִם בְּהַקְרִיבֵם
 וְחֲזוּלִינֵן בְּתֵר מִלּוֹ וְקְרוֹב לְרֹבֵא דְפּוֹסְקִים הַרְבֵּבוֹת וְדַעַת
 הַרְבֵּצָ"א יְהוּדִית הִיֵּם וְהִי גַם לְהַחֲמִיר בְּכַתֵּם יִינֵם דְּרַבָּן
 כְּדַעַת הַיִּחִיד לְמַם הוּא כֵּן נַעֲלָ"ד וְאֶף שְׁהוּא דְבֵר חֲדָשׁ לֵא
 הַחֲבִיתוֹת עַ"ז רְבוּתִיתוֹ הַמַּחְבְּרִים אֶכֶן הַלְּמַת יַעֲיִיד עַל אֲמִיתָתוֹ
 וְהַלְּמַת יִקְוֵל מִמֵּי בְּחִמְרֵי יִיֵּה מִי בִּיֵּהִם וְיִחֲוִמָה שׁוֹד יוֹתֵר
 דְּבָרֵי בְּחֵלֶךְ ב' מִזֶּה הַמַּעֲרָכָה בְּעוֹסִי :

בה **ומסתפק** אִינוּ וְשׂוֹאֵל אֶף לְסוֹרוֹת כְּשִׁם אִינוּ כְּלָבִים
 עוֹי נֶפֶשׁ כִּי דֵר שֶׁם צַעֲלִיבִים בְּסִמּוֹךְ אִינוּ
 שְׂכוֹנֵת אִי וְכְדוּמָה מַחְזִיקִים כְּלָבִים וְהוּא הַמּוֹךְ לִיעֵר גְּדוֹל הַמּוֹחֵק
 שִׁים שֶׁם זִאֲרִי עֵרֵב רְבִים וְהִלְבּוֹ אֶלֶן בֹּזֵם הַמּוֹקֵם רֹשֵׁם
 הַמּוֹךְ לְהִיעֵר אֶשֶׁר הַכְּלָבִים עוֹי נֶפֶשׁ הַנִּל מִלּוֹיִם שֶׁם וְהִינוּ
 שַׁעֲלָה הַח' בֵּין הַכְּבָשִׁים וְנִמְלָאוּ נַפְשִׁים מַצְעֲצֵעֵם דֵּם מִמְקוֹמוֹת
 שְׁחִין לְחוּם לַעֲרִיפָה וְהַרְוָה הַמַּעֲשֶׂה עֵמֶד מִרְחוֹק וְלֵא הַחֲבִינֵן
 מִם הִיֵּם זֶהב אֹר כְּלָב וְהִנֵּה לְפִי שְׁחִינֵי דִנִּין מִלְּשׁוֹן הַשֶּׁשׁ בִּי"ד
 ס' גִּז סֵפִיף י"ג דְּחֻלִּין בְּמִלּוֹיִם בֵּין לְהַקֵּל בֵּין לְהַחֲמִיר הֵם
 הַכְּלָבִים הַמָּה מִלּוֹיִם שֶׁם וְהִי גַם שְׁלֵכְהֶמָּה יֵם חֻקָּת בְּשִׁדּוֹת
 וְרִאִיו לְהַכְשִׁיר וְדְבָרֵי הַשֶּׁשׁ הֵם מַחֲדוּשֵׁי הַרְבֵּצָ"א בְּכַתֵּב דְּחֻלִּין
 בְּמִלּוֹ דְּכִנְיָחָ עִפִּי וְכְאֶשֶׁר שְׂגוּרָא שְׂכִיחָ עִפִּי בְּכַתֵּב תְּלִין
 בְּשׂוּרָא וְהַנִּהְלָה מִדְּבָרָיו שֶׁם דְּאִפִּילוֹ אֵם יֵם כְּלָבִים יוֹתֵר אֶל
 הַכְּלָבִים חִינֵם מִלּוֹיִם וְשְׂכִיחָ בְּכַתֵּב כִּי הַכְּלָבִים הַלֹּבִים עַם
 צַעֲלִיבִים כָּלֵם מְקוֹם שְׂהוּלִים אֵם עוֹשֶׂה מִלְּחָמָה בְּשִׁדָּה הוֹלֵךְ
 הַכְּלָב עִמּוֹ וְאֵם מַחְזִיק בְּדֶרֶךְ מַחְזִיק הַכְּלָב עִמּוֹ עַד שׁוֹבוֹ לְבִיתוֹ
 וְעַ"כְּ תְּלִין בְּשׂוּרָא דְּשְׂכִיחָ עִפִּי וְאֵ"כ כְּמוֹ כֵּן צַעֲנִין שְׂחִלִּי
 הַנִּל הַכְּלָבִים בִּיֹם שְׂכִיחָ עִפִּי וְהוֹלִבִים הַמּוֹכִים לְבֵית צַעֲלִיבִים
 אֶלֶן הַזֹּאֲבִים בִּיֹם לֵא שְׂכִיחָ דְּכַתִּיב חֲזָרָה הַשְּׁמִם יִחְשָׁפוֹן כו'
 וְלֵכֶן לָרִיךְ לְתַלּוֹת כְּלָבִים וְשִׁלָּא לְחוּם לֹאֲבִים אֶלֶן בְּחִמְתָּ רִאִיו
 לַעֲוֹר דֵּהֵא הַרְבֵּצָ"א וְעוֹר וְשִׁעַ לְשִׁיטְחִיָּהוּ דְּאֶף בְּכַתֵּם יִינֵם
 דְּרַבָּן הַלְּרִיבֵי לְהַנְהִיחָ שְׂהִי יוֹשֶׁבֶת בֵּין הַהָרִים וְקִיִּימָא כְּקוֹשִׁיִּית
 הַגִּמ' צַעֲלָה עֲרוּפָה דְּלִיחֻם לְרֹבֵא דְעַלְמָא אֶף שְׂחִלָּו בְּנֵי הַעֲיִירוֹת
 מִלּוֹיֹת עִפִּי כְּמוֹ דְּשְׂכִיחָ עִפִּי הַשְּׂוֹנְרוֹת סוֹבְבוֹת בְּכַתֵּם מִהַכְּלָבִים
 וְאֶף דְּהַמְחִזִּיקִים כְּלָבִים יִהִיֵּה לְכ"א אֶף כְּלָבִים שִׁיִּים וְשִׁלָּה
 לְשְׂמִירָה מַגְנִבִּים וְכְדוּמָה וְשׂוֹנְרוֹת לְהַרְבֵּ כְּכֹלֵם בְּאִחָת יִשְׁחָק
 הַבֵּל הַבֵּית וְעַ"ז הַשְּׂוֹנְרוֹת מִלּוֹיֹת יוֹתֵר אֶלֶן כְּמוֹ כֵּן גַם
 בְּנֵי הַעֲיִירוֹת הַקְּרוֹבוֹת מִלּוֹיֹת יוֹתֵר בֹּזֵם הַדֶּרֶךְ שְׂכִינֹתָם מְרֹבֵא
 דְּעַלְמָא וְעַ"ז חִישִׁינֵן לְרֹבֵא דְעַלְמָא וְאֵ"כ לְמַם לֵא נְחוּם לְרֹבֵא
 בְּאֵם שְׂכָלִבִים רְבִים יִהִיֵּה בֹזֵם הַמּוֹקֵם מִהַשְּׂוֹנְרוֹת וְהַכְּרָח לָרִיךְ
 לְפָרֵם הַרְבֵּצָ"א וְהַעֲוֹר וְהַשֶּׁשׁ לְשִׁיטְחִיָּהוּ דְּמִיִּירִי כְּשִׁאִין הַכְּלָבִים
 רֹבֵא

כא **והנה** יוֹקֵשֶׁה עַל דְּבָרֵי בְּמַם שֶׁהַשְּׁמִיט לְשִׁיטָה הַרִ"ף
 בְּחִתָּא מַחְתָּא עַם הַרְמָנָם וְרַשִּׁי וְיִסְוֹד
 דְּבָרֵי נְטוּי עַל מַם שְׂקוּ"ל כְּרֵב בְּהָא דְּחִבּוֹת שְׂלָפָה בְּנִהַר
 דְּאִמְרִינֵן אֵם אִיחָא דְּמַהֲרִי דְּקִרָא קָא אִתִּי עָקוּלִי וּפְשׁוּרִי
 הוּי מַטְבְּעִי לֵב וְלֵא חִישִׁינֵן שְׂפִלָּה בְּמִלּוֹעַ הַנֶּהָר וּבְאִחָתָה דְּרִיךְ
 חִרְפּוֹתָא דְּנִהְרָא אֶכֶן הֵם הַרִ"ף הַשְּׁמִיט גַם לֵא דְּחִבּוֹת
 שְׂלָפָה בְּנִהַר וְאֵ"כ וּדְלִי דִיש לֹר בֹּזֵם אִינוּ דְּרִיךְ אַחֲרֵי וְיִחִיד
 הוּא בְּשִׁיטְחִי כִי כָל הַפּוֹסְקִים בְּבִירוֹ לֵא וְרַק הַרִ"ף הַשְּׁמִיט
 לְכָל הַסּוֹנְרוֹת כֹּלֵה וְלֵא בְּבִירָא רַק לְמִימְרָא דְּר"ח לְכַד דְּרֹבֵא
 עֲדִיף מְקְרוֹב :

בב **אמנם** הֵם קָא חֲזוּן דְּלֵא הַתְּעוֹרֵר מִי לְהַקְשׁוֹת אֹר לְבָאֵר
 עִינֵן שֶׁהַשְּׁמִיט הַרִ"ף לֹר וְהַרְמָנָם בְּבִירָא לֵא וְלֵא
 זְכֹר לְמַם שֶׁהַרִ"ף מַשְׁמִיט בְּדִרְכּוֹ בְּשִׁאֲרֵי מְקוֹמוֹת בְּמַקְשָׁה לְפַעֲמִים
 וּמַחְבָּר לְשִׁיטָה הַרִ"ף וְזֹכֵר הַעֲלִימוֹ כֹּלֵם עִין מִזֶּה אֶף שְׂכֹלֵם
 הַבִּירוֹ לֵא דְּחִבּוֹת שְׂלָפָה בְּנִהַר לְכֵן נִלְפֶט"ד דָּאִין זֶה כָּלֵם
 חִידוּשׁ מִם שֶׁהַרִ"ף הַשְּׁמִיט כְּאֶשֶׁר הַרִ"ף לֵא בְּכַתֵּב רַק דִּינִים
 הַנִּסְתָּגִים וְדִשְׁכִּיחַ וְעַ"כְּ מִלּוֹ כְּשִׁהוּ יִשְׂרָאֵל בְּגִלּוֹת כָּלֵם בִּימֵי חֲכָמֵי
 הַתְּלַמוּד הֵם הִיֵּם עֹסְקֵי יִשְׂרָאֵל בְּשִׁדּוֹת וּכְרָמִים כְּמוֹ זֹלָתָם
 וְכְאֶשֶׁר אִמְרוּ זְרַעוּ בִּימֵי נִסָּן וּבִימֵי הַשָּׁרִי כִי הִיכָא דְּלֵא לַעֲרֹדוֹ
 כֹּלִי שְׂחָא וְלֵכֶן הִיֵּם אֹר בְּעִיר שְׂרֹבֵם יִשְׂרָאֵל חֻקָּה שְׂחָא יִין
 כְּשֶׁר שְׂעַבְאוּ הַיִּשְׂרָאֵלִים אֶלֶן כְּשִׁנְתָּפוּרוֹ יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר וְנִתְּדַלְדְּלוּ
 מִחֲלוֹ הַעֹבְקִים וְרֹבֵא דְּרֹבֵא מַתְּפַרְנִסִּים הַבֵּל מִמַּסְחֹר וּפּוֹעֲלִים
 אֲוֹמִנִים שְׂכִירֵי יוֹם וְכְדוּמָה וְאֵ"כ אֶף בְּעִיר שְׂרֹבֵם יִשְׂרָאֵל אֶף
 אֵם הַיִּשְׂרָאֵלִים מִהֶמָּה יֵם סוֹחֲרֵי יִין מְבִירִים בְּסְפִיטוֹת וּמוֹלִיכִים
 לְמַכּוֹר וְכְדוּמָה עַ"ז הִיִּין הוּא מַסְחָם יִינֵם שְׂעַכְשִׁיו נִהְגוּ
 לְהַקֵּל בְּכַתֵּם יִינֵם בְּהַנְהִיחָ וְכְאֶשֶׁר הִיֵּם אֲסוּר בְּהַנְהִיחָ לֵא הִיֵּם
 סוֹחֲרִים בֹּזֵם יִשְׂרָאֵלִים וְעַ"ז אֶף אֵם יִהִיֵּה רֹבֵם יִשְׂרָאֵלִים דְּרִים
 בְּהַעֲרִי מַכְ"מ יֵם לְדוֹן שְׂחָא מִן הַמִּיעוּט אִינוּ יְהוּדִים שִׁיב לֵהֶם
 כְּרָמִים אֹר סוֹחֲרִים בִּיִין וְעַ"כְּ אִינוּ מִלּוֹיִם יִין שֶׁל יִשְׂרָאֵל כִּי אִין
 לְיִשְׂרָאֵלִים כְּרָמִים וְרַק יִשְׂרָאֵלִים עוֹשִׂים מַעַל לְזַרְכָּם אֹר שֶׁהַחִינֵם
 יְהוּדִים שׂוֹכְרִים לְיִשְׂרָאֵל שִׁיעֲשׂוּ בְּשְׂמִירָה בְּכַדִּי לְמַכּוֹר לְיִשְׂרָאֵל
 וְהוּא מִיעוּטָא דְּמַעוּטָא וְחִבּוֹת יִין שְׂכַסְפִּיטוֹת מַסְחֹר הַקְּבֻעַ
 וְהַרְגִּיל וְהַמְלִי הוּא מַכְתֵּם יִינֵם כִּי לֵא שְׂכִיחָ לְיִשְׂרָאֵל כְּרָמִים
 וְיִשְׂרָאֵלִים שְׂכַעֲיִירוֹת מַתְּפַרְנִסִּים בְּחִיזוֹ שְׂחֹרוֹת וְעַ"כְּ
 בֹזֵם הַאֲוֹפֵן יֵם לִילֵךְ בְּתֵר מִיעוּטָא שֶׁל חִינֵם יְהוּדִים וְאֶף אֵם
 הִיֵּם כָּל בְּנֵי הַעֲרִי יִשְׂרָאֵלִים עַ"ז הִיֵּם מוֹדֵה רֵב לִמְרָ דְּלֹמֵר דְּחִתּוֹ
 מַהֲרִי דְּקִרָא בְּחִרְפּוֹתָא דְּנִהְרָא כִי כָל עִיקָרָו טַעְמָא דְּרִיב לְפִי
 מִם שְׂפִירְשָׁנוּ הוּא מַטְעָמָא דְּמִלּוֹ וְקְרוֹב אֶלֶן כְּאֶשֶׁר הַלִּידְנָה
 אִין רִאִיו לְדוֹן עַל כָּל פְּנִים בְּמִלּוֹ שְׂפִיר יֵם לְדוֹן דְּבִירָא דְּר"ה
 דְּחֻלִּין בְּתֵר רֹבֵא וְמַהֲרִי דְּקִרָא אִחָתָּ וְאִין מַתְּחַדָּם בֹּזֵם
 דְּבֵר בְּזַמְנֵנוּ וְעַל כֵּן לֵא בְּבִירָא הַרִ"ף רַק לְמִימְרָא דְּר"ח
 דְּרֹבֵם וְקְרוֹב חֲזוּלִין בְּתֵר רֹבֵא וְהוּא לֵא מִיִּדִּי וְכֹאֵם שִׁימָלָא
 בְּאִיזוֹ מְקוֹמוֹת מִיחֲדוֹת דְּלֵא שְׂכִיחָ אֹר בְּאִיזוֹ זְמַן שְׂעִתִּידִין כֹּלֵם
 לַעֲמוֹד רְגִלִּיבִים עַל הַקְּרָקֶה וְהַמֵּם אַחֲרֵי שְׁחִין זֶה הוּא וְרִגִּיל
 בְּזַמֵּן הַרִ"ף וּבְזַמֵּן הַהוּא מַשְׁתַּנֵּה הַדִּין לְכֵן קִיָּרָה וְהַשְּׁמִיט בְּדִרְכּוֹ
 וְהַרְמָנָם וְהַרְמָנָם וְשִׁאֲרֵי פּוֹסְקִים בְּבִירוֹ עַ"ז שִׁיבִים נִפְקוּתָא
 בְּאִיזוֹ מְקוֹם אֹר בְּאִיזוֹ זְמַן וְרֵא לְהַלְרִיךְ וְעַ"ז אִין לְהַקְשׁוֹת
 כָּלֵם עַל הַרִ"ף שֶׁהַשְּׁמִיט וּפְשׁוֹת :

בג **ומעתה** יִסְיֵעַ לְדְבָרֵינוּ מִזֶּה שֶׁהַשְּׁמִיט הַרִ"ף לֵא דְּחִבּוֹת
 שְׂלָפָה בְּנִהַר דָּאִין זֶה מַתִּיבָב רַק לְפִי מִלּוֹ
 דְּבִירָנוּ דְּטַעְמָא דְּרִיב הוּא מַשּׁוּם מִלּוֹ לְכַד וְהַלִּידְנָה אִינוּ
 מִלּוֹ אֶלֶן אֵם טַעְמָא דְּרִיב דְּהַסְבַּרָא דְּעָקוּלִי וּפְשׁוּרִי מַחֲיִיבָתָּ מִלּוֹ
 עֲלִמְוִתָּה דָּאִין לִמְרָ דְּאִחָתָּ מַהֲרִי דְּקִרָא דְּעָקוּלִי וּפְשׁוּרִי וּדְלִי
 הוּי מַטְבְּעִי לֵב וְעַ"כְּ לֵ"שׁ כְּמוֹ דְּלִישׁ הַרְוָחִים בְּעִיר הַיּוֹשֶׁבֶת
 בֵּין הַהָרִים דְּחֻלִּין בְּתֵר קְרוֹב ח"כ יִלְוִיִּיר הַדִּין אֶף הַלִּידְנָה
 כְּאֶשֶׁר דֵּר יִשְׂרָאֵל אַחַד סוֹחֵר בְּחִבּוֹת יִין כְּשֶׁר לְנִגְרֵךְ יְהוּדִים אֹר
 סְפִינָה אִחָתָּ טַעוּנָה יִין יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁר וּנְפַרְקָא לִאֲזִיזָה סִיבָה בְּשַׁפְתָּ
 הַנֶּהָר אֹר נְטַעֲנָה לְחוּךְ הַסְּפִינָה וְנִמְלָא חֲבִיתוֹ יִין לֵפֶה בְּנִהַר וְלֵא
 נְדַע אֵם נִתְּגַלְגַּלָּה מִחֲלוֹ שֶׁל הַיִּחִיד בְּעַל הַיִּין כִּי זֹלָתוֹ אִין
 כָּלֵם יִין בֹּזֵם הַמּוֹקֵם וְאֵם דְּחִתָּא מַסְדִּיקָרָאָה שְׂוִכְנִים ח"י

ובזה דע' אידי דלור הוא מלחא דלא שכיחא. ועכ"ז לחוק לשון העור וש"ע וקילורו במקום שה' להם להאריך.

ב וזאת נלפע"ד ברור דשיעור הרמב"ם אינו כך וסובר דלא נשתנה שום תנאי בהנהר במסקנא דמסיק

הגמ' בטעמא דרב דהוא משום עקולי ופשוטי ממה שה' סבר הגמ' בה"א דהוא משום טעמא דאזלינן בחד קרוב כי הכל מיירי בכל נהרות ולא יתפרש לפי המסקנא בתנאי כי לא הוזכר בהא דאחמרא לשום תנאי רק סתמא חומר אחר חזית שלפס בנהר ואין זכר בזה לשיהיה בהנהר סבר חכם מים והראיה לזה דכן הוא שיטת הרמב"ם דהנהר הרמב"ם ב"י מ"א כחב סתמא כלשון המימרא וברב חזית שלפס בנהר אם נמלאת כנגד עיר שרובא ישראל מותרת בהנה' כנגד עיר שרובא ח"י אסורה ע"כ ולא זכר כלל לא לתנאי שיהיה סבר חכם מים ולא לעצמא דעקולי ופשוטי מטעמי לה וא"כ מאין נהנים לדעת שמיידי בנהר שיש בה תנאי מסבר חכם מים ועקלקלות ובהם שהיה משתנה לפי המסקנא מזה"א ה' הרמב"ם מבאר השינוי או הים מזכר להעטם שנשכיל מהטעם על השינוי כמו דלנו שופטים מן הגמ' בחמרה במסקנא הטעם שמשתנה ממילא שיהיה באופן ששייך זה הטעם אבל הרמב"ם דתס' וקילור וכחב להמימרא כמו שהוא ש"מ שאין נפקותא לדינא כלל במסקנא מזה"א והכל הוא בכל נהרות וכמו שכן ראוי יותר לפרש דפנוגהא דרב ושמאל כלל נהרות הוא כסתימת הלשון וע"כ שהוא משום דמפרש דאין נהר שאין בלדיה קרוב לשפס עקולי ופשוטי שמספיק לרב דקיי"ל כוותי' לבלי לחוש שבאו מדיקראות הקדמות :

ג דעת הרא"ש נראה כך והוא דהר"ש אחרי שביא לשקלי וערי דגמ' מסיק ההלכתא ומה שנפקותא להמסקנא לדינא ושפיר מברר לחידוש דין מה שהוא לפי המסקנא לבד בענין מהופך אשר לפי הס"א היה תלוי בתנאי ולפי המסקנא אין שום חילוק ובכל גווני מיירי והוא דבהמימרא אינו מחלק רק בין נמלא כנגד עיר שרובא ישראל ובין כנגד עיר שרובא ח"י אבל לאחיה בית סמוך נמלאת לא מחלק ולפי הס"א דטעמא דרב לא היה רק מהמת דאזלינן בחד קרוב א"כ אם הוא קרוב לבית ח"י לא יועיל מה שהעיר רובא ישראל אבל לפי המסקנא דשפיר אזלינן בחד רובא כר"ח רק להאי חששא שבאה מהאי דקרא אין לחוש דעקולי ופשוטי הוי מטעמי לה אם כן שפיר קיים דינא דרב בכל גווני בין שנמלאת סמוך לבית ישראל או בסמוך לבית אינו יהודי אחרי שרובא ישראל הם אזלינן בחד רובא ולזה שפיר ביאר הרא"ש במסקנאו דמסיק ההלכתא כדכתב וז"ל והלכתא כרב באיסורי ואם נמלאת כנגד עיר שרובא ישראל מותרת אפילו נמלאת קרוב לבית ח"י דאזלינן בחד רוב העיר ע"כ וזה לא ביאר במסקנאו לומר ואם נמלאת בנהר דאיכא בה עקולי ופשוטי כנגד עיר שרובא ישראל כו' משמע מוכח מזה דסובר דאין מתחדש תנאי לפי המסקנא ממה שהיה בה"א ושפיר הוא בכל הנסחות כי מספיק העקולי ופשוטי המלויות בכל נהרות שאין חושש רב לשמא בזה מהאי דקרא ואין לחוק ולומר דסמך הרא"ש על מה דבבא מקודם בהתקנתו לדברי גמ' לימא בדר"ח קמפלגי לא דכ"ע אית לכו דר חנינא והכא בהא קמפלגי מ"ס ח"א דמההיא דקירא אתא עקולי ופשוטי הוי טבעי לה ומ"ס חריפותא דנהרא נקיט ואתאי ע"כ וא"כ אחר שזכר בטעמא דרב דאם איתא כו' עקולי ופשוטי הוי טבעי לה ממילא נשכיל לדעת שהוא דווקא בדאיכא סבר חכם מים דהא ליתא חדא דמסקנאו כאשר כתב דהלכתא כו' שמה ה' מברר מה שהוא לענין ההלכתא שמתחדש ההלכה שנית דהלא קא חזינן דביאר בזה במסקנאו כאשר שייס ההלכה מה שמתחדש דלא לחוש בחד קרוב כאשר נמלאת סמוך לבית ח"י ואף שזה וודאי היינו יודעין ולא היינו עושין אחרי שגאמר דכ"ע אית לכו דר' חנינא כו' ומבואר דרובא עדיף מקרוב וכבר כתב הרא"ש שם מקודם דהלכתא כר' חנינא ועכ"ז ביאר הרא"ש בדקדא בביאור ההלכה לענין החזית שלפס שהיא מותרת אף שנמלאת קרוב לבית ח"י כמו שהוא כן לפי המסקנא בטעמא

רובא כנגד הנסחות בזה שפיר תולין במלוי ואם כן צידדון שאילתינו הנראה שאף שהאזנים ביום מעמדי ביערות ועכ"ז לא נוכל לדמות זה לעיירות שבין ההרים דל"ש רוצחים שנאמר הכבשים רוצות סמוך לעיר יקרה שזאבי ערב כאשר ירעבו ילאו סמוך לעיר לערוף ערך מהלאן הרועות ולפניהם הכל הוא דרך סלולה ואין שייך אף מ"ס הרשב"א דכשאין דרך הרבים עוברת והוא שכוונה לעצמה דאין לחוש לרובא דעלמא או לשכונה אחרת וכל זה אין שייך בזאבי העיר המבקשים ערך ומה גם בסמוך לעיר אשר העיר הוא מקום למנוחהם וכאשר הזאבים ביער המה רובא לעומת הכלבים מיחידים הנמלאים ומלויים בזה המקום וא"כ לדעת הרשב"א וטור ושו"ע דאזלינן בחד רובא אף כנגד קרוב ומלוי לכאורה יש להחמיר ואף שלשון הש"ע צ"ל סתם הוא דתולין במלוי כו' אבל יוכרח הפי' מהמבואר ביו"ד צ"ל קב"ע כע"י י"ח: אכן לפי מה שבארחי בעז"ה לשיטת הרי"ף והרמב"ם ורש"י והר"ב דשפיר אזלינן בחד קרוב ומלוי וזו היא שיטה המחמירה בהשמועה יש להקל ולכן לריך הדבר אללי תלמוד ח"ך לנהרות בזה כאשר יקרה הלכה למעשה :

סליק חלק א בעזה"

חלק שני עוף המים

על שם עקולי ופשוטי

א אחרי התעוררתי על מה שסתם העור והשו"ע ב"ד סי' קכ"ע סעיף י"ח בדברי הרשב"א שמתנה להתנאי שהיה יושב בין ההרים ובארחי שהרי"ף והרמב"ם ורש"י ואשר"י פלגי בזה ומוהר לדודא אף בלא זה התנאי מנחה התעורר עוד בזה על מ"ס העור והש"ע שם סעיף י"ז וז"ל חזית של יין שלפס בנהר ונמלא כנגד עיר שרובא ישראל אם יש בנהר מכשילות וסכר (פירש סתימה) חגמי מים שהיו מעמידים אותה חילו בזה ממקום אחר מותרת שאין לתלותה אלא בעיר שנמלאת כנגדה ואם אין בנהר סבר חגמי מים אסורה שאנו תולין אותה ברוב הסביבות שבהם אינם יהודים ע"כ ומבואר דזה לקוח מחס"ק וכדבבא כח"ר לזה והאריך לתנאי שיהיה ידוע שיש סכר חגמי מים שהיו מעמידים אותה חילו בזה ממקום אחר אבל בסתם נהרות לא כי אלא לריך לילך בחד רובא ורק מה שמתברר לנו שיש סכר חגמי מים זאת מהדש לנו הפיתר ומבואר דמפרשים להא דאומר הגמ' לטעמים דרב דאם איתא דמהאי דקרא קא אתי עקולי ופשוטי הוי מטעמי לה דהיינו כשידוע שיש סכר חכם מים ומכשולים וא"כ נשתנה הביאור בדברי רב דקיי"ל כוותיה לפי המסקנא ממה שהיה הביאור בדברי רב לפי הס"א דראה הגמ' לומר דטעמיה דפליג על ר"ח וסובר דקורבא עדיף מרובא שלפ"ז וודאי בכל נהרות הדין כך כיון דאזלינן בחד קרוב וא"כ לתנאי דיהיה סכר חכם מים כמובן ומהטעם שמפרש הגמ' למסקנא דהוא משום דעקולי ופשוטי הוי מטעמי לה מתחדש זה התנאי בהכרח גם ממה שהגמ' מפרש לטעמא דשמואל דהוא משום דחריפותא דנהרא נקיט ואחאי מבואר דהוא באופן דהסכר חכם מים הוא רק בהלכדים ולא בחריפותא דנהרא דשמה שפיר הובלך במישור ואין זה כמו האופן דאומר הגמ' במ"ס ע"ז (ל"ד ע"ב) ח"ל ההם עקולי ופשוטי איכא דהתם הביאור שאף בחריפותא דנהרא איכא עקולי ומעכבים שלא תהי' יכולה הספינה ללכת אף ע"י מלחים המיישרים דרכה בחריפותא דנהרא כי חסור דרכה בהכרח מן חריפותא דנהרא אל הפשוטי מחמת העקולי וכדפרש"י שם ופשוט ייש לחמור על סתימת העור והש"ע שכתבו בתנאים שיש סכר חכם מים שהיו מעמידים אותה חלו בזה ממקום אחר כנ"ל והיה להם לבאר שהסכר חכם מים הוא רק בלדי הנהר ולא בחריפותא דנהרא כי זהו עיקר החידוש דין ולריך לדחוק ולומר דסמכו כי ברובא נהרות ככולא אין מכשולים בחריפותא דנהרא כי מפנין שהספינות ילכו

עקולי ופשוטי הנה מובן שפשוטי הם רק בלד מי הנכר ומחובר לה וא"כ אין מוכרח כ"כ שתעמוד בפשוטי כי חלוי חלק במי הנכר ולא תתקרב למקום הפשוטי כי לא תתקרב אם לא שחרות הוא לזה הלא הוא לא יחזיק סיבה אבל לא מוכרח הוא וע"כ שמלד העקולי הוא בכר אג"מ שהמה במי הנכר עלמו וא"כ מה חשבת ים במה שהסיפה הנמ' ופשוטי כי עיקולי בלא פשוטי מספיק ופשוטי בלא עיקולי לא מושיע לבאורה ובאשר להרשב"א הוא מדקדק התנאי למען לר"ך בהנאים יתירים באם שבהד בני וע"כ לר"ך לדחוק ולומר דלהרשב"א אף בהנאים פשוטי רבים מחוייב הוא שהעובד בלאו הפשוטי והוא נגד הסברא ממש אכן כאשר נאמר דמירי בכל נהרות ואומר עקולי ופשוטי לא מדקדק התנאי רק מדקדק הכוונה והרגיל שוודאי יש מכשולים רבים בלדדי הנכר מעקולי ומפשוטי א"ש כמוכן וזהו שיעה המחזרת בנמ' לפענ"ד ואחז זה הסביר לנו רש"י ז"ל בדבריו כמבואר למענין ישר וגם לכן לא פירש רש"י עקולי כמו שפירש בע"ז (ל"ד ע"ג) שז"ל עקולי מים שהולכין עקלהון כי שם הוא נסר משונה עד שאין ספינה יכולה לילך בה שם"כ הוא הולכת עקלהון עד שלא יושל ההגה כבוד המלח להענות הכל בהרפות' דנהרא ובכל הנהרות שפיר ממים להספינה ע"י ההגה כבוד המלח ושאריו כלי השעה לבלי הניחה לצוא בהמוך לפשה הנכר ששם יש סלעים ארוכים ונכסים אל תוך הנהר וסמים עליהם מעט מכסה ומגלגול המים מכריח להספינה שינופס שלא כרלון מנהיגים וכאשר הספינה ארוכה הוא ולא ינשאו מגולגל כבידוחה רק מים רבים ולכן בבאה לעומת מקום שהתגלגל המים על פני הסלעים וחלק אחד מהספינה תפגע בזה וע"י הגלגול ינעם הספינה בקצה השני אם שתשקע קצתה השני או ינטה אף מה תיכף תתמלא מים ותתהפך על המבוע או תלקק צלזים דבר בסלע או בארץ בשפת הנהר תחבט או תשקע הספינה ותנוה תחתיות מחמת מיעוט המים שתתקרב לשפת הנהר או מקום פשוטי וזהו חשיך מלאכה חובלי הספינה לבלי הניחה להשתקרב לשפת הנהר אכן צחידי דלור לא יושל תחבולות מחמת שהנהר כולך עקלהון מאוד והוא יותר משיעור יכולת השתדלות חובלי הספינות ומנהיגיהם אכן צעניגו דואה רש"י לפרש הכל בכל נהרות ובכל המקומות כי ההם חומר חבית שלפה בנהר וידוע שיש הרבה מקומות שבהם הוגת משרים בלי שום עקלהון וע"כ לא חייש רב לומר שמהאי דקורא קאחי ולכן ביאר רש"י לעקולי שהוא בלעים ארוכים הנכנסים לתוך הנהר שזה הנמלא בכל המקומות אף במשרים ומה שפירש רש"י כאן לא היה מספיק לפרש כן בע"ז שם דמה בקי שיש בלעים ארוכים ונכסים לתוך הנהר אבל הכל ח"ס רק בלדדי הנכר ולא במקום חרפותא דנהרא כי אף אם היה נמלא ע"ד הזרות בלעים חרפותא דנהרא תחבולות הים מפנים משם למען יהיה דרך להאזינה בלב הנהר אכן כאשר חיידי דלור הנהר הולך מאוד בעקלהון אין תחבולת שילכו בה ספינות ופשוט ועולים הדברים בלי דחוקים וגמגומים כלל :

ז ומה שכתב רש"י על עקולי והספינות מתגלגלות ועוצעות ועל פשוטי ואם הבא החבית שם תעמוד שאין הנהר מוליכה הנה מקודם כאשר נקט רש"י בביאורו לעיקולי לבד שהוא רק תחלת הדברים לא בא רש"י לפרש רק ענין העקולי שמהם מזהירים מנהיגי הספינה לבלי יבואו שמה כאשר זהו העיקר במלאכה החבולים הספינות במורד ועדיין אין מהפך לו רש"י כלל מה שיעלה להחבית ע"י העקולי והוא כי לא ישתוו כלל החביות להספינות כי הספינות המה ארוכות וכבדות וצנע' מה יתפכו וכשהבא רק מים בהם המה אבדות וסמים תבא בהם צנעים קלה האחד ממנה מה וגם הספינה צריכה למים רבים שההיה נשאח על פניהם לא כן החבית שהיא קטנה וסחומה מכל לך ואינה כבדה כ"כ ואינה צריכה למים רבים שינשאוה על פניהם וע"כ אף בבאה למקום כיפי סלעים הארוכים אשר המים עליהם מתגלגלים עכ"ז הנה אחרי הגלגול הולכים לררכה במורד וא"כ יתכן שגם החבית תתהפך בגלגול ותתגלגל עם המים

דרכ וזמנו כן הים מבאר גם בחלק שהוא להחמיר שנתחדש לפי המסקנה ולפי ההלכתא דדווקא בנמלא בנהר שיש בה עקולי ופשוטי אבל להרש"ש לא משמע ל"י כלל שמתחדש חנאי לפי המסקנה צענין הנהר ובכל נהרות העיקולי ופשוטי הנמלאות בהנהר מספיק לבעל הששף שבה מהאי דקורא :

ד וינייין בקיאו' פסקי הרא"ש שאין זכור כלל מעקולי ופשוטי וז"ל חבית של יין שלפה בנהר בעיר שרובא ישראל מותר אפי' קרובה לבית ה"י בעיר שרובה א"י אסורה ע"כ ומבואר דרק מה שסיים הרא"ש במ"ש והלכתא כו' כל הכתוב שם העתיק בקיאו' פסקי הרא"ש כאשר זה ממלאכתו אבל לא מ"ש הרא"ש מקודם שהעתיק לדברי שקל' ועיר' דגמ' והוא כאשר כתבתי שמה שמצ' מקודם להב' דעקולי ופשוטי הוי עבשי לה אין מחדש לנו חידוש דין - ואף שקא חזינן שרבינו יעקב שכתב הרמזים לא שם לב בחיבורו להטור לדברו הג"ל כי הנה בלדדי הרשב"א דים חילוק בין נהר לנהר אכן זאת יחומת מהשתקתו ברמזים שהמשוער בדברי הרא"ש דמה דמסיק בסוף והלכתא וזו הביאור בכל מה שקיים לנו להלכה ודעת רבינו יעקב בטה"ע בזה פלאי כי אף לא הרגיש כלל דעולם נפקא מיני' בין ה"ה דגמ' להמסקנה כאשר נאמר דעקולי ופשוטי דלומר הנמ' אין שייך בכל הנהרות וברמזים השמיט כג"ל ובחיבורו לעור סתם דעת הרשב"א ואחריו נמשכו הב"י והרמ"א כאלו אין שום חולק בדבר ואף שסתם יינם הוא רק דרבנן וראוי לשמוע להמיקל אבל מבואר שלא הרגישו כלל דלויכא פלוגתא בזה וא"ה אבאר דרק הרשב"א יהיד בדבר וכי הסוגיא אינו מיושג כ"כ ושיטה המחזרת הוא בדעת החולקים בזה דבכל נהרות עקולי הקטנים המלוות בהנהר מספיק שלא לחוש שבהם מהדיקראות וא"ה להלן אבאר מלחא בטעמא :

ה ושיימת רש"י הוא גם כן דבכל נהרות שייך טעמא דעקולי ופשוטי הוי עבשי לה ואבאר לדברי רש"י ז"ל כי זה לשונו עקולי ופשוטי הוי מעבשי לה הרבה מקומות יש משם ועד כאן שהמים מתעקלין ומתגלגלין בגלגל במקום אחד מחמת כיפי הסלעים הארוכים הבאים אל תוך הנהר והמים מכסין עליהם והספינות מתגלגלות ועוצעות ופשוטי הפשרת שלגים הניקווים אלא הנהר וקווי וקיימי ואם תביא החבית שם תעמוד שאין הנהר מוליכה ע"כ ואם חיתא דמפרש בהרשב"א דהוא בידוע שיש סכר אגס מים למען כהר רש"י בלשונו הרבה מקומות משם ועד כאן במקום אחד סגי בין אם יהיה בהמוך להדיקרא ובין בהמוך וקרוב לסעיר ובין צחי' מקום בהמלע עוד קשה על מה שכתב רש"י מחמת כיפי סלעים הארוכים הבאים אל תוך הנהר מה צנע לנו אם כיפי סלעים המה ארוכים או עגולים ומרובעים גם מה הוא שבאים אל תוך הנהר ולא הנמלאים בנהר ומאין באו או יבואו אלו הסלעים דהא במקום הנמלאים ודאי שמה היו מאו ומקדם קדמתה אכן וודאי דכוונ' רש"י דבכל נהרות מאי הוא בשפת הנהר חלקי האזנים שבחל הקבועים בלדדי' ומתפשט חלק מהם לתוך המים וזהו שכתב בלעים ארוכים הבאים אל תוך הנהר ויש זה בהרבה מקומות וחזקה הוא שמשם לכאן יש כאלו בהרבה מקומות וזהו שכתב רש"י הרבה מקומות יש משם ועד כאן כו' וזמנו כן יש פשוטי מהפשרת שלגים הניקווים אלא הנהר ומקוי וקיימי בלד וסמוך ממש למי הנהר והמשכת הנהר במורד הולך בסמוך והבא מהנהר לשמה לא יאל עוד במורד כי אין מוליכו מורד הנהר ואחרי שמאוי בהרבה מקומות שיכולה להחעכב ולעמוד אף שאין מוכרח שתעמוד אלא עיקול הראשון אבל תעמוד בעיקול שני או צחיזה פשוטי וכללו ש"ד מאוי מעבדים לס ורחוק שחלך ברחוק מקום ואין לחוש שבהמה מהאי דקורא וזהו שכתב רש"י הרבה מקומות יש כו' כי אחרי שיש הרבה מכשולים לפניו תלכד עכ"פ בלחח מהם והוא ברור לפענ"ד בדברי רש"י :

ז ובאמת לפי דברי הרשב"א דמירי דלויכא סכר אגס מים שצבואה שמה יעמידוה למען חומר הנמ'

לא נראה עקולים כאלו ומחמת כי הסבירא יחייב כדברי הרשב"א
ע"כ נמשכו אחרי זאת העור והש"ע ולא שמו לב למה שמרמז'ס
ורש"י ור"ש לא משמע כן ובהרמב"ם חשבו שקורא במקום שהי'
ראוי להאריך ואף שגם להרשב"א קשה להגדירה דע"כ לר"ך
לפרש להרשב"א מאי דאומר הגמ' עקולי ופסורי דלוי או קאמר
כמש"כ לעיל וא"כ כאשר חיבה רק פסורי אף אם הפסורי יסיה
גדולים מ"מ לא יהוייב דלא יסיה יכולה החצית להרחיק במורד
אם לא רק בשנפלה במילוע הגדר שהלא מסבירא דכאשר היות
אין מנבב ללד הפסורי יתכן שתלך סמוך לפסורי וע"כ דרך
הסבירא לא נראה חמס האם בשביל זה שאנו רואין דוחק
בשמושה נבבול עוד דוחק יותר מה שלא יקובל כלל על כלב :

י אבנא כל זה הוא רק מחמת דהרשב"א לשיטתו חזיל
כאשר ביארתי לעיל בחלק א' מזה המערכה דעת
הרשב"א הוא דאף בקרוב ומלוי עכ"ל רובא עדיף וא"כ הא דרב
לא חייב דהתא מהאי דקרא הוא רק גנונא חבד ע"י העקולי
ופסורי לא שכיח בתצוא החצית כמו דלא שכיח ביצואו דולחים
בשיירות שבין ההרים ויוני עוברי דרכים ומרובא דעלמא בשביל
של כרמים וע"כ לא הוה מסבירא להרשב"א וכן העור והש"ע
בשעתו כדבריו ביו"ד סי' קכ"ט עיני' י"ח אבל לפי מאי שהעלתי
לעיל בחלק ראשון מזה המערכה בשיטת הרי"ף והרמב"ם ורש"י
ורא"ש דלרב דקו"ל כוונתם אוליין בחד קרוב ומלוי לעומת רובא
א"כ שפיר הרמב"ם ורש"י ורא"ש לביטוייהו חזיל ופירשו שפיר
דאף לפי המסקנא לא נחחדש חילוק בין גדר לגדר וכל גדרות
פלגי רב ובמחל' ובין גדלים לשינוי בתוך המים עקולים מסוגים
וערשים ובין גדליהם סבר הגם מים דשמואל חזיל בחד רובא
אף גדר קרוב ומלוי ולכן אף גדליהם סבר הגם מים לשינוי בזה
החלק מהגדר שמדקרא ועד כאן אבל חייפין למיעוט שחזינו
מלוי ג"כ שגופלים במילוע הגדר ובחריפותא דגהר'ה הך דדחוק
ביום השקפה מרוח הוצה וסער ורב פלוג ג"כ בכל אופנים אף
אם בזה החלק שמהאי דקרא אין נראה לעין בתוך הגדר שלמים
וערשים אבל זה מלוי בכל המקומות ששלמי הכפה מהם מתארכין
ובאים חוק הגדר וגם ים פסורי ונמלחים הרבה מעמידים בשפה
הגדר והגופלים במילוע הגדר אינו מלוי כי מלויים החציות דקראת
דגהר'ה לענין הספירות ולפרק וכשגופלים שמה לא מלוי שלבו
בריוחן כי נעת בסירות סוער לרוחב הגדר יקרבוב הגלים
ללד ועבר שמגד'ה הרוח חליה ובעת ההשקפה תלכזה
במקום שגפלה שהוא בסמוך לשפת הגדר בשם מלוי בהרבה
מקומות שלמים מתארכין ופסורי ואם שנהבוב שהיה הרוח
בהשקפה שנתרחקה ברוחב עד מקום חריפותא דגהר'ה אבל
שתתרחק' לעבר השני לא היה בכח הרוח לגד'ה' במקום חריפות'
דגהר'ה בכל המסך שהלכה מדקרא ועד כאן זה ודאי אינו מלוי
כי זעיר זעיר ינעה הרוח מתרופותא דגהר'ה להלד וחלק השני
ושמה יובלום הגלים מזה הרוח לעבר השני ולחין מלוי לא חולין
בחד רובא לרב רק בחד קרוב ומלוי ועולים הדברים מדוקדקים
לשיטתייהו כל אחד לשיטתיה ושיטה המחוררת בין צענין רוב
וקרוב ומלוי ובין צענין עקולי ופסורי הכל הוא כשיטת הרמב"ם
ורש"י והרמב"ם וממילא נאמר דגם הרי"ף דגהר'ה דסובר צענין
קרוב ומלוי דחולין בחרייהו לעומת רובא כמו כן מפרש בכוונת'
דהרמב"ם ורש"י ורא"ש דעמא דרב עקולי ופסורי שייך אף בכל
המקומות כי אינו מלוי שפיר כנ"ל :

יא עוד דחוק להרשב"א דע"כ מלוי יותר שתיפול ותבא
בחריפות' דגהר'ה יותר ממה שמלוי רולחים בשיטתו'
שבין ההרים דא"כ אף יפרש שמואל להא דעגלה ערופה וא"כ
יש להבין למה לא חייב רב לחריפותא דגהר'ה וע"כ לר"ך לחלק
בין רב לשמואל בין לא שכיח עובא ולא שכיח פורחא ולא נקט כלל
ענין פלוגתייהו גם לדין דקו"ל רב מה הוא הגדר צענין דלא
שכיח דל"ה לא חזן לפי מה שביארתי הגדר הוא לרב דחולין בחד
מה שמלוי הוא והקרוב והמלוי יותר דוחק לשאינו מלוי ובכור
הוא לפענ"ד שהוא השיטה המחוררת בשמושה ושתי הענינים
הא'

המים והלך עם המים בדרך אחד חזן גם יתכן שתגלגל ללד
שפת המים ותפאר עומדת סמוכה לכיפי הסלע בלדה או על גבה
באם שהמים עליה מועטים לבלי יכולו להרים להחציות וע"כ
השקפה החרי' ותעמוד על הסלע או על הארץ אם קרוב הוא
או שתגלגל למקום פסורי הסמוכה שמה ופמה תעמוד ותנוח
וזכו שהקדים הגמ' עקולי ואח"כ פסורי כי ע"י העיקולי שתגלגל
לפסורי והגמ' שמסוים מעבטיו לה הכוונה לבאר מה שאמר
מקודם עקולי ופסורי שהנמשך משניהם דמעבטיו לה זאף עמידה
תקרה טביעה כי כשהיה הולך שטה על פני המי' אבל כשהעמוד
והוא ממייעוט המים שתחתיו וממייעוט בה רדידת המים אין
עולר בה להרימה ונשקפת תחתיה ותעמוד וכמ"ס (ההלים ס"ט)
טבעתי ביון מלולה ואין מעמד בו' שאין כוונה שגטעט ומה כי
אם נטעט ומת מה אומר חז"ל ואין מעמד אבל על הירידה ללד
כי הורד ויש לו מעמד רק עד לואר יגיע וירם ראש ויחיה
וכן נאמר (ירמיה ל"ח) ויטעט ירמיהו בטיט וקרא שם טביעה
על שם ששקטו רגליו שישראל בס עמוד לבלי יוכל ללאת ובסוף
הועלה ע"י חבליים ובלואי הסחבות ששם תחת עילוי ידיו מבוחר
שידיו היה למעליה הטיט אבל מלד שחלק ממנו נשקט בטיט
ולא יכול לקום ולילך קרי טביעה וכמה אומר הגמ' על העמדת
החצית ע"י עקולי ופסורי מעבטיו לה ובדפרש"י אם תבוא
החצית בס העמוד והמכוון שלא ירמוה המים ותשקט ותעמוד :

ח ולמאי דרואה כח"ר לפרש כדברי הגמ' ורש"י קשה למה
תפסה הגמ' מקודם עקולי ואח"כ פסורי ומסוים
דועבטיו לה שהוא על עקולי כאמר מקודם חדא למה זוכר כלל
לפסורי כי לדברי כח"ר עטס הגמ' דמעבטיו על דרך הוודאי
אומר ואם וודאי תשגר בעקולי לא תראה עוד פני פסורי כי לא
חלא מהעקולי בשלימותו והפוך הוא שמפסורי יכולה לבוא
לפעמים כשהמים רבו והרוח מגדש מהפסורי אל הגדר וחדד
עוד להלכה ואז תפגע בעקולי ושמה תשגר ויהיה להגמ' עכ"ס
להפך הדברים פסורי ועקולי כלומר אם תגלגל מפסורי תשגר
בעקולי ויהיה מסוים הגמ' מעבטיו לה על מאי דחליק עתה
מיניה עוד לרעה כח"ר למה לא מסוים הגמ' דמעבטיו לה שהוא
על מאי דחליק ביאור לפסורי ואם יאמר האומר דהגמ' בהרה
יותר לפרש עטס לעקולי סובר מקודם פסורי יען דזכו וודאי
העקולי וודאי מעבטיו לה אבל הפסורי מסופק אם יעמידה
המיד הנה לפ"ז וודאי קשה למה הלכיה הגמ' כלל לומר ופסורי
כי אל הוודאי למה יולרך עוד הספק ומה גם לפי מה שפירש
כח"ר הכל על דרך הרשב"א והעור והש"ע שהוא בדרך התנאי
ולא שהוא כן בכל הגדרות אף יתכן שחוסר'ה הגמ' תנאים שאין
לורך בה ובהכרח לשיטת הרשב"א דלוי או קאמר כלומר או שיש
בה עקולי או שיש בה פסורי וע"כ דגם בפסורי הוא באופן שוודאי
הוא דמעבטיו לה א"כ למה שפכה הגמ' לפרש ממאי דחליק
כי כאשר בהרה רק לפרש לאחד מהם ועל השניה כמכה על
המבין בקינור בזה וודאי הלוך לתפוס במאי דחליק מיני' גם
הלוך כח"ר לפרש מאי דכחז רש"י צע"ז שחולקין עקלתון
שהמכוון הוא שמתגלגלים ולפי מה שביארתי בעזה"י אחיין
הדברים כפשוטן מלבד הראיות שהוכחתי ממה שתפס רש"י הרבה
מקומות יש בו' למה הלך ריבוי מקומות ולא במקום אחד
מבורר וגם ממה שכתב שלמים ארוכים הבאים אל תוך הגדר
מכל זה הוכחתי לנכון בעזה"י שמהפס'ה בכל גהרות הוא כך בקרוב
לשפה ואינו סובר כשיטת הרשב"א :

ט וזאת מובן שמה שתלה הרשב"א בתנאי שיש סבר הגם
מים הוא מלד הסבירא ללד שלא מתבאר ליה כך
סבירא דעקולי ופסורי הוי מעבטיו לה אם לא שיש עקולים
מסבירא הגם מים שמוכן שאם לא שגפלה במילוע המים בחריפות'
דגהר'ה לא היתה יכולה לבוא מהאי דקרא ויסחייע לזה ממה
שלטעמא דשמואל לא מלא הגמ' לפרש רק שחושש שנקעא ואתאי
בחריפותא דגהר'ה ומה גם לפרש"י שהוא דווקא בגפלה במילוע
הגדר ותוכח דהוא באופן שמתבכים העקולי וודאי ובחסם גהרות

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִשׁ חֶלֶק א

בְּאוֹפֶן שֶׁמִּבְרָר לָנוּ עֵינֵי הַעֲצִיעָה לְהַחֲרִיךְ מִמֶּנּוּ זֶה הַיָּסוֹד
 ח"א דוֹדָאֵי מִסְּ בַּעֲלֵם וְכַמ"ס כַּח"ר אִם כְּשׁוֹרָה עֲבַע כַּס"כ
 גִּבְרָא שְׁאֲחֵרֵי שְׁלֵרֶשֶׁב"א אִינוּ כָּלִל נִהְרֹת רַק שְׂהוּא בְּדֶרֶךְ הַתְּנַח"י
 שְׂהוּא בְּתַנְח"י שֵׁים סִכֵּר אֲנִים מִיִּם שְׁגוּרֵמִי לֹאֵר דִּי הוּא מַעֲבָעִי
 לֵס וּדְחִי דְלֵא יִשְׁתַּוִּיֵּה כֵל הַעֲקוּלִי בְּאוֹפֶן אֶחָד כִּי מִשְׁתַּנֵּה לְפִי
 גִּוְדֵלֵס וְלִפִּי רִיבּוּיִם וְקִרְבָּוִתָם וְאִיךְ נֹכַח לֹמֵר דִּהֲגַמ' לֹמֵר דוֹחֵי
 מַעֲבָעִי לֵס מִשְׁחָ"כ יֵהִים מֹכַח שֶׁכ"כ הַתְּנַח"י בְּעֲקוּלִי הוּא
 שְׂהוּא בְּאוֹפֶן שְׂסוּכֵר וְסוּכֵר הַמִּים עַד שֶׁמֹּחֲלֵט דִּמְעָבָעִי וּדְחִי
 לְהַתְּנִיחָא כִּי הָאֵם רַק בִּזֵּה בְּאוֹפֶן מִחֲרִי רַב הֵלֵא אֵף גִּזְוֹנָה
 דְל"ג כְּמוֹ רוֹחַיִם צַעֲיִירוֹת שְׂבִינֵי הַסִּרִּים לֹא חִיִּים אֵף שֶׁמֹּחֲלֵט
 וּמִכ"ס לִרְבִּי כַּמְבֹּאֵר לְעִיל (בְּאוֹת הַקְּדוּס) אֵלֵא ע"כ דִּלְהַרְשֵׁב"א
 הַמְּכוּוֹן בְּמ"ס דִּמְעָבָעִי לֵס דִּשְׁסִכְרָא כִּי עַד שֶׁתִּשְׁחַר וְחֵלֶךְ
 בְּרַחֲוִק וְדוּמָה לְעִירוֹת בֵּין הַסִּרִּים דִּמְחַמֵּת דְל"ג ל"ה לְרֹבֵא
 וְחֹלִינֵן בְּחֵר קִרְבֹּ וְחֵר ג"כ דְּיוֹעִיל פְּשׁוּרִי לְהוֹד לְהַרְשֵׁב"א כֵּאֲשֶׁר
 בִּיחֲרֵר לְעִיל דִּלְהַרְשֵׁב"א אוֹ אוֹ קֶאֱמֵר וּבִפְשׁוּרִי וּדְחִי דְחִינֵי
 מִחֲרִיבֵי דִּמְעָבָעִי הַחֲבִיטִים וְלִשְׁעוֹת הַר"ף וְהַרְמַצ"ס וְרַב"י וְרַב"ש
 הַבִּיחֹר הוּא דְמִלֵּו יוֹתֵר שֶׁמַּעֲבָעִי לֵס כִּי חֹלִינֵן בְּחֵר קִרְבֹּ
 וּמִלֵּו וְלֵא חִיִּינֵן לְרֹב וְאִינוּ מִלֵּו (וְחִבְרֵי כְּשֶׁמֹּנֶס עֶשֶׂר שָׁנָה
 שְׂרָחִיטִי בְּסִפֵּר פִּיִּם מִחֲרִיטֹת לִמֵּס' קְדוּשִׁין וְגַדְשָׁן בּוֹ גַּם חִינֵי
 הַשְּׂבִיטֹת מִהֲגֻלֹּן בַּעַל פ"מ וְנִתְעַוָּרֵר שֶׁסִּי לְהַחֲרִיךְ חִיִּים עֲנֻנָה
 מִהֲסוּגִיָּה דְכ"ב (כ"ד ע"ה) פְּלוּגָתָא דְרַב וְשִׁמְחָל לְעִינֵן חֲבִיט
 בְּלִפְסֵי וְאִינוּ זֹכֵר פְּרִשִׁים הַמַּעֲשִׂה וּפְרִשִׁים דְּבִרְוִי וְיִחָקֵן שְׂהוּא
 בְּתַלְמֵא נִעְבֵּעַ מִחֵ קִרְבֹּ לְהַעֲבִיעַ וְהַנְּפִילֵם וְלֹא הוֹכֵר בְּסִימִינִים
 וְע"כ וְכֹה שְׂפִיר יֵס לְדִין כֵּאֲשֶׁר הִיֵּם שֶׁסִּי עֲקוּלִים וּבִפְשׁוּרִים
 דְּחִין לְחֹשׁ בְּלֵף מִרְחֹק מִרְבֹּא דְעִלְמָא וְאִכְתִּי יֵס לְחֹשׁ בְּמֵא
 כְּבֵר נִעְבֵּעַ בְּכֵלֵן חִיִּים אֶחָד מִרְבֹּא דְעִלְמָא ח"ד לֹא שְׁנִידֹן בִּזֵּה
 מַעֲשִׂמָא דְזֵה בְּתַלְמֵא הוּא זֵה שֶׁנִּתְחַבֵּר כְּדִין קִבֵּר בְּנִתְחַבֵּר
 וְקִבֵּר נִתְחַבֵּר וְיֵעֵן כִּי קִרְבֹּ הַבְּדֵר בְּתַמְחֵנוּ קָהִילָה גְדוּלָה יֵסִין
 לְשִׁפֵּר הַנִּל ע"כ כֵּהֲבִיטִי בְּיוֹכֵל לְעִינֵן בּוֹ בְּמֵה שֶׁנִּתְעַוָּרֵר מִזֵּה
 הַסּוּגִיָּה וְאִינוּ אֲשִׁמּוֹר בְּעַז"י לְהֵל מִלְּאֲכִיטִי בְּרַגֵּל מִיעוֹת הַסִּפִּרִּים
 הַנִּתְחַבֵּרִים אֲחִי וְאֶחָד הַמִּרְבֵּה וּמִמִּשְׁעִי וּבִלְבָּד שִׁיעוּרָהוּ ד' בִּיחֹן
 לְמַעַרְתִּי הָאֵמֶת וְלִאֲסוּקִי בְּמַשְׁתַּחֲסִי חֲלִיבָא דִּלְבַחְתָּא וְעכ"ז לֹא
 יֵפֶס הוּא רַק לְעוֹרֵר בְּהַעֲנִין וְלֹא לְהַכְרִיעַ הַלְכָה) :

עוֹד חוֹמֵר לִיִּשְׁבֵּי מִהַ בְּהַקְשָׁתִי לְעִיל (אוֹת יא) נִהְרֶשֶׁב"א
 דְּאֲחֵרֵי שְׂהוּא תַנְח"י בִּיחִים סִכֵּר אֲנִים מִיִּם ח"כ מִלֵּי
 מִפִּיִם דְלֵא יֵהִיֵם כִּי גַם בְּחִרְפוּתָא דִּהֲרִי וְכַמֹּי בְּחִיִּדֵי דְלֹר
 שְׁחִין הַסִּפִּיטֹת יִכְוֹלֹת לִינֵךְ בָּלָ וְחִינֵי מִסְקִלֵין הַמְּסוּלָה בְּשִׁבִּיל
 הַסִּפִּיטֹת וְתַמְחֵרֵי בִיחֵר עַל הַעוֹר וְס"ע דִּסְתַּמּוֹ דְּבִרְהִים וְחִין
 מְבֹאֵר דְּהוּא בְּאוֹפֶן דִּהֲסִכֵּר אֲנִים מִיִּם הוּא רַק מִהֲנִדְדִים וְלֹא
 בְּחִרְפוּתָא דִּהֲרֵרָא וְכַע"ז מוֹתֵרֵת וְקִלְרֵי בְּמִקּוֹס שְׂהִים רִאִי
 לְהִאֲרִיךְ וְלֵכֵן נִתְחַבֵּר דְּחֵף דִּלְהַרְשֵׁב"א הוּא דֶּרֶךְ הַתְּנַח"י בִּיחִים
 עֲקוּלִי בֹכְרֵי הַמִּים עכ"ז הֵכֵל הוּא בְּדֶרֶךְ הַמִּלֵּוֹי שְׂמִתָּא וּבִכִּית
 בִּזֵּה בְּאוֹפֶן בְּחִינֵי חֲלָקִים מִהֲנִהְרֹת כִּי יֵס מִקּוּמוֹת שְׂמִלִּים
 אֲנִיִּים אֵלֵל לֹא שְׂכִיחָא אֲנִיִּים גְּדוּלוֹת עוֹמְדוֹת בֹּכְרִים לְהִסְרָה
 בְּרֹבֵא וְכְדוּמָה וְהֵמָּה בְּרוּם וְגוֹבֵה וּבִלְדִּי הִסְרָה שְׂהִיִּים שֶׁסִּי
 אִינוּ עוֹמוֹק כ"כ וְכַשִּׁים חִיִּים סִכֵּר וּמַעֲבָעִי יִפְנוּ וְיִסְבּוּ הַמִּים
 לְכַתֵּם בְּמִקּוֹס חִרְפוּתָא דִּהֲרֵר וְיֵהִים שֶׁסִּי עוֹמוֹק יוֹתֵר כִּי דוּחֵק
 הַסִּלִּיכָה יִחְשׁוֹר בְּחֵרֵךְ וְעוֹבֵה לוֹ דֶּרֶךְ וּמִחֲמַת שְׂהִיִּים בִּלְדִּי הִסְרָה
 מוֹשֵׁעַ הוּא לֵכֵן אֵף שֶׁסִּבֵּל הוּא בְּתַחֲתִיּוֹת עכ"ז הוּא חֶלֶק גְּדוֹל
 בְּשִׁיעוֹר גּוֹבֵה מִיִּם שְׂמֵה וְגוֹרֵם נְקִיפָה בָּלָ זֶה הַשִּׁיעוֹר וְע"כ
 חֶלֶק הַתְּחַתּוֹן הַגְּדוֹל מִיִּעַ גַּם לְעִלּוֹן כִּי הוּא מַעַט וּמִתְחַבֵּל
 הַמּוֹשֵׁעַ הַעֲלִיּוֹן אֶחָד חֶלֶק הַתְּחַתּוֹן הַמְּרֹבֵה אוֹ הַדּוּמָה לוֹ עכ"כ
 אֵלֵל בְּחִרְפוּתָא דִּהֲרֵרָא שְׂמֵה הַמִּים גְּדוּלִים וְכַשִּׁים אֵכֵן בְּתַחֲתִיּוֹת
 שְׂמֵה עכ"ז מִחֲמַת שְׂלַמְעִילִיתוֹ הַמִּים הֵמָּה רִבִּים לֹא יִגְרֹם כ"כ
 נְקִיפָה הַתְּחַתּוֹנָה גִּלְגוֹל מִיִּם לְמַעְלָה כִּי לֹא יִנִּיעַ הַמּוֹשֵׁעַ
 שְׂבַתְחִתִּיּוֹת אֶת חֶלֶק הַגְּדוֹל הַרַב שְׂלַמְעִילִיתוֹ הַסּוּלֵךְ שֶׁסִּי בְּמוֹרֵד
 בְּחִזְקָה כְּמוֹ שְׂהוּא בְּחִרְפוּתָא דִּהֲרֵרָא וְח"כ שְׂפִיר חֲבִיטִי לֹא
 חַעְמוֹד שְׂמֵה וְחֵלֶךְ הֵלֵאֵה וְאֵף לוֹ אִם יֵהִים אֲנִיִּים גְּדוּלוֹת
 בְּתַהוֹם בְּחִרְפוּתָא דִּהֲרֵרָא הֵמָּה בֵּאֵם שְׂהִים בְּהֵם חִיל לְפִכֵּי
 הַכְּלוּיךְ הוּא מִיִּם חוֹתֵרִים אֲחֵרֵי דֶּרֶךְ אֶחָד בִּסְלָד כִּי לֹא יִמְחוּ
 וְלֵא

הַא דְּחִידְשִׁיתִי בְּרֹב וְקִרְבֹּ וּמִלֵּוֹי שְׂבִיחֲרִחִי בְּחֶלֶק רִחְשׁוֹן וְהַא
 דְּחִידְשִׁיתִי בְּחֶלֶק הַזֶּה בְּהַא דְּעֲקוּלִי וּפְשׁוּרִי יִעִידוּ עַל הָאֵמֶת זֶה
 עַל זֶה מִלְּבַד מִהַ שְׂכַל דְּבֵר מִכֵּס בִּפְ"ע מוֹכֵרֵחַ הוּא וּמִלְּאוּמָת
 מַעֲלָמוֹתוֹ אֵלֵל בְּהַעֲטֵרָף שְׂנֵי הַעֲנִינִים כֵּאֲשֶׁר ע"כ שְׂהִיִּים יָקוּם
 דְּבֵר כְּמוֹ ע"כ שְׂנֵי עִדִּים הַמִּתְחַבֵּרִים לְהַעֲנִין :

יב ומעתה עוֹלָה מְבֹאֵר דְּחִין לְפִרְשׁ בְּגַמ' הַא דְּלֹמֵר
 עֲקוּלִי וּפְשׁוּרִי הוּא מַעֲבָעִי לֵס שְׂהוּא עַד הוֹדְחִי
 כִּי לְשִׁיעַת הַר"ף וְהַרְמַצ"ס וְרַב"ש וְרַב"י הוּא רַק עַל דֶּךְ הַמִּלֵּוֹי
 לְבַד וְע"כ הוּא אֵף בְּהֵם נִהְרֹת כְּנ"ל :

יג ואף לְשִׁיעַת הַרְשֵׁב"א הֵמָּה לְדִידִים הוּא בְּדֶרֶךְ הַתְּנַח"י שְׂהוּא
 כַּשִּׁים סִכֵּר אֲנִים מִיִּם יִשְׁתַּוִּיֵּה אֵם קִטְנִים וְאֵם גְּדוּלִים
 אֵם מַעֲשִׂים וְאֵם רִבִּים וְע"כ אִי אֲשֶׁר לְפִרְשׁ שְׂהִמְכוּוֹן בְּגַמ'
 בְּדֶרֶךְ הוֹדְחִי וְהַתְּחַלֵּט כְּמוֹ שֶׁתִּשְׁכַּח כַּח"ר אֲשֶׁר ע"כ כֵּהֵב בְּסוּף
 דְּבִרֵי קִדְשׁוֹ שְׂמֵה שְׂכַחַת בֵּם דְּהוּי מִיִּטְעָה דְּמִיעוּטָה הוּא רַק
 לְרֹוּחָא דְּמִלְחָא אֵלֵל בְּחִמֵּת ח"כ לֵכֵל זֶה מִכּוֹס דְּלִיבְנָה דִּהֲסִי"ס
 מַשְׁמַע שׁוּדְחִי נִעְבֵּעַ וְלִית בֵּה שׂוֹם הַפִּיקָא עכ"ל כִּי אִיךְ נֹכַח
 לְפִרְשׁ דִּהֲגַמ' מִיִּירֵי בְּאוֹפֶן דִּהַעֲקוּלִי כ"כ בֹּכְרִים לְהַמִּים עַד
 שׁוּדְחִי מַעֲבָעִי לְהַתְּנִיחָא כִּי אִיךְ יוֹלֵךְ לֹא הַתְּנַח"י כִּי אִיךְ לוֹ
 אֵם הוּא בְּאוֹפֶן דְּלֵא שְׂכִיחָה שְׂהוּא הַחֲבִיטִי מִחֲלִי דְקִיחָה כְּמוֹ
 דְּלֵא שְׂכִיחָה שִׁבְוֹתוֹ הַרְוָחִים צַעֲיִירוֹת שְׂבִינֵי הַסִּרִּים שְׂפִיר
 נִשְׁמַע מַעְגֻלָה עֲרוּפָה דְּחֹלִינֵן חוֹ בְּחֵר קִרְבֹּ וְל"ה לְרֹבֵא וְע"כ
 דִּהֲכּוּנָה הוּא בְּגַמ' לְהַרְשֵׁב"א דְכ"כ הוּא הַעֲקוּלִי וּפְשׁוּרִי עַד
 דְּלֵא שְׂכִיחָה דְּלֵא יִעֲבִיטוּ לֵס וְהֵם גַּם שְׂכַח לֹא חִיִּים לְשִׁמָּה
 בְּחִתָּה דֶּרֶךְ חִרְפוּתָא דִּהֲרֵרָא וְהַנְּפִילֵם שְׂהוּא חֵבֵשׁ יוֹתֵר מִמֵּה
 שִׁבְוֹתוֹ הַרְוָחִים צַעֲיִירוֹת שְׂבִינֵי הַסִּרִּים כֵּאֲשֶׁר הוֹכַחְתִּי לְעִיל
 (בְּאוֹת הַקְּדוּס) דְּחֵל"כ אִיךְ מִיִּשְׁבֵּב שֶׁמֹּחֲלֵט לֵהֵא דְעַגֻלָה עֲרוּפָה
 וְרַב שֵׁלֵא חִיִּים לֹאֵר אִינוּ מִלְּרִיךְ בִּיחִים ל"ג כְּמוֹ רוֹחַיִם בְּמוֹשְׁבֹת
 בֵּין הַסִּרִּים (וְכַבֵּר תַּמְחֵרֵי שֶׁמַּעֲתָה לֹא נִדְעַ הַשִּׁיעוֹר) וְח"כ אֵף
 כְּשֶׁהַעֲקוּלִי וּפְשׁוּרִי גּוֹרֵמִים דְל"ג שְׂחֵלֶךְ הַחֲבִיטִי וְאֵף דְּשִׁכִּית כְּמוֹ
 בְּחִרְפוּתָא דִּהֲרֵרֵי עכ"ז רַב לֹא חִיִּים לֹאֵר כְּמוֹ דְּלֵא בִּיךְ לְחִרְפוּתָא
 דִּהֲרֵרֵי נְקוּט וְאֲחֵרֵי :

יד ונחזי אֵכֵן אֵם צַעֲיִירוֹת שְׂבִינֵי הַסִּרִּים דְל"ג שֶׁ
 רוֹחַיִם אֵכֵן יִדוּעַ הוּא שְׂרִיחָה אֶחָד אֵף שְׂהוּא בְּרַחֲוִק
 אֵלֵל תַּמִּיד הוֹלֵךְ וְכֵן בְּחֵלֹ הַעֲיִירוֹת כִּי יֵס לוֹ עֵינֵן לְבַכֵּר בִּזֵּה
 וְיִסוֹב יָקִרֵם בְּחִינֵי זְמַן שֶׁאֶחָד לֹא נִרְאֵה מִי הוּא הַרַב לְנִפְשׁ אֲדָם
 וְרַדְף תִּיכְף אֲבַתְרֹוִהִי גּוֹאֵל הַדָּם וְנִעַץ בּוֹ וְהַמִּיתוֹ וְקִבְּרוֹ וּמִי
 הוּא זֶה וְחִינֵי הוּא לֹא יִדוּעַ לֹאֵר כָּלִל זֶה הַרְוָחָה שִׁידְעֵנוּ בּוֹ שְׂהוּא
 שְׂפִיר בְּפִיחָה בְּחֵלֹ הַעֲיִירוֹת אִינוּ וְנִתְחַבֵּר מִתְּחֵנוּ וְאֲשֶׁרֵנוּ נִשְׁחַר
 הַעֲנֻנָה הוֹתֵכֵן שְׂנַחֲרִי לְאֲשֶׁרֵנוּ מִחֲמַת הַסִּכְרָא דְּלֵא שְׂכִיחָה רוֹחַיִם
 בִּינֵי עֲיִירוֹת שְׂבִינֵי הַסִּרִּים וְחִינֵי יִדְעֵנוּ בּוֹ שְׂהוּא יוֹלָה מִהֲכָלִל
 וְסִכִּית הוּא לְפַעְמִים וְעַתָּה לֹא יִדְעֵנוּ בּוֹ כָּלִל אֵם הִיֵּה וְאֵם
 לֹא הִיֵּה וְחֵר וּדְחִי דְבֵר שְׁחִין הַרְעָה מִחִיב כִּי זֶה חִין דּוּמָה
 לִינְחָק רִישׁ גִּלְתָּא כו' דְּחֵלִיל מִקּוֹרְעֵב' לְאִשְׁפַּמ' דִּידְעוּבּוֹ
 בְּשִׁמּוֹ שְׂהוּא רִישׁ גִּלְתָּא וְכִי הוּי בּוֹדְחִי בִּזֵּה דֶּרֶךְ וְהֵם דְל"ג
 רוֹחַיִם וְכִי חִין לְחֹשׁ שְׂחֵף הַלְדִּיקִים דְּשְׂכִיחָה הַרְשִׁיעַ מִי מִהֵם
 כִּי נִמְנַע הוּא שֵׁלֵא יֵהִיֵם כָּלִל יוֹלָה וְכֵן לְחֵלֹ הַעֲיִירוֹת כִּי אִינִים
 יוֹשְׁבִים בְּמִזְוֹר רַק רוֹחַיִם ל"ג וְלִרְיֵךְ לְחֹשׁ אֵף מִדְּאִוְרִיחָא
 שֶׁהַרְשִׁיעַ הַלְדִּיק וְרַח"ו שְׂעכ"ז בֵּא רוֹחָה אֶחָד שִׁידְעַ מִמוֹת כֵּל זֶה
 וְכְדוּמָה וְחִינֵי קֵן לְחַשְׁבֹת שְׂחֵרֵךְ וּדְחִי לְחֹשׁ וְלִהֲחִיזָקָה בְּחִזְקָה
 ח"א וְלִצְעֵלָה בְּחִזְקָה חִי וְלֹא נִתְחַבֵּר בְּגַמ' הַסִּכְרָא דִּיִּשְׁבַּח
 בֵּין הַסִּרִּים רַק לְמֵה דְּמוּכָה מַעְגֻלָה עֲרוּפָה דְּחֹלִינֵן בְּחֵר קִרְבֹּ
 נִגַּד רוֹבֵא דְעִלְמָא וְרַח"ו הַגַּמ' לְהוֹכִיחַ דְּקוֹרְבָא דְּמוּכָה עֲדִיק
 הוּא מִס"ת מְרֹבֵא וּמִשְׁנֵי הַגַּמ' דְּשִׁפִּיר רוֹבֵא עֲדִיק אֵף נִגַּד
 קוֹרְבָא דְּמוּכָה רַק בְּדִלָּה שְׂכִיחָה בִּזֵּה שְׂפִיר קוֹרְבָא עֲדִיק כִּי זֶה
 שְׂפִיר מוּכָה מַעְגֻלָה עֲרוּפָה אֲשֶׁר הוּא הַקְּרָא דִּידְעִינֵן מִיִּעִיֵּה דִין
 קִרְבֹּ דְּחֹלִינֵן בְּחִרִּים וְלֹא יִדְעִינֵן מִיִּיִם דְּעִדִּיפָא מְרֹבֵא רַק
 בְּאוֹפֶן דְּחִין לְחֹשׁ לְדֵלֵא שְׂכִיחָה כִּי אֵם לֹא כֵן לֹא מִחֻקְמָא הַא
 דְּעַגֻלָה עֲרוּפָה וְע"כ לִרְיֵךְ לְמוֹקִים לֵס עכ"כ בְּעִיר הַיּוֹשְׁבָת בֵּין
 הַסִּרִּים וְנִתְחַבֵּר מוֹד דְּחֵף לְשִׁיעַת הַרְשֵׁב"א עכ"ז הַא דְּלֹמֵר
 הַגַּמ' עֲקוּלִי וּפְשׁוּרִי מַעֲבָעִי לֵס לֹא נֹכַח כָּלִל לְפִרְשֵׁה דְּהוּא

יה ומעתה י"ל גם כמה ש"כ כח"ד להחיר עוד מטעמא דחרי רובא והוי מיעוטא דמיעוטא דל"ח אף ר"מ וז"ל אף להחמיר לכתחילה במשאל"ס כיון דמיעוטא דמיעוטא הוא ול"ש ומשום זה אמרו ש"כ לא חששו למחילה ש"ד במשיל"ס משום דלא שכיחא כרי דכל"ש לא גזרו והנה בעקולי ופסורי ממש אף שהוכחתי שלהרשב"א ג"כ אינו רק בגדר דל"ש רובא' בעיירות שביני הסרים שאין מועיל זה רק לילך בחר קרוב לעומת רובא מ"מ עכ"פ אחרי שהוא לא שכיחא ראוי שילעך לרובא דהנכבשים שאינם נמלטים בכל משאל"ס והוי תו רובא דרובא והמיעוט עכ"פ הוא מיעוט דל"ש ואף למה שביארתי שיעת הרי"ף והרמב"ם ורש"י והר"ם דמה שאומר הגמ' עקולי ופסורי הוי מטבעי לה שהוא רק משוי לאינו מזוי והקרוב יהיה מזוי ומזוי וקרוב עדיף מ"מ כיון שאמרו עכ"פ דמחמת כן אינו מזוי הוא נחמטע הכל מאוד מיעוט הנמלטים במשאל"ס והוי מיעוטא דל"ש :

יב אכן לפי מה שהעליתי (באות הקודם) דבעינינו אין דמיון כלל להא דעקולי ופסורי הנזכר בגמ' אחרי שרק העלים פרושים למעלה ותחתיהם הולך בכל החלל וסמטח כל המים באין מעלור ומה מעכב וא"כ לא הוי תו מיעוט הנמלטים מיעוטא דמיעוטא יותר מכל משאל"ס ואין לנו לדון בזה עוד מדרך הרא"י מהבוגיא דב"ב רק מסבירא מעמינו אפשר שוכל לומר מחמת שכתב אחי נר"ו שרבים מהלשנים היודעים בעינים כאלו העידו שמכת חבטת עלים ומכת שבלת המים ישנו העלים הטבעי לשקוע בקצה אחד בקרקעית החסום ויהיה כסולם מלב ארלה ומהם יבואו זה תחת זה עד כי יגיע בקרקעית החסום כן כתב במכתבו השני ובמכתבו הראשון כתב שלפעמים יקרה כה כ"ל וסיים שם אשר זה יכול להיות סיבה גדולה לשיהרג את בעלה יעקב ב"ר לבי ע"כ ובאם שהיה ידוע שודאי נעשה שמה תחת העלים כך שנלכו כמו סולם ובאו עלים בכל השמח זה תחת זה וכן במקומות רבות הנה זהו עקולים ובגרי מים שראוי לדון בהמה מדין רובא עכ"פ לדרש' לרובא דנכבשים בכל משאל"ס שיהיה תו רק מיעוטא דמיעוטא דל"ש אבל מי יודע שנתהווה כך באלו העלים הפרושות על המים כי אין מחוייב שיקרה כה רק לפעמים יקרה כה :

ב ועכ"ז אחרי שעכ"פ מזוי שיקרה כה ממעט עכ"פ לחלק מיעוט הנמלטים במים שאל"ס וילקך לזה עוד מלחא דמסבירא דחזין דהדברים הלפים כמה על פני המים והדברים השוקעים ממה אינם לפים ורק בעלי חיים הטופלים המה לפרקים שוקעים כי אין המים מרימם ולפעמים יעלו מעלה ויובלו במורד ויחכן שבעת שמחבר תצורת מרולת המים להוביל גם את החי במורד או יעליהו להרום מעלה ועכ"פ בחלק עליונו וישתייע לזה קצת לפי מה שכתב כח"ד (באות ד) ליישב סתירת רש"י דכ"פ האשה שלום (דף קט"ו א) כתב רש"י שמה קץ מחמת המים ויאל' ובדף (קכ"א א') כתב במשיל"ס דמי שאינו יכול לשוט על פניהם וכתב כח"ד דכל שלא ירד במקום ולא בגדר הסומות יכסיומו קרי רש"י שט על פניהם והוא דחוק קצת ולכן נאמר דמחמת שבעת שהוא קץ אס המים להרום מכסהו מחמת שבעת לשקוע עכ"ז בעת שהמים מהגברים וגורמים שיולף מעלים אותו בחלק העליון וכל הלפים לפים תמיד מלמעלה ממש והוא אינו כן רק בחלק שלמעלה ולפעמים נכסה בלא ולפעמים מתגלה חלק ממנו כי הוא רק כעולה ויורד בחלק עליונות המים ועכ"כ אחרי שהעלים השטוחים על פני המים כמה כדוריים ואין תחתיהם חלק ושוה ומעכב להליך על פני חלק עליונו של המים כי כאשר יגע בהעלים יעכבו לו מה שאינו חלק ושוה והמים בזה החלק הקטן השמך להעלים שאין שיה תחתיהם וודאי לא ילכו שמה במורד בשייבי כי יש להם מעכב בכל עץ ועץ בין עץ ועץ ולא ישוע כמו בשאר משאל"ס ובצירוף זה אל האומר ימועט מיעוט הנמלטים עד שיה' תו מיעוטא דל"ש דלא חייש לה ר"מ ולדעת כח"ד אין לחוש בזה אף לענין חיבור לכתחילה :

כא אבל לו יהא דנאמר מסבירות הגל' לדמות זה לנפל בעקולי ופסורי ממש באופן שיהיה האומדנא שהנפל כס לא יא' (ח"א) יד

ולא יסקוטו עד ישיגו ארעם ולפעמים כשים איזה אצן באמצע הנהר ניכר שמה שהמי' הולכין כפיפה עולה למעלה ויורד במורד והוא מלחילת המים המוגרים מלמעלה שידחוק האחרונים לראשונים בחוקה ועכ"ז המים לא יעלרו ויעלו קצת בנוכה מחמת הדחיקה וירדו תיכף ואין שיהיה גם החבית תעלה ותרד בחוק ריבוי המים אם יתגלגלו מעט מתגלגל גם היא ולא חוזק בהאצן שהוא במעמקים והמים רבה למעלה וכשיפנו המים לילך לדרסם במורד חלק גם החביות עמם ועכ"כ אומר שמואל דאמרינן חריפותא דנהרא נקיטא וחתאי וזהו שהעור והשור"ע סתמו דבריהם ולא ביארו שהוא אף באופן שהסגר גס מים אינו רק בהלדדים ולא בחריפותא דנהרא דכיון שבהכרח הוא שיש מקום להמים לילך הנה שמה הוא חריפותא דנהרא ושכרי אגם מים הנמלאים אינם רק בהלדדים ואין לורך לפרש זה :

פז ומעתה אף לפי ששפט כח"ד עכ"ז אף ברפסודות העומדות בנהר שרק חלק קצת מעובי העלים המה בחוק המים לא יגרמו המעט המה המחוקק בלבול גדול למעט שוכל לדמות זה למה שאומר הגמ' עקולי ופסורי מטבעי לה והבא עם המים תחת הרפסודות כמו שהמים שתחת הרפסודות ילכו תיכף בזה לא יעלרו כרגע כי חיש מאחוריהם יודחקו מהמים הנופלים ובהים בכל רגע וידחקו זה את זה בכל רגע לירד במורד ומואלים להם מקום בהכרח עד שכמו שדחוק העלים לחלק מים העליונים לעומת זה תחפור בארץ ויששה במקום הזה נמוך ועמוק (הנקרא קעשיל גרוב) ולא יעמדו עם המים איזו זמן רק מתחלפים המים ונגרשים הישנים מהמחדשים ונדחפים לעבר השני למטה במורד ועמם ילך גם הנפל בחוכם - ובמש"כ לפי מה שפירש רש"י דעקולי הוא מכפי שלעים האחרונים הבאים לתוך הנהר המבואר שנתמכים הסלעים מן שפת הנהר ונכנס לתוך מי הנהר וא"כ אם שמה ע"י הגלגול תפנה ללד שפת הנהר תתעכבה בשן הסלע הנופל עד שפת הנפר ממש או שתתגלגל אל מקום פסורי מקום מים דקון וקיימי אבל ברפסודות שבאמצע הנהר לאיזה אחר שתתגלגל לא יעוצרה שמה ויגלגלוהו המים להלאה למטה במורד ואין לדמות כלל זה להא דעקולי ופסורי הנזכר בגמ' ואף אם היה נוגע זה לדומה דרוב וקרוב לא היינו יכולין למילף דלריך לילך בחר קרוב בזה האופן כשנפל תחת רפסודה העומדת באמצע הנהר :

יו ומה גם בעינינו שהעלים פרושים על פני כל רוחב הנהר באורך שטח פרסה ממש משפה לשפה וקא חזינן דלא עשו המים דרך חדש לעצמם ובהכרח שהמים הולכים תחתיהם במורד או שנתפלג קרקעית החסום או שנתרוממו העלים כי המים הבאים בכל רגע מחדש ועושים בהכרח דרך לפניהם ירמו להעלים אבל לא שהעלים יעכבו להמים כי באם שהיה להם איזו עיכוב היו פונים ועושים לפניהם דרך ימניה או שמאלה ואחרי שלא הוכרחו לנעות ללד מהלדדים עכ"כ דהולכי' במקומם הראשון ופטו לפניהם כל החול שתחת העלים אשר הוא שטח כל רוחב הנהר בכל האורך שילאו מים הישנים ושיבואו אחריהם מים החדשים מקרוב יבואו וירדו הכל במורד וכמוהם כן הוא מה שבחוכם בלכתם ילך גם הוא במורד כי רואים אנו שאין שם מעכב ולא ידמה זה למי שהיה נופל בחלק מנהר שיש שם סלעים וטרשים שבה החלק יש רבות סלעים ויש סבירא לומר שהנופל בהם להרוג לא יאל' מבין הסלעים שהמים מתגלגל ביני הסלעים הרבים ומתגלגל הנופל בהם ואין לפניו מקום מוכן כ"כ לירד במורד אבל המים המה פונים ללכת אף דרך נקיקי הסלעים והמותר נפנה להלך לחריפותא דנהרא או משמך לו ומ"מ באם שיש עכ"פ בין סלע לסלע מקום שיוכל לעבור הנופל יש חששא אולי נתגלגל בין סלע לסלע עד שירד זעיר זעיר במורד להלאה ומה המקום ואין לדון בזה רק מדין רובא לבד אבל בעינינו מלד מה שהעלים פרושים על פני הנהר כולו ובכל החלל שתחתיהם הולכים כל המים באחת אין בזה שום לד סבירא לומר שיהיה נידון זה בעקולי ופסורי דמעכבי להנופל לבלי ירד ממה כן נלפענ"ד :

שורת עמודי א"ש חלק א

יאל אכל כאשר הוא רק על דרך הרוב לבד אחרי שיש חללים גדולים בין הסלטים שיתכן ע"פ סידה הנפול מבין סלע זו לבין סלע זו עד שיאל משם להלכה אף שהוא ע"ד המיעוט לא נחמר שיורף זה ע"פ למה שכל משאל"ם רובן למית' ויכיהו חו מיעוטא דמיעוטא דל"ם: כי הנה מלאהי בחשבות מהר"מ מרובינבורג סי' חתקט"א ששאל במעשה בזהור אחד שהלך בספינה ונטבע הוא והאילו יחודי שעמו והספינה נמלאת פיה למטה וכלי בזהור טבעו כמו בן בדקו וחפשו אחריו ולא מלאוהו והעיד יחודי אחד שמת כי הלך עם דייגים שפרשו מזודהם אחריו ואמרו כי לא היו שום טבוע יכול ללכת ולכן ראה השואל לדון להחריב כי לא אסרו חכמים במים שאל"ם רק היכא דיש להוש לגל טורד אכל בזידון זה שיש מכשולין ועקולים וגסין באמצע הנהר וסלטים וערשים באמצע וחתיכות גסות של גלד מכסין את הנטבע והם דוחקים אותו לעומק ומפרקין גופו לנתיים וזהו וודאי ולהחמיר איכא ספק ספיקא (כלומר מיעוטא דמיעוטא כי רובם לא יאלו מהסלטים ואף אם יאלו חי עדיין הוי משאל"ם ורובם נטבעים ואינם עולים כן הוא המכוון ונקט בלישני' לשון ס"ס ופשוט הוא) וכש"כ שהעד רוצה להעד שמת וודאי בודאי שראוי להחריב להבזהור שלא חשב עגונה • והשיב הגאון מהר"מ מרובינבורג בזה"ל כלום חלקו אלא בין מים שים להם סוף למים שאל"ם אכל שאין להם סוף גופייהו לא פלוג דבין כלל בין היכא דאיכא סלטים וערשים להיכא דליכא וכזאת וכזאת החמירו חכמים בעדות אשה נפל לגוב אריות נפל לבשן האש (הוא ע"פ גירסת הירושלמי דאין מעידין בגלל לבשן האש • ואי"ה להלן אחר כך בזה בביאור דבריו) אין מעידין עליו אלא כה"ג לא חלוין בחר רוב ואף אם היינו מולאין ברלון תקנה להעגונה אכל מה נעשה אין לנו אלא מדברי רבותינו שהומר נפל במים שאל"ם אשחו אסורה וכבר ערחו קמאי דקמאי למלאה עד היחר ולא עלם בידם • מאיר בר ברוך זללה"ה ע"כ :

ובשמצאתי בחשבות מהר"מ מרובינבורג ראה לדברי הג"ל אמרתי ברוך המקום שהנהיג בדרך אחת במה שהחלתי שאין להוכיח מידי מהבוגיא דכ"ז (כ"ד ח) חדא דמוכה דאין אופן להחליט שוודאי מת ולא יאל ממקום עקולי אף בידוע שיש הרבה מבשולים אחרי שלא סוהמין עכ"פ לכל רוחב הנהר וע"כ לא הועיל העד שרצה להעיד שוודאי מת מחמת הסלטים וערשים וחתיכות גלד המכסות ומסבירות להנפול שם כי אין באומדנה של העד כלום כי לא יבצר שיש הלאה בדרך רחוק כמו בגלל לגוב אריות • שנית מה שאין זוכר כלל להסוגיא דכ"ז מצאנו דאין ללמוד משמה מידי ולכאורה ה' נאמר דכ"ז דסובר כמו ביצאתי לדעת הרמב"ם ורש"י והרא"ש דמיירי אף בסתם נהרות ורק מדון מלוי אומר הגמ' דמטבעי לה אכל כבר בארתי דאף לשיטת הרשב"א ג"כ אין ראוי מזה לענין עגונה דהוא רק בדרך לא שכיחא דלא יכו' נטבעה גם דלרשב"א אינו בכל נהרות רק תלוי בתנאי ואופן הנהר ובהא דנשאל ממנהר"מ מרובינבורג הנה ידענו מהעד המעיד שהוא באופן המועיל ביותר ומה לורך לרא' ועכ"ל בדרך ההלכה הגמור לא יאומן העד וזה מה שהי' רוצה דרובא הוא ספק רק בעגונה דאחתה אם אסרו אף במיעוטא דמיעוטא דל"ם ואם לא אסרו ומה נוכל לדון זה מהסוגיא דכ"ז ורק מוכיח מהר"מ מרובינבורג מהא שלא חילקו במשאל"ם עלמין ומהא דנפל לגוב אריות וכבשן האש ותו לא מידי :

ובשמצאתי בחשבות מהר"מ מרובינבורג ראה לדברי הג"ל אמרתי ברוך המקום שהנהיג בדרך אחת במה שהחלתי שאין להוכיח מידי מהבוגיא דכ"ז (כ"ד ח) חדא דמוכה דאין אופן להחליט שוודאי מת ולא יאל ממקום עקולי אף בידוע שיש הרבה מבשולים אחרי שלא סוהמין עכ"פ לכל רוחב הנהר וע"כ לא הועיל העד שרצה להעיד שוודאי מת מחמת הסלטים וערשים וחתיכות גלד המכסות ומסבירות להנפול שם כי אין באומדנה של העד כלום כי לא יבצר שיש הלאה בדרך רחוק כמו בגלל לגוב אריות • שנית מה שאין זוכר כלל להסוגיא דכ"ז מצאנו דאין ללמוד משמה מידי ולכאורה ה' נאמר דכ"ז דסובר כמו ביצאתי לדעת הרמב"ם ורש"י והרא"ש דמיירי אף בסתם נהרות ורק מדון מלוי אומר הגמ' דמטבעי לה אכל כבר בארתי דאף לשיטת הרשב"א ג"כ אין ראוי מזה לענין עגונה דהוא רק בדרך לא שכיחא דלא יכו' נטבעה גם דלרשב"א אינו בכל נהרות רק תלוי בתנאי ואופן הנהר ובהא דנשאל ממנהר"מ מרובינבורג הנה ידענו מהעד המעיד שהוא באופן המועיל ביותר ומה לורך לרא' ועכ"ל בדרך ההלכה הגמור לא יאומן העד וזה מה שהי' רוצה דרובא הוא ספק רק בעגונה דאחתה אם אסרו אף במיעוטא דמיעוטא דל"ם ואם לא אסרו ומה נוכל לדון זה מהסוגיא דכ"ז ורק מוכיח מהר"מ מרובינבורג מהא שלא חילקו במשאל"ם עלמין ומהא דנפל לגוב אריות וכבשן האש ותו לא מידי :

כב וזאת יש לדעת שאין שיהיה הביאור בזה דאומר הגמ' דכ"ז עקולי ופאורי הוי מטבעי לה הנה הכל הוא ביאור למה שנאמר בהמירי' חביות שלפס בנהר ולא הזכיר בהדיא מדבר הסנאי של עקולי ופאורי וע"כ שש"פ הוא באופן ששכח כלומר לא מצעי' לדעת הרמב"ם ורש"י ורמ"ש הנה הוא בכל נהרות ואף לדעת הרשב"א שהוא בדאיכא סכר אגם מים מ"מ וודאי דשכח בזה האופן אחר שבהמירא סתם שלפס בנהר וא"כ על זה האופן וודאי דליכא לאסחפוקי

בן עזר יעוין ברא"ה ריש האשה בחדא שהביא לדברי ר"ח דסובר דאמרין מדרבנן סמוך מיעוטא להזקק להחמיר ולאסור ואח"כ כהב וז"ל וקשה לפירושו מהא (לקמן דף קכ"א) דמים שאל"ם דאמרין אם נשאה לא מפקין מיני' אע"ג דאיכא חזקה א"א ומיעוט ניולין ולי"ה למיעוטא וחזקה וכן מלא חרעולין (חולין דף י"ב) שחוטין דמוחרין משום דרוב מלוין א"ס מומחין הן (חולין דף ג') אע"ג דאיכא מיעוטא דאינו מומח' וחזקה חסורא שלא נשפס כראוי וז"ל דשאני הני דהוי מיעוטא דלא שכיחא כלל ואפי' ר"מ דהייס למיעוטא למיעוטא דל"ס ל"ח כו' ע"כ הרי דביאה דכל מיקרו של גזירת חכמים במשאל"ם הוא במיעוטא דלא שכיחא כלל ולכן אם נשאת לא חלא • וא"כ אין נפקא מיני' אף אם ילערך עוד רובא • כיון שעכ"פ יחי' מיעוטא יחי' איזה מיעוט שיהי' כי במיעוט דלא שכיחא כלל מה יש עוד להלך והוא כדעת דכו מהר"מ מרובינבורג ה"ל כ"ל :

בד עזר הנה גאון דורנו מוהר"ם מוואלאזין זללה"ה בחשבות הנדפסה בספר מקור חיים להגאון מוהר"ר יעקב מאיר מבזריסק זללה"ה בענף עץ אבות שאלה ד' אחרי שהארץ שם להחשיב הנפילה ממקום גבוה לבית הסקילה שרובן נהרגים ושיטתך לרובא דנכלעים במשאל"ם שאין ניולים וכחז וז"ל ואף דלכתחילה וודאי אסרינן עלה אף היכא דאיכא רוצא דרובא להחמיר וכדאמרין בסוגי' דף קכ"א ולא היא ל"ס לרובא מרבנן כו' דלכתחילה לא ואע"ג דרובא דלורבא מרבנן קלא אינו לי' דסליק כמ"ס התוס' בד"ה ולא היא ומשאל"ם גמי רובן למיתה הרי דאפי' ברובא דרובא גמי לא שרינן לכתחילה כו' יעו"ש ומצאנו שם שלא השתמש לירוף רובי דרובי רק לסמוך להקל בשיעור דמהרה"ט להוציאה מאיסור ח"א דלורייא ובענין להחמיר לכתחילה סמך שם על מה שראו העדים נטבע מת יעו"ש וגחבאר בראיות מגאון ראשונים מהר"מ מרובינבורג והרא"ש וגאון אחרון מוהר"ם מוואלאזין דאין מועיל תרי רוצא להחמיר לכתחילה :

בה ומה שמוכח כח"ר לסיפוך מהא דאומר הגמ' מחילה ש"ד במים שיל"ם ל"ש ואין אומר דליכא הרי דכלא שכיחא לא גזרו וקשה מזה לכל דברי הגאונים ה"ל לכאורה הנה

לענין גזירת חכמים ומידותיהם ולענין זה וודאי דנוכל לומר דכך הי' מדתם בזה הגזירה וסבירא נכונה אחרי שמצינו בן לרב חסדא אף במה שהוא לענין דאורי' ונתיישבו הגאונים הנ"ל לנכון בעזה"י ולהאשה הענוה אין נראה שום היתר מחמת חידוש שמידש כת"ר בן נלפע"ד :

תם ונשלם בעזה"י מערכה ראשונה :

מערכה ב

חלק ראשון • אלף המגן

על שם כי אחיה למגן לדברי ארמו"ר במה שרוצה להקל בחרי רובי במעומא דל"ש • הגם שהבאתי מנאוגי שוכרתים בסוף מערכה א. סוף ח"ב שפסקו להחמיר • עוד מנ"ר"ת מים שאל"ס גוסס ספק נפל אם הוה מיעוט דידהו מיעוט רשביה או לא שכיח והשם יעזורני :

האף אם אומנם העלתי והוכחתי בסוף דברי הקדום שאין סבירא להחיר בחרי רובא במיעוטא דל"ש עובא • במשאל"ס לענין לכתחילה • והבאתי לזה ראיות מפורשות מדברי מהר"מ מרוטנבורג ומהר"ש ריש האשה בחרא ומדברי גאון האחרונים מוהר"ח מוולוז'ין שהוכיח מדברי החוש' יבמות (קכ"א א') אכתי יש בזה מן העיון והסידור לעמוד על עיקר הדברים והוא :

ומקודם אעבור מה בדברי מהר"מ מרוטנבורג הנ"ל ומדברי הרמ"ש ובדברי החוש' יבמות קכ"א ד"ה ולא היא שמיני' מוכיח הנאון מוהר"ח זל"ה • והוא :

א בדברי מהר"מ מרוטנבורג הנ"ל יש לעיין מה השיב להשאל ששאלו להחיר מחמת טעמא דהעיד העד שאין נעבד יכול לנאת משם הו ודן זה לש"ס בלומר רובא דרובא והוי המיעוט מיעוטא דמיעוטא וע"ז השיב מוהר"מ מרוטנבורג לאיסור והביא רא' ממאי דכזאת וכזאת החמירו חכמים בעדות אשה נפל לגוב אריות נפל לכבשן האש אין מעידין עליו ע"כ • והנה בגמ' שלנו בבבלי איתא נפל לגוב אריות אין מעידין עליו נפל לכבשן האש מעידין עליו וחסם מהר"מ מרוטנבורג למס דאיתא בירושלמי ולא הביא להבבלי וע"כ יפורש הכוונה בדבריו לכאורה שעל"פ אף להירושלמי ודאי הוא שלא שכיחא מאוד והרא' מהא שבבבלי מהבבלייתא דמעידין עליו ודאי הא ל"ש מאוד עד שנפל מחלוקה בזה הרי מוכח דאף בזה שכיח גזרו וסחומים הדברים זו וקל"ר :

ב ולכאורה יש בזה מן העיון והנה זה לבון החוש' יבמות (קכ"א ע"א) אין מוכירין מעשה נסים תימא לר"י וסא קאמר לעיל נפל לגוב אריות אין מעידין עליו וכן משאל"ס • ויש לומר דאינו מתם מעשה נסים אלא יש לתלות שאינם רעבים ובמים שאל"ס יש לתלות בדף של ספינה וגל עורד ומיהו יש בירושלמי נפל לגוב אריות אין מעידין עליו שמתא נעשה לו נס כדניאל נפל לכבשן של אש אין מעידין עליו חוששין שמתא נעשה לו נס כחנינא מישראל ועזרי' רוצה לומר שנפל באש וברח לו מן האש בשום ענין ור"מ חולק אבריייתא דלעיל עכ"ל • וגירסת מהר"מ ולפ"ז רבנן חולקין ע"כ והכל הוא מכון אחד כלומר שהירושלמי אחיא אליבא דר"מ וע"כ אין מעידין אפילו בנפל לכבשן האש וביריייתא דידן אחיא כרבנן • ויעויין במהרש"א שם דפירש שהירושלמי פליג על ש"ס דילן אליבא דר"מ דבש"ס דילן מפ' לר"מ כופין ע"כ

הנה לפענ"ד נראה ליישב זה כי לא דומה הענינים כי גזירת חכמים הוא רק להחמיר בחזקת א"א שחלוי בחזקת חיים של בעלה וכאשר ספק שלנו הוא רק בזה עשו חכמים מעלה בזה המיעוט בזירוף חזקות הנ"ל לחוש לו לכתחילה אבל כאשר יס' לנו ספק בהמקום אם יש בו מחש"ד המליל ע"ד המיעוט ואם ליתא שם כלל הרי נופל לנו הספק על המקום מה הוא והמקום אין שום חומר ערוה ולא חזקה וסאורך לדנו כדון ושלח לחוש בו למס שלא שכיחא וכאשר מלך הדון שמחייב להחזיק שאין בו מחש"ד שוב כשיסופק לנו עוד על הנופל בזה ושהו עליו כנ"ל יבורר לנו בהחלט שבמקום שאין בו מחש"ד אין עוד מה לחוש וודאי מה :

כי ובעיני זה מצינו בחולין דף י' ע"א דמשני הגמ' לרב חסדא סבין אחרעי בהמה לא אחרעי • ויעויין בר"ן שם וז"ל וטעמא דרב חסדא דכיון דהאי רעותא בסבין הוא דאחייליד ולא בהמה וסבין הוא בחזקת דוק ממשכין חזקתו וחולין להקל דלאתר שחיעה נפגס • ע"כ ואף אם היינו דייגין חזקה כנגד חזקה • חזקה בהמה נגד חזקה הסבין היתה נערפת מספק אבל משני הגמ' אליבא דר"ה דאחרי דפריעוהא הוא בסבין והספק נפל לנו בהסבין אזו לריבין לשפוט להסבין מלידו אף הוא ואחרי שיחייב לנו מלידו להמשיך חזקתו שה' דוק ולומר השתא הוא דאפגוס ושפשעת שחיטה ה' לא פגוס ממילא הבהמה שהיתה לא זכחה הרי נשחטה בסבין שהוא יפה מהדין והוה ממש לענינינו שהספק לנו בהמקום מקום מים שיל"ס אם יש בו מחילה ש"ד ואם אין בו ובמשיל"ס ל"ש מחילה ש"ד אין לנו מהמת שום חומר לחשוב על המקום ולספק בו כי אין לו שום חזקה ולא שום חומר ערוה ולא שום איסור ואין לספק בו מה דלא שכיח וממילא הנופל בזה ושהו עליו שתא נפשו אין עוד ספק חששא לנו ביח' במקום שאין אזו חוששין עליו ואחזקתו לנו מהדין שאין בו מחש"ד :

בז והגם שהחוש' שם כהנו וז"ל וע"ל דמה לי אחיליד ריעותא בסבין ומה לי אחיליד ריעותא בהמה כנ"ל יעו"ס וגם הר"ן מנחב כנ"ל הוא רק בדעת רב חסדא לבד רב הונא וגם אין לא קו"ל בר"ה רק בשיבד בזה עלמות דעלמות לגבי עור חביב בודאי ולא מחלקין הסבין מהבהמה וריעותא דסבין מרעה להבהמה וחזקת הבהמה מוליד לנו הספק בהסבין אבל לא דומה העניני' להדדי מחמת כמה טעמים • חדא דהתם כאשר נידון מהבהמה להסבין דיעמוד חזקת הבהמה לעומת חזקת הסבין הרי יסופק גם הסבין שנמלא פגוס ואולי נפגס קודם ומספק אכורה הבהמה מדאורייתא • ואין לנו שום דבר שיכריע הספק אף כשמספקין ודייגין על הסבין לגבי' • אחרי שבעלגין לחזקתו מחמת חזקת הבהמה וחו' למה לא נחזקו מוזן לזמן ועכ"פ בספק הוא :

כח אכן בענינינו לבדור יספק בהמקום אין לנו זורך לשום חזקה כי אחרי דל"ש ב' מחש"ד אין לנו לחוש והוא לנו מוחזק שאין בו מחש"ד • שנית דהתם חלויים הסבין והבהמה כאחד בזה הספק שבאש שהבהמה כשרה א"כ דהסבין הי' דוק ובאש שהסבין הי' פגוס הבהמה אכורה כי אף אם נאמר ספק נשחטה בחלק שאינו פגוס הוי ספיקא דאורייתא ואכורה ומה גם שיש לה חזקה איסור ולכן הוי שפיר כחדא אבל בענינינו אף אם נאמר דיש בזה המקום מחילה ש"ד עדיין הוא חששא רחוקה מאוד שניול ע"י המחילה ושקפה עליו החמה ולא מאז פתחה ועלה לבסוף כי רחוק מאוד שיכין לבא למקום המחילה ש"ד שלא ימלא הפתח עד לאחר זמן רב ולכן כאשר קרה באחד שנגס במחילה ש"ד למכמר מכמורין בירדן ולא עלה עשאו הספק גדול בביתו וכאשר בא ליום מחר נתפללו עד שאמר מחמת כן כמה גדולים דברי חכמים הכל הוא ע"ד ספק רחוק מאוד בזה המעשה שבזה ראינוהו נכנס למחש"ד ופשוט דמדאורייתא ואף מדרבנן אין לחוש להלכה ע"י מחש"ד ורק לכתחילה חששו מחומר ערוה וא"כ אין תלויים זה בזה כמו הסבין והבהמה • שליטת שכל ענינינו הוא רק

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִשׁ חֶלֶק א

דרכ ספרא חזיל צשיירחא לוינסו הסאז ארי כל ליליא קא שדר לי' חמרא דחד מנייכו וקא אכיל כי מעי זמנא דרב ספרא שדר לי' חמרא ולא אכלי' קדש רב ספרא וזכר בי' אל' ר"א כו' נכי דכי אפקרי' אדעתא דארי אפקרי' אדעתא דכ"ע לא אפקרי' ויעוין בחוס' שם בד"ה אדעתא שכתבו לחלק דהמליל מן הארי כו' הרי אלו שלו מפני שהעלים מתייחסין דהכא שאני שאינו בא לערוף ואפשר שפעמים היה שבע ולא אכיל הלכך אינו מפקיר אלא אדעתא' דאכיל ליש אריא כו' יעו"ש - וכן הוא שיטת ר"מ המוצא באשר"י ובמרדכי - והוא מהר"מ מרוטנבורג - (ויעוין בתשובת מהר"מ מרוטנבורג סי' ש"ב בדפוסים שלנו או רק זכר במפתחות ובדפוסים שלא חסרים ודאי דכו הוא החשובה שברא"ש ומרדכי) ודעת רבינו אפרים שם דהפעם הוא דמשמ' דרחימו עלי' והוי כירד להליל ועלה שלו מאליו ומבואר דכברתו דכיון שרק היו נחמדים לו בכל לילה זמן שבו חרמוס כל כו' והכפירים שואגים כו' ומלילה דעברה עד לילה הסוף הגיע זמן אכילתו מחדש והוא רק משמ' דרחימו עלי' ועכ"ז אף לפ"י אין זה יותר נפלא מהנילול ממים שאין ל"ש כי גם בעלה חמורו מאליו דחמריק משמ' דרחימו עלי' הנה הוא רק האלה ממשאל"ם אבל להחוס' ורבינו מאיר הוא מהר"מ מרוטנבורג אין מתייחס ממנו שחשב חזלי הוא שבע ממה שאכל בזיל אחרת ושיעור רעבון באריות הוא ששבר עליו זמני אכילתו יותר כמו באדם אף שקבוע עידי' למיכל לפעמים בזמן שאוכל חמיר לא ירצה לאכול כאשר שבע ביותר מאכילה הקודמות אבל בזמן השני ודאי ירעב והאדם אוכל ביום אחד ב' פעמים סעודת שחרית וערבית והארי זמנו העיקרית בכל לילה כי כאשר חורח השמש ואסף אל מעונו לרבוץ ובלילה כשירמשו כל חיתו יער אז הכפירים שואגים לערף ומושלים בחיות הרומשות והמבואר שש"כ לא נתייחס רב ספרא שחשב חזלי עדיין הוא שבע וכאשר שבע לא יאכל אף חס נחתו לו :

ז ואף שיש לחלק דשאני החס דנתלוה לשמרם ועכ"ה שבע לא יאכל אבל החס ארי מוסיק ואוכל אף בשאינו רעב ורק כניסא הוא שלא יאכל אכן הנה אף בארי שנגמס לבין השוורים באה שותקין חמריקן שלמה עבדי' ואם מקדקין חמריקן דבעיתי מבצתי אחרדי גם חזלי מקודם קטע רישא דחד ונה מרוגזים והגראח דכל אלו התלויות הוא דחמריקן חזלי לא רעב הארי וכו' ועוסה שלום או אינו חפץ להזיק כשיש לעקם ונצעת אבל כשהוא רעב לא ישוב מפני כל כדימנעתון יחי' והנילול הוא רק כשיכרה ויעלה באיזה ענין :

ו זמנתה אין מובן כלל מאי שמוכח מהר"מ מרוטנבורג דאף במיעוטא דמיעוטא שכל אחד לעלמו אינו רק חומרא דרבנן לענין לכהחילה לצד ובהלכך חרי רובי כהחד הוי הו המיעוט מיעוט דמיעוטא דל"ש ביותר ומציא ראי' מהא דאין מעידין בגלל לגוב אריות ונפל לכבשן האש - וגחוי אכן במהבירייתא דירושלמי שאתי' לדברי הסוס' הג"ל כר"מ מאי יש להוכיח מר"מ דלא קי"ל כוותי' רק כרבנן ולר"מ אין צורך לזה הראי' אחרי שאוסר אף במישיל"ם ודאי לא שכיחא כלל וחזיק דחיים בכל ענין - ומדברי רבנן דפליגי במישיל"ם אין לאוכוחי לשום לך דהנראה דהמה סברי סהא נמנע לגמרי וזה שעלה מבור הגדול מעשה נסים ממס' ה' אבל מהא דסברי דנגפל לכבשן האש מעידין עליו ולא חיישי שברה בשום ענין וכן בגלל לגוב אריות דאין מעידין הוא רק כשלא ידענו שהמה רעבים אבל אם ידענו שהמה רעבין ל"ת שעלה תיכף וברח אף שלא שהינו עליו איזו משך והוא משום דל"ש ואכ"כ מוכח דלרבנן לא חיישינן למיעוט דל"ש ואכ"כ לא לצד שאין ראי' לדברי מהר"מ מרוטנבורג אלא אף יש להקב' מיני' :

ז ולבאורה קשה בדברי החוס' בשם ר"י הג"ל דמילף ומשום פלוגתייהו דבריייתא שצבלי ושבירושלמי לענין נפל לכבשן האש להא דפליגי ר"מ ורבנן לענין

ע"ג כיפין הוי - ואכ"כ אין חיים ר"מ למעשה נסים ממס' אכל הירושלמי סובר דר"מ חיים ממס' למעשה נסים - יעוין במהרש"א ולפ"י אין להוכיח מהבירייתא דירושלמי מידי לדידן דאלו אין חוששין למעשה נסים ממס' ומאי מציא מהר"מ מרוטנבורג ראי' :

נ אבל לפענ"ד תמוהים דברי מהרש"א בזה והחוס' לא כווננו בפירושו צהירושלמי כי באמת חי אפשר לפרש בירושלמי כך כי לדבריו מה כתבו החוס' על דברי הירושלמי דאומר שמא נעשה לו גם כהנניא מישאל ועזרי' וז"ל רוצה לומר שגפל באש וברה לו מן האש בשום ענין - והלא לנשים כמו להנניא מישאל ועזרי' אין צריך לברות רק יורקס שר הסרד או גבריאל פועל שלא יסרוף האש ונלטנן ובאמת חי אפשר כלל לפרש שהירושלמי יאמר דחיישינן לנש ממס' דהכי חיתא החס עוד בירושלמי נפל לבור מלא נחשים ועקרבין מעידין עליו (כן הוא הגירסא האמיתית יעו"ש בשני משה) - ר"י בן בבא אומר אומר אני חבר היה נפל ליורה בין של מים בין של שמן אין מעידין עליו ר' אבא אומר של שמן מעידין עליו ע"כ הרי מבואר דנגפל לבור נחשים ועקרבים ובין ביורה של שמן לר' אבא מעידין עליו ולא חמריקן דנעשה לו גם כמו ליוסף שהשליכוהו אחיו לבור אין בו מים רק נחשים ועקרבים וחי וכן ביורה של שמן ג"כ יכול יורקס שר הכרד לקרר או גבריאל ללנן בפנים כמו שצינו אש של כבשן האש להנניא מישאל ועזרי' אכן גם הירושלמי סובר כהבבלי דגם ר"מ לא חיים לנש ממס' רק שהושש לחששא רחוקה ביותר כמו שאף שמיא ראי' מאלה שגפל לבור הגדול ועלה אחר ג' ימים אף דאומר דכיפין ע"ג כיפין ה' עכ"ז מה שגילל בזה אף אם ה' באמצעי סיבת הטבעיית כדעת ר"מ עכ"ז לא שכיחא כלל בזה האופן וחיים אף למאי דלא שכיחא וכמו כן חיים לשמא עלה מכבשן האש וכמו שכתבו החוס' רוצה לומר שגפל באש וברה לו מן האש בשום ענין שזדמן לו אמצעייה וסיבות מאיזה עמים וצבורי גמלים וענין דליגה החפזית ואחריה צמח עד שדלג ועלה ערס שלט האש בו להמיתו - ונחשב זה לנש כנש הנניא מישאל ועזרי' - והוא ע"ד הגיוס - וקוראין לזה גם כמו שקוראין כן לנש פורים ומבכרין ששם ניסים לאבותינו כו' ואף שהי' ע"י גלגולי ארופי סיבות טבעיות אבל לגודל ההפלגה ראו והצינו כל אפסי ארץ שמאלת ד' היתה זאת אבל רבנן פליגי על ר"מ וסברי דאף לסיבות הטבעי הרחוקה ביותר שיחואר בחואר גם מחמת דלא שכיחא עובא לא חיישינן :

ומה שבירושלמי אומר גם על נפל לגוב אריות אין מעידין עליו שמא נעשה לו גם כהנניא - וזהו רק אליבא דר"מ לחד דחיים אף לסיבות רחוקות דומות לנש דניאל ובגמ' שלנו דמתני' אליבא דרבנן הנה לא חיים למס' שידמה מהמת הפלגתה לנש ועכ"ז סברי דנגפל לגוב אריות אין מעידין עליו ולכן פירשו החוס' בשם ר"י דמיירי שאין אנו יודעים אם האריות רעבים או שבעים ואכ"כ יש לחוש שמא לא ה' האריות רעבים ויעוין ברש"י יבמות (קכ"א ע"ב) ד"ה אגב חיללא וכן פירש צ ברכות (ל"ג ע"א) וז"ל ופעמים שאינם רעבים ואינם אוכלין אותו אבל בירושלמי שאומר שמא נעשה לו גם כהנניא מישאל כן אומר בגלל לכבשן האש שמא נעשה לו גם כהנניא מישאל ועזרי' ובשניהם כוונה אחת שברה לו בשום ענין וזדמן סיבות שונות כמו שהאריות מחגרין זה בזה והיו ערודים לבלי ידלקו אכתרייהו ולו זדמן איזה סיבה שידלג ויעלה וכמו בעלה מכבשן האש ידמה לנש ומיירי אף בידעינן דהו שהמה רעבים שלא אכלו מבמה מימים רבים - וכמו דאיתא בספר יוסיפון שהרעיובו להאריות מקודם (ויש שם כסתירה בהמשך שהרעיובו ואין להאריך בזה) וזה רק לר"מ אין מעידין אבל לדידן שפיר מעידין כמו שמעידין בגלל לכבשן האש :

ד וכשרא ידעינן דהו אש רעבים אין להפליא כ"כ שלא יאכלוהו דהלא איתא בב"ק (ק"ו ע"א) כי הא

סוף - שכיון כן חיים שיש בנפשן האם בזה הזמן איזה אופן שיכול לעלות במעלות דלא שכיחא - ואחרי דיהי' דלא סבירא לכו לחלק בין ספק בהאדם ובין שהספק בהמקום שפיר מוכח דעמא דרבנן הוא משום דלא חושבין לחששא דל"ש :

י עוד יש לומר דמה שהחלט להחוס' דרבנן ל"ח ללא שכיחא חף שהשיבו לר"מ דזה שפלה מצור הגדול אחרי ג' ימים הוא מעשה נסים מ"מ האם לא יודו דאין להחליט ממה שהמדובר העדים שיעורא דיליאת הנפש ואולי נמצא בו כח מה יותר להביל - ומה גם לפי מה שהעלה הגאון מוהר"ח הג"ל בענין עין אבות חסודס ה' - ועוד בתשובה סימן ו' פס' ששיעורא דשפא עד יליאת הנפש משתנה לפי מה שישוער בגבורה האיש או חלישותו - וזהו שמכין על אומד העדים - ואומד אינו יחודי מסל"ה - ובלי ספק כי יש לחוש למיעוטא שלא כיוונו העדים באומד שלהם - שיעור נמצא בו כח להביל בשיעור מה יותר אחרי שהלכו העדים - ור"מ מביא ראיה שב"כ אין לסמוך על האומד עד שקרה שחי' א' ג' ימים - אבל זה מעמא יוכן כי הנוך לחוש למיעוטא שלא יאמרו בהשערות - ואין לומר בעצם הדבר שמכין על אומד שלהם רק שנאמד דלא שכיחא הוא שיעור העדים ושיחי' יותר ויעלה ככלות כחו - וע"כ דלא חיישי רבנן למיעוט דל"ש טובא - ור"מ חייב וודאי למיעוט דלא שכיחא מאוד - וא"ש מה דפירשו החוס' בשם ר"י דברייתות שבבבלי ובירושלמי דמחולקין לענין נפל לבבן האב - חד היא כרבנן וחד כר"מ - דלרבנן ל"ח בדלא שכיחא הלכה - ולר"מ חייבין :

יא וזה אשר ילא לנו מדברי החוספות ולפי מה שפירשו להברייתות הג"ל מוכח דרבנן דקיי"ל כוותיבו למיעוטא דל"ש טובא ל"ח חף לענין לבתחילה - וזהו עמא דמועיל אומד העדים בשיעורא דיליאת הנפש במים שיש להם סוף - וזהו עמא ג"כ דלא חיישין למחילה ש"ד במים שיש להם סוף - כי מחילה ש"ד לא שכיחא - וחף בהשעקא מה שיש לחוש למיעוטא דלא שכיחא שיהי' מחילה ש"ד - וזהו יב לחוש חף אם ישו העדים שיעור כבדור - (אמנם הכל הוא הפיקות רחוקה ביותר) - ואל מה שנחשב חולי לא כווננו העדים או האיני יהודי מסל"ה בשיעור האומד לגבי זה הנזכר - ועכ"ז לא נחשב רק למיעוט שאינו מלוי ביותר דאין לחוש - וזהו עמא דל"ח שעלה מכבשן האב - כי חד עמא לכו כנ"ל :

יב ובאמת כאשר דברי החוס' הג"ל הוא בשם ר"י כמו שכתבו בהתחלה וקשה לר"י הנה הכל הוא לשעתי - כי הנה החוס' בנכורות דף כ' ע"ב כתבו בשם ר"ה דהלכה דחלב אינו פוער מבכורה משום דלהחמיר אמרי' סמוך מיעוטא לחזקה שלא ילדה - וסימנו שש דהא דרוב מלויין ח"ש מומחים הם וכן במים שאין להם סוף אם נשאת ל"ה הוא משום דהרובא הוא שכיח והמיעוט לא שכיחא ובמיעוטא דל"ש לא אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה חף להחמיר כי חף ר"מ דחייש למיעוטא - למיעוטא דמיעוטא ל"ה - והביא לדברי ר"ה אלו הרא"ש שם בראשית דבריו ובחולין פרק א' סימן י"ז וביבמות ריש האשה בחרא הג"ל כמה שהבאתי לעיל בחלק ב' ממערכה ראשונה - וכתב בלבונו דשאני הני דהוי מיעוט דלא שכיח כלל - והביאו גם המרדכי שם וז"ל אי נמי מיעוט הוא דלא שכיח ואפילו ר"מ לית ליה ולבתחילה לא חנשא אלא משום חומרא דא"ל ולזות שפתיים וכן סימנו החוס' בנכורות וסר"ש שם דמה שהחמירו שם לבתחילה הוא משום חומרא דאשת איש :

יג אכן רוב הפוסקים חולקין על ר"ה במה דפסק דחלב אינו פוער מעמא דסמוך מיעוטא לחזקה - וחולקין ע"ז משום דלא מוכרע שש"ך בחלב סבירא דסמוך מיעוטא לחזקה דיש חזקה אחרת כנגדה חזקה כנגד שאינו קדוש - וגם דעת הר"י דלא אמרינן כלל סמוך מיעוטא לחזקה להחמיר

(ח"א) מו

לענין מים שיש להם סוף - ולא נדע כלל איך תלוים זה בזה דהלא רבנן סבירי דבמים שיש להם סוף נמנע שיעורא רוח חיים ששהו עליו עד שיעורא של יליאת הנפש - והתווכחו עם ר"מ מביא ראיה מזה שעלה מצור הגדול אחרי ג' ימים - שב"כ הוא ממעשה נסים לבד - ומבואר מזה דעממיהו הוא משום שנמנע שיחי' הוי במים שיש להם סוף - וכי אם בשביל זה מוכח שאין יכול לברוח הוי בחיים מכבשן האב טרם ישרף ורק שנאמר שאף שיחבן אבל ל"ח למה דלא שכיחא וזה לא שמעינן כלל לדברי רבנן דפליגי עם ר"מ - וכד חזינן פלוגתא בהברייתות בירושלמי ובבבלי אין לנו לתלות כלל בחלו התנאים ר"מ ורבנן יותר מתנאים זולתם :

ח אבל ע"כ לריך לומר דרבנן דהתווכחו עם ר"מ רק לדר"מ קאמרי דרתייתו אין ראיה ששם לא היה יבן ג' ימים והי' זה ממעשה נסים אם לדידהו אין זה העצם ויש לומר הכרח לדעת החוס' בשם ר"י הג"ל מהא דגם במים שיש להם סוף יב מחילה ש"ד ורק שלא שכיחא ויהי' יכול ר"מ להקשות לרבנן כן רק ר"מ רואה להוכיח לשעתי' שאף צבור הגדול שאין שם כלל דגים ומחילות ואף בזה חזינן שחי' וע"ז לבד השיבו רבנן דהוא ממעשה נסים - אבל בכל מים שיש להם סוף שיחבן הלאה בלא מעשה נסים וכיון שאולי הוא ממינועא שיש מחס"ד הנה בזה ע"כ עממיהו משום דלא חיישין דלא שכיחא - ולא סבירא החוס' בשם ר"י היסוד בכתבתי בסוף חלק שני ממערכה ראשונה להלק בין שהספק לנו בהנעטע - ובין שהספק לנו בהמקום ועשיתי סמוכין להסבירא מהא דאומר הגמ' בחולין ו' סבין אחרעי בהמה לא אחרעי - ולא על דרך הסברה והוכחה בכתבתי זה לעיל רק דרך היסוד לעשות גדר במדת הכמים - כי באמת לא קיי"ל התם כרז חסדא - וא"כ שפיר נוכל לומר בפשוט דהחוס' לא סבירא לכו כלל הכ חילוקא שכתבתי - וכאשר כתוב' חולין שם ד"ה סבין לא נוחא לכו כלל הכ סבירא דסבין אחרעי כו' חף לרז חסדא והקשו שם בנזיר יש לומר דמה לי ריעותא בסבין מה לי ריעותא בהמה - וחף שלעיל הראיתי פנים מסבירות ליישב ולחלק ענינו מהתם - אבל שפיר נוכל לומר דלא סבירא לכו להחוס' כן :

ט ויש להוכיח לפי דברי החוס' בשם ר"י הג"ל דע"כ לא סבירא לכו לחלק בין שהספק על האדם או על המקום - שאם היה סבירי הכ חילוקא ושזהו עמא דרבנן דמתירין במים שיש להם סוף ולא חוששין שיש בה הלכה ממחילה - הנה לא שמעינן בזה דפליגי ר"מ כי ר"מ פליגי חף במקום שליכא בודאי מחילה ש"ד מעמא שיכול לחיות זמן גדול - ומה לבד מוכיח לרבנן ולא ממה שאיחא מחס"ד בשארי מים שיש להם סוף - וא"כ מלבד מה שהקשיתי לעיל במה שתלו החוס' עמא דרבבלי שהוא רבנן לשעתייתו אבל גם במה שתלו הא דירושלמי דאין מעידין בגל לבבשן האב כשיהיה זה ר"מ לשעתיים ג"כ אינו - שהלא וודאי הא דאמרי' בבבלי בגל לבבשן האב דמעידין שהוא מהמת בעמוק מאוד וממנע העלי' בחישי' ועוין ברסב"ל שכתב בגל למדורה אין מעידין ועוין עוד ברבינו ירוחם חלק חוה נתיב כ"ג חלק ג' שכתב שבבשן האב מיירי דווקא שאינו יכול ללחא משם שאפילו לא ראה העד במיתתו כו' יעו"ש ופשוט - וא"כ לריך לומר הא דברייתא דירושלמי פליגי וכוזר דחיישין שמא עלה וברח בשום ענין היינו ע"כ שחיישין חולי נחבצר לו עליס וגחלים שיעלה ברמה קלח וכוז ידג כאיל ויברח בדרך דומה לנס - וא"כ ג"כ לא יש סבירא לחוש בדרך רחוק הללו אם לא שנאמר עוד שיש בזה המקום וזהו העת ענינים שע"י יכול להשיג ברמה ודלוגה - אכן אם היינו מחליטין שלא לחשוש עכ"פ בהמקום למה דלא שכיח - הנה אין לו דרך עלי' כלל כי הוא עמוק מאוד - אלא ע"כ דכמו כן יש לחוש בהמקום כל השכות כמו בהאדם ושפיר נידון מה שר"מ חייש בחששא רחוקה שיחיה לאדם בשיעור רב במים שיש להם

שירת עמודי א"ש חלק א

לד"ת היו מיעוט שאינו מ"כ עד שהוא נגד מיעוט דמיעוטא דלא חייב ח"ך ר"מ כדכחו כן בדריה החו"כ בצבורות דף ב' ע"ב בשם ר"ת וכן הר"ם ר"ש האשה בתרא בשם ר"ת וזכו שכתב הר"ם שם שהוא מיעוט דל"ש כלל וזמן הענין הוא מוכרח כך כי לר"ת בכל רוב ומיעוט כאשר החזיקה משיעט למיעוט מחמירין ובאלו לא מחמירין בדיעבד וט"כ כמ"כ העצם שהוא מיעוט דלא מ"ז כלל שאף ר"מ לא חייב וט"כ מותר בדיעבד ומבואר לכתחילה מחומר א"ח ולזה בפ"ד החמירו ח"ך במיעוטא דמיעוטא דלא בכיה שאף ר"מ לא נזר בשאר מקומות אבל לשיטת הר"י הוא בסיפוק שהמיעוט דידעו חבוב מ"ז ויתר מבשאר מיעוטים דלא חייב כמו רבן ר"מ ואלו' בתר רובא אבל מעוטא דזכו מ"ז ביותר וע"כ חסרו לכתחילה אבל אם ה' כשאר מיעוטא דפליגי בכו ר"מ רבנן ק"ל כרבנן דלא חייבין למיעוטא ולא היינו מושפין ח"ך דהוא נוגע להומר ערוה ומב"כ במיעוטא דמיעוטא דל"ש לזכ ודאי ח"ן להו"כ :

ועי הר"י לשיטתו ח"ל ופירש לנכון דהא דפננ' ח"תא דנפול לגוב ח"רות ח"ן מעידין ונפול לכנפן החס מעידין שהוא כרבנן דר"מ דלא נזרו במיעוטא וזמנו על חומר העדים ולא חייבין ח"ל לזכ ה' כה יותר לסבול כי לא בכיה וגם כמו כן ח"ן לחוב למחילה ש"ד במיעוטא דלא בכיה וז"ל ח"ה הוא לא שכיח בכל מיעוטים דר"מ חייב ח"ך בעלמא ורבנן לא חייבין ומה גם אם הוא מיעוטא דמיעוטא וודאי דאין לחוב וכמו כן נפול לגוב ח"רות שלא ידענו בהם אם הם העבים שפיר היו מיעוט המ"ז ח"ך יותר מבשאר מיעוטים וכמו שהוכחתי לט"ל מהאי דלא הוי יחוס בחמרא דרב השרא דנהגו לפני אחרי שכיח בזמן אבולחו אבל עדיין יכ עומד שח"ל ח"נו רעב וכן באר' שוכנס לבין הסבורים דאם שחקו חמירין דשלמא עבדי ואם מקרקרי קרקורי חמירין דמבשרי' חסדי וכן אם קטע ריבא דחד חמירין דנה רוגז' - אבל כשידענו בהם שהם רעבים וכן נפול לכנפן האב אשר רק לומר שטלה וזרח בח"ה ענין זה וודאי מיעוטא דל"ש עובא ואין לחוב רק ר"מ דחייב בחומר ערוה ח"ך במיעוטא דלא ג' ימים ובצור הגדול הכה הוא חובש בזה ח"ך למע דלא שכיחא עובא ופסיר לדירי' ח"ן מעידין ח"ך בכו וא"ש הר"י

להחמיר וזה דאשרו לכתחילה בנזכר ונפל ומשאל"ם ה' עולם בדעת הר"י משי פנים אבל הכרעו כאחד מהפנים וכל דבורי החוס' בכל המקומות המדבר מזה הכל הוא מהר"י דחולק על ר"ת וסובבים על דרך שני האופנים היינו ח"ן אופן אחד שמה שהחמירו במשאל"ם וגוסס הוא משום חומר ערוה ובספק נפל התקטע הר"י בזה דלא שייך בזה איסור ערוה (ואף שביטומה ק"י פ' דרך רבא מכדי ב' מה לי איסור כרת מה לי איסור לאו י' לומר דכונת החומר להחמיר לחבוב למיעוט באיסור ערוה הוא שמה יתגלה שהוא המיעוט ויסיק הלכו גדול גם חבב ממזרות אבל בספק נפל ח"ן עומד כלל להתגלות וגם ח"ן כי ספק ממזרות) ומה גם באיסור בהמה קודם ח' ויבב דהוא מלעו שיחמרו פיהם ומה ובבהמה גזרו ח"נו ח"ס ואם נכבש חולי דמיו לפיכך ועוד ח"ן שני וזה הוא עיקר לדעת הר"י דע"כ החמירו במשאל"ם וגוסס ונפל משום דהוי מיעוט המ"ז וע"כ ח"ן אופן הראשון סובבים דיבורי החוס' בזה' יבמות *) ק"י ד"ה מחמירא ובחולין דף י"ב ריש ע"א ובסוף דברי החוס' בצבורות דף ב' ע"ב וע"כ ח"ן אופן השני סובב דברי החוס' דיבמות דף י"ז ע"ב ד"ה הא לא שיה' ובחוס' ריש כל הללמים יו"ש ויש להבין מדברי החוס' יבמות ל"ז ע"ב הג"ל שם כתבו בהדיא בשם ר"י וכתבו שם בלשונם להסביר שכתבתי בח"ן אופן ראשון לענין משאל"ם וגוסס דרך שקלי וטרי' לבד דהמא הוא משום חומר ערוה והעלו מחמת ספק נפל בהסביר שהחלו לומר במשאל"ם וגוסס ונפל שהוא משום דהוי מיעוט המ"ז דמכונן דמחמת דבספק נפל ח"ן לומר משום חומר ערוה ע"כ מפרש הכל מחמת דהוא מיעוט המ"ז מזה נראה שבי' זה נראה עיקר להר"י כי דרך ח"ן הראשון שכתבתי שכתבו כן במקומות אחרים וכתבתי שזכר ג"כ מדברי ר"י (ובמבואר העצם בהגה"ה) ה' נראה לי להר"י לדוחק בספק נפל ומה גם בהמה לגזר ח"נו ח"ס או מחשש חולי דומה לפיכך זה הכל דחוק וע"כ בחוס' ריש כל הללמים סתמו לזה דעמא דמשאל"ם וגוסס ונפל הוא משום דהוי מיעוט המ"ז ומחמת זה נזד הוא ולא מהלכרף טעמא דחומר ערוה :

יד עוד מבואר להמעיין בדברי החוס' דהחילוק בין לר"ת לר"י בהסביר דמשאל"ם וגוסס ונפל הוא רב כלומר

בפנים כתבתי שהאופן הראשון בכתוב בחוס' יבמות ק"י ד"ה מחמירא ובחולין י"ב ריש ע"א ובסוף דבריהם בצבורות ב' ע"ב שהוא מדברי ר"י ח"ך שח"ן כתוב בחוס' בשם ר"י רק בהם ח"ן כן הנהי משיעור דבריהם שהר"י הוא פליג על ר"ת בהא דח"ל אי פסיר והעיקר מה שכתב יבמות ל"ז ע"ב ככתבו זה לשוני וז"ל דהיישין למיעוט מ"ז כהו במשאל"ם דאשרו חסור וגוסס שח"ן מעידין עליו להשיא אשתו אע"י דשמה הם משום ערוה החמירו מ"מ כיון דמיעוט של נפלים מ"ז מחמירי ב' כ' ע"כ הנה חוס' הר"י בזה הסביר דחומר ערוה ונאיד ח"ל משום דגם נפול מחמירין וע"כ דהוא מטעמא דמיעוט המ"ז וא"כ זכו טעמא גם במשאל"ם וגוסס וזה הסביר דחומר ערוה הפסו החוס' ביבמות ק"י ח' ד"ה מחמירא ובחולין ריש י"ב ובצבורות כוף דף ב' הג"ל ונראה דהכל הוא מדברי ר"י ובכ"כ הכל דהוא מיעוט המ"ז ומחמת שח"ן סובב כלל לא דנאמר דמדכנן סמכין מיעוטא לחזקת וא"כ לכאורה הוא דוחק לומר שיחמירו רבנן במיעוט מחמת שהוא מ"ז כיון שיש לו בלחמ רק דין מיעוט נחור' ויעויין בהגהת מרדכי בפ' אלמנה נזונת בשם השו"ת מרדכי לענין ילדה ספק נפל ומה שמוכח מדברי הר"י הללו שחנכה כחונתה מיד כי משום הר"י נפל ומשאל"ם וגוסס ענין שהוא מיעוט המ"ז ובמשאל"ם יורדין לנחל וע"כ דלא השיב כ"כ מ"ז עד דבמחנה דלא ח"ל ח"ן בזה רובא עכ"ל ברובא זה ח"ל ח"ן וכמו כן בספק נפל יו"ש הרי דח"ך להר"י ח"נו מ"ז כ"כ כמו בזה דלא ח"ל ח"ן במחנה בזה רובא וא"כ קשה הסביר לומר שכתביל שהוא מ"ז קשה יותר מבשאר מיעוטים יחמירו בו רבנן לך ע"ה בדעת הר"י לומר דרך מחומר ערוה חסור למיעוט בזה ובספק נפל דלא שייך חומר ערוה ומה גם בהמה ח"ן לייבב כך וע"כ חסרו דיבורי החוס' דיבמות ק"י וחולין י"ב ובצבורות ח' אחרים סבורים אחרות דחוקות כמו מלעו ומחשש פיהם ומה הכל מחמת שזה נראה להר"י בלחמ לדוחק ע"כ בחוס' יבמות ל"ז ע"כ שכתב ר"י לא הכירו רק נסביר דחומר ערוה נדך ה"א והעלו מחמת הקיבול מנפל ש"ע החמירו במיעוט המ"ז בזה (כלומר ואף שאינו מ"ז כ"כ ליהוס במחנה אחריו כדפירש המרדכי בג"ל) ומעשה זה ג"כ טעמא דמשאל"ם וגוסס וכן סתמו שוב בחוס' ריש כל הללמים דעמא דהחמירו במשאל"ם וגוסס וספק נפל משום דהוי מיעוט המ"ז כי שיערתי שאף החוס' יבמות ק"י ח' ד"ה מחמירא וחוס' חולין י"ב ח' וסוף דברי החוס' בצבורות הכל הוא מדברי ר"י ושוב מלחתי כן בהגהת אשרי חולין פ"א בשם מהר"ח שכתב כדברי החוס' דחולין שם בשם הר"י :

ג מה שכתבתי בביאור דברי החוס' יבמות ל"ז ח' שכתב חס"ך דחד טעמא הוא גם למשאל"ם וגוסס דהוי מיעוט המ"ז הנה לכאורה היה מקום לפרש כדברי הר"י שם דכונתו הוא דמשאל"ם וגוסס הוא משום חומר ערוה ורק נפול הוי מיעוט המ"ז אבל בחוס' ריש פרק כל הללמים מבואר דהכל הוא מטעמא דמיעוט המ"ז וכן מוכח מדברי המרדכי המובא בהגהת מרדכי פרק אלמנה נזונת הג"ל שכן למד בדברי החוס' הג"ל ובספק נפל ח"נו מ"ז יותר ממשאל"ם וע"כ הוכיח דהו במשאל"ם ח"ל ח"ן במחנה בזה רובא כמו כן בספק נפל דשיון נהרו דהוי רובא דשכית וענין מחנה. גם בהר"ם בחולין ח' ה' כתב שם כמו החוס' הג"ל ובעולם במשאל"ם וגוסס ונפל ח' העצם משום דהוי מיעוט המ"ז וכן הוא ביש"ב שם ומוכן שכן למדו בשיטת הר"י. ובביאור דברי החוס' הג"ל :

וזאת יש לדעת שאף אם נפרס לפי העצם שכתבו החוס' ביבמות ק"י ח' וחולין י"ב ח' ובצבורות כוף דף ב' והגהת אשרי בחולין מתהרי"ם בשם הר"י דהקטע דהחמירו במשאל"ם וגוסס שהוא משום חומר ערוה לו יבא שגאמר שלא סבירא לר"י דהוא מיעוט המ"ז יותר מבשאר מיעוטים דרבנן דר"מ לא חייב להו. עכ"ל לא ידמה למה שכתבו החוס' בריש דבריהם בצבורות דף ב' בשם ר"ת דעמא הוא משום דהוי מיעוט דל"ש שכתבו שאף ר"מ לא חייב לזה הנה לר"ת במשאל"ם חיישין למיעוטא דמיעוטא וזהו שכתב הר"ם ריש האשה בחרא לר"ת דהוא מיעוט דל"ש כלל אבל זה ודאי לא נאמר לדעת ר"י וא"כ ח"ך לפ"ז ח"ה מה שכתבו החוס' בשם ר"י ביבמות ק"י ע"ב דלרבנן נפול לגוב ח"רות כשהם רעבים או לכנפן האב לא חיישין שעלה וזרח טעמא דחומר ערוה ורק לר"ת ליתא זה ואין מעידין ובדברי מהר"מ מרשונובוב ודוק :

ב וּמַעַתָּה לידון גם בסוכה של סוכתו ממנו שכתב הר"ם
 ר"ם החכם בחרת דלן גורו במעלה"ם מסיים

כב והנה יש צוה מן העיון עוד והוא צבא דסגן ריש
האשה צבא האשה כו' לא תנשא ולא תתייבש עד
בתדע שמה מעוברת היא לרחם • ומוקי הגמ' שם כר"מ דחיים
למיטעא • וכתב שם הר"ם ואצ"ג דחסם מחני כו' מאיר לא
קו"ל כוונתו כו' והוא ערס הביא לדעת ר"ם חזל שוב מביא
לדעת ר"ם דמוכח מהא דחלב אינו פוגע דרבנן מודו דלכתחיל
חמרינן סמוך מיטעא לחזקה לפ"ז שפיר קיימא מחני • דלכתחיל
ולריך לומר לפ"ז דבמסקנא דאומר הגמ' אלא אמר רבא רישא
חזקה ליבוס כו' סמוך כו' חזר עשה ממאי דהי' מוקים הגמ'
מקודם למחנינן כר"מ דשפיר אהיז ככ"ע ובאשר פירשו בן
הראב"ויס עיין בגמ' שם ובחידושי הראש"א שם וע"כ הביאו
הרי"ף והרמב"ם למחנינן דלכתחיל ואף דלכתחיל דרבנן דר"ם •
ולכשת

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִשׁ חֶלֶק א

מבואר דמפרש בהר"ם כג"ל דלמסקנת הר"ם נשאר קיים כהא דכתב בהר"ם דבריו דלא קיי"ל במתניתין דאחי' כר"מ : **וכן** ביאר בהר"ם דבריו שם סימן ב' לדברי הר"ם והמה על הטור שלא הרגיש זה בדעת אביו הר"ם וכן נראה מהרמזים שלא הרגיש בהר"ם לפרשו כך דלא קיי"ל להלכה במתני' :

ל ועיין בקרבן נתנאל שם שפירש בהר"ם לייבב דעת הטור בצווגתו דלא משיג בהר"ם על ר"ת רק כהא דחלב דשפיר פוער אבל עכ"ז בזה סובר כר"ם דאמרין סמוך מיעוטא לחזקה להחמיר ונשתייב לזה ממה שהביא בהר"ם בחולין פ' ח' ס' י"ו לדברי ר"ת בשהימות :

לא והנה בחולין שם סתם חף למה בכתב בשם ר"ת דחלב אינו פוער וע"כ דסמך על מה שהביא ע"ז בצבורי דף כ' וביבמות קי"ט וז"ל אין ראיה מהסם רק בכתב בדרבו להביא חף שיטה שפליג עלי' וכמו שכתב בביאורי הגר"א לח"ס ס' רנ"ו כ"ק הג"ל ויותר מוכח שבהחולין ל"ו סתם הר"ם ולא כתב כמו בחולין בשם ר"ת רק כתב דברי עצמו טעם להפק נפל ומסתל"ס וגוסס שהוא משום מיעוט המלוי וגם ביבמות ובצבורות לא נראה פנים בדבריו שמה שנאמר סמוך מיעוטא לחזקה להחמיר יחי' זה משתמר ליה או מאיזו ראיה רק דאוכיח כן מקודם מהא דחלב אינו פוער ובסוף מסיק דשפיר חלב פוער ואחרי שגדשה הראיה נראה שנשאר חו כמו שהיה דעתו קודם דלא אמרין סמוך מיעוטא להחמיר לרבנן ומתני' רק סתמא כר"מ ולא קיי"ל כוותי' וא"כ נראה עיקר דעת הר"ם כמו שפירשו ה"כ"ש שם וכפי שהבין בו בעל שלי' גבורים ויפה תמה ד"ס"ש על הטור שלא הרגיש בזה :

לב אכן לכאורה יש להוכיח דע"כ גם בהר"ם סובר בלמה להלכה כמו לר"ת דסתמא דמתני' אהיה ככ"ע חף אליבא דרבנן דר"מ והראיה ממה שביאר בהר"ם דסלכתא כר' חגיגה לענינה בלשה ולחברתה לשלש וחזו אליבא דמתניתין דחיישינן לחברתה שמה היא מעוברת ולודאי שנתעברה כלומר להחזיקה ברוב נשים דמתעברות ויולדות לא דחיישינן למיעוט מפילות וע"כ לא תנשא ולא תחייב לעולם דחל"כ מאי נ"מ בדר' חגיגה :

לג ויש לייבב דשפיר איכא נ"מ בדר"ח בכמה גוויי דחא כר"מ למלתא אחריתא לענין מה בעלי ואח"כ מה בני דחולתא אבל הוא דוקא בגרובה או בהמרה אוי והוא נחביו במערה אבל בל"ז לא תחלוץ ולא תחייב לעולם מטעמא דר"ח שלא חסא מלכת כרוז לכהונה כמבואר בהסוגיא ויעיין בקרבן נתנאל שם אות ד' שייבב מאי דהשמיט בהר"ם להני חוקימדות שהוא בגרובה או אוי והוא נחביו במערה דסמוך דחוקי ומוקים אגפשי' וא"כ איכא נ"מ בדר"ח לענין זה :

לד גם כ"מ לענין דינא דמתניתין שהלך בעלה ונרתה למד"ה חף חס נאמר דלדין אמרין דחולין בחר רובא דרוב נשים מתעברות ויולדות מ"מ היכא דיעשו זה שהיו לה מאו שני אישים ושהם עשר שנים ולא ילדה או שני פעמים ילדה והפילה הנה לענין איסורא חיישינן בשני פעמים לחזקה שאינה מולדת או שמפלת וח"כ וודאי דקס דינא דמתניתין דלא תחלוץ ולא תחייב עד שתדע שמה נתעברה לרעה וילדה ולד מעלי' :

לח גם היכא דהעירו שמת בעלה ושנס אין לרדתה בן רק לא יענין חולי נחעברס ערס מוחו ותלד לתשעה ולד מעלי' הנה בזה אין שייך לומר דחולין בחר רובא וודאי דהיא מעוברת ותלד ולד מעלי' דכאשר הספק אין נופל רק על זמן שקודם מוחו לבד הוי חו רובא דחלי במעשה חף חס נאמר דמתנת דממילא האדם נזקק לאשתו לא הוי רובא דחלי במעשה בדכתבו הסוס' בדף קי"ט ע"א ד"ה ר"מ בישוב סא"ג שם אבל זה אינו שייך רק על משך זמן שלא יבאר שיהי' זמני טוגות שממילא אדם נזקק לאשתו אכן כאשר אינו דניקק על קודם מיתחו חולי היתה עמאם לבעלה או בעלה ה' חולה קודם זה וכדומה שארי

בג ולשיטת הר"י חף שכתב דמיעוט המלוי כספק נפל וגוסס ומסתל"ס אשור רבנן אבל אחרי שנאמר שאין זה מטעמא דסמוך מיעוטא לחזקה לא נופל לומר לכאורה דשפיר יהיה קיים מתני' להלכה כי לפ"ז לא נוכל לפרש דכאשר אומר הגמ' אלא אמר רבא הוא חזרה מקודם דמוקים סתמא כר"מ דחייב למיעוטא ואחרי דאין בגמרא חזרה מקודם הוי מוכח מהקודם דלרבנן דר"מ דקיי"ל כוותיהו ליתא למתניתין :

בד וקשה לכאורה דלמה חינו מייבב הגמ' שפיר למתניתין ככ"ע והטעם הוא דמיעוט נפלים הוא מיעוט המלוי כמו דכן החמירו כספק נפל מטעם זה לדעת ר"י :

בה ויש לייבב דהנה קא חזין דלא גזרו שם רק באשת ישראל דאפשר בחלילה אבל חס נבאח לנפן לא תחלוץ ורק היכא דאפשר להקוני מתקנינן כפי מה שאפשר וכדכתיב דר"ק צפ' החולין ו"ל ולגבי ישראל דלית בה פסידא עבדינן כרשב"ג ע"כ יעו"ס וא"כ דלא חשיב מיעוט המלוי להחמיר ביה רק כדליכא פסידא אבל כהא דנאשה שהלך בעלה ונרתה למדינת הים ואחרי לה מת בעליה דאמרין ס"ז לא תנשא ולא תחייב ולפי מה דפסקין כר' חגיגה שם להבין דלא תנשא ולא תחייב ולא תחלוץ לעולם - וא"כ לא מלא הגמ' גווגא להרזי למתניתין רק כר"מ דחייב למיעוטא ולא קיי"ל בן :

בו או יש לומר דלא חשיב לענין סה דהאשה שהלך בעלה ונרתה למדינת הים למיעוט מפילות מיעוט המלוי כמו במת בחוך ל' דההם במת בחוך ל' חנו דנין רק ע"ז לבד אבל כהא דחיישינן לרדתה במדינת הים שאינה היא מן הרוב המתעברות ויולדות הרי לר"ך להחזיקה להרש שהיא מן הנשים המפילות ולא לבד שפעם אחת הפילה כי מה בכך חס קרה לה מקרה מנפל ושוב ילדה כמו שכן לרוב נשים שיקרה להם שיפילו עכ"ז להרוב מולידות ולד מעליא חס שהיה חסא מפלת וודאי דלא חשוב מיעוט המלוי ואינו רק ככל מיעוטא סתמא ושפיר לר"ה ח"ס מטעמא דבסתם מיעוטא אמרין סמוך מיעוטא לחזקה וע"כ כדאומר הגמ' אלא אמר רבא ריבא חזקה כו' סמוך כו' מייבב רבא במסקנא דהיה ככ"ע אבל לשיטת ר"י לא מיינו חזרה במסקנא וקיימי כהא דאמר מקודם דמתני' ר"מ היא :

בו ובאם שהיינו רואים לומר דהרי"ף והרמב"ם דפסקו להלכה במתניתין ומסברו כשיטת ר"י לא נוכל לכאורה לייבב חס לא שנאמר בדוחים לזה הסוגי' כולם מסלכה דזה הסוגיא אחיה כרובא בצורות כ' ריש ע"א וכדכתבו כן הסוס' ביבום (קי"ט ע"א) ד"ה ר"מ בתירוצא הראשון שם - וא"כ לרבינא בצבורות שם דאומר רבנן דר"מ מודו דלא חולין בחר רובא ברובא דחלי במעשה (ועיין בחידושי כרשב"א חולין י"ב ע"ב ד"ה ה' כו') ח"ס מתני' דלא תנשא ולא תחייב עד שתדע שמה מעוברת היא לרעה ולא קשה דליקן אחרי רוב נשים דמתעברות ויולדות דהוא רובא דחלי במעשה :

בח עוד נוכל לומר דעת הרי"ף והרמב"ם דשפיר יודו דכל מיעוט וחזקה לא אמרין סמוך מיעוטא לחזקה להחמיר ורק כהא דמיעוט מפילות שמגרע חלק מרובא דמתעברות ויולדות בזה מסיק רבא דאמרין סמוך מיעוטא לחזקה להחמיר וכאשר כתבו לזה הסברא הרשב"א והג"י שם :

בט אבל הר"ם סתם וכתב דאע"ג דסתם מתני' כר"מ לא קיי"ל כוותי' מוכח דאין מפרש כמו שני הדרכים שכתבתי לייבב לדעת הרי"ף והרמב"ם כאשר נראה לומר דלא יחלוץ על שיטת ר"י ורק שוב בשם ר"ת מביא דמוכח מהא דחלב דאין פוער דאמרין סמוך מיעוטא לחזקה להחמיר ולפ"ז שפיר למסקנא דהוא מטעמא דסמוך מיעוטא לחזקה קיים מתני' להלכה אכן שוב מקשה על ר"ת ושפיר חלב פוער ממינא נשאר לדעת בהר"ם כמו בכתב מקודם דלא קיי"ל במתני' דהוא כר"מ : ויעיין בשלטי גבורים שם שלא העתיק רק לראשית דברי הר"ם דסתם מתני' כר"מ ולא קיי"ל כוותי'

דדיעצד דיס להשמיט לנו כמו דהשמיטנו שארי דברים דהקילו בענוגה וע"כ הוכרחו הסו"ס והר"ס ליישב לר"ת שהוא מיעוטא דל"ס דלא חייב ר"מ וא"כ בזה שפיר חידושא הוא החיסור לבחילה וזהו לשיטת ר"ת אבל לשיטת ר"י דלא חמירין בעלמא סמוך מיעוטא לחזקה לפ"י שפיר חירלו בחוס' או משום חומר ערוס ואם משום דהוי מיעוט המלוי וכל חידושא הוא החיסורא וא"ס מאי דהשמיטנו רק חיסורא דלכתחילה ופשוט :

למ אכן לפ"י שפיר מכל לומר כמו שפירשו הרמב"ם וה"י וכן פירש ה"ס"ס בדעת הרי"ף שכתב מסיק הגמ' בריש האשה בחרא : דהטעם הוא משום סמוך מיעוטא לחזקה דחתי' תו ככ"ע : ולא כמו שפירש ר"ת דכ"מ חמירין סמוך מיעוטא לחזקה : כי שפיר חלב פוער וכדפסק הרמב"ם גפ' ד' מה' בבורות דחלב פוער' ובפיר' נאמר דאף דהטעם חזקה שלא ילדה חזקה בדכחב ר"ת ועכ"ל לא חמירין סמוך מיעוטא לחזקה לרבנן דר"מ : ורק במיעוט המלוי החמירו לומר סמוך מיעוטא לחזקה וזהו דמסיק רבא במסקנא דריש האשה בחרא דבזה חמירין סמוך מיעוטא לחזקה ומיעוט מפילות שפיר חשוב מיעוט המלוי וי"ס לומר דמלורף ליה גס מיעוט שאינן מתעברות : והוא רק מדרך הסומרא לבד כשיטת ר"י ולא שהוא דינא דרבנן בכל מילי בדעת ר"ת וזהו ג"כ עממא דמשאל"ס וגוסס' ובספ' נפל כשמת בהון ל' אף דליכא שמה לירוף מיעוט שאינן מתעברות עכ"ל מלוי קלה עד שחשוב הוא להחמיר בדאפשר : ובמשאל"ס וגוסס' לבחילה : ודיעבד להטענן לא ראו להחמיר כי לפ"י א"ס החילוק בין לבחילה לדיעבד בענוגה הקילו דיעבד ולכתחילה החמירו : כי בשפ' נפל רק בדליכא פסידא החמירו ואם נבאח לבסוף לא חלה ולא תהלוך : אך בהון ח' ימים בבסמא חסור אף דיעבד : כי הוא אינו רק מחומר רבנן בחייו ענינים לפי ערך מה שהוא מלוי ולפי ערך הספקד ובמים שאין להם כוף לבחילה לא השבו לענין מכוס דהוא מלוי יותר חמס' דיעבד ל"ת :

ס ורפיז ח"ס דרוב גוססין להרמב"ם הוי מיעוט המלוי והחמירו בו שפיר לענין חילת תרומה ובמס"כ הרמב"ם בזה' תרומות פ' ט' ה' ג' ו"ל הניחה בעל גוסס במדינה אחרת בין שהיתה כהנת אשת ישראל או ישראלית אשת כהן לא תאכל שרוב גוססין למיתה ט"כ : ולכאורה תמוה הוא דאחרי דרוב גוססין למיתה למה כהנת אשת ישראל לא תאכל בתרומה אחרי השיעור בהגוסס וודאי שמת ולמשך בגסיסות' נמנע : ואחרי שהניחו במדינה אחרת הוא זמן רב וודאי מת אם הוא שרוב גוססין למיתה : ובאמת כן משמע החס' בגיטין (כ"ח א') גמ' דמדמה גוסס לזקן שהגיע לגבורות ומשמע דהד' דינא לכו דהוי ספיקא ובאמת הלא בגוסס רובן למיתה ועי' בשלטי הגבורים בשם ריח"י דכתב שם בגוסס דהוא ספק : ובאמת חזינן בכמה סוגיות דרוב גוססין למיתה הוא רוב גמור : וכן ממה שהאר"ך הרמב"ם ובתב' בטעם שרוב גוססין למיתה משמע שיש לו דין רובא : וא"כ להלן אבאר בראיות שרוב גוססין הוא רוב גמור : אבל נפי' ה"ל ח"ס' דהמיעוט הוא מיעוט המלוי כמו בשפ' נפל בהחמירו בבחמה אף לענין דיעבד מטעם שהוא מיעוט המלוי ובתו בן זת כהן הנשואה לישראל לא תאכל בתרומה וחוששין למיעוט : ובפיר' נאמר דהוא בלירוף חזק שבוחרת בחיסור כשהיתה נשואה לישראל ומה גס שאין מעידין להשיאה ובחזקה ח"ה היא וע"כ לא תאכל בתרומה :

סא ג נראה מוכח ממה שפסק הרמב"ם בפ' ב' מה' רוצה ה' וז"ל דאין הורגין את הנפש כשאין ידוע אם בלו לו חדשיו : ויעויין בזה' בפ"ה מה' יבום וחלילה ה' ה' שהוא מטעם שכל ספק נפשות להקל ויעויין בזה' מ"ס : מזה מובאר דדעתו גס בנפל שהוא עכ"פ מיעוט המלוי ביותר עד שבנפשות לא חללינן בחר רובא : וכן נראה מהסוגיא דשבת (קל"ה ע"ב) : דלרבנן דלומר מקראי הוא בדין הספק בגמור : אשר ע"כ מקשה הגמ' ע"ז מתהל' היכא מהלין : ואם ברשב"ג

מדרך

(ח"א) מ"ז

שארי ענינים המבטלים לעונתה וודאי דהוי תלוי במעשה ואין לדון כלל בזה מדין רובא וקיים בזה דינא דמתני' וא"כ נ"מ בדר"ת דלא תנשא ולא תהלוך לעולם :

לו ג כיון שמדרך הר"ס להביא לדיעה שחולק עליה וסומך על מה שהביא במקום אחר דעתו וע"כ מה שהביא בחיזה מקום לפירוש אחר כי אף במקום דפליג אינו כחומר קבלו דעתי ואולי יתיישר למי דיעה הכיח וזהו שהביא בחילוק לדברי ר"ת ובבבורות מביא לב' הדיעות ומבאר שהכרעתו דהלכ' פוער וכן מסיק ביבמות שם ועכ"ל אחרי' שלר"ת איכא לורף לחוקימתא דר"ת אין לתמוה מה שהביא לדר' חגיגה להלכה בכדי שמי שיוצא לו דעת ר"ת להלכה יפסוק כר' חגיגה ומה גס שאף לדיר' איכא נ"מ בכמה אופנים שזכרתי וודאי דלא קשה מידי מאי דהביא לדר"ח וכתב דהלבחא כוונתיה ולא קשה מידי מזה למה שהבין בעל שלטי הגבורים ולמה בכתב ה"ס"ס בביאורו שהדיא ומתמה על העור שלא הרגיש בזה שעכ"ל ח"ס מאי דהביא דהלכתא כר' חגיגה :

לו וזאת קשה לכאורה בדברי ה"ס"ס שבריש האשה בחרא בבי' ב' אף בכתב בדעת הר"ס דלא קי"ל כמהני' עכ"ל לדינא פוסק שם שפיר במהניחין מחמת דהר"ף וסרמב"ם הביאו לה ופירש בדעתם מחמת דלפי המסקנא דהוא מחמת סמוך מיעוטא לחזקה אחי' שפיר אף לרבנן ולא ביהר' בדעתם כמו שכתבתי לעיל לבאר בדעתם שהוא מחמת דסבירא לכו דהוי רובא דתלי במעשה כתיורא קמא דהסו"ס ד"ה ר"מ גס לא ביהר' בטעמם כמו שכתבתי עוד (באות כ"ח) שהוא מחמת דהמיעוט מגרע להרוב וכתב ולא פירש כן שמחמת זה לבד חמירין סמוך מיעוטא לחזקה וע"כ משמע דכל מיעוטא חמירין סמוך מיעוטא לחזקה להחמיר בדעת ר"ת וא"כ קשה דבהחלוץ בבי' ג' כתב וז"ל והלכה ברשב"ג ולא חללינן בחר רוב וולדות שהן בני קיימא חלה חייבין למיעוט הנפלים מכוס דשכיחא כמו שאין מעידין על הגוסס להשיא את אשתו אף שרוב גוססין למיתה וכן נפל במשאל"ס משום דהוי מיעוט דשכיח ע"כ הרי דכתב לטעם הרי' אשר ה"י סובר דלא חמירין לרבנן סמוך מיעוטא לחזקה ולכן כתב לטעם שאשרו לבחילה במשאל"ס וגוסס' נפל משום דהוי מיעוט המלוי יותר מבארי מיעוטין דפליגי בזהו רבנן ור"י אבל לפי מה שפסק בריש האשה בחרא כרי"ף ורמב"ם ומהטעם שכתב מטעם סמוך מיעוטא לחזקה הנה שפיר בכל מיעוטין חמירין סמוך מיעוטא לחזקה להחמיר אף לרבנן ומה שזכר ליישב לפ"י מאי דבמשאל"ס ח"ס' ל"ת וע"כ חירק הסו"ס לר"ת וכן הר"ס דהוי מיעוט דל"ס דלא חייב בזה אף ר"מ וא"כ דברי ה"ס"ס הוא כסותרים לכאורה או שלא מדוקדקים עכ"פ :

לח אבר יש לתרץ ולבאר שיעלו הדברים בדקדוק דהנה שמרדכי ריש האשה בחרא כתב ליישב לר"ת דחמירין סמוך מיעוטא לחזקה להחמיר ליישב הא דמתורין דיעבד במשאל"ס ולא חמירין סמוך מיעוטא לחזקה בשני אופנים א' דמשום ענוגה הקילו ב' כמו שכתבו הסו"ס והר"ס ליישב לר"ת דהא משום דהוי מיעוט דל"ס ואבאר קלה שהישוב הראשון שכתב המרדכי הוא דחוק ויפס' עשו הסו"ס והר"ס שכתבו ליישב לר"ת מכוס דהוא מיעוט דל"ס כיושב השני שבמרדכי כי לא מצינו בגמ' שבחיזה משנה או ברייתא דילמדנו זה דהקילו בענוגה להחיר דיעבד במשאל"ס כמו דהשמיטנו דמשיאין ע"פ ע"א ואשה ומס"ה וע"פ בת קול ורק הגמ' מדייק מהא דאנסבא דביטאו דחשא מדיבורא דר"י ולא חמרו לה ולא מידי דש"מ דהא דאמרו רבנן משאל"ס אשתו אבורה סג"מ לבחילה כו' ומדלא פירשו רק דינא דלכתחילה לבד ומה שדיעבד לא פירשו התנאים ש"מ דמה שהחמירו לבחילה הוא מדרך החומר' וזה אשר הוצרכו לשנות לנו שלא תנשא ולר"ת דמן הדין הוא אף בכ"מ כמו בזה דחלב אינו פוער לר"ת מטעם סמוך מיעוטא לחזקה ח"כ ליתא חידושא מאי דאשרו לבחילה במשאל"ס והחידוש הוא מה שהחירו דיעבד משום ענוגה וא"כ היתירה

עוד יש להוסיף מהא דחזק (בניסיון כ"ה ע"ה) המציא
 גט והניחו זקן או חולה נזהל להם בחוקה שהוא קיים
 ואיזה שם אחד רבה ל"ה אלא זקן שלא הגיע לגבורות וחולה
 שרוב חולים לחיים. אבל כו' וגוסס שרוב גוססין למיתה לא
 ע"כ. וקשה למה בחולה לה יחסוס למיטות חולים שמחים
 ואי מבוס חוקת חיים הלא בהגט רוצים להויליח מחוקתה
 שהיתה זקוקה ליבס ונעמידה מחוקתה ויסת חוקה כנגד
 חוקה. והנה עומד להעביר ואין חוששין כלל ללבו אלא ע"כ
 דאחרי

אבן לפי מה שביארתי ח"ט' דמה שהרא"ם כתב ליישב
לר"ת דבמים שאין להם סוף הוא מיעוט דל"ם כלל -
הוא מחמת שר"ת פירש כהא דהלל דאין פועל מיעוט סמוך
מיעוטא לחוקא - וכוונתו לכתוב דסמוך מיעוטא לחוקא להחמיר
מודו דבין לר"מ ולא פליגי רק בלהלל וכאשר במים שאין להם
סוף לא שנו לנו במהותיתן ובכרייתת היסודא דדדיעבד רק
היסודא דנכתחילא - והיתירא דדדיעבד הוכיחו בצלי הנמ'
מהא דלח' חמרו ולא מידי לדבייתו דהא ב"מ דהיסודא
דלכתחילא הוא החדוש בזה ולכן הוכרח לבדוק לר"ת דהוא
מיעוט דל"ם דלח' חיים לזה ר"מ - אבל נפי מה שהביל כהא
דהלל דלח' כר"ת וספור פועל - לפ"ז שפיר מכל לומר דבין
דפליגי על ר"מ בעלמא שפיר פליגי דלח' חמדין סמוך מיעוטא
לחוקא חף להחמיר ובמסקנא דריש האפס בתיבא שפיר מסיק
דבא דלח' מהנ' ככ"ע דבזה דהוי מיעוט המלוי החמירו בזה
לומר סמוך מיעוטא לחוקא - ודמו שהחמירו דמו כן במים
שאין להם סוף וגו' וספק נפל לאבוד לכתחילה - ודמו
שביארתי לעיל בדעת הרמב"ם ובדברי היס"ם - וזהו שכתב
הרא"ם בפ' החולין סימן ו' בטעם דהחמירו בספק נפל ומים
שאין להם סוף וגו' משום דהוי מיעוט המלוי - ובפיר סוי
החדוש האיסורא לכתחילה - דכסתה מיעוט פליגי דבין דלח'
חמדין כלל סמוך מיעוטא לחוקא חף להחמיר :

נא וצריך לומר לפי דמה שכתב הרמ"א בזה"ע סימן י"ז סעיף ס' וכן אשתו אסורה להספידו או לבוס שחורים כו' דלאו דווקא אשתו אסורה דה"ל שארי קרובי' ואף באין לו כלל אשה אין לקרוביו להתאבל רק מחמת שהאשה העגונה דרכה להרבות באבל ונער על בעלה אין שיכיה אם מת היא אלמנה ואם לאו היא אלמנה ח' אין לה מנחם כלל ע"כ הדין דלאוי למונעס מזה כשאין עדות ברור :

ובקשה לכאורה עובד מנוס דפסק ב"ד ס' של"ט סעיף ב' דכחצ"ב"י מי שאמר לו קרובך גוסס היום ג' ימים לך להתאבל עליו וסיים הרמ"א דודאי כבר מת וכו' והוא מדברי הרמ"א בשם הר"מ ה"ל ומאי דסיים הרמ"א דודאי דכבר מת אפשר לפרשו על גוסס שמת מת הוא ודאי ב' ימים אצל ספיר ים מיעוט דחין כמו שאמרנו בגמ' רוב גוססין למיתה וכמו שאין מעידין על הגוסס רק בלענין אבילות לך לך בחר רובא דמיתין ובהגדה שמת ודאי כמה ב' ימים אכן אחרי דחין מעידין על הגוסס להתיר לאשתו למה יתאבלו על הגוסס ומיניו בגוסס בשלמי הגבורים ב' כל הני כ"ח י"א בשם רי"ז וז"ל הניחו גוסס כוחל ורוב גוססין למיתה חוששין עליו שמת מת והרי זו ספק וברמב"ם ב' מ' מתרומות בה' ג' בה' בעלה גוסס במדינה אחרת בין שהיתה כהנת אשת ישראל כו' לא תאכל הרי דמלכו הכל בגוסס דיינין מלך המיעוט להחמיר דין הספק ומה הוא דנחמור צ"ל לענין אבילות יותר מבספק נפל ומבמים שאין להם סוף :

אבל מה שגדלה לפענ"ד בישוב זה דמה שלא מתאבלין במת בתוך ל' וכן נפל במים שאין להם סוף מחששא שניקל מזה לענין עדות אשה להחיותה הוא מבוס דלאו חיים עומדים להתברר ויראו שדנו בזה הספק למת מתאבלין עליו ע"כ יעשה הטועה בדמו כן בכל המת בתוך ל' שהוא ג"כ אין עומד כלל לברור שלא להנך חליה וכן נפל במים שאין להם סוף שעומד הענין שלא יבורר ויקל הרוח לומר בוודאי מת בעל אשה ותנשא אצל סוג הגוסס הלוק הוא מסוגי ספק נפל ונפל במים שאל"ס כי הוא עומד להתברר תמיד מה יאה בכוף הגוסס ולא יתעלם משיני הנשים שהוא גוסס כו' ולא מציעו שאין שייך לגזור בכליתו שלא יספיקו מענין לענין כי לא שכיח כלל שיפחד מאוסף אלא אף באשה הגוסס שפיר התאבלת ואין להשום שחשא בורר יבורר כי חזקה שאשה דייקא ומנאבא ובדיוק בזה שנקל יבורר לה בוודאי כשתדבר על מה שנעשה בו במקום שהיה גוסס חזקה גדולה היא שחדייק ערס תנאבא ואין לה דמיון כלל נמח בתוך ל' ונפל במים שאין להם סוף כן נלפע"ד :

הארכתי בזה הרבה לברר שאין שייך ענין אבילות בגוסס וגם הא דהלך בעלה ונראה למדה"י דהנן דלא תנשא ולא חתייבם למחלוקת ר"י ור"ת בזה דלר"ת מים שאין להם סוף וגוסס שהחמירו לאסור להתחילה הוא בדלא שכיח כלל ולר"י הוא מיעוט המלוי וע"כ החמירו בזה וביארתו בדעת הר"ף והרמב"ם שפסקו דלא חתייבם אף אם יסבירו כשיעור ר"י כמה טעמים ושוב בזה"ע וביש"ס ביארתו ג"כ לנכון בעזה"י שמהם סודרים כהר"י ועכ"ז ה"ש פוסק בהדיא דלא חתייבם ולספור גם דעת הרמ"א כן וישבתי הכל לנכון בעזה"י ועולה מזה שאין לנו שום הוכחה מהא דפסק בש"ע י"ד ס' ש"ע לענין גוסס מתאבלין ולענין ספק נפל וודאי דאין מתאבלין ואף במים שאין להם סוף מבאר בנך דאין מתאבלין כ"ז אין נפקותא בין שיעור ר"ח ובין שיעור ר"י ואח"י ככ"ע וכן מה שפסק בש"ע אבה"ע סוף ס' קנ"ו בכלך בעלה ונראה למדינת הים ובאו שנים ואמר לה מת בעלך ה"ז לא תחלוץ ולא חתייבם עד שחזקת אס ילדה נראה ואם לאו זה ג"כ אח"י ככ"ע ואין לנו שום הכרעה בדברי וברא"ש וה"ש"ס סודרים כשיעור ר"י :

דאחרי דליכא עכ"פ חזקה לאסור ל"ח למיעוטא וממה שלא מתאבלין בין חולה להולד הממשע אף חולה המבוס ביותר שפ"ס מיעוט המלוי יחשב שמהם אצל כ"ז שאינו גוסס לא חייבין להמיעוט מחמת דליכא חזקה המסייע למיעוט :

מו וא"כ שפיר יוכל להתקיים ריבא דהאשה בתרא לשיעור ר"י כמו לשיעור ר"ת רק שלר"ת הוא מוכרה כיון שבמים שאין להם סוף לר"ת לא שכיח המיעוט כלל ועכ"ז אסור להתחילה וגם לדודי' בזהם מיעוט המסייע לחזקה אסור אף בדיעבד בכל מיני וא"כ וודאי דלא חתייבם ואף בדיעבד תלמי' ולשיעור ר"י אין הכרח כ"כ כי נוכל לומר דמיעוט מפילות לא שכיח כ"כ דהמפלת יולדת ג"כ וט"כ הוא רק אליבא דר"מ וגם נוכל לומר דיוסף מיעוט שאין מתעברות וכו' מיעוט המלוי וא"כ לפ"ז נחזק יותר מה שכתבתי בדעת הרמ"א אף לפי מה שביעורו בו הסוד וכמו שפירש בקרבן נתנאל :

מו ולכאורה יש לשאול עובד לפי מה שכתב הרמ"א ב' ס' החולץ דעמא דמשאל"ס וגוסס דאין מעידין וכן ספק נפל דתחלוץ בדחפז משום דהוי מיעוט המלוי וא"כ הוא מבוחר במ' שבה שס דבמת בתוך למ"ד דאין מתאבלין ולמה בגוסס כתב הרמ"א ב' אלו מנלחין ס' קמ"ד וז"ל תניא באבל רבתי הגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו מטעם באשה אחת שהיתה רחוקה מבעלה מהלך ד' ימים ובאו וסגירו לה הנחנו את אשך גוסס והורה לה ר"מ ז"ל להתאבל עכ"ל הרמ"א :

מה והנה הר"מ ז"ל הוא מהר"מ מרענובורג ובזה בארתי דסובר כשיעור ר"ת דמשאל"ס לא שכיח כלל ואסור רבין וגוסס ג"כ לר"ת לא שכיח כלל המיעוט דחין כאשר אבאר ח"י"ס להלן (באותם) ונאמר דכמו כן הוא שיעור הר"מ הכל כשיעור ר"ת אצל ספק נפל הסוד מהר"מ מרענובורג דהוי מיעוט המלוי וע"כ אין מתאבלין והוא דספק נפל יהיה מיעוט המלוי כן יש להוכיח מהא דנראה דלרבנ"ג הוי ספק ממה כמו שמוכח מהא דמקשו הגמרא לרבנ"ג מההל סיכא מהלחין וביארתו זה לעיל (באותם) :

בט אכן הרמ"א דכתב ב' החולץ בגם מיעוט דגוסס הוא מיעוט המלוי למה ישנה דינו מבספק נפל ואפשר לומר בשלמי ספק נפל דהוא פלוגתא דרשב"ג ורבנן והלכה בדברי המיקל באבל וכן משמע מהא דהיה בבבא קנ"ז ע"א רב אשי חיקלע לבי רב כהנא אפרע ב' מלחא בגו תלתין יומין חו' דתיב וקא מתאביל עליו' ח"ל לא סבר מר להא דאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרשב"ג כו' עכ"ל ומשמע ה' לרבנן דבברי רוב וולדות בני קיימא נינהו הוא שפיר מלי דהתאבל אף דמיעוט כמה נפלים דאזלין בחר רובא ורק מחמת דהלכה כרשב"ג כלומר לענין כשאפשר מחמירין כרשב"ג ולא נדחה רשב"ג מחמת רבנן לגמרי א"כ הלכה בדברי המיקל באבל (ויעוין בזה) יצמות קי"ט ח' ד"ה מחורחא מה שכתבו מזה) :

ג אבל הנה בש"ך י"ד ס' ש"ס סעיף ז' ס"ק כתב וז"ל נראה להכי נקט מישל"ס לאפוקי שאין להם סוף דאין מתאבלים עליו כלל וכמה"כ הר"י בשם העיטור בשם תבונה הר"ף מי שבעט במים שאל"ס דאין היתר לאשתו לא יתנוג אבילות והא דתניא באבל רבתי טעם בזהר איכא למימר בגלל ומת או שגלל למים שיש להם סוף ע"כ ומבאר דאף אם נעבט מי שאין לו כלל אשה ואף חינוק או אשה והנזק שבעט במים שאין להם סוף אין מתאבלין דלא"כ לא היה מקסי מאכל רבתי מידי ומאי דכתב הטעם דאין היתר לאשתו שמתחמת כן יש למנוע מכל מי שגלל במים שאין להם סוף מלהתאבל שלא יעשו להחיר אשה שגלל בעלה למים שאין להם סוף ומפרש כן בגמ' דשבת במאי שאומר לא סבר מר להא דאמר ח"י"ס הלכה כרשב"ג כלומר ואם יתאבל יבואו להקל שלא להנך חליה :

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִישׁ חֶלֶק א

ולכאורה יפלה דבריהם דאם שגלו להוכיח דאין הולכין בחר רובא ושחשפין לכתחילה למיעוטא למה לכו להביא ממרתק ראיה ודמיון מהא דאין מעידין על הגוסס ואלא במאי דעסקין בגלל במים שאין להם סוף וודאי דהוי רובא למיתא ורק מיעוט הוא הנמלטים ושע"כ אם נשאת לא תלא ולכתחילה לא תנשא וכל מה ששולרבו הסו' להוכיח לנו ולדמות להענין הוא שאף בדאיכא חרי רובי וכו' המיעוט מיעוט דמיעוטא ועכ"ז לא תנשא וז"ל מה זה שהביאו דא' מהא דאין מעידין על הגוסס שרובן מתים ומיעוטם חיון אשר שם אין רק חד רובא לבד :

נח ויהבי כוונת דבריהם נבאר מקודם מה שכתבתי הכל לעיל דל"ת הוי מים שאין להם סוף וגוסס מיעוט דל"ת מלין חזיתי שאף בגוסס סבירא דהוי המיעוט דל"ת ואי משום דל"ת לריק כן נומר במים שאין להם סוף בכדי ליישב למה ח"ל אחרי דאמרין בכל מקום סמוך מיעוטא לחזקה להחמיר וע"כ יסבו הסו' וברא"ש דהוי מיעוט דלא סבירא דל"ת לה ר"מ אבל בגוסס ח"ן נגמ' מפורש דאם נשאת לא תלא ודילמה שפיר ח"ן מעידין כלל ואף אם נשאת תלא ובאשר הבאתי לעיל בשם הרי"א גביעין כ"ח ע"א דכתב דהוי ספק ועוד הבאתי מדברי הרמב"ם פרק ט' מתרומות כ' ג' דכהנה הנשאת לישראל לא תאכל בתרומה ח"ן למדתי כן מדברי הסו' דבכורות דף כ' ע"ב ד"ה חלב פוטר ודברי הסו' שם סהומים קלח ולמדתי כן המכוון בדבריהם ע"פ הוכחות שחזיתי בעניות דעתי ושוב מלאתי שהגאון מוה"ר מוהלזין בתשובותיו הג"ל הווכח בזה עם הגאון בעל מנחת חסדן כי הגאון בעל מנחת חסדן נמשך אחרי הביאור שביאר המהרש"א ז"ל שם וסבירא הגאון מוה"ר הג"ל על פני הגאון בעל מנחת חסדן על מה שכתב פנים בזה להגאון מוהרש"א ולדיק הראשון כי באמת חינו כן המכוון בדברי הסו' רק שאף בגוסס אם נשאת לא תלא דהוא מיעוט דל"ת כמו במים שאין להם סוף ומלאתי שם הגאון בעל מראות הנוצרות שם למד המכוון בדברי הסו' הג"ל דלא כהגאון מוהרש"א וברכתי להמקום שהנחתי בלמדי לדברי הסו' בדרך חמת והחלט בדעתי אחרי עיוני בדבריהם ולא חפצתי כלל לעיין בדברי מהרש"א ביאור לדבריהם רק שזו בראיתי בדברי הגאונים הג"ל חזיתי מוצא בדבריהם ומשיגים עליו ואפשר שיהיה צביאור הסו' כפי שגשג במלודתי בשו"ב :

הנה זה לשון הסו' שם וכן יש לומר בהכרח דיבמות דף קכ"א דמים שאין להם סוף דדיעבד אשמו מותרת ולא חמירין סמוך מיעוטא דנמלטים לחזקה ח"א ומה שהחמירו שם לכתחילה משום חומרא דח"א וגוסס נמי לא חליקין ביה בחר רובא להשיב עליו להשיב את אשמו וגם באתרא דרובא מסבלי וסדר מקדשי ומיעוט מקדשי וסדר מסבלי דאיכא רובא וחזקה להחמיר חיישין למיעוטא להחמיר לפי גירסת רבינו חננאל בקדושין פ' גבי עכ"ל הכוונה בדבריהם להוכיח שבמים שאל"ס וגוסס ובחששא דסבולות החמירו הכל בלא מן הדין ורק מחמיר ח"א והטעם במשאל"ס הוא משום דהמיעוט הוא מיעוטא דל"ת דל"ת ר"י וע"כ חינו מהדין רק מחמירא לבד ושע"כ רק לכתחילה לבד וכו' כן בגוסס ח"ן מן הדין כי ג"כ המיעוט הוא דל"ת דל"ת ר"מ וא"כ ג"כ הוא רק לענין לכתחילה לבד ובסא דסבולות ג"כ החומרא חינו מן הדין שאף דהתם הוי המיעוט שניה אבל שם החזקה הוא מסייע להרוב להחמיר וא"כ הוי הכך המיעוט מיעוטא דמיעוטא וכדכתבו כן הסו' בקדושין דף ג' ע"ב בשם הרי"א ז"ל והשתא ניחא דחיישין למיעוטא משום חומרא דח"א ומבואר שאינו מן הדין וע"כ המכוון בדברי הסו' כן דח"א דגוסס הוי המיעוט מיעוט כשאר מיעוטין עכ"פ ודאי להוכיח דאמרין סמוך מיעוטא לחזקה להחמיר לא הוי לכו להביא להא דגוסס באמצע בין מה שהביא למש"כ ובין מה שהביאו אחרי זאת להא דהשפא

נח עיינתי בספר מראות הנוצרות ומלאתי שם ע"כ קט"ז האריך הרבה בדין הגוסס ומביא שם להשיטות ר"י ור"ת ומתקשה מאוד צביאור דברי הרא"ש ובישוב חזירת הש"ע וחזיתי שמפרש להסו' דהחולץ והרא"ש שם בדרכים אחרים כי נתקשה בזה דברים ונדחק מאוד בהחלת הקוסיות וביותר בהחלת פסק הש"ע לענין חזילות וי"א להלקי בכלשה חלוקים בין גוסס ומים שאין להם סוף וספק נפל גוסס הוא מיעוט סהמא ומים שאין להם סוף הוא מיעוט שאינו מלין ומיעוט נפלים הוא מיעוט המלין ולא מן הראיות מגמ' בבלי או ירושלמי והף לא מדברי הראשונים כבעלי הסו' רק למען יישב הסתירה שב"ע וזה מלין רק הסיפוק מפורש בדברי הסו' והרא"ש ויש"ש שלשיטת ר"י והרא"ש ויש"ש כל הני שלשה גוסס ומים שאין להם סוף וספק נפל כחדא נינהו מיעוט המלין ולר"ה מפורש דגוסס ומים שאין להם סוף הוי מיעוט דל"ת כלל ולפענ"ד נראה נכונים וברורים דברי וקסה להאריך בדרך הויכוח והסנה בהפרכים שמשתנים דברי מדבריו הקדושים ודעת לנכון נקל בהזיון מה שכתבתי ומה שיראה המעיין מאומת ישיד לו האמת על אמתתו ויבחר הנוחר והמלך כבוד העיון ומה שגלפענ"ד כתבתי :

נח וזאת מלאתי שטמא הגאון בעל מראות הנוצרות מה בלא הרגשתי בזה כלל והוא על מה שמדמה הסו' דהחולץ וריש כל הללמים מים שאין להם סוף וגוסס למת בחוק ל' ספק נפל כי הלא במים שאין להם סוף וגוסס איכא חזקה המסייע בהדי מיעוט ובמת בחוק ל' רובא לומר בדרך הוכחה מהסו' יבמות קי"ט ע"ב ד"ה סיפא דאין בזה חזקה לאיכור דכמו דכתבו שם דאזלא לה חזקה כשי"א החמות מעוכרות כיון שיש לה עובר במע"כ וכש"כ בזה שכתב ילדה יעייין בו :

נח ונלפענ"ד ליישב זה ולכאורה ח"ן מוצא סברת הסו' שביבמות דף קי"ט ע"ב ד"ה סיפא הג"ל כי מה בכך שי"א מעוכרת כיון שאנו מסופקין מה הלו העלמים בבטן המלאה אם זכר ואם נקבה או נפל ואם נקבה או נפל הוא בחזקה הראשונה כלומר שכלתה היא בחזקה ראשונה שמתרת לבוק והמיד כאשר חנו אומרין שנתמיד על חזקה הראשונה להרוב הוא בנתחדש חייו דבר שמתחת כן חנו מסתפקין ועכ"ז חנו מעמידין על חזקה הראשונה ח"ן נאמר דשאי בזה דכאשר י"א מלאה הוי עומד להחזיר וכל דבר העומד להחזיר ח"ן נידון לא בדין רובא ולא בדין חזקה שכל מה באלו ילפין דחליקין בחר רובא או חזקה הוא שלא יבורר מטלמו אבל במקום שטמא להחזיר מטלמו יתא לדין חזקה וע"כ כשנחשבה אזלא חזקה ולא נשאר לנו רק ספק לבד וגם אף עתה רק מסופק הוא ואין ידוע אם יבורר ואם לא ויתכן שיבורר ויתכן שלא יבורר וזהו שנפל מחלוקה בין הסנאים לת"ק י"א מלאה חוששת ולר"י ח"ן חוששת ואף לר"י ח"ן לזה דין מיעוטא דמיעוטא אבל ברא דמת בחוק ל' שאין עומד כלל עוד להחזיר שפיר יש חזקה שיהיה זקוקה ליבוס וכולל לומר שהולד היה נפל ולא נשתנה מחזקה והוא חילוק נכון ומסתבר ליישב בו כן נראה לפענ"ד :

נח ומעתה נעייין עוד כמה שהוכיח הגאון מוה"ר מוהלזין דאף ברובא דרובא שהמיעוט הוא רק מיעוטא דמיעוטא דלא חייס ר"מ עכ"ז לכתחילה אסורה להנשא מהא דכתבו הסו' בדרך קכ"א ע"א ד"ה ואלא היא דרובייהו דלורבא מרבנן קלא חית לכו ועכ"ז במים שאין להם סוף אשמו אסורה כמסקנת הגמ' ומקודם יש לעמוד בכוונת הסו' שדף קכ"א ע"א ד"ה ואלא היא וז"ל ולא היא ל"ש לורבא מרבנן וכו' ואע"ג דרובייהו לורבא מרבנן אי סליק קלא חית ליה מ"מ לא חיישין לאותו רוב ולא תנשא לכתחילה כמו גבי רוב גוססין דאין מעידים עליהם אעפ"י שרובן מתים עכ"ל :

וכן חשב בזה שגם בזה דליבא קלא בלורבא מרבנן הוא אוח על מיתא ואין זה בכלל דגורח רבן ומסיק הגמ' דל"ס בין שט"פ ח"ן מת לפנינו וגם זה נכנס בגזירת חכמים וממילא אין נפקותא בזה דליבא חרי רובי בין כל עקרו דמשה"ל וכן בנוסח רק מיעוטא דמיעוטא דח"ן ומחמת זבז הוא חרי רובי ח"ן מעל ומוריד כלל לביטא ד"ס לכן כתבו החס' גם שדומה לנוסח חף דהוא חד רובא אבל הכל הוא מיעוטא דמיעוטא לבד ומא שדמיו החס' בזה הוא במכאן מוכח כשיטת ר"ס סהף במיעוטא דמיעוטא גזרו והוא ברור בזוונת החס' והוא מבוחר שהוא מביטא ד"ס לבד :

ולשיטת ר"י קשה לכאורה ממסקנא דגמרא דל"ס לורבא מרבנן כו' כי בזה נראה דהוי שפיר מיעוט בלתי מניו דל"ס חף ר"מ דהוי חרי רובי כדכתבו החס' :

עד **ומה** נראה לכאורה לפרש לשיטת ר"י דלמסקנא דגמ' דל"ס לורבא מרבנן כו' לא מחשיב כלל להגמ' לרובא לורבא מרבנן קלא חית להו ולאחיה רק בברא לגמרי כי בחמת ים לזבז הכרחא בזה סתירות חרא דליבא דמלטי ח"י ואינם רוצים ליהנות מכבוד התורה ומא גם אחרי שקרה לו גם גדול יתכן שהתנדב ללמוד בסתר ובלתי ידעו וכו' שהחמו ב' סילד מברכין (ל"ס ע"ב) הדינה עשו כרשב"י עוד מי יודע חס העליונו המשה"ל במקום שיש מבינים בלורבא מרבנן דליפקו לקלא והרבה מקומות יש שאין שם כלל יסודים ויתכן שאינו יכול לנחת מביטא למקום יסודים מביטא חולי או שבי או ריחוק מקום וכדומה עוד ו"ל כמו בחומר הגמ' ביצמות קב"ו ואחרי"כ בזה מומא ומחמת כיסופא כו' הנה בשין זה ויותר מזה יש לחוש מאוד דמחמת בלבול המים והלצה בלטיטו מרעבון ופחד חיומה מות בכל רגע ורגע ורוח בועה וסער וגדוד שנים כמה ימים רק במשענה בגל עורר ובגשמי רחש לכל גל וגל המכה בזה גדול בראשו פעם אחד פעם ורצות פעמים ועי"כ קרוב הדבר ביחולא עי"כ ומי יודע כמה זמן ומשך החזיו ויתכן שובא לידו עירוף הדעת או שיצטוו ובלבד דרעיונים ויאבד חכמה ההגם ולא יודע עקב הלורבא מרבנן דיפוק לקלא וחולי ע"י ביהת המים נגרנו חף שנינו וגבאר נחיים חבל נעשה חילב או הרב מהמיות הגלים ובחונים וסכנתם ברחש וכללו ש"ד במספד מאוד שרק מיעוטא הוא דיהיה אוח מקלה כשילא בקרוב וכלם בבריאורו היה וודאי יולא הקול ומחמת בגדי לא גזרו רק במיעוט המלוי ע"כ הוא ה"ל שט"פ בלורבא מרבנן דים בזה קלת רחיס מהעדר הקול דלא בליק לכן לא הוי תו המיעוט מלוי עכ"פ ועי"כ שפיר הנבא לשפתיא ומסיק הגמ' דל"ס דחין זה כלל ראו להעדר לקולא ועי"כ הוי הכל תחת גזירת חכמים דגזרו במשה"ל מחמת דהוי מיעוט המלוי (ואי"ה לבין בחלק בני מזה המערה יבואר ביותר בפרט המסקנא דל"ס כו') :

וה לכאורה להוכיח בראיה דע"כ לשיטת ר"י לפי המסקנא ח"ן מעל ומוריד כלל בברא לורבא מרבנן ח"ה דבליק קלא חית ליה דהנה כבר נתקבצו בספר מדרשות הלוואות בסעיף ל"ד ה"ק קל"ד במאי דאמר' ביצמות קב"ה מנדבורים דר"ג חולא דביטאו דחסא ואנשכא ולא אמרו לה ולא מידי אמר רב אשי ש"מ הו דאמור רבנן משה"ל אבחו חסורס כג"מ לבתחילא אבל אי נסיב לא משקין מיניה חוכא דאמרי אנשכא ר"ג כו' חסא גברא רבס כו' ולא הוא ל"ס לורבא מרבנן כו' וקשה ליישנא קמא ח"ן הוכיח רב אשי מהא דלא אמרו ולא מידי לביטאו דחסא דהא דאמור רבנן כו' אבל אי נסיב לא משקין מיני' ודלמא שאני בדביטאו דחסא דחסא הו גברא רבס ויש חומדנא מדליבא קלא ובמדרשות הלוואות הוכיח מתרומת הדשן שלענין דיעבד שפיר חוכא נפקותא חף לדינן מהכונה וחומדנא ועכ"פ וודאי דיש לחלק לענין דיעבד בין לורבא מרבנן לחינם דעלמא והאריך בם במדרשות הלוואות בישוש זה הקובי' ולא נתיישב

(ח"א) ין

דחשכא דסבלנות וע"כ דכל הקך כולסו לא הוי מעטמא דסמוך מיעוטא לחוקא דהוא להחמיר בכל מילי משום דהוי מיעוט דל"ס דלא חמירין בזה סמוך מיעוטא לחוקא ורק מחומר ח"ה מחמירין וכן מבוחר ג"כ בלסון החס' בזה שכתבו ונוסח גמי לא חלוקין ביה בחר רובא להעיד עליו להשיא את אשתו דקדקו להאריך ולחוסף שמה שאין מעידין עליו הוא להשיא את אשתו אשר הלבן הזה הוא לענין לבתחילא הוא בייך והוא פבוט וברור בזוונת דברי החס' ונחבאר לנטון דלחוסספה משה"ל וגוסס הכל כהדא נגדו : לר"ס הוי טעם בשניסא דהוי מיעוט דל"ס דלא חיים בזה ר"מ ולר"י בשניסא הוי מיעוט המלוי יותר משארי מיעוטים דפליגי בה רבנן ור"מ בעלמא ולשיטת החס' יצמות קי"ט וחולין דים ד' י"ב דהטעם הוא משום חומר ערוס עכ"פ הוא בכל מיעוטים דפליגי בהו ר"מ ורבנן :

בא ויש להוכיח בראי' לשיטת ר"ס דטעמא במשה"ל הוא מחמת דהוי מיעוטא דל"ס דלא חיים בזה חף ר"מ וכמו דכתב הרמ"ס ריב הדינה בברא לר"ס דהוי מיעוטא דל"ס כלל דלשיטת הר"י קשה באחרי שלשיטתו חף ביהת מיעוט לא היו חוסרין לבתחילא ורק מחמת דהוי מיעוט המלוי ח"כ בלורבא מרבנן דע"כ רוציבו לורבא מרבנן קלא חית להו וגם בלוינא דעלמא הנופל במשה"ל רובס נעשנים ומתים אשר ע"כ ח"כ ל"ה ור"ס למח מסיק הגמ' דל"ס לורבא מרבנן כו' לבתחילא לא הנה בזה ח"ן סייך חירוף דר"י שכתבו החס' ב' החולין ל"ו ע"כ ד"ס הא ובחוס' דים כל הללמים דהא דאכחו הוא מבוס מיעוט המלוי כי גא לבד בלוינא מלוי חלל חף לא הוי רק מיעוטא דמיעוטא לבד דל"ה לה חף ר"מ :

סב ובוה יבוארו דברי החס' יצמות קב"ה ע"כ ד"ס ולא הוי ל"ס לורבא מרבנן כו' דלא דכיונו בדבריהם שם להוכיח מנוסח דחף בחרו רובי לא מחירין לבתחילא רק דברי החס' הללו סופב וסליק ע"פ מה שכתבו בדבריהם בחוס' בזכרות דף כ' ע"כ ה"ל וזבז המקום מלכו סמך לביוע לזה טעולה כהוגן לפי שיטת ר"ס דגזרו מחומר חוסר ח"ה חף במיעוטא דמיעוטא דל"ס וכאשר חף בלורבא מרבנן דרוצייבו קלא חית להו והוי וודאי המיעוט מיעוט דל"ס ומא בדיומו שם זה לנוסח הוא רק כי הן הוא ביעט החס' דמשה"ל וגוסס כהדא נגדו לר"ס לביטאו וכן לשיטת ר"י וקוסטא דמחמת נקטו בדבריהם כדרכם להמשיך משה"ל וגוסס כהדא ובזה שרלס הגמרא נומר דלורבא מרבנן דחית נכו קלא לרובייבו דחשכא לבתחילא לא מבוס דהוי חרי רובי והוי מעוטא דמיעוטא כי לשיטת ר"ה חף בלוינא דעלמא הוי מיעוטא דמיעוטא דלא חיים לה ר"מ ומא בך שיסופק עוד רובא ויופחה המיעוט עוד יותר כי ח"ן נותן הדעה כלל להלק בין מיעוטים דל"ס ומא גם שכתב הרמ"ס לר"ס דהוא מיעוט דל"ס כלל ומורה זה הלבון על הפגנה ביהתרה שאין עוד וודאי שום בברא נחלק בשמיעוטא מהמעט עוד יותר בזה שט"פ ים מיעוטא אבל הים ה"ל דחין נכנס זה תחת גזירת חכמים ואין זה מזה הסוג כי גזירת חכמים רק בשאנו דין מהתחלת הסיבה הנורמת להכריז מיתא ומיעוט גילולים אבל הא דיוכיח בלורבא מרבנן בדלית קלא שט"פ כמה הנה הוא כורחא על מה שפלה בסוף שכתב מה וחזין שחוקא דקלא מהא דליהת במקום שאריך לסיות רב הוא וסכדוקה נאמנה היא כמו דליחא בכתובות י"ו ע"כ אי כל הנשואות בתולות ים לה קול כי אחו עדים מאי הוי הקך סדרי שיקרא נגדו חלל אמר רבינא רוב הנשואות בתולות ים לא קול ועוד שם דף כ"ז ע"כ יע"ש ובאש שהיו כל לורבא מרבנן כדבליקו קלא חית להו היתה ניתרת בוודאי בדליבא קול ורק מחמת דרק רוצייבו קלא חית להו והוא סכדוקה דרובא על סוף שמתו ומלויי שלא ב"מ שהמירו חכמים לחשוב לחיסור ח"ה ולעז כמו במחל מה בסימנים ביוניס דאורייתא וודאי שימאל מאלף ימאל ומה גם חס סימנים ביוניס דאורייתא וודאי שימאל לחיו מיעוט ועכ"ז אחרי שהוא סימן על מת-המאל קס ארינא

שירת עמודי א"ש חלק א

היה עכ"ל ח"ך לא חשב לרוח שאינו מלוי אחר שיעקר הגזירה הוא בדלא שכיחא אבל לביטת ר"י דלא גזרו רק במוטע המלוי ובאגמא דסמקי ברוח מלוי' שביטת ליכא גלים משפילים וברוח שאינו מלוי' איכא גלים משפילים וחזין בדלת שיוכל לעמוד ברוח מלוי' לר' יסודא איכא חלוק בין תס למוטע דבתס לריך שמירה מעולה ובמוטע סגי בשמירה פחותה וכן מלוי' לענין כופף קומתו בפני הדליקה ואת' רוח שאינה מלוי' דבדני אדם פטור ובדני שמים חייב יצוין ריש הסוג' מבוחר כל זה וא"כ חזין דרוח שאינו מלוי' הוא בגדר שמים ולא שמים וט"כ בזה ה"ס ה"א דסגי זה לגרע המיטע בלא יסיה מלוי' כ"כ בלא יסיה בזה גזירה חכמים ולבסוף החבון שאף בזה חבון מלוי' ק"ת אחרי בבתס לא סגי זה לשמירה וכן בדניא דבמים חייב בה"ל והוא נכון מאוד לביטת ר"י וכמו כן הוא זה מה שלס"א ה"ס מחלק בין לורבא מרבין לאינש דעלמא ולמסקנא לא מחלקין כי מה שזרעא מרבין לריך להיות קול הרבה דברים י"כ שמוטע הקול ו"כ בזה פנים לבאן ולבאן כמו בזה דאגמא דסמקי בנ"ל:

עא ומעתה מבוחר דלביטת ר"י דחזין דב"ה ה"ס סוג' דאף סברא דלורבא מרבין קלא איה ליה דממטע ק"ת להמיטע מהני להחיר ואף דמסקנא לא קיימא בן אבן היכא דהוי ודלוי עכ"פ מיטע השפוט צוודאי שפליגי בזה ר"מ ורבין אינו כבול משאל"ס ומכ"כ דבאיכא חרי רובי דר"מ לא חייב למיטע זה ודלוי חזין נכנס התחזית חכמים כי לר"י הוא רק במוטע המלוי לבד ובמוטע דל"ס בלא הוא רק לביטת ר"ה וכבר כתבתי בסר"ה ויכ"ס קיימי בביטת הר"י ואי"ה בחלק בני יבואר ביותר:

סליק חלק א

אמר המביא לבית הדפוס יסודא בנו של הרב הגאון המחבר ז"ל הנה הגם שמר אבא ז"ל כתב פה עוד ב' קונטרסים ה' ציבור מחלוקת ר"י ור"ת ה"ל ופגפולא דבתי בזה וקראי בזה לב ירושלים וכו' צידון דברי הס"ה שבוטא צ"ז ובצ"ס דין חס נפל בחורף בנסה חתה הקרה שהגאון סוג' מהד"ת בחוק אה"ע ס"י כ"ח תמה על ד' הס"ה ז"ל בזה וזמר אבא ז"ל י"כב ד' הס"ה וכו' במוטע טעם ודעת וכו' הראה את סוחו וגבורתו ועולם הכמחז הדגוה שפילפולא דלורייא לולל במים הדורים ומטעם פנינים בידו איבטיה אימא גמרא ואיבטיה אימא סברא וקראו בזה קרח הגורא וזמר סילכתא גברתא איכא נמשע מיניה חך חגבי מחמת גודל סוללת הדפוס כי רבה היא הולדתה לקלר ולהשמיט הס' קונטרסים האלו בדפוס וא"כ יסיה ה' בעזרי ארחה להדפיסם בסוף הספר ח"י"ס:

ותה הדבר נידון החרת הענוה מ' בילא בח אהין מלוגא שבעלה ירד הומוה תחת עלים עלי ארזים פרופים וטוחים עלי מים בשעה פרסה במבואר בנביות העדות כי הענין אשר שמו המודקקים בהגב"ע ובכתרתה פניהם נדמות זה לחידוש דין הס"ה בגלל החלל הקרה ביום קרה ובחבתי בזה במכתבי הרשב"ן אחי שלע"ד נראה שקשה החרתה מאוד ובחזין לדמות זה לדניא דהב"ה אשר אין לו בו חלל חידושו ואפרט עתה כל צדדי הסומר בזה תחת לאחת למלוא חשבון: והוא:

א באשר בעל מודע ביהודה במ"ת חשובה נ"ח נחקקה במה דלא חשבו סב"ח וגאון זמנו לחששא של מהעד"ג ומה שיאמר בזה לפי ההקפדה שסוברים בנסה הקרה גם בהמחילות ש"ד וכן כתב בס"ר ח"כ בזה דהביטוי הוא מהענין היורדים במורד ממעלה (מן האיכפוסק) ודוחקים זה לזה אבל מי יבניסם אל חוק המחילות ש"ד לכסותה וא"כ יש חששא של מחס"ד: ואף אם בזה דמיידי סב"ח בחסותו סימן

נחישת לפענ"ד זה סדרך שהכתמם ביטונו דלדירי' יסיה בלחמ חילוק בין יסיה לאינש דעלמא לענין עדות על שיעור דסבא עד סח"ג דבאינש דעלמא לריך העד לטעור במשאל"ס סח"ה' ויהרת עכ"פ דיעבד ובלורבא מרבין אף במה שאמר סה"ס עכ"פ חסא מספיק דסחמא דגמ' דאומר ולא היה ל"ס לורבא מרבין כו' וכן סחימות הפוסקים אין סובל כלל שיהיה ביטוי חילוק הג"ל: אבל הנה לביטת ר"ת דסובר דכל הנפול במשאל"ס הוי מיטעא דמיטעא ול"ס כלל ליכא עוד לחלק בין אינש דעלמא ללורבא מרבין אף אם רוביטו דלורבא מרבין קלא איה ליה כי מה בך כיון באיך שיהיה הכל הוא רק מיטעא דל"ס כלל ומה שבלורבא מרבין י"כ אות על סוף המעשה ולא רק על התחלת הסיבה לבד הנה לליבנא קמא בזהא כמסקנא לא סבירא ליה זה וספיר נכנס אף זה תחת גזירת חכמים וא"כ ליכא חו לחלוק ביטוי וספיר מובית רב חשי: ולשיטת ר"י דכלל משאל"ס הוי מיטע המלוי וע"כ גזרו וא"כ קשה קוש' הג"ל ודלמא לענין דיעבד ספיר מתגרע מהמת מה שחשא גברא דבה לא חביב הו המיטע מלוי לענין שיתאסר בדיעבד ומדלא ר"כ רב חשי לחלק בזהא ט"כ דלמסקנא ליתא לסברא דלורבא מרבין ח"א דסליק קלא איה ליה כלל וכלל:

פי אבן חין מתקבל על הדעת שיהלע בהחלט כ"כ שאין מוסר גירטון בחלק המיטע ובעכ"פ לא עובל להוכיח לענין דיעבד דלוי רק בזה האופן בעכ"פ אינו מלוי כלל וע"כ מותר דיעבד:

סו אמנם בטיק קושיה בעל מרחות הוצאות סג"ל נראה לפענ"ד ריש יבשה בפשוט ואין לבנות עליה יסוד כלל כי הנה לכאורה י"כ בזה קושיא יותר גדולה דהלא רב חשי טלמו (בדף קכ"א ע"ה) אומר כס בלורבא מרבין תובא אף לבחילק ויסי' לריך לומר דחד מנייטו רב חשי קדמון וחד מנייטו רב חשי אחרון חו כחורבן בעל מרחות הוצאות דלומ"ד בדלא סבא העד דומה לאינש דעלמא בשהא והכל הוא דברים שאין הדעת סובלתו שיהיה קיים חילוקים בין אינש דעלמא ללורבא מרבין חף למסקנא דגמ':

סה ובאמת חין לריך לכל זה דהנה ט"כ בזה חנו לריבין נידון מהמת העד הקול הראוי להיות בלורבא מרבין חין זה רק באופן שהוא כבר אחרי זמן שנים ודלוי ראוי ביגיש הקול אף אם ענה בריחוק מקום שיוכל להתרחק בלאו המשאל"ס ויסי' וע"כ כן ה"ס דציתתו דסבא לליבנא בחרא דר"ג אכסיסא מטעמא דהס גברא כו' אבל לליבנא קמא ספיר טוב לומר דאינשה מדיצורא דר"ג חובף אחרי מבך המתנה ל' ו"ס ואף בלא ה"ס עדיין כלל אות מהעד הקול ועכ"ל לא אמרו גם ולא מידי וי"כ להעמיס באריכות הלכון שאומר הגמ' ולא אמרי לה ולא מידי כלומר שלא אמרו לה כלל אף שהפרס עד זמן ביצור מהעד הקול ומדלא אמרו לה שום דבר ספיר הוכיח רב חשי דאף בלינש דעלמא בדיעבד לא מפקין:

סה אבן זה עדיין קיים במ"ס דע"כ לביטת ר"י ה"א דלורבא מרבין כו' לפי המסקנא שאין מוטיל להחיר לכהחילא ע"כ דלא חשיבא כלל רובא ואף לפי הס"ה לא היה רק סברא לבלא יסיה המיטע מלוי כ"כ ודלוי דספיר מתגרע המיטע אבל למסקנא חף בלורבא מרבין סייך גזירת חכמים בגזרו במשאל"ס מהמת שהוא מיטע המלוי:

ע ובעין זה נראה לפענ"ד לפרט לביטת סר"י במה שטעם רב שילא באגמא דסמקא דמקו וקיימו לדון דין מיטע' ושוב אמר אימא גלי אכפלו ולבאורה יפלא חין רב שילא לא היה נזהר בהרחות להיות מתון דין להעלה על הדעין מהא דליכא גלי דמשפילין ובחמיה מלי קסבר ובסוף מלי קסבר ולביטת ר"ת דסובר דכל עיקר הגזירה במשאל"ס ובוסם הוא במוטעא דמיטעא דל"ס ח"כ לו יכא דלא מלוי כ"כ גלים משפילים באגמא דסמקא דמקו וקיימי (שהוא בלע"ז יצוייער) כי המיה הגלים וביטת כוחם ציורא הוא בזה סערת

וגם שרצונו ירוחם לא יזכיר דבר מדעת הרמב"ם ז"ל ולא נראה שהוא מדרך הסברה שסברישו הטור וסמ"ע כדעת הרמב"ם וא"כ חף אם נאמר שהוא מחלוקה הגם הר"ף וסמ"ע המה רבים נגד הרמב"ם וסמ"ע הוא בפרט וא"כ קשה לחדש קולא חף במשאל"ם שהוא מלחא דרבנן :

ו ור"י לנו אם נאמר קלה ישוב לפסק סב"ח ה"ל בזה דנפל לחלל שבקרה בזה שכתבתי לעיל ב"ב להסתפק חולי לא נקראו בחוק המחילות ש"ד ונאמר שיש ללמד בדרך ספק ספיקא שמה אין מחילות ש"ד בלא נקראו ושמא הלכה כהרמב"ם לפי סב"ל ודחוק הוא גם כזה אבל בעניניו שאין לה להחיר הם לא בנא' דניקל כדעת הרמב"ם לפי סב"ל זה ודאי לא מסתבר :

ז ב אחרי שלפי ההקדמה יפלה היתר סב"ח בין מחמת חששא דמחש"ד בלא דיבור ממנה כלום ובעל מודע ביחודה כזה שאין חלו יכולים לעמוד על דעה רבותיו בזה ובין בענין ענין הדיון שלמה לא נוחם בעלה דרך אחיה חלל וקצת הנעשים בזהירות לשאוב מים ולהסקות בהשמות וללמד דגים המצויים יותר ויותר מחילה של דגים ואף אם ההלכה בזה האופן דומה לזה שזדמן לו נקב וזרים ראש ויעלה בה וכמו בכתב סב"ח כי האם לו עינים להביט ביונה בן אחי אכן לפי הגדלה יותר זה שהנפל במיטע הנגד ויפארו המים מחוץ להדפוסות הנכרה אל הסד ויבין כחן למעשה ביוכל אל חוק מחילה של דגים ויותר מזה שלא ימלא פתחו של מחילה ולבסוף יצא לו שבמחש וימלא הפתח כל אלה הוא רחוק ביותר וראיות סב"ח אינם מוציאים כלל וכמו שהארץ כת"ר בהסירה הראיות שאין ראיה לשלח יורד במורד כעצמות הגדה שהולכת מעצמו במורד ואינו לורך לגל עורד ודף רק במיטע הים וכן לגלים אשפילורו באגמא דסמקי בהמה מקו וקיימו וידענו שהגאון מהור"ר יבוע ז"ל חלק על פסק סב"ח אכן אחרי שהסכימו להיתר הגאון מהור"ם ז"ל וגמסכו אחרי זאת סמ"ע וה"ל ההלכה כוותיה כי רבים המה וצתראי אחרים מי יודע מאיזה טעם הסכימו מהור"ם ז"ל וגאון זקן סב"ח כי בהשבות סב"ח הוא רק מה שהידע סב"ח וזה להסירה היתרה ומי יודע מה מהמרגינות שמאלו גאון הזמן לחוק היתרה דב"ח ומסתברא מאוד שיש בזה נד גדול להיתרה כי נאנע שיעלה מהמים בצנדים מלאים מים ולא ילך חיבך לבית חורף נהחם ויחיה וכמו שנאמר מקרא מלא לפני קרנו מי יעמוד ומבואר שאין העמדה מפני הקור החזק ואין יתכן ביהיה החי מלוכש בצנדים מלאים מים שנקרשים חיבך ונאנע ביה' אם לא ביהיה חיבך צנתי החמין ולרצו צמחים או להחמו בצנדה ודומה וצאם שעה ויחיה לא יתכן רק על עליה בקרוב באתו יום אחרי שעה או שתיים ובעליה בקרוב ודאי יש לה קול והקול הוא בין לע"כ ובין נת"ח ואם חיתא דסליק קלא חית ליה יתכן שהוא כמו שאמרנו כי כל הבתולות נשארות יש לה קול כי אחי הסדי מלי הוי ואף אם רק יודן ברובא הוא רוב גמור והמיועט הוא מיעוט דלא שכיח המעיד לנו על סוף הענין שמת ולא סליק ולא מליטו בגזרו חכמים רק על ההחלת הסיבה הגורם מיתה ולא על סוף המורד על מיתה ממנו ולמ"ד סימנים דאורייתא מושיל סימנים ציטונים ואף למ"ד סימנים דרבנן כסימן מוצהק מהני ולא חוששין לחשש רחוק שאינו זה כאשר עכ"פ על לא הורות ימלא וע"כ במה שהוא מן הדיון ראיה על המיתה עצמה שכבר מת בזה קם חדינו ומאי דמסיק הגמ' ולא היה ל"ב נורבא מרבנן כו' הוא משום דהשוו חכמים מדותיהם שלא לחלק בין חיה לחיה ומקום ממקום כי הוא מהדברים התלויים בשומא שיתכן שנתחק כ"כ עד שאי אפשר עדיין שיגיע הקול לבאן גם כל עיקרה דרובייהו דלמ"ד קלא חית ליה הוא רק באומדנא ולא מסבירא המחייבה שיש כמה ביטולים לזה הסברה שניל במקום שאין מכירין במעלה נורבא מרבנן ויתכן שאי שקור תלמודי' או שרובה לסיות מן הצנועים וכבר הארכתי בזה הרבה והוכחתי מראים ברורה מהא דחזק ריש גלותא דאבוי למד מדין שער לחוש לחרי יחזק ריש גלותא ולא חמדין דאם חיתא הוא אחר היה

סימן ק"ד לא שלט עדיין הקרה על פני כולו ומה גם בחוק המחילות המכוסות מלמעלה בחדמה אין שולט שם כ"כ הקרירות וכמו שכתב כת"ר והנראה שחשבו להפק ולא נוכל לעמוד על דעת רבותינו בזה לבאורה :

כ והנה יש לומר לבאורה דהנה הרמב"ם בפ' י"ג מהלכות גירושין ה' י"ז כתב לדון משאל"ם ולא כתב רק טבע בים הגדול אין מעידין עליו שמת שמה ילא במקום אחר והוא כמו שפירש רס"י בדף ק"כ ט"ז ד"ה מן הארכובא ולא זכר כלל לדון נפל בנהר שהוא ג"כ דין משאל"ם ומעמא דחששא מחילות ש"ד כמו שאמר רבי בזה דמכמר ממכורין בירדן ונל ע"י מחש"ד כמה גדולים דברי ח' משאל"ם אשמו חאורה וסגרא דחששא של גל עורד ודף הוא בנפל במיטע כל יס שניל עי"כ ברחוק ובנהר הוא מהמת חששא של מחש"ד וע"כ אמר רבי ע"ז כמה גדולים דברי חכמים דמשמע שהחששא בזה הוא רק עלי' בחוק בעור שליטת עין שחם נחום שעלה להלכה משליטה עין למה לורך לומר שנקום שם למחילה ש"ד וגמון זמן ארוך עד שזרחה לו החמה דהא אפשר לומר שעלה על שפת הנהר והלך לו כי אין רואה שם וע"כ דיש אופן בנהר ההולכת בוקעה שהיה לפלא גזירת חכמים כי לא יחיה עד שיצא להלכה משיעור שליטת עין במים עכ"ל וידענו שמה הטעם ממה שהזינו שקרה מענין הלה של מחש"ד וא"כ אין שייך לומר שנקט הרמב"ם נפל לים הגדול מטעם דמא' ילא במקום אחר שהוא הרבואה היותר גדולה כי גם בנהר יש לא רבואה עד שיש אופן בה שאין האיסור רק מהחששא של מחילה של דגים וה' ליה להרמב"ם להביא בפירוט גם לדון נהר :

ג ובייתר קשה דהלא לפי הטעם דנהר אחר חכמי' מחששא של מחילה ש"ד ורק במים שיש להם סוף לא גזרו משום דלא שכיחא בזה מחילות ש"ד וא"כ נפקא מיניה עובא היכא שאין לחוש בהנהר שילא להלכה משיעור שליטת עין כי יש שם בגדר המעבד שרק המים יולאין דרך הללים שאין יוכל לעבור אדם בה ועכ"ל חאורה מהחששא שניל ע"י מחילה ש"ד ובנהר' שאינם גדולות ברובא כ"כ ומעמידין עליהם רחיים ועובין גשר ברחבה באופן שהיה ביכולת לעכב המים בנסרים מהוקנים ועשויים לך הנקראים בלע"ז (ואשכופקעש) בגדי לעטור המים שיתקבלו הרבה כחוד וירוממו בגדי ששוב אח"כ כשפוחין לגשר המעבד יש בהמים בה זמן ארוך לגלגל האופן שעל ידה מתגלגל אבן הרחיים וכן עובין כעת בכדי להוריד עליהם באמצע הקיץ שהמים לעשות מועטים וא"כ מאין נדע בזה מהרמב"ם שכתנפל אז אדם בחוק הנהר והגשר ההוא הוא בחוק שליטת עין הרואה ויודעים אנו שלא עלה ברחוק ושעכ"ל חאור' מעמא דחששא דמחש"ד גם ברצונו ירוחם נתיב כ"ג ח"ג לא כתב רק דמא' עלה ממקום אחר ולא ראוהו והלך לו משם וכן בעור סחומים הדבר ובס"ע לא כתב רק ללשון הרמב"ם לבד ואין זכר חף במפרשי הש"ע לחששא של מחילה ש"ד והוא תמוה לבאורה :

ד וע"כ אפשר לומר דהרמב"ם סובר כחירוק הריב"ז ח' ליבמות דף קכ"א ע"א דרב שילא באגמא דסמקי לא חשש למחילה של דגים דלא שמייעלו לברייתא הרי"ה שם רבי דחוששת למחילה ש"ד וע"כ דגם רבנן דרלו לשמת' לרב שילא הנראה מהגמ' דהוא מהטעם דהדר רב שילא דחימר גלי אשפלוהו וא"כ לא סבירא לכו לכולהו אמוראי להך ברייתא ואף שהובאה בצבלי ובירוסלמי מ"מ להלכה לא קיימא לן קך ובאשר נמשך הש"ע והאחרונים מפרשי הש"ע אחרי שיטת הרמב"ם ולא זכרו לזה החשש חף דודאי חיתא כ"מ עובא כמו כן לא חששו לזה סב"ח וגאוןי זמנו וא"כ גם בעניניו אין לחוש לזה החששא :

ה אבר יפלה מאוד כי הגם הר"ף וסמ"ע הביאו לזה הברייתא בפ' האשה בפרט ובאם שהוא מחלוקה בין הר"ף וסמ"ע ובין הרמב"ם סב"ל חף לא היה מוכיר הטור לזה ובפרט כי הרא"ם אביו ז"ל חולק בדבר ובפרט סב"י לטור שזו הוא מלאכתו לכאף השיעור ואין זכר מזה המחלוקה

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִשׁ חֶלֶק א

באחור מעמד לא היו מסל"ת וכבר כתב כח"ר בתשובתו בלוח (יב) שיש להחמיר בדעת הרשב"ם יען כי הוא פלוגתא בדאורי' כי הוכיח כח"ר בראש שטיקאר בדעת הרשב"א ורמב"ן וריב"ש וכמו שכתבם בן בש"ע דכלא עד רואה שבעה עד שיעור יליאת הגפס הוא בספק מה"ת ובאם שנאמר ששפיר יש לחוש שסודר לעומת חזק חלל המלוי בראשי קצוות העלים ועלה בחופן שלא יצורר לנו שרובם הם חבודים תחת העלים וסגודם שהגיד הלינו יסודי עד עתה לא ה' רק על חלק המגולס וס' הכל בספק מה"ת ורחמי עדיין להחמיר בדעת הרשב"ם אם לא כאשר הים מצורר לנו ששכ"ס החשש מהגולה ע"י עליה מהחשש העלים דרך החללים הוא רק מיעוטא דאין לרר לחוש לזה מה"ת עכ"פ לא היינו יכולים לסמוך על המקולין בשאלה אף לאחר כמה ימים וח"כ הדבר הזה לרר חלמוד:

יב ה לפי מה שכתב אחי נ"י במכתבו בפני חלי שרבים מהיודשים השידו במכת חכמה העלים וסגולת המים יבנו העלים דרכם וטבעם ויבטקו בקנה האחד בקרקעית התכום ויהיו כסולם מונב ארצה ומכאן יבואו זה תחת זה עד כי יגיעו בקרקעית התכום ע"כ לפענ"ד יב בזה חשש עליוס יען כי העץ הסוקע בקנה אחד בתכום ועומד הוא בחלכסון הנה רחבו השני מנובא למעלה מהמים כדרך הסולם העומד בחלכסון ועלים החומים סביבו מומינו ומשמאלו המה ככותלים מבני הצדדים ומתהווה כמחילה המגלת ובאשר בנהרות יש מקומות שאין עומק שם ויש מעמד לרגל ואם יהיה בזה המקום מעמד הנה ירום ראש אל חוף המחילה ובאם יהיה לעומת זה דבר המחשיך לא יראה דרך ללכת עד ירח לו אורה או יראה או ימנע מי הולך וילעק לומר הושיענו כי בלא מים עד גפס שירחיב לו פחה ללכת בה ויחכן ששכיחה בה מחילות מלינות וזה מכלל משאל"ם ששם חינו נמצא כ"כ רק בנובא שפת הנהר כדפד"י בדף קכ"א ח' ד"ה למחילה של דגים וח"כ מי יובילו ומתירפחה דהנהר לתוך המחילה חבל בזה אם מלוי מחילות יתכן שהוא אף במיעוט הנהר וגם חס יהיה בעומק חבל כאשר העלים נעדרים שמה זה תחת זה הנה יעלה במעלות העלים למעלה עד שיהיה ראש ובאם שנאמר במלוי בזה הלל ע"י מחילת הג' יסופק חולי הוא גרוש מכל טופל במחיל"ם שאף אם נשאת הלא:

ארה הם חמשה חבבות בראשית הראשית הרעיון נחוש להחזיקו בחוקת חיים ומנעמי ח"ע מהעסק להשגל בהקדים כי חמרתו שאין זה לפי ערכי ורק מחמת שחזתי בנה"ר יורד בהענין להקל חזרתי על כל הצדדים להיות תלמיד מחכים את רבו וערכתי מערכות הקדמות שמוס חרין להקל בחלק שני:

ועתה סליק חלק ראשון בעזה"י.

חלק שני תבר מגל

בוה אבאר כל לדדי היותה על פי המערכות הקדומות שאעלה ביעול להחבבות בערכתי בחלק ראשון עץ חיים גם אתעורר בסברה היות אחר שלא נדבר מזה רק אחי הג'ל זכר מה מזה מדרך לירוף מוענין הבאש מעץ שירד מלמעלה לעומת הלכ ומה' אבקש העור:

ביעול וסחורה לחשש הראשון חשבה של מחילה של דגים.

א הנה בישוב דוגה דהב"ה שסחור נפל לחלל שבקרה שלא יקבש קושיה בעל מודע ביהודים שלמה לא נחוש למחילה של דגים כבר הארכתי במערכה שלישיה קרה הנורא ואחרי שהחזקתי כפי האפשרי לסברה שהוא מחמת שדויגין שנקדשו המחילות ושל לא לחוש אף בהחללת הקרירות שהם מקומות פתוחים כמו בחבבות הב"ה ס' ק"ד מחמת שיעת הר"י כמו שביארתי שם בלוח (ד' ה') חבל כאשר הוא ישוב דחוק לכן טוב בלוח (ו) הוכחתי ברא' מרש"י שאין שייך זה החשש בטופל בנהר כאשר הנהר מכוסה ואין גלים וסרוח אין שולט

לרר להיות קול מזה שידענו מניה ואין להוכיח כלל מהא דלומר הנמ' דל"ס לודא מרבין ל"ס חיש דעלמא כו' ובפיר במקום שררר להיות קול בכל המקומות ובכל האשים כנה הוא רהים ברורה וכתבתי זה הסברה לעיל בסוף מערכה שלישיה (קרה הנורא) וביארתי עתה יותר קלה אשר מחמת זה חמרתו בראשית העיון שלא נוכל ללמוד חידוש דין ולדמות מלחא למילחא למילף מהיחורה דהב"ה מחמת הסכס הגלויים בחלי הסכימו מחמת לירוף עשם ההוא כי עשם גדול הוא ובעניינו הנה הים ביומי הקיץ ואין שייך זה:

ג שמעתי שזה הנעבע והנאבד שהיו נוסע בסוסים ועגלה טובה שאופניה מכובדים בצדל ושוב נטבעו הסוסים והוכרו הסוסים והעגלה שהיתה שמה בנהר שהם מאדון אחד כי נגנב ממנו כל זה ובעת ברחו עס הגניבה נטבעו וח"כ אין בזה שום חומדנה שיבנה בזולת מה שהבד זכרו ואינו כי ירא לגפשו שלא יוחסם בבית האבורים ומה גם בזמנינו שחופסים לחלו שאין להם כורמנא דמלכה יר"ה הנקרא (שאה) וממסרים להיות בין לנאות בעלי מלחמה במקומות רחוקות ביותר אשר אין מהם לא קול ולא קב:

ג הנה אף לדברי הב"ה יתכן שאין ללמוד טעמינו שחלי ההם שחלל בקרה החופס על פני נהרות המה על ג' המועט ואין מלוי בכל המקומות וגם האחרים בהקרה ולעלות הוא דבר שאינו נקל משח"כ בעלי ארזים המקובלים מעמם עלי מים ולא חלו בהם ידיים להדרם רק במקום שיפול העץ שם יהיה וברור הדבר שבראשי הקירות או העלים יש חללים מקומות פתוחים ממש בסוף כל עץ ועץ כי מי יסמוך ראשי העניים הסמוכים שלא יבאר שום הפסק חבל זה נכנס לומין וזה ינאל לשמאל וזהו מבואר ופשוט שאף שהעיד העד שלא היה שם חלל הנה שגר העד העד וכל הבומע ילחך לזה כי גם בסמוך למקומותינו בעיר וולחאקין מאחפים עלים ועובים בגשר בני הקיץ ויכולים הגערים לדלג ולעבור חבל בראשי העלים יש הרבה חללים ודומה זה נומם למה שאומר הנמ' בתשובת י"ו ע"כ אי כל הנבחות בחולות יש להם קול כי חמו סהדי מאי הוי הני סהדי בקרי נהרו ואם כן אף חס היו מעידים ב'עדים לא יאומן אחרי בלינו כגשר ממש הטעמי מלומי חורכי עלים ולא חלו בזה כלל ידים וח"כ יתכן שהב"ה מודה בעניינו דאין לסתור:

יד יש נעין בהגדת המסל"ת על שבה שיעור יליאת הגפס ולא עלה באמר בזה"ל חון מיר החבין דער נאך פאר בראכט עקך דרייט שטס ווארום מיר האבין גיוואלט ראטעווען דעם יחודי דעם עלטערן מיט דעם חינו יחודי נאר מיר האבין קיינס ניט גיקנט זיקומען גס יעקב הג'ל פון דער לייט וואס ער איז ארוינער אויטער דיר קלענער האט מען עס שוין מער גיט גיזעטען אויפן וואסער ע"כ ונראה לפענ"ד דאין לדין מאלו הדברים רק שלא ראוהו עולה בחלק השעה של פני העלים ששמה המים מגולים כי המה השתדלו למנוא שם ליסודי ולחינו יחודי אשר המה נטבעו בחלק המים בלפני העלים ולא השיגו שם חיש וכמו כן לא שפיר ראו מירי עסקם שם שלא עלה יעקב הג'ל על המים כמו שאומר ער איז שום מער ניט גיזעטן גיווארין אויפן וואסער ולא אמר שלא נראה עולה למעלות העלים או מבין העלים כי לא שמו לב לזה כלל שיעלה בחיזה הלל אחרי בלפי ההבדקה הוא כגשר פרום במשך פרסה וזה חלו בדדמי שכן ידמו כולם ולא שמעידים בדדמי כי חיש מעידים כלל ע"י רק שלא עלה מן הקלענער ללד המגולה ששם המים ולא נראה על פני המים:

יא ובאם שנראה לברר זה הספק ע"י שאלה מהאינו יחודי שיפרש דבריו אם יחבוננו וראו גם בשעת שפרושים העלים שלא עלה בכל שיעור שליטת עין הנה בזה פליגי הפוסקים שדעת מ"כ בשם מוסר"מ וזנימין זאב דשפיר יכולים לשאל אף שלא באותו מעמד שכבר התחיל לומר במסל"ת ואטילו אחרי כמה ימים חבל הרשב"מ פליג בזה וסובר דשלא

לדינא וטא שריתא לייטש שס בלות (ד) ע"פ קושיית הריטב"א ותירונו דרש שילא לא שמיט ליה לחשבא של מחש"ד לא מסחבר כלל חדא דכל עיקרה של קושיית הריטב"א אין לה מקום כ"כ לדחות מחמת כן מה שמוצא בבבלי וירושלמי כי ישוה לקושיית הריטב"א הוא על נקלה שמיירי שגלל במיטע חגמא דסמקי רחוק משפחה ולכן כאשר לא חש שחשפלוהו גלים ארביא למחילות ש"ד שהמה בשפה המים בגובה כמ"ס רש"י בד"ה למחילות ש"ד שנית כי יפלא כמו שכתבתי שם בלות (ה) מה שהרי"ף והרא"ש כהבו להך חשבא של מחילות ש"ד והביאו להך ברייתא ובאם שהוא מחלוקת השיטות אין לא היה דיברו מזה הטור והבי"ו ואין זכר לזה . אבל מה שגדלה בזה דהרמב"ם קאי בשיטת ר"י בזה בגזרו חכמים במשאל"ם הוא מחשב מיטע המלוי וכו' בשו חכמים מידותיהם ולא חלקו ורצו דלומר על הלאה מחש"ד כמה גדולים דברי חכמים הוא מה שאסרו בזמן ההשקפה וגם שוקעת כי בשו חכמים מידותיהם ואז ההרחקה לא בכיחא כלל שיפאר חי ולכן בזה יש חששה של מחש"ד שלא שכיחא ובשו חכמים מידותיהם שלא לחלק בין זמן זמן ואמן והרמב"ם שייקר חיבורו הוא לקצוע רק הלכה למעשה וע"כ תפס הרמב"ם רבואה הגדולה כפל לים הגדול וביאר מה הוא מים ביל"ם שור ומערה שרואה מד' רוחותיו וזולת זה הכל נכלל במשאל"ם וא"כ גם בזה כל הנהרות נכלל ומש"כ הרמב"ם בטעם של הביאור דבמא ילא במקום אחר שיכל הרמב"ם בזה בדקדוק אמיתי שבמקום שליכא לחוש לזה כשיב גדר בנהר שרק מים יעבור ולא אדם הגופל בזה שבו שפיר מותרת כיון דלא שייך העטם שכתב הרמב"ם והשמיט לטעם של מחילות ש"ד שיכול לעטות מזה לאסור חף במקום דלא שייכא חששא שטלה ברחוק משליטת עין ובאמת זה אינו דאין אסור רק כשיב לחוש שילא במקום אחר . וכן רבינו ירוחם יתיישב בהל"ל ומכ"כ שם"ע שהוא כלבון הרמב"ם מכרעה לן מילתא דהוא כשיטת ר"י וכבר כתבתי בחלק בני ממערכה 'שני' לב ירושלים אות (בז) ואות (יז) שגסה הוכחות שהרמב"ם וש"ע קיימי בשיטת ר"י ועוד בסוף מערכה שלישיה קרה הנורא אות (ג) רחיה רביעיה כהכתב שהרמב"ם וש"ע רחיה שבזורים כשיטת הב"ח צענין נפל לחלל הקרח ובאופן שאף בחיבא הללים סמוך למקום הנפילה והעדים לא ראו רק שלא עלה במקום הנפילה ולא הרימו עין לראות בכל שליטת עין ג"כ מותרת כי חד דינא לחלל הקרח כמו לחלל הבור ומערה ובאחריו שהוא רק כשיטת ר"י וסיה זה רחיה רביעיה ועתה הבאתי רחיה ברורה חמשים אשר היא מחוקקת ומסעדת אף לשאר פרטים שכתבתי במערכות הקודמות אשר יועיל זה לנו לביטול ההשכחות אחרות כמו שאבאר א"ה להלן וזה אשר יאל לנו לזכון שגאם שלא יש בזה רק חששא של מחילה ש"ד לכד שפיר מותרת האשה העגונה אף לכתחילה לא מצוי חס נאמר דמחמת שגלל בהריפותא דנהרא והעלים מבסה להמים ונא בא הרוח להעלות גלים ולקרצו להשפס ובחזקה שלא יוכל למחילות ש"ד אלא אף אם יש חששא סיה ג"כ אין לחוש משום דסיה חששא שלא שכיחא ובמקום דליכא חששות אחרות אין חוששין לה כלל כמו שכתבאר בעו"ה :

ג דלא אמנע עוד מלכתב מה שיש לירוק סברה להיתירא צענינו אף שלע"ד אין לנו לוק לזירוף סברות אחרות ומספיק כמה שכתבו מ"מ לאלומי מלתא עוד שיהי היתירא אף לשיטת ר"ת אומר סברה חדשה כי דרשהו במקומי אם עושין מחילות ש"ד הנזכרות בגמרא והוגד לי בזקנים מספרים שהיה נהוג מאז ערס נהרצו תחבולות ממלכות אחרות ושם אין זכר לראשונים ואין נעשית זה כן כסביבות ומסתבר שגאשר ביומי ניסן מתרצה ומתגדל שרעהא דנהרא מהפשרת שלגים וגליל וקרה עד למעלה הנה ממחא ומחריב לכל מה ששפתי הנהרות וקרוצ שנמחו וגאברו רוב מחילות של דגים הנעשים בזמנים הקודמים בדורות הראשונים ויש לדרוש במקום המציעה אם יש זכר שם למעבי מחילות ש"ד ואם

שולט לקרצ לשפת הנהר ששמה המחילות של דגים וא"כ כמו כן במכוסה בעלים בעומים כגשר בכל משך שליטת עין באם שלא נחוש שטלה ברחוק להלאה (ומזה ידובר להלן) משפחה פריסת העלים אין לחוש שוב שגלל במחש"ד בחוף זה השטח כי בכל השטח שהוא אין רוח שולט להרים גלים שיוכל ע"י אל שפת הנהר למקום שיש לחוש למחש"ד . אכן מחמת זה יש עדיין לדון כאשר כהב אחי שמשנים העלים לקצוע ח"ע זה חמת זה מקרקעית ההסוס ולמעלה וא"כ יתכן שגורמים עיכוב להליכת המים בהמליטה הנהר ומוכרחת לסור דרכה ימינה או שמאלה וינטה מחמת כן אל שפת הנהר למקום מחש"ד או שוב הנטעט יתפש אחרי השחילות הלאה ובאשר יחזיק באינו עץ בקצוע ברוחב הנהר וימשיך אבתרובי ועי"כ יבא למחש"ד : ואכתי יש לומר בע"כ לא שכיחא הלאה ע"י אופן שהוא סיהם מבזון זה המקרה מחבבת עץ ברוחב לעומת מקום מחש"ד ובאם בזה הסוג היו לא בכיחא הלאה אין לחוש לשיטת ר"י כמו שהוכחתי והעלתי במערכה בנייה בחלק בני (לז ירושלים) ויש בזה פנים לבאן ולבאן ורק לסיק יחשב סברת הסותר ולא להכרעה גמורה . אבל גם דינא דהכ"ה שסתמו ה"ז והב"ש לדינו שהוא כמים שיש להם סוף משמע שהוא אף בגלל סמוך לשפת הנהר ועי"כ ל"ה למחילות של דגים ולכן לא מטעם שכתתי יספיק לישובם :

ב אמנם העיקר הוא כמו שסעלתי בחלק קרה הנורא מן אות (ז) והלאה שכל עיקרה של חששא של מהינות של דגים לא היה ראוי לחוש לשיטת ר"י רק מחמת שיש אופן סיהם מלוי המלטה להלאה משיעור שליטת עין וזהו בזמן סברות סועס וסער והנהר הולכת בחזקת עולם ומסתחף הריפותא דנהרא עם כח הרוח והגלים להכיל להגופל במיבור וחי' לא כן בעת שקיפת הרוח ובאשר הנהר מכוסה בכל שטח עלים ופועל המכסה שייך המים תחתיהם בחשאי באופן שלא יוכל להלאה משיעור שליטת עין בחוף שיעור יליחא נפש ואין לחוש רק נחששא של מחש"ד שוב לא חיישינן לשיטת ר"י כי החששא של מחילות ש"ד הוא חששא שלא שכיחא כמו שאמר רבי עלה כמה גדולים דברי חכמים ולא נראה מעולם ניול בזה האופן אף מי שנכנס בזוונס לחוף מחילות ש"ד ומכ"כ בגלל במיטע הנהר שרחוק מאוד שיזדמן לפניו הלאה של מחש"ד כמו שהארכתי וביאחתי הכל לעיני שם ואין צריך להכפיל הדברים אבל אוביק רחיה ברורה לזה ומיני' יבורר ששיטת הרמב"ם והס"ע כשיטת ר"י ושבתמקום שאין בזה הסוג אופן מיטע המלוי לא חיישינן אף לענין לכתחילה וע"י כן יתחזק ויתחמת ציותר כל דברי שהארכתי במערכות הקודמות ושנוכל להקל בפשטו בלי שום פקפוק להמוך על שיטת הר"י כאשר יכריע שאין בזה הסוג הלאה למיטע המלוי מותרת שפיר האפש אף לענין לכתחילה וסיה דהנה בחלק א' מזה המערכה עץ חיים אות (ג) הקשיתי קובי' עלומה על מה שהרמב"ם והס"ע ורבינו ירוחם לא כהבו רק דין משאל"ם שגלל בים ואשילו בים הגדול וכהבו הטעם דחיישינן שמה ילא במקום אחר כלומר במקום שאין שולט הראיה ולמה השמיטו לדין נהר דחיישינן להלאה של מחילות ש"ד שהוא הלאה בחוף שיעור שליטת עין וג"מ עובא היכא דאין לחוש שנתרחק צנהר להלאה משיעור שליטת עין כי יש גדר או מחילה מעבד מלעבור אדם כמו שהוא ברחיים העומדים על נהרות קטנים ובזומס לזה ואין לחוש בזה שגלל בחלק עליה המים ולא במקום המורד כי זה וודאי דאין לחוש כאשר מחוייב כן מלד השכל ומאומת ממה שרצ שילא חשב שאגמא דסמקי דקוו וקיימי שאין לחוש להמלט במקום אחר ושוב סדר מטעמא דלימיר גלי אשפלוהו ומיני' שוודאי אין לחוש שטע לעומת הריפותא דנהרא וא"כ לטעם המבואר ברמב"ם וש"ע ורבינו ירוחם מותרת כשיס מחילה או גדר שאין לחוש שנתרחק במורד להלאה משליטת עין ומדינא דגמר' כפי מה שמביא לברייתא דרבי יש חששא דהלאה במחילה של דגים שהוא אף בחוף שיעור שליטת עין ולמה השמיטו לזה מה שג"מ עובא

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִשׁ חֶלֶק א

קרח הנורא בציפור ספרות הסתור ובראיות וישבתי לחמיות
כח"ר צום כפי שדי יד כזה הגיע לנכון :

ואזכיר עתה בקולר חוכן הספרות כדרי לברר שכל אותם
הספרות והראיות שינסה בהסתר לנפל בחלל הקרח
הנה כמו כן בייכים בעינינו ואלו הם ספרות הסתור :

ז א הוכחתי במערכת שליבית קרח הנורא מאות (ז)
עד אות (יט) שבעה שהנהר שוקעת מרח
סועה וסער ואין גלים מערפס להמורד להחיש המרידה אל'
חו לחוש לעליה ברחוק משיעור שליטת עין כי אין צום רק
חששא של מחש"ד שהוא הלל בחוק שיעור שליטת עין והוא
חששא דלא שכיחא עד שאלו ע"ז כמה גדולים דברי חכמים
וכמבואר בזהר סיעב בסתירת חשש הראשון להחששא של
מחש"ד לבד אין לחוש והסוכה שבעת הסקטת ואין גלים
משפילים אין לחוש לחסור מעמאל שמה עלה ברחוק משיעור
שליטת עין שאל"כ למד אחר רבי על חזונו שגיל הממדר
ממורין כמה גדולים דברי חכמים ומבואר שגיל לא
היה מקום לעמאל דאשרו רבין וע"כ דיסוד חסור חכמים
עומד ע"ז האופן כשם לחוש להלל בחוק שיעור שליטת עין
ולחששא עליה ברחוק לא וביארחי שהוא למען יתישב אף
בעת שקט מרווח ואין גלים משפילים וסודו היה עמאל דרב
שילא כשלא דן לגלי אגמא דסמקי לגלים משפילים בראוי
ע"י לחסור ואף דודאלי לא געל ממנו שיש גלים כי הוא
דבר הידוע לכל ואף יש באגמים הנקראים (ישוערעם) גלים
גדולים הרבה יותר מבספרות ומה גם בעת הרוח סועה וסער
ברוח שאינו מלוי [וישיון עוד מה שביארחי לנכון לעיל במערכת
שניה בחלק שני לב ירושלים באות (בט) עמס שלא חשש
רב שילא כש"א לגלים משפילים וכזו חשש לכו יע"ש כי דבן
הוא ומיושב השמועה ביותר ומסכים לדברין] אבל
חשש שלא חשיבה כמות משיעור הנמלץ שיאשרו חכמים זו ולא
לדין לחשוב כזו האופן בעלה ברחוק משיעור שליטת עין
וכמו בספרות בעת שקט הרוח כזה באגמא דסמקי אף בעת
יש רוח כי המה קווי וקיימי ואין משיעור להגלים המורד
כמו בנהר דאכא גם הינו המורד אבל מלד מורד הנסר
לבד בעת השקט הרוח שאין זה כלל גלים לא יורד בחיש
להלל משיעור שליטת עין בחוק שיעור יליאח הנפש וכמו באגמא
דסמקי לפי ה"א כל רב שילא דלא חש לגלים שהמה ברוח שאינו
מלוי וברוח מלוי הגלים המשפילים הוא כמו נהר בהסקט
ואף יתכן שהוא יותר אבל בשביל זה לא נזר וישבתי צום
חמיות כח"ר לעמס הכ"ח בלומד מרב שילא אשר לבאור
מוכח הסיקך מהא דרב שילא כמו שכתב כח"ר באות (ג) וזה
לפלא למד לא תפסו גלוני זמנו לסתור לעמס הכ"ח מזה המקום
עלמו שמוכח והוא דבר הנראה לעין כל אינן לפי מה
שהוספתי בהוכחה מהא דאמר רבי כמה גדולים דברי חכמים
ואף כהכ"ח לא זכר מזה מ"מ הענין מאומה לנו מלד זה וגם
דברי רב שילא מחשבה בעממו וקובי עוד לדודים וודאלי לכת
ולכן הסכימו גלוני זמנו והאחרונים וביארחי העמס שביאור
הקרח מבסס על פני הנהר אין בולע לעולם הרוח והולכת
בחשאי וע"כ הוי דיוו חכמים שיש להם סוף :

ח ודנה זה העמס עלמו שייך בעינינו שהעלים פרושים
בכל משך שליטת עין כגשר על פני כולו ולא יבא
הרוח בתי הנסר בהחתיים ועוד יותר בעינינו שהשיעור חת
העלים יש מעכב להשיג על פניהם כמו שכתבתי לעיל במערכת
ראשונה חלק שני עוף החיים אות (ב) יע"ש ולא שכיחא צום
וודאלי שישבו השם בחכמים במהירות רק זעיר זעיר וע"כ בעינינו
הסתר שהוא הוא מרווח ביותר :

ט אכן מה שיחולק עניינו משעור הקרח שהקרח פרוש הוא
במורק על כל משך הנהר ומה שגמאל חללים לא שכיח
אבל העלים לא היה פרושים רק משך פרסה לבד ולכן גלוי זה
הסתר כמה שהוכחתי וביארחי לעיל במערכת שליבית קרח
הנורא מאות (בג) עד אות (לב) ועד בכלל משיעור שליטת עין
הוא

ואם לא ואם שאין זכר בדור שהוא הוי חו לא שכיחא מחילות
ש"ד ודומה למד שאלו מחילות ש"ד במשיל"ם לא שכיחא :

ד ואביא ראיה ש"כ אחת משתי הספרות שכתבתי יסיה
מוכרח לומר והוא דהנה הב"י ב"ד ס' ש"ע
כתב בשם העיטור בשם חסובת הר"ף וז"ל מי שטבע במים
שאל"ם דאין היתר לחששו וביון דנחוקת חי קיימא מסתברא
ללא נהיגא חבילות והא דתניא באבל רבתי עבד בנהר או
שגל בים מאומתי מונין לו משנתיאשו לבקש איבא למימר שגל
ומה או שגל למים שיש להם סוף ע"כ : ויש להבין אף
יגוייר בים או בנהר משיל"ם ולדין לומר דבים אחיה הא
דאבל רבתי בדפת ר' אבדו בירובלמי פ' האבה בהרא הלכה
ד' דאם היה הים גלוי מעידין עליו או שבים הוא כחידון
שגל מת ומה שכתב לחידון או שגל למים שיש להם סוף
קאי על נהר שבה שייך ביה' יש לה סוף כמו במקומות שטומדים
בתי ריחיים וסוגרים לפקדים להמים לבלי יכולים לירד במורד
ופשוט וקשה דאכתי יחוש להלל של מחילה ש"ד חלל ע"כ
דבכל מקום שאין לחוש לינא במקום רחוק משיעור שליטת עין
ולא נשאר רק חששא של מחילה ש"ד חו לא חיישינן להי או
שנאמר דאף בנהרות לא כל הספרות בוות ויש מקומות שלא
שכיחא צום מחילות ש"ד ושוב כשים סוגר להמים הוי דיוו
כמים שיל"ם וא"כ אף שיהיה באם שנסציבה היתה לא שכיחא
המעמס של מחש"ד וגם באשר נוכח בלהלל ברחוק משיעור
שליטת עין אין לחוש אין חסור מהששא של מחש"ד :

ה עוד אף אם יסיה שכיח צום המקום מחילות ש"ד אבל
המחש"ד נעשים צגובה שפת המים האיה ורובה
בחוק המים ורק קלח מהם העומד ראש למעלות המים הנה חלו
המערות נעשים כמו שהמי הנסר כמה על דרך הרוב אבל
כפי המבואר בגב"ע שאלו היו המים רבו למענה ראש עד
שעלו על הגרענליעם שהוא דרך יבשה מעבר לרבים באופן
שלא ידעו למלא דרך ולקחו לאינו יסודי שיובלם וע"כ לא
היה זו יכולה נעצור ונעו לחוק המולות מים והבילות בהכרח
אל חריפותא דמית ולפלא זאת זכרו האינו יסודים המכל"ת
מפליאח גבורת ריבוי המים שהיה אז וא"כ הרי עלו למעלה
משיעור המורגל וכלי ספק כי אין עוד בדים הלל ע"י מחש"ד
כי אין עוד החלל פנוי ממים ונסתר בעו"ה חששא של מחש"ד
מכמה לדדים בעו"ה : ביטול וסתירת חששו שני מה בראיות
הכ"ח גראים המורים וחלי הסכם גלוני זמנו והאחרונים הוא
רק מעמס אחר כי היה ראוי להיות קול אם עלה בחורף
ובקץ אין שייך זה כולל :

ו הנה באם שלא היתה נותרת כנפל בחלל הקרח רק מעמאל
דכל העולים בחורף ביום הקור האורך לו להסס
בבית חורף ע"י מדורה או הנור ולהחליף במלותיו בחיב ערס
יקרשו עליו וכמ"ס לפני קרתו מי ישמור וודאלי יש קול לזה
ומדלית כזו קול מעלית חיש בקר' ש"מ דלא סליק כמו שהארכתי
בזה לעיל ח"כ באם ששפיר נשמע קול מעלית אחו חיש ברחוק
פרסה וכדומה ואין ידוע מי הוא זה האיש כי הנור לומר
שחיתמו אותו והחליפו או יבשו במלותיו והלך לו לדרכו הנה
שוב אין עוד סברה היתר הג"ל וכמו שכתבתי בן בסוף חלק
מערכת קרח הנורא בסוף אות (גא) וסע"ז וסב"ס שסתמו
בדבריהם וכחצו ע"ס חסובת הכ"ח ה"ל שגלל לחלל הקרח דיוו
כמו שגלל במשיל"ם וודאלי דבברי דאף נשמע קול שעלה מי
ברחוק פרסה וכדומה כיון שראש העד שלא עלה במקום שגלל
מוותרת האשה כמו בכל משיל"ם וכן הוא מבואר לפי מה
שכ' העד לזה מהכחמ"ס וס"ע שכן הוא דעתם דכנפל לחלל
הקרח שדינו ממש כמו זה שגלל לחלל צור שגראס מד' רוחותיו
והקרה הוא רוחות הגבול וכמבואר בדברי לעיל בעו"ה במערכת
שליבית קרח הנורא אות (ג) יע"ש וע"כ שהוא כמ"ס הכ"ח
במעמ"י דאין לחוש כנפל חתת הקרח שעלה ברחוק דרך חלל
ויקום פתוח וכבר ביארחי בעו"ה במערכת שליבית מערכת

וּלְבָן הַנֶּחֱלָה דוּדָאִי יֵשׁ לִהְיוֹת בְּמִשְׁחָלִים שֶׁהוּא רַק מִלְתָּא דְרַבְּנָן דְּשִׁיעוּר שְׁלִיעַת עֵין הוּא בְּתַמְחָא שִׁיעוּר מִיל לְבַד וּכְדַעַת הַגָּאון מוֹהֲרָם וְכַסִּי' וְקִרְבֵּן נִתְגַּל וְלִבְּנֵי כְּאֶשֶׁר יַעֲלֶה ע"פ הַכּוֹחַשׁ שֶׁלֹּאֵלָה מְשִׁיעוּר שְׁלִיעַת עֵין לֹא יִכּוֹל לְשׁוּב בְּחֹךְ שִׁיעוּר יִיֵּאָחַד נֶפֶשׁ רַק ע"י גִּלְיָם מְשִׁפִּילִים וְכֹאֶשֶׁר חֲפוּי הַנֶּהָר בְּקִרְחָא אִוּ בַּעֲלִים בְּשִׁיעוּר מִיל סְגִי לֹמֵר שְׂאֲחֲרִי שְׂתַחַת הַמַּכְסָה אֵין גִּלְיָם אֵין לְחֹשׁ לַעֲלִיָּה לִהְיוֹת מְשִׁיעוּר מִיל וְאִף אִם לִהְיוֹת מְשִׁיעוּר מִיל פְּחוּת הַנֶּהָר בּוֹדָאִי וְאֵין עוֹד מַכְסָה עַכְ"ז יֵשׁ לְהַחֲרִי ע"פ הַגָּל אֲבָן כְּאֶשֶׁר בְּעִינֵינוּ הַגִּידוּ הַעֲדִים שֶׁפְּרוֹסִים הָעֵלִים וּמַכְסִים כְּשֶׁר בְּשַׁעַת פְּרַסָּה וּפְרַסָּה שְׁלֹו הוּא בְּקִרְבּוֹ ב' פְּרַסָּאוֹת מִד' מִילִין שְׂבַנְמ' הֵנֶה הוּא שִׁיעוּר עֵלֹם מְכּוּפֵל אִף לִפִּי מִה שְׁעוֹלָה ע"פ שְׂבַחֲרֵתִי בְּיֹאזֵר דְּבָרֵי רַשִׁי שֶׁהוּא בְּדַקְדּוֹק שְׁלִיעַת עֵין שֶׁלֹּא יֵאָחַד הוּא עַד פְּרַסָּה לְבַד וּפְשׁוּט :

זוּ וְזֹאת יֵשׁ לְדַעַת שְׁלִפִּי מִה שְׂנֵאֲמֵר דְּשִׁיעוּרָא דְּשִׁיעַת עֵין הוּא רַק שִׁיעוּר מִיל לְבַד לֹא נִכּוֹל לֹמֵר דְּמַנְנֵעַ לְגַמְרֵי סִיחֵי' כְּאֶשֶׁר יוֹרֵד ע"י הַלִּכְתָּ הַנֶּהָר בְּמִוֹרֵד בְּשַׁת הַהֶשְׁקָטָה וְאִף תַּחַת הַקֶּרֶה שְׁאֵין שֶׁסִּגְלִים וְרוּחַ מִרְחָף כִּי אִף לְשִׁיעוּרָא דְּמַסְרִי' שֶׁהוּא שַׁעַת קֶלֶס הֵנֶה אִם יֵלֵךְ הַכֵּל בְּלִי עֵינֹב וּבְקִיעָה יִתְרַחֵק לִהְיוֹת מְשִׁיעוּר מִיל בְּזִמָּן מוֹעֵט וְאִף לְמִה שֶׁהַבְּחִי לַעֲלִי בְּשַׁת הַרְבֵּר' בְּמִיקָל בְּחֵלִי שַׁעַת גַּם כֵּן מַסְבֵּרָא שִׁיתֵּקן עַכְ"פֿ עַל דֶּרֶךְ מִיעוּט דֹּלָא שְׂכִיחָא בְּמִתְךָ חֵלִי שַׁעַת הַרְחָק יוֹתֵר מְשִׁיעוּר מִיל אִף בְּאֵין שׁוֹם גִּלְיָם וְהַנֶּהָר הוֹלֵכֵת לֹאֵט לְהַגִּל מִלְּאֲחָתָה מִהִילּוֹכָה מִמְּקוֹם גְּבוּהָ לַנְמוֹךְ רַק שְׁנוֹכֵל שְׁפִיר לֹמֵר שֶׁלֹּא שְׂכִיחָא מִיעוּט הַנְּמַלֵּט בִּזְהָאָפֵן כִּי לְהַרְבּוֹ בּוֹקֵעַ הַאֲדָם לְמַטָּה וְהַנְּמַלֵּט יוֹמָלָאֵה אִף אַחֵר מִתְךָ יָמִים לֹא הַרְחָק מִמְּקוֹם הַנְּפִילָה וְאֵין מוֹבִילִים בְּהִילּוֹךְ אֲחֵר כְּדֵבֵר הַשַּׁע בְּחֹךְ הַמִּים שְׂאִף לֹאֵט לֹאֵט וּבְמִתְחַן תִּתְרַחֵק מֵאֵד לִפִּי עֵרֶךְ הַמִּתְךָ אֲבָל הַנְּעֻצַּע בְּעֻצַּע יוֹרֵד תְּחֻמָּה וְרַק מִה שֶׁכֵּת תַּנְבוּרָת הַמִּים מִתְגַּבֵּר עַל הַנְּעֻצַּע ע"כ מִתְנַשֵּׂא וּמִתְרַומֵם לַעֲחֹת וְיִזְכְּלוּ לִהְיוֹת וּבְשַׁת הַהֶשְׁקָטָה מְגִלִּים מֵעֵר הוּא אִף בְּחִירְפוּתָא דְּהַנֶּהָר וְלֹא שְׂכִיחָה מִיעוּט הַנְּמַלֵּט לִהְיוֹת מְשִׁיעוּר מִיל בְּחֹךְ שִׁיעוּר יִיֵּאָחַד הַנֶּפֶשׁ אֲבָל אִם נִתְחַר כְּמוֹ שֶׁפִּרְשְׁתִּי לְכַוֵּן בְּשַׁעַת רַשִׁי דְּשִׁיעוּר שְׁלִיעַת עֵין לְרִאוֹת בְּכִלְיֹת הַעֵינִין כְּמוֹ שֶׁלֹּא עֲלֶה מִהִמִּים וְהֵלֶךְ הוּא שְׁפִיר שִׁיעוּר פְּרַסָּה [וְאִף זֹלָתָא רִאִיתָ בְּתִ"ד מְבֻרְרוֹת שֶׁהוּא ד' פְּרַסָּאוֹת בִּידוּעַ ע"פ זֶה בִּיחֲרֵתִי שֶׁשִׁיעוּר פְּרַסָּה הוּא בְּאֵינוּ יָדוּעַ כִּי הוּא שִׁיעוּר רִאִיתָ שִׁיב זֶה פְּנִיעָה וְנִתְבָּרָר לֵנוּ לִפְ"י מְקוֹר נִתְחַן לְשִׁיעוּר פְּרַסָּה וְאִם מִתְחַת כֵּן יֵאָחַד הַנְּעֻצַּע חֲמֵם שֶׁהַחֹשׁ מִכֵּהִים לֹזֵם כְּמוֹ שֶׁכְּתִבְתִּי לַעֲלִי בְּאוֹת (י"ד) הֵנֶה אִף כְּשֶׁלֹּא נָדַע מְקוֹר נִתְחַן לְשִׁיעוּר פְּרַסָּה הֵנֶה יִתְחַנֵּן לֵנוּ מִדְּבָרֵי רַשִׁי לְבַד וְהַחֹשׁ יִסְכֵּם מֵאֵד שְׁלִפִּי שֶׁכֵּל הַרְאוֹת עַל שִׁיעוּר מִיל הוּא מִרְאוֹת פְּרִיעָה לְבַד כְּמוֹ שְׂמוֹכָה מִרְאוֹת הַגָּאון מוֹהֲרָם מִהֶגֶר שְׂאֲמַרָה לֹא אֲרִאֵה בְּמוֹת הַיֵּלֶד שֶׁהוּא שִׁיעוּר מִיל אֲבָל הֵיתֵקן שְׂחָפָה שֶׁלֹּא לְרִאוֹתוֹ כֵּל כִּי גַם הַמֵּת מִחַיִּיב לְשׁוּמְרוֹ מִתְחַת עַבְדִּים וְלִבְּנֵי מוֹסֵף מוֹכֵחַ שְׂרָאִיהַ הַכִּלְיֹת הוּא יוֹתֵר תַּמִּיל וּמִסְבָּרָא מֵאֵד שְׂרָאִיהַ הַכִּלְיֹת יוֹגֵל עַל רִאִיתָ הַפְּרִטִיָּת אֲרֻבַּע פְּעָמִים וְלִמֵּה לֹא יִתְחַן בְּדְבָרֵי רַשִׁי הוּא בְּדַקְדּוֹק וְיֵשׁ לְרִבְּנוֹ רַשִׁי רִאִיתָ שֶׁהוּא ד' פְּעָמִים וְאֵינוּ מְדַרְךְ הַגּוֹמָא כִּי יִחַיִּיב הַדַּעַת שְׁאֵין זֶה גּוֹמָא בְּיָהִים רִאִיתָ כִּלְיֹת ד' פְּעָמִים כְּמוֹ רִאִיתָ הַפְּרִטִיָּת וּמַעֲטָם זֶה נִרְאֶה לְפַעַם דְּבִאֵשׁ שִׁיחֵה נִגּוֹעַ זֶה הַשִּׁיעוּר לְמִלְתָּא דְּלֹאֲרִייתָא רִאוּי לְהַחֲמִיר דְּהוּא שִׁיעוּר פְּרַסָּה וְרַק לַעֲנִין מִשְׁחָלִים בְּאִזְפֵּן שְׂאִף בִּלָּא זֶה הִיא מוֹתֵרֵת מִדְּלֹאֲרִייתָא אִוּ שְׁפִיר יֵשׁ לִהְיוֹת כְּדַעַת הַגָּאון מוֹהֲרָם וְקִרְבֵּן נִתְגַּל וְשִׁנְרָאֵה שֶׁזֶה הוּא שִׁיעַת הַכִּסִּי דְּשִׁיעוּר מִיל סְגִי וְכְמוֹ שֶׁכְּתִבְתִּי לַעֲלִי בְּאוֹת (טו') [שְׁפִיר נִכּוֹל לֹמֵר דְּשַׁעַת שְׁקַט מִרוּחַ וְגִלְיָם וְלֹא נִשְׂאֵר הַנְּעֻצַּע רַק לְהַנְגִּיחַ הַמִּים בְּמִוֹרֵד וּלְעַבְדֵּיאוֹתָה שֶׁלֹּאֵרְבּוֹ הוּא שׁוֹקֵעַ לְמַטָּה שׁוֹדָאִי שְׂכִילּוֹכָה פְּחוּת הוּא מִהִילּוֹךְ אֲדָם בִּינּוּנִי שְׂכִילּוֹכָה טַשְׁרָה פְּרַסָּאוֹת בְּיוֹם וְאִ"ב בְּפְרַסָּה מִסְחָתִי יוֹתֵר מְשִׁיעוּר שַׁעַת וְלְשִׁיעוּרָא דְּרִיעֻבָּא הוּא רַק שַׁעַת קֶלֶס דְּכַשֵּׁ' קֶלֶס לֹא יוֹרֵד הַנְּעֻצַּע שִׁיעוּר פְּרַסָּה וְנִתְחַת הוּא :

וְיִשְׁוִיין

הוּא פְּרַסָּה וּלְפַעַם ד' הֵמָּה דְּבָרִים בְּרִירוֹת וְיֵשׁ גַּם שְׂמַבְרָא חֲנִי בִּזְהָ שִׁיעַת רַשִׁי וְיֵשׁ לְסַמּוֹךְ ע"ז בְּלִי שׁוֹם פִּקְפּוֹק :

י וְלֹאֲרִי דְּבָרֵי הַגָּל שֶׁסִּי הֵנֶה הַגָּאון מוֹהֲרָם מוּלְלָאֵין סַחֵם לְהַחֲלִיעַ דְּשִׁיעוּר רִאִיתָ הוּא רַק עַד מִיל וּמִן דְּבָרֵי הַכִּסִּי בְּתַשְׁבּוּחוֹ ס' ע"ט מוֹכַח דְּדַעַתוֹ ג"כ דְּשִׁיעוּר שְׁלִיעַת עֵין אֵינוּ פְּרַסָּה וְהוּא פְּחוּת מוֹסֵף וּבְשִׁיעוּר פְּרַסָּה הִיָּה פְּשׁוּט לִיָּה דֹּלָא יִחִים רַק שֶׁלֹּא נִתֵּן לֹמֵר לְעַד אַחֵר שֶׁהַעֲדִיר שֶׁלֹּא רִאִיתָ נִקְבַּ בְּמִתְךָ פְּרַסָּה כִּי אֵין דְּבָרֵינוּ שֶׁל אַחֵר בְּמִקּוֹם שִׁיב וְע"כ לְכַלּוֹרֵם שְׁפִיר יֵשׁ לְחֹשׁ שְׁעֵלָה בְּאֵינוּ נִקְבַּ בְּחֹךְ לְשִׁיעַת עֵין וּסְבֹב מוֹכִיחַ מֵאֵד דְּבִלָּא סְבֵרָא דְּלִימֵר גִּלְיָם אֲשַׁפְּלוּכוֹ אֵין לְחֹשׁ לַעֲלִי' חוֹן לְשִׁיעַת עֵין וְע"כ כְּאֶשֶׁר תַּחַת הַקֶּרֶה אֵין גִּלְיָם מְשִׁפִּילִין אֵין לְחֹשׁ שְׁעֵלָה רַחוּק מְשִׁיעוּר שְׁלִיעַת עֵין וְכֹמֵה הוּא שִׁיעוּר שְׁלִיעַת עֵין לֹא בִיחֵר הַכִּסִּי חֲמֵם מְבֹאֵר בְּדְבָרֵינוּ דְּהוּא פְּחוּת הַרְבֵּה מִפְּרַסָּה וְרִאוּי לֹמֵר שְׂדַעַתוֹ כְּדַעַת הַגָּאון מוֹהֲרָם דְּהוּא שִׁיעוּר מִיל כִּי כֵּן נִתְגַּלָּא בְּגַמ' בְּמַס' ע"ז (דף ס"ט א') וְהַגִּיגָה דף (כ' ב') וּבְמַס' יוֹמָא דף (ס"ז א') וְיִשְׁוִיין בְּקִרְבֵּן נִתְגַּלָּא לְמַס' שִׁירְבּוֹן פ' א' אִוּת (בב) דְּכַתֵּב וו"ל כְּדִי שִׁירְאוֹ ל"ה בְּנִי מְבֹי זֶה וּבְנִי מְבֹי זֶה אֲע"ג דְּבְמִבְּנֵי אֲרוֹךְ מִיל לֹא בְּעִינֵין זֹלָתָא ל"ה וְלִי שְׂאֵנִי הַחֵם דְּאֶשְׁכַּח לְרִאוֹתָ רַק דְּאֵין חוֹשׁ רִאִיתָ מִנְּעַת לְשֶׁם חֲמֵם אִם יוֹדְמָן אֲדָם שִׁיב לֹו חוֹשׁ בְּתַכְלִית הַהֶשְׁקָטָה יִכּוֹל לַעֲנִין שֶׁסִּי מִשְׁחָלִים בְּמִבְּנֵי עֻקּוֹס כו' יְעו"ש וּמְבֹאֵר דְּפְשׁוּט הִיָּה לִיָּה דְּבְרַחוּק מְשִׁיעוּר מִיל לֹא שְׁלֵט הָעֵין וְהוּא כְּדַעַת הַגָּאון מוֹהֲרָם וְסָבֵן נִרְאֶה דַּעַת הַכִּסִּי :

יֵא וְיִמְאִי דְּהַקְשָׁה כְּתִ"ר מְבֻרְרוֹת דְּשִׁיעוּר רַגֵל בְּהַמֵּס רֹעֵה שֶׁהוּא שְׁלִיעַת עֵין הַרְעוּהָ הוּא י"ו מִילִין הֵנֶה עַל הַכִּסִּי קִיִּים שְׁפִיר יִשְׁבּוֹ שְׂכַתְּבִי בְּמַעֲרָכָה שְׁלִישִׁית (קֶרֶה הַנּוֹרָא) דְּשִׂאֵנִי הַחֵם שֶׁהוּא רִאִיתָ עַל הַיָּדוּעַ לוֹ אֲבָן עַל הַגָּאון מוֹהֲרָם אֵין לִיִּשְׁבֵּי זֶה כִּי מְבִירָא רִאִיתָ מִהֶגֶר שֶׁהוּא עַל הַיָּדוּעַ וְגַם הַרְאוֹת שְׂכַתְּבִי מַע"ז וּמַחֲגִיגָה וְיִזְמָא הַגָּל הַכֵּל הוּא מִיָּדוּעַ וְהוּא שִׁיעוּר מִיל וּבְעַל קֶרֶבֶן נִתְגַּלָּא ג"כ פְּשׁוּט לִי מִתְחַת כֵּן וְאֵין מִתְחַלֵּק כֵּל כֵּן יָדוּעַ לִיָּנוּ יָדוּעַ וְאֶשְׁכַּח לְדַחוּק בְּדְבָרֵינוּ דְּל"ה לְרִיךְ שִׁיחֵה הִיכֵר אִף לִאֵין יוֹדַע :

יב וְלִישָׁב לְדְבָרֵי הַגָּאון מוֹהֲרָם מִהֶלָּה דְּבֻרְרוֹת (נ"ד ב') אֶשְׁכַּח לֹמֵר דְּהַכּוֹנֵה דְּשִׁיעַת עֵין הַרְעוּהָ בְּהַמֵּסוֹתָיו לֹא שֶׁהוּא הַכֵּל עוֹמֵד בְּמִקּוֹם אַחֵר רַק סוֹלֵךְ חֵלֶה וְאִם וּמַנְשִׁית וּמוֹנֵה וְשִׁיעוּר חֲכָמִים דְּעַל הַהַמֵּסוֹת הַרְעוּהָ בְּמִתְךָ י"ו מִילִין יִכּוֹל לְהַסְבִּיחַ וּשְׁלֹוֹט עֵינֵי בֵּהָם וְהַכֵּל כְּאֶשֶׁר יֵלֵךְ אַחֲרֵיהֶם כֵּל מְקוֹמוֹת שֶׁמִּתְפָּרִים בְּשַׁעַת הַהוּא :

יג וְאִתָּה שְׂמַחֲדוֹר עוֹלָה בְּהוֹנֵן וּמְדוֹקֵדֵק לִפִּי מִה שֶׁפִּרְשְׁתִּי שֶׁשְׁפִיר שִׁיעוּר שְׁלִיעַת עֵין בְּדְבָרֵינוּ לְלִי הוּא י"ו מִילִין כְּפִשְׁטוּתוֹ שֶׁל הַגַּמ' דְּבֻרְרוֹת הַגָּל וְהוּא לְהִידוּעַ וְעַל אֵינוּ יָדוּעַ הוּא פְּרַסָּה וְכְמוֹ שֶׁכְּתִב רַשִׁי בִּיבְמוֹת ק"ב ע"כ בְּד"ה מִן הַאֲרֻכּוֹס דְּחִישִׁינִין שְׁעֵלָה בְּרַחוּק פְּרַסָּה כִּי הוּא רִאִיתָ שִׁיב זֶה פְּנִיעָה לְרִאִיתָ כִּלְיֹת וְכְמוֹ שֶׁשִׁיעַדְתִּי בְּשַׁעַד יֵשׁ מִהֶלָּה דְּכ"מ ל"ג א' דְּתַנָּא וּמִדְּדַע עֵמוֹ עַד פְּרַסָּה אֲבָל אִם נִשְׂרַשׁ דְּשִׁיעוּר רִאִיתָ הוּא רַק מִיל וְיִלְעַךְךָ לְפִרְשׁ כְּמוֹ שֶׁכְּתִב הַגָּאון מוֹהֲרָם בְּדְבָרֵי רַשִׁי הַגָּל שֶׁהוּא דֶּרֶךְ גּוֹמָא וְהוּא דְּחוּק מֵאֵד :

יד אֲמַנָּם הַחֹשׁ יִכְחִים לֹזֵם בְּשִׁנְחָפּוֹס לֵהָא דְּלֹאֲמֵר הַגַּמ' בְּבֻרְרוֹת (נד) דְּשִׁיעַת עֵין הוּא י"ו מִילִין דְּאֵין מִי שְׁיִכּוֹל לְרִאוֹת כ"כ בְּרַחוּק וְרַק נִתְחַת דְּהַחֵם שְׁלִיעַת עֵין הַרְאוֹת הוּא מִיל כְּמוֹ שְׂמַבְרָא מֵאֵד דַּע"ז (ס"ט ע"א) וְהַגִּיגָה (כ' ע"ב) וְיִזְמָא (ס"ג ע"א) וְזִילְקוּעַ פ' חָלָא כִּי חֲרָאֵה יִכּוֹל אֶפְ"י מִרְחוּק מִיל וּמִי שֶׁהוּא מְעִיב לְרִאוֹת בְּדֶרֶךְ הַפְּלָגָה יִכּוֹל לְרִאוֹת פְּרַסָּה וְיוֹתֵר וְכְמוֹ שֶׁכְּתִב בְּעַל קֶרֶבֶן נִתְגַּלָּא שִׁיב מְבֹיָה רִאוֹת שְׂרָאִים בְּרַחוּק וּבְהַמֵּסָה מְבֹאֵר בְּדְבָרֵינוּ שֶׁהוּא מִיל וְכֹאֶשֶׁר בְּמִשְׁחָלִים אֲסוּר אִף אִם הַמַּעֲדִיר הוּא מִמְעִיבֵי הַרְאוֹת בְּרֹחוּף בְּרַחוּק לִבְּנֵי בִיחֵר רַשִׁי שִׁיב לְחֹשׁ שְׁעֵלָה בְּרַחוּק פְּרַסָּה וְיוֹתֵר וּמִשְׁמַעֲנוֹ רַשִׁי דִּינָא בִּזְהָ דְּאֵין מַעֲדִיר לְהַחֲרִי לְתַחֲחִילָה אִף בְּעַל רִאִיתָ שְׂרָאוֹת בְּרַחוּק פְּרַסָּה וְיוֹתֵר :

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִישׁ חֶלֶק א

וְלִשְׁמֵת ר"י חֵין לְרִיךְ כָּלִי שִׁיעוּדוֹ הַעֲדִים רַק שֶׁלֹּא עָלָה
בְּחֶלֶק הַסּוֹף שֶׁנֶּפֶל :

בב אבל כִּבְר כְּתִבְתִּי שֶׁם בְּמַעֲרַכָּה שְׁלִישִׁית קֶרַח הַנּוֹרָא
בְּסוֹף אוֹת (בט) דְּמַסְחִימַת הַכ"ס וְהַע"ז שֶׁכִּתְּבוּ
שֶׁבְחָלֵל הִקְרָה דִּינֵי כְּמוֹס שׁוֹל"ס מִשְׁמַע שֶׁהַסְכִּימוּ אֵף שֶׁלֹּא
לִרְךְ בִּיעוּד הַעֵד בְּרָחָה בְּשִׁעוֹר בְּלִיעַת עֵין וְרַק בְּעֻדָּה
שֶׁלֹּא עָלָה מִחֲלָל הִקְרָה כְּמוֹ בְּכָל מַסְלִ"ס הַגִּי' וְכַעֲזָה"י שֶׁם
בְּאוֹת (ג) הַבְּחִי רַח"י מִהֶרְמַז"ס וְש"ע לֹאז וְהַ"כ עוֹלָה עִיקָר
לִכְבֵּל כֵּן וְהוּא ע"פ שִׁמְעַת ר"י :

הַלֵּךְ הַתִּירָה וְכִיּוּל חֶשֶׁב בְּנֵי וְכִיּוּרֵה הַאֲוֶפֶן שִׁים לִסְקָל לִפִּי
חִילּוּקֵי הַטַּעֲמִים וְהָיָה עוֹלָה הַסְכָּרָעָה לִפְנֵי"ד וְיִרְאֶה כַּת"ר
וְיִכְרִיעַ כְּאֶשֶׁר כִּבְר מַלְחֵי אֲמוּרָה שֶׁרַק בְּחִי לְבוֹת הַלְמוּד
מִחֲבוֹס אֵל רַבֵּן וְאַחֲרָי הַכְּדֻשָּׁה כַּת"ר דַּעֲתִי בְּעָלָה וְהַ"כ יִקִּים
בְּחִיזָה אֲוֶפֶן אֲהִיב כְּעַבְדִּי דְּמַתָּא מִתְּסִיב וְה' יַחֲזִיק בְּדֶרֶךְ אֱמֶת :

בִּיטוּל וּפְתִירַת חֲשֵׁשׁ שְׁלִישִׁי

מה שֶׁחֵין דּוֹמֵם לִקְרָה שֶׁחֵין מִזֵּי בֶּה הַלֵּלִים כְּמוֹ בְּכִיּוֹת
עָלִים בְּמַלְוִי"ס בְּרַחֲמֵי הַקְּלוּתָה גַּם הַחֲחִיזִים בְּרַחֲמֵי
הַעֲלִים הוּא נֶקֶל :

בג הנה לִפִּי מִה שֶׁכְּתִבְתִּי בְּהַטָּעִים שְׁמוֹתֵיהֶם בְּנֶפֶל לִחְלָל הִקְרָה
שֶׁהוּא מְכֻסֵּה דָחִין בּוֹלֵט הַכּוֹס תַּחַת הִקְרָה וְהוֹלֵךְ
הַנֶּהֱרַ בְּקֻקֵּט וּמִשָּׁךְ שִׁוּרֵד בְּמוֹרֵד בְּשִׁיעוּרָה דְּבִלְעִית עֵין הוּא
יֹתֵר מִשִּׁיעוּרָה דִּלְיִחָה הַנֶּפֶס הַלְוִי הַתִּירָה כְּשֶׁלֹּא עָלָה בְּשִׁיעוּר
שְׁלִיעַת עֵין צִוּם וּמַכְשִׁ"ס לְעַם הַב' שֶׁלֹּא יוּכַל לִהְיוֹל בְּרַחֲוֶק
שְׁלִיעַת עֵין בְּלִילָה בְּלִי הַרְמָה רַחֵם כְּרַגֵּעַ הַנֶּה לִפִּי"ד מַסְפִּיק
כְּשֶׁנֶּדַע שֶׁלֹּא עָלָה בְּשִׁיעוּר שְׁלִיעַת עֵין בְּלִילָה וְהַ"כ אַחֲרֵי
שְׁעִינִיטוֹ הִיב צִוּם וְשִׁיעוּדוֹ מַסְלִ"ת אֲחִירוֹ שֶׁסֶהו ג' שְׁעוֹת וְהַ"כ
עָלָה מֵאִי נִפְקָא מִיֵּדִיב בְּמֵאִי דְּמִזְוִי יֹתֵר חֲלָלִים וְהַ"כ בּוֹיֻבֵּל
לִחְחֻז וְלַעֲלוֹת כִּיּוֹן שֶׁלֹּא עָלָה וְהַכּוֹס וְהַדָּחִי דָּחִין בּוֹלֵט כָּלִי
מִתְּחַמֵּת אֲלוֹ הַחֲלָלִים וְהָיָה שׁוֹם גִּלִּים שְׁמֵהּ וְכִבְר בִּיאֲרָתִי לְעִיל
בְּאוֹת (ח) שְׁעִינִיטוֹ שִׁיךְ יֹתֵר סְבִירָה הִתֵּר הַסּוֹף כִּי יֵשׁ לוֹ
מַעֲכָבִים רַבִּים כְּכִיּוֹתָה עַל פְּנֵי הַמִּים מִתְּחַמֵּת שֶׁחֵין חֶלֶק צִין
עַן לִעֵךְ לֹא כְּמוֹ הִקְרָה בְּתַחֲתִיתוֹ חֶלֶק וְהָיָה מַעֲכָב :

בד וא"כ חֵין מִקּוֹס לְחַשֵּׁשׁ שְׁלִישִׁי הַכֵּל רַק כְּשִׁוְסוֹפֶק לֹא אֵם
רַחוּ הַעֲדִים בְּכָל שְׁלִיעַת עָיִם שֶׁלֹּא עָלָה וְכַחֲשֵׁה
רַבִּיעִי נֹזֵכֵר זֶה הַסְּפֵק וְש"פ חֵין מִה לְהַתִּירָךְ כַּעַת וְכִיּוּל
וְכַתִּירָה חֶשֶׁב רַבִּיעִי יִבְאֵר בִּיטוּל גַּם לְחַשֵּׁשׁ הַשְּׁלִישִׁי וְכַמֵּה
אֲדַבֵּר מִזֶּה בְּעוֹה"י :

בִּיטוּל וּפְתִירַת חֲשֵׁשׁ רַבִּיעִי

והוא אֲלוֹי חֵין הַמְּכֻוֶּן בְּהַעֲדָתָה מַסְלִ"ת שֶׁסֶהו ג'
שְׁעוֹת וְהַ"כ נִרְאֶה ע"פ הַמִּים רַק עַל חֶלֶק הַמַּגּוּוֶּה
שֶׁהוּא לִפְנֵי שְׁעוֹת הַעֲלִים בְּמַעֲלִית הַמִּים וְהַ"כ עַל חֶלֶק
שֶׁבְּמוֹרֵד שֶׁמְכֻסֵּה וְהָיָה נִרְאֶה מִים שֶׁלֹּא שְׁמוֹ לֵב לֹא כְּמוֹ
שֶׁבִיאֲרָתִי לְעִיל הַטַּעֲם :

בה הנה כִּבְר בִּיאֲרָתִי לְעִיל בְּתַחֲתִית חֶשֶׁשׁ הַסֵּנִי שֶׁרַק לִפִּי עָשֵׂה
הַרְחֵבֶן וְלִדְעָה ר"ת לְרִיךְ בְּנֶפֶל לִחְלָל הִקְרָה בִּיעוּד
שֶׁלֹּא עָלָה בְּשִׁיעוּר שְׁלִיעַת עֵין הַיּוֹם וְלַעֲטֵם הַב' אֵף לְבִיעַת ר"ת
חֵין לְרִיךְ רַק בִּיעוּד עַל שִׁיעוֹר שְׁלִיעַת עֵין בְּלִילָה וְלִשְׁמֵת ר"י
חֵין לְרִיךְ כָּלִי בִּיעוּד הַעֵד רַק שֶׁלֹּא עָלָה מִחֲלָל הִקְרָה לִבְרִיאֲרָתִי
כְּכִמוֹ כֵּן שִׁיךְ טַעֲמִים הַכֵּל בְּשְׁעוֹת הַעֲלִים עָלֵי מִים וְכִי כֵּן
רַחֲוִי לִכְבֵּל מִתְּחַמֵּת כֵּכָן מִזְכָּה מִסְחִימַת הַעֲוִ"ז וְהַכ"ס וּמִהֶרְמַז"ס
וְש"ע הַשְּׁחִייעַ לֶסֶס וְהַ"כ חֵין לְרִיךְ לֹא כָּלִי עוֹדָה שֶׁלֹּא עָלָה בְּחֶלֶק
שֶׁפְּרוֹס הַעֲלִים וְהָיָה מִקּוֹס לְחַשֵּׁשׁ שְׁנַחֲשׁוֹת שְׁעוֹדֹת הַמַּסְלִ"ת הוּא
רַק שֶׁלֹּא עָלָה בְּחֶלֶק הַמַּגּוּוֶּה לִבְרִיאֲרָתִי שֶׁחֵין לְרִיךְ לֹא כְּזֶה
לְהַעֲדָתָה עַד אֲפֶס כְּאֶשֶׁר יוֹסֵפֶק לֹא שֶׁלֹּא דְמִי שְׁעוֹת עָלִים
לְמַכְסֵה הִקְרָה מִתְּחַמֵּת שְׁמִזְוִי חֲלָלִים בְּרַחֲמֵי הַקְּלוּתָה וְגַם שִׁים
דְּרַךְ אֲחִיזָה בְּהַעֲלִים כְּמוֹ שֶׁבִיאֲרָתִי לְעִיל בְּחֶלֶק עַץ חַיִּים אוֹת (כו)
שֶׁהוּא

יז ועיין מִה שֶׁכְּתִבְתִּי לְעִיל בְּמַעֲרַכָּה שְׁלִישִׁית קֶרַח הַנּוֹרָא
אוֹת (ב) שֶׁכְּתִבְתִּי דְּמַסְחִימַת מִתְּחַמֵּת הַרְחֵי' שֶׁאֲמַר

רַבִּי עַל מִה שֶׁחֵין שֶׁכִּנְסֵם אֶחָד בְּמַסְלִי"ס ש"ד וְשִׁקְשֵׁק עָלָיו
כֹּו' כְּמוֹ גְּדוּלִים דְּבָרֵי חֲכָמִים שֶׁהוּא לֹא דְמִי כָּלִי לִנְפֵל בְּחִירִיפּוֹתָה
דְּנִכְרָה שֶׁהוּא עַדִּיין חֶשֶׁשׁ רַחֲוֶק שִׁוּבֵל לְבַשֵּׁה אֵל תּוֹךְ מַחֲשֵׁ"ד
וְשֶׁלֹּא יִמְלֹא פַתְחָה וְשׁוֹב יֹרֵחַ לוֹ כְּשֶׁמֶשׁ וְיִאֲוֹמַת לֹא דְבָרֵי
הַכְּמוֹס מִתְּחַמֵּת זֶה הַחֶשֶׁשׁ מִהֶלֶלֶה שֶׁל מַחֲשֵׁ"ד וְהַ"כ מִהֶלֶלֶה ע"י
שְׁעוֹלָה בְּרַחֲוֶק מַסְלִימַת עֵין הוּא תְּמוֹס וְזֶה מֵאֲחֹד הוּא וְהַ"כ יִדוּעַ
לֹא אֵם יַעֲלֶה כִּךְ כִּי לֹא דְמִי כָּלִי לֹאז שֶׁכִּנְסֵם לְתוֹךְ הַמַּחֲשֵׁ"ד
בְּכוֹוֶה וְש"כ שֶׁרַק דֵּן רַבִּי מִמֶּה שֶׁחֵין שִׁוּוִיר דְּרַךְ הַלֵּלֶה
עָתָה וְעַרֵם זֶה לֹא יִדְעִנוּ כָּלִי אֲוֶפֶן יִלְוִייר דְּרַךְ הַלֵּלֶה וְהַ"כ
ע"כ לְרִיךְ לֹאז שֶׁנֶּדַע הַשְּׁקָעָה נִמְנַע לְגַמְרִי שִׁימְלַע לְהַלָּה
מִשִּׁיעוֹר שְׁלִיעַת עֵין וְלִפִּי זֶה הַסְּכָרָה יַעֲלֶה הִתֵּר בְּעֵינֵי הַטוֹפֵל
בְּחֶלֶל הִקְרָה וְכֵן בְּעִינֵינוּ אֵף לְבִיעַת ר"ת דְּבִנְחָנֵעַ לְגַמְרִי לֹא גִזְרוּ
רַק שִׁיחִים בְּאוֹפֶן שֶׁלֹּא יִהְיֶה הַשֶּׁשֶּׁה מִמַּחֲשֵׁ"ד וְכִבְר בִּיאֲרָתִי בְּאוֹת
(ג' ד' ה') סְבִירָה הִתֵּר אֵף לְבִיעַת ר"ת שֶׁחֵין לְחוּשׁ בְּעִינֵינוּ
מִהֶלֶלֶה שֶׁל מַחֲשֵׁ"ד וְהַ"כ בְּפִיר אֲחִיזָה מִה שֶׁכְּתִבְתִּי בְּטַעֲם בִּיעוּל
וְכַתִּירָה לְחַשֵּׁשׁ שֶׁנִּי מִתְּחַמֵּת טַעֲם א' בְּכֻזָּב דִּיבּוּרֵי עָתָה שֶׁלֹּא
יוּכַל לִהְיוֹל בְּרַחֲוֶק מַסְלִימַת עֵין בְּחֵין גִּלִּים וְרוּחַ כּוֹסֵר וְהוּא
דוּקָא אֵם שְׁעוֹת הַעֲלִים הוּא מִשָּׁךְ פִּרְסָה ד' מִלִּין אֲבָל אֵם
הוּא רַק מִלִּי לִבְד אֵף שֶׁכְּתִבְתִּי לְעִיל אוֹת (טו) בְּנִעְנִין דְּרִבֵּן
אֲיֻסָּר לְתַחֲחִילָה מַסְחִי"ס יֵשׁ לְסִמּוֹךְ עַל דַּעֲתָה הַגִּלְוִן מוֹהֲרָ"ה
וְהַכ"ס וְקִרְבֵּן נִתְּגַלֵּל בְּשִׁיעוֹר שְׁלִיעַת עֵין חֵינוּ פִּרְסָה רַק מִלִּי
לִבְד הַנֶּה לִפִּי"ד לֹא יַעֲלֶה הַתִּירָה בְּעִינֵינוּ רַק לְבִיעַת ר"י לִבְד
שֶׁכִּסּוֹג דֵּלֵא שְׁכִיחַ מִיעוּט הַלֵּלֶה לֹא גִזְרוּ וְשִׁפִּיר יֵשׁ לֹאז דְּבִיאֲרָן
גִּלִּים לֹא שְׁכִיחַ מִיעוּט הַלֵּלֶה וּמֵאִי דְּאֲמַר רַבִּי כְּמוֹ גְּדוּלִים
דְּבָרֵי חֲכָמִים הוּא שְׁכִמוֹ כֵּן אֵף הַלֵּלֶה בְּרַחֲוֶק מַסְלִימַת עֵין
לִ"ס כְּמוֹ הַלֵּלֶה שֶׁל מַחֲשֵׁ"ד וְגִזְרָה חֲכָמִים הִי' בְּכַבֵּל זְמַן רוּחַ כּוֹסֵה
וְכַעַר וְכִלְכִּילָה כִּיּוֹי עַל הַמִּים מִתְּחַמֵּת הַכּוֹוֹתָה הַמִּידוּת לִבְד :

יח ויצא מִהכ"ל שֶׁכְּאֶשֶׁר בְּעִינֵינוּ מְכֻסֵּה הַנֶּהֱרַ בְּמִשָּׁךְ פִּרְסָה
(וְיֹתֵר הַרְבֵּה כִּי פִרְסָה כָּלִי פִרְסָה בְּלֹא יִגִּיעַ קְרוֹב לִכְפֵּל
לְעוֹמַת פִּרְסָה בְּגַנְמ' ד' מִלִּין) וְגַם חֲשַׁשָּׁה שֶׁל מַחֲשֵׁ"ד לִיכָא
בְּעִינֵינוּ עוֹלָה סְבִירָה הַתִּירָה יֹתֵר מִנְפֵּל לִחְלָל הִקְרָה שֶׁתִּירָה
סב"ה וְגִלְוִנִי זְמַנֵּי וְהַתְּחַרּוּמִים שְׁעוֹלָה הַתִּירָה אֵף לְבִיעַת ר"ת
וְכַפְסִיּוֹת דְּבָרֵי רַשִׁ"י שֶׁהוּא שִׁיעוֹר פִּרְסָה אֲשֶׁר לִפְנֵי"ד נִרְאֶה
שֶׁהוּא מְדוּקָדֵק וְשִׁכָן הוּא הַעִיקָר :

יט אבל כֹּזֵה הַאֲוֶפֶן יַעֲלֶה הַתִּירָה אֵף לְשִׁיעַת ר"ת בְּחַשׁ
שִׁיעוּדוֹ הַעֲדִים שֶׁלֹּא עָלָה דְּרַךְ חֲלָל וְנִקְצַב כָּלִי
מִשָּׁךְ שְׁלִיעַת עֵין הַרְחֵיחַ שֶׁחֵין יֵשׁ לְחוּשׁ לְשִׁמָּה עָלָה דְּרַךְ
אֲיֻז חֲלָל כְּאֶשֶׁר לִר"ת לְרִיךְ לְחוּשׁ לְמִיעוּטָה דֵּלֵא שְׁכִיחָה :

כ ב הוכחתי בְּמַעֲרַכָּה שְׁלִישִׁית קֶרַח הַנּוֹרָא מִן אוֹת (כב)
עַד אוֹת (בט) דְּכָל חֲשַׁשָּׁה שִׁינָא בְּרַחֲוֶק
הוּא רַק בְּאוֹפֶן שִׁוּבֵל לְהַרִים רַחֵם כְּרַגֵּעַ לְשִׁאֲוֶף רוּחַ חַיִּים
לְהַלָּה מִשִּׁיעוּרָה רִים וְכַתִּירָתִי כֹזֵה בִּיאֲוֹרֵה בְּתִירַת רַשִׁ"י שֶׁנִּתְקַבֵּה
כֹּזֵה סב"ה זֶה הַסְּבִירָה שְׁכִלִי הַרְמָה רַחֵם לֹא יִגַּל הוֹכֵר
בְּדְבָרֵי הַב"ה קָלָת וְהָיָה בְּעוֹה"י הוֹכַחְתִּי וְכִיאֲרָתִי וְכִירְרָתִי
כְּסוּגֵן אֵף הַעֲלִי דְּבִשִּׁיעוֹר שְׁלִיעַת עֵין בְּלִילָה מַסְפִּיק שֶׁלֹּא
עָלָה דְּרַךְ חֲלָל נִקְצַב כְּשׁוֹב חֵין לְחוּשׁ אֵף לְבִיעַת ר"ת שִׁינָעוּל
כְּאֶשֶׁר מְכֻסֵּה בְּקֶרַח וְהָיָה יוּכַל לְהַרִים רַחֵם וְלִשְׁמֵת ר"י חֵין
לְרִיךְ כָּלִי בִּיעוּד הַעֵד רַק שֶׁלֹּא עָלָה מִחֲלָל הִקְרָה שֶׁנֶּפֶל כֹּזֵה
וְדִינוּ כְּמוֹס שִׁים לֶסֶס הוּא מִמֶּה וּמִבְּאוּרֵה שֶׁאֵף לִפִּי"ד הַטַּעֲם
שִׁיךְ הַכֵּל בְּמַכְסֵה עָלִים עַל פְּנֵי הַמִּים כְּמוֹ בְּמַכְסֵה קֶרַח
אַחֲרֵי שֶׁחֵינוּ בְּהַרְמָה רַחֵם :

כא וא"פ שְׁמַקּוֹס שְׁמִיקָל חִיזָה פּוֹסֵק לֹא נוֹכַל לְהַקֵּל רַק
מִקּוֹס שְׁשִׁיךְ כָּל טַעֲמֵי דְּכִתִּירָה שֶׁאֲלוֹי לֹא הַתִּיר
רַק מִתְּחַמֵּת לְרִיךְ כָּל הַטַּעֲמִים וְהַ"כ כְּאֶשֶׁר יֵשׁ נִפְקָא מִיֵּדִיב גְּדוּלָה
צִין ב' הַטַּעֲמִים הַכֵּל דְּלַעֲטֵם א' חֵין הִתֵּר רַק כְּשִׁים עוֹדָה
שֶׁלֹּא עָלָה בְּשִׁעוֹר שְׁלִיעַת עֵין צִוּם אֲבָל לַעֲטֵם הִתֵּר
ב' מַסְפִּיק בְּרַחֲמֵי שִׁיעוֹר שְׁלִיעַת רַחֵם בְּלִילָה אֵף לְשִׁיעַת ר"ת

מאומה דגא דכ"ח מן הסבא חף בלי ראיה כלל אשר לשיטת ר"י אין מקום לגזירת חכמים בנפל בחלל הקרח וכן בענייניו במכוסה בעלים ושטות הוא לפענ"ד :

כח ויען כי עד עתה צביטול חשם הראשון וחשם השני בעלתו לדדי יותר חף לשיטת ר"ת הגם שצידדתי ובארתיו בעזה"ל לעיל דהעיקר להקל כשיטת ר"י לכן לא אהדל לבדד לדדי ואופני הסיוע צביטול חשם שלישי ורביעיית אשר החשבות שנים המס כחד לבד כנ"ל והוא : כי הנה כבר ביארתיו לעיל בזה (ב) דבין בנפל לחלל הקרח ובין בענייניו בני צביטול שלישי עין בלילה שראו בלח עלה וביטול שלישי עין בלילה הוא מוטע מאוד בערך שלישי עין ביום עד שלענין הכרה להצירו הרגיל ואינו רגיל לא יוכר בלילה רק כד' חמות וביארתיו לעיל במערכת שלישיית קרה הנורא אות (ב) שהוא שיטור יורה משנים וא"כ אחרי שבענייניו הים העדות ביום וביטול ראיה שיש בה פגיעה הוא רים לדבר פריעי ובאם ששיטור ראיה ביום הוא מיל בדעת הגאון מוהר"ח והב"ח וקרוב נחלל מהבדד וודאי שכלילה הוא בחוק שיטור רים וכאשר זה השיטור הוא ראיה שיש בה פגיעה אין נפקותא לנו חף אם העד המסל"ת לא שם לב להצבון על עליה דרך חלל העלים ורק ההצבון אם עלה על פני חלק המגולה בלפני העלים מ"מ ממילא הים דואם אם הים עלה בחוק שיטור רים כמו הפוגע במגע הוא שלא יראה צחצחו וא"ל הפוגע לבסוף לב ולעלות על לב ובאם שנאמר כמו בכתבתי ליישב לדברי רש"י ביעלה מדקדק שיטור שלישי עין פרסה ע"פ מה שצידדתי לפי דברי כה"ר ששיטור שלישי עין הוא י"ו מילין בדמוכח מהא דבכורות (ג"ד ע"ב) וביארתיו דהו על ראיה כללית ובראיה כללית ראיה שיש בה פגיעה הוא פרסה הנה לפי"ו אין צורך כלל לסיק לב הרואה להצבון וא"כ אין מקום להפק הרביעי וממילא אין מקום להפק השלישי כמו שצידדתי שהלוי חשם השלישי וחשם הרביעי זה בזה ואם יכול האחד נוכל השני ממילא וא"כ אין מקום לשני ההשבות חף לשיטת ר"ת ואין מקום לחוש רק אם נאמר כה"ש לעיל בזה (טו) במאמר המוסגר שם להעמיד לדברי רש"י ששיטור שלישי עין ביום הוא פרסה בראיה כללית שהוא ד' פעמים בראיה פרטית שהוא מיל ולא מהמת ששיטור פרסה הוא ראיה שיש בה פגיעה לראיה כללית כי החוש יכחיש שיהיה שיטור ראיה י"ו מילין וגם יכחיש החוש לשיטור שיטור פרסה שיטור ראיה שיש בה פגיעה ונאמר הכל דשיטור ראיה שיש בה פגיעה אינה רק רים חף לראיה כללית וא"כ לא נדע דקדוק השיטור אם מספיק שיטור רים לשלישי עין בלילה כי באם שביום הוא פרסה יתכן שכלילה הוא יותר משיטור רים וא"כ יבאר עדיין הפק וחשם הרביעי לשיטת ר"ת : אין לזה נאמר שאף מי שיראה להשוב לשיטת ר"ת יודע בזה כי יש בזה עכ"פ עוד הפק שמא הוא כשיטת הגאון מוהר"ח וק"ג והב"ח דלשיטת עין הוא רק שיטור מיל ורש"י דנקט פרסה הוא דרך גזמא שאף מי שיש לו ראיה משונה ג"כ יש לחוש שיהא צרהוק והיו כה"ס שמא הלכה כשיטת פ"י ואף אם כה"ס שמא ההלכה שרק שיטור מיל הוא שלישי עין בדעת הגאון מוהר"ח וב"ה וק"ג כנ"ל : הליך בעזה"ל ביטול ושהירה לחשם שלישי ורביעי באופן שמשפיק לנו הכנ"ע כמו שכבר נעשה ומבאר בשטר גכ"ט :

עוד לומר חף אם לו היה צורך לבדד שראו העדים מסל"ת שלא ראה בכל שיטור שלישי עין בלא עלה מחללים שצדדתי קצוות העלים וילעך לבטל להאניו יהודי שיפדס דבריו יש מקום לדון דבפיר יסיה מוציל חף עתה והגם שיהיה ע"י שחל מהמת שהסתכלת דבריו היו בלא בשאלה רק במסל"ת שפיר יש לשמוך שוב חף מה שיאמר בדרך באלה והגם שיהיה רק אחרי ימים וזמן אחר ופליגי בזה בפוסקים דעת מ"ב ב"ס מהר"ם ובנימין זאב דנוכל לשאול חף לאחר זמן ודעת מהרשד"ם ב"י אפשר לשאול רק בעת שהוא צווחה משמר והנה כה"ר זה באם שנאמר דהעיקר כשיטת הרב"א וברמב"ן וריב"ם

(ח"א) י"ט

שהוא חשם השלישי שם וא"כ תלוי חשם הרביעי דעסקין בים בחשם השלישי וכבר ביארתיו לעיל אות (בג בד) שאין מקום לחשם השלישי בלא חשמה שנחשב לחשם הרביעי וא"כ מבואר שכלומר יבטל ויבאר חיו מהם מחצטלין שניהם כאחד ושני כחשבות הוא רק חשם אחד לבד לפי דבריו :

בו ומעתה חלל לדון בחשם השלישי הנה החילוק שנחלק במה שמלוי יותר הללים בשטות עליהם ממה שהיה צביטול הקרח הוא רק באשר נאמר שקרה הוי שפיר מיעוט הנמלט מיעוט דלא שביחא ולשיטת ר"י לא גזרו רק בדאיכא בזה הסוג מיעוט המלוי ובכיווי העלים יש שפיר מיעוט מלוי הנמלט ושייך שפיר גזירת חכמים או שנאמר עוד יותר דכלל משל"ס הוא כשראו שלא עלה ובזה כשלא ראו רק בחלל או מקום המגולה גרוע הוא מכלל משל"ס ובאני בקרה שאין מלוי הללים גם אין אחיזה כלל ושפיר חף בראי' במקום הנפילה לבד אין לחוש להלכה בזה הלל דלא שכיח ולא שכיח עליה כי אין אחיזה והוי מיעוט דלא שכיח כלל משל"ס בעלים שיש בקצוות הללים וגם יש אחיזה הוי שפיר שכיח הלכה עד שהוא ככל משל"ס שצריך לראות שלא עלה בכל שעה בליטת הראיה ובזה זה שפיר חף אם נשאת הלא :

בו אבל זה וודאי לא מהבדד לומר שיהיה חף אם נשאת הלא מהמת השבא הנ"ל שבהם כל ההצרות בין ההרים יסבוק ובעיקרם ועקלתון והרוב נמנע הראיה בכל שעה שלישי עין ולא חלקו לנו חכמים ולא להחמיט חד מהפוסקים לבדד זה החומרא דבבבד אין היתר רק כששולט הראיה בכל שעה שלישי עין ומבואר הסיפוק בהשבות הגאון מוהר"ח מוולאזין במק"ח בענף עין אבות השוכה ד' מאות (ב) והלכה ישי"ם וע"כ הטעם דעיקר החשמה חף לדעת הרמב"ן וריב"ם ורש"א דעדות על בסיס שיטור ילידה הפגש הוא לעיכובא מדאורייתא אבל אינו רק על הראיה במקום הנפילה אבל אחר שנשקע ולא נראה במקום הנפילה שוב רובם למיתה הוא ואם נשאת לא הלא וא"כ נחבאר שהשם השלישי הנ"ל שבו תלוי ג"כ חשם הרביעי כנ"ל הוא רק הפק במלתא דרבנן לענין חיבור לכתחילה במשל"ס :

בח ונידון מיני ומינה דבין דכלל משל"ס אחרי הראיה במקום הנפילה הוי רובם למיתה ומה שחבור לכתחילה לשיטת כה"י הוא רק מבוס דאיכא מיעוט מלוי הנמלט צרהוק ע"י ברמת ראש כרגע שאין נראה רק בקרוב שיטור רים ובזב עלה לשפת הנהר כאשר הנהר פתוחה בכל רחבה ומפולש לו העלים אכן כאשר מחופה המים בקרה או בעלים לא ימלט צרהוק מקום כי אין גלים משפילים ולא הרמת ראש ואלו הנקבים בקצוות העלים חף הם יהיה מלויים יותר מבחלל הקרח עכ"ל לעומת כל הבטת במכוסה פגש עד שצדדתי הסקפה ידמה שהוא בלי חלל כלל וכן אומרים כלם לפי הדמיון [וזהו שצדד העד שלא הים בום חלל כי הדמיון צריחך שיהיה לו מלהא דלא רמיא לדקדק בעת בראה וטועה בעת ההגדה] וודאי הוא שלא שכיח הסודמנות וההלכה ונחמנע המיעוט ביותר כי חף בל"ו הים רק מיעוט לבד כאשר ע"כ ח"א לא חלל ואף ביהם מגולה כל הנהר וא"כ לא הוי חו מיעוט המלוי צוודתי ולשיטת ר"י לפי מה שצידד דאשרו לכתחילה מהמת דהוי מיעוט המלוי הנה מבואר דבמיעוט שאינו מלוי חף אם אינו בגדר מיעוט דמיעוטא רק דהוא ממיטוטא דפליגי בזהו רבנן ור"מ בעלמא מ"מ לא הוי גזרו רבנן לאסור לכתחילה רק אם יש בה סוג דהוי מיעוט המלוי [עין במערכת ב חלק א אלקי המנן אות (יד)] ולא במיעוט שהמא וא"כ הדבר פשוט הוא דאין כפרה כלל לומר בהשמה הנ"ל מוחמה שיש הללים בקצוות העלים ובכל השעה הוא כנשר ובאופן שאף בפתוח ממש הוי ג"כ רק מיעוט לבד ובאף במכוסה יהיה הכל מיעוט המלוי זה לא יעלה על לב כלל ובאמת מהבדד דהוי רק במיעוטא דמיעוטא לבד ומתמת זה

שירת עמודי א"ש חלק א

ומה גם שרבים יודעים לשוט ע"פ המים והאש לומר חת בנו ואח"כ יאמר שמפיל ע"פ המים ימים יולא מחזקה חיים וא"כ כמו כן הוא הנופל בימא דסדום בהמים מלוהים וכדפרי"י בלינו מית כלל לירד חסומה כמו שסוף כן הטבע בברי ככל מימות שבעולם שפעם כלל למעלה ולא תהיה למטה ולא ירחם בשום פנים שירד חסומה ויאבד מהעין וזה האופן ל"ע לא מבטי דהם נשאת חלל חלל הוא ממם בחזקה חי ואין חילוק בין ימא דסדום לשאר מימות ולכן לא היה יכול הנמ' לומר נ"מ בזה ולא קשה חו מידי :

והאין להקשות קוש' הגל' לבאורם רק על מה שפירשו הרמב"ם והר"ם בגיטין סס דספינה שנאבדה בשבצרו הכלים והעלים ונשאתם להסגת המים לצד בלי טיגין ומשיעים ואף בלא דליו כלל נפילת אנשים נהמים יולא מחזקה חיים ומתים ענינה חומרי חיים ומתים חלל בימא דסדום ראו נסיות בזה עדיין בחזקת חיים באף חס השגרה הספינה עדיין יבטו האנשים למעלה וא"כ למס חינו חומר הגמ' נפקא מינה לענין זה :

אבל אחרי שבימא דסדום לא מתקיים כלל מה שנאמר יעלו שמים וירדו חסומות כי אין מית כלל לירד למטה חסומה ואף בעת רוח הוטה וסער לבן לא יקרה זה שיבצרו כל הטוין והיולטים והמבטים כי שפירות בלי הסכסס הוא ע"י ירדת חסומה ועל' מהפכת המים יבצרו כי אין טולס חול למתים להוצינה רק הרוח סוער עתה והמתים מיתים ידוה מלפכות מלאכה במים רבים בעת הוטה כי היא יורדת חסומה ועונה שמימה חלל בימא דסדום לא יקרה כה כי לא חרד כלל בחזקיות המים אף לא בחלק ממנה ויולטים המלחים בעת הוטה מרחות להוריד היולטים ועל' לא תבקע ולא יזקוק הרוחות כי היות הרוחות הוא כהם מרחפים בחזק בחור היולטים וע"כ כאשר בזמנינו נחחדו חיות הולכות בלא ויולטים כלל הנקראים (פאראווא סיף) אינם מסתכנים מרחות וככה הוא בימא דסדום ככל החיות ואף לו יהא חס יקרה בימא דסדום ע"י סיפות רחוקות דלא סכינה לא קביא מידי מה שאינו חומר הגמ' נ"מ בזה דל"ס :

או בנראה לפענ"ד לומר דבר מהודם באף לשיטת הרשב"א ורמב"ן וריב"ש בדרך גסה עד שיטור יליאת הנפש מדאורייתא לא נובל גרעתה להחמיר בדעת מהרשד"ם בלא יושל הגדה הא"י ע"י שאלה כשכבר אמר במסל"ה בשאיו בלוחו מעמד חלל לדעת הרמב"ן והשב"א וריב"ש מוכנה דאף בלא בלוחו מעמד שפיר דמי ואם נראה להחמיר בזה יהיה כהרי חומרי דספרי אהרדי דהנה לשיטת הרשב"א ורמב"ן וריב"ש בדרך דוקא שיעירו העדים שסו שיטור יליאת הנפש ומבואר עוד בהרשב"א ומיוחס לרמב"ן ופסק בן ברמ"ה ב"י י"ו סעיף ל"ד דאם העיד העד החמל שטבע חוששין בקורא בן עבישה לשבירת ספינה או נפילה נצד ואף דלא שחא שיטור יליאת הנפש ולבאורם הוא חסומה מאד שאין יפרכו להא דדביהו דר"ג אינכח מחמת הגדה הא"י בחמל מאן איכא ב"י האם טבע חסא ולא אמרו רבין ולא מידי ומבואר שלא דרשו כלל על ענין העבישה חס שחא הא"י עד שיטור יליאת הנפש וכבר עמד בזה במהריב"ל הובא במראות האובאות ס"ק קל"ד ופירך דה"ס נקיט לבן קלילא ונקיט ולפענ"ד אין זה כל ישוב דאין יקרה הנמ' בזה שהוא עיקר ונחלי ובכוס יאמר חכמים הוהו דדריכס כו' כי נובל לעשות בנקל ולומר או דאין דריך כלל שהיה שיטור יליאת הנפש או עכ"פ נובל לומר דכשלא ידענו איך ומה ה' שהעד העיד החמל דיינין להקל שראם שלא עלה בשיטור יליאת הנפש ובמראות הנובאות שסתדל ג"כ בהפחת קוש' הגל' והאריך הרבה באופן שלפי דבריו יחדש חידושי דינים נגד סתימת הפוסקים ולא ראיתי להאריך בזה וסדרי' מבואר' אללי בעזה"י בקונטר' מיוחד :

או ויער כן נראה לפענ"ד בישוב הקושיא החזקה הוזה אשר יאמר ע"ז שסוף ישוב מספיק ולא יפלא לנו עוד שיפח

וריב"ש שהעדות שמעידין דריך שיעירו על שיטור שהיית יליאת הנפש שאל"ס הוא ספק מה"ת וא"כ הוי מחלוקה הפוסקים הכלל מחלוקה בדאורייתא ולריך לריך אחר המחמיר וע"כ סביא כה"ר רח"ס מכרעת לשיטת הרשב"א ורמב"ן וריב"ש מגמ' דשבת (ק"ח ע"ב) וע"פ זה העלה להחמיר בענין לשחול מהעדים שחא בלוחו מעמד על שיטור וליאת הנפש ולכן הסתדל כה"ר להוכיח מהגדת העדים מסל"ה שפיר הוא מבואר שהעידו בלי שאלה על שיטור שסו ג' פעות ויפס הוכיח וא"כ במאי דביארחי בזהש רביעי להספק בהגדת העד שהוא רק על חלק הגלוי לצד ולא על שפה שליטת טיג' בשפה שפוסקים העלים על מים הנס כבר ביארחי לעיל חות (בו) דזה גכ"ע רק חסמא דרבין לצד ומדאורייתא מהפיק בעדות בראו בלא עלה במקום הגפילה וא"כ שפיר יודע כה"ר שבו נובל לסמוך על דעת מ"ב ב"ס מוכה"ס ובגיטין ואף דים חיקון בשאלה אף אחרי יוכ ויומים ואינו זמן שיפרכו דכריהם ופשוט' ואף יש לי טיגן בזה שכתב כה"ר להחמיר בדעת מוכה"ס לענין עדות שסו שיטור יליאת הנפש כשאיו בלוחו מעמד ולפענ"ד נראה בזה עיונה מחמת שני דברים :

לא א במה שהכריע כה"ר בין מחלוקת הראשונים שהעיקר בדעת הרשב"א ורמב"ן וריב"ש שכלה בזה כו' הוי ספק מה"ת והוכיח זה בראי' מסבת ק"ח ע"כ דליאת ההס כי אחא רב דימי אמר מעולם לא טבע גברא בימא דסדום למאי נ"מ וקשה למס חינו חומר הגמ' דנ"מ חס נפל אדם במסל"ה דבימא דסדום אף חס נשאת חלל חלל ע"כ דלריך שחא עד שחלל נפשו ושיהיה מכוסה זה השיטור במים או חס נשאת לא חלל חלל בלי"ן כן הוא אף בכל מימות שבעולם דאף ח"ג חלל ובימא דסדום לא מתכסה במים וא"כ ליבא לחשכותו נפקותא הגל' חלל לדיעות החולקים וסדרי דאין דריך בכל מימות שבעולם שיראו העדים בכיסהו המים בכל שיטור יליאת הנפש ובגפילה לצד יולאח מאיכור ח"א מדאורייתא וא"כ ל"ת היה להנמ' לומר נ"מ דבימא דסדום בזה אף ח"ג חלל והנה זה הרא' והסוכה שאלנו זה יוהר מבנה בסיומי בוילגה ובה לל קורתי הרב המאוה"ג וכו' מוכה"ר יעקב ג"י אב"ד דק"ק ניומלין הסמוכה לוויגלה והקשה לי קובית כה"ר על הפוסקים דסדרי דבעינן שיפכו העדים שיטור יליאת הנפש מדאורייתא שכל"ז אף חס נשאת חלל :

לב אמרתי לו חוד כ"ד דאין יש להוכיח מיניה להכריע בין מחלוקת הפוסקים הגל' דאף הרשב"א ורמב"ן וריב"ש יקשה דעכ"פ אף גדלה שסו שיטור יליאת הנפש יולא מחזקה חיים ומהמים חומרי חיים וחומרי מתים כדאיתא ב"ב כל הגט כאשר עיקר דברי הרשב"א והרמב"ן והריב"ש הוא ליישב מהא דפ' כל הגט הגל' למס הסס הוא בספק חיים ומתים ובגלל במסל"ה חס נשאת לא חלל וחירו דהסס מיירי גדלה שסו כו' ובגלל במסל"ה הוא בדשכו ולדעתם ספינה המטורפת בים הוא כשלא טבעה וכו' בחזקת חיים וספינה שאבדה הוא כשנטבעה ולא ראינו עד שיטור יליאת הנפש או נחזין חומרי חיים ומתים בת כהן לישראל וזה ישראל לכהן לא חלל בחרומה ובימא דסדום שמעולם לא טבע גברא בגלל גברא בים ולא ידענו מה היה בסופו הנראה דהוא בחזקת חי ומה גם חס ידענו שהיה סמוך למקום נפילהו דברים שיוכל להגלל ע"י עלים רפסודות או ספינה קטנה כי אחרי שהוא רק למעלה ולא שוקע למטה ישוע אף מי שאינו חומן במלכת השטח כי האומנות הוא שלא ישקע למטה וא"כ קשה אף לשיטת הרשב"א ורמב"ן וריב"ש למס לא אמר הגמ' נ"מ לענין זה שבימא דסדום הוא בחזקת חי :

או אבר העיקר בזה דאף זה שנוחטים חומרי חיים ומתים הוא רק שראינו עכ"פ נאבד וכסוה החסום ולא עלה חיקף למעלה כי כסוה המים או גלגלוהו אכן בלא זה ים הרבה נופלים ועולים חיקף וכל אדם יכול לשוט מעט

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִישׁ חֶלֶק א' לח

חו' חף צה"ח הדין כמו צה"ח ואין כוח חוקם דהיה קול מעלים חף מעלים הקרובים ולכן כפלה נחודע לנו ביחוד הצדקה העד בחמר מצע חייבין שקורא לפילה לבד עביעה ומס שלא חמרו ולא מידי לדביחם דחשא כי אחרי שתנסה חוקם הוא בדרכה מה"א ביחוד דבריו ודייקה וח"ס חונסם ומוכה נפ"ו דלשונם הרב"א ורמב"ן ור"ב"ש דלריך שיעיד העד ששאל עד שיעור ילידת הנפש ויכל להדרם מה"א שכבר חמר במסל"ח שיפרם דבריו חף שלא בחותו מעמד לאחר זמן :

ואם כן ספיר יוכל להדרם חף עתה שיפרם דבריהם אם התבוננו לראות בשטח ששנע עין שלא עלה מבין העינים וזאת ששם הוא מקום מיושר שטח פרסה ד' מילין יבואר לנו שלא עלה בכל שטח רחב ששולט ביום לפי פשטיות דברי רב"י כאשר ביארתו בעיניו שיש לפדם לרש"י שהוא בדקדוק ולביטת הגהון מוסר"ה וצ"ח וקרנן נתחלל מספיק באם שביעור מיל אחד הוא מקום מיושר ואין דבר חולץ בפני הכחות שבו וודאי דאין נפקותא כלל כמה שבשטח עלים יש חללים מזוים יותר מבקרה וזיה הסיתר מפולש ביותר :

אבן לפי מה שהעלינו לעיל עד אה"ה (ל) ולא עד בכלל חין לורך לכל זה ויכל ענין מותרת האשה ואין לחוש לחשב ביוסי ורבינו ויסתיע לזה סתימת ה"ש והע"ז וסיעדתי לעי' גם מרמב"ם וב"ע דלא ביארו עממא דהגמא דסמקי שהוא מבוס הספלה גלים לבד שצ"ע בזה צעת שמכוסה בקרה שאין גלים בריא האשה וע"כ דבזה לא לבד בלגמא דסמקי אלא חף בנדר הדין כך וסוף בכלל מים שיש להם סוף ופסתי חלל הקרה שגל בן הוא הסוף וסוף הדין בנדרות ואגמים ואין חינוק חף אם סמוך היו נדים גנים וגעסם שם הללים רבים וכן חף אם הוא ציומי ניסן שכבר הזמן הוא הם ורק עדיין לא נחם הקרה כאשר יקרה כן בכל שנה שמקורם יבא זמן החם וקרה עדיין מכסה עד יזדה השמש יום אחד יום וסעיקר ע"י גשם בומף ישכר הקרה וא"כ חף שבזמן שכבר בא זמן החום לא שייך סברא דהיה לריך להיות קול מעלים והימים הסכרתי מחמת קור כמ"ש לפני קרתו מי יעמוד חנן כשכבר בא חום אין זה הוכחה כלל גם ידוע בזההחלה הסברת השלגים צריחה החום חלל שפת הנסר נפתח מקודם הקרה וחיכך פתוח בכל שפת הנסר ועכ"ז לא חייבין בזה להלל ע"י מהפ"ד ומסתה אין עוד כוח לד לחלק מעניניו מחמת שום חשב מחשבות הארבעה שדברנו מהם עד עתה ואף שלא נדע זה רק מסתימת דעותינו האחרונים ומסעד סתימת הרמב"ם וב"ע חלל אחרי שיפסתי לכל קוב"א וביארתו בעיניו הכל בעצם נכון ראוי לילך צעת בעקבות סתימת דעותינו כנ"ל :

סליק בעוה"י

ביטול וסתירת חשש חסישי

והוא מחמת שלפעמים עומד עין בלכסון כסולם מוצב חרנה ורחשו למעלות המים ואולי נעשה ע"כ מהילה מללת ושמה הוא יותר שכיח מכלל משאל"ם עד שבוש חף אם נשאת חלל וסעיקר מה שבוש יתכן שיביא חף בחריפותא דנדרת מקום שגלל הנעצב וגושאו חריפותא דנדרת :

בהנה מבוחר ביצמות קב"א ע"א בזה שניכנס אחד למחמור מכמורים צירדן ונכנס לתוך המחילה וסקעס עליו חמה ולא מלא פתחה ושאל עליו חזירו עד שתלא נפשו ולמחר וזחה לו החמה ומלא פתחה וזא ומלא הספד גדול בתוך ביתו ואמר רבי ע"ז כמה גדולים דברי חכמים שאמרו משאל"ם אשחו אסורה כו' מזה נוכל ללמוד בזההלע שאף באופן כזה שראינו נכנס לתוך מחילה ש"ד ולא עלה שאם נשאת לא חלל שאל"כ שבוש חף אם נשאת חלל דלא כיו רובם למיתה בזה ומה שבמשאל"ם א"כ לא"ה הוא רק מבוס דרובייהו לא יובילם המים כלל לתוך המחילות ש"ד שגובנה שפת הנסר

שיטת הרב"א ורמב"ן ור"ב"ש ושסתם כן הרמ"א וביה' דברי הגמ' מדוקדקים בקילורו פסגמ' מספר לנו שהחלה חמירה ח"י סתים במסל"ת בסתימות עבש חשא ור"ג חמר האלקים חכלו כוורי לחשא רק דרך חכל ולער חמר ולא סתים מבורר כן כי לא כונן עדיין חף ומס היה עביעה חסה ולא יפלה חף חמר בלשון שבוש כי קא חוין שחמר האלקים שחכלו כוורי נחשא ומנא ידע שחכלו כוורי או חם הוא שלם עדיין ומס גם שמשבט היה לדחות כל דבר מה לחון כדחיתא בפ' המוכר את הספינה (ד' ע"ג ע"ב) יעו"ב ברשב"ס בד"ס ואדחורו מיל וטור חם חכמים החמינו למסל"ת נענין ענוגה מהמת סברא דדייקה ומנסבה חלל ים מקום מן הדין נענין שבוש שיכול לשבט שחמה הוא כן [ומזה קשה על דברי הנדה מרדכי סוף האשה בפרק בשם מוסר"מ וז"ע] אלא ע"כ דרך לעק האלקים על חכל ולער שיכול להיות שלא יבא חשא חף לקצורה ודביחם דחשא הנסב שחמר ע"ד החמה ואגס ואנסיבה ולא חמרו לה רבנן ולא מידי כי חוקם גדולם הוא באף האשה שמהירים לה ב"ד ע"פ ע"א או מסנ"ת היא דייקא ערס מנסבה ומחמת כן החמינו רבנן לע"א ומסל"ת ואף שלא ידענו חף ומס הדייקא והנה בזה דחא"י היה ממכירי בית חשא כמו דחמר מאן חייבה ביה חשא כו' ואין יתכן דלא הדייק החשם ערס מנסבה לדרוש מה"א חף היה ענין חוין העביעה חם לא דחא רק שצירת ספינה לבד ואם ששאל עד שיעור ילידת הנפש ומה גם לדביחם דר"ג דהיה היתה חשת חצר ואמרינן בפסחים ד' ע"ב דחוקה להבד שחינו יונא מתחת ידו דבר שחינו מהוקן ואם בולה וודאי שח"א לשאלו ולבדד יעיוין בתום יסתיים שם ע"כ ד"ה לאו יעו"ב ומכס"כ בזה דהיה חולא ומנסבה שחמרו שהיא חוקה לכל חשב חף לא חשת חצר ולכן לא היו צריכים לשהול ממנה חם דייקא על ענין העביעה ואמרינן דוודאי דרשב"מ ח"א ערס חנסבה ואם היה חומר לה שלא דחא שיעור ילידת הנפש היתה בזה חשא חשא לפני ר"ג לספר לו שאין מבורר או לא היתה מנסבה ומהו מבוחר שח"א לשאלו בחותו מעמד דווקא שחל"כ חף נוכל לסמוך על החוקם שדייקה ודרשם מה"א כי חולי דרשב"מ אחרי יום או יומים כי היא דחנסבה הוא לפחות אחרי ג' יום דהמנהג :

ומה שבוש הרי"ף והפוסקים דדן דאין לריך רק שהחלה במסל"ת מהא דפונדקית ולא מהא דעצב חשא כי שם בפונדקית רק הכב' לבד השב שהחלה דברים ומבוחר באף שהחלה הדבר לא היה כלל הגדה מפורשת מתיחה ועכ"ז השב החלה ויהיה מה שיביא ומהא דעצב חשא לא נוכל ללמוד רק שכשחמר ספיר במסל"ת שחם הבצל ורק לא פירש יפה נוכל שז לשאל ממנו פירוש דבריו ויהיה עדיין לנו ספק אם רק החלה בדברים לבד ועל כן בחרו הרי"ף והפוסקים יותר להבוס מהא דפונדקית :

לט **ו**מה שלא חייבה דחמרי דחמיר ר"ג ואמר דחשא גברא רבה אם חייבה דסליק קלא חיה ליה ולא דרש ר"ג על ענין העביעה שחולי עלה חיקף כי לסברת חייבה דחמרי דלא משוויין המידה ומחלקין בין ע"ס לח"ח וצח"ח דייבין מהעדר קול ולא חמרינן דחולי חתיליד ביה מומא שנשתקק או חעיקור הלמודים וכדומה הנם לפ"ז לא היה לריך לדרוש על ענין העביעה חולי רק נפל וסליק במקומו כי זה וודאי היה קול צה"ח שוודאי היה מנרך ברכת הגומל ביה עשרה ובהו לורבא מרבנן ומודיע הנם שנעשה לו והיה מפורסם הנם שנעשה לח"ח כחשא ויעיוין במנהגות פ' התכלה (מ' ע"ה) ח"ל רבא צר"ח לרב ולרמו ביה עשרה ונפקו לשוקא ומפרסמא למלתא ע"כ הרי דכל ע"י עשרה מתפרסם וא"כ וודאי דהיה מתפרסם כשהיה מנרך ברכת הגומל ביה עשרה בקרוב למקום נפילתו וכל זה הוא לסברת חייבה דחמרי חכל לפי לישנא קמא וכדקיי"ל כן שלא שאל לורבא מרבנן ל"ש חונס דעלמא כו' : השוו חכמים מדותיהם ולא חילקו בין איש לאיש ומקום ממקום וחששו חמיד לסעדר קול לחיו סיבה שנעשה חלל וכדומה לכן

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִישׁ חֶלֶק א

כוף דעלמא דלא שכיח בכו מחילות ש"ד ובגמר שכיח מחילות ש"ד ולכן בוכחתי שש"כ בקיימו כשיטת ר"י ואין לחוש נחששא של מחילות ש"ד אשר הוא מחששא דלא שכיחא עד שחמר ע"ז רבי כמה גדולים דברי חכמים וכו' וכו' רח"ס שלא נראה ולא נשמע ולא עלה על לב בידיהם הלל ע"י מחש"ד ורק כשים חששא להלל ברחוק מקום באיזה זמן סערת הרוח וכדומה כוז בשו חכמים מדוחייהם וחשבו חף בעת השקטתו ובאופן שהולכת שוקטת שאין חששא להלל של עליה ברחוק עכ"ל עדיין יב חיבור מחמת חששא להלל של מחש"ד כיון שיש בכוונת הלל של עליה ברחוק חבל כשים סוגר ועולר להמים ואין עוד בכוונת חשש עליה ברחוק לא חוששין תו לחששא כל מחש"ד כי לא גזרו רק כשים בכוונת מיעוט המלוי כמו שכתב הר"י בעטם חיבור במשאל"ס וגו' וכבר נתבאר לעיל בזה (בב) דאף בנכנס לתוך המחילה ש"ד הוי ג"כ מיעוט דלא שכיחא עד שאף באופן ההוא לא היה עולה על לב אחד רק גדולים. ומה דברי חכמים שרוח ד' דיבר גם ורחו הטלד בלא היה עולה לחשוב לשום חכם בעולם ועוד כבר נתבאר בזה בזה (בב) בבעניניו עכ"ל אין לחוש ולא שכיח יותר מהלל של הנכנס במחש"ד ואף רחוק הוא מהדעת יותר ור"י אחרי שהעלה וביארתי לזכרון בבעניניו אין חשש של הלל ברחוק מקום כמו בדיון של הב"ח בגלל לחלל הקרח ואף קולא בזה ומסתבר יותר מנפול לחלל הקרח כמו שהארכתי לעיל בביטול ובחירת השבועות רחבון ובני ובליבי ורביעי ח"כ אין עוד לחוש נחששא הלל של מחש"ד ולא לחשש החמישי חשש שימלא מחילות מילות כי חד דיעא לכו כ"ל :

עוד כאשר ביארתי בעש"י לעיל ח"ס (כו) דאף כשהגמר מהעקמת בקרוב למקום הנפילה ובאשר הנסחות בין הסדים יולקין וא"כ לא בולט הדא"י אחרי עקמומיות הגמר וע"ז לא חולקין וכל הוי חס נשאת לא תלא וכו' הכל רובא למיתה וחס יחייב הדעת כיבר בעליון האמור באחרי העיקום אין בולט הדא"י ובפס הגמר פחות להלל וגם נמלאים בנסחות מקומות לא עמוקות שיוכל להביא מעמד היה יתכן בזה המיעוט ההלל יותר ממה שילויי ההלל ששמונה הגמר בעלים מכסה לבסוף שבע"ל לא יבחר חופן לחוש להלל חס לא שיהיה מחילה מעט עקום ולא יהיה יכול לעלות חוקף ולא נשמע גם קול לכן מכמה וכמה לדדים מחמטת כחף מיעוט הלל ואם בנסר פחות ומחמטת חוי רובא למיתה מחוייב שבוש נחמטת המיעוט ולא הוי על כ"ש מיעוט המעט כי בזה פחות הוא מיעוט המלוי מחוייב שלא יהיה בנסר פחות ומחמטת חס בזה חששא בעלים בקרוב רוב נעשים רק ספק לבד ואחרי שחמטת מהדעת הישר בלוי מיעוט מלוי ואם כן אין בסוג ההוא כשחמטת בעלים בשיעור שליטה עין חופן של מיעוט המלוי וכל הסוג הוא באופן שמישוע הנילול לא מלוי הוא הנסר כבר העלתי להלל דהעיקר כשיטת ר"י ושיעורו דלא גזרו רק כשים בנסר עכ"ל חופן שילויי מיעוט המלוי ובשחף בנסר חופן בידיהם בו מיעוט המלוי חששא שפיר אפילו להחליל :

מי **ובמה** שיחייב הדעת ובסברא הישרה יש בזה ג' משניותא לביית לנו ההלכה בעומה יותר ממה שיחייב רק מדרך העין והראיה כי מה שעולה ע"פ העין והראיה מעומק ההלכה יתכן שימלא חיו קושי' למירון שש"י סיכור בני כל הבנין חבל מה שחמטת מעמדותו מלד סברא המחייבת הדן לא יבולל חס לא כשימלא סתירה מפורשת ויאמר בדרך האמר זכחוס (ל"ו ע"ב) רמי ב"ח לרבי יצחק בר יהודה חי תניא תניא ולפע"ד דין הנפל לחלל הקרח שמיירי ב' הב"ה בחבובה ביה כל הגמר מכוסה בקרח כשהכינוי לזה גלויי זמנו מחוייב הדן מן הסברא לבד שכיון שאף בנסר פחות רובא הוא למיתה וא"כ לא בלי ספק שביטוי הקרח חף חס חיוב חללים באיזהו מקומות מיוחדות עכ"ל נחמטת בנסר חלק המיעוט הנמלטים ונחמטת עוד בידיהם בזה מיעוט מלוי שבהם ביה בזה מיעוט מלוי הנמלט יחוייב שנסר פחות ממה לא

כי ילכו במורד כמו המים שהולכים במורד חבל שפיר כאשר יוצאו להוך המחילות שפיר שכיח הלל שח"כ מה נחששא רבי ואמר ע"ז כמה גדולים דברי חכמים אחרי שבוש האופן שחוס שכיח ההלל חלל ע"כ שכל ענין הלל של מחש"ד מבקיעת החמה ומזריחה הוא מלחא דלא שכיחא ולא עלה על לב חכם שיעלה כך ורק חכמי הסודר לפי ברות קדש כל הטלד וכאשר לפי כן חוירו :

ובמיתה נידון ומה הסם שנגזר ממם להוך מחילה ש"ד הוי רובא למיתה ואם נשאת לא תלא קר"ה בעניניו באף חס נחוש ממנו מחש"ד מלחא אחרי לא ידעו כלל חס עלה והרים רחש למעלה מהמים ואם השיג מעמד ולא דמי למחש"ד שנטעו בזה האופן שידיהם שם מעמד והדמת רחש ואף חס נחמט דבמחש"ד נעשה הפסח רחש וע"כ לא שכיחא בלא ימלא הפסח חבל בעניניו חלוי נחשוו רק חלל להרים רחש ולא יכול לעלות וללחא עד חסר אחרי הלל לקרוא בקול לעזר וכדומה חסן לעומת זה יש לדדים רבים דלא שכיחא בעניניו שמה שידעו שיהווה מחילה מלחא לדרך תנאים רבים וכן שלמים חדרא שיעמוד עין בחלסון דחבו למעלות המים שנית שהעלים בנדרה ישיירו מקום להרים רחש לבד וימנעו מלעלות שליטת שידיהם לו בזה המקום מעמד לרגלו באופן שירים רחש למעלות המים רביעית שידיהם סיבה שיופסק גלגולו בהמים בזה בזה המקום ויניחו לעמוד ולהשיג מעמד חמטת שלא ידעו בכוונת חופן למחש"ד שהמחילות כולכות למרחוק תחת הארץ ובדרך עקלקלות מאד וע"כ חף שמוכר גמ' שם שכיח הוי שרנו לכמור מכמורין בירון ואחר נכנס לתוך המחילה ש"ד וקדש לו מקדש שלא מלא פתחה ללחא וחבירו שהא בשפת הכסר ולא שמע מהבירו קול קורא זה לזה לאחר חיכה חו חנה הפסח ובכל השיעור שחלל נפש לא שמע שום קול וקדש וע"כ חס שחבירו וודאי חס ושחלו הספד בביתו על מיתתו ובסכרת שח"כ כולכת המחילה ברחוק עד שנמנע להסמיך קול לעקס החולה לא כן בעניניו שאף חס יכיה חשש מחש"ד מלחא חנה רק מעט בעלה למעלה ובזה שיהי משיג מעמד ומרים רחש וודאי ביה לועק בקול שיושיעו המושיע ומה גם בידע הנעצץ ההוא מהערל ודיבר עמו ביושיעו ולקח ממנו עלה להניח הכוס ולחפוש בבעלים וסחלו יסודים היו שם כלכה בשות וסחורים אחרי הלל נפשות ובזה ביה שומעים חוה קול מחמת העלים היו הולכים אחרי כקול ההוא להלל ולא שכיחא יותר ההלל שנילול זה שנגזר לכמור מכמורין במחילה כל דגים ביה באופן שהולך חס בכוונת למרחוק תחת הארץ שיש לו שם מעמד יפה ובסלכה בעקלקלות ובגלול באופן שבלא חור כחמט חן לראות הפסח ואחרי ביארתי שבעטין עובדא חוה הוי הדן בודאי שחא נשאת לא תלא כש"כ בעניניו :

מד ונידון עוד בזה באחרי ביארתי בעש"י לזכרון באף חס נחוש שימלא מחילות מילות לא יפה כוהיירו ולא שכיחא בכו הלל יותר מן מחילות של דגים כמכר גמ' אשר הגמ' מיירי חף בנכנס ממם להוך המחילה ובכר העלתי לעיל בזה (ב) ששחין חששא להלל ברחוק מביעור שליטת עין חן חוששין גם להלל באוך השיעור ע"י מחש"ד כי ההלל ע"י מחש"ד הוא לא שכיחא וגזר חכמים הוא כשים בזה הסוג חופן בידיהם מיעוט המלוי כשיטת ר"י ושיעורו וסוכחתי זה בזה חלל מהא דהרמב"ם ורבינו ירוחם וש"ע בלא זכרו כלל בעטם באחרי חכמים שחשבו להלל של מחש"ד ולא כתבו רק בעטם האיסור שחא עלה למרחוק וחמוס הוא שהבחינו לחסס המוכר גמ' אשר כ"מ טובא בזה החשש היכה שיש למורד הנסר סוגר ועולר כמו בבתי הרחיים ובמו דיו"ד בסי' שש"ס כ"כ בקס השיעור שם הסופה הר"ף ובמ"ש בזה ומוכח בש"ך שם מבוחר דילוייר גם בנסר שידיהם להמים בוף ובכוס חף להחליל הנשא ולחששא של מחילה ש"ד חן נפקותא במה שידיהם סוגר ועולר להמים כי לא ידעו למים שיש להם

ונעמיק עוד יותר בזה ונחזי אלך הים נידון אם
 היה מוריד אלם בלימון כמסרה לחץ עץ
 ההוא מהאפסוס לעומת ונגד הלב ויהי מה הנחבט לעינינו
 אם תיכף או היה נעשה גוסס ומת עכ"פ מזה ח"כ ועדים
 היה מתרים להמוריד העץ האם ינקם זה הרומא ממשפט
 מות בעענה לומר שאולי אין בעץ גדול כזה ובהורדה מאפסוס
 שידוע שהוא כמאגרא רמה בו וכאשר כבר נהרג שור חף
 בשפת הנהר וכי יסופק שלא יהיה בו כדי להמית לאדם
 כשהולך לעומת לבו ובאופן הצבט שראינו שנקרו מאחזתו
 בהעלים וודאי היו דנים בסנהדרין להרוג להרומא ולא חתמר
 שלא לנו זו החקירה ורק מסורה הוא לסנהדרין מומחין המה
 ידעו בשער ומידת דבר וחבט שיש בו כדי להמית אמת לא
 כן הוא כי אין מסור רק משפט עלם הדין לסנהדרין אבל
 משפט האומד שיהיה בהאבן או העץ כדי להמית הוא מסור
 רק לעדים לבד דהסלכתא וודאי כר"ע (ב"ק דף ל' ע"ב) שאומר
 חף כל שהוא מסור לעדים וא"כ לפי הגדה המסל"ת מענין
 הכחא עץ היו אומדים זה עדים ליש בו כדי להמית והיה
 מתחייב הרומא ע"פ הסתרא העדים מיתה דגינא בסנהדרין :
נוד ראו לבאר שכאשר יאומד האבן או העץ שיש בו
 כדי להמית אם הנחבטים רובם למיתה קיימי ואם
 שטכ"ז בספק הוא עומד ורק מחמת שבסוף עלם שהומת הנהג
 לכן מתחייב הרומא במה שזרק אבן שיכול להמית וכן ה' שמת :
 והנראה מוכרח לומר שטכ"ז רובא הוא שימותו ולא שהוא
 בדרך הספק שבאש שהוא רק מאוסף ואין מחוייב שיהיה רוב
 נהרגין לא ה' הרומא מתחייב מיתה לא מצטי לר"ל (מכות ע"ו)
 דהתרחא ספק לא הוי ההדאה כי ה' הסתרא ספק שאולי לא
 יהי נהרג זה שיטיל הרומא עליו האבן שהוא וחף חליבה דר"י
 דסובר דהתרחא ספק שמים התרחא מ"מ ה' נפטר הרומא באם
 שבי' מאוסף הסריגה כדמוכח מהא דליתא בסנהדרין (ע"ע ע"א)
 דלרבנן וארצ לו וקס עליו הוא פרע לזרק אבן לגו ומקשי
 הגמ' שם ה"ד חלימא דחליבא ע' א"י ואחד ישראל ציניהם
 תיפוק ליה דרובא א"י נהבו אי נמי פלגא ופלגא ספק נפשות
 להקל כנ"ל ויעויין יבחו' שם ב"ד' ה' נמי דשרבו דהגמ'
 אומר חליבא דמ"ד התרחא ספק שמים התרחא אבל כיון שאינו
 ידוע בבירור שיבא לידי רציחה ישראל מקשי הגמ' דל"ל קרא
 וכמו כן אם נאמר דחף ביש בו כדי להמית הוי הסהרגין
 ושאינו נהרגים פלגא ופלגא כלומר ספק השקול קשה בקושיית
 הגמ' ספק נפשות להקל אלא ע"כ דכאשר לפי אומד העדים
 יש בהאבן או העץ כדי להמית הוי או הנחבטין רובם למיתה
 או נעשים גוססים שמתים מזה ההבאה ולמיתה קיימי ועכ"ז
 אם היה אחד מוריד העץ מהאפסוס לעומת הלב כנ"ל ולא
 ידוע מה עלה הסוף כי ירד תאומה או הלכו העדים ולא
 ראו יותר פטור המוריד העץ אבל הוא רק מחמת הסברות
 שכחבו החוס' בסנהדרין (ע"ה ע"א) ד"ה גוסס צידי חדס
 יעו"ש אבל לולי זאת היה מתחייב המוריד העץ בקושיית החוס'
 שהקשו שם שיתחייב הראשון שעשה גוסס אחרי דרובא למיתה
 הוא ובדיני נפשות הולכין אחרי רובא ובאש שאחד הוריד
 עץ כנ"ל ובא השני תיכף ומיד לאחר הכחא העץ לעומת הלב
 וירה חץ והמיתו היה נפטר השני כיון שהלכתא כרבנן דריב"ב
 דבשים בראשון כדי להמית שנעשה גוסס צידי חדס פטור
 השני וכן היה ראוי לדון בזה מדין רובא שודאי רובים נעשים
 עכ"פ גוססים ולא היינו מוקמינן ליה בחזקת חי וצריא לא
 גוסס לחייב מחמת כן להשני שירה החץ ודינא דרבנן דריב"ב
 מבואר שהוא בין הבהו בבת אחת ובין הבהו זה אחר זה וחף
 שההבאה של זה אחר זה היה במהירות באופן שלא ראינו בו
 סימני גסיסה וכן משמע ממה ששנו לשני הדברים כאחד הבהו
 בבת אחת והבהו זה"ז שהכל הוא חף זה אחר זה דומה לבת
 אחת שלא יש זמן להסתבון יפה אם בא לידי גסיסה ולכאורה למח
 לא נוקים ליה בחזקת חי וצריא לא גוסס לשיטתיהם האחרון מיתה
 דבדיני נפשות הולכין אחר חזקה לחייב להרומא כמבואר בחוס'
 כחוצות

יהיה כלל רובא המתיר בדיעבד אם נשאל וכן בענינינו במכוסה
 בעלים בכל שטח הראות יחוייב ג"כ כנ"ל כמו שבארתי בדברים
 האלה לעיל באות (מה) אבל בין בחלל שבקרה ובין בענינינו
 מחמת חיוב הסברא הויכחה שלא היו חו מיעוט המלוי ואין
 בזה הסוג מיעוט המלוי לא ניתנת רק לשיטת ר"י לבד
 ולשיטת ר"י עלם לנו דרך הסותר בין דין הב"ח :
 ובין בענינינו מחמת שני הסדדים כלומר בין מלך דרך העיון
 כמו שהעלתי בדברי שערבתי בעזה"י ובין מלך הסברא הויכחה
 אבל לשיטת ר"ת אין מושיל כלל סברא כנ"ל כי חף בלא מלוי
 כלל והוא מיעוט דלא שכיח מאוד ג"כ נזרז וקיימתי דינא
 דהב"ח חף בדרך העיון והרא"י הכל רק לשיטת ר"י כמבואר
 בחלק קרח הגורא והעיקר תפוצתו בס' ק"ד לא מחוקמי
 צוודאי רק לשיטת ר"י : ובענינינו במה שביארתי בציטוט
 וסתירת חשם ראשון ושני ושלישי ורביעי מבואר הכל פנים
 למעלותא להיתירא יותר מבחלל הקרח שיעלה סברת היתר
 חף לשיטת ר"ת אבל בציטוט וסתירת חשם חמישי הכל הוא
 רק חליבא דשיטת ר"י לבד ומאן דיתוס להחמיר לשיטת ר"ת
 היה עדיין לורך לבד שחין מלוי בשטוח העלים מחילות
 מחילות ויהיה כמו שאמרו לענין מים שיל"ם דלא שכיחא
 מחס"ד ול"ה בזה חף לר"ת אבל לפענ"ד נראה דאין לורך
 לזה דראוי להקל בזה בשיטת ר"י וסייעתו וכמו שביארתי
 והעלתי לעיל בעזה"י בטעם ונימוק שהיא שיטה המחמירה
 בצבלי וירושלמי ושכשעתי קיימא הרא"ש והרמב"ם והש"ע
 והי"ט ומה גם שהוא רק בחומרא דרבנן. שהחמירו לענין
 להתחיל לבד וודאי דיש לילך בזה דיעה שהיא לקולה ומי
 שיחמור לחוש להחמ"י לדעת ר"ת לא ינחה בו רוח חמ"י לפענ"ד :

תם ונשלם סתירת וביטול חמשה חששות

אשר החמשה חששות המה ילאו לחלק בין ענינינו
 להיתר הב"ח בנפל לחלל הקרח ועתה נתבאר
 בעזה"י שאין לחלק בניהו וניתחת העגונה דנקטינן בה
 מלך עומים לשבח שביארתי בעזה"י בדינא דהב"ח כנ"ל
 בלי שום חשם ופקסוק :

ומעתה אוסיף עוד בפעמים אחרים בהתרת העגונה
 דנקטינן בה ובה' אבקש עזר :

ויען כי מחמת הכחא העץ אדון ג' עומים ע"כ חקרא לזה
 ענף עץ עבות

עוד יש לעיין ולדון בענינינו במה שהעיד העד המסל"ת
 שירד עץ מהאפסוס וסברו לעומת לבו ועי"כ עקרו
 מאחזתו צידיו בהעלים וירד תחתיהם ונעלם מהעין וביום
 הקודם ירד ג"כ עץ מהאפסוס וסברו לשור שרצה לשחות
 מים מהנהר ונהרג השור מכה חבטת העץ וכבר כתב אחי נ"י
 ע"ז שראוי להקל ולומר כי כמשפט השור כן משפט האדם
 ולכאורה הוא דברים תפלים לא מתקבלים על הדעת כלל
 כי לא כל העלים שוות ולא כל הזמנים שוות שלא ידמה
 הסודרה ביום רוח סועה וסער כיום השקטה ולא כל החבטות
 שוות ומחבט מאבן אחד שיש בו כדי להמית יש שיומת ע"י
 ויש שיבאר בחיים :

מח אמנם עכ"פ ספק מיתה יש בזה ומלך המקום מסתבר
 בענין האדם יותר שיהיה נהרג כי האדם ה'י
 בחריפותא דנהרג שהולך בע"כ לסוס ורוכבו אבל השור שחה
 סמוך לשפת הנהר ושמא אין הולך המים במורד ובחזק כלל
 ורק הירידה מהאפסוס שהוא כמאגרא רמה לבירא עמיקתא
 פעל החבט הגדול להרוג להשור ובעלים הללו שהנראה שהמה
 להחורה לחץ למדינה (ויכול זה להסתבר) הכל הוא עלים גדולים
 ובכדים חף הקטן שבהם שיש בהם כדי להמית בין בפגעים
 בראש כמו שקרה להשור ובין כשיפגעו כנגד הלב ומה גם שאין
 ידוע ואולי היה העץ שהכה להאדם עוד יותר גדול מהעץ
 שהכה להשור וא"כ מידי ספיקא וודאי לא נפקא :

שורת עמודי איש חלק א

מנחת חרות בשבועה עוף עץ חיות כס' ה' בשבועה להגאון מוסר"ח מוולוז'ין הביא שם בשם הגאון פ"י שז"ח כדורית על המחר בענוה משום ס"ס ופוגע באיסור חשך ח'ס וקרב להרבות ממזרים בישראל הו"ח דס"ס גרוע מרוב (והוא בס"ס שאין בשום ספק מהם רובא כמובן) אכן הגאון מוסר"ח בשבועה ע"ז כס' ו קרב לסוף דבריו שם כתב דלענין דיעבר תלוי אם נחשב לספק קמא לפחות מפלגא כמ"ס הריב"ש אפשר דאין לדמות ס"ס לרובא אבל לפי מה שכתב מהרי"ט ופד"ח ומקורם ברוב מדברי החסיד' בשם דוכחי דחשבינן לסיקא קמא לפלגא ממש הוי שפיר דדין כמו ברובא דאם נשאלת לא תלך ולענין לכתחילה כתב הגאון מוסר"ח דלא תנשא דלא עדיפא ממיטועא דמיטועא ואף בחרי רובי כדמוכח מדברי החסיד' יבמות ק"ח א' ד"ה ולא היא ל"ש לרובא מרבנן וכולך לשיטתו דקבע הלכה מהמת דברי החסיד' כ"ל אבל לפי מה שביארתי שהיה רק - לשיטת ר"ח ולא לשיטת ר"י ושיעורו ואשר ראוי להקל כן אין זה ראוי לאסור לכתחילה :

נד ולפענ"ד לא נראה כלל לדון דיעא דספק ספיקא וענין להחמיר לכתחילה ממה שכתב דמיטועא דמיטועא לשיטת ר"ח דאחרי שפ"ס הוא רק מאיסור דרבנן לבד אין ללמוד רק בשלל היות מלינו חילוק בין רובא נכ"ס אבל מלינו במידת חכמים שיש עלינו לס"ס מדין רובא ודרכי הרשב"ה בשבועה ומביאו בלשון הרשב"ה בי"ד סי' ק"י ס"ק מ"ט ומאריך בביאורו וז"ל שם להלכה לענינו ואשר דאלים היתירו יותר מרוב דהא רבי יוסעבד לגבי יוסחין פוסל בחד רובא ומכשר ס"ס ועוד כתב הרשב"ה ב"ה דף ק"ו דלר"ח שהוא רבינו ישקב אף דדבר שיש לו מחירין לא בטיל אפילו בחלק ועכ"ל בספק ספיקא נותרת ומכ"ס לשיטת הרמב"ם דכל ספק דאורייתא אינו אסור רק מדרבנן א"כ הוי זה מחמת ספק השני ספק דרבנן ואינו ענינו כלל לדון רובא ומיטועא ואחרי שיש חילוק בין רובא נכ"ס ויש לך מעלייתא בס"ס להקל יותר א"כ מנ"ל ללמוד להחמיר בענוה בס"ס ממה שהחמירו חכמים לחבש למיטועא ואף לשיטת ר"ח דהחמירו במיטוע דל"ש עכ"ל לא בכל הדברים החמירו בענוה ואין ללמוד מידת חכמים זה מזה כמו שפשוט להגמ' דאם סימנים דאורייתא דאבירה נהרת בסימנים בינונים ואין חוששין שמה אחר הוא בזה הסימן ואף מדרבנן אין חוששין ובמאי דגזרו וכתבו גזרו ובמאי דלא מלינו בגזרו אף לא ניקוס ונלמוד מעלמנו לדמות ענינים מה שמלינו חילוק בענינים ובשלמה בזה דמיירי החסיד' ד"ה ולא היא ל"ש לרובא מרבנן דאף דרובייהו דלרובא מרבנן קלא חית לכו עכ"ל הכל חסד דין רק מלך הספק אחד שראינו שפיל במשאל"ס ומאי דרובייהו לרובא כו' נהמטע המיטוע עוד יותר והוי שפיר מיטוע דלא שכיחא ולר"ח שפיר גזרו להחש למיטועא נגד רובא אף המיטוע הוא מיטועא דל"ש וכמו כן בגוהם כמו שכתבו החסיד' שם אבל כשים תרי ענינים משני ספיקוה דאיכא דינא דספק ספיקא מנ"ל לומר דגזרו רבנן בדיעא דס"ס ובפיר עולם היתר לפ"ו אף לשיטת ר"ח וכמו שמלינו בסדיא ממה שהבאנו מ"ה דף ק"ו ש"ל"ח דדבר שיש לו מחירין דלא בטיל אפילו בחלק ואפילו שהוא רובא דאיתא קמן דבזה אף ר"ח ל"ח למיטועא יעויין בחסיד' יבמות ק"ט ד"ה כגון ע' חנויות יעו"ש ועכ"ל בס"ס מתיר לשיטת ר"ח אף לר"ח מ' מדברי ר"ח הוא ממאי דלא גרים ואחרות באחרות במתני' דערלה פ"ג ועיין בחסיד' זכחים ע"ג ע"א ד"ה נחשבו כו' והסח ר"ח קאמר לה וא"כ יש מעלייתא לס"ס על רובא ועל המחשד להחמיר בס"ס בענוה עליו להביא ראיה ברורה מבבלי או מירושלמי דגזרו בפירוש בס"ס אבל לא יוכל ללמוד ממה שמלינו גזירת חכמים ברובא כי אין לנו רק החרוץ שאלו מולאים בפירוש שגזרו :

זה ומבשר בעניניו שכל ספק איכא רובא להקל ח"כ בזה כ"ע מודי דבספק שרובא הוא להקל מן ההורה מותרת ומלך ספק השני אף אם הוא ספק השקול כרי

כתובות (כ"ב ע"ב) ד"ה והבא וביבמות (פ"ח ע"ב) ד"ה והבא ובהלכות (י"א ע"ב) ד"ה כגון יעו"ש ופשוט אלא ע"כ דמחמת שבמה שהכרו הראשונים ה' כדי להמית כלומר ביהדות ע"כ גוהם לכן נידון בחד רובא שמבטל לחוקה הראשונה ואמרינן שהיה גוהם ולכן פטור השני וכן הוא כמו בעניניו כאשר ה' יורה השני חן והמיתו היה נפטר והיינו אמרינן דהיה גוהם בידי אדם כיון שלפי האומד בעלים גדולים כאלו ובחורדה במורד במאגרא רמה כו' כמו שהוא בירידת האוספוסק לפי מה ששמעתי וכפי שגראח ממעשי הסוד ואף שהיה סמוך לשפה ומכ"ס בעניניו היה האורדה בחריפותא דהורא וזאת אשר עלה לנו שלא לבד שהיה אחר חבטת העץ בספק חיים ומתים אבל היה נידון ברובא למיתה ועכ"ל בגוהם בידי אדם היה נידון ורובייהו מתים לבסוף וגוהם לא יחיה יותר משלשה ימים כמבואר בי"ד סי' ס"ט סעיף ב' - וזאת אשר עלה לנו שפ"י הכאת העץ ילא מחזקת חיים ונעשה בספק חיים ומתים ואף רובא הוא למיתה וא"כ אחרי שירד ההומה ונעלה ולא עלה במשך ג' שעות יש עוד ספק בנפשו במשאל"ס וזה הספק הוי ודאי רובא למיתה ואיכא תרי ספיקי למיתה אשר כל ספק מינייהו של מיתה הוי סל רובא ואיכא ס"ס ואף תרי רובי ומעתה נידון בזה בסברת היתירא מפלגה פנים א מדינא דהוי תרי רובי והמיטוע הוא מיטועא דמיטועא ב מדינא דספק ספיקא ג שאריות שראוי להחזיקן עכ"ל מגפילת העץ בגוהם ורוב הוי שיעור וליאח הנפש מועט מאוד אשר בשיעור ב' מאות חמה וז"ל הנפש וזה יבורר מהגדה האמ"ל ואשר ביאור שלשה הטעמים להיתירא :

נא טעם א דאיכא בזה תרי רובי חדא דהעץ הוי כדי להמית ורובא למיתה כדלעיל ועוד רובא דמשאל"ס נעצמים וא"כ הוי מיטועא דמיטועא והוי המיטוע מיטועא דלא שכיח וכבר ביארתי והעלתי לכוון בעו"ש במערכת שנים בשני חלקיו לשיטת ר"י במיטועא דמיטועא כי הוי תרי רובי להיתירא הנה זה ראוי להחשב לבד לעלמו ולא שייך בזה השוואת מידת חכמים משום לא פלוג כי הוא סוג ידוע בדאיכא תרי רובי הוי תמיד המיטוע לא שכיחא ולשיטת ר"י לא גזרו חכמים רק במיטוע המלוי ואף שכתובת מהר"מ מרובינבורג ובשבועה הגאון מוסר"ח מוולוז'ין סוכית מדברי החסיד' יבמות (דף ק"ח ע"ה) ד"ה ולא היא שחף ברובא דרובא אסורה לכתחילה הנה שיטת מהר"מ מרובינבורג הוא בשיטת ר"ח וגם הדין דמיירי ביה שייך בזה השוואת מידת חכמים ומורה בזה אף שיטת ר"י והחסיד' שהוכיח מיני' הגאון מוסר"ח הוא ג"כ משיטת ר"ח וגם בדין תרי רובא דמיירי החסיד' שהוא מה דרובייהו דלרובא מרבנן קלא חית ל"ש שייך בזה השוואת מידת חכמים אבל בכל תרי רובי לא שייך השוואת מידת חכמים ולשיטת ר"י מותרת אף לכתחילה והעלתי דהרמב"ם והרא"ש ופ"ע ויש"ש קיימי בשיטת ר"י ושראוי כן להורות לקולא בשיטת ר"י ושיעורו וביארתי הכל בעו"ש במערכות הקודמות בטעמים ונימוקים ואין צורך להכפיל הדברים :

נב ולפענ"ד נראה דאין צריך כלל ביהיה תרי רובא כי אף בחד רובא שהוא משאל"ס ועוד ספק מטעם אחר כמו בעניניו בספק הוא בנהרג מהכאת העץ הכל עכ"פ מידי ספיקא לא נפקא שהיה במעשה הסוד ואין צריך לפנים להחשיב לספק ושפיר ראוי להיות מותרת לשיטת ר"י וביעורו דבשלמה כשיהיה צריך שיהיה מיטועא דמיטועא דלא חיים לה ר"ח יתכן שהיה צריך תרי רובי אבל לשיטת ר"י אף במיטוע שפליגי בה ר"ח ורבנן בעלמא דר"ח חיים לה אבל כאשר אינו מיטוע המלוי שפיר תנשא אף לכתחילה לשיטת ר"י ודברתי מזה לעיל בחלק המגן (י"ד) ובשאר מקומות וא"כ אחרי שכלבד הרובא יש זה עוד ספק פלגא ופלגא וא"כ לא הוי זה מיטוע המלוי כוודאי ותנשא לכתחילה לשיטת ר"י ושיעורו אשר ראוי להקל בשיטת הזאת כנ"ל :

נב טעם שני להיתירא מדינא דספק ספיקא ואף שהגאון בעל

רובא ואף שבעל נודע ביסודא דחא לזה מעט שגם זה שגל
הוא מרובא דעלמא חבל לא זכיתו להבין דבריו בזה כי לפי
דבריו מאי מקשי הנמ' על הא דרוב וקרב מעגלה ערופה
דחולין בחר העיר הקרובה ולא חולין בחר רובא דעלמא
ולסברת בעל נודע ביסודא הנמ' העיר הקרובה הוא ג"כ מרובא
דעלמא וא"כ אין מתנגד לה הרובא והקרוב בחוקתו עומד
וכן אמת שלא אדע כלל לסברתו לזר ואופן שיסיד רובא וקורבא
אשר הרובא יתנגד להקרובא וא"כ אין מקום לכל הסוגיא דרוב
וקרב אם לא שמעם הכל דהשפעה הוא רק לעיר גדולה
ביותר חבל לא משמע כך פשטיות הסוגיא ויעוין שם בב"ב בחוס':

סא ומה שגזרע ביסודע שם הביא ראיה לדבריו הנ"ל מהא
דבטי רבא בפסחים (יו"ד ע"ב) עכבר נכנס וכבר
בפיו ועכבר יולא וכבר בפיו כו' ולמה לא יומא דעכבר
הוא מרובא דעלמא יעוין בדבריו נל"ד לחין בזה הראיה
ממש דהתם טעם אחר הוא דאמרינן כאן נמצא כאן היה
ואף רשב"ג מודה בדבריו שם החוס' בד"ה מי אמרינן דרשב"ג
מודי משום דרגלים לדבר ויעוין גזרע ביסודע שם חסונה
מ"ו שמביא שם בעלמו לך, סברא ולדברי החוס' ומבאר
סברות נחלק בהא דהוליו רגלו שהלכיו הרשב"א ור"ן וכן הוא
בש"ע סי' י"ז סעיף ל"ב שיסיד קבור בשלשלת ולא אמרינן בזה
הסברא כאן נמצא כאן היה יעוין בו ובוה אין כאן המקום
להאריך ואחרי שנבאר שמהורס יסוד שררה גזרע ביסודע
לסויע לדעת הגאון בעל פני יסובע בלא יסיד היתר בעגונה
מטעם ס"ס משום דהוי בחזקת איסור ובעל נודע ביסודע אף
לשיטתו טוב דוחה ומייסב לקושייתו מרשב"א ור"ן והגאון
מוהר"א ג"כ לא חש לזה ומבאר דעתו שהפוסקים שמחזיקין
ס"ס בחזקת איסור מטעם דספק אחד הוי כפגל וכו' ע"י

הספק בני הוי רובא ורובא עדיף מחזקה ודוחה לחוקה :

עוד נראה לפענ"ד ברור ותמוהא דבה לי מה שרואה
הגאון בעל נודע ביסודע ליישב להרשב"א ור"ן דבטי
קבור בשלשלת ולא התירה מש"ס משום דהוי ס"ס בחזקת
איסור דבשלמא אם לא היה רק בני ספיקות שקולות אז יש
לדון בזה אם מהני ס"ס כזה באתחזיק איסורא ואם לא כלומר
אם הס"ס חשוב כרובא ועדיף מחזקה או דס"ס גרוע מרובא
ולא עדיפה מחזקה חבל כאשר זה ששלשלו רגלו מים הלא
הוא נפל ונאצר במשאל"ס שרובם למיחה ודוחה לחזקת ה"א
וחזקת חיים כמבואר דינה דאם נפלה לא תלה ורק לענין
לכתחילה לבד דאסרו רבנן אלו דנין וזאת שמד"ס שפיר
אין לנו ללמוד מנזירת חכמים בס"ס ממה שאסרו ברובא ובאשר
לזה יבא השאלה וסקושי' שהקשה גזרע ביסודע להרשב"א ור"ן
שלא יהיה לך שיסיד קבור בשלשלת ומלך ס"ס יועיל שתגשף
אף לכתחילה ותיפקע איסורא דרבנן ובאשר מצינו דנחנו
חכמים עליו לס"ס מרובא לענין מעלת יוחסין ולענין דבר שיש
לו מחזיקין וא"כ מה חפץ לנו בזה שיש בזה חזקת איסור
אחרי שיש לעומת החזקה רובא המצטל לכה איסור החזקה
וחלוי לה וזאת שהיינו באין לדון רק מלך ספק השני לבד מחמת
שבלעדו היה רק איסור דרבנן ועשה ע"י ספק השני הוי חו
ספיקא דרבנן ה' עדיין נוכל לנו ספק מחלוקת הפוסקים רבותינו
האחרונים אם מהני ספק דרבנן באתחזיק איסורא חבל שפיר
אנו נידון אוהו דדיני דס"ס ולא יחול כלל איסור דרבנן כאשר
נאמר שלא מצינו שגזרו רק ברובא ולא בס"ס דעדיפא מינה
ובהאי ס"ס איכא ספק אחד שיש בו רובא להקל וא"כ לא יזיק
ליה חזקת איסור כי הרובא דוחה לה וא"כ בזה האופן יודע
אף האו"ה והט"ז בס"י ק"י ס"ק ט"ו שאסרו בס"ס בחזקת איסור
והט"ז שם סיים בהדיא לענין עגונה שלא נחיר מש"ס מלך
חזקת איסור חבל הוא רק בס"ס סתמא ולא בדאיכא בחד
ספק עכ"פ רובא שדוחה לכה החזקה כי אין בזה שום סברא
להחמיר ובכרו"פ בסיומן ק"י שם מחיר בעגונה בס"ס והפ"ח
משיב שם על חומרא דס"ס בחזקת איסור ויעוין בח"ד שם
שמחלק בין ס"ס במיתת בעל ובין ס"ס בגירושין דבגירושין דהוא

הרי ספק דרבנן הוא להקל ואחרי דהתירו הוא מלך ספק
דרבנן ענין אחר הוא מרובא ומיעוטא לבד ומנ"ל ללמוד מהא
דהששו רבנן ואסרו בספק אחד ברובא ומיעוטא והששו למיעוטא
שאינו מצינו ולא בכוח כי אין זה כלל מזה הסוג ויעוין ברדב"ז
חלק ד' סימן רע"ג דכתב דלדעת הרמב"ם הוי ספיקא דרבנן
ואפילו לכתחילה הנשא יעו"ש :

נו ואף בס"ס לבד בני תרי הספיקות מרובא להקל פוסקים
רבים מחזיקים ומבארים בק"ע שהתירו אפילו
לכתחילה והדן עמהם כי אין ללמוד להחמיר בס"ס ממה שמצינו
שגזרו לחשום למיעוטא דמשאל"ס וגוסס כמו שבארתי לעיל
בעז"ה ואלה המה הפוסקים שמאחזיק בק"ע דהתירו אפילו
לכתחילה מטעם ס"ס בס"י רל"ז ובסיומן רל"ה בשם דברי
ריבז וס"י רע"ה בשם חסונה ד' אליה בר חיים ובס"י שג"ו
בשם הרב מוהר"ר שלמה כהן ובס"י שס"ט בשם הרב מוהר"ר
יעקב לבית הלוי :

גו ויעוין בתשובה נודע ביסודא מ"ק באבש"ע בחקנת
עגונות סי' מ"ג שהאריך בדן ס"ס בהחרת עגונה
ומבאר בדעתו פשוט ליה דהיכא דהס"ס אינו משם אחד
דיועיל להחיר אף לכתחילה ולא עלה על לבנו שיסיד פיך
בזה הנשא דהחמירו חכמים לכתחילה במשאל"ס וגוסס ורק
דן בזה מלך דהוי ס"ס בחזקת איסור ומחמת כן רואה מקודם
לסויע להגאון בעל פ"י שמשגי על המחזיקים בעגונה מטעם
ס"ס ממה שקשה על הרשב"א ור"ן בהא דהעלו רגלו אחת
שפרשו שהגלו היה קבור בשלשלת ולמה לא התירו מדן ס"ס
סתמא נטבע במשאל"ס וסתמא רגלו הוא של זה שגל וע"כ שהוא
משום דהוי ס"ס באתחזיק איסורא ולא מהני ואף שהרשב"א
נלמו מחיר ס"ס אפילו באתחזיק איסורא וע"כ לך לחלק
נח"ש הש"ך ב"ד סי' ק"ו ס"ק ס"ד וסוד כזה בעל נודע ביסוד'
יבוצ לקושייתו הנ"ל מהרשב"א ור"ן יעוין בו ומבאר דלפ"ו
קם כדעתו ה' שיש להחיר עגו' מטעם דס"ס ואפילו לכתחילה :

נח ומבואר דלא ראו חשם הגאון בעל נודע ביסודע בענין
ס"ס בעגונה כהאי חששא של הגאון מוהר"ח
הנ"ל ולא ראו החששא של הגאון מוהר"ח כהאי חששא של הגאון
בעל נודע ביסודע כי הגאון מוהר"ח לא חש למה שהוא בחזקת
איסור וע"כ לענין דיעבד לא הסתפק חבל החליט דלא כהגאון
בעל פ"י וא"ל ל"ח ורק לענין לכתחילה דעתו לדמות לאיסור
דרבנן במשאל"ס וגוסס ולפ"ו לא היה קשה מידי מה שהקשה
בעל נודע ביסודע מהרשב"א ור"ן שהלכיו שיסיד הרגל קבור
בשלשלת ולא התירו מטעם ס"ס כי הלכיו לענין להחיר
לכתחילה שבו מיידי שלטין דיעבד בל"ו הוא משאל"ס ומר
הגאון בעל נודע ביסודע לא חש למה שאסרו חכמים במשאל"ס
וגוסס ובאמת יש טעמים נכונים שאין לך לרץ לחוש לזה לא
מבעי לשיטת ר"י כמו שהעלתי לעיל בסוף אות (ג) ואף לשיטה
ר"ת אין ללמוד ס"ס ממה שהששו למיעוטא במשאל"ס וגוסס
כמו שביארתי בעז"ה לכוון בזה (נד) ולכן לא חש בעל נודע
ביסודע רק לסברא מה שהוא בחזקת איסור ומבואר שגם זה
לא ה' חש בעל נודע ביסודע ורק מחמת שהוקשה לו מקודם
מהרשב"א ור"ן וסוד ישב לקושייתו מטעם שבהא דהרשב"א
ור"ן יהיה לך להקל לעומת האבר שלא יסתמא באוכל וליך
בחר רובא דעלמא ובוה האופן לא מהני ס"ס :

נח ולכאורה לענין ספק דרבנן להקל לא לך לרץ לחוש למה
שנקל בענין אחר בהיפוך וא"כ אף בלא
דינא דס"ס קשה להרשב"א ור"ן כי אחרי שנפל במים שאל"ס
נא היה חו רק איסור דרבנן לכתחילה ושוב הוי ספק דרבנן
חלוי זה האבר מזה שנפל וסברא כזו מפורשת ברדב"ז חלק
ד' סי' רע"ג ובחבתי לזה לעיל בזה (נח) :

ס וע"כ נלפענ"ד ליישב להרשב"א ור"ן שלא מסתבר להו
כלל שבאם שלא היה הרגל קבור בשלשלת שיסיד
נידון בדן ספק שזה הרגל הוא מזה האיסור רק היה נידון
שהוא ודאי מרובא דעלמא מטעם דרוב וקרב סולקין בחר

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִישׁ חֶלֶק א

כנ"ל וכו' והוא"ה והט"ז בס"ק"י ס"ק ע"ו דחמירי' הוא רק בשם
ס"ס ולא בדא"ה ס"ס מכח רובא וא"כ בעל דעת הגאון מוהר"ח
מואלאזין ברוב הדיעות והכרעת הדעת והעיון מסכים לזה
כנ"ל ולו יא"ה שיאמר מי שחשוב הדבר לפלוגתא ומחלוקה הו'
ג"כ ראוי להקל כיון שהוא רק מלתא דרצון שאסרו לכתחילה
במשאל"ס שומעין להנזיקל ומה גם שהמקילין המה רבים
ומסתברא טעמיהו וזה הסיחור טעם שני לנו העדפה
על טעמים הקודמים בין מטעם הא' ובין ממה שהעלתי לעיל
היתר מדון היתר הכ"ח בעל לחלל הקרח ששני ההיתרים
האלו הו' הכל בנזים על יסוד שיטת ר"י ולא לשיטת ר"ת
אבל לפי טעם דס"ס או ספק דרצון להקל אחיה שפיר חף
לשיטת ר"ת והס"ס הכ"ל חינו משם אחד דמחמת הכחש עץ
ונאמר שהוא גוסס מותרת אחר ג' ימים ומחמת ספק פגיעה
יתרת מיד ואם שגא' שיש לדון מחמת הכחש העץ שנהרג תיקף
כמו שמוכח מהא דמקסי הגמ' בב"ק נ"א ח' ובסנהדרין דלעבד
עשרה עופחים והם לר"ך שיהיה נהרג תיקף ולא רק לאשויס
גוסס ואר קך לקלו דלמס נלעזו חנם וע"כ שרובם להיות
נהרג תיקף הוא ח"כ הוי ג"כ לא משם אחד דע"י הסבחה הוא
תיקף וע"י העביעה עד שיעור שיהי' יליאת הנפש :

ס' טעם שלישי יבא להעדפה יתירה שאלרד פנים מסבירות
בהתרת ענוה דנקעין זה באופן שיהיה עולם
חף לדברי הגאון מוהר"ח מוואלזין ולא יהמה ויהוש לבניו
כאשר היתרים הקודמים הכל הוא שלא דעת הגאון מוהר"ח
כי לא יא' כלל לחלק בין שיטת ר"י ובין שיטת ר"ת וגם מחמיר
בס"ס כנ"ל ויעלה מורה ופחד להקל נגד זה ואף שאין ראוי
לעגן לבת ישראל כאשר יעלה הסכם מגדולי הזמן ומה גם
במלתא דרצון ואין לנו חלל מה שעינינו רואות אבל למך
ערך כמנוי בכל כעין זה קשה עלי מאוד הכורח להכריע
בעינינו נגד חיזה פוסק אחרון ולא ימות דעתו אם לא כאשר
חמלא חיזה נד לומר שידה בזה הדעה המממרת ולא אדקדק
כ"כ בדקדוק החוק בזה שאלרד שידה המממיר אחרי שלפי
דעתו אין ראוי להחמיר בזה כדיעה ושכח אתהבזה בזה ואומר
שכאשר נידון מה נעשה מהכחש עץ שירד במורד מגשר שנקרא
(היספוסק) שהוא כמאגרא רמה כו' ופגע והכה לעומת הלב
ועקרו צע"כ מאחזיתו בידו בהעליס הפרושים וכמו שחזינו ציוס
קודם שנהרג שור שרלה לשחות בשפת הנהר ומכש"כ עתה שהיה
בחריפותא דנהרג הכה באומד יב בו כדי להמית שרובם הוא
למיתה וכמו שהוכחנו שאל"כ הו' רק התרתא ספק וספק
נפשות להקל אליבא דכ"ע ויהוייב מהל"ש שבע"פ מההוה גוסס
שרובם מחים בסוף ומתהייב הדולח עי"כ ולהחליע שנהרג
תיקף יעמוד לעומת זה חזקת ח"א וחזקת חיים וגם אין לנו ראיה
שרובם ימותו תיקף ואין לנו ראיה רק על הגבוסה שמת בסוף
ולזה שגאמר שטעם גוסס חינו סותר לחזקת ח"א וחזקת חיים
כי עדיין הוא בחי לכל דבריו ואף לשיטת ר"ת דאמרינן סמוך
מיעוטא לחזקה להחמיר הוא רק מדרבנן לבד ולא יאמר סמוך
מיעוטא כו' רק בשמסתעף עי"כ משפט החומר אבל בעינינו חף
אם נאמר דנעמידנו על חזקת שאינו גוסס עדיין אין לנו כעת
שם משפט חומרא ומדיין הגמור אין ראוי לילך בחר חזקה
רק בחר רובא ומבורר לנו כעת שר"ך לדון בדין רובא ומרובא
הוא שמחזוים גוססים עכ"פ ושכח כנפול והורד סחת העליס
ונאבד ולא עלה הורך לדונו כמו דין הגוסס שגפל במשאל"ס
דבניר חיותיה ואין משתכח יליאת הנפש רק זמן מועט באופן
שבמשך שני מאות חמה יא' כבר נפשו כמו שהסכים לזה הגאון
מוהר"ח מוואלזין בהשבותיו הכ"ל ששיעור יליאת נפש משתנה
לפי כח ובריאת הגוף של זה האיש שגפל וחלוי באומד העדים
שיאמרוהו לפי כוחו וחילו ואף להקל לענין לכתחילה והסכים
שם דגוסס יולא נפשו בשיעור שני מאות חמה שכאשר
ראוהו העדים שם משך כנ"ל וודאי כבר יא' נשמחו ואף דגוסס
יחלוק בערך ולא כל הגוססים שוים ושמה במאי דמיירי הגאון
מוהר"ח הו' נראה כמת אבל כאשר בעינינו ממה שלא ראו
העדים

מעשה המכשיר לא מהני ובמיתת הבעל מהני ס"ס ואף דסם
בח"ד רוצה לומר עוד דבערוה דילפינן דבר דבר מממון כמו
דממון לא מהני רובא נגד חזקה ממון כמו כן לא מהני ס"ס
שהוא ברובא נגד חזקה איסור והנה דברים הללו לא חבין
כלל כי הלא רובא מהני נגד חזקה ח"א ולא דמי לחזקה ממון
וברובא דשכיח אוליגן גם בממון כמו שהבאתי לעיל ואף לפי
דעת הח"ד עכ"פ במים שאין להם סוף דיש בזה
הספק רובא המסיר בוודאי כשיש עוד ספק דיהיה ספק ספיקא
מוותרת חף לכתחילה :

עלה לנו דבס"ס בענוה העיקר דמהני חף להתיר
לכתחילה דכל הפוסקים שאלת הגאון מוהר"ח
לא חלקו בס"ס בין לכתח' לדיעבד וכדמוכח מבטל נודע ביאורא
מקושייתו מהרבב"א ור"ן שסם לענין לכתחילה מיירי ומחמת
קושייתו ר"ה להוכיח להגאון בעל פ"י שאוסר ושוב חירן
לקושייתו וכבר העלתי שאין כלל מקום לקושייתו ולא לראייתו
והיכא דאיכא רובא בחד ספק עכ"פ חף הפוסקים דהחמירו
מודו ומכש"כ היכא דאיכא חרי רובא ב' הספקות ויש בזה
באמת היתר מחמת שני פנים חדא מדינא דס"ס ב' מדינא
דספק דרבנן להקל וגם מחמת זה הסבחה חף להכ"ך בגללי ס"ס
שהחמיר בספק דרבנן בחזקה איסור אבל כששני הספיקות
רובא הוא להיתירא ומן ספק ראשון נעשה רק איסור דרבנן
ומאד ספק שני תהיה מותרת לכ"ע ואין מגרע כלל החזקה
דחלק הספק שלטומת החזקה שהוא רובא הוא עדיפה מחזקה
וא"כ בעינינו לפי מה שבארתי דיש בשני הספיקות דין רובא
להקל יש בזה היתר משני הפנים מס"ס ומספק דרבנן חף
לכ"ך דמחמיר בספק דרבנן באחזיק איסורא ולהחולקים עליו
חפילו בחד רובא סגי :

סד ואף שמדעת הגאון מוהר"ח דהחמיר בס"ס לענין לכתחילה
נוכל להוכיח שגם לא סובר דתהיה מותרת
כשיש חרי ספיקא מחרי רובא מטעם דהוי ספיקא דרבנן
להקל דהלא ביאר בעינינו שהגידו העדים שראו כי נעבט מה חף
שהוא עדות על גביהם וגם העלה דמועיל העדות נפילה שאלרד
הנפילה הוי דינו במשאל"ס יעו"ש וקרא לזה חרי רובא וס"ס
ומה שהחיר הוא מחמת שראוהו במשך ב' מאות חמות ב' נפשו
וכאשר דנו לגוסס החליט דבמשך ב' מאות חמות יולא נפשו
בוודאי יעו"ש בהשבותו בעקף עץ חבות תשובה ה' ותשובה ו'
הנ"ל ולא החיר לא מטעם ס"ס ולא מטעם ספק דרבנן להקל
כי לדעתו אחרי שהחמירו לענין לכתחילה לחשוב במיעוט דל"ס
מהפשטת חו גזירתם בכל גזונו וכבר ביארתי לענין ס"ס דמלינו
במידת חכמים שגחנו עליו על רובא ח"כ אין לנו רק בזה
שמלינו שגזרו כי מלינו בשאר דברים שהקילו ולא חששו כמו
לענין סימנים ואין לנו חלל חידושם וכמו כן נאמר לענין
ספק דרבנן להקל שלא נוכל ללמוד ממה שחששו בחד ספק
חף שהעלוהו להמיעוט נלך להחזקה לחשוב לענין לכתחילה
חף במיעוט דל"ס אבל בהלכרף שוב עוד ספק שהוי איסורם
וחומרם הכ"ל רק צדין ספק מאין לנו שלא יהיה להקל ומהא
דבארבא מרבנן דהוי רובי דרובי עכ"ז הספק רק אחד הוא
ולא נתחדש ספק אחר וח"כ מל"ל לחדש חידוש חומרא מדעתנו
בלי שום ראיה והגאון מוהר"ח ראייתו הוא רק מהא דארבא
מרבנן כו' וכבר הבאתי דכל הפוסקים שזכרתי לא חששו
להחמיר לכתחילה בס"ס הלא המה ארבעה המובאים בק"ע
בעל דברי ריבנות ור"א בר חיים ומוהר"ר שלמה כהן ומוהר"ר
יעקב לבית לוי והבד"ץ בס"ק"י בבית הספק פסק ג"כ קך
וכבר בלשוננו ויפה הביא הרמ"א ראיה מר"ת דהחיר בספק
דרוסה מכח ס"ס דמהני חף במקום דאחזקת איסורא וכן
עמא דבר וביחוד חכמי ספרדים בהשבותם אשר חמכו יסודם
בהתרת ענוה וגירושין לשמש בספק ספיקא חף דאחזקת
איסור ח"א וברך שכתב בהם ובמשנתם עכ"כ וגם בעל נודע
ביכורה לא סבירא ליה דתאסור ס"ס בענוה מחמת דהחמירו
במשאל"ס לענין לכתחילה וגם בעל ח"ד בס"ק"י מתיר בענוה

תיקונים והערות בעברי בעיוני בכל דברי בקב חסר
בכל מערכתיו וחלקיו ובענף עץ עבות סיומה דחבר
מגל ועינתי מחדש עם חברים מקשיבים לקולי י"א
ומפלים יושבי שבת תחכמוני פקק יצ"ו

א בחלק מעשי רקם מן אות (ב) עד אות (ה) ביארתי
י"א יסודים לתמימה הכרז"פ על הרמב"ם בה' י"ט
שנתקפה בחרתי חדא דכתיב להא דדקדק שנית דכתב בזימן
שנים כו' שהוא ספק מוכן וכתבתי שנוסחא מועפת נזדמן
לפניו כי בכל הנוסחאות לא כתוב הא דדקדק וביארתי שנוסח
פלגו הוא שיקר ומה שכתבתי ששם הוא ספק מוכן מחמת
שנים היה בזה המקום שכתבתי ואין מזכיר שכלו השנים
שהיו ויעוין בדברי לעיל והנה לא התבוננתי כי גם קשייתו
השני' הוא ע"פ נוסחא אחריתא שלא נוסחאות שלפניו כי
בהנוסחא שלנו כתוב הא דהוי ספק מוכן ברש"א שם בזימן
שחורים ולבנים ומלא לבנים במקום שחורים ושחורים במקום
לבנים ומן ה"ה שם מבוחר שך הוא אמתית הנוסחא יע"ש

ב ורישב זאת הקושי' להרמב"ם נחקר לא בהא דזימן
שחורים כו' אך הוא דקין אם לא זימן רק
שחורים אחד או לבנים אחד כלומר בקן אחד לכד היו יונים
שחורים או לבנים ורקן הסמוכה היתה פנוי' וריקנית ושם
מלא להקן בזה זימן להיונים פנוי' וריקנית ובחך הקן שהיתה
בעת הזימן פנוי' בה מלא יונים ממם כמנין שזימן ובאותו
מראה אם זימן שחורים ומלא שחורים ואם לבנים לבנים ואין
חדש רק שהקן שהיתה ריקנית עתה שוכנים בה יונים כמו
שזימן ורקן שהיתה עם יונים עתה היא ריקנית והנהגה
דבזה שפיר מותרים היונים דהלא אף בזימן שחורים ולבנים
ומלא שחורים במקום לבנים ולבנים במקום שחורים אומר
הגמ' דקמ"ל דלא נימא איחשפוכי מהפך והזימן דה' ה"א
לומר דאחשפוכי אחשפוכי ולא הוי ריעותא מה שלא מלא
במקומן דהוא כמו אלו הניחם במזרחו של קן ומלאן במערבו
של קן שכל הוא במקומם ממם וכמו כן אף מחילה המבדלת
בין קן לקן בעלים אחת לא מעכב הילוכם בעת שהיא פנויה
וגם דמסיק דאחשפוכי אחשפוכי לא אמרינן כי אין רגילין לילך
מקן לקן בזמן שיונים אחרים הנה בקן השנים מ"מ וודאי שלא
ידמה לזה היכא דלא הניח רק בקן אחד לכד ורקן השנים היתה
פנויה ומלא כאלו שזימן בקן הפנויה דבזה שפיר נראה דמותרין
כי בזה לא שמענו ממם שמשמיטין המתניתין דזימן שחורים
ולבנים ואין לנו אלא מה דנחת מתניתין להשמיט:

ג ומעתה אף בזימן שחורים ולבנים ומלא שחורים במקום
לבנים ולבנים במקום שחורים דקמ"ל מתניתין
דלא אמרינן אחשפוכי כו' מחמת דאין דרך היונים לירד לקן
שבה יושבים יונים אחרים הנה אין לנו הוכחה ה"ל דכולם
אחרים נזכו כי יתכן שרק מקן אחד אולי לעלמא ונשאר
פנויה ושוב הוי לפני היונים שכן השנים גם הקן הזה במקומם
והולכים מוצר המחילה לקן הפנויה ושיך בהו סבא של כאן
נמלאו כהן היו ובקנים הראשון כשנתרוקנה מהם באו חדשים
מעלמא וקנו בה וא"כ לא יש ריעותא וודאית רק בחדא מנהון
ולא נדע מי מהם ולכן לא הוי בזה רק דינא דספק מוכן כמו
שכתב הרמב"ם ומיושב לנכון בעוה"י :

ד עוד שם באות (ג) במה שנתקפתי בדברי רש"י כתובות
ע"ז ע"א ד"ה דקאחי ליה מרובא דעלמא נחשורר
חד מחבריא ליישב דרש"י מפרש דלא כהרמב"ם דפירש דקדושה
של יצורי הוא בפרש דרכים אבל רש"י מפרש שהוא בחך
העיר מקום וועד מהסיעות וכן בהא דמתניתין שירדה למלאות
מים מן המעיין אף אם המעיין הוא אלא העיר כמו בעין של
אלעזר עבד אברהם מ"מ אחרי שכל בני העיר משתמשין
ממעין הוא כמו העיר עצמה ויידון הכל בחזקה שלא נמלא כהן
היה וע"כ אין לחוש לרובא דעלמא כמו בעגלה ערופה דשאי
הסם דכתיב טפל בשדה ויעוין ברש"י י"ג ע"ב ד"ה חדא
בחורבא

העדים מסל"ת שלא עלה נוכל לידע בזיכור שלא עלה בשיעור
היה אף אם נחשום שיעקר חיפוסיהם היה בחלק המגולה כי
לא עלה ברוחם שיעלה מחמת העלים הפרוסים כנשר מ"מ
בשיעור הים שהוא שיעור רחיה שיש בה פגיעה היו רוחים
בסכר אף בלי שימת לב ושיעור הים הוא שני מאות ושלשה
וששים וסליב אמה ובתנאי בשיעור הסוף אין שם מעכב
הראות שהוא מקום מישור ולא הרים מונעים להרואה ובהם
שיושבאל מהעדים ויאמרו שפיר ראו אף בחלק המורד שלא
עלה אדם מהעלים וכבר העלתי בעוה"י לעיל מאות (ל) והלאה
דמועיל אמירת העד אינו יחודי אף בעתה אינו רק ע"פ שאלה
אחרי שכתב אמר במסל"ת ויכול לפרש דבריו אף ע"י שאלה
ובהם שכל שיעור שליטת עין אין דבר מעכב וכבר ביארתי
בחלק קרח הנורא שהעיקר שהוא שיעור פרסה וא"כ הוא שיעור
שלא לבד הנוסח ימות אלא אפי' החולי הגמור שהגיעו חלישות
מחמת מכה גדולה וודאי יולאה נפשו וא"כ היה הסתיר מרווח
ביותר ומדקין יש לדנו לרוב גוססין כמו שהוכחנו והנוסח
וודאי דבשיעור פחות סרבה יולאה נפשו וכתב שכתב הגאון
מוהר"ח מוולוז'ין כ"ל . ואביא ראיה לסברתי שדרך לילך
אחרי ההלכה שראוי להחליט מקודם מלד בורח הדין שאז
אין ראוי לחוש למיעוט ואף בשם כחשך נידון במה שנתהווה
אח"כ ילא לנו נפקותא גדולה במה שהחזקנו מקודם כי אז
לא הויתנוה מחזקה א"ל ושוב שפיר ע"כ גזירה מחזקה א"ל
ע"י ההלכה הקודם דהנה היתה במס' קדושין (ס"ג ע"ב) קדשה
חת בתי ואינו יודע למי קדשה ובה אחר ואמר חזי קדשה
נאמן ואומר שם ר"ג דנאמן ליתן גט כו' וכתב שם הר"ן דאף
שאין דבר שבערוס פחות משנים וע"א דמהימן לומר מה בעלך
ה"ע משום דאורי דייקא ומכאן כו' הסם משום דהוא להוציאה
מחזקה אבל זה שמעמידה בחזקה אלא שאומר שנתקדשה לו
נאמן ע"כ ואף דשוב יולאה בגט ויולאה מחזקה ע"י אמירתו
הקודם אכן כיון שעכ"פ בעת שאמר לא היה זה נגד חזקה
ונתברר לנו אז שהוא בעלה בזה שפיר יולאה בגט ממנו וכן
בזה שבעת אמירתו היה גוסס ולא הספיק לגרשה עד שמת
ניתנת בוודאי כי אף שהיה גוסס עכ"ז לא היה הגדרתו נגד
החזקה כיון שהגוסס כחי לכל דבר ופשוט הוא ומיניה נלמד
לענייננו שבמה שלך בחד רובא כפי האומד מהכחא עין שיש
בו כדי להמית שהוא מרוב הגוססין עכ"פ לא גזירה עדיין
מחזקה כלל ועדיין לא יש קולא בזה מאומה כי הוא כחי
לכל דבר ע"כ שפיר לדנו שהוא גוסס ושוב העביעה והסעגמה
מעין ושלא עלה בכל המסך ששלט הראות יחידה מאיסורה
וע"ז מעיד המסל"ת שנוסח נפל ונאמר ולא עלה כ"ל כי
ראונו מוכה מעין שיש בו כדי להמית ושוב נטבע ולא עלה
כ"ל ולפי דעת הגאון מוהר"ח כ"ל וודאי ילא נשמחו בשיעור הכ"ל
ועל שפיר סברא להסירה אף לדעת הגאון מהר"ח כ"ל והעיקר
אלוי טעמי הסירים הקודמים שהם מדוקדקים לפענ"ד וטעם
האחרון להניף יחשב ומועיל להשקיע יראת ההוראה בזה ממה
שהגאון מוהר"ח לא הילק כלל בין שיטת ר"ת ור"י ומחמיר
גם בחרי רובי ובס"ס להקל ולא להקל מחמת ספק דרבנן ואף
שבארתי בעוה"י בדברים ברורים וישרים לפענ"ד שראוי להקל
באלו והגאון מוהר"ח כ"ל הורה לנו בדבריו שם שאין ראוי
לעגן מחמת מורא להכריע נגד המחברים והוכיח להגאון
מנחת אהרן שנושא פנים בזה להגאון מוהר"ח א כי אין ראוי
לשאח פנים ולעגן בנות ישראל וא"כ וודאי דניחא להגאון כ"ל
להקל אף נגדו באם שיהיה מכרע מלחא ולמי הגון לגדולי הדור
אבל לכמוני אף שהוא רק מלחא דרבנן לכד וגם אינו רק
כעבחי דמחא מחסי' לכד עכ"ז מי אחי להקל נגד הגאון
הכ"ל ולכן השתלתי בטעם האחרון ונוכל לומר דמודה בעניינינו :

תם ונשלם בעוה"י חלק חבר מגל

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִישׁ חֶלֶק א

עליה ולמה אינו מיישב דליתו מתייחס משום דתולה שימלא אנשים מהוגנים ויעשו כדון שאין לתלות רק באילן יעוין שם במהרש"א שפירש בן בביאור דברי החוש' שם . אבנר רש"י שם גרים חזותו מוכיח עליו וכן פירש מראיתו ניכר כל מי הוא ועכ"ז גרים נמאסה ופירש שמפקירה וא"כ קשה לבאורה לרש"י קושיית החוש' כמו שביארה המהרש"א אבל לבאורה דברי החוש' בהוכחתם ה"ל ל"ע דהלא מבואר בדברי החוש' שם שהיה סברה לכו לומר שמהדין יש לתלות בעוברי דרכים ורק הוכיחו שם מקורם דע"כ דמהדין יש לתלות באילן דאל"כ בזהים והרובים למה אביר ורק הוכחה הגמ' היה מהא דתחילה מותרת שט"כ מתייחס דחושש לאנשים דלא מעלי וא"כ כאשר משני שאני זית הואיל וחזותו מוכיח עליו לא יש בזה כ"כ מהחידוש כי גם המקשן ידע שבורה הדין כך הוא שיש לתלות שהוא מן אילן הזית ורק שחשש המקשן שט"כ מתייחס וחושש לאנשים דלא מעלי כי היה להמקשן הוכחה מהא דתחילה מותרת ואת זה עדיין לא הסמינו החרץ סילוק זאת הוכחה וסתם דבריו ואמר שאינו מתייחס כי שופט בלא ימלאנו רק אנשים מהוגנים וידיו שזיתו מוכיח עליו ומה שמתנגד לזה הוכחה מתחילה נשאר עדיין מעל ומקשי הגמ' זה ח"ה בתחילה חמאי מותרת ושוב כשמשני לזה תחילה עם נפילתה נמאסה כלומר שמפקירה הנה וזה עיקר החידוש מה שנתחדש על דעת המקשן וא"כ הנה להגידא דגרסינן שאני זית הואיל וחזותו מוכיח עליו נאמר רח"ה החוש' מעיקרה בזה שהוכיח מתחילה דע"כ דמהדין יש לתלות באילן נמחת שהוא חתה האילן אבל לא כן הוא דשפיר תו נאמר דהיה ראוי מהדין לתלות בעוברי דרכים אבל גם המקשן העלה על לבו להסברה דחזותו מוכיח עליו לענין שורת הדין דיש הכרה והבחנה שבשדומים לאותם שבאילן שפיר דיינין שהוא מן האילן אבל המקשן היה ליה הוכחה מהא דתחילה מותרת דע"כ דשפיר מתייחס דחושש לאנשים דלא מעלי בלא ידונו לומר שהוא מהאילן מהמת דמיונה ולכן הסתלק לומר שאני זית הואיל וחזותו כו' כלומר שאינו מתייחס כי שופט שימלאו אנשים מהוגנים ונשאר עדיין לנו מעל הוכחה המקשן מחלצה ולקשה זאת ח"ה חשי' תחילה גמי ומשני נמאסה שמפקירה ומתפרש ממש לזה הנרשח כמו לגירסא זיתו כו' באופן שנאמר ששפיר אין לתלות באילן רק מלד חזותיה וא"כ אין מקום לקושיית החוש' על רש"י [ולפ"ז יולך לומר לרש"י דגם בקריעות שייך חזותיה משני המלכא שהמה מאומן אחד וזהו דלא כמ"ש הסמ"ע בכו' ר"ס ס"ק כ"ג וכ"ד יעו"ש ודו"ק] :

ח וזאת יש לדעת מה הוא הספק ולדדי הסברה שחקרו החוש' שם איך הוא הדין אם יש לדון שהוא מעוברי דרכים ואם שיש לדון שהוא מהאילן ולפי מה שסעינו הנה נאמר מהלוקה בזה בין שיעת החוש' ובין שיעת רש"י שם דהחוש' העלו דהולין באילן ולרש"י רק מהמת חזות' אבל הספק בזה אם יש לדון זה בדינא דכאן נמלא כהן היה ואם בדינא דרוב וקרוז דקיי"ל דהולין בחר רובא ואף שבמשיר הרוח להתחילה וטולת תחתיו הנה הוא במקומו ממש אבל הספק בזה הוא כי לא ידעין כלל אם יש חסרון בפירות האילן שיחוש אחר זה שנאבד לומר שזה שנאבד הוא שנמלא כמו בהסוגיא דקבר שנאבד דפלגי בה רשב"ג ורבנן ואין כאן המקום להאריך וא"כ לרש"י בזה לא ידעין לזכור רש"י בכתובות רק מעט מלוי כמו שהעלה לעיל וסברה דמלוי לא שייך בפרי שנפלה מהאילן שרק פעם ראשונה ופעם אחת דמונחת בארץ עד יוגבה ודו"ק :

בחלק חלק המגן בזה (מג) הוכחתי ממאי דהקשו החוש' ריש כל הללמים להא דלא חייש רשב"ג למיעוטא ממה דאמר רשב"ג שבת (קל"ח) כל פשהל ל' יום בחדש אינו נפל וממה דאמר רשב"ג בכורות (כג ע"א) הלוקה בהמה מניקה כו' ומעט חלב אינו פוער וע"כ דחייש למיעוטא ולא תירצו החוש' דשאני בזה דריש כל הללמים דליכא חזקה חיבור וע"כ דאין דן הרי מעט לירוק מיעוט לחזקה ולכן לפי מאי דמשני שם דבמעט המלוי

בחורבא דמתא דכתב רש"י וז"ל סתם בעילתה מאחד מצני העיר וכן בשאר הנמלא הכל הוא בהנמלא בהעיר ובהא דמלא גדי שחוט בין טבירה ללפורי אחרי שהוא רק גדי שחוט ולא בשר מלוח דקא' לאורחא אין לחוש בזה לרובא דעלמא ויען כי בהנמלא בעיר אין לנו לדון רק על אלו שבעיר אם על הדמים זה ואם על אורחים הנמלאים בחוכה והוא רוב סיעה ההווים זה ואין לנו לחוש לרובא דעלמא כלומר ממקום שנתעקרו וצאו ואין לנו לחקור איך ומה שמה במקומותם במושבותם רוב כשרים או רוב פסולים ושאני בעגלה ערופה דהנמלא נתעקר ונייד עומד בדרך ובשדה להרוג ואין זה מושבותו לומר כחן נמלא כאן היה ולכן חנו דנין זו ממקום שנתעקר וצא לכאן ומיושב בזה חמיתתי האחרונה שם על רש"י ה"ל :

ה והנה על זה כבר נתעוררתי בעלמי וחלתי מזה וקראתי למניעת האריכות עתה אפרש דעתי שמחתם שלשה דברים לא נחה דעתי בזה הישוב א כי חף אם נחדש שרש"י יפרש בשינוי ממה שפירש הרמב"ם וינייב בזה קושייתו האחרונה שם עדיין לא נלא ידי חובתנו בביאור להבנת דברי רש"י וקושייתו האחרת שם במקומה היא עומדת אבל במה שהעלתי בעור"י שם בביאור שיטת רש"י שהיה בחדש שיטתא עם הרי"ף והרמב"ם וסר"א"ש בסוגיא דרוב וקרוז בזה נתייבשו דברי רש"י דכתובות הכל לנכון :

ו ב בהא דירדה למלכות מים מן המעיין הנה זה העין למי שרריך למים נוכל לומר שהוא חשוב כמו העיר עלמה ובמקומו ממש הוא מחמת שכל מי שבעיר כשארריך למים מוכרח הוא ללכ ולפאוב מהמעין ואף בזה יש לעיין ברש"י קדושין ל"ח ע"כ ד"ה וירק נמכר חולה לה וז"ל ויש לחוש שמה מירק שגדל בכרם הוא והוא ליה ספק כלאים והלא התם דדרך הגנבים למכור על פחה גינותיהם ומשמע דלא ידון בדינא דכאן נמלא כהן היה ואף מה שנידן בספק כלאים יש לומר שהוא מדרך הקולא שבכלאים מה שאינו מהדין כמו בזה דספק לי ואנא אוכיל ואין כאן המקום להאריך בזה אבל לשון רש"י שכתוב ויש לחוש שמה מירק שגדל בכרם הוא והוא"ל ספק כלאים משמע שרק דין חששא וספק בזה הוא ואם כך הוא לא עדיפא מזה המעיין שבאין לשאוב מפחה הגינה שג"כ הדרך למכור על פחה הגינה ולו יהא שפיר יודן הנה לשאוב מים מהמעין מאנשי העיר אבל זה שבעל להנערה בשחבה מים לא ידענו כלל אם בא על דבר מים ויש לוחזה עסק עם המעיין אבל יחקן שנתן עינו בהנערה ומי יודע מהענינו לשם ולא עדיפא מהיונים שלפני הקן שדרך היונים ללאת מן הקן חל הבליטה המעופה הכוללת ונעשית ליה הכונה שילאו וינחו היונים בדכח רש"י בינה בדף י"א ונשמע הרש"י מהמבנה ועו"ש ועכ"ז אבירים היונים נמלאם לפני הקן וע"כ שאין נידון חף בזה בדינא דכאן נמלא כ"ה ואין נידון זה שבעל להנער בדינא דכאן נמלא כהן הו' :

ז ג נראה לפענ"ד דבר חדש בשיטת רש"י דלא דיינין בדינא דכאן נמלא כהן היה היכא דלא ידעין אם נאמר ממה שהיה בכהן והרואה לזה יעוין בחוש' ב"מ ד"ה תחילה דחקרו שם על שורת הדין אם ראוי לתלות בתחילה הנוטל לדרך ומלא תחני' תחת' שהתאנים הנמלא' הנה מעוברי דרכים ואם ראוי לתלות בהמה מהאילן והעלו שם דע"כ דהדין שאין לתלות בעוברי דרכים והוכיחו מהא דבזותים וחרובין אביר יעו"ש ושוב הקשו לפ"ז מאי מקשי הגמ' שם לרבה דלמלא לא מתייחשי חף לבסוף דלא חייש לאנשים דלא מעלי וחושב שימלאו אנשים מהוגנים שיעשו כדון שאין לתלות רק באילן ותירצו דקושיית הגמ' מחמת הוכחה מהא דתחילה מותרת וע"כ דשפיר מתייחס וחושש לאנשים דלא מעלי ומחמת זה הוכיחו החוש' דלהגרסא דגרסינן שאני זית דחזות' מוכיח עליו דע"כ דלריך לגרום האיל' נמסת ולא נמאסה ושיפורש שמפקירה שחש שהעטם בתחילה שמפקירה ליכא חו הוכחה מתחילה דחושש לאנשים דלא מעלי כי מעט אחר היא מותרת שמפקירה מחמת מאוסותה וא"כ ישאר הקושיא דלמה לי להרץ בעטם היות דחזותיה מוכיח

המלוי חיישין שפיר הוא אף בדליכא חזקה מסייע למיעוט וכוז
 שם בלות (מד) ובלות (מס) הוכחתי בסיפוך האף לשיטת
 ר"י ל"ל שרק במקום שהחזקה מסייע למיעוט חיישין למיעוט
 המלוי יו"ש ולא כתבתי שם מאומה יסוד ודחיה להוכחתי
 מהם' ריש כל הללמים אשר שם ליכא חזקה מסייע למיעוט
 וסתימת דברי החס' דריש כל הללמים לא משמע שיה' תלוי
 בלידוף מיעוט לחוק' ובדראיות שהוכחתי בלות (מס) ובלות
 (מו) יש לדון בזה והוא בזה דהניח זקן או חולה שנוהן לה
 בחזקה שהוא קיים ואין חוששים למיעוט החולים שהם מהים
 וגם לא שני לן בין חולי לחולי ואף חולי המסוכן ביותר רק
 בלא הניחו נוסם נותן בחזקה שהוא קיים ואף בהמסוכן
 ביותר הוא מיעוט המלוי דמחיס ע"כ הנה לזה יש לומר שהוא
 משום דמלעוף חזקה חיים להמיעוט והוי חו המיעוט מיעוט
 שחינו מלוי ומס שהקבתי שם מהא שיש חזקה
 אחרת כגדה שיהיה בחזקה זקוקה ליבס זה יש גייס
 ולומר דחזקה לא היה רק שאחרי מיתת בעלה הריה זקוקה
 חבל באשר אין ידוע ממיתת בעלה ודנין חנו אחיו שהוא קיים
 אף עתה לא עומד חזקה יבס לעומת חזקה חיים כי לא היה
 בחזקה נחיות זקוקה ליבס בעוד הבעל בחיים ובכא הריה
 לה חמות חיה' הוכחתי ולא חיישין למיעוט זכרים שהוא וודאי
 מיעוט המלוי בזה שפיר יש לומר דמחמת שהחזקה מסייע
 לרובא הוי חו המיעוט כמיעוט שאינו מלוי אבל היכא דהמיעוט
 הוא מיעוט המלוי וליכא שום חזקה לא לאיסור ולא להטור שפיר
 חיישין' והנה שכלאורה אף לפ' ויהי קשה מה שהקביתי בלות
 (מג) שם למס שהקפס החס' ריש כהנ' דהלל הללמים פירס
 שנתעבדו היה בחזקה היתר והוי שפיר החזקה של היתר מסייע
 לרובא והוי המיעוט מיעוט שאינו מלוי : אבן זה החילוק בין
 מיעוט המלוי למיעוט שאינו מלוי הדשו החס' ביבוסם שם
 ומקודם כשהקשו לא נחתי עדיין להלק בין מלוי לחינו מלוי
 ולכן שפיר הקבוי ובאמת יש לעיין טובא דמאי טעמא דר"מ
 הסס דחיים למיעוטא והלא מסיק הגמ' ביבמות קי"ט ע"ב
 דהיכא דחזקה היתר מסייע לרובא מודי ר"מ דלא חיישין
 למיעוטא דמיעוטא כזה והיה נראה לכאורה לומר דהגמ' ריש
 כל הללמים לא נחית כלל לבאר מלתא דר"מ לכל האופנים ואולי
 הגמ' לפי הכ"ח דריש האשכ כהנא אבל לפי המסקנא דר"מ
 מודי היכא דהחזקה מסייע למיעוט לפ' ע"כ ל"ל דהמקומות
 שטובדים חשוב כפלגא כי המס קרוב למהלך כמו בזה דלומר
 הגמ' ככ"ב ומה ספיקה שרובן לאבד דלוינו רוב ממש ודינו
 כפלגא ופלגא ורבנן דפליגי על ר"מ בריש כל הללמים הוא משום
 דמעמידין בחזקה היתר אבל לפ' לא היו מקשים החס' מדי
 על רשנ' דפליגי על ר"מ מדיודיה אדיודיה כי לפי האמת טעמא
 אחרת דפליגי על ר"מ ולא הוי כלל באופן דליכא רובא ומיעוטא
 רק במקום שהוא פלגא ופלגא ומדין חזקה לבד ודחוק הוא
 לומר שהוא רק על פי שקלי וערי דגמרא ולא אליבא דהמת
 והנראה ביבוס זאת הקס' דשאי בזה דילתס חמותה שהחזקה
 והרוב חנים צנוף אחד כי הלא יש נשים שולדות זכרים ואינם
 מחייבות זיקה שאין להם כלות בלא בנים וכן יש בסיפוך
 שאינם יולדות זכרים וכלותיהם זקוקות ליבס לאה מאב שהמס
 מאבס אחרת ובו לבד אמרינן סמוך רובא לחזקה והוי המיעוט
 מיעוטא דל"ח ליה ר"מ אבל בזה דריש כל הללמים הוי הכל
 בענין אחד שיש מיעוט ללמים הנעבדים שיואלים מחזקה
 כשרתייהו ורובא נשארין בחזקתיהו שלא נעבדים וכוז לא
 אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה דלוי המיעוט מיעוטא דמיעוטא
 וא"כ לפ' שפיר הוי קושי' החס' מדרשנ' דרשנ' ולא
 קשה עוד מה שלא חירלו דעמא דרשנ' בריש כל הללמים
 משום דהחזקה מסייע לרובא והוי המיעוט מיעוטא דמיעוטא
 כי בריש כל הללמים לא שייך סברא הזאת משום שהחזקה
 והרובא הכל ענין אחד הוא ותלוי מדא באידך : ופ"ה דחוק הוא
 מ"ש לייסב הראיה שהוכחתי בלות (מס) מהא דהניח זקן וחולה
 נותן בחזקה קיים ואף במסוכן וכתבתי לדמות זה דשאי בזה

דחזקה שליבוס הוא רק אחרי מותו ואנו אומרים שהוא בחזקה
 חי עד שיהא חמס הנה מסתימות הדברים משמע שנוחנין לה
 בחזקה שהוא קיים וגיחת ע"כ אף אם יהיה נשמע חס' שמה
 וודאי ולא יהיה ידוע חימתו ויאמר שהוא בחזקה קיים בעת
 נתינת הגז ובוה הוי שפיר חזקה ליבוס' נגד חזקה חיים ולא
 חיישין למיעוט המלוי שהמסוכן ביותר מלוי הוא על כל פנים
 המיעוט שמתים' ונראה לייסב זאת הקס' דכיון דבשעת נתינת
 הגז לא היה ידוע מאומה כי ע"כ נתנו בחזקה שהוא קיים
 א"כ לא היה לו בחזקה זקוקה ליבס שיהיה נגד חזקה חיים
 וילת לו ביהור ולכן שוב כשנשמע שמת ואין ידוע חימת מת
 אמרינן דכשתא מת וקיימת בחזקה היתר וא"כ יש לומר
 שפיר דלשיטת ר"י חיישין למיעוט המלוי אף בלי סברה סמוך
 מיעוטא לחזקה וכדמשמע מקושייתם וסתימתם בריש כל הללמים
 או נוכל לומר בסיפוך שיהיה קיים הוכחתי שם בלות (מד מס)
 ולדחות הוכחתי שם בלות (מג) מקושיית החס' ריש כל הללמים
 וגאמר כך דהנה רשנ' דלומר כל ששאל ל' יום בארס חינו
 נפל הוא לומר כללא דידיה לכל ענין שיש נפקותא בזה וכמו
 דמקסי שם הגמ' מהל היבא מהלינן ובאמת יש כמה נפקותא
 באופנים שליבא חזקה מסייע למיעוט כמו לחלל שבת עליו
 ולהיות עליו חונן ולכן הקשו החס' שפיר מדרשנ' דרשנ' ג'
 גם מה שהקשו מלוקח בהמה מניקה יש לומר ג"כ כמו שכתבו
 החס' בצבורות בהשגתם לר"ח דליכא חזקה אחרת כגדה
 דהעמד הולד בחזקה שאינו קדוש וא"כ מקשים שפיר החס'
 גם מה מדרשנ' דרשנ' ג' ואחרי שהריתי פנים לכל ד' אין
 לנו חו הכרע לשיטת ר"י דחיים במיעוט המלוי אס הוא רק
 בלידוף חזקה ואס שהוא אף בלי לירוף חזקה ויש מקום לומר
 דבזה יהיה פלוגתא דרשנ' ג' ורבנן ריש כל הללמים דעמא
 דפליגי בזה ר"מ ורבנן מפרש שם הגמ' דפליגי אי חיישין
 למיעוטא ועמס פלוגתא דרשנ' ג' ורבנן שם לא מפרש הגמ'
 וטעמא לא ידענו מחוזה טעם יחולק לרבנן אס יש בידו כדור
 או אס יש בידו כל דבר וזאת בששים בידו כל דבר הוי רק
 מיעוט הנעבדים א"כ מ"מ דרשנ' ג' הלא רשנ' ג' פליגי ג"כ על
 ר"מ וע"כ יש לפרש ולייבס דכשים בידו כל דבר הוי מיעוט
 אבל הוא מיעוט המלוי וכס ליכא חזקה מסייע למיעוט ואדרבה
 במקודם היה היתר ויען כי במיעוט המלוי שפיר חיישין
 לשיטת ר"י חבל בזה שהחזקה מסייע להרוב בברו רבנן דל"ח
 חו אף למיעוט המלוי והטעם חו שרק כיש חזקה מסייע למיעוט
 חיישין למיעוט וההלכתא שם ברבנן כמובאר בשקס' וא"כ
 יעלה כך ההלכה לשיטת ר"י שרק בחזקה מסייע למיעוט
 המלוי חיישין ואס ששפיר חיישין למיעוט המלוי אף בלא
 חזקה מסייע אבל לא כשהחזקה מסייע להרוב דהו הוי המיעוט
 מיעוט שאינו מלוי ורשנ' ג' סובר דחיישין אף בזה למיעוט
 המלוי אבל לית הלכתא כוותי' ודוק בכל זה :

תשובה ג'

בעז"ה תשובה להרב הג' וכו' מוה"ר הלל הכהן סק' קידאן
הנה כח"ר ג"י בקראו בהפך נחלת דוד סימן מ"ו להגאון
 אדמו"ר מוה"ר דוד טעביל זללה"ה ששתלו הרב הגביר
 המפורסם בחריפות ובקירות מ' זיסל הכהן ראשצדט ממניסק
 על מ"ס הרמב"ם כפ"ב מהל' מעילה הלכה ואל' וז"ל וכן
 חטאת העוף מועלין בה משהוקדשה עד שיהי דמס הוזה דמס
 אין יבס מעילה אבל אסור להנות במוראתה ונולתה והנהגה
 בה אחר הוזה לא מעל עכ"ל ותמס ע"ז הרב מהר"ו הכהן הג"ל
 דמג"ל להרמב"ם הא דבמוראתה ונולתה חטאת העוף נמי אית
 בה אסור הגאס כמשפט עולת העוף כי הלא בקרא לא כתוב
 והשליך אותה אל מקום הדשן רק בעולת העוף ולא בחטאת
 העוף והשיב שם הגאון אדמו"ר ז"ל דהספרא פ' ויקרא פרשה
 ט' איתא והשליך אותה ולא חטאת העוף ופירש שם בק"ח שלא
 היה משליך מוראת חטאת העוף במקום הדשן אלא אס ירעה
 הכהן

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִשׁ חֶלֶק א

הכֵּן יִחַלְכֶּה יַעֲקֹב וְאַחֲרֵי דִּסְפָּרָה הוֹלֵךְ לַמַּעַט חֲטָאת הַעוֹף
מֵאֲחֻתָּה שֶׁמֶת דְּבַלָּה הָךְ מַעֲוָתָה הִיטָּו לַמִּידִין חֲטָאת מַעֲוָתָה
וּבְנִדְרֵים דָּף עֲגֵי עֲגֵי קַמְבִּי אִם מִפֶּה הַבַּעַל לִשְׁחִי נִשְׁוֹ כֹּחַת
וּפְשִׁיעַ רִבְיָא שֶׁם מְבַרֵּיתָה דְּפִלְגִי בֶּה רִבֵּן ור"י לַעֲנִין הַשְּׁקָאָת
סוּטָה לְרִבֵּן אֵין מַשְׁקִין שְׁנֵי סוּטוֹת כֹּחַת מִפְּנֵי שְׁלֹכָה גַם
בְּחִזְרָתָהּ ור"י אֹמֵר דִּלָּא מִן הַשֵּׁם הוּא זֶה אֵלָּא מִשּׁוּם שְׁכֻחָה
וְהַשְּׁקָה אֹתָהּ לְבִדָּה וְהִנֵּה הַרְמַב"ם פֶּסֶק בְּפִי"ב מֵהַלְכוֹת נִדְרִים
סִלְכָה י"ד דֹּאדָם מִיפֶר לִב' נִשְׁוֹ כֹּחַת וּפִי"ב דִּמְשַׁרְשׁ דְּרִבְיָא
פֶּשֶׁט לֶה מִדְּרַבֵּן דִּיהִבִּי עֲמָא דִּאֵין מַשְׁקִין שְׁנֵי סוּטוֹת כֹּחַת
מִשּׁוּם שְׁלֹכָה גַם בְּחִזְרָתָהּ וְלֹא יִלְפִי מֵאֲחֻתָּה חֲלָמָה דְּרַבֵּן ל"ד
אֹתָהּ כֻּלָּ וְהִלְכָה כְּרַבֵּן וְהִלְכָךְ גְּבִי הַפֶּרֶס יִכּוֹל לְהַפֵּר ב' נִשְׁוִים
כֹּחַת מִשּׁוּם דִּלָּא דְּרִשְׁיָן אֹתָהּ וְכִיּוֹן שֶׁכֵּן י"ל דִּהַרְמַב"ם דִּחֵה דְּרִי
הַסְפָּרָה מֵהַלְכָה דִּסְתָם הַפֶּרָה דִּהוּא ר"י אֵזִיל לְבִיטְחוֹ דִּדְרָם
אֹתָהּ גְּבִי סוּטָה אֲבָל לִפִּי מֶה שֶׁסּוֹבֵר הַרְמַב"ם לִסְלָכָה דִּלָּא
דְּרִשְׁיָן אֹתָהּ שְׁפִיר לַמִּידִין חֲטָאת הַעוֹף מַעֲוָתָה הַעוֹף אֵלּוּ
חֹבֵן דְּרִי אֲדֻמוֹר"ר ז"ל וְעַל זֶה הֵמָּה כֹּחַת"ר נ"י וְכֹא לְשֹׁמֵר דְּרִי
בְּשִׁלְשָׁה טַעֲמוֹת ח' בְּעִיקָר הַיְּבוּד בְּהִנּוּחַ אֲדֻמוֹר"ר דִּמְשַׁרְשׁ פֶּסֶק
הַרְמַב"ם ז"ל דֹּאדָם מִיפֶר לִב' נִשְׁוֹ כֹּחַת מִשּׁוּם דִּסְבָּר כְּרַבֵּן
דִּר"י אֵינוֹ בְּרוּר כִּי"ב דִּכָּה בְּשִׁם"ס בְּסוּטָה דָּף ח' אֲמַרִין דִּאֵיכָא
בִּיְיָהוּ בִין ר"י לְרַבֵּן בְּרוּחַתָּה לְרַבֵּן בְּרוּחַתָּה שְׁרִי לְהַשְׁקוֹת
ב' סוּטוֹת כֹּחַת וְאִם אֵיחָה שֶׁפֶּסֶק כְּרַבֵּן הוּלָּל לְהַרְמַב"ם לְהַבִּיחַ
בִּפ"ד מַה' סוּטָה בְּרוּחַתָּה שְׁרִי וּמִדִּלָּא הִבִּיחַ לֹא שֶׁמֶת סוֹבֵר
דִּהַלְכָה כִּר"י וְעוֹד דִּהַרְמַב"ם שֶׁם בִּפ"ד מַה' סוּטָה הַלְכָה ב'
מִבִּיחַ לְדִרְבָּה דִּלְוֹתָה שְׁכֻחָה שֶׁם וְאֵין מַשְׁקִין ב' סוּטוֹת כֹּחַת
שְׁאֵמֵר וְהַעֲמִיד אֹתָהּ הַכֵּן וְכִבֵּר הַרְגִּישׁ בִּזֶּה הַלְחָמָה בִּפ"ד מַה'
נִדְרִים וְמֶה שְׁחִירָן שֶׁם דִּסְל' דְּרַבֵּן נִמִּי דְּרִשִּׁי אֹתָהּ אֵלָּא שֶׁלֹּא
הִי דוֹרְשִׁים אֹתוֹ אֵלָּא מִשּׁוּם דִּאֵיכָא עֲמָא מִפְּנֵי שְׁלֹכָה גַם
בְּחִזְרָתָהּ וְרִבְיָא הִבִּיחַ הַפֶּסֶק וְלֹא הִבִּיחַ הַטַּעַם תִּמָּה כֹּחַת"ר
ע"ז מַה' דִּבְפ"ד מֵהַלְכוֹת פֶּרֶס הַלְכָה ב' כִּתְּבָה לֹא רִלְחָה פֶּרֶס
לְאֵחָת אֵין מוֹלִיחִין עֲמָה שְׁחוּרָה שֶׁלֹּא יֵאמְרוּ שְׁחוּרָה שְׁחָטוּ וְלֹא
אֲדוּמָה שֶׁלֹּא יֵאמְרוּ שְׁחִים שְׁחָטוּ הִרִי הִבִּיחַ לְהַטַּעַם וְלֹא
גְּבִי סוּטָה הִבִּיחַ לְהַפְסוֹק וְלֹא לְהַטַּעַם וְלֹא דַעַת כֹּחַת"ר מוּטָה
דִּהַרְמַב"ם פּוֹסֵק כִּר"י לְגְבִי סוּטָה וְמֶה שֶׁפּוֹסֵק דִּיכּוֹל לְהַפֵּר ב'
נִשְׁוֹ כֹּחַת לֹא יֵדְעוּ טַעֲמוֹ בִּזֶּה בִּאֲמַת וְאַפְשָׁר בִּהַרְמַב"ם
הִי לֹא חִיזָה מִקּוֹר וְרִאִים מֵאִיזָה סוּגִיָּה שֶׁלֹּא חֲלוּ דִין הַפֶּרֶס
מִדִּין הַשְּׁקָאָת לִב' סוּטָה אוֹ דִישׁ דָּךְ אַחֲר' לְפֶרֶס הַסוּגִיָּה
דִּהַפְּשִׁיטוֹ הוּא אֵף לִר"י דְּמִיפֶר לִב' כֹּחַת וְיִהִי אֵין שִׁיחָה
כּוּוֹל הַרְמַב"ם ז"ל בִּזֶּה וְעַכ"פ נִסְתָּר בִּזֶּה כִּל הַיְּבוּד שֶׁל רִבְיָא
בְּסַפְרוֹ הִנֵּל וְאֵבֶה תִּמָּה כֹּחַת"ר נ"י דִּלְמָה פְּשִׁיעַ הַנִּמְרָה בְּנִדְרִים
מְבַרֵּיתָה דְּסוּטָה וְעַפִּי הִי"ל לְפָשׁוּעַ מִתְּחִילִין מִפְּרֻשָּׁת דִּפֶּרֶס
פ"ג מ"ז וְיִשְׁוִיין בִּיּוֹמָא מ"ב ע"ב וְהִנּוּחַ כֹּחַת"ר זֶה בִּלְעָז :
ב תמָה כֹּחַת"ר בִּיּוֹמָא עַל הַבִּנְיָן בְּבִנְיָה אֲדֻמוֹר"ר לִפִּי הַנִּחָה
יְבוּדוֹ הִנֵּל וְכ' כֹּחַת"ר ז"ל וְעוֹד יוֹתֵר שְׁאֵין הַחֲלָלָה
לְדַבֵּר כֻּלָּ דַּעֲיָכ לֹא פִלְגִי ר"י וְרַבֵּן בְּמִיטְעָא דִּלְוֹתָה אֵלָּא
הִיכָא דִּמְמַעֲטִין מֵאֲחֻתָּה לְמִדְרָשׁ אֹתָהּ לְבִדָּה וְלֹא ב' כֹּחַת
אֲבָל חֲלִילָה לֹאמֵר דְּרַבֵּן דִּר"י לֹא דְרִשִּׁי מַעֲוָתָה דִּלְוֹתָה אוֹ אֹתוֹ
לְמַעֲטֵי דְּוֹקָא זֶה אוֹ זוֹ וְלֹא אַחֲר' כִּי בְּמִקְוֹמוֹת רְבוֹת מִלִּינוֹ
דְּרִשְׁיָן לְמַעֲטֵי כִס"ג הֵאָם נִאֲמַר דִּחְלוּ הַכֵּל בְּפִלְגֻתָּה דִּר"י
וְרַבֵּן יִשְׁתַּקֵּץ הַדְּבָר ע"כ :

לְהַגִּים כֵּן בְּרַמַּב"ם דִּח"כ הִיכָא מַסִּיִים וְהִנֵּהגָה בִּהֵן אַחֲרֵי הוּיָה
הֵאָ בְּעוֹלָת הַעוֹף לִיכָא הוּיָה רַק מִלִּי לְחֹד וְהִי"ל לֹאמֵר וְהִנֵּהגָה
בִּהֵן אַחֲרֵי הַמִּלִּי לֹא מַעַל וְע"ז כִּתְּבָה כֹּחַת"ר שֶׁמֶשׁוּם הֵאָ לֹא אֲרִיָּה
שֶׁגַם לַעֲנִין חֲטָאת הַעוֹף לֹא נִיחָא שְׁחִירֵי הַרְמַב"ם בְּעָלְמוֹ בִּפ"ד
מֵהַלְכוֹת מַעֲשֵׂה"ק הַלְכָה ז' פֶּסֶק דְּמִלִּי דֶּם חֲטָאת הַעוֹף מַעֲבָד
וְהַרְגִּישׁ בִּזֶּה הַלְחָמָה שֶׁם וְרִלְחָה לְפֶרֶס שֶׁם דְּרִבְיָא סוֹבֵר לְעִנְיָן
מַעֲשֵׂה חִינוֹ מַעֲבָד וְכֹו דְּחֹק דְּמִלִּי זֶה וְזֹמָה רִלְחָה כֹּחַת"ר נ"י
לְהַגִּים בְּרַמַּב"ם שֶׁלֵּל מִלִּי בְּמִקּוֹם הוּיָה אֵף מ"מ לֹא יִתְכֵּן לְהַגִּים
בְּחֲלָתָהּ הַבִּבָּה דִּלָּל וְכֵן בְּעוֹלָה הַעוֹף דִּהֵא מוֹעֲלִין בְּעוֹלָה טַעֲמוֹ עַד
שֶׁתֵּלֵךְ לְבִית הַדָּשָׁן רַק הִתְחַלֵּת יוֹרֵה דְּרָכוֹ דְּבִסּוֹף לָרִיךְ לְהַגִּים
לַעֲנִין דִּין מוֹרָאָה וְנִלְכָּה וְלָל אֲבָל בְּנִיחָתָהּ וּמוֹרָאָתָה שֶׁל עוֹלָת
הַעוֹף אֲסוֹר לְהַטוֹת בֶּה וְהִנֵּהגָה בִּהֵן אַחֲרֵי מִלִּיחָה לֹא מַעַל ע"כ
חֲלוֹ חֹבֵן דְּרִי כֹּחַת"ר נ"י וְאֵזִי עֲרָם אֲחֵל לְדַבֵּר מֶה שְׁלֹכָבִי כֻּלָּ
הִנֵּל אֲבִיחָה לְמִלְּאוֹת עוֹד חֵת דְּרִי כֹּחַת"ר וְאֲכֻחוֹ עוֹד חִמִּים
רִבְיָיִת בִּזֶּה וְהוּא כִי בְּסַפְרָה הִנֵּל אֵיחָה בִּזֶּה הַלְשׁוֹן וְהַשְּׁלִיךְ
אֹתָהּ כְּשִׁירָה וְלֹא פִסְלוֹהָ אֹתָהּ וְלֹא חֲטָאת הַעוֹף אֹתָהּ בְּהַשְׁלָכָהּ
וְאֵין עוֹלָת בְּהַמָּה בְּהַשְׁלָכָה וְהֵלָּא דִין הוּא וְכ"י ע"ש וּמִבְּרֹאֵר דְּרִי
ג' מַעֲטִיין מֵאֲחֻתָּה שְׁאֵין מִסִּירִין מֵהַפְּסוּלָה לְבִית הַדָּשָׁן
וְשְׁאֵין מִסִּירִין מֵעוֹלָת בְּהַמָּה אֵלָּא מַעֲלָם עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ
וְהִנֵּה וְוִדְאִי בִזֶּה קִיִּים לְהַלְכָה דֶּם בְּהַמָּה מַעֲלִים הַכֵּל ע"ג הַמִּזְבֵּחַ
כְּדִהֲסֵם הַרְמַב"ם בְּהַלְכוֹת מַעֲשֵׂה הַקְּרִבָּנוֹת בְּמַשְׁפֵּט מַעֲשֵׂה
הַעוֹלָה וְעוֹלָת הַעוֹף שֶׁנִּפְסַל שׁוֹרְפִין הַכֵּל בְּבִית הַדָּשָׁן בְּעִזְרָה
כְּמַשְׁפֵּט כֵּל פְּסוּלֵי הַמּוֹקֵדֶשִׁין וְכִמּוֹ דִּסְתָם הוּא בְּרַמַּב"ם שֶׁלֹּא
כִּתְּבָה חֲדוֹשׁ דִּין זֶה בְּמוֹרָאָה וְנִלְכָּה וְא"כ שְׁפִיר קִים לֵן דְּרִשְׁתָּ
הַסְפָּרָה דִּלְוֹתָה לַעֲנִין פִּסְלוֹהָ וְלַעֲנִין עוֹלָה בְּהַמָּה וְא"כ קֶשֶׁה דִּלְמָה
לֹא נִדְרָשׁ נִמִּי לְמַעַט-הַטָּה הַעוֹף וּמ"מ אוֹ שֶׁלֹּא נִדְרָשׁ לְאֹתָהּ כֻּלָּ
דְּקִי"ל כְּרַבֵּן דִּר"י אוֹ שְׁנִדְרָשׁ הַכֵּל כְּמוֹ שְׁדוֹרֶשׁ הַסְפָּרָה וְעוֹד
ל"ע שֶׁגַם אִם נִקְרָא כִּהְנִיחָה כֹּחַת"ר ג"כ לֹא יוֹתֵר הַדַּעַת כ"כ וְיִם
בִּזֶּה מֵהַחֲלָטָה כִּי לָרִיךְ לַעֲבֹד הַנִּכּוֹת מְרֻבּוֹת וְגַם לְהוֹסִיף חִבּוֹת
וְגַם לְהַחֲלִיף בְּמִקּוֹם שְׁכֻחָה הוּיָה לִל מִלִּי וְמֶה שֶׁטַּעַן שֶׁע"כ
לָרִיךְ לְהַגִּים מִלִּי מִשּׁוּם דְּמִלִּי מַעֲבָד אֲבָחַר לְהֵלֵךְ חִי"ה בְּסוֹף
דְּרִי דִּזֶּה לֹא קֶשֶׁה מִיָּד וְלֹא יֵהָא שֶׁנִּסְבֹּל זֶה הַדּוּחַק עֲדִיין נָא
בִּזֶּה בְּהַרְמַב"ם הַדִּיּוֹת מִסּוֹדֵרִים כִּי שֶׁם מִקּוֹדֶשׁ בְּהַלְכָה ג' כִּתְּבָה
לְדִין מַעֲשֵׂה חִינוֹ מַעֲבָד הַעוֹף וְעוֹלָה בְּהַמָּה וְכ"י שְׁמוֹעִלִים בְּהַס עַד
שֶׁנִּשְׁרָף וְיִוִּלֵּחַ לְבִית הַדָּשָׁן וְכֹו בְּהַלְכָה וְא"כ כִּתְּבָה לְדִין מַעֲשֵׂה
בְּחֲטָאת בְּהַמָּה וּבְחֲטָאת הַעוֹף וְע"ז מַסִּיִים וְהִבִּיחַ לְדִין הַמּוֹרָאָה
וְנִלְכָּה שֶׁלֹּא נִהְיָן וְלֹא מוֹעֲלִים וְאִם כּוֹנְנָתוֹ עַל מוֹרָאָה וְנִלְכָּה
שֶׁל עוֹלָה הִיאֵךְ הִבִּיחַ לְדִין זֶה כֵּאֵן וְלַמַּעֲלָה בְּהַלְכָה ג' דְּמִיָּרִי
שֶׁם בְּדִין עוֹלָה הַעוֹף הִי"ל לְהַבִּיחַ וְלֹאמֵר יֵהָא לְבִיחַר מַשְׁפָּטָה עַד
אַחֲר' שֶׁהִבִּיחַ לְדִין חֲטָאת הַעוֹף וּבְפֶרֶס שְׁנִרְחָה שְׁלִפִי דַעַת כֹּחַת"ר
דְּסוֹבֵר הַרְמַב"ם דְּמוֹרָתָה חֲטָאת הַעוֹף מוֹחֵר גַּם בְּאֲכִילָה כְּהַבְשָׁר
וְכֵן הַנּוֹלָה מוֹחֵר בְּהַנָּה ח"כ תִּמּוֹם אֲמָאִי לֹא בִיחָר זֶה הַרְמַב"ם
וְהִבִּיחַ דִּין מוֹרָאָה וְנִלְכָּה הַשְּׁיִיךְ לְעוֹלָה הַעוֹף וְא"כ דְּרִי וְהַס בִּלָּא דִּסְר
כֻּלָּ וְיִדּוּעַ שֶׁהַרְמַב"ם סִרְסִרָה בְּהַשְׁכֵּל נִפְלָאָה וְכֵן עֲדִיין מִבְּרֹאֵה
רַבֵּה וְיִתֵּר אֵין וּבְפֶרֶס בְּסִתְרִית דְּרִי הַרְמַב"ם בִּין הַפֶּרֶס לְגְבִי
כֹּחַת"ר וְכִינְהַשְׁקָאָת ב"ג וְכִמּוֹ שֶׁתִּמָּה כֹּחַת"ר וְהִנּוּחַ בִּלְעָז וְכֵן לְעִנְיָן
כִּל לֹאמֵר דָּךְ אַחֲרָה בִּד' הַרְמַב"ם ז"ל בִּזֶּה דִּהַגָּה הַרְמַב"ם כִּתְּבָה
בִּפ"ד מַה' פֶּרֶס אֲדוּמָה שְׁאֵין מוֹלִיחִין עֲמָה שְׁחוּרָה שֶׁלֹּא יֵאמְרוּ
שְׁחוּרָה שְׁחָטוּ וְלֹא אֲדוּמָה שֶׁלֹּא יֵאמְרוּ שְׁחִים שְׁחָטוּ ע"כ וְא"כ
מוֹכָה מִדְּבָרֵי דְּחִמּוּרָה שְׁפִיר שְׁרִי לְהוֹלִיחַ עֲמָה וְהִיטָּו כֹּחַת"ר
דִּר"י בִּפְרָה בִּפ"ד מ"ו וְכִדְּחִמְרִין בִּיּוֹמָא דָּךְ מ"ב ע"ה דִּמָּאן
ח"ק ר"ש הִיֵּךְ דְּדָרִישׁ טַעֲמָא דְּקָרָא וְאַמְרִין שֶׁם דִּאֵיכָא בִּיְיָהוּ
דִּאֲפִיק חֲמוֹר בְּכִדָּה דִּלְח"ק שְׁרִי וְעוֹלָה מְכוּוֹן לִמָּה שֶׁפֶּסֶק
בִּפ"ד מֵהַלְכוֹת נִדְרִים דְּמִפִּיר לִב' נִשְׁוִים אֲבָל מֶה שֶׁשְּׁמִיעַ בִּפ"ד
מֵהַלְכוֹת סוּטָה בְּרוּחַתָּה שְׁרִי וְגַם מֶה שֶׁהִבִּיחַ שֶׁם לְהַקְרִיא
וְהַקְרִיב אֹתָהּ הַכֵּן וְלֹא לְהַטַּעַם עֲדִיין ל"ע וְאַחֲרֵי שֶׁבִּאֲרָמִי
הַחֲמִיכוֹת שְׁבֹזָה אֲבָחַר בִּזֶּה שְׁנֵי חֲלָקִים חֶלֶק אֶחָד לִישֵׁב דְּרִי
הַרְמַב"ם בִּהֵל סוּטָה וְכִהֵל נִדְרִים וְחֲחֻקָה ב' יִבּוּחַ לְבִיחַר ד'
הַרְמַב"ם דִּפ"ד מַה' מַעֲשֵׂה חִינוֹ :

ג תמָה כֹּחַת"ר דִּלְפִי דְּרִי אֲדֻמוֹר"ר דִּלְפִי הַהַלְכָה דְּקִי"ל כְּרַבֵּן
דִּר"י לֹא קִי"ל כִּהַסְפָּרָה דְּמַמַּעֲטִין חֲטָאת הַעוֹף
יִהִי תִמּוֹה עוֹבָה דִּהֵא הַרְמַב"ם ז"ל בִּפ"ד מַה' מַעֲשֵׂה"ק כִּתְּבָה
שֶׁם לִכֵּל סִרְסִר עוֹלָת בְּהַמָּה וְעוֹלָת הַעוֹף וְכ' שֶׁם שְׁמִסִּיר מַעֲוָתָה
הַעוֹף הַמּוֹרָאָה וְהַנּוֹלָה וּמַשְׁלִיךְ לִב' הַדָּשָׁן וְשִׁמָּה דִּסְל' דְּבִחְטָא
הַעוֹף ח"י לְהַשְׁלִיךְ לִב' הַדָּשָׁן וְכִדְעַת הַסְפָּרָה הִנֵּל וְלֹא כִד'
אֲדֻמוֹר"ר וְאַחֲר' שֶׁכִּתְּבָה כֹּחַת"ר נ"י לִישׁוֹב אֲדֻמוֹר"ר מַשְׁלָשָׁה טַעֲמִים
הִנֵּל רִאֵה לִישׁוֹב לְחִמִּיתָה כִּרְבֵּה ג' מוֹסֵר"ר זִיסל הִנֵּל וְהִנֵּה
הַרְבֵּה הַנִּבְיָר הִנֵּל רִאֵה לְהַגִּים בִּד' הַרְמַב"ם שֶׁלֵּל מִקּוֹדֶשׁ וְכֵן
בְּעוֹלָת הַעוֹף וְע"ז קִאֲמַר אֲבָל אֲסוֹר לְהַטוֹת בְּמוֹרָאָתָה וְכִמּוֹ
דְּמִבְּרֹאֵר בְּשִׁם"ס סוֹף תִּמּוֹרָה אֲבָל שׁוֹב חֹזֵר וְחֵה בְּעָלְמוֹ דִּלְח' :

חלק א הנה ככה דגדדים ע"ג סג"ל דר"י ורבנן פליגי בטעמא דאין משקין ב'סונו' דרבנן ילפי מסברא דר"י מפיק לה משום דכתיב והשקה אותה לבדה [פירושו בזה סג"ל וברא"ש ז"ל דר"י מפיק לה מהא דכתיב והשקה במפיק ה' וסוי כמאן דכתיב אותה] משמע בפשיטות דלר"י חף לאחר שנמחקה המגילה ואינו חסר חלא השקאה ג"כ חסור לעשות מעשה השקאה לב' סופות כאלה דהא מפיק לה מקרא דהשקה משא"כ לת"ק דמפיק לה מסברא כדי שלא יהיה לבד גם בחצירתה וכו' כדי שהורה דעמאם היא ולא ימחק השם מנח ומכ"ש שם בד"ן פשוט דזה לא ב"ן רק קודם שנמחקה המגילה אבל נאחר שנמחקה המגילה דהדרבה אז מאימין עליה שתתה ואם אמרה אינו שוה מערערין אותה ומשקין אותה בעל כרחם נראה פשוט דמותר להשקות ב' כאלה דמאי קפידא אם יהיה לבד גם בחצירתה ע"י עדיף שיהיה לבד גם בהשקות ואין נמי מדברין על לבד ומסירין הימנה חיתת מים המרים ואומרין לה אין המים המרים דומין וכו' אם אין שם מכה אינו מועיל כלום וכמו דליתא בסוטה דף ז' ע"ב ומה שנקט הת"ק בלשון אין משקין היינו דכל סדר המעשה הסוטה קרי התנא בלשון השקאה [וגם דלוינו שניה כל כך שיהיה הפסק בין המחקה להשקה ריזדמן דבתוך כך כתבו מגילה סוטה ומחקו בשביל סופה אחרת בלשון דמזמן חת"כ ב' השקאות כאלה ומשום דהוי מילתא דלא שכיח לא הוצרך להשמיעין דככה"ג מותר ועוד דאפשר דאסור דרבנן מיהו איכא גם בהשקאה כאלה וז"ע בזה] וא"כ מאד יש לתמוה על הא דלא אמרינן בגמרא דגם בזה איכא בינייהו דלת"ק השקאה בעלמא מותר ולר"י גם השקאה חסור ובפרט דהא דאמרינן איכא בינייהו רותתה היא סברא מחודשת מאוד ולאמלא שהגמ' נא היה מוכרח לתרץ זה מלד הסברא לא היינו אומרים כן דלרבנן ברותתה שרי דמה בכך ברותתה עכשיו מ"מ אפשר ע"י סתירה שהצירתה שותה ואינה יריאה מהמים גם חלא תתחמך לבדה ותמטע חלא הרתיתת רק מחמת שלא היה להש"ס חלוק אחר ביניהם וזהו ע"כ הוצרך לחדש סברא זו ולומר דברותתה שרי לת"ק דאל"כ איזה חלוק יהיה ביניהם אבל לפי מ"ש בעו"ה דבאלת ים נפקותא גדולה ביניהם לענין ההשקאה תמוה עובא דעפי הול"ל הך נפקותא ולא יצטרך לחדש דברותתה שרי עוד ים שנוי הגירסא בלשון הברייתא סג"ל דגדדים ע"ג הגירסא ר"י אומר וכו' משום שנאמר והשקה אותה לבדה ובסוטה דף ה' הגירסא ר"י אומר וכו' חלא אמר קרא אותה לבדה ולכאורה נוסח הגמ' דגדדים מדוקדק יותר דהא באלת לא כתיב אותה בכתוב רק משום דכתיב והשקה במפיק ה"א הוי כמאן דכתיב בהדיא אותה וא"כ הגירסא דסוטה דאמר קרא אותה אינו מדוקדק דהא בקרא לא כתיב אותה בהדיא [הג"ה ובתוס' שם ד"ה איכא בינייהו כתבו דהוה מלי למימר ח"ב חשה אחרת שאינה סופה דלר"ש מותר ולר"י חסור להעמיד חללה שום חשה בשער נקודת וכו' דאמר ביומא מ"ב לענין פרה אדומה דלרבי דאמר אותה לבדה חסור להוציא עמה חמור עיי"ש ולע"ד נ"ל דלא דמי להחם דהתם ניכר הוא בעת הסולא שמוציאין עמה עוד אחרת ולא מקרי והוציא אותה אבל כהן אינו ניכר כלל עיקר ההקדשה והעמדה והוא רק בשביל ההשקאה וא"כ מה בכך שעומדת שם עוד חשה אחרת הא אין מתעסקין עמה כלל בפיר יבול לקרות והקריב אותה והשקה אותה ואדרבה הא"ן בהדיא בסוטה ז' דנשים מחויבות לראותה ומבואר ברמב"ם בפ"ג מה' סוטה דקבץ הנשים הוה אחרי שמעמידין אותה כנגד המזרח במקום שמשקין אותה והתוס' דס"ל בפשיטות דלר"י חסור להעמיד שום חשה אפי' שלא לצורך השקאה וע"כ דלא ס"ל בהרמב"ם דהעמדת הנשים הוה בשער מורה אבל להרמב"ם אין מקום לקושיות התוס' וח"ש במאי דלא הוציר הגמ' רק חילוקא דרותתה (ע"כ הג"ה מהמחבר) לכן מכל הלין סבריה הרמב"ם ז"ל דע"כ הסוגיא דגדדים ע"ג סג"ל מחולק עם הסוגיא דסוטה סג"ל דעיקר הגי'

בברייתא ז"ל כמו דליתא בסוטה סג"ל חסר קרא אותה לבדה וס"ל להסוגיא דסוטה סג"ל דר"י מפיק לה מקרא דהקריב אותה הכהן והעמידה לפני ה' דהתם כתוב בפירוש אותה וס"ל לרבנן דהיינו ר"ש דהעמם דהקפידה החורה שלא יעמוד רק אותה לבד הוא כדי שלא יהא לבד גם בחצירתה ומש"ס ברותתה דליכא חששא דיהא לבד גם בחצירתה מותר באלת להעמיד חף שנים דר"ש לשיטתו דדרים עמא דקרא חבל ר"י דלא דרים עמא דקרא ס"ל באלת דלעולם חסור ומש"ס חסר דלא מן השם הוא זה דלא דרשינן עמא דקרא ומש"ס אמרינן דאיכא בינייהו רותתה אבל לאחר שנמחקה המגילה דאין מחסור רק השקאה שפיר איכא למימר דלר"י מותר להעמיד שתי נשים דהא גבי השקאה לא כתיב אותה ואף דכתיב והשקה במפיק ה"א י"ל דמפיק ה"א לא דרים וכן לענין הפלוגתא דפרה פ"ג משנה ז' דחנן התם לא היתה פרה רוצה ללדת אין מוציאין עמה שחורה שלא יאמרו שחורה שחצו ולא אדומה שלא יאמרו שחיים שחצו ר' יוסי אומר לא משום זה חלא משום שנאמר והוציא אותה לבדה עכ"ל המנהג שם ואמרינן עלה בש"ס דיומא ד' מ"ג ע"א דאיכא בינייהו חמור דלת"ק מותר להוציא עמה חמור ג"כ פליגי בזה אי דרשינן עמא דקרא או לא ושיניהם מפיק מקרא דאיהא דחסור להוציא שנים וכדאמרינן שם דמאן ח"ק ר' שמעון דדרים וכו' ור' יוסי לא דרים עמא דקרא והלכך אסור חף בחמורה ור"א לזה דת"ק דרים אותה דהא אמר העמם כדי שלא יאמרו שנים שחצו ואיסור דשחיתת שנים גם כן למדנו מקרא דשחט אותה וכדליתא בחולין ל"ב וכן על הא דחנן בפרה פ"ד משנה ד' דכל יעושסקין בפרה פוסלין אותה במלאכה ג"כ דרשינן ע"י בספרי וסו"ב דר' סר"ס והרע"ב שם דנפקא לן מדכתיב ושחט אותה ולא שפוטא מלאכה אחרת עמה הרי דדרשה דאותה הוא לר"ה רק דת"ק דרים עמא דקרא ובאלת גם בשחיתתה ומלאכה איכא עמא רבה דהקפידה החורה שיהיה כוונתו מיוחדת לשם שחיתת הפרה בלבד שלא יערב בעת עסק הפרה כוונת מלאכה אחרת וכן משמע מרש"י יומא דף מ"ב ע"ב דאיסור שחיתת פרה אחרת ועשיית מלאכה הוא הכל מחד עמא ואף דרש"י מייירי התם מענין שחיתת פרה אדומה אחרת וזהו אין כאן עירוב מחשבה אחרת דהא גם אחרת פרה אדומה היא מ"מ אין כוונתו מיוחדת לפרה אחרת ולא הויא כוונה שלימה :

הג"ה ואף שהתוס' בחולין דף ל"ב ע"א ד"ה נשחטת כתבו דבשחט שני פרות כאלה ונתכוין לשחוט לא מפשל משום מלאכה אחרת כיון דשתיבה לשם פרה היינו דעיקר העמם דאיסור מלאכה לא שייך בכה"ג דהתם איכא עירוב מחשבה אחרת וסבא בשניהם מכיון לשם פרה אבל באלת הכל משום חד עמא הוא משום דאיכא חסרון כוונה וכמו שכתב הרב הגאון המחבר ז"ל - וקט"ה דמאי מקשה שם פשיטא הא עובא אשמעינן דלא דרשינן עמא דקרא דלמ"ד דדרשינן עמא דקרא נשחטת בהמה אחרת עמה כשירה באלת דהא בכה"ג איכא עמא לאיסור וכו' שם בבזר הגאון המחבר לקמן - וא"כ עובא אשמעינן רבא דהלכה כר' יהודה - ויש ליישב ודו"ק ע"כ הג"ה מכבוד הר"ם מו"ה שלמה הכהן נ"י מ"ן דק"ק ווילנא :

והנה כתבאר עכ"פ דהסוגיא דסוטה סבר ע"כ דכו"ע דרשי אותה ולא פליגי רק דת"ק דרים עמא דקרא ור"י לא דרים ולא פליגי רק בהקדשה והעמדה אבל בהשקאה אפילו לר"י דלא דרים עמא דקרא מותר להשקות ב' כאלה משום דשם לא כתיב אותה בהדיא ומפיק ה"א לא דרים :

והנה בגדדים ע"ג דקא מיבעיא להגמרא אי מויד לב' נשוי כאלה או לא מי אמרינן אותה דווקא או לאו דווקא צריך לבאר לכאורה מקום הספק בזה לבעל האיבעיא בזה ונראה לפענ"ד דזה פשוטא ליה לבעל האיבעיא דקיי"ל כר"ש דדרשינן עמא דקרא חף מסתפק ליה אם מעטא דממעטין מאלת דרשה גמורה והוי כמאן דכתיב בהדיא לב' נשים חסור והלכך

כחשת והיינו כפשיטותא דרבינא מצרייתא דדרשה דלוחה לא דרשינן רק במקום דליכא טעמא אבל כהפסד דליכא טעמא לא דרשינן כלל ולכן בפ"ד מהל' שופט כשהביא שם הדרשה דלוחה הביא שם הפסוק דהעמיד אותה כהן [והוא ע"ס ו"ל והקריב אותה וכו' שם כהן שם צידון] והיינו משום דבהעמדה והקריב איכא טעם דלא יהא לבה גס בהצירחה אבל בהשקאה דליכא טעם דהא כבר נחקק המגילה לא דרשינן דלוחה כלל וכה"ק דר"י ולא הולך רבינו להביא הטעם דממילא כיון דלא הביא רק קרא דהקריב ממילא חנן ידעינן דבהשקאה שרי דהי' חיתא דבהשקאה נמי חסור הו"ל להביא ב' פסוקים קרא דהקריב וקרא דהשקק וחלוק אחר ליכא באמת וכו' דס"ל לרבינא וחילוק הגמרא דכופה ח' דמחלק בין רותחת לאינה רותחת נדה מהלכה לפי דברי רבינא ולפיכך לא הביא הרמב"ם חילוק זה כלל ובחולין ל"ב ע"א גרסינן אמר רבא וכו' נשחטת בהמה אחרת עמה ל' נתן פרה פסולה והוא ע"כ ממיטע דלוחה ולא ב' ולכאורה ל"ע כיון דנשחט בלא כוונה ליכא טעמא דלוחה דבשלמא בב' פרות איכא טעמא כמו שכתבנו לעיל דאין הכוונה מיוחדת למזות פרה זו וב"ש נשחטת בהמה אחרת של חילוק או חקך דלעת עמה דוודאי אין הכוונה מיוחדת כיון ששוקק במלככה אחרת אבל נשחטת בלא כוונה ליכא שום טעמא לאסורא ו"ל דרבא סובר באמת דלא דרשי' טעמא דקרא וס"ל בר' יוסי דיומא ד' מ"ב דאין מו"ל אין עמה אפילו חמורה אבל הרמב"ם סמך לדברי רבינא דהוא בחרתא דס"ל להלכה כה"ק דר"י דדרשינן טעמא דקרא ועפ"י עולה לנו הירוק מספיק לדברי הרמב"ם בפ"ד מהלכות פרה אדומה הלכה י"ח דפסק שם באמת דנשחטת עמה בהמה אחרת כשירה דלא כרבא ותמה עליו הס"מ דהיאך פסק היפך דברי הגמרא דהא רבא אמר כהדיא דנשחטת בהמה אחרת פסולה והולך לדחוק שם דאפשר דהרמב"ם היה לו גירסא אחרת צמ' אמרס לפמ"ל בעז"ס ד' הרמב"ם צדדים ואילו לשיטתו דפסק בהלכות נדרים דאדם מפר לב' נשיו כאלה וע"כ דבמקום דליכא טעמא דקרא לא דרשינן אותה וא"כ ה"ל גבי פרה אדומה לא דרשינן אותה רק במקום דליכא טעמא כגון נשחט כוונה או בב' פרות אבל נשחטת בהמה אחרת עמה כשר ורבא דאמר פסולה ס"ל בר'י דלא דרשינן טעמא דקרא ולית הלכתא כוותיה בזה ואל"ש הכל בעז"ס יתבאר :

חלק ב בחלק הזה תבאר בעז"ס עפ"י היסוד שהנחנו בחלק הראשון דהרמב"ם פוסק הלכה כר"ש דבמקום דליכא טעם להמיטע ממעטינן לוחה ובדבר דליכא טעם לא ממעטינן יחייבז בזה דברי הרמב"ם בהל' מעילה ה"ל דפסק דלא כהספרא ה"ל ואף דב' דרשות האחרות שדרים בספרא למעט עולה בהמה ולפסולה בווודאי כהלכתא הם ואין בזה שום חולק מ"מ הדרשה דממעט חטאת העוף י"ל דלא דרשינן משום דהתם איכא טעמא ובחטאת העוף ליכא טעמא וכו' שכתב בעז"ס לקמן והספרא דרדים גם בחטאת העוף משום דהתם ספרא ר"י דלא דרש טעמא דקרא והבאתי ראיה לזה לקמן מההוספה דמעילה דמוכח שם ג"כ דעת הרמב"ם ודלא כהספרא ויהי דמוראה וגולה של חטאת העוף אינו נשלק לבית הדשן מ"מ באכילה וודאי חסור ולא נהנין ולא מועלין ואיישז בזה לד' הרמב"ם לנכון ע"פ הדרך שהעמוד אדמו"ר בספרו נחלת דוד עוד תפרש להספרא וההוספה בגוונא אחרתא בצופן דלא פליגי אהדי ויכיה עולם מזה ג"כ יישב נכון לד' הרמב"ם ז"ל ס"ל וזה החלי בעז"ס - הנה כבר הבאתי לעיל לדברי החו"כ וז"ל והשליך אותה כשירה ולא פסולה אותה ולא חטאת העוף אותה כהלכה ולא עולה בהמה כהלכה והלא דין וכו' עכ"ל הרי דרשית התו"כ מאותה תלחא מעוטי הנה ראוי לברר אם בכל המק מעוטי דרשית התו"כ מאותה איכא טעמא וסברא ועפ"י עלי' אחי התו"כ אליבא דכ"ע וגם ר"ש מודה בזה או דילמא דליכא באמת טעמא

והלכך אף דבעינן הפרה ליכא שום טעם לפי שכל חנושי למה אסרה התורה הפרה ב' נשים כאלה מ"מ כיון דהתורה אסרה בזה"כ הוא דאף דר"ש דרש טעמא דקרא היינו במקום דמלא טעם לקרא אבל במקום שאין אלו מו"ל אין טעם לקרא ע"כ גז"ס הוא והוא מן החוקים שבחורה שאין אלו יודעין טעמן ע"פ הגלגל או דילמא דדרשה דלוחה לאו דווקא הוא וימנין דלא אחי לדרשה רק דלוחה דקרא הוא למתני הכי והלכך נהי דבמקום דליכא טעם להמיטע וודאי דרשינן אותה למעטא מ"מ איכא דליכא טעם כמו בהפרה לא דרשינן ועפ"י הלכה זו יחייבז היטב חמיתה כה"ר דלמה לא פשטת ניהליה ממתני' דפרה ה"ל דתנן שם נמי דמשו"ס אין מו"ל אין עמה שחורה משום שלא יאמרו וכו' אלמא דלוחה לאו דווקא ושם ליכא פלוגתא בזה ולפי מ"ש"כ לא קשה מידי ואינו ענין כלל להאיבעיא דשם ה"ק דאמר שלא יאמרו וכו' י"ל דדרשית אותה רק דס"ל דדרשינן טעמא דקרא ולא אסרה החורה רק במקום דשייך גזירה דשם יאמרו אבל לכו"ל חמורה דליכא גזירה לא אסרה החורה וכו' דאמרין להדיא ביומא דף מ"ב דמאן ח"ק ר"ש היא דרשית טעמא דקרא אבל לומר במקום דליכא טעם כלל לקרא כמו בהפרה דמבטלין הדרשה דלוחה לגמרי ולא דרשינן ליה כלל משום דליכא טעמא לאסורא לא שמעינן ליה ממתני' דהתם וכן בצרייתא דאין משקין ב' כוונות באמת לפי גירסת הצרייתא המובא בסוטה ח' דר"י אמר לא מן הסם הוא זה אלא משום דאמר קרא אותה לבדה משמע דמיירי מקרא דהקריב אותה הכהן דכתיב שם אותה כהדיא ג"כ ליכא למפשט מידי דליכא למימר נמי דגם רבנן דרשי' אותה רק דהם ס"ל דדרשינן טעמא דקרא כר"ש כדי שלא יהיה לבה גס בהצירחה ונ"מ דברותחת ליכא טעמא דקרא שרי באמת אבל חס"ג דבמקום דליכא טעמא דקרא נמי דרשינן אותה דזה לא מצינו לבוס מ"ד דיסבור דלא דרשינן אותה כלל במקום דליכא טעמא לאסורא אכן רבינא דפשיט ליה מצרייתא הלוו היינו משום דרבינא היה גורס בצרייתא כמו שכתב לפינוי בדברים דר"י אמר וכו' והסקה אותה לבדה והיינו משום דכתיב במפיק ה"א והיו כמאן דכתיב אותה אבל רבנן דלא אמרי רק מטעם דכדי שלא יהא לבה גס בהצירחה משמע דלא חיישי רק בהקריבה והעמדה שהיה קודם תחיקת המגילה אבל בהשקאה שהיא לאחר המחיקה דלא ליכא טעמא דכדי שלא יהא לבה וכו' מחירין באמת אף להסקות ב' כאלה משום דליכא טעמא ולכאורה הא מ"מ הא כתיב והסקה במפיק ה"א והיו כמאן דכתיב אותה וע"כ ז"ל דרבנן סברי דבמקום דליכא טעמא דקרא אמרינן דלוחה לאו דווקא באמת ולא דרשינן ליה כלל והלכך בהקריבה והעמדה שפיר ס"ל לרבנן דאסור להקריב ב' כאלה משום דשם איכא טעמא דקרא אבל בהשקאה דליכא טעמא דקרא לא דרשי' אותה והלכך שפיר פשיט רבינא מזה לענין הפרה נמי דליכא טעם לקרא לא דרשינן אותה ואמרין אותה לאו דווקא משום דסתמא הלכה כה"ק דדרשינן טעמא דקרא וממילא שמעינן מרבינא דאין חילוק ברות' לאינה רותחת דכבר כתבנו לעיל דהא דמחלק בגמ' בין רותחת לשאינה רותחת אליבא דרבנן לאו משום שהסברא פשוטה לחלק בזה דלדבריה מ"ד הסברא הדבר נושא יותר דאין חילוק וכו"ם לעיל בעז"ס רק משום דלא מלא הש"ס חילוק אחר בין ר"י לרבנן ע"כ היה מוכרח הש"ס להלק עכ"פ בחילוק הזה אבל לרבינא דיש חילוק ביניהם דלר"י גם בהשקאה חסור לב' באמת ולרבנן ההשקאה בעלמא מותר הו"א מוכרח לומר דברותחת שרי וממילא הדרין להסברא דאין חילוק בין רותחת לשאינה רותחת ומעתה נתבאר היטב כל פסקי הרמב"ם בכל המקומות ס"ל והיינו דהרמב"ם ס"ל בפשיטות להלכה כה"ק דר"י דדרשי טעמא דקרא ולכן בפ"ד מהל' פרה כתב הטעם דאין מו"ל אין וכו' משום שלא יאמרו וכו' והיינו כר"ש דדרשינן טעמא דקרא וכו' דאמר שם ביומא דמאן ח"ק ר"ש הוא דרשית טעמא דקרא ובהלכות נדרים פ"ב ה"ד פסק ג"כ דאדם מפיר לב' נשיו

עממא בכל הַךְ מעוטי אַךְ דהתו"כ אחי כר' יוסי דפרס ה"ל דדרשינן מאותה למעט אַךְ דבר דליכא עממא מבוס דסבר כר"י [והתם ספרה ג"כ ר' יהודה ואילן לשיטתיה בזה] דלא דריש עממא דקרא בכל דוכתא וא"כ לדידן דפסקין כר"ש וכמו שכתוב לעיל אליבא דהרמב"ם ז"ל לא קי"ל בלחמא דהחורת כטניס הנ"ל והנה זה פשוט דזה אינו עולה על הדעת לומר כיון דלפי הסברא לא מצינו לפי קולר שכלנו טעם וסברא בכל הני דרשות למעטינא והלכך ע"כ הלויא בפלוגתא דר"י ור"ש דזה ודאי ח"א לומר וכו' לומר כן כלל דמאן חשוב ומאן ספין האידנא חתך חתימת התלמוד לומר בדבר שנסנה צברייתא או בשום מקום צברי חו"ל בלי שום חולק לומר מסברת עלמיו דהלויא בחייה פלוגתא ואם דלפי חולשת דעתיו לא נראה לנו טעם וסברא בדרשם זו מ"מ אפשר הם היו לסס טעם וסברא בזה ואנחנו לא נדע והנה בכל מקום דמצינו דדריש במשנה או צברייתא וגמ' מאותה למעט ולא מצינו שום חולק בזה אין ראוי לנו לדון מעלמיו שאין בזה טעם לומר שלר"ש לא ממעטינן זה ואם לנו לא נראה טעם הוא רק מקולר ידיעתיו ואינו אין לנו רק מה דאנו מולאין צברי הגמרא בפירוש דהלויא בפלוגתא אבל במקום דסתמו ולא מצינו צברי חו"ל חולק בזה חזקה שהוא אליבא דכ"ע וא"כ צד"ד כיון דמצינו בת"כ דדריש מאותה ג' מיטעין ולא נמלא צברי חו"ל חולק בזה חזקה דהוא כהלכתא ואליבא דכ"ע ומסתמא איכא בכל הני ג' בבות עעמיס למעט אותה :

הראשונה [דמיירי בעולם מדקתני שם מינה דמה] מדתני אין מועלין גרידא ולא תני כה נמי לא נהנין וכמו דתני צברייתא השנים ש"מ דמותר בהנאה לכתחלה והא דכלל חטאת ועולה ביחד צברייתא השנים היינו לדין מעילה אבל לענין הנאה שפיר יש חלוק מבוס דבעולם מלכותה בהשלכה כבר נעשית מלכותה אבל בחטאת דאין מלכותה בהשלכה נשאר באסורו וכל זה לפי הס"א של הגמ' דלשם אבל להמסקנא אין חלוק וצ"ע להם לא נהנין ולא מועלין וא"כ נראה לבאור דהתוספתא ה"ל פליגא על התו"כ דהא לפי מה דדרש בתו"כ דלוחם בהשלכה ואין דבר אחר בהשלכה משמע דדין סמורא ונזלה דדין הסבר דמנ"ל להוציא אסור אכילה והנאה כיון דהחורה לא חלקה לוחם מהסבר כמו שפירש בלחמא דהקרבן אהרן שם וז"ל שלא היה משליך מוראת חטאת העוף במקום הדשן אלא אם יראה הכהן יחללה עכ"ל ואילו התוספתא ס"ל בהדיא דאפילו מוראם של חטאת העוף ג"כ לא נהנין ולא מועלין מדאמר סתם של קרבנות מבטע דאף חטאת בכלל אף לר"ך להבין בחייה סברא פליגי ונראה לי ברור דפליגי בזה דהנה בלחמא מלך הסברא לא היה ראוי דיחיה מוראת חטאת העוף גלגל כהסבר דלמה יתיי השוכה יותר ממוראת עולת העוף דחייה נקדמה על גבי המזבח כהסבר וא"כ יב לומר דהסברא חזיל לשיטתו דלא דריש עממא דקרא דהא סתם ספרא הוא ר"י ור"י הא מצינו דס"ל צ"מ ד' קט"ו ובסנהדרין דף כ"א ובצ"ד צ"ס דלא דרשינן עממא דקרא ולפיכך דריש נמי הכא אותה למעט חטאת העוף אבל התוספתא י"ל דאחיה כר"ש דדרשינן עממא דקרא וכבר כתבנו לעיל דר"ש כל היכא דליכא עממא לא דריש מיטעא דלוחם והלכך ס"ל להתוספתא דאין חלוק בלחמא בין חטאת העוף לעולת העוף לענין סמוראם וצ"ע להם אינן נאכלין מימי עולת בהמה ממעטינן דהסם איכא עממא וסברא וכדאמר במדרש דבה משום יען שהעוף אוכל משום גזל ולכן לא זכרה מוראתה לעולת למזבח אבל בהנאה אוכלת מאכוס בעליהם והסם שמסיים בספרא והלא דין הוא אין כוונתו רק ללמד בלמוד ק"ו דליכא מעוטא אבל כדכתיב אותה לבחור הק"ו שפיר יש סברא לומר דצביל הסברא דבהמה לא דמי לשוף שפיר ממעטינן מאותה ולא דמי לחטאת העוף דליכא עממא למעט גם הא דאחיה בספרא חתה למעטי פסולה גם הסם ח"ש דהנה מצינו דכל קדשים פסולין צעי שריפה ונפקא לן זה בפסחים ד' כ"ד ע"א מקרא דפקדש באש חסדף אף דהיה סברא דכמו בעולת העוף כהנה נשחטה דין המוראם דחייה נקדמה ע"ג המזבח כהסבר ה"ל בפסולה נשחטת דחייה לריבה שריפה ואינו בכלל הקרא דבאש חסדף קמ"ל קרא דלוחם למעט פסולה דצפסולס ליכא חלוק בין הסבר למוראם משום דהטעם שנהנית מן הגזל לא שייך רק למעט דלא יהיה ניקרב ע"ג המזבח לכפר משום דאין קביגור נעשה סניגור אבל מלוח שריפה צפסולס אינו משום דפרס כלל ולא בא לסניגוריא אין חילוק בלחמא בין הסבר למוראם והלכך שפיר דרשינן אותה למעט פסולה משום דצפסולס איכא עממא נמיטע דלוחם אבל בחטאת העוף דליכא עממא למעט שפיר ס"ל להתוספתא דלא דרשינן מעוטא דלוחם לחטאת העוף וממילא היא שוה לעולת העוף לענין איסור הנאה דצבניהן המוראם והנזלה לא נהנין ולא מועלין רק דלא צעי השלכה כמו בעולת העוף דזו מנין לנו בחטאת העוף כל כמה דליכא קרא משורש בחטאת העוף דצעי השלכה והלכך אף דלא דרשינן אותה למעט חטאת העוף מ"מ מלוח השלכה בודאי לא צעי אבל לענין איסור אכילה והנאה שניהם שוין :

ומעתה יהיה עולה לנו כל פסקי הרמב"ם ז"ל לנהנין ומסודרים הכל בסדר הראוי והיינו צפ"ו מה' מעשה הקרבנות שכתב שם משפט מעשה עולה וכתב שם נמי דין הסרת המוראם והנזלה והשלך לוחם אל בית הדשן ככתוב בחורה אבל צפ"ו דשם כתב לסדר מעשה החטאת לא

עממא בכל הַךְ מעוטי אַךְ דהתו"כ אחי כר' יוסי דפרס ה"ל דדרשינן מאותה למעט אַךְ דבר דליכא עממא מבוס דסבר כר"י [והתם ספרה ג"כ ר' יהודה ואילן לשיטתיה בזה] דלא דריש עממא דקרא בכל דוכתא וא"כ לדידן דפסקין כר"ש וכמו שכתוב לעיל אליבא דהרמב"ם ז"ל לא קי"ל בלחמא דהחורת כטניס הנ"ל והנה זה פשוט דזה אינו עולה על הדעת לומר כיון דלפי הסברא לא מצינו לפי קולר שכלנו טעם וסברא בכל הני דרשות למעטינא והלכך ע"כ הלויא בפלוגתא דר"י ור"ש דזה ודאי ח"א לומר וכו' לומר כן כלל דמאן חשוב ומאן ספין האידנא חתך חתימת התלמוד לומר בדבר שנסנה צברייתא או בשום מקום צברי חו"ל בלי שום חולק לומר מסברת עלמיו דהלויא בחייה פלוגתא ואם דלפי חולשת דעתיו לא נראה לנו טעם וסברא בדרשם זו מ"מ אפשר הם היו לסס טעם וסברא בזה ואנחנו לא נדע והנה בכל מקום דמצינו דדריש במשנה או צברייתא וגמ' מאותה למעט ולא מצינו שום חולק בזה אין ראוי לנו לדון מעלמיו שאין בזה טעם לומר שלר"ש לא ממעטינן זה ואם לנו לא נראה טעם הוא רק מקולר ידיעתיו ואינו אין לנו רק מה דאנו מולאין צברי הגמרא בפירוש דהלויא בפלוגתא אבל במקום דסתמו ולא מצינו צברי חו"ל חולק בזה חזקה שהוא אליבא דכ"ע וא"כ צד"ד כיון דמצינו בת"כ דדריש מאותה ג' מיטעין ולא נמלא צברי חו"ל חולק בזה חזקה דהוא כהלכתא ואליבא דכ"ע ומסתמא איכא בכל הני ג' בבות עעמיס למעט אותה :

אמנם לפע"ד נראה להוכיח מהתוספתא פ"א דמעילה דפליגא על התו"כ ה"ל וס"ל בלחמא דחטאת העוף שום לעולת העוף לענין מוראם ונזלה דאינו נאכל דכמו דבשר העולה נקרב ע"ג המזבח ומתקדש בזה והמוראם והנזלה לא נקרב ע"ג המזבח ה"ל בחטאת העוף שכתבה נאכלת לכהנים והבעלים מתקדשין אבל לא המוראם ונזלה שלא נהנים בהם ולא מועלים וכמו שאבאר והנה זה לשון התוספתא פ"א דמעילה העוף שמיא חת דמה יוצא מידי מעילה הנזלה והמוראם מועלין בה עד שחלף לבית הדשן עד כן לשון התוספתא שם והנה זה פשוט דהתוספתא מיירי בעולת העוף [ולענ"ד נראה שגריך להיות עולת העוף שמיא חת דמה מועלין בה עד שחלף לבית הדשן הנזלה והמוראם יוצא מידי מעילה כ"ל בחוספתא לעניה דתני עד כאן הגמ"כ] . שאין בה רק מינוי לחוד ופירוש התוספתא הוא כך דלחמא שמיא חת דמה המוראם והנזלה יוצא מידי מעילה מיד וזהו שמסיים המוראם והנזלה כלומר בזה אמרתי שאחר שמיא לא מועלין אבל בה כלומר בכל בשר מועלין בה עד שחלף לבית הדשן והנה תוספתא הלא הוצא בגמרא צדק המורה ור"ה להוכיח מזה דמותרין גם בהנאה משום דנעשה מלוחם ואף דהם מן הנקברים ומעני דאחיה מידי מעילה קאמר אבל בהנאה אסורים עוד איכא בהוספתא דמעילה צ"ח חורין ומוראם העוף וקרבנות [כ"ל ד"ל של קרבנות ור"ל שהם של קדשי מזבח] לא נהנין ולא מועלין המקדשים חורין לזדק הבית מועלים צבייחס וז"ל דהכי פירשו דר"ל דפקדשי מזבח שוים דין הצינים לדין המוראם ונזלה ואין מועלים בהם אבל בקדשי זדק הבית מועלים צבייחס והא דאמר דמוראם ונזלה אין מועלין פשוט דאייירי לאחר הזאה ומינאיו והנה גם זה פשוט דלענין צינים אין ג"מ בין חטאת לעולה וזהו דאמר של קרבנות לכלול הכל אבל בדין המוראם ונזלה לפי הס"א צ"ס דהמורה שם דר"ל דמותרין בהנאה גם לכתחלה משמע דיש חילוק דלכאורה קשה הילך הוה ס"ד דמותר בהנאה דהא צברייתא זו מבואר להדיא דלא נהנין וע"כ דהיה סבר לחלק בין חטאת לעולה ואדרבה דצבול'קיל טפי מחטא' בדין זה דבעולה דמלכותה בהשלכה לכה"ד הוה ליה דבר שנעשית מלוחם דהא תה"ד גופא אי לאו דאיכא קרא בהדיא דלחיה בה מעילה ס"א דמותר משום דאין לך דבר שנעשית מלוחם ומועלין בהן ולכן מדייק שם מצרייתא

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִשׁ חֶלֶק א

אֶקְרָקֶנָּה וְכֵן מַעֲשֵׂה דַעֲשׂוֹת דְּבַשׁ נִיטָה מִמֶּנּוּ אֵילֶטֶרֶךְ חֲנָה
לֹאשְׁמַעֲיָן מִשּׁוֹם דְּאִיכָה חִנְיָה דְּלֹא אֲבָלִי וְכֵן אֲמַרְיָן בְּגִדִּים
ד' נִיד דְּקֶרְבִּים לֹאֻ בְּשֵׁר וְאֹחֲלִיסָם לֹאֻ בִּר חִנְיָם וְכִ"ס
בְּקֶרְבִּים שֶׁל עוֹף קֶנָּן כְּחוֹרִים [וְעִי' בִּי"ד ס' ק"א בִּי"ז ס' ק"י"א
וְכִי"ן שֶׁס' ס' ק"י"ד בִּשְׁס' מִהֲרַשׁ"ל] וְאִ"ב זֶפֶק שְׁנַרְע מִקּוֹרְקֶנָּה
וְכֵן מַעֲשֵׂה בְּוֹדֵאִי הַדָּבָר פִּשְׁטֵּה דְּחִינּוּ בִּר אֲבִילָה כֻּלָּ וְכֹאֲבֵל
מִזֶּסֶק שֶׁל נִכְלַת עוֹף עִסָּר נ"ל בְּרוּר דְּחִינּוּ מַעֲמָל־בְּגִדִּים
אֲבִים הַבְּלִיעִה וְלִכֵּן כִּכֵּז הֲרַמְבַּ"ם בִּפ"ז מ"ה מַעֲשֵׂה הַקֶּרְבָּנוֹת
דְּחֻמָּתָה הַעוֹף חֵין לְמוֹצָא חֵילָה דְּמֵה וְהַשָּׂרָר נִכְלַל לִכְהֵנִים וְלֹא
בִּיָּאֵר דִּין הַמִּזְבֵּחַ מִשּׁוֹם דְּשִׁמְךָ עֲלָמּוֹ עַל מַעֲשֵׂה בִּפ"ק דְּהַלְכוֹת
מַעֲשֵׂה דְּמִזְבֵּחַ וְנִזְלָה לֹא נִכְנִין וְלֹא מוֹעֲלִין וְמַעֲשֵׂה דְּהַשָּׂרָר נִכְלַל
לִכְהֵנִים לֹא קָאִי רַק עַל הַשָּׂרָר הַשָּׂרָר הַשָּׂרָר לִכְהֵנִים חֵילָה חֵילָה
מִהַמִּזְבֵּחַ וְנִזְלָה לֹא מִיָּדִי כֻּלָּ :

וּבִפ"ב מִהַלְכוֹת מַעֲשֵׂה בְּהִלְכָה ג' כִּכֵּז לְדִין עוֹלָה הַעוֹף
שְׁמוֹעֲלִין בְּבִשְׂרָה עַד שְׁחָלָה לְבִית הַדָּשָׁן וְלֹא הוֹלִיא
מִזְבֵּחַ וְנִזְלָה מִכֻּלָּ זֶה מִשּׁוֹם דְּמַמְלִיא מִשְׁחַמֵּעַ דֶּהֵן חֵין כֻּלָּ
דְּהֵא כִכֵּז עַד שְׁחָלָה לְבִית הַדָּשָׁן וְהֵם חֵינִים נִשְׁרִפִּים ע"צ הַמִּזְבֵּחַ
וְחֵין מוֹלִיאִין אֹתָם לְעוֹלָה לְבִית הַדָּשָׁן וְשׁוֹב כִּכֵּז בְּהִלְכָה ו'
דְּבִשְׂרָר חֵילָה הַעוֹף אֲחֵר הוֹיָה דְּמֵה יֹלָה מִיָּדִי מַעֲשֵׂה וְהֵם
כִּכֵּז הַבְּחֵי לְעִיל דְּהַקְשָׁה הַלַּח"מ בִּפ"ז מ"ה פְּסוּלֵי הַמִּזְבֵּחַ דְּשִׁין
הַלְכָה ו' דְּכִינּוּ דְּהֲרַמְבַּ"ם פֶּסֶק שֶׁס' דְּמִזְבֵּחַ חֵילָה הַעוֹף
מַעֲשֵׂה הו"ל לְפִשְׁקֵה כֵּאֵן דְּחִינּוּ יוֹלָה מִיָּדִי מַעֲשֵׂה עַד לֵאחֲרָה
הוֹלָה וְמִזְבֵּחַ כִּינּוּ דְּהַמִּזְבֵּחַ מַעֲשֵׂה וְדַחֵק לִיבֵּז זֶה וְלִכְסוֹף
נִשְׂאֵר בְּקוֹשִׁיא חֵין לְעַנֵּי נִרְאָה לִי דִישׁ לִיבֵּז זֶה בְּפִשְׁטוֹת דְּהֵנָּה
בְּמַעֲשֵׂה ד' ח' בְּחוֹס' שֶׁס' ד"ה מִיָּלָה דְּמֵה [וְד' הַחֹס' שִׁיכִים
שֶׁס' עַל מַחְנֵי ד' ע"ה] כִּכֵּז דְּגִבִּי חֵילָה הַעוֹף נִקֵּט הוֹלָה
מִשּׁוֹם דְּחֻמָּתָה הַעוֹף חֵילָה הוֹלָה וְמִזְבֵּחַ וְכֵן מַשְׁמַע בְּהִדִּיא
מִדְּבִרֵּיהֶם ז"ל דְּרַב לֹא הֵינִי בְּמַשְׁנֵה הוֹלָה וְמִזְבֵּחַ דְּמַשְׁנֵה
עֲלָמָה ז"ל כְּמוֹ שְׂהוּא לְפִינּוּ הוֹלָה דְּמֵה לְבִד רַק דְּרַב שְׁנֵה
לְחַלְמִידִיו דְּבִשְׂרָר מִיָּדִי וְכֻלָּ הַכֵּל בְּלִשְׁוֹן הוֹיָה דְּמַחְנֵי וְלֹא
כְּפִרְשֵׁי דְּפִירְשׁ דְּרַב דְּלֵאמֹר דְּמִזְבֵּחַ חֵילָה הַעוֹף מַעֲשֵׂה הֵינִי
בְּמַחְנֵי גַם מִיָּלָה וְלִפִּי דְּבִרֵּי הַחֹס' ח"ל לֹה וְאִ"ב י"ל דְּגַם
הֲרַמְבַּ"ם ס"ל כֵּן דְּבִלְשׁוֹן הוֹלָה נִכְלַל ג"כ מִיָּלָה וְנִקֵּט הֲרַמְבַּ"ם
לְשׁוֹן הַמַּשְׁנֵה וְכֵן שְׂהוּא בִּפ"י ב'ד' הַמַּשְׁנֵה כ"ה הַפִּירוּשׁ ג"כ
בְּדְבִרֵּי הֲרַמְבַּ"ם וְהַעֲיָקָר הַדִּין דְּמִזְבֵּחַ חֵילָה הַעוֹף מַעֲשֵׂה כִכֵּז
פֶּסֶק לִיָּה רִבִּינוּ הֲרַמְבַּ"ם ז"ל לְהַלְכָה בִּפ"ז מ"ה מַעֲשֵׂה"ק וְלִכֵּן לֹא
הוֹרֵךְ לֹאשְׁמַעֲיָן זֶה שְׁנִית גַּם בְּהַלְכוֹת מַעֲשֵׂה :

וְאַחֲרָי כִּכֵּז רִבִּינוּ דִּין מַעֲשֵׂה בְּבִשְׂרָה עוֹלָה וְחֻמָּתָה הַעוֹף
חֵילָה וְשֵׁנִי לֵן דִּין הַמִּזְבֵּחַ וְהַנִּזְלָה שֶׁל שְׁנֵיהֶם כִּי
בְּחֻמָּתָה דִּינִם שׁוֹם לְעִנֵּין זֶה וְכֵן שְׁנֵיהֶם יִחַד בְּחוֹסְפָתָה
הַנִּזְלָה דְּבִשְׂרָה לֹא נִכְנִין וְלֹא מוֹעֲלִין בְּמִזְבֵּחַ וְנִזְלָה וְהַנִּזְלָה
בְּחוֹסְפָתָה בְּעוֹלָה אֲחֵר מִזְבֵּחַ דְּמֵה וְחֻמָּתָה אֲחֵר הוֹיָה וְמִזְבֵּחַ
לִמֵּד דְּחֻמָּתָה הַעוֹף מַעֲשֵׂה וְכֵן נִקֵּט הֲרַמְבַּ"ם וְכִינִם
בִּפ"ב מ"ה מַעֲשֵׂה הַלְכָה ו' וְכֵן ז"ל בְּרַמְבַּ"ם אֲבָל אֲשׁוּר לִהְיוֹת
בְּמִזְבֵּחַ וְנִזְלָה וְהַנִּזְלָה בֵּין אֲחֵר מִזְבֵּחַ וְהַנִּזְלָה לֹא מַעֲלָה כֻּלָּ
וְקָאִי בֵּין חֻמָּתָה וְכִינִם אֲשׁוּרָה וְכֵן נִקֵּט מִזְבֵּחַ בְּחֻמָּתָה
כְּדִי לִכְנִין דְּמִזְבֵּחַ קָאִי עַל עוֹלָה הַעוֹף דְּאִי חֻמָּתָה מִזְבֵּחַ
הוּא אֲחֵר הוֹלָה וְלֹא קוֹדֵם וְלִכֵּן כִּכֵּז בְּחֻמָּתָה מִזְבֵּחַ וְר"ל
דְּהַנִּזְלָה בֵּין בְּעוֹלָה אֲחֵר מִזְבֵּחַ אוֹ חֻמָּתָה אֲחֵר הוֹלָה [וְר"ל
הוֹלָה וְמִזְבֵּחַ דְּבִשְׂרָה נִכְלַל גַּם הַמִּזְבֵּחַ וְכַמֶּשֶׁךְ לְעִיל] לֹא
מַעֲלָה כֻּלָּ בְּרוּר כּוֹנֵה הֲרַמְבַּ"ם וְהַמַּדְפִּיסִים טַעַם בְּכוֹנֵהוּ
וְחֻמָּתָה דְּהֲרַמְבַּ"ם לֹא קָאִי רַק אֲמַאי דְּסִלִּיק מִיָּנִיָּה דְּהֵינּוּ
חֻמָּתָה הַעוֹף וְלִכֵּן הַשְׁמִיטוֹ לְחִיבָה מִזְבֵּחַ דְּהֵא בְּחֻמָּתָה כִּכֵּז
דִּין הַמַּעֲשֵׂה לְעִנֵּין הַבִּשְׂרָר לֹא הוֹכִיר מִזְבֵּחַ גִּבִּי חֻמָּתָה הַעוֹף וְזֶה
דְּבִר שֶׁ"ה" הֲרַמְבַּ"ם לֹא בִּיָּאֵר רַק דִּין מִזְבֵּחַ שֶׁל חֻמָּתָה הַעוֹף
וְדִין מִזְבֵּחַ עוֹלָה הַעוֹף דְּהוֹכֵר בְּבִרְיָתָה בְּכוֹף תְּמוּרָה יִשְׁמִיב
לְגַמְרֵי חֵילָה וְוֹדֵאִי כְּמַעֲשֵׂה בִּפ"ז וְגַם ז"ל בְּרַמְבַּ"ם שֶׁס' וְאֲשׁוּר
לְהוֹכֵר בְּמִזְבֵּחַ וְנִזְלָה כֻּלָּ וְכַמֶּשֶׁךְ לְפִינּוּ בְּרַמְבַּ"ם בְּמִזְבֵּחַ וְנִזְלָה
ט"ס הוּא וְהוּא ג"כ מִד' הַמַּגִּידִים הַטּוֹעִים בְּכוֹנֵה רִבִּינוּ וְחֻמָּתָה
לֹא קָאִי רַק חֻמָּתָה חֵין בְּחֻמָּתָה דְּבִר כְּמוֹ שְׁכַחְתִּי בִּפ"ז :

לֹא כִכֵּז שֶׁס' שִׁשְׁלִיךְ לְבִית הַדָּשָׁן כִּי זֶה מִשּׁוֹם הַנִּזְלָה בְּעוֹלָה
אֲבָל בְּחֻמָּתָה לֹא נִזְלָה מִשּׁוֹם ז' וְכֵן חֵין בִּשְׁחָלָה אֲבִילָה
לִכְהֵנִים וְכֵן שְׂבִירָה זֶה בִּשְׁחָלָה דְּלֹא נִכְנִין וְלֹא מוֹעֲלִין
וְכֵן שְׂבִירָה לְהֵן חֵין וְהֵם שְׂבִירָה ז' לֹא כִכֵּז שֶׁס' דְּחֵין
לְמוֹצָא חֵילָה דְּמֵה וְהַשָּׂרָר נִכְלַל לְזוּבְרֵי כְּהוֹנֵה חֵין לְהוֹכִיחַ מִזֵּה
דְּס"ל דְּגַם הַמִּזְבֵּחַ נִכְלַל דְּהַדָּבָר פִּשְׁטֵּה דְּר"ל דְּהַשָּׂרָר נִכְלַל
לִכְהֵנִים מִהַ בְּדִרְכוֹ לִכְהֵנִים אֲבָל מִהַמִּזְבֵּחַ וְנִזְלָה לֹא חֵינִי
דְּנִזְלָה וְוֹדֵאִי חֵין בְּגִדֵּר אֲבִילָה וְמִזְבֵּחַ נִמִּי לֹא אֲבִילָה חֵינִי
וְעִי' רַשִׁי זְכָחִים ד' ל"ה ע"ה דִּישׁ מִזְבֵּחַ וְו"ל דְּלֹא חֵין לִכְהֵנִים
דְּפִירְשָׁה בְּעֲלָמָה הוּא הַלְכָךְ מַחֲשָׁבֶה דִּידִים לֹא מַפְגֵּלָה וְכִינִי
הוֹכֵחַ דְּחֻמָּתָה הַעוֹף ע"י דְּבִר אֲחֵר כִּינּוּ דְּאִיכָה חֵינִי דְּאֲבִילָה
חֵינִי עוֹלָה בְּרַת ע"כ וְכַמֶּשֶׁךְ מִפִּירְשֵׁי דְּמִיָּדִי בְּמִזְבֵּחַ הַעוֹף
וְכֵן פִּירְשׁוּ בְּחוֹס' וְלֹא כְּדַעַת הֲרַמְבַּ"ם שְׂבִירָה לְקַמֵּן בְּשִׁמּוֹךְ חֵין
[הַג' וְעִינֵן שֶׁס' בְּחוֹס' דְּהַקְשׁוֹ עַל פִּירְשֵׁי דְּבִשְׂרָה פִּירְשׁ הַטּוֹעִים
דְּפִיגֵל בְּמִזְבֵּחַ לֹא נִכְפָּלָה הַלֵּל מִשּׁוֹם דְּפִירְשָׁה בְּעֲלָמָה הוּא
דְּחֵין חוֹיָה כִּכֵּז בְּשֵׁר חֵינִי מַפְגֵּלָה חֵין הַעוֹף דְּמִזְבֵּחַ אֲבִים
הַדָּשָׁן וְחֵין בִּשְׁחָלָה אֲבִים וְלֹא אֲבִילָה יְמוּצָה וְכֵן ע"ש וְכַמֶּשֶׁךְ
מוֹכַח מִד' הַחֹס' ז"ל לֹא לְהִדִּיא דְּסִבְרֵי דְּגַם בְּמִזְבֵּחַ חֵילָה הַעוֹף
חֵין בִּשְׁחָלָה אֲבִים דְּלֵ"כ חֵילָה לְפִירְשֵׁי דְּבִרֵּי רַשִׁי דְּמִיָּדִי בְּחֻמָּתָה
הַעוֹף וְכִינִי כְּדַעַת הֲרַמְבַּ"ם ז"ל הַנִּזְלָה חֵין לֵ"ע בְּחוֹס' שֶׁס'
ד"ה פִּיגֵל בְּחֻמָּתָה כִּכֵּז וְכַמֶּשֶׁךְ מִיָּדִי שְׂקוּדָה לְהַסִּיר מִזְבֵּחַ
בְּנִזְלָה וְכֵן ע"כ מַשְׁמַע דְּחֻמָּתָה הַעוֹף ח"ל לְהַסִּיר מִשּׁוֹם
שְׂבִירָה לִכְהֵנִים וְאִ"ב שְׁנֵי דְּיִזְבְּרֵי הַחֹס' חֵין נִרְאִים כְּסוּתִירִים
ז' חֵין ז' וְכַמֶּשֶׁךְ דְּד' הַחֹס' ז"ל חֵין לֵ"ע בְּחֻמָּתָה בְּחֵין
דְּהוֹכֵר לְחוֹקֵמֵי בְּעוֹלָה הַעוֹף דְּוֹקָה דְּחֵין חֵין נִזְלָה בְּחֻמָּתָה
הַעוֹף מִיָּדִי וְגַם נִכְסוֹר דְּהַמִּזְבֵּחַ נִכְלַל כְּמוֹ הַבִּשְׂרָר מ"ה חֵין
חֵין דְּרַךְ לִכְהֵנִים וְחֵין דְּלֹא חֵינִי בְּבִירָה דְּח' רַק דְּקוֹרְקֶנָּה
וְכֵן מַעֲשֵׂה דְּחֻמָּתָה בְּבִית הַבְּלִיעִה מַשְׁמַע דְּהוֹכֵר לֹא מַעֲמָל
בְּבִית הַבְּלִיעִה וְאִ"ב יִתְכֵּן בְּפִיר שְׂמִסִּיר לְהוֹכֵר עַם מִשְׁעוֹת
הוֹשֵׁט שְׂפִלְטוֹתוֹ הַסִּכִּין וְגַם בְּעִיָּקָה ד' הַחֹס' שְׂכַחְתִּי לְפִירְשֵׁי
דְּחֵין שְׂכַחְתִּי ר' אֲלֵעָזָר בְּנָמ' הֵינִי בְּשֵׁר שְׂפִלְטוֹתוֹ הַסִּכִּין יֵם
לְעִינֵן דְּחֵין מִזְבֵּחַ חֵין דְּמַחְנֵי לְשֶׁס' דְּחֵין שֶׁס' דְּחֵין חֵינִי
עַל הַלֵּל מִשּׁוֹם פִּיגֵל וְנִזְלָה וְעֲמָלָה וְכֵן חֵין חֵין עַל הַלֵּל
לִכְהֵנִים חוֹךְ לְמוֹצָא חוֹךְ לְמוֹקְמוֹ כְּשֵׁר וְחֵין חֵין פִּיגֵל כֻּלָּ
וְחֵין נִפְרַשׁ דְּמַחְנֵי מִיָּדִי בְּמִזְבֵּחַ דְּגִרַע טַעַם מ"ה עִדִּין חֻמָּתָה
לֵ"ר יוֹחֵן בְּחוֹלִין דְּח' קב"ה דְּס"ל שֶׁס' דְּחֵין מִזְבֵּחַ מִיָּדִי מִקְרִי
חֵין וְכַמֶּשֶׁךְ לְשִׁמָּה טוֹמָאֵת אֲבִילָה וְלִמֵּה חֵין חֵין עוֹלָה
פִּיגֵל וְכַמֶּשֶׁךְ וְיִזְכֵּר לֵ"ע דְּבִרֵּי הֲרַמְבַּ"ם בִּפ"ז מ"ה פְּסוּלֵי
הַמִּזְבֵּחַ הַלְכָה ז' וְכַמֶּשֶׁךְ מ"ה חֵין הַלְכָה כ"ב וְכַמֶּשֶׁךְ דְּנִזְלָה
מִזְבֵּחַ שֶׁס' דְּפֶסֶק בְּר"ה בְּדִין הַסִּלִּיל דְּחֵין פִּיגֵל בְּזִכָּה נִכְפָּלָה
הַסִּלִּיל וְכִינִי מִזְבֵּחַ וְלֵ"כ פֶּסֶק כְּסֻחַס מַחְנֵינִי דְּחֵין חֵין
פִּיגֵל וְחֵין מַחֲפֵלָה וְלֹא הִבִּיא דְּבִרֵּי ר"ה כֻּלָּ וְכַמֶּשֶׁךְ הו"ל
לְמַפְסָק בְּר"ה דְּחֵין לֹא מִזְבֵּחַ לְשׁוֹם אֲמִזְבֵּחַ דְּפִלִּיג עַל ר"ה
בִּזֵּה וְחֵין שֶׁס' הֵינִי גוֹרֵם כֻּלָּ בְּד' ר"ה פִּיגֵל בְּחֻמָּתָה נִכְפָּלָה
מִזְבֵּחַ וְכַמֶּשֶׁךְ עַל נוֹשָׂאִי כֵּין שֶׁס' דְּבִרֵּי מִזְבֵּחַ אֲמִנִם לְפִירְשֵׁי
דְּפִירְשֵׁי דְּחֵין חֵין גִּידִי לְוֹאֵר אֲחִיא לְכִינִי דְּחֵין דְּמַחְנֵינִי
מִיָּדִי בְּכַהֲמָה דְּקֶסֶה וְחֵין חֵין חֵין לִכְהֵנִים וְר"ה מִיָּדִי בְּחֻמָּתָה
שֶׁל עוֹף דְּרִכִּיךְ וְחֵין לִכְהֵנִים וְכֵן שְׂכַחְתִּי בְּחוֹלִין ד'
קב"ה דְּחֵין מִזְבֵּחַ וְכַמֶּשֶׁךְ מ"ה ס"ל לֵ"כ דְּאִיכָה פִּיגֵל בְּחֻמָּתָה
חֵין לְהַחֲסוֹם וְהֲרַמְבַּ"ם חֻמָּתָה עוֹבָה דְּהִיאֵר אֲמֵר ר"ה דְּפִיגֵל
בְּחֻמָּתָה נִכְפָּלָה מִזְבֵּחַ חֵין בְּמַשְׁנֵה חֵין לְהִדִּיא דְּפִיגֵל בְּחֻמָּתָה
כְּשֵׁר וְכַמֶּשֶׁךְ ע"כ הַג' :

וְאַחֲרָי שְׂהַרְמַבַּ"ם בִּפ"ז מ"ה פְּסוּלֵי הַמִּזְבֵּחַ הַלְכָה ז' [וְיִשְׁוִינֵן
שֶׁס' גַּם בִּפ"ז הַלְכָה כ"ב] מִפִּירְשֵׁי לִסְךְ דְּמִזְבֵּחַ דְּבִרְיָתָה
לֹא מַפְגֵּל הֵינִי הַקְדוֹם שְׂחַחַת הַעוֹף וְקָרִי לֵה מִזְבֵּחַ
וְכַמֶּשֶׁךְ מִיָּדִי מ"ה בְּוֹדֵאִי מִזְבֵּחַ הֲרַמְבַּ"ם שְׂהַמִּזְבֵּחַ שֶׁל
עוֹף דְּהֵינּוּ הוֹכֵר דְּלֹאֻ בִּר אֲבִילָה הוּא וְחֵין דְּקוֹרְקֶנָּה וְכֵן
מַעֲשֵׂה אֲבִילָה שְׂרָר חֵינִי דְּהֵא חֵין בְּבִירָה ד' ז' חֵין וְכֵן מִן
הַקּוֹרְקֶנָּה וְכֵן מַעֲשֵׂה עֲמָלָה וְכַמֶּשֶׁךְ אֲמֵר שֶׁס' מִיָּדִי דְּהוּא

כמו ב' ב"ד חבל אחרי שים מחמירין להניח ג"כ לשל ר"ח וזה לא נמצא מי שיחמיר שיניח שני זוגות חפלין אחת נכתבת כתיבה תמה ואחת כתב וועלים חלא ע"כ שאין קפידא כלל באלו השגויים וכן מובאר בהדיא בתשובת הר"ש כלל שלישי סימן י"א שכתב בסוף סומן ה"ל וז"ל וארת האותיות אינם שוות בכל המדינות הרבה משונה כתב ארלינו מכתב הארץ האחת ואין פסול בשנינו הזה רק שלא יעשה הסי"ן חית"ן כפי"ן בית"ן וכפי שמבאר בגמרא עכ"ל :

ולענין ואנוסו דאמרינן בשבת קל"ג ע"כ התנאה לפנינו במלות כו' עשה לפנינו כו' סוכה נאה כו' בלבלר נאה וכורטו בשירים נאים כו' ה"ס נראה לכאורה שזה משתנה לפעמים לפי מה שחשוב נאה בזה המקום בדמיון שירים נאים שבדלתי שבמקומות שחביב וחשוב לפנינו לזכר לזכר לזכר להתנאות בשירים לפנינו ובמקום שחביב להם לזכר אחר זה מלוייר וכדומה לזכר להתנאות כפי דרכן וכן יתכן גם בענין כתיבה תמה וכתיבה וועלים הנשתנות בארצות שונות שנשתנה משנוי דרכי הבלבלרים אשר עיקרי התמונות בשירות הן ובשום של זה כשל זה רק בתכונות חזויות הקיום הוועלים קלות הקיום בעגולה ושל תמה בדבוע חזויות חדות ההרגל שכל ארץ וארץ מחשב זה לנאה להם וע"כ שומרים כל אחת ואחת כפי הרגלן ודרכן :

ואר תקשה עלי שאלא רש"י בסוכה ריש גולב הגזול פירש ע"כ פסול ביבש שהוא משום ואנוסו וח"כ מוכח דואנוסו שוה הוא בכל המקומות חבל זה אינו שודאי שהיושב הוא השוה בכל המקומות לגריעותא דהרי ניעל יופי הפרי וכן בלולג שצריך אגד משום ואנוסו גם כן אין שייך להסתלק בשני המדינות אחרי שהאגוד וודאי נאה יותר משאריו אגוד ואף מה דבטי אגד אינו לכתחילה לבד חבל היבש הוא מנוגה וע"ז ועל כיוצא בו אמר הכתוב הקריבוהו נא לפתחין כו' ומחורץ בזה קושיית ההוס' ריש גולב הגזול שהקשו לרש"י דפירש יבש פסול משום ואנוסו מהא דבאגד דאינו רק לכתחילה מבוט ואנוסו ולמה פסול ביבש אפילו בדעבד אכן לפמ"ש ח"ש דשפיר מחמת ואנוסו מפסל המנוגה והמאוס אפילו בדעבד ואגד הוא רק לפאר בהאגוד :

ויזיין בשבת קל"ג בלזים שאינם מעבדים את המילה דמביא שם הגמ' לאנוסו דהתנאה בסוכה נאה כו' לבלר נאה והתם הכל הוא רק לענין לכתחילה והגם שיש לזים קטנים מ"מ כיון דאין ברוב נוצה וסקיפה זה שפיר לא מקרי מאוס רק דאינו מהודר כן צריך לומר לרש"י והגם בלזים שאינם מעבדים אין בכלל מאוס רק שהנימול באין לזין כלל בכל סביבה בשוה זה הוא הדור כי הוא מלאכה מהודרת וזה וודאי לא משתנה בשום מקום חבל בזה דשיראים נאים לכרוך לספר תורה איך ומה יהיה לזכור ומלוייר השייראים וודאי תלוי במקומות מה שחשוב בזה המקום לנוי ותפארת וכן י"ל דגם בכתב וועלים וכתיבה תמה כן וח"כ חס אדם אחד יהיה בב' מקומות שונות וס"ת יהיה עמו יפה הוא שיסדר בשני הכתבים שכל מקום יהיה לו כהנאה בזה המקום :

אמנם דקדקתי בתמונות ששלח לי הסופר וחזיתי פרט אחד שנמשך בכתב וועלים שדפוסים שללו שינוי מכתבים תמה שללו וסוף כפופים שבכתיבה תמה ראשי הנוגין כמו ראשי הנוגין הקו באמצע ובועלים הוא כמו הנוגין הקו מהלך וחשוב הסופר שזהו משנוי מנהגי כתיבה וועלים שיהיו הנוגין ווין חבל זה אינו ובספר לדוד אחת שמבאר בו כל הבדלים שבהתמונות שבתמה ובועלים ובאות הנוג כשוף ובפסוק בשניהם שוים בהראשים כמו זייעין בין בתמה ובין בועלים ודרשתי על זה לסופר מומחה שכתב ג"כ לס"ת בכתב וועלים והוא היה בארץ החיים בירושלים וראה גם לכותבי ספרדים מהוועלים ואמר לי שכלם כותבים הנוגין כפופים הראשים כוויין וזהו ג"כ שכלל הדפוסים קך :

והנה

בג (ח"א) כג

והנה השלטנו ביאור דברי הרמב"ם ז"ל ע"פ דרך שהראה לפנינו אדמו"ר בספרו נחלת דוד שהספיר אחת כר"י דעתם ספרה הוא ר' יהודה והרמב"ם לשיטתו דפסק כר"ש ויסודו החזקתי ובניינו חקנתי והשלמתי והניח לי מקום להסגיר בו וכבר אמרו דדברי תורה נמשל לדד שכל זמן שאדם בונה בזה מולא בזה ע"כ : וידו דו"ש מלו"ג וכו' אברהם שמואל כמו"ס יהודא זללה"ה בראסין

תשובה ד

נדרשתי מסופר אחד מובהק דק"ק ווילנא לחוות דעתי בענין כתיבה ס"ת בכתב וועלים יען שבקשו ממנו כמה גבירים מפורסמים דק"ק הג"ל וגם ממקומות אחרים שיכתוב להם ספרי תורות בכתב וועלים והסופר הג"ל הוא באמת ספרה רבא בישראל ובקי ואומן מאד גם בכתיבה כתב וועלים לכתוב בכתב מיושר וגאה ומהודר מאד כידוע ודו"ש לקיים בזה מלוא ואנוסו התנאה לפנינו במלות ובדאמרינן בשבת קל"ג ע"כ עשה לפנינו וכו' ס"ת נאה וכו' והנה יען אשר מקום תחנותו דהסופר הג"ל הוא בק"ק ווילנא עיר ואם בישראל מלאה חכמים וסופרים יוסף ה' עליהם כהנה וכהנה ובפרט כבוד הגאונים הגדולים רבני המו"ץ דק"ק הג"ל ה' עליהם יהיו סס אריות תחורה מפורסמים נפש ולתפארת בישראל וראוי הייתי להיות נחבא אל הכלים מלחנות דעם בזה עד אשר נדעה ונרדפה לדעת מה דעתם הגדולה בזה כי עליהם מוטל הדבר לדון בזה כפי גודל חכמתם הגדולה בזה וכאשר יאל הדבר מאתם להכשיר או לפסול כן יקום וכל דבריהם ח"ל חיזוק אף לפי שדגתי ממכתב קדשו של הסופר הג"ל כי כבר הסכימו גם כבוד הגאונים רבני המו"ץ דקסילתו להכשיר כתב וועלים רק שבקש מאתי להיות סניף לתריות לאתערופי כהדייכו יען שיש חיות חכמים בקסילתו המפקפקין בכתב וועלים . לכן נעתרתי לבקשתו העיסור ודרשתי מהסופר הג"ל שיכלח לי כת"ב כתב וועלים ואראה לתמונות האותיות ואדע פרטי מלאכתם ואשים עין בזה ושלח לי הסופר מכתב צלירוף כתב ידו וזה לשונו במכתבו . אל כבוד מעלת ידיד ה' ועמו הרב כו' הגאון מוה"ר ר' אברהם שמואל כ"י ולכל אשר אחו וכלל המסתופפים בלל תורתו שלום שלום וכו' סלה . אחד"ש ושלום תורתו ידידיו הרב מוה"ר מאיר קלענר כ"י שודיעני במכתבו לשלוח לבת"ר ח"כ תמונת האותיות שאני כותב והם מובארים בספר לדוד אחת מהגאון אולח"י ז"ל וכותב בשם הרח"ו בשם הר"י ז"ל שלשני התמונות תמה וועלים יש להם יסוד ע"פ קבלה וכן מבאר בפמ"ח פ' י"ג משער התפלין ומלאחי דבר אדוני ונועה בזה ח"כ כ"י חגא אדוני להחיש תשובתו למענו ית"ש ולמען תוס"ק כי קשה כח סבל עלבונה של תורה ובחסדו יבאר בדבריו שגם לכתחילה אוכל לכתוב משום ואנוסו כי אין לך סודרה מקדושתה אם נאמר שאינם כשירים רק בדעבד יקבל החו"ש מאד"ש כנהד"ש וכנפש המשתחוה מרחוק מול הדת כבודו לבי הירש באדמו"ר מוה"ר ר' אהרן מוולוז'ין י"י :

תשובה בעזה"י

הנה זאת פשוט דאין אופן לומר שמה שנהגו הספרדים בכתב וועלים ואנו בכתיבה תמה יסיה זה מחמת שכל וויכוח בעיקר קבלת התמונות האותיות ובזה זה הסכסוך מחמת גלות ועלטול ושנוי הסופרים שאם היה כך היה חובה לכ"א להניח שני זוגות חפלין כי היה ספק בדאורייתא . וחזינן שהגם שהעיקר להלכה בהנחת פרשיות כשיעת רש"י מכל מקום יש מהמחמירין שמימימים גם לתפלין של ר"ת וכן לו יבא שכל אחד מהכתוב ספרדים או אשכנזים חשוב ליה כדרי מחמת קבלתו ואין בזה משום לא תתגודדו דהוי

שירת עמודי א"ש חלק א

הנה

לפע"ד הים נראה שחם הנונין כפופין ראשיתו כמו ויין פסול הוא כמו שאכתוב בסמוך ועמדתו משתומם על המראה והשמועה כי זה הוא מהדקדוק המוכח מגמרא ולא ידמה לשאר שינויים שזכר הרמב"ם בחשבוה כלל ג' סי' י"א שאינו מחיר רק שינוי שבמדינות אבל מה שמוכח מהגמ' אף שאינו מאלו שאומר הגמרא בשבת דף ק"ג ע"ב אלפין עיינין ביתין כפין כו' מ"מ כיון דמוכח שפיר מהגמרא לורח האות שקר וכן הוא וודאי בלי שינוי מנ"ל להחיר והרמב"ם הראשי הנונין לרין להיות זיינין ולא ווא"ו הוא מאי דאומר בצרייתא ק"ג הנ"ל ובתבתם שתחת כתובה תמה שלא יכתוב כו' ויין יודין - יודין ויין - זיינין נונין - נונין זיינין - כו' ע"כ ואינו אומר ויין נונין נונין ויין ע"כ שהיו הארץ אינו נון כי הנון חניה רק אם הוא כיוון ארוך המקל באמצע ולא מהלך וא"כ אף אם היוו יהיה ארוך מבוחר הוא שהוא רק ויו ולא יעשה בנות וא"כ מוכח הוא בנות פשוט דפסול אם יכתב אותה המקל בלד ימין כמו וי"ו כי ווא"ו הוא ולא נון ועל זה הדקדוק עמדו הרמב"ן בחידושו לשבת והרשב"א שם והר"ן שם והרמב"ן האריך עוד לדקדק מהא דדרשו דרדקי שם דף ק"ד ע"א וסוכה מדרשותיהם בדקדוק חיות תמונות וסיים בסוף כל דבריו וז"ל ומפני שרין לומר ככ"ז בכתובה ס"ת ותפילין ומוזות לפיכך כתבתי דברים הללו שכל הטועה בליור אותיות פסול וכו' פ"ג ובסוכות מוכרי אורין שמיין כתב על זה זהו דבר חדש והפוסקים כתבו דדעיבד כשר בשאינו דומה לזורת אות אחר אף ששינה לורח ע"כ ולפע"ד וודאי אם יהיה עוקן הו"ד בלד שמאל בלד ולא בלד ימין או באמצע כמו זיין קצר יהיה פסול כי אין זה תמונה כלל וע"כ אף דאין אומר הגמרא שלא יעשה זיינין יודין וכן ויין יודין וכן הו"ו הארוך הוא רק ווא"ו ארוך ולא נון פשוטה וזוהי כ"ע מודו ואף אם נאמר דמאי דדרשו דרדקא הוא רמזים על התמונות כהנהוג אז וכומו דהמקובלים כתבו שיש רמזים לכתובה תמה ולכתובה וועלים אבל זה שהיוד אינו כזיין קצר ולא הו"ו הארוך נון פשוט מוכח הוא וודאי דהו"ד שמקלה באמצע הוא רק זיין קצר וזיין מתקרי וכן הו"ו הארוך וי"ו מתקרי וא"כ הנו"ן פשוט שמקלה מהלך פסול הוא ומיניס יודון גם לנו"ן כפופה כי אין שום חילוק בין הכפופה להפשוטה אלא שזו כפופה וזו פשוטה ואם יכפפה חתיה כמו הכפופה וכמ"ס בספר התרומה סוף הלכות תפילין בתמונת אות כ"ף יעויין זו ופשוט הוא ומאוד תמוה מה שנשתבשו בזה כל בופרי כותבי וועלים ויראתי לומר שכל ס"ת תפילין ומוזות הנכתבים הנונין כפופים כוון כפופים פסול הוא כי כבר דשו ביה רבים ולד סברת היתר לא אדע ונפלא ממני ועכ"פ לכתחילה וודאי לרין לדקדק - מאתי אברהם שמואל במדור"ד יחודה זללה"ה :

שאלה ה

מי שאין לו רק שני זיתי מרור בלי פסח אם יאכל כזית אחד בלילה הראשונה והשני בליל שני ולא יעשה כדרך כלל או שיאכל בלילה הראשונה לבניהם לקיים ביום ראשון כדן הראוי לעשות מחסיקה דרבנן וכלל :

תשובה

לבאורה כיון דאמרין בפסחים ד' קט"ו ע"א דהשתא דלא אחמר הלכתא ברבנן או כהלל מברך על אכילת מאה ואכיל והדר מברך על אכילת מרור ואכיל והדר אכיל מאה וחמא בהדדי בלא ברכה זכר למקדש כהלל נראה לבאורה דלרין לקיים המצוה כחיקוה ולאכול הכל בלילה ראשונה ומאז הבא לירך אל תחמיננה וצפרע דיום טוב שני לא הוי רק דרבנן וי"ע ראשון הוא דאורייתא : **עוד** אם יחלק ויאכל רק כזית ביום אחד יהיה הכרכה

מסופק דאולי הוא כהלל ויעויין מ"ס העור סי' תע"ה שכתב וז"ל כתב אחי הר"ר יחיאל כו' ובעל התנאים כתב וכו' וכתב עוד הרובה לקיים מצוה מן המובחר לא יסח עד אשר יעשה ברכה כהלל כדי שתעלה לו ברכה מאה ומרור לכריכה כהלל דהא משום דלא אחמר הלכתא לא כמר ולא כמר עבדין לחומרא כתרוביהו ה"ע לענין הכרכה לרין למיעבד שיעלו לשניהם וצריכה חולין לרין ליזכר' אבל עול ברוך לא הוי הפסק ע"כ :

ויעיין בט"ז שם ס"ק ז' שכתב על זה וז"ל ולבאורה היה נראה שחם הפסק בין הכרכה לכריכה שרין לחזור ולברך (בלשון הע"ז) איתא ולברך המוציא ואכילת מאה ונראה שזה וודאי טעות בופר וז"ל על אכילת מאה ועל אכילת מרור) כמו בס"ק קס"ז סעיף ווא"ו דהא אמרין בגמ' השתא דלא אחמר הלכתא לא כמר ולא כמר עבדין כחומרא דתרוביהו אלא שבעור כתב הרובה לקיים מצוה מן המובחר לא יסח עד שיטעם כריכה משמע דיעבד אין לחוש לחזור ולברך עד כאן לשון הע"ז :

ועיין עוד בבאורי הגר"ה ז"ל סימן הנ"ל ס"ק ט"ז על מה שכתב השו"ע לדינא דבעור וז"ל ומסיבך כו' כדי כו' כתב ע"ז ע"ז דהא להלל לא יאכל אלא ביו וכו' הפסק ע"כ מבוחר שמכסים להט"ו ולהלל לא יאכל באכילת הקודמת מאה לחוד ומרור לחוד ומ"מ אף לפי זה מה שרמב"ם ע"ז לומר שיחזור ויברך קשה הלא יהיה זה ספק ברכה שחוגי כבר יאכל דלילתא הלכתא ברבנן - והנה בספק קרא ק"ש פוסק הרמב"ם בפ"ב מק"ש דקורא בברכות ועיין ברבינו יונה בפ"ג בברכות בסוגיא דספק אחר אמת וליזי ומסיק שם בבט מורו דחוזר ואומר צדוק הכרזה גאל ישראל בשם ומלכות משום דהוי ספק תורה ומצינו שם רמב"ם מהא דאמרין בשבת דף כ"ג דמשו"ס אין מברכין על הדמאי משום דהוי ספק של דבריהם ומשמע דהא אם הוי ספק של תורה לרין לברך [וע"ז בגליון מה שחתם ע"ז] וא"כ לבאורה הא דכתב הע"ז והגר"ה דאם כח היה לרין לברך מספק דאולי כהלל וכו' השיחה הפסק רמב"ם לומר לענין ברכה מאה שהמלה היא דאורייתא אף בזמן הזה חמס הא ליחא דכיון דבזמ"ז הוי מרור דרבנן כבר יאכל וודאי באכילת מאה לחודא מה"ת אף להלל בלי כוס ספק ולא עדיפא בכריכה עם מרור מן המרור עצמה שאינה רק מדרבנן וכשאלו בוב מרור להודיע שיואל לרבנן הוי זה כלל רק ספק דרבנן ומסיקא א"ל לברך דרבנן :

וא"כ כמו כן אם יאכל כזית אחד בכל יום ולא יקיים אכילת מרור רק אליבא דרבנן אין לברך בכל יום על המרור מספק דהא להלל אינו יוצא באכילת מרור כלל בלא ברכה וכו' ברכה לבעלה :

אכן בשו"ע סימן תפ"ג מבוחר דאף שאין לו רק כזית אחד מאה המשתמרת לשם מצוה במברך על המרור לחודא והכזית מאה מניחו לאכול באחרונה ומברך עליה על אכילת מאה הרי דמברכין על אכילת מרור אפילו אי לא נסיק בכריכה דהלל וא"כ לבאורה דברי השו"ע הנ"ל אלו הם דלא כד' רבינו יונה הנ"ל דהא לרבינו יונה בספק דבריהם א"ל לברך ומיכו ים ליישב זאת די"ל דרבינו יונה לא כ"כ רק כמו בגוונא דהתם שהספק הוא אולי אחר כבר הברכות וזוהי אמרין דבדרבנן ספק להקל ואמרין שגבר יאל ואין מחויב עוד אבל אם לא קיים עדיין כלל למצוה בודאי רק שהספק נופל אם מקיים באכילה זו להמלוה דרבנן או לא בזה שפיר אמרין ספק דרבנן להקל ויואל שפיר הך דרבנן כשעושה אחד ושפיר יכול לברך על זה ג"כ כיון שיואל בזה ורמז לזו מהא דברכות ד' כ"ז דאמרין שם השתא דלא אחמר הלכתא אי דרבנן או כד' יסודה מי שחפץ לעשות ברבנן להשתפל מנחה אחר שגל המנחה עושה או כד' יסודה להשתפל מעריב קודם הערב פוסק ולא הוי הברכות של החפלים

והטור שכתב רק מלוא מן המובחר עולם יפה כמו שכתבתי להב"ח והכונה בגמרא דשמיטתו דא"ל לברוכי משום שהוא רק זכר למקדש ולא נחקן כלל ברכה על זה ומדוקדק הלשון שמלוא מן המובחר כו' כדי שתעלה הברכה גם להכריכה משמע הא אש הים מפסיק לא הים עולם הברכה ועכ"ל אין בזה עיבוד מחמת שהוא רק זכר לזכר כמו שבארתי לעיל ויש לומר שאינו דומה לזה בין תקיעות דמיושב לדמעות שהם מוסף שייך להדדי שהתקיעות דמעות הוא העיקר כחקון לחקוע על סדר הברכות ולמה חוקעין מקודם דמיושב לערבב השטן ושיעלה לראון יותר תפלה דמעות והתקיעות וע"כ הוי שפיר מדא מלוא חבל במרור להלל לא שייכא כלל להדדי והיה יכול לאכול כורך לבדו חף בזה"ל והיה עולה בין למלות חבילת מרור ובין למלות זכר למקדש כדמוכח כך מהא דאומר הגמרא שהא שצריך לאכול מקודם מרור לחודא הוא משום דלא אחמר הלכא כהלל וכמבואר בן בחוס' ורא"ש ור"ן ואביאם א"ה לקמן ומ"מ כאשר חביל מרור לחודא ילא מלוא דרבנן חף להלל כי בזה"ל מלוא דמרור אינו תלוי בכריכה וא"כ מה שטובא אה"כ זכר למקדש לא הוא תשלום הקודם והיה שפיר הפסק אש שז כמו בשח בין תפילה לתפילה משום דהוי שתי מלות ומ"מ אין צריך למיחד ולברוכי מחמת שלא הצריכו חכמים כלל ברכה מה שהוא רק זכר למקדש לבד :

וזה אין להקשות על הכ"ז והגר"א שבאש שלהלל מאי דעביד בלי כריכה לאו כלום הוא ואינו יולא חלל בהכריכה ובע"כ השיחה הוי הפסק בין הברכה להחלת המלוא וש"כ למא לא יהיה הפסק חבילת המרור לחודא אכן מסתבר דכיון דמאי דאוכל מרור לחודא הכל הוא כדרי מלות מרור מחמת הפסק אי ברבנן אי כהלל וצריך לנאח ידי שניהם לא גרע מהמפסיק בשיחה בדברים הנוגעים לסעודה שאין הפסק ופשוט וגמלא דפר"ח ס' חע"ה שנתקשה בזה ולפע"ד פשוט הוא כמו שכתבתי :

וזה אשר ילא לנו שלדעת הב"ח בצאור הטור בשם המנהיג ושכן עולם נכון מדוקדק כדברי הטור ונכון יותר גם בסוגית הגמ' לכאורה כל עיקר כריכה הים רק בזמן שבהמ"ק קיים כשיהיה פסח אבל עתה מלות מרור הוא לחודא והכריכה מינה רק לזכר אשר לזה לא חשבוה רבנן לצדק ע"ז וא"כ לפי"ז היכא דלית ליה רק שני זחיס מרור ראוי היה לאכול בכל לילה מרור לחודא ויקיים בשניהם מלות מרור בין לרבנן ובין להלל ולא יחסר לו רק מלות זכר למקדש כהלל דחיובא אינו כחיוב מלות כזית מרור ראשון של ליל ב' שכליל ב' מברכין עלה ועל הזכר לא מברכין כלל :

ואף למא שדומה המ"א לתקיעות דמיושב ומעות דשלי פורא זה צריך לברוכי על הכריכה להלל אש לא בך קודם מ"מ מה שאוכל מרור בלחוד מקיים זה מלות מרור דרבנן ורק לא עושה זכר למקדש אליבא דהלל וא"כ הכל יפה יותר שיאכל בכל לילה רק בזית אחד לבדו ולרבנן סגי בזה ולהלל ג"כ ילא בחיוב מרור דרבנן ויחסר לו רק מלות זכר דרבנן שהיה ראוי אליבא דהלל ממה שיאכל גם לכריכה בליל א' ויקיים זכר למקדש שהוא אליבא דהלל אשר הזכר הוא כספק דרבנן ובליל ב' לא יקיים כלל בין לרבנן ובין להלל כן נראה נכון :

אבל להע"ז לא יולא כלל להלל בלא ברכה וא"כ אש יאכל בליל א' וב' רק בזית אחד מרור לחודא לא יעשה רק ספק אש קיים דרבנן בכל לילה ולכאורה חף לא יהיה יכול לברוכי כיון שהוא עושה רק הספק ומיהו כבר כתבתי שמבואר לענין הברכה הסיפק ששפיר מברכין חף על מרור לחודא כדאיחא בש"ע סימן תפ"ב ומשמע דלא כהע"ז לענין הברכה אבל בעיקר הדבר כיון דהגר"א מסכים לכאורה להע"ז להלל לא ילא רק בכריכה א"כ במרור לחודא ביום א' לא יהיה יולא להלל וא"כ אפשר דיותר ראוי לעשות גם הכריכה ביום

או ברכות סק"ס ברכות לבעל משום דבתפלה דרבנן מקילין ואש כן הוא הדין לגר"ד :

ובהא דשה בין חבילת מרור לכריכה שכתבתי דעת הטור שרק מלוא מן המובחר שלא להסיח אכן דעת הכ"ז ושכן כהה בהגר"א שצריך לחזור ולברך אבל ביטתי בהמ"א שס"ק ח' שכתב וז"ל ואש סה א"ל לחזור ולברך (ב"ח) עסי' תקל"ב ס"ג ע"כ וחזיתי במחלית השקל שמיא בשם הב"ח דמפרש בטעם הטור דחף להלל הכריכה אינה רק כשים פסח וכורך פסח מלה עם מרור וכשאין יכולים לקיים כן לא קפדינן בברכה והמ"א סיים טעם אחר שמדמה לזה בין תקיעות דמיושב לתקיעות דמעות שח"ל לחזור ולברך :

וזה כאשר מבואר בע"ז והסכם הגאון ר"א שלהלל לא ילא כלל בלא בכריכה מבואר שדעתה דלא כהב"ח חלל להלל המרור שהיה דרבנן תקנוה כמו שהיה אז בזמן המקדש בכריכה עם מלה עכ"פ ויתכן בכל עיקר חקנתא דרבנן הוא מדין זכר למקדש וכמו שהיה נאכל אז כן הוא עתה שהלא גם בזמן הבית גם מי שהיה עמא או בדרך רחוקה או ערל וכן נכר שאינו אוכל בפסח חבל מ"מ אוכל במלה ומרור כדאיחא בפסחים ק"כ ע"א ע"ש [וברמב"ם פ"ט מהלכות ק"פ ה' ה' וע"ש ומביא רק לענין ערל שאוכל במלה ומרור ולא מלאתי שיביא לענין עמא ובדרך רחוקה וגם ערל היחל בדין שלוקה הערל כשאוכל מהפסח שנאמר כל ערל לא יאכל בו וסיים בו הוא שאינו אוכל אבל אוכל הוא מלה ומרור והיה איפשר לפרש בו שרק שמוהר לאכול ואינו לוקה אבל מ"מ אינו מחוייב וכן בטמא והיה בדרך רחוקה יש לומר דאינו חייב רק במלה לבד כמו בזה"ל אכן מסוגיא דפסחים ק"כ ע"א לכאורה לא משמע כך ול"ע] ודבר זה אש להלל בזה"ל מלות מרור בכריכה דווקא צריך תלמוד ופשמיות הגמרא ד' קט"ו ע"א דאמר הסתא דלא אחמר כו' מברך וסדר מברך על חבילת מרור ואכלי וסדר אכלי מלה וחמא בדי הדדי בלא בלא ברכה זכר למקדש כהלל ע"ש משמע כהב"ח שמה שאוכלין מרור לחודא הוא מלוא דרבנן לעולם לא זכר למקדש גם לכאורה מיותר הוא מה שאומר סדר וכו' בלא ברכה זכר למקדש כי מסיכא חיהי שיהיה חייב בשני ברכות ולא יעלה ברכה שברך מקודם על המלה לחודא שיעלה גם אליבא דהלל כשיעשה הכריכה לכן משמע מזה דבאמת כבר ילא אליבא דהלל ובפיר הוי מלה לחודא ומרור לחודא זה מדאורייתא וזה מדרבנן ועוד עדינן כריכה להלל ענין אחר זכר למקדש שמוכר שבזמן המקדש צריך לעשות כך והוא בחיוב חדש דרבנן והיה הכו"א שיהיה צריך לעשות ברכה על חיוב הנוסף מדרבנן ולזה אומר כי ח"ל ברכה לזה מחמת שהוא רק לזכר לבד ולא נחקן ברכה על זה כן עולם נכון הסוגיא כדברי הב"ח אבל קא חזינן דהע"ז לא פירש כך והסכים עמו הגר"א וצריך וודאי תלמוד :

ומאי דסיים הגמ"א שדומה לזה בין תקיעות דמיושב למעות דמעותין בזה שסח ואין צריך לברוכי לכאורה זה דלא כהטור שכתב רק מלוא מן המובחר ובתקיעות גוערין בזה שסח כדאיחא ברב אלפסי סוף ר"כ בשם ריש מהיבא דהוי באלו שח בין תפלה של יד לבין תפלה של ראש דעבירה היא שחזרין עליו מעורכי המלחמה וכ"ש שבתקיעות הוי כשה באמנע המלוא יעווי"ש וכן סתם בשו"ע ס' תקל"ב וא"כ משמע דסובר הגמ"א שכל הוא חדא חף להלל ובכר החל בה במה שאכל המרור לחודא והוא כמו שהביא מקודם לדברי הב"ח דזהו המלוא דרבנן גם להלל ורק שוב צריך למעבד כריכה כמו שהיה בזמן המקדש ודמי לתקיעות דמיושב ודמעות דזה הפעם עולה חף אש הים צריך לברך על זכר למקדש כי כבר חלה הברכה ונשער חבל אש שבה מלבד יבדך כמו בתקיעות שאש לא בך על מיושב הנראה דשפיר יבדך על דמעות דזה אינו כמו שראיתי לפרש בגמרא אליבא דהב"ח ויהיה לא כדברי הטור ודלא כדברי הכ"ז והגאון ר"א הכ"ל

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִשׁ חֶלֶק א

א' לֹאֵחַ בְּיוֹם א' אֲלִיבָה דכ"ט וּמִלּוֹת שָׁבָא לִירֶךְ אֶל תַּחֲמִילָנָהּ וּמִ"מ אָף לַפִּי"ז שְׁפִיר נֹכַח לִמְרָא דְיוֹתָר עֹבֵד לִיקָח בְּכַל לַיְלָה כֹּוֹיָה אֶחָד וַיֵּאָחֵב כָּל לַיְלָה אֲלִיבָה דְרַבֵּן דְכִיּוֹן דְמִרְדּוּר דְרַבֵּן יוֹאֵל בָּזָה וּכְמוֹ בָּהָא דִּיכּוֹל לְהַתְפַּלֵּל אַחֵר פְּלַג מִנְהָה אוּ מַעֲרִיב מִשּׁוּם דְלֹא אֶחָדֵי הִלְכָתָא כו' כְּדֹאִיתָא דִּישׁ בְּרִיתָהּ וּלְ"ע בָּזָה כִּי חֲזִינָן דְבִזּוֹת הַתְּמִירָה הַגְּמָרָא לֹאֵחַת בֵּין לְרַבֵּן וּבֵין לְהֵלֵל וְאִם כֵּן אֲפֹשֶׁר דְיוֹתָר עֹבֵד לֹאֵחַת בְּלֵיל רִאשׁוֹן גַּם אֲלִיבָה דְהֵלֵל :

וְנַחֲזִי אֲנִי אֵיךְ הוּא רָאִי לְהִיּוֹת ע"פ הַגְּמָרָה מְדַבְּרִינָא הַרְשָׁאוֹנִים בְּצִיּוֹר ז' הַסּוּגִיָּה וּנְבִאֲרָא בְּעִזָּא"י כֹּל הַשִּׁיעוֹת שֶׁבְּפִרְשָׁא דְגַמְרָא וְהוּא הֵנָּה בְּרַשְׁבִּי"ס וּבְרִ"ן מְבֹאֵר דְהַכּוּרָךְ הִיךְ פִּסְחָא מִלָּה וּמִרְדּוּר כֹּלם שְׁלֹשָׁה בְּאֶחָד אֲבָל מִדְּעָה הַרְמַז"ס פֶּרֶק שְׁמִינִי מִהִלְכוֹת חֲמֵן וּמִלָּה הִלְכָה וְאִי"ו מְבֹאֵר שְׁסוּבָר שֶׁרָק לְהַמָּלֶה וּמִרְדּוּר הִיוּ כּוֹרְכִין וְהִיוּ אוֹכְלִין בְּהַתְחַלְתָּ אֲכִילָהּ וְאִי"כ אוֹכְלִים לְהִזְבֵּחַ בְּכַדִּי שִׁסִּיָּה הַפִּסְחָא נֹאכַל עַל הַשּׁוֹבֵעַ וְאִי"כ אוֹכְלִין לְהַפְסָה לְחֻדְרָא אָף אֲלִיבָה דְהֵלֵל וְדַעַת הַרְמַז"ס יִחִיד הוּא לְפִי הַהִשְׁקָפָה שֶׁגַּם בְּחֹסֶם ק"כ בְּד"ה בְּאַחֲרֹנָה מְבֹאֵר שְׁפִירָשׁוֹ בְּהַרְשָׁבִי"ס וּרִ"ן וְהִיוּ דְלֹא כְמִ"ס הַפֶּר"מ בְּמִ"ז סִימָן תַּע"ה ס"ק ז' יַעֲוִי"ש וְשִׁתִּי תְּשׁוּבוֹת בְּדָבָר חֲדָא מִבָּא דְהַחֹסֶם ק"כ הֵנָּה שְׁנִי שְׁכַדְרִי הַחֹסֶם שֶׁהִבִּיחַ הַפֶּר"מ כְּתִב גַּם הַר"ן וְהַר"ן כְּתִב בָּזָה בְּהִדְיָא דְכוּרָךְ הוּא עַם הַפִּסְחָא וְכֵן יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מִדְּעַת הַר"ש פ' ע"פ סִימָן ל"ד שֶׁהִבִּיחַ עַם לְהַרְשָׁבִי"ס שְׁפִירָשׁ דְּהַפִּיקוּמֵן הוּא זָכַר לְמִלָּה הַנֶּאֱכָלֶת בְּכַרְיִכָּה עַם הַפִּסְחָא וְהַגַּם שְׁמַקְשָׁה שֶׁס' ע"ז אֲבָל לֹא הִקְשָׁה עַם מַעֲטָם שֶׁהִמָּלֶה נֹאכַל קוֹדֶם סְעוּדָה וְהַפִּסְחָא אַחֵר הַסְעוּדָה כְּמוֹ שֶׁהוּא לְשִׁיעַת הַרְמַז"ס אֲלֹא ע"כ דְּשִׁפִּיר מִפְּרָשׁ בְּהַרְשָׁבִי"ס וְהוּא וּרִ"ן שְׁבוּרָךְ הוּא שְׁלֹשָׁתָן בִּיחָד וְהוּא ג"כ דַּעַת הַרְשָׁבִי"ד בְּהַשְׁתָּחוּ שְׁכַתָּה שֶׁהִסְדֵּר לֹא דִיּוּקָן פִּירָשׁוֹ הַחֹמ"ס שֶׁ :

עוֹד נִבְאֲרָא הַשִּׁיעוֹת בְּדַעַת וְעַעֲסָה הֵלֵל וְרַבֵּן וְהוּא שִׁיעַת הַרְמַז"ס וְכֵן הוּא שִׁיעַת הַמֵּאֹר הוּא כֵךְ דְהֵלֵל סוֹבֵר דְמוֹתָר בֵּין בְּכַרְיִכָּה וּבֵין שְׁלֹא בְּכַרְיִכָּה וְהַגַּם שְׁאִין זֶה מְבֹאֵר בְּרַשְׁבִּי"ס וּמֵאֹר וְרָק שְׁבַרְיִיתָא סוֹבֵרָה בְּשֶׁם רַבֵּן כֵךְ אֲבָל כֵּן יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מִבָּא דְרַב אֲשִׁי מִתְקִיף לִר' יוֹחָנָן דְמוֹכִיחַ מִהַבְרִייתָא שֶׁרַבֵּן פְּלִיגִי עַל הֵלֵל וְר"י לֹא אֶחָד בְּמִתִּי פְּלִיגִי וְאִם אִיתָא דְהֵלֵל הוּא רָק כַּרְיִכָּה אֹלִי ע"ז אֹמֵר ר"י דְפְּלִיגִי רַבֵּן עַל הֵלֵל בְּמִתְרִיבִין בֵּין בְּכַרְיִכָּה וּבֵין שְׁלֹא בְּכַרְיִכָּה אֲלֹא ע"כ דְגַם לְהֵלֵל הוּא בֵּין בְּכַרְיִכָּה וּבֵין שְׁלֹא בְּכַרְיִכָּה וְסוֹבֵר מִמֶּם כְּהַבְרִייתָא וְהוּא שְׁכַתָּה בְּרַשְׁבִּי"ס בְּד"ה וְהַתְּחַתָּא כו' וּל' וְהוּא רַבֵּן דְּבַרְיִיתָא מוֹדוּ לְהֵלֵל דְכַרְיִכָּה גַּמִּי שְׁפִיר דְמִי ע"כ וְכוּנְחָא נִרְאָה דְלֹלִי זֹאת הִיךְ לְהִיּוֹת הִלְכָתָא בְּרַבֵּן דְהֵמָּה רַבִּים אֵיךְ מִחֲמַת שֶׁרַבֵּן הַבְרִייתָא סִבְרִי כְמוֹ הֵלֵל הִיוּ רַבֵּן וְרַבֵּן וְלֹא יָדוּעַ חוּ כִּמְאֵן הִלְכָתָא בְּרַבִּים הֵלְלוּ אוּ בְּרַבִּים הֵלְלוּ וּמוֹכַח דַּע"כ רַבֵּן דְּבַרְיִיתָא סִבְרִי מִמֶּם כִּהֵלֵל וְלָכֵן יִתְּנָן דְהִלְכָתָא כִּהֵלֵל וְאִי"כ בָּאֵם שַׁע"כ אֲנוּ עוֹשִׂים גַּם בְּרִיכָה זָכַר לְמַקְדָּשׁ כִּהֵלֵל מִשּׁוּם דְלֹא הִיךְ בֵּין מִלּוֹת לְהַתְחַלְתָּ לְהֵלֵל ע"כ דְכְּמוֹ כֵּן גַּם לְרַבֵּן דְּבַרְיִיתָא סִבְרִי כֵךְ דְּהֵלֵל לֹא הִיךְ לְחֹשֶׁם לְהֵלֵל וּלְהַתְחַלְתָּ הַמִּלּוֹת בְּכַרְיִכָּה הוּא בֵּין לְהֵלֵל וּבֵין לְרַבֵּן דְּבַרְיִיתָא וְקִבְלָה הִיךְ בִּידָם שִׁישׁ רַבֵּן דְּפְּלִיגִי עַל הֵלֵל (יַעֲוִי"ן בְּדַבְרֵי הַמִּלְחָמוֹת כְּשֶׁמַּעֲתִיק מִקּוֹדֶם לְדַבְרֵי הַמִּתְרִיבִי שְׁכַתָּה כֵךְ וּבְמִתְרִיבִי עֲלָמוּ לֹא מְבֹאֵר כ"כ) וְשִׁלְזָה אֹמֵר ר"י מִלָּד הַקְּבֵלָה וְאֲפֹשֶׁר דְהַכּוּנָה בְּדַר"י דְמִתִּי דְאֹמֵר הַבְרִייתָא יִכּוֹל יֵהָא כּוֹרְכִין כו' כְּדֶרֶךְ שֶׁהֵלֵל אוֹכְלִין מוֹכַח דְזוֹלָת הֵלֵל הִיךְ שְׁלֹא הִיךְ אוֹכְלִין כֵךְ וְאִי"כ וּדְאִי אִיתָא רַבֵּן דְּפְּלִיגִי עֲלָיו אֲמַנְסָה לָשׁוֹן שֶׁל ר"י דְאֶחָד חֲלוּקִין עֲלָיו חֲבִירָיו מִשְׁמַע שֶׁהוּא רָק יִחִיד וְכֵל חֲבִירָיו פְּלִיגִי עֲלָיו וְהִיךְ הִלְכָתָא בְּרַבִּים לֹאֵחַ בָּא רַב אֲשִׁי מִתְקִיף וּמוֹכִיחַ שֶׁגַּם רַבֵּן דְהַרְשָׁבִייתָא מוֹדוּ לְהֵלֵל וְהִיוּ רַבִּים וְרַבִּים וְאִי"כ אֵיךְ מִדּוּקָדֶק מִבָּא שְׁאֶמֶר ר"י שְׁחֲלוּקִים חֲבִירָיו וּמִשּׁוּבָּם רָק מַעֲט לְגִישָׁתָא דְר"י וְעוֹבֵד הוּא יוֹתֵר מִלְּשָׁבָם מִמֶּם לְהַבְרִייתָא וְלֹא קִשְׁפָה כ"כ קוֹשִׁית הַחֹסֶם ד"ס אֲלֹא וְק"ל :

וְשִׁיעַת הַחֹסֶם שֶׁס' דְּפִלְגוּתָא דְרַבֵּן וְהֵלֵל הוּא הֵלֵל רָק בְּלִכְתְּחִלָּה לְבַד דְּלִשְׁנֵיכֶם יוֹאֲחִין בֵּין בְּכַרְיִכָּה וּבֵין שְׁלֹא בְּכַרְיִכָּה אֲלֹא לְהֵלֵל מִלּוֹת לְהַתְחַלְתָּ בְּכַרְיִכָּה וְלְרַבֵּן שְׁלֹא בְּכַרְיִכָּה וּמִשְׁמַע כֵךְ מִדְּכַרְיִכָּה שְׁכַתָּה וּל' וְהֵלֵל לְרַבֵּן דְמוֹקִי קָרָא בְּדִיעַבְדָּא שְׁמַעִין דְּבַעֲלָמָא מְבַטְלוֹת וְזֹאת וּדְאִי שִׁסִּיָּה שִׁיךְ לְהַתְחַלְתָּ וְדִיעַבְדָּא בְּדִאֲרִייתָא הוּא רָק כְּשִׁישׁ שְׁנִי מִקְרָאוֹת הַמִּרְדּוֹת כֵךְ כִּי לֹא מִלִּינוּ רָק בְּקוֹשִׁים שְׁלִיךְ שְׁנִי לְשַׁבֵּב וְהַגְּמָרָה דְבִזּוֹת כְּהִיב עַל מִשְׁמַע כְּרוֹכִים וַיִּאֲכַלְוּ מִשְׁמַע אֲפִילוּ כ"א לְעֲלָמוּ זֶהוּ עֲטָמָא דְהֵלֵל בֵּין לְרַשְׁבִּי"ס וּמִתְרִיבִי וּבֵין לְשִׁיעַת הַחֹסֶם דְּמִפְרָשִׁי לְהַתְחַלְתָּ הוּא כְּרוֹכִין וְדִיעַבְדָּא אָף בָּלָא בְּרִיכָה וְלְרַשְׁבִּי"ס לְרַבֵּן לֹא דְרָשׁוּ כֹּל מַעַל עַל כַּרְיִכָּה וְהֵן אִיִּאֲכַלו אוֹתוֹ מְבֹאֵר שֶׁהוּא שְׁלֹא בְּכַרְיִכָּה וּמִמִּילָא אַחֵר בְּכַרְיִכָּה כִּי מִלּוֹת מְבַטְלוֹת ז' אִתָּה ז' וְהֵלֵל שְׁפִיר דְרַשׁ מַעַל וְאֲפֹשֶׁר שְׁמָה שְׁמִלּוֹת אֵיךְ מְבַטְלוֹת ז' אִתָּה ז' מִסְכָּא שְׁמַעִין דְכִיּוֹן דְיוֹאֲחִין בְּדִיעַבְדָּא אָף שְׁלֹא בְּכַרְיִכָּה וְעַל כֵּל זֶה מִלּוֹת לְהַתְחַלְתָּ בְּכַרְיִכָּה ש"מ דְאֵיךְ מְבַטְלוֹת ז' אִתָּה ז' וְעוֹד דְהַגַּם הִיךְ עַל אִינוּ מִיּוֹתָר לְדְרָשׁא דְכְּרוֹכִין דְהֵא אִיתָא בְּשַׁחֲסִים ד' ק"כ עַל מִלּוֹת וּמִרְדּוֹרִים בְּזִמָּן דְאִיתָא פִּסְחָא יֵשׁ מִרְדּוּר מִרְדּוּר כו' יַעֲוִי"ש וְעַכ"ז אָף דְלֹא מִיּוֹתָר לְמֵאֵן דְּשַׁבֵּר עַל מִמֶּם (סוֹטָה ד' ל"ז ע"א וּבְשִׁאֲרֵי מִקּוּמוֹת) וּדְאִי הוּא הַכּוּרָךְ בְּכַרְיִכָּה וְאָף מֵאֵן דְּמִפְרָשׁ עַל בְּשַׁמּוּךְ לְבַד וְעוֹד יוֹתֵר לִר' יוֹחָנָן דְס"ל בְּשַׁחֲסִים ס"ג דְלֹא בְּעִינָן עַל בְּשַׁמּוּךְ מ"מ אִם הֵעַל הוּא עַל הַאֲכִילָה מִמִּלָּה וּמִרְדּוּר בְּהַכְרָח הוּא אָף אִם יִהְיֶה רָק עַכ"פ בְּזִמָּן אֶחָד הוּא רָק אִם יִאֲכַלו בְּאֶחָד וְהוּא חֲלוּק מוֹכַח דְהַפְּלִגוּתָא דְעַל מִמֶּם אוּ בְּשַׁמּוּךְ אוּ לֹא בְּשַׁמּוּךְ הוּא רָק כְּשִׁאֵין מִיּוֹתָר הֵעַל וְעַכ"כ לְמֵאֵן דְאֶמֶר עַל לֹא בְּשַׁמּוּךְ אָף הִיכָּה אֵיךְ מִיּוֹתָר מִיּוֹתָר הֵעַל וְעַכ"כ בְּשַׁחֲסִים ד' ס"ג ע"כ וְרָק בְּשִׁאֲרֵי מִקּוּמוֹת כְּמוֹ בְּמַעֲרָה וּלְבִנְיָנָה מִנְחוֹת ד' ל"ז ע"א וְכַרְיִכָּה עַל הַר גְּרִיזִים הִיוּ לְרַבִּי עַל בְּשַׁמּוּךְ וַיַּעֲוִי"ן מִזֶּה בְּחֹסֶם פִּסְחִים ס"ג ע"כ ד"ס לֹא יַעֲוִי"ן בְּרַמַּז"ס פֶּרֶק ג' מִהִלְכוֹת הַמִּדּוּן וּמוֹסָפִין ה' ב' וְכַמ"מ שֶׁס' דְהַרְמַז"ס פּוֹסֵק כְּרַבִּי דְעַל בְּשַׁמּוּךְ וּמ"מ וּדְאִי אָף לְרַבִּי אַחֵר לְהִיּוֹת דְבַר חוֹלֵץ בֵּין בְּנָדִי כְּכֹונֶה לְבַשְׁרוֹ אֲפִילוּ יִמָּא אִתָּה חוֹלָלָה וּכְמִבְּאֹרָה בְּזַחֲסִים ד' י"ט ע"א וּבְרַמַּז"ס פ"י מִכָּל כְּלֵי הַמִּקְדָּשׁ הִלְכָה ו' וְהוּא מִמֶּם שְׁנֵאֶמֶר עַל בְּשָׂרוֹ וּלְבָשֶׁם וְהַעֲטָם נִרְאָה דְהֵעַל מִיּוֹתָר וְאִי"כ ע"כ עַל מִמֶּם לְב"ע :

וְכֹזָה יִבְאֲרָא דְבַרִּי תְּשׁוּבוֹת הַרְשָׁבִי"ה הַמִּיּוֹחֲסוֹת לְהַרְמַז"ן שְׁאֵלָה רַל"ג שְׁכַתָּה שֶׁס' שְׁאֲפִילוּ בְּשַׁל יֵד אֵיךְ נִוְהִינָן אֹתָהּ ע"ג אֲוִנְקֵי מִשּׁוּם לֵךְ לֹאֹת הֵא לֹא"ה שְׁרִי אֲבָל בְּשַׁל רִאשׁוֹ אֲלוּ הִיךְ כְּתִיב לְעוֹטְפוֹת עַל בֵּין עֵינִיךְ הִיךְ בְּשַׁמְעַת שְׁלֹא יֵהָא דְבַר חוֹלֵץ בִּינוּ וּבֵין רִאשׁוֹ וְכֵן מַעַל רַגְלוֹ וְלֹא מַעַל דְּמַעַל יַעֲוִי"ן שֶׁס' וְקִשְׁפָה לְבִאֲרָה דְהֵלֵל בְּשַׁל יֵד כְּתִיב שְׁפִיר עַל יֶדֶךְ וְאִי"כ בָּלָא לֵךְ לֹאֹת אַחֵר הִיכָּה אֲבָל בְּמ"ס א"ש דְשִׁאֲנִי בְּעַל בֵּין עֵינִיךְ שֶׁהֵעַל הִיךְ מִיּוֹתָר וְכֵן בְּמ"ס עַל בְּשָׂרוֹ וּלְבָשֶׁם מִיּוֹתָר הִיךְ עַל בְּשָׂרוֹ לְגַמְרִי וְכֵן מִיּוֹתָר בְּמִנְפָּה שְׁאֵף אִם הִיךְ כְּתוּב בִּיחָד עַם הַנֶּאֱמָר קוֹדֶם וּלְקַחְתָּ אֶת הַבְּגָדִים וְהַלְבַּשְׁתָּ אֶת אֶהֱרֹן אֶת הַכְּתוֹנֶה כו' וְזֹאת הַמִּנְפָּה וְכְמוֹ בְּהַקְרָא דְכְּתִיב וְאֵלֶּה הַבְּגָדִים (כ"ח פֶּסֶק ד') מוֹסָפִין גַּם לְהַמִּנְפָּה בְּהֵמָה אֲבָל עַל יֶדֶךְ לֹא מִיּוֹתָר הוּא וְאִי"כ לְרַבִּי דְעַל בְּשַׁמּוּךְ אָף הַחִיכָה הִיוּ כְּאֵלוּ אִינֵה יַעֲוִי"ש וְדוּק :

וְנִתְבָּאֵר דְּהֵאָה דְכְּתִיב עַל מִלּוֹת וּמִרְדּוֹרִים יִאֲכַלְוּ שֶׁהִי עַל לֹא מִיּוֹתָר הוּא כְּנ"ל מִתִּי דְאֶמֶר דְּלִירֶךְ דוּקָא בְּרִיכָה הוּא מִשּׁוּם דְנִאֲמַר דְקָאִי עַל הַאֲכִילָה שְׁלֹשָׁה וְעַכ"כ רַבֵּן סִבְרִי דְכִיּוֹן דְכַתֵּב יִאֲכַלְוּ מִשְׁמַע כֹּל אֶחָד לְעֲלָמוּ לֹא יֵשׁ עוֹד מִקּוֹם לְדְרוֹשׁ עַל כַּרְיִכָּה וְנִאֲמַר שְׁפִיר דוּקָא כ"א לְעֲלָמוּ מִשּׁוּם דְסִבְרִי מִלּוֹת מְבַטְלוֹת ז' אִתָּה ז' וְעַל לְמַעוֹטֵי בְּזִמָּן שְׁאִין פִּסְחָא דְפִעוּר מִמִּרְדּוֹר וְהֵלֵל סוֹבֵר דְאֵיךְ מִלּוֹת מְבַטְלוֹת ז' אִתָּה ז' וְעַכ"כ הַגַּם שֶׁהֵעַל לֹא מִיּוֹתָר הוּא מ"מ שְׁפִיר יוֹדֶרֶשׁ עַל בְּשַׁמּוּךְ עַכ"פ וְהַסְמִיכוֹת עַל אֲכִילָה הוּא וְהַגַּם שְׁכַתָּה שֶׁס' (בְּשַׁלְטָן ע' פֶּסֶק י"א) יַעֲשֵׂה אוֹתוֹ עַל מִלּוֹת וּמִרְדּוֹרִים כְּדִמּוּכָה מִמֶּה

סביר דמלות מבטלות ח"כ מהא דכחז על חין רחוק רק שמחיר גם בכריכה בלא יבעל ובלא בכריכה ח"כ קרא אלא דהקרא הוא לענין לבחלה דמלות ביוסיד בפ"ע כן ל"ל לדעת החוס' שכן נלמד מהקרא כי מיותר הוא בל"ז :

וּמִי"ב י"ב להקשות על זה דדילמא בפיר ב"א הקרא להוסיף פגם בפ"ע שרו כי בל"ז היינו אומרים דמה שהחירה התורה בכריכה וסגס שמלות מבטלות זו את זו שהוא משום דקך היא עיקר המלות כיון שנאמר שהוא דווקא בכריכה לעכובא ע"כ בפיר חין שייך שיבטל זה לזה :

והנראה לפע"ד דשיטת הרמב"ם הוא כשיטת התוספות אבל כמו שהעליתי דלרבנן חין מעליותא כלל לבפ"ע ובנייהם שקולין בין בפ"ע ובין בכריכה והביא ללשון הרמב"ם ז"ל וז"ל בפרק ח' הלכה ו' ואח"כ כורך מלה ומרור כאחת ומטביל בחרוסת ומצרך ב"א אשר קב"ו על אכילת מלה ומרור ואוכלין ואם אכל מלה בפ"ע ומרור בפ"ע מצרך על זה בפ"ע וחור ומצרך על זה בפ"ע ואח"כ מצרך כו' על אכילת המלה ומצרך כו' על אכילת הפסח ואוכל מגופו של פסח כו' בזה"ל כו' ומצרך על אכילת מלה ומטביל מרור בחרוסת ואוכל וזו מלה מד"ס וחור וכורך מלה ומרור ומטביל בחרוסת ואוכלין בלא צרכה וכו' למקדש :

ויעויין בלח"מ שם שנתקשה למה לא כתב מקודם גם בזמן שהיה פסח לאכול בלא כריכה ובכריכה ללאח לרבנן והלל וסורן שפ"כ בן עזרתו יעויין"ם ומבואר שאין זה כלל הכוונה בדבריו אבל הנראה דמפרש הרמב"ם כשיטת התוספות ורק חולק בזה שלרבנן חין קפידא כלל מה יעשה נכתחלה וע"כ כתב הרמב"ם מקודם בסדר המעשה שיעשה כריכה ויולא ידי שניהם וזה הוא הדרך הישרה לרבנן גם כן ומבואר מהדברים שכתב חילוק דיני כריכות שבכריכות מצרך צרכה אחת נשניהם ואם בפ"ע מצרך ב' צרכות וא"כ אחרי שאין לרבנן מלה לכתחלה לאכול כ"א בפ"ע אסור לגרוס צרכה שאינה צריכה וע"כ בין להלל ובין לרבנן רחויי ללחון בכריכה ב"א שים ביכולתו לאכול שניהם כאחד • ושוב כתב חופן שיוולא גם כן כשאוכל כ"א לעצמו וודאי בים שאין ביכולתו לאכול שניהם כאחד כגון זקן ובדומה וזה עושה ב"כ בפיר בין לרבנן ובין להלל בלא כריכה כי יולא ידי שניהם ומצרך כל אחד לעצמו כנלע"ד נכון בדעת הרמב"ם ודלא כהלח"מ הנ"ל וגם דלא כהפיר"מ במשניות זהב ס' תע"ה ס"ק ז' ועיין בו :

ונחזי חן להשיטות השלשה שבארתי עולם הכל חליצא דהלל בפיר יולאים בין בפ"ע ובין בכריכה ומלה דאורייתא לכתחלה בכריכה ורק לרבנן מתחלק להשיטות כל אחד כשיטתו והיינו להרשב"ם לרבנן רק בפ"ע יולא ובכורך לא יולא משום מלות מבטלות זו את זו ולהחוס' יולא חף בכריכה היבא דלא הוי המלה רשות כי מלות חלו לא מבטלות זו את זו כי גלי לן קרא בזה ומ"מ לכתחלה בפ"ע ולהרשב"ם חין קפידא כלל לרבנן באיזו מהם :

ורפ"י וודאי בשם לו רק שני זתים רחוי לאכול בכל לילה כזית אחד בלא כורך ויולא לרבנן וודאי ואף להלל ג"כ כי בזמן שבהמ"ק היה קיים יולאים בפ"ע אף להלל : **ורק** אם יש קלף יותר מב' זתים בזה לפי מ"ש החוס' וזתים ע"ה ע"ה ד"ה חלה וכן בד' ע"ה ד"ה אמרו שבמעט יותר לא שייך שיבטל משום דעשם בעיקר ובמבואר בזה דהעושה עיסה מן החטים ומן האורז אם יש בו מעט חטים יולא י"ח בפסח ומה גם מרור דחריפא שהחריף יסוב טעמא טפי לא מבטלי להמלה רק פורחא ועכ"פ בחלק ששים ויותר מה שמבטל אף על ידי כל מילי ולא פחת המלה במרור רק חלק ששים בודאי ואם כן בעודף זה שפיר דמי ומה שהקשו שם בזה ע"ה ד"ה אמרו לק"מ דשפיר יש הוכחה מהלל שאם איתא שסובר שמלות מבטלות זו את זו לא יס מעלה בכורך ומה גם לשיטתייכו אדרבה נהפוך הוא שהיה מעליותא **בר** (ח"א)

ממה דכתוב (ב' י"ב פ' ה') ואכלו את הכסדר כו' וזהו שכיון הרשב"ם בד"ה יאכלוהו כ"א בפ"ע שכל מדלג כחוב יאכלו אותו ואנא חמינה דהפסח קח' דכתב לעיל ואכלו את הכסדר ע"כ ולכאורה היה להרשב"ם לנקוט מה שבאמר מקודם בזה הפסוק ועשה פסח לה' בחדש כו' יעשו אותו על מלות כו' אבל אם נדרש מהקודם מהא דכתוב על לענין כורך והוא רק אם קח' על אכילה שלהם באל"כ לרבי דקיי"ל כך על צסמוך הוא וב"אם שנידון מסיפא דקרא הלא כתב יאכלוהו ואין משמע כאחד וע"כ הזכיר הרשב"ם לואכלו את הכסדר בפסח ראשון בפסחה ב"א וידענו דיעשו אותו על מלות וכו' אכילה הוא ובאשר להלל מלות חין מבטלות זו את זו שפיר יתפרש החי על על אכילה הסמוכה לענין לכתחלה ויאכלוהו לענין דיעבד אבל חי בעלמא מלות מבטלות זו את זו לא דרבינן כלל משל על אכילת סמוכות כי נא מיותר העל • הארכתי בזה לארץ צפני אופנים לקושיית החוס' בד"ה אלא שהקשו וא"ה מני"ל דסבר הלל דחין מבטלות דילמא שאני הכא דגלי קרא ותרתי לשני הקוסיות לקושיא ח' דלמה לא יבשם להבדילתא וכו' קוביא הנ"ל וזהו העיקר הקוסיות שלריך יישוב בדברי רשב"ם ומאירי :

והתוס' שהקשו על רשב"ם וסביר דלדידכו ניחא להלל צ"ע לכאורה דכיון דהאי על לא מיותר הוא בדליתא בדף ק"כ שבה למעט מרור בזה"ל וא"כ מאין מוכח בלכתחילה מלה בכריכה ואפשר לומר שאל"כ כיון שמלות חין מבטלות למה היה צריך ליאכלוהו לרבות כ"א בפ"ע כיון שהעל לא מיותר ממילא הוה מותר בין ע"י כריכה ובין בפ"ע ואפשר שמהפרי שפיר כמו שפירשתי להרשב"ם דאף אם על אינו מיותר מ"מ משמע על צסמוך ומוכח דלכתחילה כריכה :

ואפשר לומר בדרך אחר דשפיר חאי על מיותר דלענין מרור שאין טובס בזמן הזה נובל ללמוד מהא דכתב בפ' ב"א (פרשה י"ב פסוק ח') לוי אם ומלות על מרורים יאכלוהו חף דהפסחים דף ק"כ יליף מקרא דעל מלות ומרורים היינו כן הוה סובר הש"ס מתחילה אבל כאשר הירן שם מלה מיהדר ביה קרא בערב תאכלו מלות נלמוד מעט למרור מהא דכתוב לוי אם ומלות על מרורים יאכלוהו ולרב אחא בר יעקב שם דמעט גם למלה מתהפך הדרשות דהא דכתב לוי אם ומלות על מרורים יאכלוהו הוא לרבות כריכה ולהרשב"ם אפשר שמשום זה כתב הקרא בפסח דורות בלא כמו בפסח מזרים בפ"מ הוי רק כרובים ששם כתב לוי אם ומלות על מרורים יאכלוהו מדוקדק הוא חאי יאכלוהו דלוי על לוי ומלות שניהם המה שיהיו נאכלים עם המרור ולא היה יכול לכתוב שם יאכלו אותו אבל כל מה שמתחוכחים הלל ורבנן הוא רק על פסח דורות הנם שכתוב ביה חוקא ומשפט כמו בפ"מ מ"מ לענין זה שיהי הכתוב וכתב שניה ובשינוי על מלות ומרורים יאכלוהו וב"א בהאי על למעט מרור בלא פסח או בזמן הזה וגם כתב על מלות ומרורים יאכלוהו והיה צריך לכתוב בזה יאכל אותו ועל כן ב"א לרמו זה צפני עצמו וזה בפ"ע ולהלל דמלות חין מבטלות זו את זו נדרש חאי על הגם שלא מיותר הוא והוא על צסמוך ולכתחילה כמו בפסח מזרים ולרבנן דמלות מבטלות זו את זו לא דמי כלל לפסח מזרים ששם היה כך המלות ואין שייך בטול אבל בזה דיולאים חף זה בפ"ע וזה בפ"ע ושייך שפיר דין בטול לכן לא נובל לומר דעל צסמוך הוא ומיושבים שני השיטות :

וזאת שדקדקו החוס' לפרש דרבנן שלדירכו רק בדיעבד יולא בכריכה ולכאורה הוא מיותר בהסוגיא ופשיטות דברי רבנן שאומרים אפילו זה צפני עצמו כו' לא משמע שים שיהיה מעליותא יתירה צפני עצמה ולא בכרכות ויש ליישב הטעמא דהחוס' דאם איתא דרבנן סביר דחין חלוק כלל בזה לא היה צריך למאי דכתוב יאכלוהו לרבות בפ"ע שכיון שרבנן

ולבן נראה לבחור דלולי רק באוכל מלם מחטים ואורז כזוה שפיר ים ג"כ חשיבות להמחב גם כן דחשים מברכין עליו המוליד דסעיד ואף בנחמד כדוב אורז מ"מ יסעוד הלז מחמת החטים שיצואו בחור המעיים וגם טעם הוא כעיקר ויש טעמו ומתכו וסתוס' שם לא היקשו רק מהא דמור דרבנן יבטל גמלא דאורייתא וזוה שפיר ים לומר דחשבו רבנן חזי יאכל כזית מלומלס ולא יקיים חיוב דאורייתא חבל בהיפוך המלם דרשות יבטל שפיר למחבו כל מורז ולא יקיים חיוב חילת מורז ממבו וטעמו דהא באסורין אין לוקין על טעמו ולא ממבו אכן בסוגיא ע"ז דטעמו וממבו אסור ולוקין עליו לא גמלא חלוק חס הסיתר הוא פת ואדרבא ממברת לענין טעם כעיקר הוא כשכרס פתו ציין ואם נמי מסכד סעיד לא מסתבר לחלק בהכי לכן נראה שפיר דיואלין אף במור דחיסא יותר מכזית ואף דאגיל טס מלם רשות :

שאלה ה

נהיגי עלמא שכל הבנ"ז נותנים כה וסרשאה לב"ד דק למכור לחמלס וכלי החמץ והסדרים שמונח בהם החמץ ומבארים בהרשאה שיכולים לעשות כל הקנינים שירצו הב"ד והא"כ מוכרים הב"ד לאינו יסודי בקיין כסף נסקרקטות ומחנים שיועיל הכסף אף בלי שער כי חובשים חזוי שער כזה אינו קונה כיון באינו כמשפט הערכאות ודינא דמלכותא שיוכחז הכל (באקט) ומכל מקום נותנים שער לחלומי מילתא והחמץ בעלמא מקיין ג"כ בכסף וגם בחורת קיין חזר שמונח בסדרים במכר לא"י או שגכר לא"י בחורת שדירות כי ספק הוא אם קונה ח"י בכסף או שקונה במשיכה ג"כ מקנים בקיין חזב לחלומי מילתא ובקאג"ס ככלי של חל"י כד"ת ומתנים שיחיה קונה כל קיין וקיין לבדו ויש להקשות טובא לבאורה דמא יועיל קיין בכסף במה במקבילן ב"ד מהאינו יסודי בעד המבליח' שהם הבנ"ז כי הלא חיתא בחסופות ב"מ דף ע"א ע"ב ד"ה בשלמא סופא להומר' וז"ל חיתא חמאי לא הוי רבית גמור כשהעמידו חלל ישראל חפילו מקבל הנכרי רבית שדרי נעשה ישראל שני שלוחו של רחבון לקבל חובו מידו של נכרי וי"ל דחפילו שיוכל לזכות לחבירו במילתא הכא אין קבלתו מן הנכרי וזכר לישראל חבירו דכרי חס הים מפקדו משותפו הים יכול לזכות לחבירו השתא מיכא כהנכרי אינו מפקדו חלל בא לזכות משותפו למלוה ע"י זה הלוח אין לו כח לזכות שח"ס הים ישראל המקבל שלוחו של חין יסודי לזכות במשותפו של ישראל ואין שליחות לאינו ישראל ובי"ל להיות מותר חפילו העמידו חלל ישראל חי לאו דלחומר' חמרינן דים שליחות לאינו יסודי עכ"ל הסוס' שם וח"כ ב"ב בגידון דידן דאינו יסודי הקונה להחמץ ודרי החמץ אינו מפקדו להכסף שרואה לקנות בהם חלל רואה שהב"ד השלוחים יזכו במשותפו בשביל המבליח' וגמלא שהב"ד הם שולחים של אינו יסודי ואינו יסודי הא אינו יכול לעשות שליח וגמלא דלא זכו כלל בעלי החמץ להכסף הקיין וכמו כן לא יועיל ק"ס שטושין שדרי חל"י חפך להקנות סודרו לבעלי החמץ ע"י הב"ד ומבוס להם שולחים ודרי קיילין דאין שליחות לא"י [ועיין חוס' קדושין דף ע"ה ד"ה ואשה] וא"כ ליכא קיין כסף וקיין חג"ס ואם נמא דהשער אינו מועיל משום דאינו עשוי כדון ערכאות ודינא דמלכותא וח"כ לא קנה חדרי החמץ כלל וממילא חו ליכא באן לא קיין חזר ולא קיין חזב קרקע כיון שלא קנה הקרקע וא"כ בטלה המכירה מכל לז :

תשובה

הנה הנראה לבאורה מד' הסוספות דלשם הא דחמרינן דלחומר' ים שליחות הוא שהאין יסודי עובד שליח לישראל

מעליחא לאכול לבחילה בפ"ע כמו שהוא לרבנן ודוק כזה כי הוא פשוט וברור אמנם לשיטת הסוספות באוכל כורך ויותר מה מכזית הכס שפיר יולאים אף לרבנן אבל לא יולאים מלוא לבחילה לרבנן ויש לומר דזהו שראו לשער כך ברבנן שיהיה ח"ש למא הכריכו לדין לאכול ב' זחיס מורז כזית בפ"ע וכזית בכריכה ולמא לא יתקנו שיאכלו רק כורך אף שיאכלו יותר מכזית ודוק כזה : ולסרש"ס ורמב"ס לרין לומר דתקנת חכמים הוא הכל אף חס יחיה האכילה כזית מלומלס וגם חלוי יחיה קשה לאכול יותר על השעור ומ"מ הוכח דחין לו רק כזית אחד ויותר מה לרש"ס ורמב"ס נכון יותר לאכול ככורך וילא ידי שיהיה אף לבחילה חבל להחוס' יחיה זה רק להלל ולא לרבנן ולמא יאכל יותר מכשיעור ולא יחיה כזה תועלת יותר חס יאכל כזית בפני טעמו שיהיה לרבנן לבחילה ולהלל כדיעבד :

אמנם שיטת הרמב"ן במלחמות שרב חבי רק מחקיף להא דאומר מקודם שרבנן מלות מבטלות חלל דלא פלגי כלל כזה ופלוגתהה שפיר בהא דמלם ומורז כלהלל יולא רק בכריכה דווקא ולרבנן כין בכריכה וכן בפני טעמו הכל שיה רק כשחבל מלם כמו לדין הוי תו רשות ואין יולאין לרבנן ולהלל יולאים ולפי זה השיטה חס יאכל כזית מלומלס בפני טעמו לא יולא כלל חליצה דהלל וכן הוא חס ישיק כין חלילת מורז בפ"ע לכורך ועונים לבאורה דברי הב"ז ודברי באורי הגר"א רק לשיטת הרמב"ן לבד וכוה תמור ואין סברא כלל שהגר"א יסתוס דבריו מה באינו עולם רק לשיטה חדא וגם מריב סימן חפ"ב מוכח במדברין על כזית מורז כשאוכל בפ"ע :

וע"כ נראה לי לבאר דרעת הגר"א שיהיה טולה אף לשיטת הרש"ס וחוס' ורמב"ס : דהנה יש לעיין מאי חלי צמה שטושין כריכה זכר למקד' כהלל הלא גם להלל וצומן בביסמ"ק הים קיים חס כזר חלל מלם ומורז זה בפ"ע וזה בפ"ע יולא י"ח ואין עוד שום מלוא לבחילה וילא זכר למקד' הוא ולבאורה הים לרין לעשות בהיפוך לאכול קודם כורך כהלל וח"כ מורז בפ"ע אף הטעם מחמת שבהכרח לבדק על מלם כזה"ז ועל מורז כרבות מיוחדות וזה לא הים בזהמ"ק רק כשחבלו כל אחד בפני טעמו ויהיה זה כסתירה למעשי המקדש כאשר יכרך כרבות מיוחדות ויאכל כורך חויק סמוך להכרעה והגם חס הים ההלכתא כהלל לא היינו חושבין לזה חלל עתה שטושין ללחא ידי כלס כחרו באופן שיהיה סמוך המורז בפ"ע להכרעה בפ"ע אבל עדיין תקדי דים כזה חסרון גדול ממחבטל עי"כ כל כזכר למקדש כהלל הכל :

וע"כ נ"ל שעיין החקקה הוא שאכילת המורז כשאוכל בפ"ע הוא בדרך כריכה ותנאי שאם הוא כרבנן יולא כזה ואם הוא כהלל יחיה יולא כהכורך : והוי כמחכיון בלא ללחא שיה דעות שלא יולא אף חס מלות אין לריכות כוונה וח"כ שפיר חס יחיה סם כין מורז וכן כורך כהלל הוי כסח כין כרכה לאכילה וזוה מיושב דברי הב"ז והגר"א ושפיר מורז באוכל רק כזית אחד מורז בלא כורך שיולאים אף. להלל וגם לשיטת הרמב"ן חס ים לו מותר על כזית יחיה יולא ידי כלס כשיאכל כורך לפי מ"ס הסוספת (בזבחים ע"ח וע"ע) כנ"ל וחא כן יסופק לנו רק חלוי הוא כשיטת הסוס' ואינו יולא לרבנן רק כדיעבד ולרש"ס ורמב"ן לפי הנ"ל יולאין כה חפילו לבחילה כין לרבנן וכן להלל :

והנה זה שח' שלחוס' דזבחים הנ"ל דלא מחבטל כבים יותר מהכזית שכן הוא גם חס חלל כורך לרבנן מלחתי בעז"ה"י בפ"מ באשל חברסס (סימן חע"ס ס"ק ה') שכתב כן אכן תמור הוא שכל הסוגיא דידן יחיה רק כשאוכל כזית מלומלס ובשלמא לשיטת הסוס' בארתי לעיל לנכון חלל לשיטת הרש"ס ורמב"ס וודאי קשה דלמא לא תקנו לאכול מה יותר מכזית וככורך כי אף בל"ז קשה ללמלס ואף ימנע שלא יחיה העדפה חלק ששים ולענין מורז דחריפא וודאי סגי בהנ"ל :

מחמת שכן אמר לי ישראל הראשון וחשב שני שמקיים כמו שאמר לו המלוך יופער מחוב שעליו ושפיר זה ישראל המקבל אינו זוכה רק בעד עולמו כשמקבל ממנו מעות שלו והיו הא"י רק כשליה מישראל הראשון שיתן לו כסף שלו ולא היו רבות רק לחומרה בלבד . וא"כ בענינו דידע הא"י שהב"ד מקבלים הכסף לא בשביל עולמו רק בשביל כל בעלי החמץ ובצורה זוכים ומזכים בעד כולם ושע"כ נחבאר בהשער וכן מדברים עמו בע"פ שינוכה הסך שנתן והמותר זוקפין עליו במלוך חוסך שנתן ינוכה לפי ערך מהכלל כפי שפולה על כל סהר ובשנותן הא"י לישראל שינוכה הישראל בעד הישראל אחר שפיר זוכה הישראל בשביל ישראל אחר ושולה נכון לביעת הרמזין והריעצ"א והתוס' דגיפין ורש"י והג"י בב"מ שם לדעת התוספות בב"מ שם שחולקין על דין זה הוא דעת יחיד נגד כל הכך רבנוחא :

והנה הקוביא שהביא הגאון מהרש"א ז"ל הג"ל בשם חתנו הובא גם בב"ב במסד"ק בחלק אה"ע סימן ע"ו בשם מחותנו הגאון ובתשובה ע"ז שם כתב הגאון בעל נ"ב על זה וז"ל ומה שהביא מתן גט זה לעבדי דבר זה מביא לידי גיחוך וכי שלים המשחרר הוא והלא אינו חלל שלים העבד להיות זוכה לו שלא בפניו וזכיה מעטם שלמות הוא ע"כ וישוין ב"ס קלות החשן סי' קפ"ב שהלדיק למחותנו של הגאון נ"ב מחמת דמוכה בן מהתוספות דב"מ דף ע"א הג"ל דהוי כשה"ג שלים של המוכה ישויו"ש חבן בלחמא לפי מ"ש בעו"ה דהרשב"ה מפרשים חולקים על התוספות הג"ל כהי דגיתוך ליבא כיון דע"כ קוביא הג"ל יש לה מקום לפי דעת התוס' דב"מ הג"ל חלל מ"מ זה מה שהחליט הגאון בעל קל"ח כהתוס' הג"ל זה אינו כמו בסוכתו שרוב פוסקי' חולקים על זה ובמ"ש בעו"ה :

שאלה ו

נידון גם שהיה ערעור שתיבת **אדם** נכתב הדלת בחק תוכות

לחבר הגאון המפורסם וכו' מו"ה יצחק אביגדור נ"י אב"ד דק"ק קאזונא יצ"ו .

יקרת מכתבו הגיעני ביום אחתול בדבר הגב"ש נידון גט חשש בהתגרשה מכבר וגם כבר נשאת לאחר זה כחצי שנה שלא עליו ערעור מרב אחד שמלא בתוכה אדם גרר ותיקון והיה נראה שהיה חק חובות שהגרידה היה בתחתיות של ד' והמסדר השיב שהתיקון היה במ"ס בסיים מחחילה להמ"ס בלחמא שיעה וחל"כ גרר הדופן שמחלי וסיימו בסוף ביטול ונעשה ע"ז גביית עדות מהסופר והעד ששמדו בלוחו מעשה והעידו בסתמות שלא היה חק תוכות ולא ביארו איך ומה היה התיקון גם נראה מהג"ש שהמתקן לא היה הסופר רק העד השני שעל הגט ולכן כתב כח"ד כ"י חלי לשלוח אחרי העדים הג"ל ולעשות גביית עדות כדת וכו' והנה בתחילת ההשקפה הדבר רחוק לומר דהיה התיקון והגרר במ"ס דח"כ היה יכול למלא להמ"ס דיו ולעשותו מ"ס גדול וכמו שה"ל למחק ולא היה קפידא בזה ועפי נראה דהיה הגרר כהד' ומ"מ אין זה כ"כ הוכחה ואומדנא דאפשר דלא התבונן לתקנו בלופן שכתבתי ובהיות שהחקירה והדרישה בזה הוא קשה מאוד ראיתי להציע לפני כח"ד ג"י חזיה דברים בזה אולי יתיישר הדברים בעיניו . והוא כיון שהאשה הזאת כבר נשאת

נראה לפי עני' דעתי שראוי להקל ושלל להרבות עכ"פ בחקירה ודרישה שלגרר הדבר לבעל להלשע קשה הוא מחמת שהסופר ואפשר גם עד השני והמסדר בודאי קבלו שכר בעד הגט ואם עשאוהו חק תוכות בלופן שיופסל ראויה להם להחזיר השכר וגוועין המה כאשר יעידו להכשיר וגם לנרעו ולפסלו יהיה מסימן ובזה שנתוס לדיעות המחמירין שאף לדידן דכחזיק כר"י ודין כו' למחק להסתבא וגם שארי לשונות

לישראל שינוכה במעותיו בשביל ישראל הראשון המלוך ולא שהאינו יהודי נעשה שליח מהמלוך . ליתן לישראל השני כי כל עיקר דהו"ק לחדש דלחומרה נעשה שליח היינו שיתקיים כסף הנכרי כסף של ישראל שינוכה הנכרי על ידי ישראל השני וכלא זכיות הכסף ישראל השני בשליחות הנכרי בעד המלוך הראשון הנה לדעת התוספות הוי הכל כסף הא"י ואם כן אף אם הא"י יהיה חבוב שליח של ישראל הראשון מ"מ לא יהיה הלוואה רק בכסף של הא"י ובתנאי את כסף לא חתן לו בנשך ואין הלוואה על כסף של הא"י כ"כ לדעת התוספות חלל רש"י ז"ל שם בד"ה ואם העמידו חלל ישראל חסור כהן ח"ל ואע"פ שקבלם זה מיד הא"י מבוס דא"י שלוחו כל ישראל ושלוחו כל אדם במוחו וכן כהן שם עוד בד"ה כח"ה זה ומשמע דאינו מפרש בפירוש התוספות חלל מכיון בישראל אומר לא"י ליתנם לישראל בשביל חובו וישראל השני יו"הם ללדנו וזוכה בהכסף בשביל עולמו וזה נפער הא"י מחובו ואין לורך שהא"י יעשה שליח לישראל לזכות המעות בשביל ישראל הראשון ולא חסוב כלל בישראל שמוס לישראל שליח לקבל חובו מיד הא"י כי זה לא היה שייך רק אם היה מלווה לגבות החוב וליתנם לו חלל זה לומו לקחת המעות ללדנו ורק הא"י נעשה שליח לישראל וכן הג"ל שם פתח ג"כ בדברי רש"י וא"כ לפי"ד אין חדוב דין של התוספות הג"ל מוכח מהסוגיא הג"ל ומ"מ אין הוכחה ברורה מרש"י והג"י דפליג על הדוב דין של התוספות הג"ל כי לא מלינו כהדיא מי שפולגו על סברת תוס' הג"ל ואין לנו לחדש מהלוקת בלי ראיה :

אמנם הנה הגרע"א בתשובותיו סי' קט"ד השיב להחטו שהקשה על זה דהן דתקן בפ"ק דגיפין דהאומר תן שער שזכור זה לעבדי דאם רצה לחזור לא יחזור הא אין שליח לדבר עבירה דהא המשחרר עבדו עובר בעשה יש"ש בכתב לרצון דה"ל דזכות הוא לעבד ומשו"ה אינו חוזר דתן כוכי מ"מ לפי"ש התוספות דמליעא הג"ל דהוי ג"כ שלוחו דנותן עדיין תיקפי דכיכא נעשה שלוחו דנותן הא אין שליח לדבר עבירה וכתב שמד' התוס' בגיפין דף י"ג ע"ב בד"ה במשמד שלשתן נראה דחולקין על יסוד זה דהא כתבו דה"ל כיון דזכיה ליבא גם ע"י מעמד שלשתן לא קנה ואע"פ ה"ל לכה בפשיטות דא"י הנותן שאמר לישראל מנה לי בידך תוכו לפלוגי ישראל במשמד שלשתן דקנה ישראל ומשמע דאפילו בדרך זכיה קונה ע"כ ישו"ש וא"כ כיון דמלינו דים מהלוקת בדין זה בדברי התוספות עולמם דסתרי אהדי ח"כ פשוט הוא לומר שגם רש"י והג"י קיימי בשיטת התוס' דגיפין :

עוד בב"מ בב"מ שם מביא בשם הריעצ"א ז"ל דה"ל ח"ל והומרה זו אומר דבינו דהומרה בעממא הוא פ"י חשבו חכמים שזימנין שהא"י יתן לישראל זה האחרון שינוכה בהם לגמרי בשביל הישראל הראשון לא מפני שליחותו בלבד שאמר לו תנה לי חלל אפילו בלח"ה שפורע לבע"ח ואומן ובעות על ישראל המלוך שיקבל בפרטנו ולא ילך עמו בעקפין ובזוהדי דה"י שזוכה מעות לישראל על ידי ישראל וזה בהן אותו ישראל דכי אמרינן דה"י לית לי' זכיה היינו שאין לו יד נזכות הוא בשביל ישראל או שאין ישראל זוכה לא"י חלל בודאי מוכה הוא לישראל על יד ישראל ומבוס דזימנין הוה הכי וגמלא ישראל זה זוכה לישראל הראשון שכלום לו מעות של ח"י כשיקבלם והוה ליה ישראל לוס מישראל דרביה אהרו חכמים בכל ענין ואפילו כה"י נותן לישראל בשליחותו של ישראל הראשון ועל דעת להפער ע"כ :

והנה דברי הריעצ"א בשם מורו לריך באור קלח והוא שבהם שהיה הא"י אומר בפירוש לישראל המקבל שינוכה בהכסף בשביל ישראל המלוך וא"כ אחרי שינוכה בקבלתו לישראל הראשון יולא ישראל השני ללורכו מחמת שכן אמר ליה ישראל הראשון הוי הלוואה ברביית ממש חלל מבוס דהבדלייתא משמע שרק שחמא נתן הא"י לישראל המקבל

7151

ורגה בין בראשונים ובין באחרונים רבו המקילין על המחמירים כי המהמיר בבראשונים הוא הרמב"ן וברמב"ם אין הכרע כמו שהאריך בזה בתשובת הרמ"א סי' קנ"ו וקנ"ז וק"ל והרמ"א החליט בדעת הרמב"ם דלא כהרמב"ן ואם כך הוא הרמב"ן הוא דעת יחידי בראשונים ולו יחיד שגם הרמב"ם יהיה כשיטתו מ"מ הנה ובי לא נאמן הד"ת (גיטין כ"ו ע"ה ד"ה וזריך) בעדותו שער זמנו לא היה כהוב בגיטין והרי את כו' ובזו שכן הוא בטופס רש"י דף פ"ה ע"ב וכן הוא בטופס הרי"ף כפי עדות הראשונים הרשב"א והטעם ור"ת שהם לכחוב מודם דאין לעז על גיטין הראשונים ומחשבו הסג כזה שמאריכין לכחוב כמה לשוטה בנט דהשיב כמו הרי את וכו' וכן פסק הרשב"א בחזקתיו שם ובתשובותיו

וגתם צמאסר וסגלים סופר אחר ומאריך צוה במה שהחמיר הח"מ שלא יכתבו שנים * ומסוק שם דאף הח"מ לא כיון לאסור ומאריך צוה * ובסוף מזכיר לדברי הטובי הל"ל ומסוק להחיר אף אם יש הקפד בסופר אחד אבל צוה שכבר נכתב למקד להחנכא כו' ומקיל צוה אף לדעת הרמב"ן מטעם כיון שעכ"פ ידוע דעת הבצל שלא כיון לשייר זנות :

והנה לפע"ד יש לעיין בהא דמחליט בעל טובי דתלוי זה בפלוגתא דר"מ ור"א * ואי לא בעינן מוכח מחוכו ועדי מסירה ברתו מספיק שידעו עדי מסירה בזמן הכתיבה איך היה כונת הבצל בהתנכסא ואי לא היה דעוהו לשייר זנות מתכשר גיטא כי לכאורה מה צריך שהיה בדעת הבצל להחירם אף בזנות מ"מ כיון דכתיב וכתב לה ספר כריתות החובה שיצורר בהספר בלי ידיעה חלונית ענין הכריתות ובלא ישייר מידו * וכן שאין הכרע מהספר מחמת שהספר מדבר בלבד בני אדם ובלשון בני אדם להתנכסא הוא לנשואין ולא לזנות * ואף אם נאמר דאיכא דקרי הכי * ואיכא דקרי הכי מ"מ לא מבזרר הוא הכריתות * אחרי דאיכא דקרי לה רק נשואין * ולא שמעינן מר"א רק הכא דענין הכריתות מבזרר הוא רק לידע מי כורת למי זה שפיר מתבאר ע"י עדי מסירה דכתיב וכתן בידה ומספיק בביצוא הברור ע"כ * אבל שיעיל לשון ספק בהכריתות עומה ודאי לא ואם כך היא החובה שיהיה מבזרר הכריתות בתוך הגט נראה דבעינן דוקא בכתב שמתכשר ביה גיטא ולא בחק חכונות * ולא במחק ערס הגתיה :

ולכאורה דבר זה תלוי במחלוקת כי לדעת המרדכי ר"פ כל הגט צטס ר' יואל הלוי שכתביה שם האיש והאשה צנט * כשיש עדי מסירה חין זה מדאורייתא * ולפי"ז ודאי דאין שום ראיה ממה שלר"א מועיל עדי מסירה במגרש לאחד מנשוי דשאי הסם ובלא קאי כלל ע"ז וכתב לה ספר כריתות * אלא שיצורר הכריתות לבד בהספר ומי כורת למי מתבזרר ע"י הנתינה בדכתיב וכתן בידה וכן מוכח מהוס' גיטין כ' ע"א דלר"א שפיר מתגרשת מדאורייתא בלא שם איש ואשה * אבל לדעת הג"א צטס א"ז * ומצינא הכי בעור סימן קב"ט * וכן מלאכי בהדושי הרשב"א לקדושין דף ט' ע"א על הא דאר"י כתב לה על הנייר או על החרס בתך מקודשת לי שכתב וז"ל * ליטנא קייטא נקט הכא כו' דהא שטר קדושין מטער גרושין ילפינן והסם בעינן שיכתבו שמותיסם צנט ומדאורייתא היא משום דכתיב ספר כריתות ספירת דברים הכורתינן בינו לבינה * וזאין שמותיסם מפורשים צנט חין מוכח מחוק הגט שיהיה גט כזה כורת בין ראובן זה ללאה אשתו * וכתב שם דהא דמכשיר בכתב על הנייר או על החרס ר"א הוא כו' ע"כ הרי מבזרר מדבריו שאף לר"א דעדי מסירה ברתו מ"מ לריך שמות איש ואשה מדאורייתא ומ"מ ככתוב השמות הגם שיש לאסתפקוין אם הוא אשתו הגדולה או הקטנה דהשפיר סגי לר"א בעידי מסירה * וא"כ לפי"ז שפיר קיים דברי הטובי שכוין שיכול להתגרש להתנכסא גם על זנות ומתבזרר לעדים שכן כיון הבצל שפיר מתבשר גיטא :

ומעתה נאמר שיש להעמיד היתורא דהנאון בעל טובי בדיון ס"ס ספק בהרמב"ן או בהפוסקים החולקים עליו שהמה הרבים * והא"ל בהרמב"ן דמחמיר * אכתי אולי דיון כהנ"ל והתוספות והרשב"א * וגם להפוסקים דאשרי ס"ס בחוקת אסור * מ"מ צוה באמת יש עוד ספק כי שויר זנות הוא רק איבעיא דלא אפשר :

עוד יש לומר צוה סגרא ב דכיון דבלשון צ"ד דאולי בחר עומא הוי זנות בכלל להתנכסא * ורק הספק בהבצל שכותב בלשון ב"א * אבל כיון שכתב כדת משה וישראל * חלה בפירוש בדעת צ"ד * וע"כ חשיב שפיר ספר כריתות והסם שאין למדין משיעה אחרונה ואין גובין ע"י שיטה אחרונה אף אם מעידין העדים שלא היה זיוף בשיטה אחרונה **כה** (ח"א)

ועוד כתב שם סברה צוה וזו היא שקראתי סברה אחרונה שכיון שעכ"פ צ"ד דאולינן בחר עומא בכלל גם זנות * ובבצל רק חששא הוא אולי כיון לשייר זנות כי נשואין ממם קאמר * ולא יסופק זה רק כשמעיקרא נכתב רק להתנכסא ולא נכתב הרי את כו' אבל כשמעיקרא נכתב גם והרי את כו' ונתקלקל ח"כ שפיר ידענו שלא כיון לשייר זנות * והוי בכלל להתנכסא כמו שהוא צ"ד וזה לריך באור כי לר"מ שריך שיהא מוכח מחוכו ע"י עדי חתימה לא מספיק מה שהיה מוכח בעת החתימה ולא בשעת הנתינה כמו אם היה נכתב דורות * ושוב נמחק ערס שנמסר להאשה * וא"כ לכאורה קשה טובא במה צלע במה שהיה נכתב והרי את כו' והיה מבזרר שהבצל כיון במה שכתב להתנכסא אף זנות בלשון צ"ד * אבל אחרי שנמחק ערס הנתינה שוב בעת הנתינה לא מבזרר אם להתנכסא נשואין הוא ומשייר זנות * או יש בו בכלל זנות * ואין לומר דנקרא שפיר מוכח מחוכו מחמת שיש להבין ממנו שכתב והרי את מותרת לכל אדם כיון שאין לו באור פ"כ שנעשה ח"כ או בעשות סופר דלר"מ לריך להיות מוכח מחוכו וע"ז קאי מאי דכתיב וכתב * לכאורה היה לריך להיות הוכחה ע"י כתב שמתכשר בו גיטא * ובהא שחלוי בפלוגתא דר"מ ור"א ח"כ לר"א דעידי מסירה ברתו יספיק מה שאומר הבצל בעת מסירת הגט להאשה בכלל לשון הרי את מגורשת ממני מעכשיו והרי את מותרת לכל אדם * וא"כ הרמב"ן לא חזר רק כשלא נאמר צוה הלשון או צנט ע"י שליח ואין רא' לעדי המסירה איך ומה אמר הבצל להשליח בעת מסרו ובתשראה מקוימה שפיר מתבשר :

אכן מתבזרר לנו דעת הטובי צוה במה שכתב במהד"ס סי' קי"ג שזוכר שם למ"ש במ"ק דכשידעינן שלא כיון הבצל לשייר זנות הוה מתבשר * ושע"כ כשיכתוב בהרשאה שאמר בעת שמסר לשליח שבהגט תהיה מותרת לכל אדם מזה מחודע שלא כיון הבצל לשייר זנות ליכא למיחש למידי זולת לר"מ דעידי חתימה לא מהני * אבל במקום ענון קיי"ל בר"א * ורק יש לדחות שלא יועיל כשידענו אחר הכתיבה כו' יעוי"ש * וע"כ סבור ששאי היכא דמתבזרר מתוך הגט עומא מהיכא שמתבזרר ח"כ ובפיר היכא דמתבזרר מהגט בעת הכתיבה אף שנתקלקל ערס הגתיה * אבל עכ"פ ידעינן בצרור דעתו בעת הכתיבה ויחזק שצוה שפיר תלוי במה שבמקום ענון יש להקל בר"א דעידי מסירה ברתו כיון שידוע לעידי מסירה צרור דעת הבצל בעת הכתיבה * והנראה מדלא דבר מזה כלום במ"ק ורק במהד"ס דבר מזה שלר"מ לא מהני * משמע דדוקא במאי דמדבר במהד"ס לענין היכא דלא נכתב כלל * ורק ממה שאמר בשעת המסירה הרי את כו' הסם לר"מ לא מהני אבל היכא דמוכח מחוק הכתיבה שרק שנחדש ח"כ וגטשטם הכתב שפיר אף לר"מ דאמר עדי חתימה ברתו כשר הגט * והסם שאינו כתב הראוי לגט * והסם שאם כך היה צטס האשה והאיש היה ודאי פסול או צטל * אבל צוה כיון שאחרי הידיעה בדעת הבצל שוב כתב שפיר למקד להתנכסא כו' גם על זנות כמו שכלול בלשון צ"ד * יש להכשיר וכמו שעל זה היסוד צנה לדבריו במהדורא קמא :

ומעתה הנראה לפענ"ד שגם בענינינו שייך פעם הג"ל שאף אם תיבת אדם הדלית הוא כתב מחק חכונות ולא שייך בו וכתב ספר כריתות דוכתב ולא יחקק אבל שפיר הוי כתב לענין שבת ומתבזרר שפיר דעת הבצל שלא כיון שויר זנות וא"כ שפיר מתקיים וכתב ספר כריתות במה שכתב צנט למקד להתנכסא לכל גבר שהוא כמו והרי את כו' וזה היתר א שיאמר שצוה האופן כ"ע מודו ולא נלמדך לילך אחר הכרעה רוב דעות :

ומצאתי בחשונת תוספות רא"ש סי' נ"ח שהוא מהגאון הג"ל שהחיר גט שהסופר כתב עד והרי את

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִשְׁחֶלֶק א

והרמז"ן דבנות מתנה לחבירו לא דומה לנדר שלרץ פיו ולבו שוין אלא כל שלשון מתנה כולל הולכין אחריו . וזה הטעם דבטיעון תנאי כפול ובלא זה התנאי כולל והטעם קיים . וא"כ כמו כן בנט שלרץ תנאי כפול כל שלשון כולל יותר . הולכין אחריו וזהו טעם גיטין הראשונים בלא היו כותבין והרי את כו' וכומכין על להנכסבא שהוא לבן שמהני כ"ד . או על שארי לבנות שבנט הכולל הכל : ויעויין צ"י בגיטין שהקשה על הרמז"ן דמלרץ והרי וכו' ופוסל בדליבא מחשש דשיור זנות שהרי ליכא לבן מפורש בלא שייר נדרים וירושמא אלא ע"כ שאין לרץ לבן לבד בלא שייר וטיעון זה ואומר הטעם שאין לרץ . כי לרץ לבן אחר כל הכולל יותר וטעמא דהרמז"ן הוא דלישנא של להנכסבא שבגטין בני אדם הוא גיטאין קרוב שמורה על שיור זנות וע"כ כהב שקרוב הדבר שאף אם נבאת חלה . ור"ח וכל הראשונים שזכרתי לא סברי כך רק שבאמת כולל גם לגנות ורק להנשא דכ"ד עוטיין תיקון ר"ח דיש לבחוב כמו שאומר כ"ד כ"ט ע"כ דלרץ למכתב ליש קני לך דקלין והולין וכו' . ואע"ג דכי לא כהב קני אפ"ה סופרי דשטרא . הוא . וזהו שכתב ר"ח דאין להוציא לעז על גיטין הראשונים משום דאיכא כדכא לבנות בנט שהם כוללים הכל . ולרץ לילך אחר לבן הכולל ורק כשמבדקין הוא שופרא דשטרא . וזהו שלא דמי להא דחית' בדף ה' ע"כ נמצא חסם מווציא לעז על גיטין הראשונים ששאני בזה דרק מוסיפין לשופרא דשטרא לבד ומאיריבין בנט יותר בלבן מכופל אשר בל"ז יש כמה לשונות כפולות בנט בשני לשונות . אמנם אף להרמז"ן איכא דכחז והרי את מותרת לכל דבר להסיף לבן הכולל ודאי שלרץ לילך אחר הכולל יותר והכופל הוא הוא רק לכלול גם בלא בנשואין ומנ"ל

לחדש שהרמז"ן יחמיר אף בזה : **עוד** אני חמה בזה הענין בכל הראשונים והאחרונים בדברו בטעם שיסיה לרץ לוהרי את וכו' ואף שכותבין למחך להנכסבא כו' ודממו תהמה בלהנכסבא בלבן ב"א נשואין הוא והולכו לחלק מלבן כ"ד בכולל גם זנות וקשה למה לא נאמר שכל אשר כתיב למחך להנכסבא לכל נדר די תלצין כו' שאינו מחירתה רק כביסיה ברגליו למעט אונס שמי שהיכוסה יעבור באסור ח"א ואפשר שם ממעט נשואין באונס באומרת רוצה אני . והנס שאין מועיל רוצה אני בקדושין מתקנת חכמים מ"מ לאו דינא גמיר הכפל לידע תקנת חכמים וממעט בדבריו בין נשואין ובין זנות באונס [ואפשר בזה יהיה כונת הלבוב בזה שדבריו המוסרין וכמ"ס בג"ש בזה ויעויין בלבוב ודחוק לפרש בו גם זה וק"ל] . ודוחק לומר בזה האופן לא יהיה איצט"א דשיור ולא החשוב שיור :

עוד אני חמה בזה הענין בכל הראשונים והאחרונים בדברו בטעם שיסיה לרץ לוהרי את וכו' ואף שכותבין למחך להנכסבא כו' ודממו תהמה בלהנכסבא בלבן ב"א נשואין הוא והולכו לחלק מלבן כ"ד בכולל גם זנות וקשה למה לא נאמר שכל אשר כתיב למחך להנכסבא לכל נדר די תלצין כו' שאינו מחירתה רק כביסיה ברגליו למעט אונס שמי שהיכוסה יעבור באסור ח"א ואפשר שם ממעט נשואין באונס באומרת רוצה אני . והנס שאין מועיל רוצה אני בקדושין מתקנת חכמים מ"מ לאו דינא גמיר הכפל לידע תקנת חכמים וממעט בדבריו בין נשואין ובין זנות באונס [ואפשר בזה יהיה כונת הלבוב בזה שדבריו המוסרין וכמ"ס בג"ש בזה ויעויין בלבוב ודחוק לפרש בו גם זה וק"ל] . ודוחק לומר בזה האופן לא יהיה איצט"א דשיור ולא החשוב שיור :

ומה שגדלה לומר בזה דאחר דכתב להנכסבא וע"כ נשואין ודאי הוא וממ"ז חס הוא דינא גמיר שאין חסם מתקדשת בעל כרחא אין לרץ למעט אונס בזה ובאם בלא גמיר דינא וחקנתא דרבנן ויחג"ה כמו שהוא מדאורייתא דהועיל בכפיה ורואה אני הוי . תו מה שאומרת רוצה אני רצון חסוב ולא ממועט בזה שאומר דחילצין אלא ע"כ לא להכי כיון ולא בא למעטי כלל בדחילצין רק שאומר שהיא תשלוע בעלמה וברגליו ואנש לא ימחה כו' :

אמנם כשכותב גם והרי את מותרת לכל שהיא בא לרבות . ולשלא כדרכה אין לרץ . כנ"ל ובאם בלהנכסבא אף זנות בכלל יוכרח לומר שכל לרבות אונס . ואף אם להנכסבא רק נשואין היא ובה לרבות לבד נשואין גם שהיא מותרת לכל אדם בזנות אבל מ"מ הנה לא אומר לשון דחילצין . וממילא נכלל גם אונס וא"כ אין בענינינו אף חשש הנ"ל :

כל זה ערכתי מה שנלע"ד בזה . ובאחי להניע לפני כח"ר חולי . יתישרו דברי שקשה להחמיר אף אם יעלה הברור שהיה חק תוכות ולא נכתב מלת אדם כדת . ועכ"פ עתה שהעידו עדים בדרך כלל שלא היה חק תוכות . ודרשתי על ר' שלמה שהוא אומן גדול וכחב מזוזות ותפילין וגיטין פטמים רבות

אחרונה . והוי רק כמלוא ע"פ אכל בנט הנמסר ע"י עידי מסורה אשר מתכבד אף בלא עדי חתימה . ורק שאין מועיל לראיה וע"כ מיקרי שפיר ספר כתיבות כי מבזר שפיר ענין הכתיבות ויעויין כ"ד לטור סימן ק"ג מ"ש בשם ר"י וז"ל שאין לפסול בשכתוב ודין די יהוי בשיטה אחרונה . אלא בנט שהאשה מציאה לב"ד שיחירות להנשא ע"י . שמה הוסיף אכל בנט שהבטל נותן להאשה או לשלוחה ואינה משמרתו אלא לראיה אפילו בעידי מסירה היינו מחירין אותה אפילו עיקר הסודק בשיטה אחרונה :

עוד אני חומר היתר ג' שכל החשש הוא בזה ש"י התיבה שנכתב בחק תוכות מתבטל המכונן שכל לרבות הוא והרי את מותרת כו' . אכן אם היה באופן שאף בלא זה התיבה יש לרבות כפי המכונן שפיר כ"ט מודו דכשר . וכמו שכתוב בנזכ"י מהד"ת שם דאם היה חסר חיתת מותרת ולא הי' כתב רק והרי את לכל אדם היה מתכבד אף להרמז"ן . וכמו כן בענינינו . נחזי אכן לו יהא שהיה חסר חיתת אדם כיון דכתב והרי את מותרת לכל . שפיר יורה דגם בלבן זה יש לרבות אף זנות כי בא לרבות היתרא בכל גווני :

והגם שנוכל לומר שלכל אינה לכל מי מגוברין . רק שהיא מותרת לכל ענינים כלומר בין כדרכה בין שלא כדרכה . והכל רק אלו שזכר מקודם שהיא תתנכסבא לבן ובדרך נשואין קאמר . אבל ע"כ אף בלא רבוי שלא כדרכה ממילא היתה ניתנת בזה שכתב מותרת להנכסבא ובי שנקות ופטריה ותרץ לה . ואף אין לרץ לבד זה בדרך שלרץ לבתולה לעפוי לשופרי דשטרא שלא יטעו ב"ד עושים כמו דחיתא כ"ד כ"ט ע"כ לרץ למכתב קנה לך דקלין והולין וליצין ואע"ג דכי לא כתוב הכי קני אפ"ה שופרא דשטרא הוא . ופירש"ט לחשש כ"ד עוטיין יעויי"ש ובנט לא תלריכו לבד בפירוש שלא כדרכה בזה לא מועיל כלל והרי את מותרת לכל אדם . וע"כ דאין לרץ בזה כלל לשופרא דשטרא וא"כ אף כדכתב רק והרי את מותרת לכל לא נאמר שהוא לרבות בלא כדרכה אבל יאמר שלישנא יתירה לעפויי אחא וכדחיתא בכמה מקומות כ"ד שדרשינן לישנא יתירה לעפויי בין לדרוש מלישנא יתירה לעפויי זכות המוכר ובין לדרוש לעפויי כשמדבר ממוכנת הלוכה שהוא לעפויי ולהוציא מהמוכר . והוא דף ס"ג ע"א ודף קמ"א ע"א . ע"מ או חוק מדיועה טלונה שלי שהוא לעפויי זכות המוכר ששייר להוצאת זיוין כו' יעויי"ש . ועוד דף ס"ג שם בזה דחילצין מארחה ויעויין ברשב"ס שם . ועוד דף קל"ח כראוי לו ודף קל"ו ע"א אקבא וקנינא מיניה שם הכל נידון מלישנא יתירה לעפויי לזכות יותר להלוכה . וכמו כן ראוי לומר בענינינו שיהיה את מותרת לכל בא לרבות גם זנות . ואם נאמר ששייך בזה משנה ממשכנע שטעמו חכמים . אלא הכי כבר נאמר למחך להנכסבא לכל נדר . ולבד שלא נשואין קא מכונן בא לרבות גם זנות וכמו שהבאתי דברי הנזכ"י מהד"ת שבוהרי את לכל אדם סני בידה הרמז"ן בזה :

ובזה הוא כס"כ מכל הני דזכרתי דדרשינן מלישנא יתירה לעפויי כי לבאורה בזה דע"מ שדיועה עלינא שלי יש מקום לומר חולי לא כיון רק לבד בפירוש לשופרא דשטרא ולהוציא ולרבות זכות המוכר אשר הספק לבד . מספיק להעמיד מחשש כ"ד עוטיין ואף אם נאמר שבאמת לא מועיל זה רק להחזיק בחזקתו הראשונה אכן בזה דאמר הנו כו' כראוי לו הכל אין מבזר בזה לשון הכולל ולרבות כל מילי רק לשון יתירה לבד הוא ומייתורא לבד דייגינן זכות המקבל מהנה . ובענינינו דכתיב לשון המורה על רבויא שכל לרבות הכל כמ"ס והרי את מותרת לכל ודאי דלרץ לומר שכל לרבות מה שלא היה יודעין או מה שהיינו מסתפקין בו ולא שיסיה רק מה שאין נכנס כלל בגדר הספק וכמו שהוכחנו ש"ל לרבות שלא כדרכה אף לשופרא דשטרא :

ויעויין כ"ד לטור יורה דעה סימן ר"ח בשם הריב"ש

כלל דברי אג"פ בזה • וכן נראה דעת הלבוש סכ"ז דזו גופו של גע • והרי כל סג"ל הם מארי דפסקי אשר אהנו נגדריס אחריהם בכל חלקי הש"ע ובתראי יגסו • ובאמת דבזה דברי הרמב"ן בחידושי לגיטין לזקו מאוד דבכ"ד בש"ס לא נזכר רק לשון זה דהא"מ לתורף עיי"ש • גם הר"ן הביא דברי הרמב"ן בזה ולא חלק עליו • ולפי הנראה הסכים עמו ומדי דברי בו לא חולל להמנע מלהודיעו מה שנתקשתי בזה בהשקפה ראשונה • במ"ש הפוסקים העמם דלא מהכי להתנסבא לכל מבוט דלא משמע רק נשואין ולא זנות • וחזן מזונותיך הוא איבעיא דלא איפשטא • ובאשר ראיתי בן חמה"י • דלכאורה י"ל בזה טעם נכון והוא דידוע בכ"מ שנאמר בתורה איש ממעטין קטן • וכ"מ שנאמר אדם מרביץ אשילו קטן ועיין בעירובין דף ג' ע"א ובגדה מ"ד ח' ובגגעים דש"ג • גם זאת ידוע דכ"מ שנאמר בתורה איש חרגס חונקלם גבר • והנה סר"ן בפרק המגרש כתב דאע"ג דכתב הא"מ כו' לרין לכתוב ג"כ להתנסבא לכל גבר • דז"ל סו"א שלא התיר רק שחיה פנויה ומותרת לכל ולא שתנשא לאחר ותאסר לכל עיי"ש • והוא מדברי הרמב"ן בחידושי שם והנה בין חס נאמר דאזכא קפידא בזה אשילו דדיעבד • או נאמר דאזכא רק לכתחלה [עיין ג"פ בזה] עכ"פ עתה דכתבין להתנסבא כו' שוב בע"כ לרין לכתוב ג"כ הא"מ לכל אדם דכיון שכתב מתחלה להתנסבא והיינו היסד נשואין שתנשא לא' ותאסר לכל • ח"כ בע"כ ז"ל אח"כ לכל גבר והוא איש בלתי דבקין ליבא נשואין • וכיון דכתב לכל גבר ח"כ הרי משמע דווקא לגדול ולא לקטן והרי בחזן מקדושי קטן לדעת הר"מ ורוב הפוסקים איפשטא בעיא דלא הוי גט כלל • ועי' בש"ע סו' קל"ז ס"ב הביא דעת הר"מ בסתם • ודעת ר"ח בשם יש מי שאומר ועי' הולרנטו לכתוב בגט אח"כ והא"מ לכל אדם • והיינו דאשילו לקטן הוא מותרת • ועי' לא הוזכר כאן רק לשון מותרת • דאין נשואין לקטן והרי כ"ז לפי הנראה נכון ומדוקדק מאוד • וזה נפל כל דברי מה שפלטו האחרונים בענין ש"ס דתנן חזן מזונותיך הוי ספק בעיא דלא איפשטא • אמנם חזן מקדושי קטן לדעת הר"מ וסיעתו אין כאן ספק כלל • גם לפי האמור חיבתאדם נזקק למאד • והוא עיקר התורף בזה עוד השבתי למשפט אשר לדין יש עיבוב בזה לכל הפוסקים והנה ידוע מה שנתקשו בזה הגאון משאדווה והרב במה שכותבין בגט מקלחו לה"ק ומקלחו ארמי • וכל החידושים הנאמרים בזה דהו הכאים אחריהם • רק הסכימו לתירוק הג' של הרב בל"א רק בדבר המעבב שלא יהיה מקלחו בלשון זה ומקלחו בלשון זה • אבל בדבר שאינו מעבב אין קפידא בזה • אמנם הגאון משאדווה הקשה ע"ז מומן דכתבין בשני בשלישי • והי"ל למכתב בתיבין או בתלתא והרב השיב לו דזמן אינו רק מדדבין עיי"ש • והוא תמוה מאוד דבכ"ד בש"ס הוזכר הזמן שהוא מתורף • ובכ"כ ז"ל במ"ש הב"י בש"י קס"ז דאלמוסו רבין גדאורייתא וסובא בב"ש שם סק"ו והדק"ל • ועוד ק"ל ממ"ש הרב בסי' קכ"ו ס"ל ובסי' קכ"ט ס"ז שלא יכתוב בר פלוני רק בן פ' והרי בן הוא בלתי"ק • וא"כ יותר נכון שיכתבו בר פלוני שהרי כל הגט כתוב ארמית • וכבר עמד הג"פ ע"ז ולכאורה י"ל בזה • דחיבת בן סיך לשם אביו ואינו מעבב בגט כמ"ש סו' קכ"ט ס"ט עיי"ש • אמנם נראה דזמן הקדמונים שלא היו כותבין בגט הא"מ והיו סומכין עמ"ש להתנסבא כו' • הוה כותבין באמת כל התורף בלשון אחד וכמבואר בר"ף הגוסס בפרק המגרש שכתב פ' בר פלוני • גם בזמן כתיב בתיבא דרגילא למימנא ביה כו' שהוא הכל ארמי ובזמן הימים כתוב קר וכן • וי"ל דבאמת היה כתוב בתיבא או בתלתא וכדומה • אולם אחר שבה ר"ת וסיעתו והוסיפו לכתוב בגט הא"מ כו' שהוא בלתי"ק ושוב לא צעיק לאשמועי עמ"ש להתנסבא • שינו גם הזמן ושם האשה לכתוב הכל בלתי"ק • וכמו"ש בתי"ד ס"ס רל"ג עיי"ש ולפי"ז לדין חס לא נכתוב הא"מ שאל גם לדעת הקדמונים דאם באנו לסמוך עמ"ש להתנסבא • הרי יהיה

רבות והוא מופלג ויקר וקשה להעלות על הדעת שלא ידע ענין חק חובות ועכ"פ רחוק הוא • וגם על פי מה שהועד לי במסל"ת ג"כ שהיה הסתקן כמו שאומר המסדר • ולכן אפשר שיהיה כח"ר לדעתי שראוי לתנוע מלהרעיש עולמות כי העדים בחזקת מקום • ויתפרסם מאוד כשיושלח אחריהם • והברור על ידיהם להוציא לעז לפענ"ד לא יועיל מחמת שהסופר לקח שכר • ואפשר שגם ר' שלמה לקח שכר וגם כאשר נראה ע"פ עדותם שיגידו לגרוע להוציא להאשה מבעלה הנראה לכאורה (לא עיינתי בזה כלל מחמת העורר) לעשות גביות עדות כזו בפני האשה דווקא • וזאת כבר מלתי אמורס שבאש שדעתו הגדולה לא מסכמת לדברי סג"ל אלא לעשות הגב"ע הכל בדרך היותר אפשרי באומים וכד"ת :

תשובה מהרב הגאון מהר"ר יצחק אביגדור ג"י

בעזה"י • הגני נוטה בנהר שלום לאהובי ידידי ה"ה הגאון חריף ובקי חכם השלם במדותיו מדות תרומות המפורסם בש"ת מהר"ר אברהם שמואל ג"י ובאל"ש וי"ר

גיה"ק הגיעני לנכון יום אחמול כי יעבור • ומרובי עדותי אין פנאי לפני לבא בארובה • אך בקצרה אומר כי רואה אני אשר מעכ"ת דו"ס לפרוק מעליו עול הדרישה והחקירה בזה ונפל בדברכתא • לקבל עליו עול מנוי הדין • ולהכריע בין ההדים ואנכי לא כן עמדי ואיני מהתקנים עמ"י לדבר הלכה • כי מיראי הוראה אני צפרט בא"ה החמורה ואם אמר כי עדין לא עיינתי בזה עיון הראוי בכדי להורות למעשה • אמנם ראיתי בראשית ההשקפה שיש בזה ענין עמוק ורב מיד שניתי ח"ע לזר אחר חולי אוכל לעמוד על עיקר הענין שאין בזה שום חשש אסור ולא נלעך לכתום צפרט דחוקה ולא למעיה אפילו כיבא מכשורי • והוא דרך ישר ונכון ליראי ה' וכל מה שאפשר למנוע ח"ע מלעמוד בקשרי המלחמה וללאות ידי כלם טפי עדיף • ולדעתי אחר שהרב מקראו עיקר ערעורו הוא עפ"י מה שמע מהסופר ר"ב • מעשה חס אומר הר"ש סג"ל בפני ב"ד שלא היה חק חובות • ובסתקן בלויי הבעל וחולי יאמר ג"כ שהסופר שכתב הגט תקנו בעלמו הרי יאלחו ידי חובת כלם ואם יאמר אחת מהנה • אז נחכם בדבר על חיזה ענין נלעך להכניס ח"ע בעומק הדין • זאת חס יודיעני מעכ"ת שראינו להכניס ח"ע בזה • אז אשלח לו את הג"פ גם המכתב מהרב דקראו • והוא ישלח שם אחר הסופר ר"ש וישמע מפיו • ואם אין ראוי בזה יודיעני ג"כ ואדע איך לפנות :

ולמען לא יהיה מכתבי ריקס אמרתי לרשום בקצור מופלג מה שעלה על רעיוני בדיון זה בראשית ההשקפה והעיון והנה אמרתי למעכ"ת שחשם במושלם • אשר הרמב"ן הוא יחיד בדבר גם הביא מן האחרונים המקילים בזה • אמנם דעת האוסרים שם אחר הדלת וכן לא יעשה אמנם לדעתי הרבה חוסרין בזה • הן מן הראשונים הן מן האחרונים והנה המעיין בתשובת הרשב"א סו' אלף קס"ג • ובתשובת הרא"ש ריש כלל מ"ו יראה מבואר דס"ל דהרי את מותרת הוא מן התורף [הן אמת דהמעין בתשובת הרשב"א סו' אלף רמ"ה יראה סיפך מזה עיי"ש] • גם המדקדק בדברי הר"מ בפ"א הלכה ד' והלכה ז' • ובפ"ג הלכה ו' והלכה י"ז יראה ג"כ דס"ל דהא"מ הוא עיקר התורף וכמ"ש ב"י לדעתו • וכן הסכים לזה הגאון מהרש"י משאדווה בתשובת הרב סימן קכ"ז וקכ"ט • גם סג"ל בקכ"ז ס"ק ח' וס"ק ל"א חלק על הרב • והסכים לפסול אשילו דדיעבד עיי"ש • וכן הוא דעת הב"ש שם בס"ק ל"ו • ועיין עוד בב"ש שם ס"ק ז' וס"ק כ"ז גם הרב מליסא בספרו תורת גיעין שם בס"ק ג"ח כתב בפשיטות דאם לא כתב הא"מ חל"א עיי"ש ואזיל בשעת הב"ש • ולא הזכיר

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִשׁ חֶלֶק א

כמו שנראה מדבריו אבל כאשר חזיתי שלא נעלם היה דברי הר"ן הנ"ל מהרמ"א. וזהו מביאו בתשובה קב"ח. ולומד בדבריו שהוא רק מביא לשיטת הרמב"ן. ולא מכריע וכשווה אוחו עם הה"מ שהם המביאים לדעת הרמב"ן. והמחמיר הוא רק הרמב"ן בעלמו יעו"ש בדבריו. ועפ"י כתב בסי' ק"ל שהרמב"ן הוא יחיד בדבר. וע"כ לא ראיתי להאריך מה שנראה מהר"ן עלמו במחמיר בהרמב"ן. כי לחלוק בזה על הרמ"א מה הוא כי ראיה ברורה אינה ורוב המחמירין יהיה איך שיסיה ותפסתי בזה הקלור. ולקמן אבאר בארוכה דעת הר"ן ממה שלבאורה נראה מדבריו בפ"ב דגיטין על דברי הנמר"א דר"י א"ש וזהו ששייר מקום הסורק ובתב הר"ן סורק גילויי של גט מקום האיש ומקום האשה והזמן ע"כ ומשמע שזה רק סורק ולא ודאי את ודברי תשובת הרשב"א חלק רמ"ה :

והנה דעת הרמב"ם נטה כח"ר את ידו להכריע שהוא סובר בהרמב"ן ודלא כהכרעת הרמ"א בתשובתו עוד כתב כח"ר שמהרשב"א סימן אלף קס"ג מבואר בדעתו בהרמב"ן וזהו הותר לדבריו בסימן אלף רמ"ה שגם אני זכרתי במכתבו גם הביא לתשובת הרא"ש ריש כלל מ"ה שכתב בדברי הרשב"א בסימן אלף קס"ג הנ"ל ומה נטה דעתו לומר שרבו האוסרים ג"כ בזה. וכ"ז הוא דלא כדעת הרמ"א בתשובתו שזכרתי לעיל בדעתו שהרמב"ן יחיד בדבר. וגם מוסר"ש פאדווס שם בתשובה לא מלא סיוע לדברי הרמב"ן כי אם הרמב"ם לבדו וזהו היה עיקר החוכמה שם בתשובה. ואם לא כן עמדי רק שהעיקר שהרמב"ן הוא יחיד בדבר וכדעת הרמ"א הנ"ל ואפרש שיחתי בעז"ה :

וזה לשון הרשב"א בהדו"ש דף כ"ו ע"א בד"ה לר"ך שינית אף מקום הרי את מותרת לכל אדם בהרבה מקומות. נראה שהיו רגילין לכתוב לשון זה בגיטין. וכדאמרין נמי לקמן פ"ה ע"א. גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם. ואמרין נמי בגון שכתב כדי את מלמטה ומותרת מלמעלה. וכן הכה"ג ר"ח לכתוב בגיטין. וכ"כ הרמב"ם ז"ל בנוסח הגט בספרו אבל בטופס גיטין הראשונים לא נמלא כן וכתבו בהוספות דמ"מ אין להוציא לעז על הגט שאין כתוב בו. שדרי מאריבין בו בלשונות מושגות שטומדים במקום ודאי את מותרת לכל אדם ועוד שהרי כתוב בגט למסך להנסיבא לכל גבר דחזיין עכ"ל. מבואר בדעתו דעת ר"ח שלכתלה לר"ך לכתוב ושכן היה ההוגו אף בזמן הש"ס אבל רק מנהגא לבד הוא ומתניתין דאומרת גופו של גט האמל"א. לאו דווקא בזה הלשון ממש אלא בכל לשון גירושין שפיר דמי. גם מבואר בו שאף אם כתב למסך להנסיבא שפיר דמי ולא אמרין דהוי שיעור זנות והגם שלקמן בדף פ"ה מביא לשיטת התוספות ולשיטת הרמב"ן ולעצמיה אבל דעחו כדעת התוספות לעיקר. וכאשר נראה כן גם מדבריו שם כאשר אבאר אי"ה בהק' ולכן קלר בבאן שכתב דרך הלכה ודרך קלר. והשמיט לדעת הרמב"ן :

עוד מדבריו כאן נפשו. איך הוא דעתו בשיטת הרמב"ם ואיך היה גירסתו בהרמב"ם. אשר בזה מתעלמים מהר"מ מפאדווס. והרמ"א זל"ה ורואים לכוונת בדברי הר"ן והס"מ איך היה הנוסחא ברמב"ם. וודאי דלא היה לבו חדושי הרשב"א לגיטין או אשתמטתיה מנייהו דבריו אלו כי בו מבואר שהנוסחא בהרמב"ם היה כתוב גם ודאי את מותרת בו. ושחים שמענו מדברי הרשב"א שכלל זאת איך הוכחה מהרמב"ם שזה לעכובא הוא. וכשווה הרשב"א לזה עם זה שהיה כתוב כן בנוסח הש"ס ולא לעכובא הוא ור"ח כמו כן הנהיג. ולא למפסל אם שנה ולא כתב ואין להוציא לעז על גט שלא נכתב כן. ולא לדון שום גט הוכחה מדברי הרמב"ם ושיהיה לעכובא בדעתו. ודאי שדקדק יפה בכל המקומות בלשונות הרמב"ם. וגם להלן בדף פ"ה שהאריך שם גם בלשולא וסברא. ולא חש לכתוב רק לשיטת הרמב"ן דמחמיר ולסברות החולקים עליו ולהרמב"ם לא זכר כי סובר שאין מדבריו ראיה והוכחה

יהיה הסורק צ"ל לשונות וה"ה פסול. זהו העולה על רוחי בהשקפה הראשונה לפוס רבינו. אולם עדין לא עיינתי בזה עיון הראוי להוראה זו. כי כל הפני ותשוקתי בלא אצטרך להורות בזה. וכמס"ל ולא באתי להודיע רק טעמי וגמוקי מה שלא ראיתי להורות היתר בזכרתי עושה בזה כל טעמי דאפשר למנוע א"ע מלהורות באסור חמור בזה ובפרט שרואה אנכי שיש בזה עיון עמוק ורצ. גם כמה שנשאת הרבה יש לפסק בזה. שדרי הרב מקראו כתב להרצני המ"ן דקלהתכס. זה ערך ד' שנים שזכירו את האשה שלא תנשא עד שילא היתר בזה. גם פה היה האשה הנ"ל זה משך ב' שנים ויותר והשנהיה לה שלא אוכל להורות לה עד אשר אבטע דברי הרב מקראו. ומעשה על מי סמכה להנשא. וה"ה מזידה והרבה יש להאריך בזה כמה שנחלקו הראשונים בגי' הי ר"מ דיבמות בקדש וכנס ואין להאריך ידיו דו"ס ומנפה להשוכחו בעז"ה :

תשובה להרב הנ"ל

בעז"ה יום ד' א"ך אדר תר"ך ראשון יצ"ו

ישוב שלום שנית לכבוד ידידי עוז. ה"ה הרב הגאון חריף ובקי בשנתו זך וגבי. עמוד הימיני. ספורם לגאון ולתפארת י"א מרבים במהר"ר יצחק אביגדור ג"י אב"ד דק"ק קאוונא יצ"ו

מכתבו שנית הגיעני לנכון במחתי בהענין אשר העיר כח"ר. ועתה אדבר ראשונה מה שכתלונן כח"ר עלי שחפסתי בפשיטות שהרמב"ן הוא יחיד בדבר. וגם הבאתי להאחרונים המקילין בזה. ולדעת האוסרים שחתי אחר הדלח וכן לא יעשה ידע ידי שיהיה לי לנכות בגיטין דעתי. להמשיך אחר ההרגל וההיתר ולקבץ להמחירים. ולהחלל מלחפוש אחרי האוסרים כי אני מיראי הוראה וחוזר אני על כל החדים האפשריים לפי מעט חילי. ומה גם הלא ידעתי שלכת"ר כל רז לא היום ליה. כל דברי הראשונים והאחרונים ומה בנע אם אהדל אני מלהביא להאוסרים ואבאר בעז"ה בטעם ונימוק ששקלתי את ידי וקלרתי כמה שראוי לקלר. והעיקר כי לא ראיתי לבא מהמכריעים כמה שנבוכו בו רבותינו הקדמונים. כמו כמה שנתעלמו מהר"מ מפאדווס והרמ"א ז"ל כי מי אני לבא בזה האופן ולבקש הכרעה להלכה שיקובל דברי בזה הסוג. אבל לא באתי רק לברר שרצו המחמירים על האוסרים בין הראשונים ובין האחרונים. וליך אחר רוב לא יקשה עלינו כאשר זה החוק ניתן לנו מסיני. וגם חזרתי על כל הדדים שאמר שאולי מודים כ"ע בענינו. ובשני הדדים האלו יקל מעלינו מאוד הסוראח בזה שהדברים ישרים יש ע"ז תליית תנאי אם יתיישרו בעיני כח"ר. לואת הדלתי בקלח מקומות. אשר ראיתי מוחלט לרבותינו בהצנת מי מהראשונים והגם שהייתי נבון בזה לא הבאתי מה שנראה לי איזה מצוכה ועתה כאשר ראיתי שכת"ר נטה ידו לברר דברי הראשונים אפרש גם אני שיחתי. ואבאר שכל דברי מדוקדק. הגם יעויין בתשובת רמ"א סי' ק"ל בראשית דבריו שכתב שם וז"ל לא אבוא בארוכה בו. אך אמנם אחרי דברתי בו שדרי את כו' אינו מעכב בגט כלל לדעת רוב הפוסקים והרמב"ן הוא יחיד בדבר זה לא נמלא לרוע הגט כמוהו בו. ע"כ הרי דהכליב כן הרמ"א שהרמב"ן הוא יחיד בדבר ומהר"ש מפאדווס החעלם שם בדעת הרמב"ם והרמ"א לא הודע לו ומה שיש מצוכה בדעת הרמב"ם כבר זכרתי שם. ולבד שיטת הרמב"ם קיים עפ"י דברי תשובת הרמ"א. ולכן אף אם היה מקום לסתלונן בזה לא עלי התלונה. אמנם לדעתי מדוקדק לנכון שכל הראשונים פליגי על הרמב"ן כאשר אבאר בעז"ה. ורק בזה הייתי נבון ונטה גם דעתי. שדרי פרק המגרש שהביא לשיטת החס"ל ולשיטת הרמב"ן שדעתו מסכמת שם עם הרמב"ן

שׁוֹת עֲמוּדֵי אֵשׁ חֵלֶק א

נא

לכתחלה. וסיים בנוסח טופס רש"י ומעתיקו. ומחמת שהיה
בנוסח הרמב"ם ושכן היו כותבין בזמן הש"ס ע"כ כתב כמו
כן גם בדף כ"ו והביא שם לתקנת ר"ח לטעון לכתחלה. וכל
זה הוא פשוט וברור לכל מעיין ומדקדק יפה בדברי הרשב"א
בחדושו בכל המקומות :

ועתה אבוא לדקדק ולבאר דברי הרשב"א בחשובותיו סי'
אלף רמ"ה שזה לשונו ומה ששאלת מהו שיקרא חורף
מסתברא שהוא מקום האיש ומקום האשה והזמן. ואע"ג
דאמרינן עלה בגמרא. אר"י אמר שמואל ולריך שינית אף
מקום הרי את מותרת לכל אדם. ואמרינן נמי גופו של גט
הרי את מותרת לכל אדם מ"מ טובל לומר דלא הוי ככלל
חורף. ובטופסי גיטין הראשונים לא נמצא הרי את כו'. מ"מ
אף לבסתמאל לומר שלריך. ויהיה מכלל חורפו של גט עכ"ל.
ולבאורה תמוהין דבריו כי במה מבטל אמאי דאמר רב יהודה
אמר שמואל שלריך להניח מקום הרי את כו'. ומפורש שגם
זה לריך לכתוב לשמה. גם במה מבטל למע ששינוי שגופו
של גט הוא את מותרת לכל אדם כו'. ואמאי מסעד למע
שבטופסי גיטין הראשונים לא נמצא הרי את. כי בודאי בלא
לשון גירושין אינו גט ושע"כ אומרת מחניתין שגופו של גט
הוא הרי את כו'. וטעם טופסי הראשונים שלא כתוב בהם
ה"א משום שמאריכין בהרבה לשונות הדומות לזה. ומחניתין
לאו דוקא קאמר הרי את כו'. אלא כל לשון הדומה לו
המוטיל לגירושין. וזהו שאמר רב יהודה ח"ש שלריך מקום
להרי את כו'. הכוונה שלא מספיק למקום לשם האיש והאשה
והזמן לבד רק לריך עוד מקום לאיזה לשון גירושין עכ"ל
אם הרי את מותרת. ואם לשון הדומה לו. אבל ח"י אומר
הרשב"א שמספיק לחורף. רק שם האיש והאשה והזמן לבד.
ואין זה ענין כלל לטופסי גיטין הראשונים שאין בהם לשון
ה"א כו'. אבל יש בהם לשונות מגירושין ופשוט :

וליישב ולבאר להג"ל יש להבין מקודם הא דהר"ף וכן
הרא"ש השמיטו להא דאמר רב יהודה אמר
שמואל לריך שינית אף מקום הרי את מותרת לכל אדם
ובר"ן שם כתב שלפיקך השמיט הר"ף ז"ל משום דלא אהמר
אלא אליבא דת"ק שמתיר לכתוב טופס. אבל אין דק"ל
כר"א דלא מכשיר לכתוב טופסי גיטין רק בבאר שפרות ולא
בגיטין. ח"כ אפילו טופס לא שרי ע"כ :

והנה זה הישוב אינו עולה רק להר"ן לשיטתו שפירש
בהסוגיא. (כ"א ע"ב) דאין כותבין בתחבור לקרקע
כתבו בתחבור תלשו חתמו ונתנו לה כשר דפירש שם בגמרא
דכ"ק אין כותבין טופס שמא יכתוב חורף. כתבו לטופס
וחתמו כו'. כשר. וכשר שם כר"ן דרק בתחבור כשר בדיעבד
כשתכתב לטופס לבד דלא שכיחא כולי האי. אבל בכותב טופסי
גיטין שלא לשמה אף בדעבד פסול יעוי"ש. והוא בדעת
הרמב"ן שם. וא"כ לפי"ז אין ג"מ במימרא דר"י אמר שמואל
לריך להניח מקום והרי את מותרת כו' כיון דלדידן אף בדעבד
פסול אף בטופס. אבל הרא"ש לשיטתו ושכן הוא דעת הרשב"א
בחדושו ששפיר גם בכתיבת טופסי גיטין שלא לשמה דינו
כמו בתחבור ובדיעבד שרי. לפ"ז הקושיא על הר"ף והרא"ש
שהשמיטו להא דאר"י אמר שמואל ולריך שינית מקום הרי את
כו' עדיין במקומה עומדת. כיון שג"מ לענין דיבבד. ומאליה
ביש"ש בגיטין פ"ג דין ג' שנתעורר על הר"ף בזה וישובו
אינו מוכן :

ולכן נאמר ביישוב דברי הר"ף והרא"ש דהנה הכ"י
בתשובותיו (בדפוס לבוב הנמצא אחי הוא בדף ל"א
ע"ד והג"פ כס"י קכ"ו ס"ק ג"ג מביאו ומליין כמו שהוא
בדפוס שלו בדף ס"ט) תמה על האומר שהטופס כלו אינו
מן התורה דאם כן אם לא כתב אלא החורף בלבד דהיינו
שם האיש והאשה והזמן והרי את מותרת לכל אדם יהיה
כשר מה"ט וזה דבר אשר לא יעלה על הדעת. שאם אין
שם תיבות קושרות הענין ואומרות שהוא מגרש. כיצד חתגרש

וסוכה יתר מהש"ס וכמו שכתב בן הרמ"א שאף אם היה
כתוב בנוסח טופס הגט שלו אין ראיה דהוא לעכובא. וגם
ממאי דחפס בשארי מקומות להרי את גופו של גט ולחורף
אין ראיה. ואדרבא ואפרש להלן אי"ה באר היטב וכעת לדקדק
מדברי הרשב"א באחי ודאי שאמרי שהרשב"א לא ראה להוכיח
מלשונות הרמב"ם מידי להחמיר מאן נפיש חיליה להכריע נגד
הרמ"א בתשובתו במקום שהרשב"א מסייעו. ואלו היה הר"ם
מפאדוה רואה דברי הרשב"א אלו וודאי לא היה חולק על
הרמ"א בזה והיה מבטל דעתו נגד דעת הרשב"א :

וזה לשון חדושי הרשב"א (בדף פ"ה) וביבא דכתב למדך
להתנסבא חי לריך למכתב נמי והרי את מותרת לכל
אדם כהא מילתא אפילו רבוותא ז"ל איבא מאן דלריך כי
היבא דלשרי לה בזנות ולהתנסבא משמע דלא שרי לה אלא
להנשא כו'. וי"א דאין לריך דלא אמרו חזן מונותין פסול
אלא בשייר בפירוש חזן מונותין. אבל מסתמא כי שרי לה
בין לנשואין בין לזנות שרי לה וביבא דהיה מדתן ביבמות
פ' האשה רבה הורו להנשא והלכה וקלקלה חייבת. שלא
התירו אלא להנשא ואמרינן עלה מאי קלקלה אלאמה לכה"ג
לומר שלא התירו אלא לנשואי היתר כו'. ולהתירה לכה"ג
בכלל דלכל גבר דתנבין. הוא אבל הכס דבב"ד שרי לה
מסתמא כי דינא לא היה אנפשיכו נשואי אסור וכו'. אבל בעל
מסלק הכל כו'. ועוד אם איבא דבלישנא דלהתנסבא איחזי ביה
שירא אמאי נקט רבי יהודה כי האי לינא כו'. אלא דבהא
איבא לדחויי דאדרבה היה הנותנת דמשום דאיערך למכתבא
הרי את מותרת כו'. לא אערכא ר"י עוד לחקונא אלא
למדך להתנסבא לכל גבר דתנבין. אבל אי לא הוה לריך
הוי נסיב רבי יהודה לאשתריו לכל גבר דתנבין. ועוד
ראיה דא"י הרי את מותרת. דהא כתיב ביה ודן די יהוי
ליכי מנאי גט פטורין וספר חרובין ואגרת שבוקין. והוי ליה
כמאן דאמר ה"א מגורשת וגרסינן בקדושין ה' ב' כו'. הרי
את מגורשת הרי זו מגורשת ובסידור הגט של רש"י ורב
אלפס ז"ל אינו כלל. והרמב"ן נראה מהמחמירים עד
דכתב קרוב אינו לומר שאם נשאת האל שזהו גופו של גט.
והרמב"ן ז"ל [ג"ל והרמב"ם ז"ל דאי הוא הרמב"ן מאי רבוותא
הוא שכתב בנוסחו אחרי שמחמיר כ"כ כ"ל וגם אין לא היה
מביא הרשב"א לנוסח הרמב"ם. כיון שחש להביא סדרי
נוסחאות מרש"י ור"ף. וכמו שבדף כ"ו שכתב שהרמב"ם ז"ל
כתב בטופס שלו לשון זה אלא וודאי דל"ל והרמב"ם במ"ס
ופשוט הוא] כתבו בנוסח הגט שלו ובוודאי כך היו רגילין
לכתוב בגיטין. וכדאמרינן צ"ב כל הגט ולריך להניח אף
מקום ה"א מותרת כו'. ואמרינן לקמן פ"ט ע"א כגון דכתב
ה"א מלמטה ומותרת למעלה וזהו נוסח הגט שכתב
רש"י ז"ל. פטרית יחידי עכ"ל הרשב"א שם :

ומבואר גם מדבריו אלו שהוא מקיל דלא בהרמב"ן
ואשר ע"כ כאשר כתב לג' טעמי ההיחר שהוא
סברת המחמירים ובבאו להיחר השני אשר זה לא מוכרח הוא
לדעתו כתב חיקף מה שגראה לו שאין זה ראיה ושוב שינת
חזר לדרכו וכתב להיחר ג'. ומבואר שסברת היחר הראשון
שהוא שלתנסבא לא היה שיעור זנות כדמוכה מיבמות ואף
לא שיעור אלאמה לכה"ג. וגם סברת היחר השלישי שכותבין
בו הרבה לשונות המועילות זה שפיר יציב ונכון וקיים לו.
ועפ"י לעיל בדף כ"ו לא כתב רק לשני הסברות שנתיישרו לו.
והקדים שם לאחרונה שהוא מסברת התוספות שזכרים שהרבה
לשונות המועילות יש. ושוב כתב גם לסברתו הראשונה
שכתבן שלמדך להתנסבא הוי כמו והרי את מותרת. ולא
חושש שלתנסבא יהיה שיעור זנות. ולא זכר מזה עוד שם
ושוב הביא למע שהיה כתוב בטופס נוסח הרמב"ם ושכן
היו רגילין לכתוב בזמן הש"ס והוא רק שיכול להיות נכתב

שו"ת עמודי א"ש חלק א

ומספיק מה שזא חלוק זה שארי לשונות המועיל לגירושין וא"כ הרי ישנם בקשורים שם האיש והאשה וסוים שם שהטו אל דעתו דעת הרמב"ן ויסופק אף לפ"ז שאולי כיון שפ"ס יש לשונות מועילין לגירושין כג"ל והרמב"ן דמחמיר הוא רק לאפוקי מלהתנבא שהוא מהתופס שנכתב שלא לשמה ובמחומר ואש"י וא"כ אולי מועיל כמו כן והרי את כו' במחומר ושלא לשמה ואש"י כי מתקן הקלוקל מלהתנבא וקלקלו כן חקונו לזה אומר הרשב"א דלא הוא וזהו שאמר בסוף שם"מ אף לכשתמלא לומר קלרך שפיר הוא בכלל תורפו של גט ונתבאר לנכון בעז"י בלי גמגום ומלאהי בפר"ח ס' קכ"ה ס"ק ל"ט שעתד על דברי הרשב"א הג"ל ונשאר בתימה - ואומר ש"ס מה שנטה דעתי לדעת כח"ר בסר"ן מסכים עם הרמב"ן שהוא פליג על סיומו של הרשב"א הג"ל וסובר שאף להרמב"ן מחכמו בתיבת והרי את כו' כמו כל מה שהוא טופס ולא חורף וע"כ כתב בסהוגיא כ"ח ע"ב בסוגיא דמחומר שחורף הוא רק שם האיש והאשה והזמן מתב כראשית דברי הרשב"א הג"ל ועולה זה ביותר נכון כפי מה שכתבו האחרונים - בטעם חומר הרמב"ן שהוא חשש מערעור הסעל - וספיר לא יש טרעור אף כשנכתב והרי כו' בנכתב במחומר ושלא לשמה כמובן - ולפי"ז כמו כן בחששא שבגיטא דידן שנכתב אדם בחק תוכות ג"כ כשר לשיטת הר"ן הג"ל :

ולפענ"ד נראה לבאר פנים מסבירות אשר יעלה מדוקדק יותר מה שהרי"ף והרא"ש השמיטו להם דארי"א ח"ס לריק שינית גם מקום הרי את כו' אבל הרמב"ם הביאו וגם מה שהרי"ף ורש"י השמיטו בטופס שלהם ובגם שיש לשונות רבות כפולות בגירושין ולהרי את השנוי במתניתין לא חשו שיהיה ג"כ בתוך לשונות גירושין ולה משפט קדימה לבאורה וכמו שהרשב"א בחדושי שני המקומות בדף כ"ו ובדף פ"ה מסעך לנוסח הרמב"ם שכתב בו והרי את כו' - וכן הסכיב ר"ת ממה שגראה שבו כותבין צומן הש"ס דבמתניתין קמי גופו של גט הרי את כו' עוד אומר בגמרא כגון שכתב הרי את מלמטה ומותרת למעלה ולא בחסם חדלו רש"י וסר"ף - ואומר מקור נכון לכל הג"ל ושיהיה תלוי בחלוקי פירושים בגמרא והוא :

כי הנה היחא בגמרא פ"ה ע"ב איבעיא להו בעינן ודן או לא בעינן ודן ופירש"י כלומר הלכה כר"י או כרבנן ח"ס דאחוקין רבא בגמי אף פליגי בר פלגיה פטר וחרין יתפלוגית אינחת' דות אינחת' מן קדם דנא מיוס דגן ולעגם - ואילו ודן לא קאמר ולטעמין כולהו קאמר חלל בעינן ה"כ בעינן מיומא דגן לאפוקי מדר' יוסי כו' ולעגם לאפוקי מדבטי מיהו רבא מר"ב כו' יעו"ש - ופירש"י כולהו מי קאמר שאל דברים כגון די תהוין כו' - מי הזכיר רבא בתקנה ע"כ עוד פירש"י חלל אע"כ דלא אזכירנו רבא בעינן לכחזו ה"ל ודן בעינן ומיהו רבא לא הוצרך לתקן חלל אלו כדמפרש ואזיל - מן יומא כו' לאפוקי מדר' יוסי כו' מבואר מסוף דברי רש"י שמה דנקיט ואזיל לפרש יומא דגן לאפוקי מדר' יוסי תשלום תירוצא הוא שלשי מאי דמשיט שלא כיון רבא בחקיהו וכלישנא למעט שלא נכתב יותר א"כ הים קשה למאי נקט לישנא ע"כ משני שהוא מכין בלשנא לחקן לאפוקי מדר' ולאפוקי מדבטי מיהו רבא מר"ב כו' יעו"ש - בר"כ שג"כ פירש כמו רש"י - וחא דפירש"י בקושטא דלעמין כולהו מי קאמר כל שאר דברים הנכתבים כגון דתהוין וכו' ויעו"ש דרשב"א בחדושי שכתב וז"ל ולעמין כלהו מי קאמר חלל בעינן פירש דכחא אינא הרי את מותרת לכל אדם דרריך לכ"ע עכ"ל - ולבאורה חקן הרשב"א בדבריו יותר מרש"י דרש"י חפס בדבריו כגון דתהוין כו' והא דתהוין איט חלל מטופס השטר אולי בלחמא לתקנת רבא הוא ללא לוקח ואם שאלו כותבין דילמא רק אנו מאריכין יותר ואין מק צהאריכות - אבל לא לעכזא אבל מהרי את כו' כדפירש הרשב"א מקשה שפיר שכלא זה איט גט ומוכרח שרבא קר - ולבאורה יאמר שגם רש"י כיון לזה בזה שסוים וכו' וקשה שרש"י ה"ל

בו כו' יעו"ש - ולכן נאמר דצומן המשנה היו הסיבות הקשורות לשם האיש והאשה לא מועילות שתתגרש בהן - רק אני פלוגי כו' הגני אומר לאשתי פלוגית הרי את - ולכן בלא הרי את אין כאן כלל דין גט ולכן לפי נוסח הנמלא בדף פ"ה אנו פלוגי ופלוגי גירשנו נשותינו פלוגית ופלוגית - כל זה אינו לשון גירושין המועיל - כי הוא רק ספור כמו המספר מה שהיה מכבד - ואודיתא לבד הוא והאורך שיהיה ספר כריתות ספירת דברים בלשון הוס הריני מגדלך - הרי את מגורשת או משולחת או הרי את לעמך - או הרי את מותרת כו' - כדאיתא בקדושין ה"ב ע"ב - וברמב"ם פ"א מגירושין הלכה ד' - והכל בלשון שהוא אומר לה בעת שהוא פועל וכדומה - ופע"כ הרמב"ם בפ"ד מגירושין הלכה י"ח ו"ט הוסיף צום שכן אמר כ"א מהן לאשתי ליכי די תהוין כו' וכל טופסי הגט יעו"ש בו :

ומחמת שאין במלות הקשורות ספוק לגירושין - ע"כ ארי"א אומר שמואל שלריך להניח מקום להרי את מותרת - וכן תנא גופו של גט הרי את וכו' - אבל לפי טופסים שלנו - היות הקשורות הנה ממש לשונות גירושין - וכן הוא בטופס רב אלפסי - ויש גם מקור לכעין זה בדף פ"ה ע"ב דאיתא ח"ס דאחוקין רבא בגיטא ח"ך פלוגי בן פלוגי פטיר וחרין ית פלוגית אינחת' דהוית אינחת' מקדמת דנא מיומא דין ולעגם ואילו ודן לא קאמר כו' יעו"ש - ולכן הנה עדיין לא עלה להועיל לגירושין אמנם הר"ן כתב שהא ליבנא לאו דוקא ורריך שידבר הוא כהסיה אלא להדלח כו' פטריה וחרובית יתיכי ליכי - ומזאת החפשא הנהו שמלות הקשורות לשם האיש והאשה יהיה הכל בלשון המועיל לגירושין ועפ"י נתיסדו טופסי גיטין הראשונים - ולכן כשר הר"ף והרא"ש אין דרכם להביא רק דברים הנסוגות אשר הנהו שנתפשו - ומה גם אם הוא נכלל בחקת רבא הג"ל - ויש לו יסוד להנהוג שיהיו קשרי הדברים שמקבר הענין שם האיש והאשה במלות המשפיקות לגירושין - וכאשר אומרת מתניתין הכותב טופסי גיטין לריך שינית מקום האיש והאשה כו' - הכונה עם קשורי דברים המקשרים להענין לכן שפיר אין עוד לורך למימרא דר"י אומר שמואל דאמר שלריך להניח גם מקום להרי את כו' :

אבל הרמב"ם שסוגה תמיד לשון הגמרא אף שאינם נהוגות לכן הביא ה"א דארי"א ח"ס דלריך שינית אף למקום האשה והזמן והרי את מותרת ונקט בלשון המשנה דגופו של גט הוא את מותרת כו' - והוא כשקשורי הדברים בשם איש ואשה אין עוד בהם לשון גירושין - ובנוסח הגט הוא כהך דאיתא ביבמות קמ"ו ע"ב בהאי גיטא דאשכחא בנהרדעא יעו"ש - ועוד יותר מדוקדק ומועיל לשון גירושין ויש בו הרבה לשונות כפולות המורות הכל לגירושין - וע"כ למה לא יהיה בהכלל דברים גם לשון שהיו רגילים צומן הש"ס ושנויה במתניתין ומ"מ אינו מעכזים כלם - ובדעתו בלחמא מהם משתרי ואבאר עוד להלן לדברי הרמב"ם פ"א ה"ד :

ורבה מלאהי ביש"ש לגיטין פ' ג' ס' ג' שעתד על הרי"ף שלא היה להשמיט - להא דארי"א ח"ס שלריך שינית מקום גם להרי את כו' בלחמא שדעבד כשר טופס בכתב חש"ו - וחרין משום דבטופס הראשונים לא היה כותב והרי את מותרת כו' - יעו"ש בו וכבר הקשינו ע"ז שהלא טעם טופסים הראשונים שלהתנבא הוי במקום והרי את וכן כתב ה"ס בעלמנו - וא"כ אכתי לריך שויר לזה שיכתוב להתנבא לכל גבר כו' - שהוא חיצת והרי את מותרת ולפי מה שבררתי בעז"י עולה נכון ומיושב כהוגן :

ועתה אבאר לדברי תשובת רשב"א שהשיב לשאלו לידע האידנא מהו חורף והשיב שאינו רק מקום האיש והאשה והזמן - והכוונה במלות הקשורות שלנו והגם שרי"א אומר שהוא מחורף ולהרמב"ן גם עתה כן אבל מחברא באינו כן וכמו שבטופסי גיטין הראשונים אינו והרי את כו'

הוא גם ודין כו' כדי שיהיה ידים מוכיחות ויעניין בנדרים דף כ' ע"ב ובדיעבד גיטין (כ"ו ע"א) שפירשו בזה דף שר"י ח"ט לריק להניח מקום גם לוהרי את מותרת שלר"י לריק גם לודין וכחזר הר"ן שם שר"י לא רצה לעייל נפשיה בפלוגתא וקילר וכו' שמקשה שפיר ואילו ודין לא קאמר שלא יש תקנה לודין וע"כ שאין לריק בו ובאם שהסופרים יכתבו לודין הרי יש בו כחם לבטות מגירושין . ולא יש לורך בתקנתא דרבא [ומדוקק שאומר ואילו ודין לא קאמר אבל הרי את שפיר קאמר] ואומר הגמרא ולעמך כלבו מי קאמר כלומר להטופס די תשוין כו' כדפירש"י [ולא כהרשב"א שהוא ודרי את כו' כי רבא החליף לגופי' של גט שהוא ודרי את כו' על לשון גירושין במילות הקשורות שם האיש והאשה] ומודית גם אשה שהכונה בתקנתא דרבא שהיה כותב עוד כנהוג או כרצון וא"כ שפיר נאמר שכונתו שיכתוב ודין כר"י אשר לר"י הוא גופו של גט שר"ך בו ומספיק בו כלומר אין לריק ג"כ לוהרי את כו' . ואל"ת שא"כ מה הוא תקנתא דידיו לזה מתרץ ומפרש והולך שכל למעוטי דר' יוסי ודעתי רבא מר"ב ועולם בעז"ס באור הגמרא ודברי רש"י לנכון :

ועתה

נחוי שאם הסלכה כרבנן דלא צעי ודין וכמו שכן כופרים הרבה פוסקים ואף מאן דלריך לודין הוא רק משום דסובר דהוא איבעיא דלא אפשעא . אבל מ"מ יש ספק ג"כ אולי הלכתא כרבנן ובאם שהסלכתא כרבנן שפיר קיים כמו דר"ה לשפוט בדברי תקנתא דרבא שמחמת ההלכתא כרבנן עולה אף מה שמבואר בלשון התקנה חדוש לשון גירושין במלות הקשורות לשם האיש והאשה הכל בכונה מיוחדת סך דוקא יתנהגו הסופרים וכאשר יסופק לנו ומה גם אם יבורר לנו שההלכתא כרבנן אין לוח מתקנתא דרבא לפי הג"ל שהחליף לגופו של גט שהיה כתוב בו ודרי את אחרי שם האיש והאשה והזמן בלשון פטיר ותריך שיהיה זאת למלות קשורות שם האיש והאשה כדרי שלא נלמדך להא דא"ר ח"ט (כ"ו ע"א) להניח מקום מיוחד לגופו של גט שהוא הרי את וכו' . לכן הרי"ף ורש"י כתבו לטופס במלות קשורות לשם אים והאשה באופן שהוא ממש לשונות המועילות להסגרש בו לרבנן דר"י . והחמירו עוד גם לכתוב לודין אם מלד ספיקא דדינא . ואם שעכ"פ שופרא דשערא הוא כאשר יהיה ידים מוכיחות בנט וחו אין לורך לוהרי כו' ואגם שהוא לשון המשנה . אבל בין אי הלכתא כרבנן הרי החליף רבא כבר בתקנתו דידיה ובין אי הלכתא כר"י החליף ר' יהודה בעלמו אבל בין אי הלכתא כרבנן ובין אי הלכתא כר"י החליף ר' יהודה בעלמו ועכ"פ אין קפידא לפי הג"ל אחרי ההגמרא סבר דרבא החליף כג"ל וכבר חלק וסלק נוסח השנוי במתניתין במה שהחליף רבא לגופ' של גט ומתחלק הלשון לפי מקומו כמו כן . וגם ח"ט מאוד מה שהרי"ף והרא"ש השמיטו להא דאמר ר"י ח"ט לריך שיעים גם מקום ודרי את שזה היה קודם תקנתא דרבא ורבא תקן שלא נלמדך לזה ומיוחד שהשמיט על פי הגמרא :

אכן

כאשר רבא נקט בלישנא רק לשון גירושין ולא בדקדוק שיהיה ממש ספר מקנה . וכמו שכ' הר"ן ח"ל ח"ט דאחקין רבא בגיטין ח"פ פ' דר"פ פטר ותריך האי לישנא לאו דוקא דכיון דספר מקנה צעי לריך שידבר הוא כדאמרינן בזהוהא בימא דאשתכח בנהרדעא אנדרילוכי בנהרדעא פטריה וחרוכיה עכ"ל ומאי דהאי לישנא לאו דוקא כי רבא חדש שיהיה בזה לשון גירושין וזה משמיטנו . ואף יהיה הלשון הוא שיהיה באופן הטוב . ולפ"י נאמר שגם בדרך פ"ו ע"א דאומר הגמרא אנו פלוני צ"פ נרשנו כשתינו פלוני וכו' . הכונה ג"כ שהלשון יהיה שמגרשים עתה לנשותיהן ולא דוקא הוא . והלשון הוא בדרך שחקן רבא . אכן ברמב"ם הבס שנוסח שטופס כתוב בלשון המועיל ממש כמו בעושה ר"י ורש"י . מ"מ בפ"ד מהל' גירושין הל' י"ח והלכה י"ט מבואר למדקדק בדבריו שמפרש שממש בלשון הזה נכתב ומה שלריך שיהיה לשון המועיל לגט ותיקן

לו למנקט לוהרי את שמוס הוא עיקר הקושיא ולא די תשוין וכו' שהוא תוספות לבדו וגם סיומו דסיים וכו' יתכן שהוא רק דתשוין רשאה ושלטאה בנפשיה למסך להתנסבא לכל גבר די תלביין . ובמתניתין בלישנא דודן הוא שהוא אחרי ודרי את כו' . ולפ"י אין מרומז כלל במילת וכו' שברש"י . וע"כ דלרש"י הקושיא שפיר מהנהוג אשר גם בימי אביי ורבא היו כותבין וכמו שאב"י אומר שם האי מאן דכתב גיטא כו' ומפרש לכל מלות שמדידתהוין וכנס שאב"י אומר גם לא לכתוב ודין אלא ודין וסובר דלריך לכתוב ודין . מ"מ צ"ל שפשוט היה להגמרא שאומר ולעמך כו' . שאין סברא שרבא צא לחקן לעקור את כל הטופס אשר חזינן הסיפק שהיה נכתב גם בזמנו . ולפ"י צ"ע למה לא יקשה בדרבה מיניה מן ודרי את והוא עדיף עד שלא לריך אף הגמרא לתפוס לשון כולו שבולל עוד דברים אחרים בהקושיא שהוא ביחודה ועוד לקרא כי הקושיא מן ודרי את וכו' מרפסן חגרא ויאמר דקארי לה מאי קארי לה ומאי קסבר שהנה רבנן אומרים דגופו של גט הוא הרי את כו' ור"י אומר ודין וקמיבעיא לן אם כהלכה כרבנן או כר"י ואף יעלה בדעתו לפשוט ממאי דאומר רבא בתקנתו לישנא דגט : אבל ודין לא קאמר דש"מ דהלכתא דלא כר"י רק כרבנן אחרי שאינו אומר גם ללישנא דרבנן . ומאי הוא חזי למפשט כך ודלא לחידך גיסא מדלא קאמר ודרי את ש"מ הלכתא דלא כרבנן רק כר"י . וזה קושיא חזקה בגמרא עוד יש לדקדק למאי דמפרשי רש"י ור"ן דמבאר הגמרא והולך לתקנתא דרבא שהוא לאפוקי מדר' יוסי ולדבעא רבא מר"ב אשר זהו הכל סיומו של החרץ ולעמך כל הג"ל אשר משמע שלפי הס"א היה התקנה למעט לר' יהודה דלא צעי ודין ולכאורה אין לזה הכנה שמאי שייך בזה עבר רבא תקנתא דיעשוב ח"ך כו' פטר ותריך כו' דמשמע שמתקן ח"ך לכתוב . ולא מעוטא קאמר שאם מעוטא קאמר היה לו לומר האי מאן דכתב גיטא לא לכתוב אלא ח"ך אלא פטיר ותריך כו' . ויותר קשה למאי רצה למיעבד תקנתא ומה בלע אם איזה סופר יכתוב גם לודן ויהיה ידים מוכיחות מפורשות והרבה מאריבין בגיטין ואין מוחה ולא היה לרבא רק לומר הלכה כרבנן :

ולכן

אומר בפירושא דגמרא ושיעלם פירש"י מבואר לנכון שבה"א שרואה לפשוט מתקנתא דרבא ומלישניה הבין שחדש התקנה היה מאי שמקודם היה נכתב גופו של גט אחרי שם האיש והאשה והזמן ומלות הקשורות לא היה כלל לשון גירושין רק ח"ך אלא פלוני הגני אומר לך אנתתי פלוני והיו מסיים ח"כ מה שאומר . והוא הר"א מותרת שזה היה לשון הרגילים כמו שאומר במתניתין גופו של גט הרי את כו' . וכן אומר בגמרא הרי את מלמטה ומותרת מלמעלה ומחמת שלא היו כותבין גופו של גט רק אחרי שם האיש והאשה לכן הולך רב יהודה ח"ט בדרך (כ"ו ע"א) להוסיף ולבאר על מתניתין שלא נטעה בזה במה שכתוב הכותב טופסי גיטין לריך שיעים מקום האיש והאשה והזמן שבו לבד מספיק אלא שלבד זאת לריך להניח מקום לוהרי את מותרת ומתנית' קצרה לרוב הפשטות ורב יהודה ח"ט באר שלא נטעה ולחששא דספרי דלא גמירי כ"כ ורצו למשנה ולא לגמרא . ויחשבו שחורף לא היו רק מה שנוסח במתניתין ולא יוחר ויתירו הקולות שהם בטופס ולא בחורף כמו בלשמה ובתלוש ובתיבת חש"ו ממש בכל הכתוב אחר שם אים והאשה . ולכן חקן רבא דבר גדול שגופו של גט יהיה במלות הקשורות לשם האיש והאשה ושיכתב חמיד דוקא בזה האופן וממילא לא יהיה עוד תקלה הג"ל ויספיק ממש כמו ששינוי במתניתין דלריך שיעים האיש והאשה והזמן אשר הכונה הוא עם מלות הקשורות לשענין כג"ל . אכן לא נוכל לומר דזהו הוי התקנה רק אם הלכתא כרבנן אבל אם אינא דהלכתא כר"י לא תועיל עוד מאי שיהיה מלת הקשורות לשון גירושין כי גופו של גט לר"י

שנת עמודי אישחלק א

גופו של גט גם בשם האיש והאשה וקשורי הדברים ומה שכתב הרמב"ם בפ"ג ה"ו וכן בשאר מקומות שהרי את מותרת הוא חורף הגט הכל הוא לפי עופסים שלנו. רק מביא לדוגמא דגמרא בדרכו בכל מקום ושם לשון אחר כדומה לו הוא כמו הרי את מותרת זה כבר השמיטנו בפ"א ה"ד ולא היה צריך להכפיל עוד והוא פשוט וברור והא' איחא בסובר בהרמב"ן שלדידן עכ"פ מעכב והרי את מותרת כו' מחמת שכתב ודין להסבסבה על מה שמך הרמב"ם שנין מדבריו חדוד דין כזה כי מה בטופס שלו כתוב גם לוהרי את מותרת כו' אין שום הוכחה. כי כמו שמוסיפין וכופלים כל לשונות המורגלות כמו שהוא בחרגוס אונקלוס ויונתן בן עוזיאל ולשון הרי את לעצמך המוזכר בגמרא דכולהו איסתכו בהגט כמו בן הרי הוא את מותרת כו' שנסנה במשנה ויהיה מפורשה כל הלשונות וגם שיחיה בחרגוס ובלשון הקדש והגם שהרמב"ם סובר בפ"ד ה"ח שאם היה הגט מקלחו בלשון אחד ומקלחו בלשון אחרת פסול והא' נאמר שארמיה ולשון הקדש שני לשונות חשובים. וכמו שהכריע כת"ר לפי"ו מוכח וודאי בהרמב"ם שכתב בטופס שלו לוהרי את מותרת כו' בנה"ק. ושאר הגט כולו בלשון חרגוס. שעל כרחק שהרי את מותרת בהטופס שלו הוא רק מיותר ואינו מנופו של גט כלל ולא עליו רמז הרמב"ם בשום מקום שגופו של גט הוא הרי את מותרת כו' או שהוא מן החורף וברור הוא לפי"ו. והא' אם נאמר דארמיה ולה"ק ללשון אחד יחשב לענין גט וכמו שאוביח אי"ה בראיות ברורות מ"מ לא יש שום מראה ורמזה מהרמב"ם חנאי שיערך להרי את מותרת. כו'. כי בטופס הגט יש בו הרבה לשונות וכמוהם בן הוא (ובפ"א ה"ד) באר בהדיא שבכל הלשונות באלו שזכר ובכיוצא בהן מתגרשת. ומאי שייס שהרי את מותרת הוא גופו של גט. כבר הוכחתי בין לשיטת הר"ן בהרמב"ם ובין לפירוש הלח"מ שלא בא כלל למעט שארי לשונות שזכר וכיוצא בהן ולכן וודאי ברור כשמש בלהרים. שהרמב"ם אינו סובר בשיטת הרמב"ן:

ולכאורה יש עדיין מקום לומר ששפיר יש לפרש שהרמב"ם בא (בפ"א ה"ד) לרמוז לנו ע"פ שיס הקדש נכתב לזה הלשון הרי את מותרת כו'. ובא למעט להלשונות הקודמים. והוא כי רש"י ור"ן בהבדל על מהניחין שדק (פ"ה ע"ה) וז"ל עיקר כתב הגט כך יכתבו בו. ומשמע לכאורה שמהניחין שבה לנו איך יש לכתוב והגם שפשוט הוא אף לפי"ו לבה למעט שא"ל ודין. או למעט להלשונות שלא מועילות כמו איני אישך כו' הנאמרות בקידושין ה' ע"ב אבל חולי אחר מי שהרמב"ם סובר שהמשנה שונה לנו שדוקא יוכתב לזה הלשון שקבעו חכמים. ושכזה יהיה כתוב דווקא בהגט. והגם שבעת הנתינה יכול לומר באיזה לשון המועילות הנזכרות בקידושין (ה' ע"ב). והגם שהרמב"ם כתב (בפ"א הל' ד') דאף אם כתב לאלו הלשונות שבמס' (קדושין ה"ג) ה"ו מגורשת. אבל כונתו שהוא מן החורס כך וכמו שהתפרש להלח"מ כך. ומ"מ רבין חקנו שלגופו של גט יהיה זה בלשון הרי את מותרת כו'. ושלזה כיון במאי דהוסיף ובייסי שם שגופו של גט הוא הרי את מותרת לכל אדם. והוא שבניפין שלנו כך צריך להיות כזה הלשון דווקא. והנה אף אם היה מקום לומר כך אינו סברא לומר שהיה זה לדיעבד. כיון שהרמב"ם כתב מקודם שהרי את מותרת. וגם מאיזה טעם יהיה כך. ובאמת כל זה אינו כי אין מקום כלל לפרש בכונתו במהניחין במ"ם גופו של גט הרי את מותרת כו'. שגורר כזה משפט הלשון שיהי' נכתב ולאשקוי משארי לשונות

כי

הגה ה

לא אחדל מלפרש הגמרא בדרך חדש שלא דרכו בה הר"ן והרשב"א. ודי לנו כאשר בזה יתורן הגמרא מהממיה והדוחק שכתבתי בפנים שלא יאמר עכ"ס חמור להרמב"ם כמו שכתבתי בפנים שגם הרמב"ם לא מפרש כפירש"י. ואומר כמה שנתקשו הראשונים מאי דנדרים משמע שדקדק ר"י הוא להוסיף תיבת מנאי. ובסוגיא דגיטין משמע שדקדקו הוא תיבת ודין. ולזה נאמר לפרש בהסוגיא דרנא שפיר תיקן למנאי. כמה שהסגיל לשון גירושין בין שם האיש והאשה ובטיא דגמרא הוא לפי מאי דכתבין ע"פ תקנתא דרנא אם יש נזר עדיין לודין. וחוכים ממאי דמשמע דרנא דקדק לתקן גם בראשית דבריו ולא לבד סימא דידה מיומא דק ולעלם. ומאי חקן ע"פ לשלל נאפק לודן די יהוי ליכי מנאי. ואין נמלא חקן רק למנאי לבד וזהו שאומר ואלו ודין לא קאמר. ומשני ששפיר אף לרנא נריך גם לודין די כו' ואם האמר מאי היא תקניה נאמר דק סימא לבד הוא מיומא דק ולעלם ודוק בזה

ותיקון. בא הרמב"ם שם ומבאר שכתב גם לכי די תהוין כילי וכל הטופס ומדבא להוסיף ולהקן הנחשר ולא חיקן ללשון גירושין ש"מ שממש הא' ליפנא נכהב וא"כ כמו כן יתפרש גם כהא דתקנתא דרנא אשר רק אח"כ חומר בלשון מקנה וכוין שעכ"פ לא הוי לשון המועיל כמו שהוא א"כ ע"כ מפרש בהרשב"א ולא כפירש"י. רק שמקסי הגמרא וליטעמך כולהו מי כהיבי שהוא וברי את כו'. והסברה לקבל הדוחק הגדול שחמור מאד מאי היה דעת הר"א (*). ודקארי לה מאי קארי לה ול"ל למימר בשנויא כולהו שהוא לשון כולל כמו בוסרי את לבד נסתר לגמרי כמו שהארכתי לעיל ולפי"ו לא בא כלל רבא בתקנתא דידה להחליף גופו של גט ולשונות ממה שהיו רגילין בה בזמן הש"ס. וע"כ שפיר כתב הרשב"א בחדושו בטעם שכתב לכתוב גם לוהרי את לכתחלה כדעת ר"ם מחמת שכן נמלא במשנה ובגמרא והיו רגילין בזה בזמן הש"ס ואחרי שבולין ומאריקין בהרבה לשונות שלא נלכדו בהכפלתן למח יושמט ללשון שהיו משתמשים בו בזמן הגמרא וע"כ שפיר נמלא כן בטופס הרמב"ם וגם הרמב"ם לשיטתו כפי מה שפירשתי שהוא דלא כמו לרש"י ור"ף ושכן באר הר"ן בתקון לשון רבא אלא שרנא לא כיון כלל. שיהיה לשון מועיל לגירושין בין שם האיש והאשה ולא נשתנה כלום בזה וא"כ הגם שבטופס טופס הרמב"ם יש שפיר לשון מועיל לגירושין בין שם האיש והאשה מ"מ איש כ"כ מחלתי משורת דינא דגמרא וגמרא שפיר קיים מימרא דר"י א"ש (כו"ע"ה) ושפיר היה מחוייב הרמב"ם להביאה בספרו שמביא לכל דיני הש"ס העולים למסקנא להלכה וגם עפ"י כתב בהלכה י"ז שם לענין כתיבת הש"ו. וכן בפ"א הלכה זי"ן לענין מהובר וכוחב הכל כלישנא דגמרא שחורף הוא שם האיש והאשה והזמן והרי את מותרת כמו שטולס על פי דברי רשב"א ה"ל ופשוט הוא:

ומ"ש הרמב"ם בפ"א ה"ד כשמבאר למח שכתב וכח לה ספר כריחות וז"ל כינא כתב לה הרי את משולח הרי את מגורשת. הרי את לעצמך הרי את מותרת לכל אדם וכיוצא בזה הענין ה"ו מגורשת וגופו של גט הרי את מותרת לכל אדם ע"כ ודבריו צריך באר מאי בא לחדש על הקודם כי הוא כבר כתב הלשונות המועילות אשר באוה מהן שכתב הרי זו מגורשת ואחרי שהיא מגורשת באחת מהלשונות ודאי שכל אחת מהן הוא עיקר הגט ועיין בלח"מ שם שבארו שדעתו שבה לבאר שמן החורס כזה לבד מספיק אף בלא שם האיש והאשה ושם האיש והאשה והזמן סובר שהוא מדרבנן. ולפי"ו ודאי שדבר גדול בא להשמיטנו בסיומו וגם לפי"ו לא בא כלל לומר שדווקא בלשון הרי את מותרת כו' מחקיים גופו של גט אבל הכוונה בכל מה שזכר מקודם ובכיוצא בהן ומדברי הר"ן בגיטין פ"ה שכתב שהרמב"ם פוסק כרבנן. ודלא כר' יהודה הנראה שהוא מפרש לזה כפשוטו כמו שהוא במהניחין דגיטין פ"ה שח"ק לומר גופו של גט הוא ה"א מותרת כו' וא"ל ודין כו' לשיח' ידים מוכיחות. ולפי"ו ג"כ לא בא למעט לשון אחר ובאיה לשון מהאמר ובכיוצא בהן משפט אחד הוא וא"כ ודאי כשיש לשונות רבות אף בקשורי שם האיש והאשה ומה גם אחרי כן שהוא ממש כאותם הלשונות פערית ותרובית יתיכי ליכי. על ספר כריתות חרגס אונקלוס גט פטורין וביונתן בן עוזיאל שטר תירובין ופערית הוא כלשון שלוח ותרובית הוא לשון גירושין וכשאומר יתיכי ליכי די תהוין רשאה ושלטאה בנפשיכי. הוא כהרי את לעצמך ויש שלשה לשונות של הרמב"ם והרי את מותרת וכו' הוא לשון רביעי ברמב"ם וסיים אח"כ וכיוצא בהן ה"ו מגורשת וא"כ ודאי דלכתיבה טופס שלנו כבר יש

ע"כ דנקט והרי את שהוא מהגמ' וס"ה לשאר לטעות הבאים המורסו. ואפילו אם נאמר דנס בלמקד לבד הוא כלשון נשואין ח"ש מאי דנקיט והרי את המוזכר בגמרא ושעולה חף להרמב"ן ומה לי החס לעייל בפלוגתא. אשר אין לצורך שם ואין להאריך בזה כי כבר הוכחתי ובררתי דעתו מהידושי ותשובתו בס' חלק רמ"ה. וגם אין כ"כ חובה לתקן הבטירה חף חס הוה מחמת שביא נישנית פעמים ובה בפלפול כי כמותה כחובה בתשובות המיוחסות להרמב"ן שאלה קמ"ה וגרסה בעליל שגדפסת באתה מהנה בדרך השמטה מהפניות כי לא יתבאר שני כותבי משיבי תשובה שיכתבו בלשון אחד ממש ויבוסק לנו חס הוא מהרשב"א ואם הוא מהרמב"ן וזאת שהוא עולה לדעת הרמב"ן לבד יאותת לנו שהוא משל הרמב"ן אכן כבר בארתי לנכון שעולה גם להרשב"א ואין בזה כלל סתירה:

ועתה אחרי בארתי בעז"י שיטת הראשונים אדבר בזה בהתלונן כח"ד עלי שלא הבאתי לכל האחרונים המתחזרים ואומר שהנה לדעת הב"ש ותורת גיטין שמעתיק בקצורו לדברי ב"ש כבר הבאתי גם אני ומה שבא בדברי כח"ד טסק עוד דעת הטורי זהב ודעת כלבוס. הנה ספר הטורי זהב לא נמלא אחי כלל ולא ציית המדרש והייתי מלמער על הסדרו ממני וכו' וזמן שהשגתי לזמן מה אחרי כלותי דברי שם ומלאתי שהוא מהמיר ורליתי שהוא בדבריו במכריע כמדעת עלמו מחדש סברה דירי ש"כ ים להנערך והרי את משום דלהתנסבא לא משמע רק נשואין וים שיוך צות וחדש הוא אחר ואינו זוכר לכל מה שיעקר המבוכה הוא מחמת שמוכה מיבמות פ' האשה רבה הורה להנשא ששם מצואר להיפוך ושאריו הראשונים והרשב"א בחדושי גיטין פ"ה. והכריע שם מחמת זה דלא בהרמב"ן. וגם הניי כיבמות בשם ר"י כתב מה ולא לאסור דיעבד קאמר רק לפרש לדברי ר"ת כמו שבארו בן הרמ"א בתשובתו וכן כתוב בבאורי הגר"א כמו שהוכחתי במכתבי הקודם. וע"ז יאמר אולי אם היה רואה לדברי הרשב"א בחדושי ובהנמוקי יוסף והרמ"ה מיבמות הוה הדר ביה:

וספרי הלבוש בעז"י נמלאים אחי ולא רליתי לדבר ממנו במכתבי הקודם רק זכרתי בהעברה ש"פ קושיותי דאלו הוה שויר אונם משום דלומר דתנצין אבר בזה אפשר ליישב דברי כלבוס שהמס הוא וכבר חמה עליו הב"ש בסימן ל"ו ודחלו ממם שרק במאמר המוסגר כתב דלא כמו שכתב הלבוש ס' ק"ו דמה שצריך הרי את מותרת בו' הוא להחיר לאחרים שישאלו אותה ועיין בו. ובאמת הוא מחדשות לא נזכר כלל בראשונים כי כל הראשונים שדברו בעצם החומרא הוא רק משום דלהתנסבא הוא שויר זנות והלבוש בזה יחיד הוא כי לא נמלא לא בראשונים ולא באחרונים כי לא זוכר לו מי מהאחרונים שהגדלה שלא ניהא להו בחדשותיו שאין זכר מזה בראשונים ומחמת זאת לא רליתי גם אני להאריך ולהביא אמנם כאשר נחלה לדון מיניה נראה דע"כ שהוא מהמחזרים שהנה שכתב בשטיף כ"ז שצריך לבחוב והרי את מותרת לכל אדם שזהו גופו של גט שמתירה לכל אדם בו' ואע"ג דכתב להתנסבא בו'. לא משמע מיניה שהוא מתיר גם לאחרים. ומפרש בשיטת הרמב"ם במ"ס בפ"ה ס"ד שגופו של גט הוא הרי את מותרת בו'. אכן הנה הלבוש בריש סימן קכ"ו שם לפיכך אמרו חז"ל שהוא כשר בכל כתב ובכל לשון שיכתבו ובלבד שיחא משמעו וענינו שמגרסה לפוערה ממנו ולהתירה לכל אדם כגון הרי את מותרת בו'. או ודן די יהוי ליכי מנאי גט פטורין וכו' וכו"ג ע"כ ומצואר שמפרש במתניתין דתנא גופו של גט הרי את בו' ר"י אומר ודין בו' שלר"י שכתוב ודין ח"ל לוהרי ורק דפליגי שלרובן בזהרי סגי ולר"י בודין סגי וע"כ כתב הלבוש כגון ה"א בו' או ודין בו' ובמתניתין בדברי ר"י בלשון של ודין די בו' מסיים למקד להתנסבא לכל גבר בו'. וע"כ שאין חששא בלהתנסבא שלא מתיר לאחרים שיטאוה

(ח"א) כז

כי הלא כמו כן שונה במתניתין עוד בסופא גופו של גט שמרור הרי את בת חורין הרי את לעמך. ולפי הני"ל יהיה ג"כ הפירוש שרק לאחד משני הלשונות ים לבחוב ולא לבארי לטעות המועילות וזה ודאי אינו כי הלא בגמרא שם ובדף (מ"ג ע"ב) על ה"א דתניא המוכר עבדו בו'. הרשב"ג דר"א שלא כתב עליו חונו אבל כתב עליו חונו וכו' שחרורו מאי חונו ח"ר שכתב דכתב ליה לכשתברח ממנו ח"ן לי עסק בק ויעיין ברמב"ם (פ"ה מהל' עבדים ה"ג) וז"ל כיצד בשטר כותב לו על הכייר או על התרם ה"א בן חורין. או ה"א לעמך או ח"ן לי עסק בק וכל כיוצא בזה בענין זה שזה הוא גופו של גט שחרור ומצואר שמה שמומר הרמב"ם שזהו גופו של גט חונו הנתי למעט דרכי הלשונות המועילות. אבל הכוונה שבוה הסוגין הוא תוכן השטר או שזה עיקר השטר [ולפירוש הלח"מ שבא למעט. גם לזמן ושם ח"ש ואשה שמדאורייתא ח"ל גם בגט אשה ח"ש שכתבו כן הוא בגט שחרור עבדים. ובגט אשה רבנן סלריכו שם ח"ש ואשה חזמן ובשטר שחרור לא מלינו שחקנו רבנן ונשאר כדין הורה. כי אין זכר ברמב"ם בדיו שטר שחרור שיהיה צריך שם האדון ושם העבד וצריך לעיין להדיעות שסוברים שבהאשה הוא מדאורייתא מתנאי ספר כריהות שיבורר מיי נכרת ממי ועיין בלשון הרמב"ם פ"ו מהלכות עבדים גט שחרור צריך שיהי עיני דבר הכורת בינו לבין אדונו ולא ישאר להאדון זכות בו וקשה לי להשיעות הסוברים דאורייתא בגט אשה הוה צריך להיות כן לכאורה גם בשחרורי עבדים ולא זכר מזה בש"ע יו"ד ה"ל עבדים. ול"ע מהסוגיא (דגיטין ע') בזה דכזה גיטין נשים לשחרורי עבדים ובמאי דמקשה שם וסליכא בו' ובמאי דמשני שם כי קתני פכולא דרבנן בו' וזאת שיש חלוק בהנ"ל בדאורייתא ח"ש יותר מאי דלא מקשה מזה. ולכאורה קשה לחלק וז"ל העצם דבגט אשה דווקא צעין שיכתוב השמות משום דכתוב כריהות ול"ע בזה]:

ועוד מוכח גם מהא דלומר הרמב"ם בגופו של גט שחרור שאין קפידא באיזה לשון וא"כ וודאי שלא בלה לנו הרמב"ם בשום מקום שיהיה יתנאי בגט שיעמך לבחוב בו והרי את מותרת ולא שאר לשו' המועילות אלא דשפיר שיה ליה כל הלשונות שזכר בפ"ה ס"ד וכל כיוצא בהן ומתכשר גיטא להרמב"ם בעופם שלנו בלא והרי את ובקשורי דברים חס ח"ש ואשה כפי הכתוב בעופסים שלנו הוי החורף חף בני והרי את כן הוא להרמב"ם ומכ"כ להרי"ף וכן הוא להרא"ש ז"ל מדבשמיעו להא דאר"י ח"ש דלריך שיניה מקום והרי את בו' וכמו שבארתי:

ומעתה אבאר לדברי תשובה הרשב"א חלק קס"ג שלפנ"ד אין זה סתירה לדעתו בחדושי ותשובתו חלק רמ"ה הני"ל. כי כבר בארתי שהרשב"א הוא כמו להרמב"ם שחדש זה שיבוא קשורי דברים משם האים והאשה בלשון המועיל לגירוסין. הוא רק בנוסחאות שלנו ולא שהוא ע"פ יסוד מגמרא מתקנתא דרבא. ולכן הפס בחלק קס"ג במושלם דחי לא כתב להתנסבא דמתכשר בהרי את מותרת לכ"א ומביא ראיה מגמרא דר"י ח"ש אומר שצריך מקום לוהרי את ואינו אומר שצריך מקום לוהתנסבא. הנה כתב דרך הצרורה והמבוררה שחף לפי הטובה שזמן הש"ס מותרת וגם הפס יפה זו האופן בכדי להוכיח מהש"ס ומה האופן שהיה בזמן הש"ס ראוי ליה להזכיר. וממילא היה שלנוסחא שלנו מתכשר בשאר לטעות שהמה כמו והרי את. והנה שאין בהם לשון שיהיה כמו להתנסבא לכל גבר די חלצין. וע"כ ל"ל בדבריו שם כך שהרי כתב שם שאפילו אם היה חסר כל התיבה אין אני רואה בזה פסול שהרי יש בו והרי את מותרת בו' ע"כ וכבר מצואר מדבריו ובחדושו לגיטין פ"ה ע"א שכל עיקר טעם הרמב"ן דמתמיר הוא רק שלשון להתנסבא הוא שויר זנות. אבל אי לא כתב זה סתירה רק למקד לכל גבר דתנצין וליכא שויר זנות ודאי דמתכשר בשאר לטעות. אלא

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִישׁ חֶלֶק א

הוא חשב שיערער בעל שכוון לנשואין ומחשבר שפיר הטע
בלא הרי את מותרת לאפוקי מערעורו של בעל אין קפידא
אף בב' לשונות וכתו שכוכחתי מהר"ן כזה לענין מחובר .
אבל הרמב"ם כתב בכל מקומות שהחורף הוא והרי את
מותרת בו . ויוכרח לומר שהוא חס לא כ' לשון גירושין. בגט :

ויעוין עוד בריעב"א לגיטין דכ"ו ע"א על מתניתין דהכותב
עופסי גיטין לריך שינית מקום האים מקום האשה
וכתב שם ח"ל . וה"ל לשאר חורף הגט בגון הרי את מותרת
לכל אדם . ובגון ודן די יסוי ליכי מנאי ע"כ . ובגין זה
הוא בר"ן לדברים דף ה' ע"כ והוא אי קי"ל כר"י משמע
דבהכי מחשבר אי הניח לומר את מותרת לכל אדם שהוא
לשון גירושין וגם לאלו התיבות ודן די יסוי ליכי מנאי . ככדי
שיסא ידים מוכיחות . ומס שהרי את מותרת לכל אדם . הוא
בלה"ק . ודין הוא בלשון חרנוס לא חכפת לן . חס לא שגדחוק
לפרס בדבריו שהכוונה או לרצון והרי את בו' להודיע או לר"י
ודן די יסוי ליכי מנאי וכל מה דמסיים ר"י ומסתימת
לשונו לא משמע כן :

ובטעם שמחשבר גיטא בעירוב לשון הקדש וארמית כי
טעמו של הרמב"ם דפוסל מדרבנן בכתב בשני
לשונות משום דספר כריתות ממש אחד ולא שנים והגם שהוא
על כוונת אחד . אבל ב' לשונות נראה כב' ספרים ובאמת חזוין
שהחורף חית בה מלה ארמית . ואחא מרבנות בו' . וכבר
זכר זו הסברה והא כתיב לקח את ספר . והרבה כתובים
שקורא להחורף ספר . וע"כ או שארמית ולס"ק כאחד ניגשו
או שידון בחד רובא :

ולפענ"ד נראה ממ"ז . חס נדון על התחלת לה"ק ותרגום
הגם חמרו בארש"ל בלשון ארמית סיפר דכתיב
ולי מה יקרו בו' . והוא מתעוררות לה"ק וארמית . ואם נידון
כמו שהוא מתפשט בדורות וזהו הסיקור וידוע שכל הלכות
מתערב על ידי שינוי המדינות וערבות מגולים וכדומה ויש
בהם מתעוררות לשון עם אחד . ולא עולה על הדעת שפוסל
גיטא כשנכתב בלשון המורגל והגם שהוא משני ותמורות
במדינות כיון שעכ"פ כל הקוראים היודעים בלשון המדינה
ההוא מבינים בו אין פסול להרמב"ם אלא אם אחר למקרי בו
לריך לשני מיני אישים משני מיני אומות . או כריד ימלאו
להמכין לדבר עם עם זה . ועם עם זה ומחמת כן שהוא
מוכן להחקירא לשני עמים דווקא ע"כ . הוי בשני ספרים .
ח"כ כאשר גלו ישראל לבבל ונחשבו להם לשונם הקדש בלשון
ארמי . חזר לבני ישראל הערבות משני הלשונות להיות בלשון
אחד . והגמ' תלמוד בבלי בלה היא מערבותא משני הלשונות .
ולכן לא הדלו מלכתוב אף בגו פל גט וס"א מותרת בו' .
מעורב מארמית ולס"ק ולכן שנו במתניתין והרי את בו' בלה"ק
וסמך לודין בו' בלשון ארמית . ועתה כאשר טופס הגט כלה
הוא נודע לכל סופרי ודייני ישראל וחדא נוסחא לכל מבינים
כל בני ישראל בכל הנאמר בהגיטין . ואין לריך למיקרי לגיטין
לשני אישים משני אומות ועם ישראל בעצמם המכ חסובים
לעם נכבד אשר בהם שהמה מורגלים ומבינים לשון אחד
יחשב . ולא לזה כיון הרמב"ם שפוסל ב' לשונות וכמו שהוא
בעצמו בטופס שלו הביא לומר את מותרת לכל אדם
שרובו הוא לשון הקדש . כן גלפצ"ד נכון למי בלבו רופף
בעצם הרמ"א שחלוי בדובא דמינכרא או שלה"ק וארמית
כחדא ניגשו מלד חשיבותא וקרבנות . ומלאתי בג"פ ס' קכ"ז
ס"ק ז' שהביא כעין זה בשם מהריק"ם והג"פ שם משיג
עליה . ולפצ"ד כיון מהריק"ם לשברא הוא שכתבתי . וח"כ
אין בהשגת הג"פ כלום כן נראה נכון לפענ"ד :

וסברא הזאת שכתבתי הוא רק לישב מהגינו שהזמן
בלה"ק ובשם האים והאשה כן הוא בלה"ק ומחקרי
הוא ארמית גם קשורי הדברים הוא מארמית . וישבתי שכלשר
נחפצט לשון הגט בכל כתי דינים ומה גם אם רבא דחקן
לשון

שישאוה וכשנראה ליישב הסתירה בבלבוס יהיה ל"ל שמ"ס
בסעיף כ"ז כוונתו הכל לנקוט בלשון הגמרא והרמב"ם וסובר
שרק להתחלה לשופרי דשנרא בחרו לכתוב לגופו של גט גם
לוהרי את מותרת שלא יטעה הטועה במחיר רק לה להנשא
ולא לאחרים שיפסאוו והוא ע"ד שאומר רב יהודה (ב"ב ס"ט
ע"ג) דלריך לכתוב בו' . דקלין וחללין וחללין בו' ואפ"ס
שופרא דשנרא הוא ע"כ וסובר בגם זה נכבד במ"ס הרמב"ם
שם על כל הלשונות סובר שם וס"א באלו ה"ז מגורשת
וסובר דיעבד מגורשת ולכתחלה לריך לברר גם זה ההבדל
הרחוק שכתוב בסעיף כ"ז וח"כ יהיה הלבוס בכת המחתים
אבל כאשר דברי הלבוס נכללו לא מבורר לנו ולא זכור
האחרונים ע"כ הדלתי מלהביתו גם אף להסבירא שכתב הלבוס
בסעיף כ"ז לא יס' למפסל גיטא דידן דדיינין ביה דכתוב ביה
שפיר והרי את מותרת לכל כיון שלדידה אין לריך להחירא עוד
בחיוב לר' . ורק לא נחבאר החירה על זולת הגם ע"כ במ"ס
וס"א מותרת לכל מהירא גם על אחרים :

ועתה אדבר כמה שנתעורר בח"ר אשר הגיטין בלנו לא
נחשבר רק בלשון הקדש שבו כי לא נתיישרו בעיניו
החירונים השניים שבהשבות רמ"א שהוא מחמת שארמית ולס"ק
אחד הם או מטעם שברובא הניכר לשון אחד הוא מחשבר
אף אם מעטא לשון אחר וכ"ז הוא דחוק . מקודם אומר בלפי
דברי בח"ר בשם האים והאשה כשים למי מהם שני כמות
הם לריך לכתוב ראובן הנקרא שמעון ברה הנקרא רבקה
וכדומה כי בלא זה יהיה ככתוב בגט אלא ראובן שמעון כי
נקרא בשניהם יחד ולמהרי"ק בשרש ל"ח דעתו פשוט . שפוסל
בלא מחקירא יותר מהכא דהיה לו ב' כמות או ביחודה
ואחד בגליל וגרם אכתו שביחודה בשם בגליל לבדו דפסול
ופשוט ליה כנעיתא כותחא דכ"ס הוא כשכתב לשם שביחודה
ובגליל בלא מחקירא אלא שריך לכתוב דווקא עם דמחקירא
כדאמר בתלמודא אלא בר הדיא דמחקרי אימרא . ובדעת
מהרי"ק כתוב בשו"ע כס"ק קכ"ט סעיף ו"ד בשם ים מי
שאומר . ואין כאן המקום להאריך בזה . ולפי"ז הרי מחשבר
כל גיטין בלנו בלשון חרנוס . עוד דכבר הבאתי מחבנות ב"י
ושהביאו הג"פ בסיומן קכ"ז ס"ק ל"ו . והפנ"ח כס"ק קכ"ה ס"ק
ל"ט בשם אים ואשה וזמן וגם הרי את מותרת בו' . בלא
מלת הקושרות להענין לא מחשבר גיטא בלל וקשורי הענינים
הוי מהחורף וכל הגיטין מלות הקושרות לשם האים והאשה
והזמן ולס"א בו' הכל הוא לשון חרנוס . ומבואר הכל דהגיטין
שלנו מחשבר בלשון חרנוס . עוד שחזוין שהמשנים שבונים לנו
גופו של גט שהוא הרי את מותרת לכל אדם הגם זה לא הוי
כלו לשון הקדש שהייתה הרי אינו לשון הקדש . דבלה"ק הוא
הגם ובחרנוס אונקלוס על הגם הא ודניאל ארי ומזה הוא
בלשון גמרא הרי והוא הכל ארמית ואם נאמר שגם בלא הרי
מחשבר גיטא . ח"כ אולי גם בלא אדם מחשבר . וכל זה אינו
כי ממה שאומר ר"י ח"ס לריך שינית מקום לוהרי את מותרת
לכל אדם משמע דאם לא שיר לכל אלה מקום . ואף למלה
אחת מהן פסול גיטא . והרי הוא ממלות הקושרות להקדש .
וכמו שכתב הב"י שאלת הקושרות הכותרים ומהחורף הוא .
וע"כ שפיר לריך להניח לוהרי . ומה שהרי הוא חרנוס ואם
מותרת לכל אדם הוא לשון הקדש לא חכפת להגמרא בלל .
גם מהר"ם מפארווא שהוא מקשה להקשיא על שהגירושין
הוא מלשון הקדש וארמית . ולא קבל לתירוצא של הרמ"א .
הלא שואל רק מה הוא הטעם . ומודה שע"כ יחשבר גיטא
לא לבד מהנהוג אבל שמוכרח לשיטתים מהרמב"ם כי הוא
סובר שלהרמב"ם הוי והרי את מותרת בו' . הכתוב בטופס
גט הרמב"ם לעיובא כשיטת הרמב"ן . וכל נוסח הטופס של
הרמב"ם הוא ארמית . והרמב"ם הוא סובר דפסול הגט הוא
בשתי הלשונות . ומהנהוג אין ראיה כלל . כי אולי העיקר
כהראב"ד וסיעתו המכשירים בשני לשונות . אבל מהרמב"ם
קשה אם לא שנאמר שמה שריך וס"א הוא . מחמת שלשתנסבא

הויס • ואל יסיה קדושו שׁוֹר ממס • ומ"מ יסופק חולי לפי מאי דקמבעי שׁוֹר אי שׁוֹר זנות הוי שׁוֹר אפשר דגס בקטן הוי שׁוֹר • וזה הספק הוא רק להרמב"ן אבל לכל הפוסקים שסברי שהוא כמו בזה התיורס להנשא • דסובר ר' יוחנן דלומרת אחון שׁוֹתון פנויה • ולהרשב"א יותר עדושה בצעל שאף לא שׁוֹר אלמנה לכה"ג ולפי"ז וודאי דאין מקום לכל הספק הכ"ל :

אבן לפע"ד נראה דאף להרמב"ן לא יש חשש שׁוֹר זנות רק כשהוא להנשא בלא ודרי את • וע"כ הגם שלא נזכר לברר בפירוש שלא משייר חיה שׁוֹר • ומספק אחס לזון גירושין סתם כמו שכתב הרמב"ם פ"א מהל' גרושין הלכה ד' • אבל מחמת שהיה לו לכתוב לאשתריא לכל גבר וכתב להנשא בלא לזון שהוא כמפרס שׁוֹר זנות • אמנם כשכתב גם להרי את מותרת כי פירש לשני הדידים בפירוש בין לזנות ובין לנשואין • והגם שתאשר עלי' ע"כ ולפי"ז לא יש דיוק עוד ממה שכתב להנשא בלא ולאשתרוי • דהרי כתב מותרת שהוא לאשתרוי • וכזה שפיר יורה הרמב"ן דאין עוד חשש שׁוֹר זנות קטן • ומג"ל לומר שהרמב"ן יחמיר אף בזה :

וב"ז הוא לפי דקדוק כת"ר שגבר הוא מעוט לגדול כמו שהן הגמ' מעוט מאיס • אבל מהרשב"א בחדושו פ"ה ע"א משמע שלא חשש כלל בזה • כי כתב וז"ל • ועוד אם איתא דלישנא דהנשא אית ביה שׁוֹר • אמאי נקט ר"י כהאי לישנא לנקט לישנא רוחא דכולא ביה ולימא דהוי דשאה ושלטאה בנפשייה ושתרי לכל גבר דתלצין • אלא דבהא איכא לדחויי דהדרבה היא הנותנת דמסוס דלריך למכתב דרי את מותרת לכל אדם לא מאשרכא עוד לתקוני אלא למך להנשא לכל גבר דתלצין • אבל אי לא הוי לריך • הוי נכיר ר"י לאשרויי לכל גבר דתלצין עכ"ל • הרי שמבאר ליישב לביטת הרמב"ן ואומר שאי לא הוי לריך הוי נכיר ר"י לאשרויי לכל גבר דתלצין • ולא הים חושש למה שאם הים כתוב לאשרויי לכל גבר • שנאמר שהוא שׁוֹר קטן • ויהיה עכ"פ שׁוֹר זנות דקטן • וכן לא חושש למה שמסיים די תלצין שהוא רצון ולא חוגס ויהיה שׁוֹר זנות חוגס • וקשה לומר שלא דקדק ונחת לזה • כי אף שיחת חולין דכוותיה לריך תלמוד • ומה גם מדבריו במדבר צטון הלכה • ואפשר שסובר דלא חזיב כלל הקך שׁוֹרס הכ"ל • או שרק כאשר בזה להנשא בלא לזון שאין לזון בזה הלשון לפי ההקפה • ומה דקדק לתפוס פרע מהכלל • ולאשתרי הים כולל הכל • ולכן יש לומר דחולי כוון לשׁוֹר • אבל בדתלצין יש לומר שהוא למצן חסן לומר ואנש לא ימחא כו' לכן דקדק ג"כ בך שגד ראונה לא יעמוד איש לאחיוי להי ולריך עיון בזה כי דקדוק שהוא דתלצין רצון ולא חוגס מפורס ממס הוא :

וברברי הכ"א על חיבת איש שבמקרה מצינו סתירות בכמה מקומות דכפ' כי חשא (ל"ב פ' כ"ח) וסרגו איש את אחיו ואיש את רעהו ואיש את קרובו תרגם אונקלוס וקטילו גבר ית אחוסי וגבר ית חבריה ואנש ית קרבייה • ושם ל"ד פסוק ג' ואיש לא יעלה עמך • ואנש לא יבק עמך • וצנצנים כל איש ישראל חגס אונקלוס כל אנש ישראל • ובתרגום לקהלה בשרה פשמים מתרגם על אדם אנש • ובצראשית (ב' פ' כ"ג) • כי מאיש לקהס זאת תרגם באונקלוס ארי מצעלה נסיבא דא • ולא מתרגם ארי מגוברא • וכן בזה דכתיב ואל איבך חסוקתך • וכן בויאל (כ"ט פ' ל"ב) כי עשה יאהבני אישי • וירחמיני בעלי • המעט קתך את אישי • הוציר דדברים • בעלי ובפ' וירא ואיש אין בלרן תרגם גבר אין בלרן ואף שהוא גם כן מדבר מענין זוג וזאם שסיה בדרך כחלש • שאיש הוא דווקא גדול ולא קטן • ואדם הוא ג"כ קטן • וזמנו באיש הוא לא אשה • בלי ספק שלא יתרגם המתרגם • שניהם אינש ובעיקר דרש דאיש ולא קטן • בעיניהן (ג' א')

לשון הגם קבע לשון קבוע בקשורי מלות ארמית • וגם כל הני דקדוקי חז"י בלשון ודין ג"כ הוי לשון קבוע מוזמן בממרא • וכן לשון מחקרי נמלא בממרא אבל לשון הזמן בלה"ק נחחדש וכן מה שכותבים בן מחדש הוא ועשה עכ"פ קבוע ויחכן עכ"כ נחחדש בזה מחמת שכן הורגלו הסופרים לכתוב בכל השערות להזמן ולהשמות בלשון דכתבין האידנא ונעשה ידוע לכל כך וכמו דאף בזמן המסנה לשון והרי שהוא ארמית כאשר היתה מורגלת קבעה גם בגופו של גע האמר כלו בלה"ק אבל במאי דפליגי ר"י ורבנן אף יהיה נכתב גופו של גע על זה שפיר קבס דמטיקרא הים חובה לתקן בחד לישנא ולא מאמרים משני לשונות • כלומר אם איתא בלר"י דלומר לכתוב ודין כו' להנשא הוי עדיין שׁוֹר זנות • ובוחנו שבה להוכיח על דברי רבנן הוי לים להוכיח בלה"ק • ויבאר בזה מ"ס צב"ע במאמר שביעי בכתובת גיטין שמוכיח שם דלהנשא בלא לא הוי שׁוֹר זנות וכתב רחיות לזה וז"ל אמאי נקט ר"י האי לישנא לומר כו' והשתרי כו' • ותו כו' • ותו לישנא דר"י בארמית ולישנא דרי את מותרת לכל אדם עברית ע"כ יעו"ש • ומתחילא דהרמ"א ור"ם מפארוס לא הביאו ואשתמיטתיה מינייהו •

ומה שנתעורר כת"ר והקשה על מ"ס הפוסקים צעם דלא יהיה מהני להנשא לכל גבר כו' • משום דמשמע רק נשואין ולא זנות • ושׁוֹר זנות הוא בציא דלא אפשר • ופע"ד דגם בזה האחרונים רק בדיון הספק לשיועיל לב"ס ותמס כת"ר כי לכאורה יש צעם יותר נכון דתרגום של איש הוא גבר ואיש הוי מעוט לקטן • ושׁוֹר קטן • וגם להר"ן שכתב במ"ס להנשא כו' • שלא נאמר שמתירס לכל אדם רק לזנות לבד • שלא לנשואין ע"י • הנשואין תאשר עליו • ואם כך הוא וודאי שואין לגדול הוא דאין נשואין לקטן • ולכן שלא יהיה שׁוֹר קטן לרוב הפוסקים שׁוֹר וודאי לריך לכתוב והרי את מותרת לכל אדם שאדם כולל גם לקטן •

ואומר שכל בדין ושכן דומה לזה מה שעמדתי במכתבי הקדום דתלצין הוא רצון ולא חוגס כל אלה שאלוין ופרקיון בבדי לעמוד על צעם רבותיהו הראשונים • אבל להלכה לא נוכל להדש דבר כיון שהראשונים כלם לא חשו בזה • ואברר צעם שלא חשו לזה • כי הגם רש"י פירש על הא גיטין (פ"ה ע"א) חוץ מקדושי קטן מהו וז"ל חוץ מקדושי קטן חוץ • מפלוגי וקטן הוא ע"כ • הוכיח לבאר שלא נאמר שכן אמר חוץ מקדושי קטן כי זה וודאי לא הוי שׁוֹר דאין קדושיין לקטן • ולא ממעט בזה דבר אחר רק כשיקדם מי שהוא צעם הקדושיין קטן • ולא כשיקדם שהוא גדול • אבל האביעיה הוא רק באופן שכתב רש"י שאמר חוץ מפלוגי בן פלוגי • ואנו ידעינן שהאי גברא הוא כעת קטן ומועיל השׁוֹר שאותו פכ"פ לא יקדש בגדולתו אבל כעת אינו בר הויס וזה קא מיבעיא • אם כיון דהסחא לתו בר הויס לא הוי שׁוֹר או דילמא כיון דאחי לכלל הויס ומועיל עכ"פ לזמן דאחי הויס שפיר שׁוֹר • וא"כ בזה שכותב צעם להנשא לכל גבר • לא משייר לשום קטן שלא יקדם כשיהיה גדול ורק כאשר מדבר מנשואין • אומר גבר שהוא גדול • כי אין קדושיין לקטן • ויעיין עוד בהסוגיא בחזן מן הסולדים וא"י ועבר שהכל הוא • למה שמשייר כשיוולד העובר וכשיתייר האיני יסודי וישתחרר העבר ופשוטו :

ורק אי זנות הוי שׁוֹר • ונאמר כחששא של הרמב"ן להנשא בלא נשואין קאמר ולא זנות אבל כשכתב עוד והרי את מותרת לכל • וזה לישנא יתירה לטפויי לרבות זנות כמו שדנתי בזה במכתבי הקודם • בזה יש עדיין לומר חולי לא התיירס לזנות רק לאלו שמדבר מהם מקודם • שהוא גבר תרגום מאיש ולא קטן • ונאמר שׁוֹר זנות בקטנותו בזמן שאינו בר הויס • ויסופק לנו אי חשוב שׁוֹר • יהא ספק חדש כי בממרא לא קמבעי רק קדושי קטן משום דאחי לכלל

שׁוֹרֵת עֲמוּדֵי אִשׁ חֶלֶק א

כן ביחזקאל המראה שראה לתכלית הגרסה בהסגנה העליונה ואומר ועל דמות הכסף במראה אדם עליו מלמעלה ואין להאר האם חינוקים ותוארים מיוחדים אחד לזכר ואחד לנקבה כי לא יאמר על הנקבה אדמה וכן כתיב ויקרא את שמה אדם הרי דמללים שניהם כאחד בזה השם גם לא יש בזה השם אחר שורה על רבים אדמים והעצם הוא כמו שצארו שם לכללות מין האנושי ושיקרו על שרש כללות מין אנושי שנשמת הכל הוא תואר אחד שחארו חכמים ז"ל צהר גוף ופ"ו אמרו עד שיכלה כל הנשמות שבגוף וזוהי נמשך הערבות ובנואר חסד לאלף דור ומשתלם העונש על שלישים ועל רבשים והכל הוא מלד שכל הנשמות והדורות ושלובם הוא נמשך מחוץ האומר המחואר צהר וזוהי יבואר מה שהתרגום בריש נצבים תרגם את דכתיב שם כל אדם ישראל כל אדם ולא תרגם כל נצר כי ההם ידבר מהעירבות ובי כולם כאיש אחד וידוקק התרגום כמוהו גם בבור חס ואם נדמה בביכול לבדוד המקום וכן המורה והבדוד יחויב לכל עלול ומכובד לשומת עלתו ובכחו והקב"ה הוא עלת כל השילות ובכח כל הכחות כלם וכן הבן הוא מכובד ועלול מאציו ואמו ולא ככל הכחמה והחיס שרק הגופות מכובדים הבנים מאבותם לא כן זה האדם שהשילוב הוא מפאת הנשמות לכן יש בהם כבוד ומורה צדק וזהו שתרגם בהא דכתוב (שמות ל"ב כ"ו) אדם את אחיו ואיש את רעהו ואיש את קרובו שהוקשה לו שהיה לכתוב קרובו אחד אחיו לכן מפרש שכל דכתיב מחוץ הוא יותר מעלה שמקודם אדם לקום להרוג את אחיו הלא לא לפלא ישמש בדליותה במדרש מי יתקן כהא לי כו' האחים שגאחים זא"ק קין והבל ויקם קין כו' יעקב ועשו הכס עשו אחיך מתנחם לך להרגך יוסף והבצעים לבו והתרגוה אלא כהיום את כהא משה להבין והענין שבסבת זוכמה הנחש נהרגה הנשיות והסתגדות בכחות האדם ומתחלק בהבנים המלאכה בהם התגדות ורק משה ואהרן נעשרו מזוכמה הנחש מכלי וכל אדם בהם פרוה וא"כ כלל האחים טבע שחלקי הניגוד יפריד בין האחים כשמתגדלים וע"כ הוי ריש אהרן יותר קשה להבין ומה שאומר עוד שלא נמצאו בני לוי מלהרגו אף אדם את רעהו ועוד יוהר מכלם להרוג לאציו ולתמו כמו שאומר בצרכה האומר לאציו ולתמו לא רחמיו הגם שחציו הוא חצי אמו מ"מ כלל משלובי הנשמות ויחוייב המורה והבדוד מלד שרבי הנפשות וזהו שאומר עוד ואיש את קרובו וע"כ דקדק התרגום שצאחו ורעהו תרגם אדם אדם אלא באיש את קרובו תרגם ואיש ית קרובו שאלה הוא תרגום מלד שאלה מורה על תואר ושלובי הנפשות ובתרגום קבלת במקומות רבות מדבר מאדם שהוא דומה להכמה כמו שאומר כי במקרה האדם כן מקרה הכהמה וזה האדם העוסק בהכלי העולם יעמל אחת השמש ולא צהרה שמאירה כשמש לכן תרגם צהר נצר ולא אדם כי אדם הוא האר לאדם הכללי והשוואל בדרך שאלה לאדם הפרטי למש שאלה הפרטי הוא נקרא עולם קטן דומה לאדם הכללי ושלטת כמו גורם להבדיל להכלל אלא לא יכון כ"כ נבא אף בשאלה לאדם הנמשל כבהמה כי תאר אדם באמה הוא על הנפש ולכן שינה שם התרגום ותרגם נצר :

עֵתָהּ

אבאר לשם אנוש שהוא גם כולל למין האנושי הכל זה נקרא בדור אנוש שנתמעט הכלל והדמות וזוהי שם גרוע ביותר יעוין בצאורו הנר"ח למשלי (ה' פסוק ד') הנ"ל ויהיך שהוא ע"פ החולי כמ"ם אנוש לשבדך כי נחלש ונחלה על חולי הנפש מהסתגרות החומר ודבוקה באשם במחשבה ובמעשה כלאן החומר ומחמת שהוא ג"כ שם כללי להמין אין תאר כזה ליחיד נקבם שלא יאמר על הנקובה אנושה אלא באשר מזה המדרגה בא הפרוד בדעת ובמעשה

הַבָּהָה

ובדסיון כהא מלך מורה על שמה המקום מהפסג ההנה המדינה ובכל פרטי ההנהה יש מפרש מיוחדת וכוללת ק יבא להסברה של פרטי ההנהה עליונה והיה למפרש זאת חורה האדם שנשמתו היא עליונית וגופו מאדמה וחורות ושולקת מכל העולמות ואין כלל המקום להאריך יותר :

(ג' א') אומר אדם אדם לרבות תינוק בן יום א' נראה דאין זה דבר החלט שאיש גדול הוא שידמה כאלו נכתב שני פעמים לשון גדול שהיה מורה לכאורה על הפלגה בגדלות כמו שיהיה בן עשרים ויותר ומוכה מפסחים ז"א ע"כ דאומר א"כ נכתוב רחמנא לפי אכלו מאי אדם ש"מ כו' ומשמע שלולי שהאדם מיותר לא הוי נדרוש מעוטה דקטן מאיש ואפשר דבשאר מקומות דריש ממאי דלא כתיב גבר (ולכן א"ה יבואר יותר זה) ובדרך כלל דרכי הדרשות של הנמרה לא ידוע לנו ובהא דכתיב משפטים (כ"ה פ' ל"ה) כתיב או בן יגח או בת יגח לרבות קטן וקטנה שלא נאמר דווקא גדול וגדולה משום דכתיב מקודם (פ' כ"ט) והמית אדם או אשה הרי דאשה ג"כ ממעט לקטנה ומ"מ בהא דכתיב חלל (כ"ד פ' א') כי יקח אדם אשה וכתב לה ספר כריתות וכל הנאמר שם לא שנה לן אדם היא גדולה ובין אדם קטנה קבל אכזה קדושין ובכל זה מועיל גירושין לקטנה וכל הדינים הנאמר שם וכן הא דכתיב שם פסוק ה' כי יקח אדם אשה חדשה לא ילא בנצח לא נשמע חלוק בין לקח גדול ובין לקח קטן שקדשה אכזה :

וּמְבוּאָר

שהוא הכל רק מדרכי הדרשות שנמסרו למשה מסיני ומסר בע"פ אף לפרש ובחזיון מקום יודרש ואיש ואדם ואנוש וגבר וכן אדם הוא חמשה שמות של אדם ע"י בצאורי הנר"ח משלי והוא משמות נרדפים כמו ששון נהלה שמחה רנה חדוש גילה ויב בתרגום נרדפים ובשנינו לשון וודאי שיש לדדי הבאור דרכי הבדלה לחזק הוראה לרמוז על ענינים גדולים בהמקומות שכתב במקראי קדם וכדחזיון דמפסל ס"ת אדם יהולף ומ"מ בדרך הפשט יבא לתפארת הלשון שינוי הלכחות ולכן ימלא ממש בדבר אחד שינוי לשונות תמורות כמו לא יחליפנו ולא ימיר ולא מכיים ואם יחליף או המר ימיר כי מקודם אומר רק בלשון כפל לעבור צ"ל לחיין ולא שיהיה מתחלק פעם לאו זה ופעם לאו זה ומעשה גם אדם ואנוש ואדם וגבר וכן אדם יבא להכונה שערות או אגרות (שאינם ככוג תורה) כשיבא בכפל ישנה לתפארת המליכה מאדם לאיש וכדומה ולכן גם בגמ' שרואה להכפיל שם השם לכל גבר דחלצין ואש לא ימחה נקט פעם אחד גבר ופעם שני אש לתפארת הלשון ולא ניתן לדרוש דרשות כמו בתורה ונביאים וכתובים :

וְלֹא

אחדל לבאר מה שנראה לפענ"ד לבאר בגדרי ההבדל בגדרי הבדלי שמות האדם הנמלאים בלש"ק ובתרגום באופן שיעלה מדוקדק ומיושב כל המקומות שזכרתי שהתרגום משנה באציו מקומות וודאי שיש בזה טעם לבאור הענין וגם יבואר שאין מקום כלל שימוע קטן מגבר והגם שהוא מתרגם בן לאיש שבלש"ק הוי מעוט לקטן והתרגום היה מוכרח לתרגם כך לפי באור הענין ושלא לשמור שיהיה שייך דרשת חז"ל למעט קטן והוא :

הֵנָּה

בלש"ק יש חמשה שמות להאדם ארבעה עלמים והחמישי שאל ומורכב והוא אדם אנוש גבר אדם הרי ארבעה ועוד חמישי שאל ומשוקף משני תיבות בן אדם ויעוין בצאורי הנר"ח למשלי (ח' פסוק ד') ובתרגום אינם רק ארבעה ושמים כמה מיוחדים ועלמיים ושנים רק שאלים ומורכבים משני תיבות והוא אנוש גבר הרי שנים ועוד שנים אנוש גבר אדם הרי עוד שנים משותפים כל אחד משני תיבות ומבואר שהוא מושאל ואפרש מקודם ענינים בלש"ק למש יב נורך בהמשה חוארים וודאי שיש הבדל ביניהם ואיזה הוראה מיוחדת והוא :

אָדָם

הוא שם נכבד ביותר והוא שם לכללות מין אנושי מראשיתו ועד אחריתו ונקרא בזה השם אדם"ר שהוא מקור לכל הדורות והאישים והעיקר הוא למש שנשמת כלם מחוץ בזה ונשמת אדם"ר היה כלול ושרש לכלם ונקרא

ומעתה אבאר לשם "איש" הוא שם להפרטיו וזה השם לבד

נמצא תאמר גם לנקבה כמ"ס בבראשית לזאת יקרא אשה כי מאת לקחה לזאת ע"כ יעוצו וגו' ויש מזה החלוקה גם לרבים אישים ואין ברבים בזה האר לנקבות רבות כי תואר נשים מוזן שהוא מלשוני שכל הזכרים אישים ועל הנקבות נשים שהגון והשין מלשון הוא • ואישים אין מן כלל • ולבאר ענין שם איש וחשה • ואימת ראוי להקרא בזה השם הנה הוא כשיגיעו לזמן שהמה בני דעם שמחויבים במלות • ויש להם דעת וחיל לקנות ולהקנות • ומבואר שהקרא חומר טעם לשם הנקבה שנקראת אשה ועל הזכר אינו חומר טעם ומוחלט שכן ראוי להקרא להזכר בתאר איש • ולכאורה לא ידוע כמה יחולק שהזכר יבא עליו תאר איש בעצם ולא בדרך הסכמה כי בלש"ק הכל הוא בדרך החיוב לא בדרך הסכמה ובאם שהיה בדרך הסכמה לא יחוייב ההסכמה באים יותר מבאשה אבל למד שהכל הוא מדרך החיוב • ובאיש יש בו מה שיהיי שיהיה ראוי להקרא בזה • וחומר בבאור זאת • כי הנמרה חומר בסנהדרין ל"ג ע"א אין איש חלה הקב"ה שנאמר ה' איש מלחמה יעו"ש והענין שתאר איש הוא על העילה והסבה המבצר ופועל שהפעולה והתולדה ממנו הוא • וא"כ מי הוא שראוי להיות מתואר בזה השם • הוא הקב"ה שהוא עילת כל העולות וסיבת כל הסבות ומחויב הוא האדנות והבליטה וזהו שתרגם על ה' איש מלחמה מרים דלחין ויען כי כתיב בבראשית האדם ויאמר ה' נעשה אדם בצלמנו כדמותנו וענין הכלל והדמות עיקרו הוא למד שהאדם בבחינתו ומעשיו שולט בעליונים ובתחתונים בכלם מונגהים ע"י כי ה' לא על יד ימינו ולכן ע"ז הדמיון יתואר עליו בדרך השאלה תאר איש כי הוא בעילה לשלש בהנהגה ובמ"ש כל שחם תחת רגליו וזמן שפירש בנפש החיים ענין לזם והדמות ומ"ש מלאכי אלהים עולים ויורדים בו וידוע הוא • והאדם הראשון נולד בדעת והגון לשליטה הכל • ובמ"ש ויניחם בג'ע לעבדם ולשמרם ודרשו רז"ל לעבדם זו מ"ש ולשמרם זו מלות ל"ה אבל כל הנולדים עדי גיעו לכלל דעת אינו מחויב במלות כלל מה"ת וכשנעשה גדול ומחויב במלות אז מגיע שיחול עליו שם איש כי אז בא למדת השליטה הזכרת • וזהו איש ולא קטן אבל על גבר לא נדרש כך כמו שבארנו לעיל שבה לו זה השם מוזן ההריון ומחמת שהאיש הוא בזה להסתלק היות הנקבה כי היא אחת מללעותיו ומיוחדת לו ע"ד החיוב שיהיה הוא שליט בזה למד שהיה ממנו נוצרם לתכליתו ולא ידמה ענין זוג האדם לזיווגי הברואים ולכן חומר שלזאת יקרא אשה כי להאשה ג"כ יש בחירה ושליטה וכל זה מבטלה בל לה ופע"כ יעוצו בו' ודבק באשתו בו' כלומר שנין • חווג שלהם חיוב הוא ומה נמשך שיש להאיש קנין באשתו ע"י נשואין שהיה מיוחדת רק לו לבעיל ואימת יש לו זה הקנין כאשר יקרא בשם איש כמו שהיה אדם"ר בעת שלוקח אחת מללעותיו ונכנס לו האשה אשר מזה נמשך שבעוד האשה לאיש מה שאינו כך בכל הבטח"ה כי האשה מיוחדת לבעלה וזרים לא יבואו עליה אבל האיש מותר בנשים זולתה ופע"כ יקרא האיש גם בלש"ק בעל כי הוא שליט

הנה"ה

נראה לבאר בפסוק הכתוב דים בא בשאלה פרעה מי ומי ההולכים • ובאמרו יהי כן ה' עמכם כאשר אשאלה אתכם וזה פסוק ראו כי דעם נד פניכם • לא כן הגברים בו' • כי אותה אדם מבקשים בו' ע"כ כי מחויב שליטת המלך לכלי להיות להאבות להרוג ולהצד לבניהם ולבנותיהם • ואם יהרגו האב או האם לבניהם • והם שהפסג להדריכם שיתנהו בדרכם נקום ינקם האב • וזהו שאמר פרעה שאלה זה האופן לילך המדברת דרך ג' ימים מקום לא עבר איש ומלא המדבר מנהגים שרפים ועקרבים וחיות מזיקות • ולא חשב שילבו מזויינים כי איך יניחם בדרך ואולי ימדרו • ובני כלי זין הרעה מעות נד פניהם שודאי כמה ימותו ע"י המזיקין • ולכן אמר שאין זה רצון ה' • כי איך יאמר ה' לו שיעשה כך לכלי להשגיח על הפך שלח יוחנן וימותו ע"פ כצו אביהם ולאמרו אין חובה עליו אחרי שזה המה מבקשים בעצמן אבל על הפך חובה עליו לכלי להניחם שיוקו ע"י אביהם והוא מבואר • עוד יש לבאר יותר ממה ששם איש היה מחויב לו מקודם • שזה התאר הוא למד שיבואו הסוללות בסכנתו והוא העילה לנאחזו כי יש להבין איזו כוונה בנמרה ימות דף ס"ג ע"א מ"ד זאת הפסע עש מעטתי וזמר מבשרי מלמד שזה אדם על כל בהמה וחייה ולא נהקדרה דעתו עד שבה על חור • והוא פלא • עוד יש להבין במדרש בשם שאמר הקב"ה לנבראות את האדם נמלך במלאכי השרת ח"ל נעשה אדם • ח"ל אדם מה שיצו ח"ל חכמתו מרובה משלם הביא לפניו בהמה וחייה ועוף ח"ל זה מה שמו ולא היו יודעין העביר לפני האדם ח"ל מה שמו ח"ל זה שמו שור וזה שמו חמור זה שמו וזה גמל • ח"ל וזהה מה שמך ח"ל אני נאה להקראות אדם שנבראתי מן האדמה ואני מה שמי נאה לך להקרא ה' שאלה הדון אמר הקב"ה אני הוא שמי שקרא לי אדם"ר חור והעביר לפניו זונות זונות • אחר לכל יש בן זוג ולי אין בן זוג • ולאדם לא מאז עור כגדו בו' יעו"ש • ולכאורה לא נדע הפלג החכמה לקרא שם לכל ח' מהברואים • כי באיזה שם שיהיה נקרא • ולכל מין יהיה שם אחר יובן מיני הברואים איש איש למינו וע"כ שנין מעלת השם הוא שיהיה מורה על תכונתו • וא"כ באם שיש מלאכים על כל מין ומין כמו שיש על כל עשב ועשב • וזמן שגאה שפירש"י לפרק שירה שהמלאך הממונה אומר לזה למד שפ"י זה הנריאה יבא גילוי הכבוד כמו שהוא בהקרא שמציא בפרק שירה אס כן יש מלאך

בין האישים יש זה תאר לרבים "אנשים" ובתאר הרבים המורה על איזה קבוצת חלק מהחלקים קטנים מזה המין האנושי • וכשיפרד לחלקים יוכל להסתלק ג"כ איש מאשה • וימלא ג"כ הפרוד מזה שלא תהיה עוזרת לבעלה רק מנגדתו • ולכן יש תאר מחלק בין זכרים רבים • ובין נקבות רבות • לזכרים אנשים ולנקבות נשים •

עתה אבאר שם גבר עיקרו הוא על הסתגרות ומכל הברואים שבהרץ הוא המתגבר על כלם כמ"ס כל שפה בו' • ובמין האדם עלמו הזכר הוא המתגבר וכובש להאשה כמ"ס ורדו וגו' וכבשה חסר שהאיש כובש להאשה ובהכרח שמעצב בריאת העולם הוא • וניתן כח הסתגרות בזה המין האנושי ובזכר ביותר אשר הוא יקרא בעצם גבר • כי לו ניתן הגבורה להתגבר על כל הברואים למיניהם • ועל מין נקבה שפחדים • וכן בזמן ההריון כאשר אז גזר אם יהיה חלש או גבור חלק הגבורה שבמין הזכר בכלל הוא ג"כ בעת שיבוא הגזר שיהיה ההריון זכר • וזהו שמתרגם התרגום למ"ס חיוב והלילה אמר הורה גבר • ולילול די אמר אתברא גבר • ומבואר שאינו מפירש כפירש"י • שגראה מפירש"י שפירש על הפועל ההריון שהוא האב • אבל התרגום פירש על העובר הזכר • ואז בעת ההריון נקרא חיבך גבר כי טבע הסתגרות שבזה הזכר בעת ההריון יבא מדוקדק זה השם שיחול בעת ההריון ממנו וגם מבואר שפ"כ לא ראוי שיהיה זה התואר גם בנקבה שהיה נקראת גברה כי אין לה חלק בגבורה על כל • וזה התאר רק למי שלו מיוחד זה הכח להתגבר על כל מיני הנריאה כי הוא שולט גם על הנקבה ואמרו שחשב כמו בנקבה • ובטבע הנקבה להיות מנוקבת ואמרו שחשב כמו בנקבה • ובטבע הנקבה להיות מחשבי כח ובדרך השאלה יבא לחלק בגדול כאשר הוא ראוי ללכת בלבה • ולעבוד עבודה שדה וצבית בהנהגה ושליטה • ומחמת שיחולק גם הנקבות הגדולות להיות שולטות על הקטנים • האם מייסרת ומדרכת לבנה ואף שהוא זכר • גם שולטת בבית ומשרתי הבית שומעים לה • לכן יבא תאר זה בין לזכרים ובין לנקבות כמ"ס פרעה (בא) לכו נא הגברים בו' שהוא כולל בין להזכרים ובין לנקבות הגדולים והגדולות השולטים בהטף להדריכם בעבודת המקום • וכמו"ס יבא בשאלה על איזה אשה שולטת תאר גבירה •

ומחמת שתאר גבר עיקרו על הזכר יבא לו זה השם מן זמן שהורתו אמו והיה עובר בדרך אמו וגדל הוא וה' עמו • לכן לא ימועט מגבר הקטן • וגם מחמת שהשאל גם לנשים שיגיעו לגבורות שיתוארו בתאר גברים כג"ל • וכמו כן בכל אופן שבה מחמת חזק הגדולות על הילירה כמו שהמניק אין לו גבורה לילך וללמוד כחפלו וכעלתו • וכאשר נדל בל לו זה הסתגרות • לכן הברכה אשר הכין מלעדי גבר מזכרים כלם גם הנשים גם הקטנים שמחנכין אותן • ולא נמצא נוסח מיוחד לנשים אף להדיעה הסובבת שאין מזכרין כה"ס אס לא נחתיב בהן וכדעת הב"י בל"ח ס' מ"ו השיף ח' וברכת מלעדי גבר מזכרין אף הנשים והקטנים כמו שכן הוא עמא דבר •

שירת עמודי א"ש חלק א

הוא כלל בלשון חרנס וסיומא בלשון הקדש ויבואר לנו
בעז"ה ועולה מדוקדק מה ששינה החרנס שבכ"מ חרנס לבן
אדם בר אינש וליחזקאל בר אדם ודו"ק :

ומעתה אחרי באתי בעז"ה לכל חמשה שמות אדם - אנושי
גבר - איש - בן אדם - באורם והבדלם בלש"ק
עשה אבא ר' יתורגס בחרמית והנה שמות מיוחדים בארמית
רק שנים המה לאדם אינש ולגבר גבר ויחיד הוא רק
מדרך השאלה ושחופי תיבות לאדם אינש כי אנוש הוא מדריגה
הפחותה בקדש ומרמז לכללית ובחרנס הוא עליונית ממקום
שפוסק בלש"ק משם מתחיל הארמית וגבר לגבר כי הוא מורה
על התגברות ונכון שיהיה בן גם בארמית ולאנוש שהוא
שם הכללי והפחות לא נמצא בחרנס ונשאל לזה בר נש ולבן
אדם בר אינש כי אינש וגם אנוש הוא דבר וגם הוא נוקבא כי
הוא ע"ד נשתה גבורתם ע"ש לקיחה ללע ופער מדוכר וכן
בלש"ק נקראות נשים ובחרנס נשיין ומורה על תבות כח של
נשים למה שהיה רק בעלול וחלק נפרד מהזכר ופחותה במדריגה
ואנש לעומת אדם בלש"ק הנה באדם חין תאר כלל לנשים
ובאנוש יש ע"ש במספר רבים שנקראות נשים ולכן לבן אדם שהוא
מורה על חלק מהאדם הכללי שהוא גודל המעלה ואין בו תאר
זולת לא לאשה יחידה ולא לרבות חרנס בר אינש
ואנוש הוכרח לתארו ג"כ בבר מלך שבא בדור אחר הוא
בדור אנוש - והוא עכ"פ חלק מאנוש שבחרנס שהוא מורה
כמו אדם שהוא שם לכל הדורות כלם כאחד ומאנוש עד
יתוקן במקודם יבא לזה החלק תאר אנוש ולחלק נחשב בערך
הכלל כולו שהוא כל הדורות על כן חרנס לשון בר נש חלק
מהכל וגדוע עד שיש בו תבות כח לנפש וגברא החומר שהיה
הנקבה ומתחלק לרבים ולרבות והוא מבואר למבין :

ולשם "איש" כשהוא מדבר מענין שעבוד הוויג שהיה
משועבדת להזכר כשקונאה כשהגיע לדעת
וכיה ניקנית לו אז מתרגם בעל בן חרנס במקום עיקר הנחת
שם איש ואשה שהוא לענין הכל וחרנס לדא יקרא אחת
כי מבעלה נסיבא דא וכן ביאהבני אישי וכן בהמעט קחתך
אח אישי אבל בכל זולת זה הוכרח לבאול שם להזכר תאר גבר
שהוא מגבר שזה נופל בעת ההריון שיבא הגור שיהיה זכר
כ"ל וגם בזנות לוע שלא חפזו ולא דרשו נישואיו רק זכר בזנות
חרנס ואיש חין בארץ וגבר לית בארעא ואף המקום דממעטין
מאיש קטן לא מלא שם לחרנס בארמית בתאר שיויה ע"ז
כי בעל הוא רק כשהוא עכ"פ אדון לדבר שמדבר ויוכרח
לחרנס גבר כמו על גבר ומדוקדק בנע שלכל גבר הוא תאר
לכל זכר ושוב אומר ואנש לא ימחא בידיכי כל הנכנס תחת
תאר הכללי שהוא אדם שכולל איש ואשה :

וזאת

הגדה ה'

מלאך מיוחד לכל מין ומין וגבוהם עליהם - וכן נראה מתה שלהחיות ארבעה שבמרכבה יש פני נמר ואריה ושור שהוא מורה על שהמה
שלוחים להשפע חלקיה למין החיה והבהמה והעוף וא"כ למה לא ידעו המלאכים לקרוא שמות להם :

עוד ראוי להבין פשט המקרא במ"ה וילך כו' ויבא אל האדם לראות מה יקרא לו וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו * ויקרא האדם שמות
לכל הבהמה ולעוף השמים * ולכל חית השדה ולאדם לא מלא עור כנדרו ויפל כו' ע"כ והנה ממש לראות מה יקרא לו מוכרח לדרוש המדרש
שהוא בכדי שידעו המלאכים גודל הנחתו * כי לפני המקום הכל גלוי וידוע ופשוט וכן זהו שסיים לגדול ההפלה בכל שיקרא לו האדם נפש חיה
הוא שמו מכון כאמיתתו * אמנם מה הוא זה שאומר עוד ויקרא האדם כו' ובאותו הכתוב כנמו מסיים ולאדם לא מלא עור כנדרו החמיל בקריאת
השמות וסיים הנמשך מזה שנקראו שמות להם לא מלא עור והוא בדברי המדרש שאז העביר לפניו זוגות זוגות ויקרא להם מה שיש להם זוג : ואין
מובן מהו מישך שייך לקריאת השמות עוד במ"ה וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה כו' הפסיק בחיבת האדם בין לו ובין נפש חיה * וכן היה אריך
לכתוב וכל נפש חיה אשר יקרא לו האדם כו' :

ואומר שני הקדמות והנעוץ לבאור הג"ל א' מהידוע שבכלי מראה השמות יש שמות מיוחדות לפרטי הכלים שבה בדמיון מקום שמות בה מוסגר
גדול ארוך ודק ורחב קצה ומתגלגל לרוב דקותו ונקרא (ששארצוניע) * ונקרא המקום שמות בו תיבה (כל"א קאשטין) גם יש אופן קבן
שעומד בפ"ע במקום מיוחד ומוגבל ונקרא (ששייערדיל) * גם המקל המראה השמות או הכנעים נקרא (ווייער) * ולכל אלו השמות מבואר העטם *
ועכ"ז לא יורה השם משנים הראשונים שזכרתי על פעולה המפשטת ממנו בכללות כלי המראה שעות כי נקראת * כי התיבה הנקראת קאשטין יקרא
קד אף אם לא היה כלל קבוע בכלי המראה שעות למה שהוא מקום שיכנס ויוסגר בה (השפראציט) * והאופן הקטן שנקרא שטייב רעדיל הוא רק
כשעומדת קבוע במקומה ואף בזמן שלא יסובבו האופנים בכלי המראה שעות ורק עומדים מ"מ היא עומדת במקום מיוחד לה וראוי להקרא שטייב רעדיל *
מתחם שהיא עומדת כחמקום גדור הנקרא שטייב אמנם המקל הנקרא ווייער הוא שם האמת כמו שהוא פועל כאשר סובבים האופנים ופועלים בדקדוק
שיצאו בנרנן ותכלית הנראה שידוע השעה והרגע ע"י חיוון מזה המקל שהוא יראה בסבובו והלכו בו חיות מקום יהיה רגל דרובו בכל רגע ורגע *
ומעשה כאשר כל הבריאה כולה שמים וארץ וכל חוליותיהם כאחד מתם נבראו כולם ויצא לתכלית הנראה ומשולב הכל כאחד ועכ"ז יקרא המקום
מלך שהוא לעולמו בשם הויה המורה על כל הויה כלה מתם וככל סדר המשכה ביהוה שהוא הבריאה ובהויה שהוא כל גלגלי העיניים מראשית
הבריאה עד קץ כל הדורות * וביהויה שהוא התכלית הנראה מהכל לזמן החסיה ואד"ר שידע לקרא לזה השם הגדול והאורא ודאי שפשה בכל הבריאה
עליונים ותחתונים בשלום וקשורם בבריאה וזהו בהמשך הבריאה ותכלית הנמשך בכלל ובפרט ופאין נפה כ"ל הוא מתם מבשרי אחזה כו' * כי
נפשה

שליט בזה בהאשה מלך יצירת האשה חלק מהאדם לשתיהם
מוכנת לו לזה התכלית הגדול להוליד תולדות מין האנושי להמשיך
אורות הנפשות מיוצר הנשמות המתואר בחאר גוף אשר
המה מאוחזים משורשם שכלולים בשרם נשמת אד"ר אשר
ע"ז אמרו חין משיה ב"ד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף
ואומר כמה שנקרא כל מי שיש לו דבר קטני לו בתאר בעל
כמו בעל השור קני וכדומה הוא רק שאל משם האיש שנקרא
בעל לאשתו ולכן החרנס חונקלום חרנס במשפטים על בעל
אשה בעל אנתה ועל בעל השור מאריה דתורא כי בבעל
אשה הוא השם כהנחתו למה שהיה נוצרה להיות מיוחדת
לבעלה ומחמת שפ"כ הוא אדון עליה בזה לבן יקרא גם אדון
השור בזה התאר והוא מבואר :

ומחמת שטיקק שם אשה הוא להיות שנוצרה להיות
מיוחדת לאיש ותהיה קנויה לו לזה וחיתת יכולה
היה להקנות א"ש הוא כשתגיע לכלל דעת כמו חוב בעת יצירתה
ועכ"ז זה התאר ראוי להקרא כשהיה גדולה וגם אז יש לה ג"כ
בה לשלוט במעשים בעולם ומכרעת לכף זכות ולכף חוב כידוע :

וייען כי עיקר שם איש ואשה הוא להכנת הזוג והזכר
ע"כ הושאל גם לכל דבר המיוחד להיות חזקתו כמו
ביריעות וקדשים והגם שאין שייך בהם דעת גדול ודעת
קטן ומ"מ יתכן שרומזות על זוגי האדם וכמו בכרובים דכהוב
בהוא איש אל אחיו ודרשו שהיו כמעורות איש ואשה ונקרא
אחיו למעלת האהבה כמ"ס לא זו מחבבה עד שקראה אחותי
ואין להאריך בזה :

ועתה אבאר שם "בן אדם" זה מורה על חלק הפרטי
מכללות זה האדם שבארנו לעיל וכבר בארנו ששם
אדם הוא שם נכבד ולכן נקרא הנביא יחזקאל בתאר הכוח
בן אדם ושיכל החרנס שרק עליון חרנס בר אדם אבל על
הזולת חרנס בר אינש והגם שאינש הוא חרנס מאדם אבל
לאד"ר ע"ז ע"ז אף בחרנס שמו כמו שהוא בתאר אדם
לגודל ערכו שיקרא לו המקום זה השם והוא היה אז בגודל
ההשגה ואח"כ כשתמא ונעשה מחילם מהנשם בכל ד' יסודותיו
ע"י אכילת עץ הדעת המורכב מד' יסודות וקשורם בחבור טוב
ורע ונתגבר ד' קליפות שמחאדם הנביא הקודם הגיע לנבואה
מעשה מרכבה ראה רוח סערה וענן גדול ואש מתלקחת וגם לו
סביב וכמבואר בשערי אורה שהיה כערלה ג' שנים והרביעי
גנה הוא רבטי מתחלל על הקדש ומשם יבא לשון חרנס
שהוא מקום חבור לקדש ומתחלל בקדש מקודם דבר אד"ר
משותף לשון הקודש ולשון חרנס אבל כשהרביעי נאסר ע"י
חטא אד"ר לא מוזקקים המלאכים ללשון חרנס וישוין מזה
בשל"ה הקודש במלה שמורה בפירושו למה שבה לחמם עניא

מפיו שלא היה חק תוכות וסיתת תובעת משפט שרואה להנשא ע"פ חוקת היתר שנתגרשה ב"ד וגם שוב שנית הסיר ה"ד אחר ואומרת שאינה חפילה להמתין על דרישות וחקירות חדשות או ישנות ורואה לקיים כמ"ש לא לתוכו בראה כו' ואינה רואה להתענג עוד יותר שזה רב הזמן שנתענגה מהערעור באיזה כח נעכב עליה ומאי גודל דאסורא היה רמיא עליה וע"כ איני מבין מה זה שייך לקדש וכנס שזכר כת"ר וכת"ר קצ"ר לי בזה וגם לא עלה הכתב שם דאובל למקרים יפה ובערתי שמזכיר מהחלוקה בקדש למינקת המזכיר בחוספות יבמות ל"ו ע"כ ד"ה ולא בשם ר"י מאורלייגס ובש"ע אבכע"ז סי' י"ג סעיף י"ב ובכמ"ל שם וואלי כיון לענין אחר ויעניין ב"ל סי' קי"ג מזה :

ולא יתמה כבודו מה שנתעוררתי לדבר טרם ברור העדים ולהכריע במה שיש בזה ספיקות ושע"כ כתב שמדת יראת ההוראה לבחור מקודם בנקלה אולי יעלה הגב"ע לעובד אבל באמת כי אם לו שיהיה נקל לגבות גב"ע בזמן קרוב לא חרדתי מהדרה הזאת וסיתי זרזו לעשות הגב"ע כמבוקש אבל כאשר יתמהמה זמן טובא וע"ל לא ידוע עדיין כלל ואחי האשה הגיד לי שכבר נפרשה האשה ע"ש גזירת כת"ר ודואגים מאוד שלא התענגה על בעלה בסבת זאת וגם מי יודע אם יבורר מהגב"ע ואולי לא יוכרו בדקדוק מחמת רב הזמן כי ארכו הימים וכשיודע לבטל שיש לעז על הגב הקודם לנשואיה ולא עלה הצדור הגם אם לא נמצאו ממנו אחרי העיון במשך ונחיריה לו מ"מ יהיה לבו רופף ותהיה נמאסה לו וחוששין האחים שלא יעלה מזה גרושין . וגם הפרישה עצמה לזמן קשה מאוד ואומרים שלע"ע היא נפרשת מבעלה ואומרת עמאח לאי ולא מגדת לו הענין ויריאים כשיודע לו מי יודע מה שיעלה בהענין וע"כ וודאי שיש פנים לבאן ולכאן וגם אחי מיראי הוראה ביותר מחמת מעוט ערכי ובכל זאת ראייתי להאריך בזה מחמת שחובה על כל בר אורין לחזר אחר עומק הדין עד מקום שכתב שכלו מגעת ולבדל כל לדדי הספק בזה והבותר יבחר הנלמד כתבתי בצוה"ש :

שאלה

איך לכתוב שם אשה טובא בנז' כי הנה ראיתי לאיזה רבנים מסדרים שכתבו בנז' לשם אשה הנז' טובא . באלף אחר הפית אם נכון הוא כך לכתחלה ואם אינו אלא בדיעבד :

תשובה בעוה"י

הנה בנז' בשמות נשים בלות עית כתוב טובא . וכח ע"ז הגאון בעל פני גיטין בליון וז"ל בתשובה כתבתי שלפי הברת מדינתנו אין לכתוב יוד אחר הו"א רק יש לכתוב טובא בלא יוד ובאלף לכתוב וגם כתבתי שלפי הברת

הג"ה

נעשה בנז' דמות של מעלה להיות מעותד לפעול במעשיו ע"י רצון של מעלה בכל הבריאה כלה כנפש הפועל חיות וחמדה בכל האברים ושע"כ יקרא האדם בחזק נפש חיה . ולכן לא יפלא שידע לקרא שם לכל החיה והעוף בהתבוננו בדבר הנז' בפרטי הכוחות למיניהם ובמה שנתאם בו ולחכמית הגולה בהשור והחמור אם יושמר מכלאים ומהקרבנות לשור במזבח ואחילת הקרבנות . והשמייה מדם וחלב שזבה בשבת וממנו שנתבט בעורה ס"ח ומשקנן במדבר יולדוהו פרים ובפגשמים וישנה הפרות וכדומה רבות אבל המלאך הממונה עליו לא יודע רק בחלק ההוא לבד ולא בכללות הבריאה ולא פועל לבד . וזהו טעם נכון למה שנותנים רשות זה לזה במשפטים כלם כחבר ביראה לומר שירה הכוללת מלא כל הארץ כבודו . כי הוא רק משחק מעשי כלם ונחבאר טעם למה שלא ידע לקרוא שמות רק זה האדם ושקריאת השמות הוא מחמת שהוא המעביר ומשפיע לכל הכול והנמשך והחכמית כי ע"כ מחבאר הוא בדמות ובחזק איש אשר אמרו אין איש אלא הקב"ה ונחבאר ענין מה שאמר שכל על כל בהמה וחיה . והענין כאשר נאסרה לקרוא שמות החבונן בעצמותו ובכחות השפע לכל פרט מהנבראים ובהגולד משולב הוא עמם משמירת המלות ההלוי בכל אחד ובחלוקי הכחות יקרא לו שם :

הצעה ב' כאשר האדם בסבת הנז' יקרא נפש חיה שהוא המעביר לכל העולמות עליונים ותחתונים . ויש הבדל שבזוגי עליונים הכל הוא זוגים חמירים לא יסדרו חוונים תחתונים הם נפרדים ומתחברים לקיום המין ונשמת האדם שהוא זוג אדם וחיה אשר על שניהם כחבר חסיד ויקרא לה שמה אדם . המקום קרא להם כחבר בזה השם על שם נשמתם (והוא לבד מה שקרא אדם לעצמו מחמת שהוא מן האדמה) שכל זה רומז דמיון שנאה יחזקאל דמות אדם על הכסף . וזהו מעין זוג עליונים וכן נבראו זו פרזופים כללים כחבר ושיפכים להיות גם תחתונים ושיפכרו ואז זיהו המקום לקרא שמות ומפני ידע הוא כחבר החבונן למה שהוא איש משפיע לכל הכול וכל הנשפך על העביר לפניו זוגות . ודעה שאין זה ברי ולא יתכן אם לא שיערד אז יתיה אוחס גם בזה וטעם קרא לה חיה שהיא היתה אם כל מי כלומר כל הברואי מפה שהולידו היה נבכחה ואז נחקר דעתו . והכן בזה כי מתיישב הכל בצוה"י :

וזאת חזיתי שאין ידוע לכת"ר מה שהיה כאשר שלח הרב דקראו למורי דפס (זה ד' שנים קודם חזיתי פה אבל ידוע הוא דרך כלל בפה) כי אז עיקר ערעורו היה מה שהערעור נעשה שנקרא לחורה לבד ולא בחניכחו ודרשתי מדיין אחד בפה ושאילתי מה היה הערעור ואמר לי בזה"ל שכמדומה לו שהוא הערעור חתם אברהם וערער למה לא חתם גם לשם אבא ומחמת רחוק זמן לא זכור בדקדוק אבל חלילה אז מערעור חק תוכות ויהיה לפלא זה בעיני המורים ויהיה מחכו על זה הערעור ומחמת כן מתלוננים מאוד אחי האשה על הרב בקראו למה לא ערער אז זאת ואומרים אולי נחמדש זאת אח"כ ומי יודע ממה נעשה הגרר ואין להם זמן כל דברי הרב דקראו ואומרים שהוא מעליל כאשר ראה שלא מצאו דבריו מקום בעיני המורים דפס"ק ובעת הביא אחי האשה את מחבתו הראשון לפניו אמר במסל"ת בזה הלשון שכתובאויס אני החייב שכאשר הבאתי הגב"ע שהעידו והכחישו לדברי הרב דקראו שאמר בשם הסופר שהי' חק תוכות וידעתי שגם הלעז שרצה הרב הג"ל להוציא מחבטל הוא והוכחש אמרתי לאחותי שהנשא שכבר הבאתי ג"ע מתכחש לדברי המעורר והגם שכת"ר אמר שימתנו עדי יתראה פנים עם הרב דקראו אמר שאנחנו מחויבים בזה ומה להם להמתין במה שיחדש דברים עוד המעורר אשר לדעתם חפץ בעלילה לבא עליהם ומחמת שחדש ערעור שנית וכו' ולענין שורת הדין אינה מחויבת האשה להאמין לערעור כזה עד מפי עד ואף לעד ממש ד"ק מפורסם לא מחויבת להאמין ומה גם בעד מפי עד שרק קול שמועה שמע וכמו שכתב מהעד מפי עד בדקדק כלל שיהיה חק תוכות כן נשמע טעם הסיפך שהגיד עכ"פ העד הראשון בתורת עדות וגם עוד עד שני והוסר כבר גם כח הלעז וי"ק מחמת שלא בארו העדים כ"כ ואולי לא יודעים ענין חק תוכות אבל רק מפי העד הא' נשמע ובדקדק שכל הלעז כן הלך ורק ממה שזכר דברים הניכרים ענין הגרר שחתם ה'ד' ואומדנא נקראת . הגם לעומת זה יש כבר אומדנא גדולה שהגיד אחד במסל"ת אשר עמד וראה ואמר שרצה הסופר לעשות גמר החיבה לא בסוף שיטה והוזהר ע"ז והשלים עוד בשיטה שהוא ממש בדברי הרב המסדר ומי יודע אימת נעשה הגרר אחרי שבר זמן טובא משך איזה שנים עד יאל זכ הלעז והאשה כבר הותרה כי נתגרשה בנז' גם שנית הותרה כשכתב הערעור מחתי' העד בשם שאלה לחורה לבד ודאי דקדק אז הרב המעורר בהגט שהגיע לידו וכ"כ הוא מהמבואר בש"ע י"ד סי' י"ח סעיף י"ג בנזכק הסכין אף רק קודם שחיטה לבד שהגם שזריך לכתחלה בדיוקא אחר שחיטה שמה נפגמה בעור ומ"מ אם נאבד ושוב נמצא פנים דאמרינן אולי שבר עצמות ולא חדעתי :

ונחזי איך היה אם אף בעת הוציא הרב המעורר להלעז ממה ששמע שהוא רק עד מפי עד ומה גם אחרי זאת שעכ"פ הוגבה הגב"ע שאמרו שני עדים וגם זה שהוגד

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִישׁ חֶלֶק א

ללמוד היתרה לנו הנסלה מפאריז • שהיה כתוב שם פרידא פריידא בשני יודין המורה על נקודה פתח פראיידא • • • • •
וכתבתי שהוא רק שם המשתנה במבטא המדינות שבפאריז
מדברים וקוראים לכל אדם שזה השם בפח"ח ובחרים הוד •
וייכשר בדיעבדוהוא ענון גדול כמוזן אחרי שבעלה היה בפאריז
ובדיעבד דמי והשיג עלי אדמו"ר וש"כ בתשובתו שם סימן
י"ע • ופירש להרמ"א שהוא רק בלא יש שינוי בהנקודות ואותה
הנקודה עומדת נדבר בשינוי המקומות יענין בו ולא זכיתי
לסבין דבריו בזה כי הלא ברמ"א מפורש הוא שהשינוי
במדינות הוא מעגדיל מנדיל וכן ליב ליכל וכו' הכל הוא
שינוי בהנקודות ושעל כן לא שיה הכתיבה בהמדינות שבמדינות
אחת כותבין מנדיל ולא מעגדיל • וע"כ שאף לפי הכתוב
הוא בסגול ולא בפתח וע"כ כותבין צ"י •

והטעם דמכשיר הרמ"א דדיעבד נראה לפע"ד שהוא מחמת
סידוע הוא שהשינוי הוא מחמת שינוי המדינות
ולא שגשגה האיסוס שלא יש במדינה אחת שיהיה נקראת
מעגדיל וזה מנדיל • כן היה בזמן הרמ"א [ועתה שנמצא
מעגדיל ומנדיל במדינתו וודאי דפסול אף דדיעבד וק"ל]
והוא כמו בזמניו שם מרדכי ומרקוס שבמדינתו קורין
מרדכי ובאשכנז מרקוס • ובציבור א"ש במדינתו לאשכנז
ויאמר ששמו מרדכי יקראוהו כלם מרקוס ולכן השינוי הוא
מפאת המדבר הקורא או הכותב שאם הוא ממדינתו יקראו
ויכתבו רק מרדכי • והאשכנזי יקראו לפעמים אף יכתבו
מרקוס • ולכן כשנכתב בגע על מרדכי מרקוס ונכתב מקום
העמידה שהוא במדינתו מה יוכל לשפוט הקורא רק
שהכותב היה א"ש אשכנזי • ולו יהא שלא היה אשכנזי רק
שנה א"ע להחנה בזה הכתיבה כמו א"ש האשכנזי • מה לנו
בזה שיש שינוי בהסופר שלא יבין הקורא שהוא ממדינתו
וידוע שהוא ממדינת אשכנז • אבל הא"ש המגרש ידוע הוא
להקורא שנקרא במדינתו מרדכי ובאשכנז מרקוס • וכמו כן
הוא מה שמיידי בהם הרמ"א דמכשיר דדיעבד •

ולכן בענייניו באם שהיה מפורסם ששם טובא יקרא במדינה
אחרת ע"כ היה זה דומה לדוגמא דהרמ"א • ולפי
דברי אדמו"ר גם בזה פסול אבל לא לבין דעתו בזה ולא
עמדתו על כוונתו • ולפי ההקדשה נראה דדיעבד יוכשר לפי
דברי הרמ"א • אבל כאשר אין ידוע כלל להעולם (לדמי
שראה בעיני גיטין) שמשנה זה השם במדינה אחרת • וגם
לא ידמה כ"כ לפרידא פריידא שהוא באור לשמחה • ומשנה
לשון אשכנז גם על שמה שבמדינתו אומרים פריד ובמדינות
אחרות פרייד • ולכן מובן הוא לכל שזה הוא • • • • •
שמשנה"ל במדינות גם השם • אבל שם טובא שהוא באור
בלשון אשכנז לשם עוף היונה והשמחה הוד במדינתו שם
טובא הוא ממש כהשינוי בבאור עוף היונה שבתרגום ר' משה
דעסור ליונה הוא עויבע וכן הנהגה השם לאשה ככתוב ב"ש
ובמדינתו עתה על עוף היונה אומרים טוב ולא טוב כי
אין מרגישין לשם יוד • וככה הוא גם בשם האשה טובא
ונשאר הבית בסגול כי רוב השמות סיומם הוא כך כמו גאלד
שהוא באור לזהב וקוראין גאלדא גיט הוא באור לעוב וקוראין
גיטא • והוא מתפארת השם לנקבה ועכ"פ ידוע הוא לכל
ששם אשה טובא הוא כשם עוף יונה • ושע"כ נקראים בנגעו
עייביל • אבל ע"כ אינו כלל מזה הסוג ולא נקרא עוף
היונה בזה ולא ידוע מזה • ואף שבמה שמיידי הרמ"א בשם
מנדיל ומעגדיל הנה מנדיל הוא באור לשקדים וענין אחר
הוא ועכ"פ כשר דדיעבד א"ש שינה • וכמו כן אף אש ע"כ
אינו באור לעוף היונה אף אש יודין בידוע ומובן שהוא רק
שינוי במבטא מדינות שפיר יש מקום לדון בהיתרה לענין
דיעבד ומקום עיגון אכן ז"ע אש נחשב לידוע מה שיחידים
שראו בע"ג יבינו ואולי דומה לכח שם שאין ידועים בו
ביותר שהוא השם פורחא דפסול דדיעבד • ויש לחלק דהשם

הכרת מדינתו ע"כ באף אף שהעולם רגילים לכתוב טובא
בזיו באגרות ובשטרות • לפי שמהגה אבותיהם בידיהם ואין
מדקדקין כ"כ בזה שהמבטא מתחלק מוזמן לזמן • ומ"מ בעינין
יש לדקדק ע"פ הכרתו ע"כ באף ואם רגילה לחתום בזיו
כותבין כן ומן הסתם לכתולה יש לכתוב בא' ע"כ • ואם
כתב טובא בזיו כמנהג מקדם כשר דדיעבד עיי"ש עכ"ל •

ומזה שפטו המסדרים לכתוב ע"כ באף אבל עעות הוא
לפע"ד כי מבוחר בדברי עיב גיטין הנ"ל שבמדינתו
נשתנה בשני דברים • א' בין בקריאת העולם ובין בכתיבת
שטרות ואגרות והוא חסרון ה"ד שאין מבטין עוד בהרגש
יוד אחר העית וא"ו או עי"ת אף • שנית נשתנה רק
בקריאת העולם ולא בכתיבת שטרות ואגרות • והוא שבקריאה
נשתנה הט' שנכתב בנקודת קמץ ע"כ • ומאז היתה בבורק
גדול טובא ולכן מאז וכן נהוג • • • • • עתה בכתיבת שטרות
ואגרות • • • • • כותבים וא"ו אחר העית הבאה על הוראת נקודת
מלחפוס או שורוק גדול • ולפי הקריאת העולם שכן לדיד
לכתוב לכתולה הוא באף אחר העית כי האף מורה על
נקודה הקמץ •

וכן הוא מבוחר עוד במ"ב שם קודם לה"ל באות וז"ל
בסופו וז"ל ואין לחוש שיקראו גם ע"כ באף בקמץ כמו
קריאת ע"כ הרי מבוחר שבמדינתו מבטין לשם ע"כ
העית בקמץ • ונשתנה גם בענין הנקודה של עי"ת ממה
שהיה לפני כתיבת ה"ש בזמנו ובמקומו שאז היה בשורוק
גדול ועתה בקמץ •

אכן ידוע הוא שבמדינתו לא נשתנה נקודת העית בקריאה
ואין אומרים בקמץ ורק מבטין בשורוק גדול ולא נשתנה
במדינתו ממה שהיה בזמן ה"ש • וא"כ וודאי דלדיד לכתוב
כמו שהוא ב"ש בוא"ו אחר העי"ת ולא באף ואין לדמות
במדינתו כשכתוב ע"כ בא' שייכשר עכ"פ דדיעבד כמו שכתב
בעל עיב גיטין על מדינתו שכתב דדיעבד אש כתב טובא
דשאני החם דעכ"פ כתב כמו כותבין על דרך נהוג הקודם
טובא ומשנה במדינה בעל עיב גיטין קריאת העולם מהכתיבה
ולכן דדיעבד כשר כנהוג הכתיבה וידוע הוא לכל שזה השם
שנקרא ע"כ נכתב בשטרות טובא • ושכן נכתב בנגעו ושפיר
כשר דדיעבד • אבל במדינתו שלא נקרא ולא נכתב בשטרות
ואגרות ע"כ • רק יש שכותבין טובא ויש עויבא בשני
שנשתנה בשמט הכרת ה"ד נשאר ליחידים ככותבים כמו
נהוג הקודם • אבל לענין מה שהיה מאז וא"ו אחר העית לא
נשתנה כלל • ומה שהיה מקדום ומה שנכתב ונקרא עתה הכל
הוא באופן אחד • ואף יוכשר גע שיוכתב בהקריאה במדינה
אחרת באוסטרייך שאין ידוע זה רק להרואה בספר עיב גיטין
ששם נשתנה בקריאה לנקודה אחרת ואינו לא מקום הכתיבה
ואף לא מקום הכתיבה • ובמקום הכתיבה והכתיבה אין קורא
ואין כותב בשטרות ואגרות ואין חוסם • ומעולם לא היה
נקרא או נכתב זה השם בזה המקום ולא נשתנה ממה שהיה
מאז לענין נקודת העית • ולכן נראה לבאורה דשינוי גמור
הוא שיופסל אף דדיעבד •

ומה שיש לדון לדיד היתר לענין דדיעבד הוא ממ"ש הרמ"א
בסי' קכ"ט בסופו וז"ל כל כנוי שמשנה מכה לשון
הכתיבה כנון ליב לייביל כו' • או כנוי מעגדיל שיש מדברים
מעגדיל כו' הולכין אחר לשון בני אדם במדינה שנותנין בו
הגע • ואין להקפיד בזה איך נמצא השמות והכנויים כחובים
כי כל אחד כתב כפי לשון מדינתו • ולכן כו' אמנם כו'
מ"מ דדיעבד א"ש שינה באחד מאלו הדברים כשר דדיעבד
עכ"ל הרמ"א הרי דמכשיר דדיעבד בשינה וכתב כמו שהשם
הוא נקרא ונכתב במדינה אחרת •

וכבר כתבתי לאדמו"ר וש"כ הרב הגאון נ"י מוהר"ר דוד
מעביל מרא דאחרא דק"ק מינסק בעל המחבר ס'
בית דוד • והדפיס אדמו"ר לדידו בספרו הנ"ל בסימן י"ח

חבל בעיובא כלס נקראות במדינתנו טאבא וכלס נכתבות בפטרות ואגרות טובא וידוע הוא לכל כך • ולכן אין נפקותא בזה בין נקודות שות ולא שות וכשר שפיר דיעבד אחרי שידוע שכלס נכתבות כך באגרות ושטרות ושאותם טלמס נקראות טאבא ונכתב בנע כמו שכותב כלס באגרות ושטרות וא"כ לפי"ז שפיר יוכשר גם בעניינינו כשיכתב טויבא ואף שהוא רק דיעבד ולכתחלה יש לכתוב כהקריאה חבל שקשה לכתוב כהקריאה מתחת שאין אופן לברר אריכת הקול שהוא כעין חלק ארוכה ונחה :

אבר לאו כ"ע כתבו טויבא • ויש שכותבין טובא ויש טויבא וא"כ למען לנו לתפוס טויבא שזו הוא וודאי אינו כהקריאה צפי כל ורק כחלק מהכותבים אגרות • ולמען לא נכתוב כמו חלו שכותבין טובא שמתחברא שהוא גם כהקריאה ורק שמהריבין יותר וכן נראה לי שבמקום שהוא תנועה גדולה אין קץ להאריכות ומאריך הקורא כפי האורך והענין וכמו אשר להוסיף שהקורא יאריך בטעם הפזר והתלישא ונדמה כמו שאומר ח"ק ארך שמננן זו הפזר והתלישא אסאר למהוסיף • ולא יש שום אות ע"ז • ורק למען שהוא תנועה גדולה • ואף שהפזר הוא תנועה קטנה חבל הטעם יאריך להתנועה ואין לזה זכר בהמגילה • ומכש"כ בטובא שיבא הוי"ו להוראת נקודת שורוק גדול שא"ל שום אות על אריכות הקול ויקרא הקורא כנהוג בשם עוף היונה ובשם האשה הנקראת כעין זה עזב שם העוף היונה והוא ג"כ באריכות קול הברה עד ינוח בהצית וכן בשם האשה :

ורא נכון לכתוב טויבא שכיון שיש ע"פ נשים שנקראות עויביל ויש טובא וכשיראה הקורא שכתב טויבא שיכתב שיחשוב שהיה מציקרא שמה עויביל וע"י געגוע נשתנה קלת וכתב טויבא ומתמה זה אינו דומה למ"ש הע"ג בשם טאבא חס נכתב טובא שהכל הוא בלא הדגשת יו"ד :

והנה שאלתי למורי הגאון וש"כ נ"י אין יש לכתוב שם הכל במדינתנו ואמר שצריך לכתוב טובא כמו שכתבתי ואמר שהמסדרים טאבא בא' מתחת שנמשכים אחרי הכתוב בטיב גיעין • ואחיה יודעים להשיב לב לחלק מבטא מדינתנו שע"כ אינו כמו שהוא במדינה בעל טיב גיעין • אינם יודעין בטיב שמות גיעין וראויים לגערה • והחונן דעת יחננו דעת ובינה • מאתי אברהם שמואל במסור"ר יהודא זללה"ה מראשיין :

שם „דוב" חס כתבו חסר וא"ו הגם שכתב"ך נמלא רובס חסרים • מ"מ בנע יש להחמיר ליתן גפ' אחר חס לא ניסת • ואם ניסת ל"ע :

מסדר אחד בעל זכר יחוסף • הנשיג לסדר שם דוב דב חסר וי"ו וטעם שכל דוב שבמקרא המה י"ד ומהם שמונה חסרים וששה מלאים • ולריך ליתן בחר רובא :

ואמרת לו שלא עזב עשה שרצה לחדש למען התפאר בחידושו • ולמען ישנה מכל העולם ויבטח בחכמתו וחידושו ראיתו אינו כלום • כי במקרא הוא רק על דוב היער כתוב ולא על שם חס • ורק חס הוא במקרא משמות האדם • כמו בשם בנימין שרק י"ו מלאים והשאר חסרים הוא אות דעיקר הנחת שם בנימין חסר הוא והמלאים באו לדרשה באלו המקומות • וכן בסיפור ברוב מלאים החסר לדרשא כמו בעפרון שחסרון הוי"ו יורה על פחיתותו כדפירש"י בחיי שרם פסוק ע"ז • וחמיד מורה המלא על היתרון • והחסרון על חסרון וכמו שיסד הפייט מלא דפתי וחסרם שנת גאולי • וכאשר רוב חסר ומעוט מלא הוא הוראה שהיתרון הוא רק בכל הפעמים שנכתב מלא • ואמרת דרך הלצה שבאם שהיה מגרש חית הדוב להדובות יפה הוא מה שאמר חסר חבל האדם כאשר כלס כותבין וחוסתין מלא סנה בחרו במלא המורה על יחרון המעלה וקבעו כך לשם אדם חמיד רק

(ח"א) כמ

יש ב' שמות באותה מדינה • ולא בזה שלא יש כלל במדינתנו הנקראת טאבא וי"ע :

עוד יש מצבוב בזה השם שלפי הקריאה שלנו מאריבין ההברה ביותר בין עיה לבית • ונדמה קלת כמו חלק ארוכה וגנובה קודם שנסמך להצית והוא כמו שואבץ הבית דגושה מקודם נחה שנוח עליה • העיית והחלק הנדמה ומסיימין בסגול וכב' כפולה כמשפט הדגוש • ויש שגורא כמפסיק והנה הוא רק על החלק • והב' רק סגולה שואבץ • ולכן יש לעיין חס לריך לעשות ע"ז הברה בכתובה חזים אות חס ח' ואם אות אחר • וא"כ יש מקום לדון שאף חס נכתב טאבא יהיה נקרא העיית בשורוק גדול והא' יהיה נחה והסר הוא"ו ואם כתב חסר במקום שצריך להיות מלא כשר כמו שכתב בב"ש סי' קכ"ט ס"ק מ"ה :

אבל לפע"ד כל זה אינו יחי כשישפוט על זה הקורא הוא רחוק חבל כ"ע שהחלק יבא לנקודת קמן על אות הקודם • עוד שכתבת לא ינוח החלק לעולם ורק העיין ינוח כמו חס העלם יעלימו • והעיין הוא באתה להבקיאים להבדילה מן החלק הצטא אחריתא ולא נשמע כך כשאומרים טובא באריכות קול הברה הנדמה רק מעט לחלק ואף החלק ממש שנגרשת יותר לא יבא בזה השוא נח • ולכן נמנע גם לכתוב עיין שיוורם שינוח אחר העיית עוטבא • כי העיין הוא הברה אחריתא • גם כי לא יבין הקורא בזה וישפוט כהנהוג שיבא העיין על נקודת הסגול ויקרא טעבא • ולכן אין אופן לעשות סימן אות בכתב להורות על זה • הקול ואם כן לריך עיין לכאורה בזה :

ולכאורה יהיה אופן יותר טוב בזה לכתב מהמבובס הואת ולכתוב עייבא כמו שכתב בב"ש שכן היה מקדם והנה כך זה השם • ויש שכותבין כך כנהוג מקדם ויהיה עכ"פ נכתב כפי הכתיבה ע"פ הנהוג מקדם • אשר כמו כן כתב בעל טיב גיעין במדינתו שאם כתב טובא דכשר כנ"ל :

ולכאורה יבא השאלה על דברי טיב גיעין הנ"ל • דהלא בשם שרם ושרקא הובא בב"ש בשמות נשים אות ב' שלמהרש"ל והע"ז חס ניתן מעריסה שרקא פסול חף דיעבד חס כתב שרם • והב"ש הכריע שם להכשיר דיעבד היבא דאין שינוי בהנקודות כמו שרם שרקא • חבל לא בשרה שירקא שיש שינוי בהנקודות מודה דפסול חף דיעבד יעו"ש ושם שרם הוא ידוע לכל שנמשך ממנו שם שרקא שציקר הנחת השם הוא על שרם חמנו הכתובה כמה פעמים בתורה וזכרה חמיד צפי כל ויכול לעמוד הקורא יותר בזה על מקור שחולב השם לא כן בשם טובא וטאבא • שכשניתן שם טאבא מעריסה ויוכתב טובא • והוא בנקודה אחרת משורק לקמן לריך להיות פסול לכ"ע :

והיה אפשר לומר דאחרי דאין בזה רק שינוי נקודה לבד אינו דומה לשרם שירקא שרם שעריל שיש שינוי בהנקודות וגם אריכות יותר • וא"כ היה יולא לפי"ז דבמדינה אומרייך שקורין כלס טאבא והכתיבה היה טויבא שבוה יש שינוי בין בנקודה ובין מקורר לאריכות • שבעיובא נחוסף הברה יו"ד והוא בשורוק העיית ובטאבא אין הברה והרגשה יו"ד והעיית בקמן בזה פסול לכאורה חף דיעבד • ובמדינתנו שקורין טובא ויוכתב טויבא • הוא רק בשם שרם ושרקא וחלוי בפלוגתא של המהרש"ל וע"ז עס הב"ש ולהכרעה ב"ש כשר דיעבד • ועכ"פ לא לכתחלה וא"כ אין חקנה טובה כ"כ לכתוב לכתחלה טויבא • כי למען יכנס לכתחילה כמה שיש עכ"פ פלוגתא ומחלוקת הפוסקים חף לענין דיעבד ולכתחלה כ"ע מודי דלא ובי חס בשביל שמהריבין הקול נעשה לכתחלה כך לתפוס רק מה שהוא כשר אליבא דב"ש לבד • ולא למהרש"ל והע"ז והיה לריך לכאורה ב' גיעין לכתב מהמבובס באחד טובא ובשני טויבא • אמנם הנראה בטעם שהחיר בעל טיב גיעין בכתב דיעבד טויבא • הוא מתמה שלא דומה לשרם שרקא • ששם יש נשים שנקראות שרם ויש שנקראות שרקא

בשׁאומרת כך בתוך כדי דבור חל"כ נחנס אמתלה לדבריה ובר"ן בכתובות שם בשם הרשב"א ובטו"ד סי' קפ"ה בשם רמב"ן ורשב"א ובש"ע שם סעיף ג' דבראיה לובשת בגדי גדושה לא מועיל אמתלה ובתב שם הס"ך בס"ק ה' הטעם דכיון דהיה די לה הדבור ולמה עשה המעשה ע"כ אינה נאמנת אבל באי אפשר בענין אחר מהני אמתלה גם במעשה וא"כ לפי"ז בענינינו שרק אם היתה פעם אחת נשואה אף בהתגרשה סנה טוב הולכות חמיד בצגדי נשואות ח"כ מזה הטעם מהני שפיר אמתלה אף לאחכ"ד :

(ב) **ומיהו** עדיין יש לעיין כי שאני באמתלה דהסך דעוקר לחזקה מכל וכל וכמו כן אם היתה אומרת שמחמת שהיא גדולה ורבת בשנים היתה בושם לילך בהתחלות כי חרפה הוא לה ובאמת לא היתה נשואה מעולם או מחמת שהולידה וולד בזנות הלבושה ח"ע כך ודאי שהיה מהני ואפשר עוד לאחר שחלוק ענינינו מאשה שיש לה צל ולובשת בגדי נדה שזה שפיר הוי חזקה בלא אמתלה כי האמתלה לא יעלה על לב הרואה אבל אשה רבת בשנים שמוכן לעין כל שחרפה הוא לאשה באלו השנים להיות לובשת בהתחלות וזה היה לור לכל רואיה וכל כדון צנזרה למקום שאין מזכירין לה נאה לה שמתלבש בגדי נשואות וחסיר החרפה מעל פניה וחל"כ לא הוי חזקה כ"כ מראשית ובזה יתכן שאף להט"ז בס"א ח" ס"ק כ"ב דסובר דלא כהס"ך הג"ל אלא אף באי אפשר לה בדבור בלא מעשה לפי אמתלה שלה ג"כ אינה נאמנת אבל יתכן שהוא רק במקום דאמתלה לא היינו ראוין לדון מעמיתו בלתי הנדחה ונחזק כדן לנו ע"י מעשה שפסח כדון חזקה לא כן היבא דראוי לעלות על לב כל אדם שכן הגון לעשות המעשה אף אם אינו כן מחמת חרפה ובושם לא יש חזקה כלל ולא אלימא המעשה הוא מדבור לבד ויתכן אף גרושה ופחותה היא וסברה גדולה לחלק בין ילדה לזקנה וכי יתכן שפניות בת חמשים וששים שנה הלך בלבושי התחלות הגם שלא ניסת כלל לאיזה סנה זה ודאי לא מסהבר וכמו כן אף בבת יותר מבלשים:

(ג) **ואין** לומר שמחמת שרוב נשים באלו השנים המה נשואות ובשם שעד אחד לא מהימן נגד חזקה כמו כן נגד רובא אבל זה ודאי אינו כי מה צריך שרוב נשים נשואות המה אבל יש מעט הפניות והגם שלנו אין ידוע אבל היא אומרת שהיא מהמעט והמעט לא בעל רק כשמעורר ובפיר יכול אף ע"א לברר ויש לי להם סמוכין וראיות ואין זה צריך לפנינו מחמת סתירת הגמרא והפוסקים דבאומרת ח"א הייתי וגרושה אני נאמנת מחמת הפס שאמר בו' ולא מחלקין בן ילדה לזקנה לומר דזקניה היתה אסורה בלא פיה מחמת שרובא המה נשואות ולא תהא נאמנת לומר גרושה אני אבל שפיר מהימנא כי הרוב לא מצינן להמיעוט כשמחבר המיעוט ע"י מי שידע וא"כ לא נוכל לומר בהאשה הזקנה הבאה במקום לא מזכירין בלבושי נשואות להחזיקה בח"א מחמת איזה פנים לא מחמת שכלאו רוב נשואות כי בזה ודאי שיש לה נאמנות לומר שאינה ח"א והיא גרושה או אלמנה ואם מחמת שעכ"פ נתחזקה לנו מלבושיה שהיתה באיזה פעם מאז נשאת לאיש באל"כ היתה בזה העירה בלבושי התחלות כי מאין לנו זאת כי אף אם לא נשאת מעולם לאיש הגון וראוי לה ולכל מי שיש לו צהת פנים להסתר ולהחבא החרפה הגדולה הזאת אשר כלם יתנו עין בה בדבר פלאי ודאי אף שכל יתור משלשים חרפה גדולה היא כשלא ניסת מעולם ואין דומה כלל להמלכשת עומה בצגדי גדושה ומכלמא ח"ע ושלל לכבוד הוא לבושי הגדות ורק מהסברה מלכשת סנה ח"ע באלו הבגדים :

(ד) **אמנם** מחמת שהיון שבספר דמו"ר כגאון בשם"מ מ' בית דוד בס' כ"ב שזכרו כח"ר סהס הדברים ולא נחת לחלק בין ילדה לזקנה ופשוט ליה שדומה זה להחזקה נדה בשכנותיה ע"כ ראוי לחפש הסידים אחרים : והנה

רק כך ולא נמנא כלל מי שיקבע לו שם דוב לכתוב ולחתום חסר וכי האדם הוא הית השדה שימנא בו תכונותיו והכונותיו שיחויצו לקבוע לו שם בחסרון כרוב שמות החיות ופשוט הוא : גם דב חסר יתכן שכלשון חרמי יורה על הזאב בחולין ל' ע"ב סניא דיבי ופרסי' מאוס וכחוש ואפילו לזאבים : **ואף** במקום דאיכא דחומתין בוא"ו ורובא שלא בוא"ו הולכין אחר החתימה של כל אחד ואחד כמו שהוא חותם : ובזה כ"ע כתבי וחתמי בוא"ו וכך קימו וקבלו ובחרו דבוב מלא וודאי שהוא טעות לכתוב צגט חסר ויכא דכתב להמלא חסר יעויין בג"פ סי' קכ"ט ס"ק קכ"ה וז"ל ואם משפט השם מלא ובחבו חסר יראה דהגט פסול ואפילו הוא שעת הדחק דהרי כתב הר"ש בן הרשב"ץ אם כתב שם עירו ועירה בכלל כגון שבמקום חונים כתב הנם פסול וכו' ועוד היה נראה ללמד להקל דאפילו על החסרון בוא"ו אין להקפיד דיעבד ומה שהקפיד רשב"ץ בעיר חונים שכתבו חנם משום דיש עיר אחת ששמה חנם וכן כתב מהרש"ש דף ק"ג ע"ב יעויי"ש : אמנם אני חקירתי ושאיתי לאנשי חרות המערב ואמרו לי דליכא אלא עיר אחת ששמה חונים * וכיון שכן מה שפסל בו' צנזור חסרון בוא"ו דכתב המלא חסר ועיין מהרש"ש דכתב להקל על מ"ש העיר איסקופייא בלא יו"ד אחר האלף וגם עיין בתשובה מהר"י הלוי כ' להקל בשם העיר לופאנטי בלא יו"ד אחר הלמד ע"כ ומבואר מבוסה בזה אם כבר דיעבד במלא שכתבו חסר : **אכן** צנזור הגר"א סי' קכ"ט על הא דכתב הש"ע שם הילל בו' וכתב הרמ"א וכן יש לכתוב בכל כיונא בזה העפ"י

שדינו לכתוב חסר אין מוסיף אם כתבו מלא וע"א כתב הגר"א וז"ל שאין מעכבין חסרות ויתירות כמ"ש דחילצין תלמי יודין שאט"פ שאין דינו כך ועיין תוס' מגמות ל"ב ב' ד"ה כתב ע"כ * ולפענ"ד דלא דמי להא דהרשב"ץ דשאני בעיר חונים וחסם הגם שדרש שבמערב ליכא עיר חנם מ"מ הרי אמרו חיישינן לב' שירי * והגם שלא ידוע ואף מאן דסובר דל"ח לב' שירי * מ"מ היבא דיתחי הקורא שכתב חנם יאמר דע"כ דאינו העיר שבמערב ויש במזרח או בצפון או בדרום עיר אחרת דומה ובשנינו שנקראת חנם * דאל"כ למה נכתב חסר אבל בשמות אנשים כהילל וכדומה * לא סייך זה וספיר דומה לדיחהוין בו' * ובלא חשש פעות לא מוסיף חסר ויעיין בשו"ת גאוני בתרתי סי' ג' בתשובה שמהגאון ר' יוסף בעל מגיני שלמה שכתב לענין שהנכו לכתוב ע"ש החול המכונה וכתב דמתקרי הגם ששייך גם ע"ש חול דמתקרי מ"מ הרואה שינוי מהנכו * יאמר שהוא מחמת שזה שם החול לבד ניתן לו מקודם ואח"כ מחמת חולי ניתן לו שם אחר הקדש * ולכן נכתב דמתקרי וא"כ כשידע שזה המגרש אינו כן אומר וידין ציינוי השם וכמו כן יש לומר בזה שכל דובער כותבין וחומתין בוא"ו ובשיראש שהוא חסר יאמר שעכ"פ הוא שינוי השם מחולי שהדרך שבדוקין בספר ועלה כשפתחו לספר חנ"ך שם דוב החסר ולכן חותם כך ושם הראשון נשתקע ובשיראש שזה חותם בו"ו ידן בשינוי השם * או שידן שהוא זכר גם לשם זאב וע"כ הוא חסר * נאום אברהם שמואל :

תשובה

להרב המובהק חו"ב בו' מודר"ר משה ששקוד וויל

(ה) **הנה** שאלת כח"ר קרה לי כבר בשינוי קנח היינו שהיה לאשה מפולין כתב פטור מז"ד ולא היה מקוים ובבאש לפה לא אמרה מאומה ואחרי חיוה ומיס או שבוטות אמרה שהיא פנויה ונסעה להביא פטור וסביאה להג"ל ודנתי בזה לאומרת ח"א הייתי וגרושה אני דנאמנת ולדיעה הראשונה בסימן קנ"ב סעיף וא"ו אשר כתב הב"י בלשון חתום דרך פסק הלכה דנאמנת לומר גרושה אני והכוונה בכל ענין ואף בלא עסוקים בלוחו עיין ואח"כ כתב בלשון וי"א דדוקא

תשובה אין כאן מחלוקת לאשה זו ומותרת להנשא דמעשה ב"ד הוא זה מה שכתבו מקדוה שהרי אמרו נהגהש ב"ד שלנו והרי היא מותרת לכל אדם ואין זה לשון עדות ועוד כי יהודה ח"ן הוא רב שצער ומשה ח"ן הוא חכם וזקן והם הם הב"ד אשר נהגהש צפניהם ואעפ"י שכתבו בחו"ע גמורה לאו דווקא אלא לחוק הדבר כתבו כן ולא שהם עדים שהרי אמרו נהגהש ב"ד שלנו ואעפ"י דלא כתיב ביה במוחזקת תלתא וכו' סתמא דמילתא הכי הוא ולא חשבו לכתוב לפי שסמכו על סוף הלשון וחסמו חרי מגו תנא כו' וגדולה מזו אני אומר שאפילו היו עדות ממש כאשר חשבת ים להסירה ולסמוך על האומרים דעדות כוזב כסירה לפי שבין בבאה בחזקת גרושה אלא שאבד גיטא גלוי מילתא בעלמא הוא ואני בעדות כוזב אעפ"י שהוא מפי הכהם וחו דמילתא דעבדא לאגלווי לא משקרא ואי משום דלא הזכירו שם המנהג כיון שאמרו שהיא מותרת לכל אדם תו ליכא למיחש למירי עכ"ל הרדב"ז העתקתי דילמא לא נמלא אהו ובעניניו הוא העד הראשון משמע שהוא מהמסדרים כמו שכתב כי אני הייתי מהעסק בענין הזה וגם כתב אל יפלא בעיני הרואים אשר האב"ד לא בא עמה על החתום חדעו כי כמזם הטעם ומדאגה מדבר ומוזן שבידיעו והיה ג"כ באותו מעמד וכמו שכתב כך עד השני השמש ונאמן שחוס בדיעתו והיה לו טעם שלא היה יכול לבא עה"ח ומוזן הטעם קלה וא"כ אפשר ים ג"כ לדון שהוא כמעשה ב"ד וחסמו חרי מגו תלתא והם שכתב הראשון אשר אני מעיד בדבר הוא לחוק הדברים וכמו שכתב שלרואים בא השמש ונאמן מעירו עה"ח בצירוף חוסם הקהל מעירו וח"י ניכר בסאקי והכל הוא לברר ביחוד ימה שיוכל ובע"כ בחרו בהשמש להיות שלישי ולא בדון זולתו מחמת שניכר ח"י בסאקי :

וי"ט פנים לדון שהוא לשון עדות ולא דק מעשי ב"ד וכן מורה יותר חבל ממה שכתבו שהיא בדיעת הראב"ד ושלח בא עה"ה מעשה כמזם מדאגה משמע שהוא בדרך ב"ד כי עדים המעידים מה שידעו המה ובאים בכתב ביהם במקום פיהם למא יאמרו שהוא בדיעת הראב"ד וא"ע כזה :

ובאמת גם בעובדא דהרדב"ז הרבה יש פנים לדון שכלו בדרך עדות להעיד מה שגשש מעשה ב"ד שלהם והמה ראו כל המעשה ולא נבין כלל הנחת הרדב"ז שמוכיה ממ"ש נהגהש ב"ד שלנו ובבאה להחליט אם הוא חשובה מעשה ב"ד או תורת עדים ויש פנים לכאן ולכאן מי ראו להכריע ומאן ספין להכריע רק הנאון הרדב"ז בענינו ולא כמונו בעניניו ונזקק אני כזה :

והסברא שכתב הרדב"ז בסוף דמילתא דעבדא לגלויה לא משקרי שייך גם בעניניו ולבאורה תמוהים הדברים הלא רק במיתת הכעל אמרו שבמילתא דעבדא לגלויה כו' ונאמן ע"א ומפי כתב וכמו שכתב בן הרמב"ם בפ"ג מגירושין הלכה כ"ע בטעם נאמנות ע"א ועד מפי עד ומן הכתב מעשה שאפשר לעמוד על בוריו שלא מפי העד ואין העד יכול להשמע אם הדבר אמת כגון זה שהעיד שמת פלוני ועי"ש אבל בגירושין לא מהימן ע"א ועד מפי עד וכמו כן לא מהימן מפי הכתב :

והנה כבר זכר מורי הגאון נ"י בשפרו בית דוד והציאו כח"ד שחדש לחלק במילתא דעבדא לגלויה בין מקום שיתכן שיצורר ובין מקום שבידיו ודאי לברר שצמקום שבידיו ודאי לברר שפיר מהימן ע"א מהדין וזה קורא גלוי מילתא בעלמא וכתב שם שהעלה כן בתשובה והוכיח בראיות ברורות מהרמב"ם ושמוכיס לזה מהש"ס :

והנה התשובה הזאת ישנה תחת ידי כי כתבה אלי ועיקר יסודה שמיא בשם הריב"ש שהיה לו גירסא אחרת מנרסחיו ברמב"ם (פ"ד מהל' יבום וחליצה הלכה ל"א) שגרסחיו שם משא"כ בשאר עדות של חורה וגרסה הריב"ש הוא וכן הוא בשאר עדות של חורה כו' ועי"ש ומבואר שם שלכל

(ה) **והנה** מה שמחיר דעם הראשונה באבן העזר סימן קנ"ב סעיף ו"א לפרש דבריו שגרסה אינו אף לאחר זמן והמקור לזה הדיעה הוא בהרב המגיד פרק י"ב הלכה א' ונרסחיו מדברי הרב ר' יחיאל ומשמע ששוים המה אחד טעם וזהו שהביא הרב המגיד בשם ר' יחיאל כתוב בטעם הדבר דכשלאומרת א"א הייתי משמע דעכשו פנויה היא ועיין זו ובאמת כן הוא המורגל לפרש מהמת שהייתי לשון עבר הוא ולא לשון הווה ויש להבין לפי"ז מה אומר במהניחין בטעם הדבר שהוא מהמת הפה שאמר הוא הפה שהסיר הלא אף ערם שהסירה לא ידענו איסורא כי הייתי מאז קאמרה ולא עתה ולריך ליישב בעכ"פ ידענו שהיה מאז א"א והגם שאמרה הייתי כמו נהניתי מ"מ יש לפרש שנשאת מאז לאיש וממילא ע"כ באיסור על עלמא היא וכשהמרה אח"כ גרסה אני ידעין דכיונה גם על אסורא על עלמא שהיתה מאז ולא עתה וא"כ יש לומר דדוקא כזה שכתב כשפירשה אחר כדי דבור או עסק באותו ענין הגם בפירוש נחלה לנו שפוקרה בתוך כדי דבור ובאותו הדבור ובענין עלמא שהייתה הייתי מאז ולא עתה וזה שפיר מועיל אבל בעניניו שכשלאומרת אח"כ שנהגהש מאז ומה שהיתה לובשת לבנים הוא מהמת שמתא נשאת חתן מקודם בעת שראוה מלובשת כהנאאות חזקה היה לנו שנשאת לאיש ושובר לזה בתוך כדי דבור או אותו ענין שהוא ההלכה לא ידענו מבורר אף לפי פירוש עתה כי אז לא רמזה לנו דבר ע"ז ולא דומה לאומרת א"א הייתי שמפרכת שרמזה לנו בלשון עבר ועוד יש לי ארוכות כזה וגם יש עוד לחלק :

אבל למדתי מסתימת דברי הטור בסימן קנ"ב דכל גווי נאמנות להוכיח דברים ולבאר הקודם ואף אם אמרה ביום פלוני ובזמן פלוני ובמקום פלוני היה חושפו ושוב היתה אומרת שלאח"כ נהגהש שפיר נאמנת אף בלא עסקים כלל באותו ענין כי לא זוכר כלל הטור רמז בדבריו להכרח שזכר הר"ר יחיאל ובע"י בטור לא נחשורר לחלק בין דעת הטור לדעת הר"ר יחיאל והרב המגיד ומוזן שדעה הראשונה שש"ע הוא ג"כ בדעת הטור וכמו שכתלתי דעתי לעיל שילחתי לחלק בין ילדה לזקניה מחמת התימת דברים ודעת אדמו"ר הגאון בעל בית דוד נ"י כזה מבוטל מה שנתעוררתי לומר בדעת ר' יחיאל וכו' מהמת התימת הטור ויאל לנו שהוא תלוי שפיר בפלוגתא שש"ע וסדעה הראשונה בלשון סתום נשנית ודעה המחמרת נשנית בלשון וי"א ומעשה אחר שהביאה שער רחיה מב"ד רק לא נתקיים אשר קיומא דשערות רק מדרבנן הוא שומעין להמיקל וראוי לסמוך על דעה הראשונה בכו"ע ושפ"י זה דנתי להקל בעובדא שקרה לפני כו' אמנם כ"ז הוא כהיה לה כתב מב"ד ולא כן בהענין דנקטין כו' שאינו רק משנים שכל אחד מעיד לעלמו בכתובתו וחתימתו ושייך בזה מפיהם ולא מפי כתבם ותלוי זה במחלוקת הפוסקים לר"ה בתוספות יבמות ל"א ע"ב ד"ה דחזי ובע"כ ל"ע ע"ב ד"ה מחאה כל שהעדים לא אלמים וראוים להגיד מועיל אף מפי כתבם אבל להחולקים עליו אף במדבר לא אלם לא מועיל מפי כתבם וסחם כן הב"ב בח"מ ס' כ"ה סעיף י"א והרמ"א כתב דכן טובין ולא כ"ש מי שמכשירין כו' :

והנה בעין זה בתשובת הרדב"ז חלק א' ס' קס"ח וז"ל שאלם ממני ידידי על אשה מקודשת שהיתה בחזקת שהיא מגורשת אלא שאין שם עדים שראו הגירושין ואין בידה גט כי אצדה ואני עכבתי אותה מלהנשא עד שנסלה לקדוה לדעת אם היא גרושה וכתבו שם וזה נוסה הכתב ראשי אלפי ישראל וכו' ראינו להגיד ולהודיע לבת"ר בחזקת עדות גמורה אף בהחזרה הזאת היא מגורשת אשר נהגהש ב"ד שלנו והרי היא מותרת לכל אדם כשאר צנות ישראל הפנויות והמתורות בלא שום פקפוק וכו' ואתה הנה כתבת כי עדיין היא באסור כי הוא מפיהם ולא מפי כתבם ובאלו פלוגתא דרבנחא :

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִישׁ חֶלֶק א

הגדת עד במקום חזק הנה גם לפי דברי העד הוא מוֹלֵא מחזקה הראשונה לא כן במעוט ורובא שמאי דלזלינן בחר רובא הלא רק בלא ניכר ומעורב ולא אם ניכר המיעוט וא"כ גם אם חללו אין ידועה אבל להעד ידוע ומבורר המעוט וזוהי שפיר מהימן ובעז"י שלי לזה הסוכין וראיות ומבואר במקום אחר וכבר נזכר לעיל ג"כ מזה קלח ודו"ק :

והנראה כישוב דברי העורר אכן כי חזקן של חלקה הגמרא לומר שחסיס האשה נאמנת לומר נאגרשתי במקום פלוני שהוא במקום שיוכל להתגרר ואדרבה משמע ביצמיה ק"ו ע"כ דאף במעשה שהיה שכלכו עשרה בני אדם מן הקליר ונשך נחש לאחד מהם ומה ובאת אשתו והודיעה לב"ד ושלחו ומלאו בדבריה ובאותה שעה אמרו האשה שאמרה מה בעלי תנשא ומשמע שאף מעשה דקליר קודם שחדשו חכמים תקנה בעגולה לא היתה מהימנה האשה אף כמו אחיה מעשה שודדי היה יכול להתגרר כי היה בקרוב מתם ועשרה בני אדם היו הם והף בכזה רק במיתתה בעל מהימנה האשה וע"א ועד מפי עד כו' אבל בגירושין לא יב' אומן והטעם כי כן ממת חכמים להטות המדה ולא לחלק בין מקום למקום וזמן וענין כי הלוי בשכיחה שייכת ואין לזה שטור להגביל ולב"ס קודם שחזרו היה התקנה באותה מדינה וכיה הכל במדה משוערת ודווקא אחר התקנה שהקין במיתת בעל שבו דיוקא טובא ואין יחודש כעת כעין התקנות לב"ס קודם שחזרו במיתת שיהיה כך גם בגירושין ואף לב"ס קודם תקנה לא היתה נאמנת אף באותה מעשה דקליר :

ותשובת ב"ס יוכיה שאלו דווקא בבא מקליר חטים ולא מקליר שעורים הרי שגולא התקנה לא היתה מהימנה ושאני ביולא ונכנס בכותי או בא"י שבו המדה מבואר לכל בכל זמן שלא נתעלם מעיניו שיוכל לטות נאמנת כנגד וגררשא שאף הרד"ב לא אמר רק מדרך סניף כי במקום דבאמת הוא עבירה לגלוי מדין תורה עכ"פ היו ראוי שיאומן ולכן דרבנן שהשוו המדות יב' לטעות אחרי סברת לקולא ואפשר שלפן יב' לשמוך על דעת ר"ת שמייל בעדות ע"פ כתב וזוהי הוא מיושב הנהוג שוכר אדמו"ר ובעטעם דעבירה לגלוי מחמת הפאליטק שעכ"פ הנהוג שני עדים בכח ולא ע"פ האשה עצמה מחמת דילומן ע"א באסורא במילתא דעבירה לגלוי בסדרת מורי כ"י אבל ודאי שאין לחדש בזה מעלמנו לעשות תקנה חדשה בגירושין באותה מדינה כמו שהיה לב"ס קודם שחזרו במיתתה רק שזמה שמד"ת היה ראוי ליתן אומן שפיר יב' לשמוך על ר"ת וע"כ לא נוכל לומר רק בדרך זה לבד שהלא הרמב"ם בסוף פרק י"ג מגירושין כתב לשכרתו שמחמת שמייתת בעל אש הוא שקר אפשר לעמוד על דבריו לא הקפידה תורה בזה שיהא לזה ב' עדים ובכחב וגלמן אף עד אחד ועד מפי עד ומא"ת וסו"ת שם שהאמינו חכמים כו' כדי שלא תשארה בנות ישראל עגונות וכבר בארנו שהכונה שמחמת חומר א"א היה ראוי להחמיר יותר מדין חורס אלא מחמת תקנה עגונות הקילו והניחו על הדיון וא"כ במקום שלא מצינו שהקילו חכמים ראוי להחמיר יותר מבשאר אסור ומצינו שלא הקילו רק במיתת בעל ובגירושין מפורש שלא מהימן ע"א ולו שיהא שיש אופן שגם בגירושין יוכל לגלוי וגם כאשר שכל אסור מהימן ע"א במילתא דעבירה לגלוי אבל אחרי שלא נתקנה תקנה להקל הנה הוא בקודם התקנה במיתת בעל ואין נאמנות עכ"פ מלד חומר א"א א"י לא נוכל לקיים דברי הרד"ב ושכמו כן הוא סברת מורי רק שמחמת שהוא עבירה לגלוי הוא רק חששא דרבנן וע"כ נוכל לשמוך על ר"ת :

ומעתה נאמר שאף לפי דעת הגאון בעל טורי אכן נוכל ג"כ לומר שמחמת שהוא מילתא דעבירה לגלוי לא יהיה עוד אסורה מדאורייתא עכ"פ ושוב נוכל לשמוך על דעת ר"ת להקל כי הנה החסו' בכתובות כ"ב ע"ב ושם עוד בדף כ"ו ע"ב בד"ס אין יעו"ש כחבו שט"כ ב' אימרים נתגרשה וז' אומרים לא נתגרשה והבא עליה באשם חלו

שכלל עדות של אסורה בין לעדות ממון בין לעדות איסור נאמן אשה ועבד בדבר העשוי לגלות ואפשר לידע אמתית הדבר שלא מפיהם ולרר לומר מה שסיים שם הרמב"ם ע"י כענין שבארנו בסוף הלכות גירושין והוא התם בסוף גירושין הוא מחמת אדמו"ר לא דומים ממש המה התם בסוף גירושין הוא מחמת מילתא דעבירה לגלוי וזוהי במקום שיוכל ודאי להתגרר הוא גלוי מילתא בעלמא אבל משפט אחד להם וע"כ דומה הרמב"ם :

וראיותיו מש"ס חולין ס"ג ע"ב באומר של עוף פלוני טהור דנאמן ועוד מע"ז מהא דאמרין כל ת"ח שמורה וזא אש קודם מעשה שומעין לו כו' . אמר להו הרי במחל ובית דינו קיים ופירש"י שם דמילתא דעבירה לגלוי לא משקרי אינשי ומא דר"ה כ"ב ע"ב כי אמת עולא כו' ולא מביעיה עולא דגברא רבה הוא אלא אפילו אינש בעלמא נמי מהימן מ"ע כל מילתא דעבירה לגלוי לא משקרי וכחב שם ששניה הגמ' באיזה מקומות בלבן ואמר על גלוי מילתא בעלמא מילתא דעבירה לגלוי והוא באלו שבידנו ודאי לגבר כפגרה ולא יוכל להשמע והאריך בזה כנודל ורובא בינח וזוהי העלם ליישב מה שנהגים להחוס שני עדים להעיד על נפ אשה שנתגרשה בב"ד פלוני ומחמת שעתה יש פאליטק (בי דואר) ויוכל להגרר המיד וחדש לחלק זמנינו תומכים הקודמים ועפ"י יחייב דברי הרד"ב כי בענינינו מקנדיה להעיר שהיה השאלה הרי מצינו עובדים ופזים ובעבירה לגלוי בודאי כפגרה לגבר ח"ל שני עדים בדין ממש ואלא יהיה מפי הכהן וגלמן אף עד אחד ומפי הכהן ונחזק דברי אדמו"ר בראיה שהבאתי מהרד"ב :

אמנם מדי מחלוקה בזה לא נלא כי מבואר מדברי טורי אכן להגאון בעל ש"א בחידושו למ"ס ר"ס דכ"ב ע"כ בד"ס כי אמת עולא שמפרש שלא מהימן רק בקידוש לירחא שהוא עדות של חסר לא על מלא דלא פסיקא לן בזה דבחדש אלו רובא מלא וכמו דאין נאמן ע"א באחזקא אסורה כן לא נאמן במקום רובא רובא וחזקה רובא עדיף ומה דבולקך שם להבאר דמילתא דעבירה לגלוי הוא משום חומר מועדות וכחב שם שהרמב"ם לא סבר כך כי חל לעעמים בש"ס מהל' אישות דנאמן ע"א באחזקא אסורה ואין דעת כל המפרשים כן וזו הובן דבריו ומבואר דאף במקום בזה דיוכל להתגרר ביותר בנקל כי כל זה מתפרשת ממילא אחד מהבירו ושיר מעיר אימתי היתה יוהכ"פ וסוכות ואם ימלא סגוים יודרש מב"ד ע"י שליח ושיירות ועכ"ז לא מהימן ע"א וכמו כן לא מהימני שני עדים בכחב :

והנה זכינו לאורו של באורי הגר"א לח"מ וכתוב בסיומן ל' בסופה שם לקוט מכתיב וז"ל אין חילוק כו' . ר"ל אע"ג דבדבר אסור ע"א נאמן במילתא דעבירה לגלוי כמ"ס בפ"ב דר"ה כ"ב ב' כאן אין חילוק מדאבעיה להו ביצמות קי"ו ע"ב ולא פשיט מתהייתין שאין האחין נכנסין על פיה עכ"ל ומבואר דאין מפרש ב"ה כ"ב ב' ה"ל כמו שמפרש העורר אכן אלא דמחמת דעבירה לגלוי באסורא שפיר מהימן ע"א אף דבלא עבירה לגלוי לא היה מהימן כמו במקום דאיכא חזקה או רובא והוא פלוגתא בין גאון ארץ אשר כלם כאין נגדם ומי יכריע :

והנה הסברה שמתת מחמת שיראש שיתפס לשקר מצינו שאף הא"י מהימן ביולא ונכנס ומרתת חולי יותפס שנגע ביין ואף אף לו אש יב' שם שיתפס כמו (ע"ז כ"ע א') בחמריו ופועליו טענין טהרות אפילו הפליג יותר ממיל כו' ואף במקום חזקה כמו בכותי שחט ביולא ונכנס חולין ג' לאביי דיעבד ולרבה אפי' להתחלה וא"כ לכאורה למה לא יאומן ע"א במקום דיוכל להתגרר בנקל בדרישה וחקירה והיה נראש מאוד כדעת הגר"א אבל כבר כתבתי שלא בידנו להכריע בן הרים גדולים :

ואפשר לומר דטעם הגר"א דכזה שפיר מהימן ע"א כי לא שייך כלל רובא וחזקה רובא עדיף ששאי

לדדי. המחירים והגם שכבר הראיתי פנים מסבירות להחזיר מחמת בעיקר חזקה מלבישת בגדי נשואות לא נראה חזקה כ"כ בנשים גדולות וגם לדדתי מחמת שכחתי שבראש"ד לא בא בעלמו עה"ה מחמת מעט כמון ובידיעתו חתמו שיהיה זה מעשה ב"ד אבל ב"ד ז"ל וקשה להכריע מהכרעה לכמותי וגם שער מילתא דעבירה לגלוי קשה ג"כ להחליט אמינותו ויולא עכ"פ מאביר דאורייתא אבל אחרי שהסמ"ע הכריע להקל בת"ח אף לסולא מהמוחזק חו נכלל להחליט שוב לספיקא פלוגתא דרבוותא ויותר בדין ס"ס הנ"ל אף אם נאמר שיש בזה חששא אביר דאורייתא ומה גם שהדלתו פנים לומר שהחששא הוא רק באביר דרבנן ובליורף הסברות הסתעפותותי לומר שבגדולה לא היה כלל חזקה לאבירא ומה גם חיוו פנים לדין שהוא מעשה ב"ד וע"כ ראוי להחזיר להגשא וגם גם כי היה עניה ובעת הדחק :

ייען כי בארתי סיכוד ההיתר תלוי על דברי הסמ"ע הנ"ל ויש לי בזה מהעיון ולפני"ד ל"ע דבריו מאוד ויש לי בזה דרך חדש בעו"י אשר לפע"ד הוא דרך ישרה ועפ"י יולא משפט אחת דא בהיתרא אף לשיטת רש"י וסיעתו שפליגי על ר"ת אכן אין למידן מחידוש שיחדש כמוני מיעוט ערך בחכמה ובמדע ויראה מה שלא יש זכר לזה ברבותינו זללה"ם ורק נאמר בזה יקבל שכר על הדרישה שנחדש חדושי אורייתא ויקבל שכר על הפרישה כי אנו רק רחמי ליק בעקבי דברי רבותינו זללה"ם ולראות את סגדויותי נהלכה על משכנות ספרי רבותינו :

אבל זאת אומר שלא נכון להחמיר משני פנים היינו שנחמיר מחמת קושיית ושלמות על הסברות רבותינו זללה"ם ויולא לנו משאלותינו מצוכה וגם כשיראה לנו פנים מסבירות להלכה לפי מיעוט דעתיו נאמר שג"כ ראוי לפרש מזה ולבעל דעתיו כי נאמר בזה שראוי להחזיר בדרך ממ"נ אם יבועל דעתיו הרי מאלו מקום להוכיח בפנים מסבירות להיתרא ע"פ דברי הסמ"ע הנ"ל וזאת שנפשו דעתיו מחמת מה שאעורר על דברי הסמ"ע הנה כמו כן נעומת זה אבאר מה שספיר ראוי לקיים מה שהביא הסמ"ע בשם מורי הוראות להקל בת"ח בעדות בכתב ושליח ב"ד ואביר עפ"י גם בענייני יסיה הך היתרא לב"ע :

ואומר מקודם לדרך לבאר מה שחדש הסמ"ע בת"ח שלא להעריחם ליקר אבל ישלחו בכתב ידם הנה אם יש עלה זו קשה בשבועות ל' ע"כ דאיתא שם דלירצא מרבנן דידע בשבועות וזילא ליה מילתא למיזל לבי דינא דזוטר לאסבדי קמיה לא לזיל ורק באסורא אין חכמה וכן בש"ע פסק שם בסעיף ה' ומזכיר שם שגם בזמנינו יש לזה הדין ת"ח וקשה הדא למה כתב הסמ"ע שלא ראו לערוך להח"ח משמע שהיה ביכולתנו להעריחו אבל לא ראו חו יש להקשות לכאורס דאם יש עלה לשלוח בכתב למה סתם הנמרה בשבועות ואמר סתם לא לזיל ורק באפסוי אסורא מחויב ולמה לא אמר העלה שישלח בכתב ויהיה שום בין בממונה ובין באסורא :

אבל שני הקושיות הנ"ל יתורנו כאחד בעו"י שהנה בעדות לריך שני דברים אחד מפייהם ולא מהכתב ב' שצריך להעיד דווקא בפני הכ"ד ושיטת ר"ת לריך דיהיה בפני הענינים ראוי לבילה מחמת כי יכולים הכ"ד להכריחו להעיד שיעיד בפני הכ"ד ולכן אף שלא בא לפני ב"ד ולפניו רק שלח עדותו בכתב עכ"י מהני ואין לומר שספיר לא חשיב מה שיש ביכולת ב"ד להכריח בדין מה שכתב אם לא יגיד בו ראוי לבילה אם שחשוב בפני הכ"ד מה שהכתב קוראים הכ"ד לפני הכע"ד זה אינו כיון שהתורה אמרה מפייהם ולא מפי כתבם וכל עיקר מה שיועיל הכתב הוא רק מחמת ראוי לבילה ואם כן לריך שיהא ראוי להיות הגדה בפה בפני הכע"ד וזאת שאינו בזה האופן לא הוי ראוי לבילה ולא הוי שוב בכתב כלום ומה יועיל מה שהכתב יהיה בפני הכע"ד

למד (ח"א)

תלוי ולא קאי בחטאת והעד הכא עליה יהיה בחנק משום דחזקה דדייקא ומנסבא מנרג לחזקה אשת ח"ס ומה שדייקא החס הגם שאין עומד שם כלל להחזיר אבל חוששת אולי יופסלו עדי הגירוסין ע"י פסול או הזמה וזהו חששא דלא שכיחא כלל ועכ"י מבטל לחזקה ח"א והוי ספק השקול והבא עליה בחסם תלוי לבד ומה נאמר שבמקום בעבירה לגלוי ויכול להחזיר הנה בזה שייך ודאי יותר מצד חזקה דייקא ומנסבא והגם שלדעת הע"א בשאר אסורין לא עומד חזקה שחושש מחמת בעבירה לגלוי שיאומן במקום חזקה או רובא וע"כ כתב שלא מסימן העד רק על חסר חדש חלול ולא על מלא אבל שאני הסתם עכ"י כאשר נידון בספק כמו שהוא באשם חלוי צב"י וב' בגירוסין לא יאומן ומה גם שהחס הוי רובא וחזקה ורובא עדיף אבל באשם מחמת חומר שבסופה חלים חזקה דדייקא ומנסבא וכמו דחזקין שנאמנה לומר מת בעלי ואף אם הם עומד סיבורר ממילא תמיד כשיצא הבעל וע"כ תקנו חכמים שיאומן תמיד ובגירוסין לא ישתווה תמיד עכ"י היבא דשיכתי שיהיה ויבא יכול להיות מצורר ועומד להרוב סיבורר השקר כשלאומנה שבמקום שהיחס דרה עד עתה היתה מוחזקת וידועה לפניו גרושה ויש נוסעים לשם הרי עומד להחזיר מאוד ועכ"פ מדין תורה יפה חזקה דדייקא ומנסבא בזה כמו במיתה הבעל במדינת חס שהחזיק נדוד וכמו שיאומן הכותי ביוולא ונכנס דמרתה ועומד חזקה דמרתה נגד חזקה באינו זכות וספיר אין עוד רק מדרבנן לבד מחמת השוואת המדות או מהומה ח"א וספיר נכלל לסמוך על דעת ר"ת :

ומצינו בכתב הסמ"ע בסיומן כ"ח ס"ק מ"ב וז"ל וראיתי נוסחין ממורי הוראה שלא ראו לערוך הס"ח ושלחו לו לכתוב עדותו בכתב ידו ושלחו לב"ד וכן נ"ל מאחר דלר"ת וסיעתו אפילו בלא ת"ח מותר לעשות כן עכ"ל והאחר שמיקל הסמ"ע בת"ח לסמוך על ר"ה וסיעתו ואף להוליא ממון מהמוחזק מכש"כ שתקנה חכם להחזיר ראוי יותר להקל ממה שיהיה לכבוד הס"ח ובהכרח שאין דין ת"ח ממש שנפטר ללכת להעיד בעדות שהוא להפריש מאבירא (שבועות ל' ע"ב) וכאשר נוכח ח"ה להלן שאל"ה לא היה מועיל לכאורס אף לר"ת ובאריך ח"ה בזה ומה גם אם נאמר כמו שכתבו מדברי הרדב"י ומדברי מורי נ"י ועוד סמוכין מסתובב בחובות כ"ב וב"י ע"כ הנ"ל שאין עוד בזה רק אסורא מדרבנן לבד שקיל יותר ודאי מלהוליא ממון מחזקה שנוכל לסמוך על דעת ר"ת וסיעתו :

וגם כאשר אף לו נאמר שראוי לנקוט דעת ר"ת וסיעתו ומהלוקת הפוסקים וספיקא דדינא הוא מ"מ יש להקל בענייניו בדין ס"ס שאלו ברעם אחד באבן העזר ס"י קנ"ב סעיף ו"א' ונאמנה האבשה בעלמה לומר שמה שהיא מלובשת בגדי נשואה הוא מחמת שמאלו נשאת לאיש ופנייה היא באמת וכמו בא"ח הייתי וגרופה אני ואף אם הוא כדיתה הב' שם שדווקא בחוק כדי דבור נאמנה אולי בר"ח דעות בכתב מועיל ומהני ס"ס פלוגתא דרבוותא שמקילים בזה הפוסקים אבל בלא דברי הסמ"ע הנ"ל הנה משמע מהב"י והרמ"א בסיומן ק"ס סעיף א' שהכריעו דלא בר"ת שט"כ לא חששו כלל למה שיבואו בדרך שני דעות ויהיה נימ במקום שהוא מסויע להמוחזק כמו עד לפעור משבועות וכדומה וזאת שנדחה דעת ר"ת והיחס חשובה דעת יחיד לבד לו נדון עוד בס"ס וגם אף אם נאמר כהסברא מחמת שהוא מילתא דעבירה לגלויי הוי חו רק דרבנן עכ"י היה קשה להקל בדעת ר"ת באם שהב"י והרמ"א הכריעו דלא בוותיה ואף שהרדב"י כתב דמסימן בעבירה לגלויי הנה הש"א כתב בהדיא שהוא פלוגתא דרבוותא וחושב לדעת ר"ת כמו לדעה החולקת וע"כ כאשר מחמת בעבירה לגלויי יולא מאביר דאורייתא ובדרבנן שומעין להמיקל אבל אנו לריכס ליקר אחר הכרעה הב"י והרמ"א גם ברדב"י יש לדדים טובים אחרים וכונתו לסמוך שוב על

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִישׁ חֶלֶק א

יעקרו בזה ולמה לא יתקטו שהב"ד הג' יתנו מעב' ב"ד וישוין ברמב"ם פ"ד מיבוס וחליהם הל' כ"ט שכתב ח"ל גב חליהם שאנו כותבין לה אינו חלל מעשה ב"ד כו' הרי דקרי לה מעש' ב"ד וכו' שם בסל' לא כתב דמעידין עליו שלשה או שנים מן השלשה או שנים בראו החליהם ותמוז הוא לבאורם ובזכור הייתי לחק' הרמב"ם חזול לשיעוריהם בפ"ב מסנהדרין הלכה יו"ד דמדן תורה מותר אפילו לאחד לדון רק מדברי סופרים שנים שדנו אין דיניהם דין וישוין שם בב"מ בשם הרשב"א שכתב שלפ"ז יתא' הא דאכשרינן תרי בשחזובל וא"כ איפשר כמו כן כבר גם בשער חליהם אבל דחוק הוא דלמה יבשרו בזה אחרי שהחליהם הוא בג' וגם לפ"ז יחולק החירון להרמב"ם מחמת זה דשנים היו ג"כ ב"ד ולחרי"ף ורש"י מחמת הירך שחירן לחלק בין חליהם לט' כו' ובאם שנמצא דרך ואופן שיחיה עולה לבנם הוא נכון :

קשה (ב) קובצת הקטורה בס' ק"ה ס"ק וא"ו מבחנות כ"ד ב' דאיכני' להו מהו להעלות מעשרות ליוחסין ומבואר שם דא' תמי חבולה מולחא כלומר על מה שהוא כהן שפיר משלן והקשה מזה לכל השיטות בזולת ר"ת הלא היו מפי כתבם ויותר שם ליישב בדוחק וביים שם ועדיין לריך יישוב :

במ"ש (ג) שם הסור בס' כ"ח ח"ל כתב רש"י שאין העדים יכולים להעיד עדותם בכתב וישלחו אותו לב"ד כדאמרין מפיהם ולא מפי כתבם . וכן יראה מדברי הרמב"ם בכתב דין תורה שאין מקבלין עדות חלל מפי עדים . אבל מד"ם שחותבין דתי ממזנות בעדות שבשער ח"פ שאין העדים קיימים כו' אבל ר"ת הוצ' ביטלחו העדים כתבם כו' . והקשה שם הב"י מהרמב"ם פ"ט מעדות גבי אלם כתב העש' לדרך להעיד צפיו או שיחיה ראוי להעיד כו' הרי דכוכר כר"ת דצראוי להעיד ג"כ מהני . ומה שחירן שם דעדות הוא בהרמב"ם וכו' ז"ל דה"ל מי הכנים זה ברמב"ם וגם מהא דהשמיט הסור בס' ל"ה לתיבות חלו אינו ראיה דים לומר דהסור קיל' דברי הרמב"ם משום דלדון אלם אין צפיו וזהו אין פה להעיד וזה הסיוס שברמב"ם בכתוב צוטחאות בלנו או שיחיה ראוי להעיד הוא ללמוד למקום אחר בלא צאלס . ולכן באם שובל ליישב להרמב"ם וגם להסור פ"ט הנוסחא הנמצא אחת לא חפצת לנו כלל במה שמשמע הסור בס' ל"ה :

קשה (ד) למה כתב הסור בשם רש"י שאין העדים יכולים להעיד עדותם בכתב וישלחו אותו לב"ד . ולמה לא שנה לנו בקצור שאינם יכולים להעיד בכתב והיה משמע בבין הוא לפני ב"ד ובין גלות לב"ד ולא נעלם ממני שיחירן זה בדוחק שמחמת שיהיו עולים לילך פ"ט שלחו בכתב אבל אם הוא בב"ד למה לא יעיד צפיהם ומ"מ הלא יתכן ששהלו ר"ל שעדיין מללו צפיהם בקושי . ומה לו לכתוב ורואה לכתוב עדותו לפני ב"ד שלפניו וא"כ יפה הוא יותר אם היה רש"י מקל' ואומר בלא יכול להגיד עדות בכתב . וכולל זה בין ששלח בכתב ובין שהוא בב"ד ומוסר עדותו בכתב :

ונאמר בישוב כל הכל' שספיר מודה רש"י להרמב"ם דמדבר ולא אלם כסכים מעיד בכתב היה שייך הסברה דכל הראוי לבילה כו' . אבל כיון שאמרה תורה מפיהם ולא מפי כתבם לא היה חו מה בקוראין להכתב בב"ד בפני הכע"ד עדות בפניו ומה שמהויב העד מחמת לא יגיד וכו' . הנה יתכן שקודם שהוא לפני ב"ד לא חל עליו עדיין זה הלאו דאם לא יגיד כו' . ורק מלד השב' חבירה וכדומה לריך לילך לב"ד להעיד ודומה להכבוס עדותו באופן שלא הולך כלל לב"ד כמו שמערק לאנמא הסור שמאיה לדנו בסקילה . ומבטל לעשות המאוס ומונע הדין שיוזן וכמו כן מונע זה העד ובב"ק ד' כ"ה פ"ב תניא הוידע עדות ואינו מעיד פטור מדיני אדם וחייב

הכע"ד והוא פשוט וברור . ועל כן לריך לחלק זה ממנה דאמרין (ב"ק מ"ה ע"א) דאין גומרין דינו של שור חלל בפניו ובאשר בעליו ערק ליה לאנמא לא נוכל לגמור דינו ולא גובין עדות ולא אמרין שחשוב ראוי לבילה מחמת שגכרית המעריק שחובה לבטל העד ולעשות דין צדקה שבין בלא נגמר דינו עדיין ויכול לשוחבו קודם שנגמר הדין ומה שחובס על ב"ד וישראל לדין ולסקל לא חשוב ראוי לבילה וע"כ לא מושיל עוד לשלוח כתב ידו והגמרא עיקר הדין משמיטנו במזה נמשך ענין העדות וק"ל שבממונה לא מחויב הכ"ה לילך וממילא לא מהני כתיבת ידו ובאכורה מחויב ויתכן שוב גם כלי' באם שישפיק להפריש בזה מהאסור והסמ"ע מיידי בת"ח שאינו גדול מהב"ד וכו' או קטן הוא ובפיר מחויב לילך להעיד וע"כ יכולים חף להרשות להעיד בכתב גביטת ר"ת שחשוב חו ראוי לבילה כולל"ד :

אבן ז"ל לפע"ד דאחרי דהסמ"ע מודה בגל' ת"ח לא עבדינן טובא דכר"ת ואף אם העד הוא עד מסייע להמחוק למה יסונה הדין בת"ח לסקל כדעת ר"ת ואף להוליה מהמחוק ומה בכך שרואים הדיונים לכבד הכ"ח ומא' הא' דכתב הסמ"ע שכן נ"ל אחרי בגל"ה וסיעתו הוא חף בלא ת"ח כי שאני לר"ת וסיעתו שסופרים שהיו עדות ודאי צהבי אבל לא לדין דעכ"פ מידי ספק פלוגתא דרבוותא לא ינא ובפרט כי הב"י ורמ"א סתמו דלא כר"ת ואף נוכל להוליה ממון באופן שהוא ספיקא דרינא וכי בשביל הכבוד שרואים לכבד להכ"ח יאבדו ממון הנתבע שלא כדן אבל המוליה יבקם מהה"ה שיבוא להגיד עדות בפני החובע ובפס' כדן וכמ"ס המוליה מחבירו עליו הראיה ולא על ב"ד שיעשו ויחזיר בזה מדעתם ולבאורה הוא המוס' מאוד ואין מתקבל על הדעת כלל ולריך הדבר תלמוד ליישב דברי הסמ"ע ואני צער ולא אדע :

אפס לפענ"ד נראה לקיים פסק הסמ"ע ולא מעשמים רק מחמת שלפ"ד נראה לחדש בהענין דברים באשר אבאר ואדקדק מקודם באינו ענינים (א) נהקשיתי זה כשמה שנים ושאלתי להרב הגאון מוהר"ר יחזקאל הלוי ראב"ד דק"ק ווילנא זצ"ל ולהרב המאוה"ג מ' בלאל הכהן נ"ימו"ג ווילנא על הא דמשמע מדברי הרדב"ז ה"ל שגגירושין פסול לעדות מפי הכהן מהא דבמות ק"ו ע"א גבי חליהם ומיחון אמר רבא אמר ר"ה חולצין חעפ"י שאין מכירין כו' לפיכך אין כותבין חא"כ מכירין ורבא דידים כו' לפיכך כותבין כו' ופרש"י עדים הרואים החליהם ע"כ . ש"מ דמוטיל ראיה מעדים שראו וכן הוא בר"ף ורמב"ם פרק ה' יעוי"ב ותיקן ע"ז הרב הגאון מ' יחזקאל ה"ל שיש חלוק בין חליהם לגט שמחמת שבחליהם הוכרח לחכמים לעשות תקנה שיכתב בטור וע"כ כל שנים יכולים לכתוב ולא נחישב יסובו צעני ובעיני הרב המאוה"ג מוהר"ר בלאל הכהן ה"ל מחמת שמה בכך שבחליהם היה הכרח אבל ג"ל שבחליהם הוא בג' ועשו חלו הג' מעשה ב"ד ולא שייך בזה מפי כתבם כי רק ב"ד לא דנים ע"פ עדים בכתב בגזירה הכתוב כמה שגמאר ע"פ שנים עדים יקום דבר ומקיימי הדברים הם הב"ד וכן הוא פשוט ברדב"ז שבמטעם ב"ד מהני לכ"ע וכו' הייתי בק' מיינסק ושאלתי לאדמו"ר הגאון מ' דוד בעל המחבר ס' בית דוד והשיבני כמו הרב הגאון מ' יחזקאל ה"ל ועתה כשהוליה לאחר ספרו ה"ל כתב כן בשפרו בסימן כ"ב וסיפרתי אז בשו"ב ממינסק לירידי הרב המאוה"ג ר' בלאל ג"י מה שבישישים חכמה ואמרחי בטלה דעתינו לעומתם אמנם ודאי שהוא הירון לא מרווח ומסכרה יקובל הדוחק ואומר עוד חף אם נסבול הדוחק לשיטת הר"ף וסיעתו וקיימנו בשיעתייהו ששטר הוא מדין תורה אבל לשיטת הרמב"ם בפ"ג מעדות שאין לשטר מקום כלל מדין תורה רק חקנו רבנן שלא תגעול דלת בפני לוין ח"כ יחיר אסור דאורייתא חוקת אסור יבמה לשוק מחמת שחקיו חכמים בחליהם בטור והגם שלפעמים עוקרין רבנן בחקנתם לקדושין וגאמר שג"כ בזה בהכרח עקרו לקדושין שקדש או המת אבל על מה ולמה

בהספדים • ולכן כל חדושא דדין הו"ל להסמ"ע לבאר ובעטם מורי הוראה שזכר הסמ"ע וודאי שנוכל ליישב בזה :

ונחזי עוד בעדות אשה הנס לענין דרישה וחקירה הוא פלוגתא דר"ט ור' עקיבא סוף יצמות דר"ט סובר שהוא כדיני נפשות ולריך דרישה וחקירה ור' עקיבא סובר כדיני ממונות דמילא ואין לריך דרישה וחקירה • ויב לעיין איך הוא לענין עדות אשה בכתב • הנה מלך עדות להחיר אסורה לא יס נורך כלל עדות צפה דוקא וכמו דאשה נאמנת בספירת נדחה מחמת שיש בידה לעבול ואינה בחזקת רואה האם לריך בזה להנאי עדות ממון ונפשות לגבות העדות ב"ד ובירוס דווקא • כי כל תנאי עדות מדרשה וחקירה להקים דבר מפייהם ולא מפי כתבם אינו רק במה שידון בסנהדרין כגון דיני ממונות או נפשות וכן מבואר בהדיא ברמב"ם בפ"ג מעדות דבהלכה ח' כתב דאחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות דדרישה וחקירה • ובהל' ד' כתב דין תורה שאין מקבלין עדות לא כדיני ממונות ולא כדיני נפשות אלא מפי העדים כהאמר ע"פ שנים יקום דבר ע"כ מבואר שהוא רק דווקא גבי עדות ממון ונפשות • ולא בעדות אסור ולא קשה תו מידי קובית בעל קלות החשן מהא דכתובות דמעלין משטרות ליוחסין ואף שהוא מפי הכתב כי עיין העלאת ליוחסין אינה לא עדות ממון ולא עדות נפשות ובעדות אשה להחיר אסורה הים שפיר מותר ג"כ אף בכתב רק שמה נלמה גבית כהובה וע"כ הוי כדיני ממונות • ואף דגם בממונא עקרו באמת רבנן לדינא דלריך עדות בפניו • במקום לורך והכרח כמו בעדיו הולכין למדינת הים • ויש דיעות שסוברים שבעדן חמיר מהכי • וגם יש דעות שדבר מבורר מותר אף להחלה מכל מקום זה לא עקרו חכמים שיעיל עדות בכתב באלם ולכן נשתחק דבודקין לעדות (גיטין ע"א) תירצה הגמרא שהוא לעדות אשה • והוא רק על מיתת הבעל כמו עד אחד ועד מפי עד • וע"כ מותר בזה אף לאלם בכתב והגם שהיה יכול להרץ דלעדות היינו להחיר אסור כמו לומר על עבד שלו שחרס • אבל הגמרא רבוהא משמיענו שאף בעדות אשה שהוא כממונות ובממונא אין עדות לאלם בכתב • אבל בזה הקילו חכמים להאמין על מיתת הבעל אף בכתב • והוה שכתב הרמב"ם בסוף הלכות גירושין בעש"א וכו' ומפי הכתב שהוא מהקולות שהקלו חכמים ללא תשארנה עגונות • ומחמת שמועד להסדר ולא יוכל העד להכחש ועי"ש ולכן אף הנשתחק מותר לעדות אשה בכתב • אבל להיות עד על חליצה וגירושין לא מהימן האלם להעיד בכתב כי הוא כדיני ממונות שעי"כ יבא לנכות כתובתה • ושיסה ראוי להגיד צפה הוא לעכובא אף בממונא אבל לא חלמים שפיר מעידים עדי ראיה החליצה בכתובת ידם דכל זמן שהעדים יהיו חיים וקיימים ומדברים שפיר מועיל • כי עקרו רבנן לדין עדות בפניו בממונות במקום פסידא • ואין ראוי שחיה כבולה לבלי תנשא כאשר חיה במקום אחר • ולבעל ממה שכתוב לא לתסו ברהא • אשר כופין להחרר חלי שפחה כו' • וגם הענין חליצה נעשה בפרסום כמו שצריך למלוא בי חמשה • והוא מילתא דעבדא לגלוייא וחשיב כדבר מבורר שמוחר אף להחלה לגבות שלא בפני בע"ד • ליי"א שברמ"א סימן ק"ו סעיף ע' • ומה גם ליי"א שביעבד מהכי שלא בפניו • ועי"ש שפיר כותבין שנים שראו את החליצה ומועיל כל זמן שהן קיימין • ולא כשער שהקנו חכמים משום נעילת דלת שזכרו הרמב"ם ספ"ג ה"ד כמו שזכר שם בשער מועיל אף אם לא קיימים העדים • אבל לזה אין דין שער רק כמעשה ב"ד הוא ועדי ראיה מועיל עכ"פ כשהם קיימים וא"ש הא דכותבין עדים שראו החליצה • שמבאר ברש"י ברי"ף וברמב"ם שמועיל שנים • והגם ששער חליצה שאנו כותבין הוא מעשה ב"ד • ויפה יותר כי מועיל אף אם קיימים הדיינים עדי ראיה שנים הוא ג"כ בעודם בחיים וקיימים ולרש"י ורי"ף ורמב"ם בכל מחד טעם הוא ובישוב מרווח בע"ס :

וחייב כדיני שמים והתם אף בשאינו מעיד ב"ד • ואף שיסה מסתבר מאוד ששאינו הער ב"ד לא חשיב ראוי לבילה כיוון שבוה האופן שהעד אינו ב"ד בזה המעמד לא ראוי להעיד ומחמת זה העטם כתב רש"י דאין יכול לשלוח העדות בכתב כי מה שכתב יהיה שם ב"ד ולפני הבע"ד הלא אמרה התורה מפייהם וכו' וכשהוא שולח אינו ראוי לבילה וכו' • ומחמת כי הוא מילתא חדתא תפסתי אם ימלא מי אומר כך ובעו"ה"י כן הוא פשוט להגאון בעל כנסת יחזקאל בתשובה סי' פ"ב שהקשה לו דמ"ע לא יסבור רש"י הברא דראוי לבילה אין בילה מעכבת ותיקן כנ"ל מחמת שהוא שלא בפני הבע"ד • ונסתייע לזה מדברי הריב"ז במכות ובעו"ה"י יס לי ספר ריב"ז"א על מס' מכות וחפשי בו ומלאתי בפירוט בדף ו"א על הא דשלא הוה סנהדרין שומעת מפי המתורגמן ועי"ש ויש שם לדון בדעתו בדעת רש"י • אבל מבורר שמהדק בזה בכתב רש"י ז"ל ישלחו עדותם בכתב יעויין בו ולדעת כנסת יחזקאל וודאי אם היה בפני הבע"ד שפיר הוי יכולים אף לבחוב • ונפ"א ח"ס בפסוק הא דאומר הגמרא בכתובות ל' ע"ב דבאסורא מחויב העד ליקר להעד ופשוט • אבל האלם אף בפני ב"ד לא מועיל כתב שלו כי אינו ראוי לבילה מלך הגדה • והוה שהרמב"ם סובר שפיר כשיעת רש"י וכדעתם בפ"ג מעדות שמדין תורה אין מקום לשער רק אם היו העדים קיימים וחיים אבל במה שמוציא השער לב"ד אינו כלום כיון שאין העדים ב"ד ומבארים אם צפה ואם בכתב שהמה מעידים על הכתב בשער כמו שכתב בו • אבל בפ"ע מעדות גבי אלם כתב הרמב"ם שפיר בעטם האלם שהוא מחמת שצריך להעיד בפיו או שיסה ראוי להעיד בפיו • כי אינו בר עדות אף בפני ב"ד ובזה מי שהוא ראוי להעיד בפיו שפיר מעיד ופשוט שא"ש לפי הנ"ל אף לשיעת רש"י ולא קשה מידי תו על העור סי' כ"ה שכתב שהרמב"ם הוא כרש"י ולא לריך לשבש הספרים :

והנה נענין עדות בפניו הקילו חכמים בעדות ממון במקום פסידא כגון שעדיו חולים ולריבין לילך למדינת הים • ולא כן הוא בזולת זה וכמו שזכר הנסקל כשמעריק בעליו הסור לאגמא לא יכולים ב"ד כלל לגמור דינו של סור וודאי כדיני נפשות לא יוגבה עדות מעדים חולים • או הולכים למדינות הים וכדומה • ועי"ש שבממון הקילו כמו שהקילו בא"י דרישה וחקירה • ורק להחלה גובין בפניו דווקא והוא רק מחששה שבפניו יגידו יותר האמת • וע"כ כתב הרמ"א בסו' ק"י סעיף ע' שי"א דדבר הכרור שאין בו חשש כמו לוואה מקבלין אפילו שלא בפני בעל דין יעוי"ש • והוא מטעם הנ"ל שפקרו חכמים באמת בממונות לתנאי שגזרה התורה שיעידו בפניו וכמו שפקרו לדרישה וחקירה ויעיין עוד ברמ"א סעיף י"ד שהביא סי"ה ואומרים דאם נתקבל העדות שלא בפניו כשר בדיעבד יעוי"ש • והוא מטעם הנ"ל והסוברים דמעכב בדעבד הכל הוא היבא דהיה אפשר להעיד בפניו שלא נעשה כמו שחקנו חכמים שלא הקילו בלא הכרח :

ולפ"ז היה עולה נכון בהכרעה סמ"ע שהת"ח ישלחו עדותם בכתב מחמת שדיני ממונות אף לשיעת רש"י ורמב"ם דאין לשלוח עדות בכתב • הוא רק שצריך לקבל עדות בפניו כשאין עכוב מעל דין חולה או עדים חולים וכדומה • וגם בדעבד שפיר הוי עדות לדעת החולקים ואין זה רק מחששא דלכתחלה לבד שיעת רש"י ורמב"ם • גם בדבר מבורר אף להחלה מועיל • וא"כ יתכן דבת"ח דאין לחסוד לשקר שיסה לריך שיעיד בפני הבע"ד מחמת חשש רמיה וכדומה יתכן שפיר שא"ל כ"כ אף להחלה ולשיעת ר"ת וסיעתו וודאי דיכול להעיד בכתב וע"כ שפיר"ש לסמוך בזה לקבל עדות בכתב ודו"ק בזה כי עולים לפי"ז דברי הסמ"ע מלדקים רק מחמת שהוא לא פירש דברי הב"י בעור סימן ק"ח • כמו דמוכח מהא דהקשה מהרמב"ם פ"ע מעדות • וגזר דעשות סופר

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִישׁ חֶלֶק א

ועולם היחיד דלחמא דנקטינן בה מחמת הלדדים שבחננו בעזרי" ויעיין נח כבוד חורנו בכל דברי חלם. וכאשר יסכים לדעתי מותרת האשה להנשא בלי פקפוק מנחי אברהם שמואל ז"ל יהודה ז"ל :

ועל

דבר הקוביא אשר הקפיתי בדברי רש"י דפירש בטעם דר"ע שע"כ הוא הנפשות מכוס דבכל ענין הוא בהנח. שח"כ גם עדות נדה הוא כעדי נפשות כי האוכל עכל או הבא על הגדה חייב מלקות ואפשר לומר שוודאי מעיקר העדות להחיר להאשה הוא רק כעד על שחר האכורין. ובדלחמא דבנין ז' וכן היה ראוי גם בזה ז' ואחמים הקילו בע"ה ומתורה לא לריך בזה לא דו"ח ולא מפיהם דווקא. כי כל זה הוא רק מתנאי עדי ממונות ונפשות שהתורה גזרה רק בהם. ולא כן הוא בעדי האכורא וכמו שמוכר ברמב"ם פ"ג מעדות ובע"כ מעלין מסעירות ליוחסין וכמו שהארכתי ובאדתי בעזרי" לעיל והוא ברור לפע"ד. אבל מחמת חומר ח"ה החמירו רבנן בעדות אשה. ולולא שסקדו על תקנת עגונות ראוי להחמיר בה יותר האפשרי. ומ"מ לא יחמירו חכמים בלי עיין וטעם כלומר שמה שפסול בעדי גט או חליה עד חלם שאינו יכול להגיד צפוי הוא מחמת שדימוס רבנן לעדי ממונות. ומטעם שיש להם סמוכין לזה שיש בזה סרך ממון בעי"כ חגבה כחוצתה כן הוא לר"ע ולר"ע חף במיתת הבטני שבו הקילו יותר ומותר חף האלם ומ"מ דו"ח לריך כי הטילו בזה רבנן דין עדי נפשות והכל משום חומר ח"ה החמירו בעלם הכנדה. וג"כ מחמת פמך שט"כ יולא דין נפשות כדפירשתי והכל הוא רק מהומרה דרבנן באכור ערוה ובשאר חבורים לא שייך זה רק בדין תורה לבד שבחמא הוא לא ממונות ולא נפשות כי להחיר האשה חלו דעין. וילא מזה שעיקר עיין שריך בעדות אשה לא במיתת הבטל מפיהם ולא מפי הכתב הוא רק מדרבנן ומדאורייתא מעיד חף האלם בכחז ולבון וודאי דדרבנן מכל לסמוך על דעה ר"ה דהמדבר יכול להעיד בכחז וק"ו כן בנו של ק"ו ממה שהקיל הסמ"ע בממונות שיעיד הכ"ח בכחז. וזה הטעם הגון הוא להחיר אשה בעדי גירושין כהוציאן וחותמין בשטר שראו הגירושין מאחי אברהם שמואל ז"ל יהודה ז"ל סראסין :

מערכה א

פה ידובר מהיחר שלוח גט ע"י פאלט הנסוג עפ"י מהיריס גדולי חקרי לב שסקדו לתקנת עגונם וכדורו קך הצעל עומד במקומו ומוכר גט לשליח הולכה ובשרשאה ובעדים ובקיום צ"ד שבחורו מקום וממניכו לעשות שליח בחריקאי (ואף ע"י פאלט לשליח שבמקום אחר זה לא נבחר בהתכונות המהירים אבל כן נראה ראוי לפע"ד) ושליח שליח עד מאה שלוחים. וזה השליח אומר צ"ד שם בפני נכתב ובפני נחתם וממה לפני הצ"ד הג"ל לשליח ח"כ הודיע לו בשמו ושם אביו שהוא במקום האשה ומאשרף הרשאה שניה מקוימת מצ"ד הג"ל. ונשלח הכל ע"י כי דובר הנקרא פאלט וכשיגיע ליד שליח השני אומר שם צ"ד שבמקום האשה שליח צ"ד חלו ומוכר להאשה והתעורר בזה שיש לי מהעיון בזה ואחלק דברי לשלשה ומכבד אבקם העזר :

חלק

א' בדבר שהצ"י סימן קמ"א סעיף ל"ה הכריע להקל לשלוח גט על ידי כותי ולמנות לשליח בכחז מפני שהכותי אינו עושה אלא מעשה קוף בעלמא. והוא דלא כב"ה שסמחמיר ופוסל מליחן גט כזה. אבל הרמ"ם וסר"ן והעטור חלקו עליו וסמ"ח שם חושש לסכנת כה"ג. וכחז שלא ראה מוכנין כה"ג והחמירם בחשבוניותם בחרו בדעת הצ"י ולהקל במקום עינין לשלוח על ידי הכי דוהר כנ"ל. ולפי"ד אבאר שלא ראוי לסתור דברי הרמ"א ואפרש באור נכון ואמיתי בעזרי" בדברי צה"ג שיתיישב חמיתה רמ"ם והעטור וסר"ן. ומכל מקום יעלה לפ"ו דשילוח על ידי הכי דוהר קילא

עוד

יש לבאר כי הנה המכנה למלך פ' י"ג מגירושין הלכה כ"ח הציא בשם הרמב"ם בסותר לדידים בסיומן קמ"ג דפסקו הגאונים דאין בודקין עדי אשה בדרישה וחקירה דלדידי ממונות מדמין להו. וכ"ה לכל דיני קדושין וגירושין אבל בסיומן רס"ו כתב דאף למ"ד דעדי נשים בעו דרישה וחקירה. היינו עדי מיתת הבטל אבל בעדי גיטין וקדושין לכ"ע לא בעי דרישה וחקירה ע"כ :

ולבאורה

היה מקום לדייק מהרמב"ם הדיפוק משני החופנים. אלא שגם למחן דכוצר דלח צעי דרישה וחקירה הוא רק במיתת הבטל שטומד להתבדר מעממו כשיצא הבטל אבל לא בגירושין וכמו שלא מסימן ע"ה בגירושין כי הרמב"ם שם הלכה כ"ע השוה כאלהת עד מפי עד ודרישה וחקירה ועד בכחז ובכולם כתב הטעם מהמת שהוא דבר שאפשר לעמוד על בריו שלא מפי העד ואין העד יכול להשמע ומשמע דבמקום שאין טומד להתבדר כ"כ כמו בגירושין. ומה גם בקדושין שאם לא אמר שפלוני קדם לפלונית בפניו. מי יכחיש ומתחמא שלא התעורר מחומה סמ"מ על דברי הרמב"ם :

וליישב

לדברי הרמב"ם נאמר שבחמא מלד עלם העדות לא יש לורך בשני אלה דרישה וחקירה ומפיהם כי דרישה וחקירה ומפי העדים הכל הוא רק הנאים דיני ממונות ונפשות. ובאכורא לא שייך זה אבל כא לריך ב' עדים זה שפיר שייך באכורא דלחמא חבורא ואין בידו. ומה גם בדבר שבערוה לריך דווקא ב' עדים כשרים אשם שמחמת חומר היה ראוי לחכמים להחמיר בזה כמו דיני נפשות וזה הפירוש הנכון בזה שחומר הגמרא דר"ע כוצר כיון דקא שרינן ח"ה לעלמא כדיני נפשות דמי. כלומר ראוי להחמיר שיכא בזה כל תנאי דיני עדי נפשות (ורש"י פירש שם דהבא על ח"ה בחנק וקשה עוצא לפ"ו בעד המעיד על עכל שחורס חרומתו יהיה ג"כ כדיני נפשות שהעובר במזיד והתארה לוקה. וכן עד ספירה נדה ומקרא מלא נאמר ובהפרה לה לעלמה ולע"ג לפע"ד). אבל ר"ע סובר דמחמת תקנת עגונות לא הוטל זה החומר. ורק די במה שהוטל משפט דיני ממונות מחמת שיש טע"כ בזה שנגוע לזה המעשה עלמה לגבות כחוצתה. ואחרי שבעלו חכמים בממונות דין דרישה וחקירה לא יש בעדות נשים זה החומר מדרישה וחקירה וקס אדינא שבחמא הוא רק כעד באכורא שאין שייך דין דרישה וחקירה ודין מפיהם ולא מפי כתבם. והנה הגם שאלד עלמא לא שייך אבל טכ"פ נחתו בזה חומר דין ממונות ופסול האלם להעיד אש לא במיתת הבטל שזה הוה חף עד מפי עד ובמסל"ת. ולהעיד צריא ולא חלם בכחז שפיר הוא ראוי לבילה. והגם שהוא שלא בפני בעל דין אבל כי גם בממונה בעלו בחמא לדין עדות בפניו שע"כ במקום פסידא או בעינין מבורר לאיזה דיעות. או דיעוד לאיזה דעות אין קפידא. ומכש"כ בעדות אשה שרק לגזירת הכתוב הוא לבד שהוטל זה דין ממונות. ופשוט הוא שע"כ כותבין ב' עדים שראו החליה ומועיל שפיר כשהעדים קיימים. והגם שלא יהיה כדיני צ"ד כמו שהארכתי ובארנו מילתא בטעמא בעז"ס. וכמו שפסקו כן רש"י וסר"ק וסמ"מ כו'. ומעתה גם בגירושין לא נלך מפיהם דווקא ולא חף בראוים להגיד צפיהם ומעידים בשטר שפיר מהני כ"ו שהמה בחיים ומעמידים איהם בחזקת חיים כמבואר בגיטין דף ע"א. ומועיל שפיר חף לרש"י ורמב"ם ועדיף זה ממה שכתב הסמ"ע בת"ח בממונה שמעידים בכחז ושולחים. כי בעדות אשה בחמא הוא רק על עדותו באכורא ומדרבנן לבד הוטל דין חומר ממונות. וודאי ששייך יותר לסמוך על שיטת ר"ת. הגם אש סיה בגדר פלוגתא דרבוותא לבד ולאזה טעם נקל בממונות עלמם. ומה גם שבארנו אשר לשיטת רש"י הוא לא לעכובא ורק לכתחילה בעלמא. ובפרע במקום מניעת פריה ורביה שמסחרין לחלי שפחה כי במקום פסידא הקלו רבנן חף בממונה גופא

יש לסמוך על דברי הר"ש ור"ן • והחיר בעל אמונת שמואל בעובדא דידים שבא בכתב אבל ע"י ישראל • והמרי"ט הוסיף שבמקום עיגון יש לסמוך על ר"ח ור"א"ש דגם ע"י אינו יהודי יש להחיר • וכמו שכתבו שכן נהגו באשכנז וצרפת • וכן כתב אמונת שמואל בשם הרדב"ז שסמוך על הר"ח ור"א"ש ור"ן והגהת אשרי בשם ראב"ה ואביו רבינו יואל והרדב"ז כתב שאין לבו נוקפו בזה ע"כ :

(ב) ואומר מי אכני לערוך מערכה בפרט הזה • ובכל זאת החורה היא נתנה במדבר מקום הפקר שרשות לכל אחד לעיין בה • ובאש שנידון בזה מחמת שיש גאונים גדולים המחירים הר"ש ור"ן והעיוטור וראב"ה בראשונים וכן מאחרונים שהזכירם בתשובת מהרי"ם כנ"ל • לעומת זה מי זוטרי כמה הכ"ג שכל דבריו דברי קבלה • וכתב בשם רב חנינא גאון שהוא כתב בשם רבנן בחראי • והרמ"א שבגמ"א חנן פסקין הלכה כמותו ואחר מהגיו חנן נמשכין בכ"מ • והוא חשב לדעת גדולי הראשונים הנ"ל • וכתב דלא ראה נוסחים כהמקילין ואין ספק דלא כתב כך משום שמהגין תמיד למנות שליח בפניו דלמה ימנו לשליח בכתב וע"י כותי ולא ראינו כזה אין מציאין ממנו ראיה כלל • אלא דכוונתו דאף באין אופן למנות שליח בפניו • כי הוא במקום רחוק ואין אופן להשיג שליח שילך לשם • ואם היה אופן למנות שליח במקום האשה ושלא בפניו היה מקום נקל לגרש ע"כ • וגמגמין מזה ולא חוששין מעולם לחקת הענוה • ונוהגים היפך המנהג שכתבו ר"ח ור"א"ש שהיו אז באשכנז וספרד ובדור האחרון חששו לדעת בה"ג והראשונים הנ"ל • והנהגה בטעם המחמיר האחרונים שהקילו נגד דעת הרמ"א • הוא מחמת שמסחר לבו בעמיהו של הר"ש ור"ן • ולכן בתשובת מהרי"ם הנ"ל ובתש' אמונת שמואל לא כתב בזה חידוש טעם וראיה להמחירין הר"ש ור"ן נגד דעת בה"ג והראשונים הנ"ל כי מספיק מ"ש הר"ש ור"ן בעצמים חוקים שאין לר"ך עוד סעד אחר אבל אני אומר אדרבה מחמת גודל פשיטות סתירהם לדברי בה"ג והמחמיר גדולה מטענת הר"ש ור"ן והעיוטור עד שיעיד זאת כי לא נדע כלל יסוד דברי בה"ג והראשונים ואין שיהיה כ"כ זרים באין מבין ופותר עד שאין שום החלטה הבנה בדברי בה"ג וח"כ לא נוכל כלל לדון להקל נגדם דכל זמן שלא נבוא על אמינות הכוונה כי רק אחרי כן אז נחכים אבל לא קודם וזה לבד מספיק לטעם המנהג של הרמ"א בבחר להחמיר ולחוש לדעת בה"ג ורבנן בחראי :

(ג) הנה בשו"ת טהרה מהג' ר"ש קלוגער בקונטרס שקראו חיקון עולם חסד לפרש לדברי בה"ג בדרך דחוק ורחוק ולא מתקבל על דעת לב מבין • וזה הוא סבה שהמליץ ע"כ להקל נגד דעת בה"ג ור"ח ורבנן בחראי ומחמת שכל דבריו בזה קשים לקבלם וקשה לבאר אקראי מזה רק איזו הערות ארשום למטה בהגה"ה בעוה"י (א) :

ולפער נראה נכון לחדש דרך ישר וברור בכוונת בה"ג בשם ר"ח ורבנן בחראי ואציא מקודם למ"ש הר"ן בשם

קילא משילות על ידי הסם כותי ושי"ל שבוז אף הרמ"א מודה שמוחר :

חלק ב' אבאר כמה מהמחירים הקילו אף כשאין ניכר לנו חתימה העדים והדיינים וסומכים על קיום ב"ד שבהרשאות ועל הרמ"א סוף סימן קמ"ב בשם החשב"ן ובנו הרשב"ם שהקילו בשלא חתם השליח בפ"ג ובפ"ג ובהגט יש קיום ב"ד • ואין ניכר לנו חתימה דיינים • ובזה יש לפענ"ד הרבה מהעיון כי החולקים על החשב"ן רבים הם וגדולי האחרונים לא סמכו ע"ז כלל • ובעיקר דברי החשב"ן התעורר לבארו באר היטב ושלפי הפסק וההלכה שבחו"מ סי' מ"ו לא נוכל כלל לסמוך על סדרת החשב"ן כי אינו עולה לשיטת פסק השו"ע שם ואבאר שמחמת כן יובן להמעין בצאורי הגר"א שחדש בזה מקור וסדרה מהתוס' אשר החשב"ן לא סבירא ליה כלל זה • ומ"מ יעלה שפיר ג"כ לדין • אבל אחתה שאך שיהיה לא שייך רק לעיין קיום הגט לבד שהאמינו חכמים לשליח שיחמר בפ"ג ובפ"ג • אבל בעניניו שלבד קיום הגט • הנה עיקר בליחות השני לא ידענו רק מההרשאה השניה ובלא קיום אין סדרה להחיר וזהו ל"ע מאוד על המחמירים :

חלק ג' מה שיש מהעיון שכל עיקר יסוד היסוד דין הרמ"א סוף סי' קמ"ב הנ"ל הוא מה שקיום שטרות הוא רק מדברנן וזהו שפיר כן הסם אבל בעניניו יש מקום גדול לדון שהקיום בזה הוא מה"ת ונסתר כל היסוד מעיקרו ואף שגם שבוז נחשורו המחמירים ולידדו בזה בסדרת היסוד אבל לפ"ד יש בזה הרבה מהעיון ויקשה מאוד היסוד בזה :

חלק ה' ידובר בזה מהמבואר בש"ע סימן קמ"א סעיף ל"ה משלות גט ע"י כותי וממנה לשליח בכתב ב' דעות בזה ב"י ורמ"א והוא דדעת בה"ג בשם רבנן בחראי פוסלין מליחן גט כנ"ל • והר"א"ש ור"ן והעיוטור תמכו מאוד על סדרת בה"ג ומכשירין ואבאר בעוה"י לסדרת בה"ג אשר יאמר עליו כי הוא זה • וע"פ זה אדון בשלות ע"י הכי דואר הנקרא פאלע :

(א) הנה בב"י לטור סימן קמ"אובש"ע הוא בשעיף ל"ה הובא שני דיעות בדן שליח גט ע"י כותי וממנה שליח בכתב בה"ג בשם רב חנינא גאון בבבא רבתי ובשם רבנן בחראי פוסלין מליחן גט כנ"ל והמחמיר כותיהו הרמ"א בסימן הנ"ל שם • וכתב שלא ראה נוסחין להקל אבל הר"א"ש ור"ן והעיוטור תמכו על בה"ג בשם גאונים הנ"ל • ומביאם הב"י בטור שם והבשורוהו ופסק כן העור והב"י שם • ונעם אחר זה המחמירין לשלות ע"י כי דואר במקום עיגון דלא לחוש להרמ"א ולמנהג שכתב כנ"ל מחמת דחמיהת הר"א"ש ור"ן והעיוטור על בה"ג חוקים מאוד • ואין פותר לדברי בה"ג בשם הגאונים הנ"ל שיהיה פתרון מתקבל ונכון ויעוין בחשבות מהרי"ם סי' ל"ג דכתב דפשוט שבמקום עיגון אין לחוש להרמ"א ושכן כתב בחשבות אמונת שמואל סימן יו"ד דבמקום עיגון

(א) בחקון עולם מהג' ר"ש קלוגער כתב לנדר להחירא דאף דהבי דואר הוא אינו יהודי מ"מ יש לו דין שליח מחמת דאמריק לעיין אין שליח לד"ע דחזר דע"כ מוחיב זה הוי שליח לד"ע • וכמו כן גם לענין דממעטין לאו בני ברית משליחות הוא דווקא אם אינו בע"כ אבל אם בע"כ מועיל דחזר הוי כ"כ לאו בני ברית אבל משום שבע"כ מוחיבין ביה והוי שליח וכן בהנחה על כי דואר אינו חלו ברטון הטעם והמוליד אלא בע"כ מחוק המלך מניחין ומחוייב להוליכו יעוין בו • ולפע"ד תמוה הדמיון דהחזר הוא רשותו של בעל החזר והוא הוי בן ברית • גם החזר אינו בגדר כלל בחירי ורצוני והאי כי דואר הוא בחירי ובזר בכך מנצחו להיות עובד בני דואר וגם אם יעבור חוק עושה יעשה לבד גם החזר דנייד אינו שליח רק בכחות והאי כי דואר מהלך הוא • עוד מבאר שם לדברי בה"ג: במ"ס דהלכה כר"א דעדי מסירה כתי' דכמו דקיי"ל בר"ם דבשמות מובהקים דנכדים לא גזיקין דילמא אחי למסמך עלייהו משום דניכר שהמה נכרים וכמו כן גם בזה ניכר שהוא א"י ואינו בר שליחות ולא אחי למסעי שהוא שליח ע"כ • וקשה שלפירושו למה הוצרך בה"ג לסיים לזה דקיי"ל בר"א דרק הסם מחמת שלא יסמכו על עדי החתימה שניכר שהמה ח"י ויוחן בעדי מסירה • והוא ע"פ שיפת ר"א דעדי מסירה כתי' אבל מה נפקא מזה לענין ח"י דאינו שליח • וע"י חזק דה"ק דכיון דעדי מסירה כתי' לא יסמך ליתן בב"ד ויש לחוש לפעוה אבל אם לא עדי מסירה כתי' • ויוחן בב"ד לנ"ד עוין לא חיישינן ומחמת שלא ייתן בב"ד לן אומר בה"ג לכחלה שלא לשלות ע"י ח"י ולמנות על ידי שליח בכתב וכתב שרק אם נשאת לא חלף ע"כ • ויפלא על באור מאמר זה בה"ג דבה"ג נקם כמו שהוא במגמל לענין דברי ר"ש דמיקל מחמת שירד לשיפת דר"א וכוונת בה"ג כמו כן להקל בשליח ע"י ח"י מחמת דקיי"ל בר"א ודלא כמו שרצה לפרש דלחומרא קאמר ובעיקר דבריו אין הכנה דמאי חלו זה בר"א דעדי מסירה כתי' שלפ"ו לא ייתן בב"ד דלאו לנ"מ דעדי חתימה כתי' זריך דווקא נתינה בב"ד כללו ש"ד אין בביאורו ענין ודו"ק :

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִשׁ חֶלֶק א

בשם ב"ג הכ"ל ומ"ש הר"ש והעמוד בתמיכותם ומה"כ
אפרשו בעזרי"ל לנכון אשר יאמר עליו כי הוא זה :

כתב הר"ן בספ"ז דניטין וז"ל כחצ ב"ג צנו רבנן קמיה
דרב חנינא גאון בכל רבתי דא"י לא היו שליח
לקבל את הגט ולהוליך את הגט . מהו למיכרתי בחד מנא
ומימר לא"י אמנו האי מנא לישראל פלוגי ולתביא לאתתיה
ואמר לבו רבנן לא ונתן בידה או ביד שלוחה אב"י לא
דבעין דכי נפיק מידה דבעל לידא דאתתא או לידא דשליח
ישראל דקאי במקום בעל או לידא דשליח קבלה דשווייה
אתתא גופא דקאי במקום אתתא גופא אב"י לא
ורבנן דהשתא אמרי אפ"ג דאתתא א"י לגיטא אי יב"י
לישראל והוא ישראל יב"י לאתתיה בעדי מסירה לכתתיה
לא מנסבין לה ממוס דכושי לאו בן ברית הוא (ואף אינם
יהודים שבזמננו אינם בתורת גירושין שלנו) ואי אנסבא
לא משקינן לה ממוס דר"ש דחנן ר"ש אומר כולם כשרים .
ואמר ר' זירא ירד ר"ש לביטחיה דר"א דאמר עדי מסירה
ברתי וקיי"ל כר"א ע"כ . וכחצ הר"ן ע"ז ולא ידעתי מאי
שיטת דר"א הכא . והר"ש כחצ על דברי ב"ג הכ"ל ודבריו
חימא דודאי אם עשה הבעל את הא"י שליח ואף שמינה
הוא את הישראל במקומו הוי פסול דאין שליחות לא"י וגם
אינו בר כריתות אבל הכא כיון דלא עשה הכושי אלא מעשה
קוף בעלמא ומינה הבעל ככתבו את ישראל שבאותו מקום
שליח למא יפסל הגט וכן נוהגים באשכנז ע"כ . וה"ה הביא
בשם העמוד דכחצ דלר"א מכשיר אפילו לכתתיה מסתבר
דכי נמי אם נהגרה תינשא לכתתיה בעדי מסירה ע"כ :

והנה הקושיות על ב"ג הם עלומות כמו שכתב הר"ן דמאי
שיטת דר"א הכא והוא כאין פתרון לדברי ב"ג
גם פשוט הוא כמ"ש הר"ש שכן שרק הכושי מטי' לישראל
אחר שהישראל הוא השליח מעשה האיני יהודי הוא מעשה
קוף בעלמא וזה הוא תמיכה קיימת בין לרבנן קדמאי ובין
לרבנן בתראי גם קושיות העמוד חזקה מאד אף לפי דברי
ב"ג הגם אם לא נדע מאי שיטת דר"א הכא לו יב"י
ששיטת הכא כמו שתלה ב"ג בשם רבנן בתראי בדברי
ר"ש וסירד לשיטתיה דר"א הלא ר"ש ור"א מתירין אם נהגרה
שתנשא לכתתיה ולמא החמיר הבע"ג בשם רבנן בתראי שלא
מנסבין לה לכתתיה ורק אם נשאת לה תלא ודאי דלריך
תלמוד להבין מה ראו רבנן קדמאי (וכנס שזה אין נפקותא
כ"כ לדוגמא מחמת דהבע"ג כתב דרבנן בתראי לא סבירא
קך מ"מ כוונת דעתם לריך להבין) ומהו דעת ודברי רבנן
בתראי דהבע"ג הביאם להלכה :

(ד) והנראה לע"ד בצאור דברי ב"ג הכ"ל רבנן קדמאי
דאמרו דבעין ונתן בידה דכי נפיק מידה
דבעל או שלוחו לידה דאתתא או שלוחה אב"י לא
ופסלי אף בדיעבד . טעמיהו כמו דפסול מחוסר קליטה בין
כתיבה לנתינה ולדעת הרמ"ה מוצא בעור סימן קב"ד שאף
אם נכתב בהלום ונעשה מחוסר אחר הכתיבה פסול מחוסר
מעשה בין כתיבה לנתינה וכמו כן הוי חסרון מעשה אם
באמצע בין בדנפיק מיד הבעל או שלוחו יב חסרון מעשה עד
יבוא ליד האשה או שלוחה מחמת שנתן הבעל או שלוחו ליד
א"י שהא"י ימצי ליד האשה או שלוחה והא"י אינו בר שליחות
שיסיח מפעולת דין שליח שהוא במקום הבעל אלא רק מעשה
קוף בעלמא אשר בלא זה המעשה לא יגיע ליד האשה או
השליח של הבעל שיתן להאשה וסוי חסרון מעשה באמצע

הגה"ה

הפוסל אף בדיעבד . ויעויין בזבחים ק"ס ע"א דאומר שם
מחוסר יא"ה מחוסר מעשה ומחוסר קריבה לאו מחוסר
מעשה (ב) . וכמו דיליאה מחמת שני רשויות המחייבות
לשנות ולהוליא חסוב מעשה כן סברי רבנן קדמאי במתנה
שליח ע"י א"י שניתן לו שהוא יוליכנה וימסור מידו ליד
האיש שיחמנה לשליח ע"י כחצ לזה והוא רק כשיתקנה אז
בזה כשיבוא לו הגט וסמכה ואתרי שיתקנה יהיה לו דין
שליח וסוי כשינוי רשות מבעל לא"י ומא"י להשליח ולפי"ז
אין טענה דר"ש ע"ז טענה כלל דנסי דמעשה הא"י הוא רק
במעשה קוף בעלמא מ"מ הא ודאי דהמחוסר מעשה קליטה
ותלישה מהמחוסר אף אם יתלוש הקוף הוי הכל מחוסר
מעשה הפוסל ופשוט :

(ה) אבל בתראי סברי דמעשה נטילת הא"י מיד
הבעל והמסירה ליד השליח לא חשיב מחוסר
מעשה לא מצינא לשיטת הרשב"א וסיעתו דפליגי על הרמ"ה
הכ"ל וסברי דכשנכתב בתלוש ואח"כ נעשה מחוסר ונתן
לא חשיב מחוסר מעשה הפוסל א"כ גם בזה יש לומר קך .
ואפילו לשיטת הרמ"ה הכ"ל מ"מ יש לומר דדווקא במחוסר
מעשה בגוף הגט כמו במחוסר שכלא תלישה נמנע הנתינה
אז פוסל אבל בזה אף כשנתן הבעל ליד הא"י שיתנו לזה
שחלצה בו שיסיח שליח הנה בכל עת אף כשהוא ביד הא"י
יכול הבעל ליעול ממנו בחזרה וליתן לאתתיה לכן לא הוי
מחוסר מעשה הפוסל :

(ו) אבל לכתתיה אמרו רבנן בתראי דלא מנסבין לה
ואמרו שדומה להא דר"ש דאמר כלם כשרים
וירד ר"ש לשיטתיה דר"א דאמר עדי מסירה ברתי וכמו כן
בזה כשינתן ע"י עידי מסירה הוא כשר לר"א ומ"מ לכתתיה
לא מנסבין לה וע"כ דסברי רבנן בתראי דהעדי חתימה
שבגט לא חשיבי מעשה עוד עדים וסוי כמזויף מחוסר
דמודי ר"א דפסול וכל פסול רק לא מנסבין לה ואם נשאת לא
תלא יעויין ברמב"ם (פ' יו"ד מגירושין הל"ב ופ' ח' הלכה י"ז
ופ"ג הלכה י"ז ופ"ג ה"ח) ויעויין בה"ה סימן רכ"ח ובי"ש
גיטין פ"ק סימן יו"ד . ומבואר לך דמזויף מחוסר לר"א פסול
דלא מנסבין לה ואם נשאת לא תלא אבל עיקר דבר זה לריך
באור למא זה קך לרבנן בתראי דפסלי בזה לעדי החתימה :

(ז) ואומר דהכ"ג וד"ה בשם רבנן בתראי סברי כשיטת
הרי"ף בהמגדש והרמב"ם בפ"א מגירושין הלכה
ו' דאף דקיי"ל כר"א דעידי מסירה ברתי מ"מ אם עבר
ונתן גט שחתום עליה ב' עדים ונתן בינו לבינה בלא עדי
מסירה ה"ז כשר הואיל ועדים כשרים חתומים זו :

ויש להבין שכלא לר"א ודאי עיקר הגירושין אשר לריך
שיסה דוקא בפני עדים היא נתינת הגט לידה שעי"כ
הוי מעשה הגירושין ובדכתב הרמב"ם שם הלכה י"ג וז"ל
ומנין שיתנו לה בפני עדים הרי הוא אומר ע"פ שנים עדים
כו' יקום דבר כו' יעו"ש ולשיטת הג"ל קשה צמאי דס"ל
דעידי חתימה לבד ברתי בדיעבד ובהם לבד אף בלא עדי
מסירה הני לשיטת הג"ל בין לר"מ ובין לר"א ואף יעילו
העדים אם אין עדותן עדות על עיקר הגירושין שהוא הנתינה
ליד האשה דווקא וקודם זה אין דבר והשלל"ד דכא דאין
דבר שבערווה פחות משנים בעין שנים על עיקר הדבר
וכמו דלריך כמו כן עדים בקדושין וע"כ ל"ל לשיטת הר"ף
והרמב"ם הג"ל דעדי החתימה הוי כמעידים כאשר יהיה
הגט ביד האשה או שלוחה שחזקה וודאי שהגיע לידה כהלכה

מיד

(ב) בזה בזבחים ק"ס אומר דמ"ה אומר דה"ה זה שמחוסר לקיחה הבאה ונתינה חשיב הבאה מעשה .
ויעויין בהקדמת ספר גט מקושר שהקשה מהא דמיר על כל גט הנשלח למקום המקום דהוי מחוסר הבאה בין כתיבה לנתינה ואפי' הארבעתי
בזה במקום אחר ובארתי וכוונתי דמחוסר מעשה הוא דווקא במעשה חסובה וכמו דאמר בזבחים ק"ס ע"א מחוסר יא"ה מחוסר מעשה ומחוסר קריבה
אינה מחוסר מעשה ומ"מ מעשה הוא אבל לא חסובה דחסרונה יהיה פוסל ופטולה היא יהיה מה שיסה ואף בנפילת גולג ומיניו אומר מדאגבתי יא"ה
וחסוב פשה מזה ונניח רק דרוש מקרא דכתיב רק שני פעולות לבד ולקח ונתן ש"מ דשלמים הוא ולא פתח אהל מועד ממא דבזה יש שלש פעולות
לקיחה הבאה נתינה ודוק ואברתי בזה במקום אחר :

באופן הנ"ל שנמסר לנוי שוממיו לפלוני וסיתמנה בכחז לבליח כי יש בזה הרבה נדדים מחשבות הנ"ל ושהדוחא לא חשוב חס לא בחזקה גמורה אשר הסיפוך לא יתכן חס לא בדרך זר ורחוק מאוד דלא שכיח כלל כמו שיאבד הצעל להגט וימלאו האשה וכדומה מאי דלא שכיח כלל זה לא חיישין וחשוב עדות ולא כהנ"ל ונתבאר הסברא שמחולקין רבנן בתראי הנ"ל והר"ן :

(ב) ומבואר לפי"ז דהא חס הצעל היה מוסר לקוף ממנו או לשוטה וחרש שפיר מודה הר"ן דאף חס הגיע ליד הנשלה והוא ימסרו להאשה בפני עדי מסירה לא תנשא בו לכתחלה ואם ימסרו בלא עדי מסירה אינו בט כלל כי בזה בטל ודאי סדוהא דעדי חתימה על ענין המסירה שנמסר כהלכה אבל הר"ש דהשיג על הכה"ג וכתב דלא עשה הכ"י רק מעשה קוף בעלמא משמע דאף חס היה הצעל מוסר בן לקוף או לשוטה והיה מגיע להנשלה כשר הגט אף לכתחלה הנה הר"ש לשיטתיה חזיל ועעמיה ונימוקו עמו דהר"ש בפ' המגרש סימן ז' פליג על שיטת הר"ף והרמב"ם הנ"ל וסובר דהעדי חתימה אינם כלל עדים רק על זה שלא זייפה להגט ור' מאיר דלומר עדי חתימה כרתי הוא רק שמה"ת בעינן דוקא עדי חתימה ומעידים שלא זייפה והעדים הנ"ל הוא מגוף ספר הכריתות לר"מ ומ"מ אינה ניתנת אף לר"מ חס לא שיהיה עדים אחרים על המסירה להגט לידה ולר"ח דעדי מסירה כרתי הוא דמה"ת עדי חתימה אין לוקך בהן כלל לא מעלין ולא מורידין כי בלא עדי מסירה אינו בט אף חס יש עדי חתימה וזהו בין לר"מ ובין לר"ח ורק לר"מ מה"ת צריך גם לעדי חתימה ולר"ח רק מפני תקון הטולם ותקון הטולם הוא כשעדים חתומים על הגט או חולין דבא לידה כדן בעדי מסירה שהוא ראיה שלא זייפה להגט אבל חס יבורר שלא היה עדי מסירה אינו בט בין לר"מ ובין לר"ח וגפי"ז שפיר תמוה הר"ש דמה צריך שהביאו הכ"י להשליח שזה אינו אלא כמעשה קוף בעלמא ואף חס יקרה שהקוף יביאו להשליח והשליח ימסרו ע"כ בפני עדי מסירה כשר הוא ולפי"ז אינו ענין כלל למזויף מחובו דמ"מ הוא שעדי החתימה פסולים להעיד על זה שהמה עדים כלפי הנ"ל אינם עדים רק בלא זייפה האשה להגט וע"ז שפיר היו עדים הגם שחבר הצעל להקוף ולא נחבעל ע"כ עדות הזוהא שלא זייפה ועולה מדוקדק הר"ש לשיטתיה וכה"ג בשם ר"ח גאון בשם רבנן בתראי לשיטת הר"ף והרמב"ם הנ"ל ובהר"ש לשיטתיה הקשה שפיר והר"ן הגם דקיים בשיטת הר"ף והרמב"ם אין מחולק הוא בהסברא לענין שלוח ע"י ח"י דסובר דאף בכל זאת חשוב עדים אף על המסירה ולכן הקשה שפיר על שלוח ע"י ח"י מאי שיעור דר"א הכה" :

(י) אמנם העמוד שהביאו הכ"י דהקשה על הכה"ג דלר"ח מכשיר אף לכתחלה בעדי מסירה ע"כ אין מובן לכאורה דבריו ודעתו בזה דממ"ז בלא שקיים בשיטת הר"ש ודלא כהר"ף והרמב"ם מאי כ"מאם הלכה כר"א ואם כר"מ ולא בייפא כלל בזה מילחא דר"א וזאת דסובר כהר"ף והרמב"ם והעדי חתימה מעידים בין לר"מ ובין לר"ח גם על המסירה וע"כ מדחלה בדעת ר"א דעדי מסירה כרתי שמע מיניה דאינו סובר כהר"ן ולא חשיבא עוד העידי חתימה עדים על המסירה וא"כ הוי שוב כמזויף מחובו ומודה ר"א דפסול ולא תנשא לכתחלה :

(יא) וצריך לומר דסובר דמ"מ לא דמי למזויף מחובו דמזויף מחובו מעיקרא חתמו בפסול אבל בזה חתמו בהכשר גם בעדותם יש בלוחו עדות על שני דברים חדא דאינו מזויף שלא זייפה האשה שנית דחשוב ממילא עדות גם על המסירה וזוהי נחחדש אח"כ ע"י במסר הצעל לא"י שאינו עוד עדות על המסירה ודווקא לר"מ דעדי חתימה כרתי הוא חסרון לפי שיטת הר"ף והרמב"ם שיהיה בעדותם עדות גם על המסירה כנ"ל וליכא בזה אבל לר"א דבכדי

מיד צעלה או שלוחו מחמת שהתמו צעוד היה ביד הצעל ולא יגיע ודאי לידה או שלוחה כי חס על ידי חתימה מצעלה או שלוחו לגרשה באופן המושל :

ויעיין בהר"ן בהמגרש שם דהכריע כהר"ף והרמב"ם הנ"ל ובאר בהר"א כמו שכתבתי וז"ל שם דהוי לה עדי חתימה בעדי מסירה שהרי הגט יולא מתחת ידה בעדים הללו ובידוע שהצעל מסרה לה נמלא כאלו הם עתה מעידים על המסירה עכ"ל . וגחזי אכן שנין הדעות הנ"ל הוא רק מחמת חזקה משמירה הצעל או שלוחו שהוא כמוהו שקבל עליו זה שיקיים בהגט כמו שנתנוהו מהצעל וימסרו להאשה ע"פ הדברים שאמר לו הצעל ודאי דשומרו ולא יסוגה מאיזה חנאי או דבר שהוא הצעל והוי שפיר כמעידים העדי חתימה על המסירה שנתקיים כדן ובהלכה אבל חס הצעל היה נותן הגט ליד קוף או חרש שוטה וקטן שאינם בני דיעה ובעלי שמירה כלל ויכולה האשה להשיג הגט מידם ולו יסא שהקוף או השוטה היה מוסר להגט עם המכתב בכחז מינוי שליחות ליד השליח מ"מ האם בזה האופן יש עוד עדות מעדי החתימה שנמסר הגט ליד האשה כדן ובהלכה ואדרבה באופן זה נראה ודאי שנתצעל ענין העדות על המסירה ואף חס השליח ימסור להגט בפני עדי מסירה יהיה רק עדי המסירה לבד עדים על זה שנמסר להאשה או שלוחה כדן ובהלכה אבל העדי חתימה שנגט בודאי צעלים כיון שעיקר עדותם לריכס שיעידו גם על המסירה כנ"ל ובהר"א גוונא אין בן עדות על המסירה והוי שוב הגט כמזויף מחובו דמודי ר"א דפסול ואי מינסבא לא מפקינן לה כנ"ל :

ובה"ג בשם ר"ח גאון ובשם רבנן בתראי סברי דכמו בן הוא גם בשולה ע"י ח"י הגט מוכרז במנה דימטי לישראל פלוני דימסר לאתתיה שעי"כ נחבעלו ג"כ סדוהא דעדי חתימה על המסירה שנעשה כהלכה כי הכ"י לא קבלו בתורה שליחות ולא ניתן לו כלל לשליחות שיהיה במקום הצעל והחזקה מהשמירה שיקויים בו כהלכה נחבעל ג"כ כי אין ידוע כלל חס ימלאו הגוי הלא שנסלה לו שימסרו לידו וגם חס ימלאו וירגה למסרו שמה לא יתרגה להיות שליח אלא יאמר להא"י אין לי חשן בזה החזר למי שנתן לך והא"י יאמר למה לי להחזיר בחזרה אמסרו חזי להסתחא ואם שלא ימלאו כלל יתכן שימסור למי שימלא מצינו ביהו ואף לקטן או חרש ושוטה ואומר שימסרו לאביהם והם יעשה בהנשלה כחשן לצבם והוי הכל צעול לעדות שהעדי חתימה יכיו כמעידים על המסירה שנעשה כהלכה והוי כמזויף מחובו ולכן לכתחלה לא תנשא ואי תנסבא לא מפקינן לה משום דקוי"ל כר"א דעדי מסירה כרתי ור"ש לא מכשיר אף לכתחלה רק בשמות מוכהקין דאינו חשוב כמזויף מחובו אבל בשמות שאינם מוכהקים לא תנשא ואם נשאת לא תלא ובעינינו הללו הוי בשמות שאינם מוכהקים דאין שום דבר הכנה מהגט מהחידוש שנתחדש אחרי הכתיבה שנמסר לנוי כנ"ל ובדור הוא לפע"ד כוונת הכה"ג בשם ר"ח גאון בכל רבתיא בשם רבנן בתראי :

(ח) והר"ן הגם שהכריע כהר"ף והרמב"ם ובאר בעלמא להא דהוי עדי החתימה מעידים גם על המסירה כנ"ל מ"מ לא עמד בזה על כוונת הכ"ל בכה"ג הנ"ל וכתב וז"ל ולא ידעתי מאי שייטיה דר"א הכה והנראה דסברתו דענין העדות מעדי החתימה על המסירה הוא מדרך חזקה דאחי מתח רוצא דעל דרך הרוב לא יגיע ליד האשה חס לא שנמסר לה כהלכה וסובר הר"ן שכמו בן גם בנמסר ליד גוי דימטי לפלוני דימסר לאתתיה מדרך הרוב הוא שאם יהיה הגט ביד האשה דנמסר לה כהלכה אבל אין זה מוכרע כ"כ ורבנן בתראי הנ"ל סברי דלא על זה האופן חשוב עדות לענין הנ"ל ואין חשוב עדות כי חס כשהיה הגט רק ביד הצעל או שלוחו שזמירים בו לעשות כרעון הצעל אבל לא

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִישׁ חֶלֶק א

כמו חשם דנפילה ואכידת הכעל ושחמאלו האשה וכדומה וכמו דבזה חשוב סדווחא על המסירה להאשה כמו כן. בנשלח על ידי בני דואר ושפיר מודע הרמ"א כי גם לבד"ג ור"ח גאון בכל רבחה ורבנן בתראי ג"כ לא שייטא להא דר"א ולכן שפיר דמי לשלוח ע"י בי דואר ולמנוח שליח בכתב כנ"ל כן בלע"ד :

אבל הוא דווקא כשיוכל להחזיק עידי הדיונים מקיימי ההרשאה אבל במה שנהגו להסיר אף בלי קיום יבואר חומר הענין בשני סימנים שלהלן :

סימן ב

בוה יבואר כאשר בנשלח ע"י בי דואר ממרחק רב נמנע לקיים חתימת העדים או הדיונים • ובתשובת מהר"מ ותיקון עולם מתירים גם בזה ע"פ הרמ"א סוף סימן קמ"ב בשם התשב"ץ • ודברי נודע ביהודה מה"ת וע"ה אחתה שלפי דבריהם אין לד היחר על צרור מנוי שליח השני שכל עיקרו לא נודעו רק מהרשאה השניה והיא אינה מקיימת לנו ולפי דבריהם לא נוכל ללמוד לענין זה מידי בשם תשב"ץ הנ"ל כאשר אבאר במילחא בטעמים :

שוב אבאר דנראה מכל האחרונים שלא היה להם שפר התשב"ץ עלמו • והמענין בתשב"ץ עלמו יראה שדרך אחר לו ועפ"י יעלה לד היחר גם בענין הנ"ל :

ישוב אבאר שלפי פסק הרי"ב דפסק בן הרמ"א בחו"מ סי' מ"ו סעיף ז' נאמר יסוד היחר התשב"ץ • ופ"כ בצאורי הגר"א כתב סברא אחרת ע"פ החוש' דכתובות שזה לא היו בכלל סברא כל התשב"ץ ופנים חדשות הוא ועפ"י חזון הדבר שבענינו ליכא סברא דהיחר :

הנה עוד מקילים המתירים בתשובת מהר"ם ותיקון עולם בשלוח ברחוק מקום ע"י בני דואר אף שלא נוכל לקיים חתימת העדים והדיונים • ותמכו יסוד ההיחר על מ"ס הרמ"א בסוף סימן קמ"ב שצמקוס דחק וטעון ושלוח הביא גט מקויים בו עדי החתימה אע"פ שאין מכירין חתימת הדיונים • והשלוח לא חמר בפ"ג ובפ"ג סומכין על הקיום מחמת דמ"ח עדים החתומים על הסער כמו שנחקרה עדותן ב"ד דמי והוא מב"י בשם התשב"ץ :

ויעויין בע"ז שם שבי' שחמה מאוד על התשב"ץ והרמ"א דלא דמחמת זה הטעם דהוי כנחקר עדותו ב"ד לא הקילו משום ענוה רק שהשלוח יהיה מהימן לומר בפ"ג ובפ"ג • ואם לא חמר ונתן ולא נעל ממנה לומר בפ"ג ובפ"ג ונשאת תלא שהגט פסול • ולר"מ הוי הולד ממזר א"כ כאן שהקיום לריק קיום מדרבנן למה יהיה מותר כל שאינו חוזר ונוטלו ממנה מה לי קיום חותמי הגט עלמו מה לי חתימות דייני הקיום וסיים שם הע"ז כמדומה שאין כאן לשמוך ע"ז למעשה :

ויעויין עוד בהנחות חדשות לשמ"ק יוס רביעי סימן קפ"ד שהוא מהגאון ר"י לייטלעש שמביא בשם הר"י בן לב ח"ב שאלה א' שלא ראה להמוך על התשב"ץ הנ"ל אף לעשות סניף להקל • וכתב דהא רוב מנין ורוב בנין מכל הפוסקים דחו זה מהלכה ופסקו דמעשי ב"ד לריק ג"כ קיום יעויי"ש • ויעויין עוד בשפר ישועות יעקב בסוף סימן קמ"ב דהחמיר דלא כהרמ"א בשם התשב"ץ ע"כ :

והנה הגאון בעל נוב"י מ"ח סי' קל"ז משיב לשואלו דבר על שהקשה על הרמ"א שמיקל בגט מקויים אף שאין מקויים לנו חתימת הדיונים • ולמה בסוף סימן קנ"ב פסק דאשה שיש לה מעשה ב"ד שנתגרשה ולא ניכר ח"י ב"ד דאסורה להנשא • ולא הגיה שם הרמ"א מיד להקל במקום עגון • ויישב בעל נודע ביהודה שם בשני אופנים חדא דלא הקיל הרשב"ץ רק בגט עלמו דחששו בזה רבנן לחקנת עגונה במקום דקשה להחזיק ואין חתירה ולא במעשה ב"ד שנתגרשה שקשה

דבעדי מסירה לחוד כשר ואין עדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם והוא רק לכתחלה ובדיעבד היכא דלא הוי מזוייף מתוכו כשר להסתכנא אפילו לכתחלה והעטור סובר דלא חשיב מזוייף מתוכו כמו שבארתי בטעם סברתו ועולים דברי הראשונים הכל כהוגן בעז"ה :

(יב) ומעתה נראה העולה לפי הנ"ל דמה שכתב הרמ"א דמעשה ח"י אינו אלא בקוף בעלמא ומוכח דאף אם היה זה ע"י קוף או שוטה וחרש היה ג"כ כשר • אכן כ"ז הוא רק הרמ"א לשיטתו אבל להר"ף והרמב"ם וכן הר"ן דקיים בשיטתיהם הנה הנס דאין סובר בהבד"ל לענין ח"י אבל ע"כ מודה לענין קוף או חרש ושוטה ולהבטח"ע בין בא"י ובין בקוף עכ"פ לכתחלה לא • רק אם כבר נתגרשה תנשא בו :

(יג) ולפי' לריק עיון בהב"י שצמקוס קל"ג מיקל בשיטת הר"ף והרמב"ם ודלא כהרמ"א ומחיר אף בעדי חתימה לחוד בדיעבד וע"כ דעודם הוא קיים אף על המסירה כנ"ל ולפי' צנמסר לקוף ודאי דליכא עוד סדווחא על המסירה ומעשה קשה על הב"י לשיטתו ח"י צמקוס קמ"א סעיף ל"ה כתב כהרמ"א ממש וכתב במסירה ושלוח ע"י ח"י שכשר מפני שהא"י אינו עושה אלא מעשה קוף בעלמא ומחיר בא"י מאותו טעם שפסוק לו היחר בקוף והוי דבריו בזה עס דבריו שצמקוס קל"ג חרי קולי דסתרי אסודי :

(יד) ואחרי שבארנו שלפסק הב"י שמיקל בשיטת הר"ף והרמב"ם ואף הרמ"א לא פליג בם רק חושש להחמיר לדעה הרמ"א ומביאו ליש חולקין יעויי"ש ומעשה לא נוכל עוד לדון לקולא אף צנמסר ונשלח ע"י ח"י רק כשנחליט כהר"ן דפליג בסברא לבד על הבב"ג בשם ר"ח גאון בכל רבחה ורבנן בתראי ומי יכול להכריע במילחא דתלוי בשקול הדעת והסברא לחוד ובמקום שגדולי רבונות הראשונים שכל דבריהם דברי קבלה וזאת שגלף דעת העטור הנה העיטור קיים בעיקר הסברא בשיטתיהם ורק פליג בדבר אחר בסובר דלא דמי למזוייף מתוכו ועל כל פנים לכתחלה אסור לגרש בו להעיטור וא"כ הר"ן יחיד הוא בסברתו ועולה לפי' נכון מאוד מה שהרמ"א החמיר וכתב שלא ראה מוכינן כך וכבר בארתי בע"כ שהוא אף במקום עגון לא נוכינן כך והמנהג הוא מנהג ותיקון לשיטת הר"ף והרמב"ם דהעיקר בוחייהו להלכה צמקוס קל"ג ואין ראייה כלל מהרמ"א שכתב שבאשכנז וספרד נוהגין להקל כי לשיטתם דפליג על הר"ף והרמב"ם עולה ודאי נכון מנהג המקילים ולא לדיקן דהעיקר לנו בשיטת הר"ף והרמב"ם ובשטר כמו שבארנו שהבב"ג ור"ח ורבנן בתראי קיים בשיטתיהם וכן העטור סובר כך בלע"ד נכון וצדור :

(טו) אמנם אחרי שחזין שר"ן מחולק עס הבב"ג ור"ח ורבנן בתראי הנ"ל אם כשנמסר לא"י שימסור לישראל פלוני וזהו פלוני ימסור להאחחא אם נחבעל ע"כ עדי החתימה שיהיו כמעידים גם על המסירה או לא שלהבב"ג ור"ח ורבנן בתראי בעל הסדווחא מחמת שלא דמי לסתם גט שביד בעל או שלוחו שחזקה כשהוא ביד האשה שנמסר כהלכה ולא אמרינן שמה נפל מהבעל או שלוחו ומאלו האשה מחמת דזה לא שכיחא מאוד אבל צנמסר לא"י ולא ידוע אם יקבל ממנו השליח להגט ולהשלחות וישאר ביד ח"י יחבן שפיר שהא"י מעלמו יאמר אקיים המצוקה שימסור להאשה או אולי ימסור הא"י לאיזו קטן מב"ב של הנשלח כי לא ימלאו וכדומה אבל הר"ן סובר דכיון דעל דרך הרוב כשיהיה ביד האשה חזקה שבה לידה כהלכה וחשיב שפיר עדות גם על המסירה שהוא כהלכה מעשה נאמר כל למעט צפלווחא טפי עדיף ובנשלח ע"י בי דואר מחמת חוק המלוכה והסבירות שבה רחוק מאוד שיבוא ליד האשה שלא כהלכה וחזקה גדולה שיגיע ליד הנשלח והוא ודאי ישמרו אף שלא יראה בהשלחות והחשש שיהא שנוי ושיגיע ליד האשה שלא כחורה הוא רחוק ודאי

כ"ב ליישבה בדרך אחר . גם הא שבש"ע סוף סימן קנ"ב הוא ג"כ בחשב"ן עלמו בח"א סי' קע"ג . ומה שכתב הרמ"א בסוף סימן קמ"ב הוא בחשב"ן ח"ג סי' ע"ז וח"כ קושיית השואל שבלי"ב שחמה על הרמ"א שלא הגיה גם בסוף סימן קנ"ב חינו קושיא כלל על הרמ"א רק על החשב"ן עלמו שלא יסתור לדידה ולריך להעמיק יפה בדברי החשב"ן ויבאר להמעין ואכתוב לזה להלן ולבעל הכוחות חדשות שבכח"ק סימן קפ"ד היה לו שפיר ספר החשב"ן כמבואר ממה שכתב שגרה דברי החשב"ן בח"ג סימן כ"ב בותר למ"ש בסימן ט"ז (יש חיוז טעות סופר בלויני של הכוחות חדשות ואינו כותב מדוקדק והמעין יפה יראה שאין שום סתירה בחשב"ן) :

גם בבהמות חדשות הג"ל כתב וערבב לדברי החשב"ן עם סברת בנו הרשב"ם ושגס החשב"ן דמיקל הוא מטעם שסומך על הגדולים שסוברים דקיום ב"ד לא לריך קיום כלל וכיים בזה בלשוננו שם וכמו שהביאו החס' בפ' שני מכתובות גבי עד ודיין דמלטרפין מהתוספתא דשביעית דאין מעשה ב"ד לריך קיום . ואף שרוב מגין ורוב בנן מכל הפוסקים ראשונים ואחרונים ז"ל חולקים ע"ז . ובמ"ש החס' שם דשאני גבי פרוזבול משום דנאמן לומר פרוזבול היה לי ואחד . וכן הרשב"א ז"ל כו' וסר"ן ז"ל כו' והרבה גדולים דחו לזה הסברה וכן הטור וכו"ע בח"מ כו' מ"מ כתב הרשב"ן כו' . דנכח יש לסמוך על מקלח הגדולים שסוברים שא"ל קיום כו' יעו"ש . ומבואר בדבריו דיסוד טעם החשב"ן בזה עם דברי בנו הרשב"ם שסומכין דלמעשה ב"ד כח יפה שא"ל קיום מחמת ההוכחה מהתוספתא דפרוזבול . ודלא כדחייח החס' ושארי ראשונים בכתובות שם דפרוזבול באני . וזה יסוד היתר שכתב החשב"ן מהחס' דפרוזבול . כתב כמו כן בבאורי הגר"א סוף סימן קמ"ב בעעמו של הרמ"א שמיקל בהחשב"ן :

אמנם המעין בחשב"ן עלמו ובהגהת בנו הרשב"ם בח"ג סימן ע"ז ובמ"ש הכ"י בס' קמ"ב (בדפוס בלאוויטא) הוא בדף קנ"ה ע"ה (ע"ה) בשם תשובת הרשב"ם יראה ליעים כמה סתירות לכל הג"ל (א) שלחשב"ן עלמו מוחלט הוא דמעשה ב"ד לריך קיום ומוכיח כך מבבלי ומירושלמי מקלשה מקומות ומדחה להוכחה מהא דפרוזבול [החשב"ן מביא הכל בשם הירושלמי דשביעית והעתיקו כך הכ"י וכן בבאורי הגר"א ולא מלאחי בירושלמי לפי הסקפתי והתוספות מביא בשם תוספתא דשביעית וכן הוא בתוספתא שם] מחמת הוכחתו משלשה מקומות מהירושלמי וגם מבבלי מהא דכתובות והביא בשם הרמב"ן דפירש להא דפרוזבול בדרך אחר ובאופן דליכא שום הוכחה כלל . וכתב שם שאף להר"ף והרמב"ם דפרשי להא דכתובות בדרך אחר ואין רחיה עוד מבבלי מ"מ מודו דמעשה ב"ד לריך קיום . ועעמו ע"כ מחמת דכתב שם דמעעמו מוכרע כך . וגם מחמת הכלשה ירושלמות שהביא שמבואר בהם דמעשה ב"ד לריך קיום . ובאור החשב"ן שאין שום חולק בדבר ומה שהחיר בקיום מב"ד לעידי הגט ואין ניכר לנו חתימת הדיינים בחר בח"ג סימן ט"ז עעמו . וכן בסימן כ"ב היתר והכל לא מטעם דיש סוברים דמעשה ב"ד א"ל קיום . ואף בעדים לבד כגי וכן כתב בנו הרשב"ם דלדעת אביו אף בעדים כגי ובעל דעתו נגד דעת אביו :

(ב) אה הרשב"ם כשר"ה לומר דנסמוך על הפוסקים דסברי דקיום ב"ד א"ל קיום חינו רק הר"ף והרמב"ם דפירשו' בזה דכתובות דעד ודיין מלטרפין בדרך אחר שלפ"ז אין מוכח מידי . ושגג בזה כי נראה מדבריו דהבין כך בדברי אביו החשב"ן . ואין זה כלל דעתו אלא דגם להר"ף והרמב"ם קיום ב"ד לריך קיום ומוכרע כך מסברה ומכלשה ירושלמות שהוכיח ולהראיה מפרוזבול דחו מחמת דהרמב"ן מפרש לה בדרך אחר ומ"ש בהגהות חדשות הג"ל בשם החשב"ן והרשב"ם דהסוכה הוא מפרוזבול ושים מקלים מחמת זה וזהו דעת החשב"ן והרשב"ם זה אינו כמבואר להדיא להמעין בדבריהם :
לח (ח"א)

שקפה לקיים שהיה מקריח . שנית כחב דלהרמ"א הוקפה קושיית הט"ז ולא ר"ה הרמ"א לסמוך על הרשב"ן רק בקיום ב"ד על עדי הגט דהקילו בזה רבנן להאמין להשליח שהוא ע"ה שיאמר בפ"ג וכו' ולכן מהני קיום מב"ד שאינו מקוים דעכ"פ מה"ת הוי כנהקרה עדותם ב"ד וחשוב עדות מה"ת ועדיף מע"ה שאין מועיל מה"ת יעוין בו :

ומחמת דנודע ביהודה מחרן בהג"ל לקושיית הט"ז . וגם שבבאורי הגר"א סוף סימן קמ"ב כתב באור וטעם לדין הרמ"א בשם הרשב"ן ולא חלק ע"ז להחמיר משמע דמסיים להקל במקום עגון מזה סמך בתשובת מוהרי"מ סימן ל"ג הג"ל להקל גם בנשלה ע"י הכי דוהר ורק חשש למה דלא דמי לדינו של הרשב"ן דהתם הוי הקיום מב"ד על הגט עעמו . ושם בנשלה על ידי הכי דוהר כחוב בהרשאה שהשליח אמר בפ"ג וכו' ואולי חינו גט זה הנזכר בהרשאה כמו שכתב הרמ"א בסימן קמ"ב סעיף א' דהרשאה לא מיקרי קיום והוא מהרי"ב שסימן ט"ה והאריך בזה במהרי"מ ללמד להחיר במקום עיגון ע"כ :

ונתבאר חולשת דרך היתר בזה וכי האחרים רבים וסברת המיקל קלישתא . ורק מחמת חשש עיגון גדול נטה להקל מטעם הג"ל :

(יז) וקשה לי טובא אחרי שהמהרי"מ מיקל ולא חשש להט"ז וכל המחמירים מחמת דנכון בעיניו דברי הנוב"י שמהרן לקושיית הט"ז ולקושיית השואל מהא דסוף סי' קנ"ב בש"ע אומר לחשה שיש לה כתב מב"ד שנחגרשה ואין ידוע חתימת הדיינים ויישוב דברי בעל נודע ביהודה הוא שרק לענין קיום גב' לבד דהקילו רבנן על ידי שליח שאומר בפ"ג ובפ"ז וכמו שבהחשב"ן שהביאו הכ"י לומד כך בדרך קו"ח דכש"כ שהקיום מועיל שמה"ת עדיף מע"ה ולכן בכתב מב"ד שנחגרשה דלא מלאחי שיאמינו רבנן נט"ה לא מהני חתימת ב"ד כשהין מקוים לנו . וח"כ לא נוכל לדין על פי זה רק לענין קיום עדי הגט לבד שמועיל קיום מההרשאה וגם מההרשאה לא מקווימת לנו . אבל לזה דהשליח שיחמנה ע"פ כתב הרשאה השניה שמב"ד ע"ה שליח הכי דואר לא ידוע לנו כל עיקר כה שליחותו כי אם מכתב הנשלה הג"ל אשר אין ידוע לנו חתימת הדיינים . ואין להחיר לזה אם לא על ידי קיום שיחתיים לנו דווקא כמו בכתב ב"ד שנחגרשה שבסוף סימן קנ"ב . וח"כ נסתר יסוד היתר של המהרי"מ הג"ל . ומוכה ע"פ דברי נודע ביהודה הג"ל שאין מקום להחיר מנוי שליחות עפ"י כי דואר בלי קיום והוא ברור לפע"ד :

ואין לחרן ולומר דשאני בזה דסוף סימן קנ"ב דיש ריעותא מה שאין הגט בידה . חדא כיון שמהרן בזה לקושיית הט"ז אי"ב לא מזה העעם הוא אלא דנמקום דליכא סברה הקו"ה הג"ל לריך דווקא קיום :

עוד דהלא זה הנהוג שהב"ד לוקחים הגט מיד האשה וקורעים אותו ונותנים לה שטר פעור הוא מסידרי הקדמונים ובכרד"ז כתב טעמים למנהג הזה . ומ"מ סתם בש"ע בסוף סימן קנ"ב שאסורה האשה להגשא בלי קיום . והגם שלפי המנהג ליכא שום ריעותא מה שאין גיטה בידה . וזה שעלה שנסתר היתר מהרי"מ הג"ל . ומוכה מנודע ביהודה היפך המחירין בשלוח ע"י הכי דואר ובלי קיום כלל :

אחרי שהקשיתי על המהרי"מ לשיטתיה שסמך על יסוד דברי הנוב"י מעשה אבאר שהחשב"ן עלמו מוכח דדעת אחרת לו בזה ושלפ"ז יש ללמד דרך היתר :

אמנם לפע"ד נראה דהט"ז ובעל נודע ביהודה ומהרי"מ הג"ל דברו הכל רק מה שראו בדברי החשב"ן שהביאו הכ"י לטור קאור מדבריו . וספר החשב"ן עלמו לא היה להם וקושיית הט"ז סריגים בה החשב"ן עלמו בח"ג סימן

עדותן ב"ד • וכמו כן ב"ד חו עדים המעידים בשטר שעשאתו שליח לקבלה ו"י קבלתו נאגרסה חס היו לפניו והיו מרמזים לנו חו כותבין באופן שאינו עדות מה"ט מ"מ בעדות חשה שפיר היו עדות כדליתא במי שאלחו • [החשב"ן] מפרש שגם בעידי גט כן ואינו כן דעת הרשב"א ורמב"ן [מכש"כ חס כתבו באופן שיש להם מה"ט דין עדות ומה בלריך קיום הוא רק מדרבנן • וכחצ עוד כס על זה ו"ל וחצ"ג דרבנן אלריכו לומר לשליח הגט בפ"ג ובפ"ג שחגי התם שיש תקנה בדבר כיון שהשליח הוא המביאו יעמוד עליו • אבל בשטר שליחות הנשלח אל השליח יש לשמוך על העדים החתומים שנטעם כמו שחקקה עדותן ב"ד מה"ט ע"כ ומבאר מחלק בין שטר שליחות קבלה שאין ביכולת רק על ידי עדי הרשאה ובין שליח הולכה לענין קיום הגט דבין דים ביכולת השליח יעמוד ויראה והלריכו רבנן שיאמר בפ"ג וכו' ושוב חס לא אמר לא נעשה כחקון רבנן ופסול • וע"כ דמחלי טעמא פסק החשב"ן בח"א סי' קע"ב דאין מועיל לאשה כתב מב"ד שנתגרסה מחמת שפס מדגה דגמרא ח"ל חקון ענוה בזה דהגט ניתן להאשה לראיה בידה • ורק נהוג חדש הוא שקורעין לגיטה קס אדגה דקיום ב"ד לריך קיום כן גראה נכון ובכור בהחשב"ן •

והעולה להלכה לדעת החשב"ן בדבר שהיה לריך כך גם בזמן הגמרא כמו בשליח לקבלה • שפ"כ גם בזמן הש"ס היה לורך לשטר בעדים על השליחות • ח"ל על העדות קיום והוא מקולות עדות חשה דליתא במי שאלחו דאף ברמיזה ומפי כתבם ומפרש החשב"ן שהוא גם בעדי גט ולומד קר"ח מזה שא"ל קיום חל בעדות אף מב"ד שנתגרסה שבזמן הש"ס אין לורך בזה מהמת שהגט ניתן לאשה בידיה לראיה לא שייך קולא שהקילו רבנן בעדות חשה מחמת תקנה עיגון וקס בזה דבין שהוא בכל מקום • וכמו שהובא מבבלי וירושלמי וגם כתב שמשלמו כן מוכרע הדבר שמעבי ב"ד לריך ג"כ קיום וגלמד זה דקס על הדין שכל מקום ובאין עוד בזה מקולות חשה דמפרש החשב"ן שהוא דמי שאלחו שהקילו ברמיזה ומפי כתבם • ומזה לומד בקר"ח שבעני עדים בלא מקויים עדיף ע"י • אכן מדחזיק בשליח הולכה שהלריכו חתמים לומר בפ"ג ובפ"ג מעמא דיכול לעמוד ולראות ולהעיד אין בזה מדין קולת חשה ואס לא אמר לא סמכין על עדי הגט בלי קיום ולא תנשא ולר"מ הוולד ממזר מדרבנן וכמו כן הוא במעשה ב"ד שנתגרסה שלא היה לורך בזה בזמן הש"ס ומה שלא היה הכרח ולורך קס על הדין ואף עתה שנכתבה מהמת המנהג נהסנו לקרוע להגט אין חרש מחדש הדין והכל הוא כמו שהוא הדין בזמן הש"ס •

ומ"מ החשב"ן בח"ג סימן ע"ז היקל בגט הנשלח ע"י שליח להולכה ובהגט היה קיום מב"ד והשליח לא אמר בפ"ג ובפ"ג ואביא בקורר לדבריו שעי"כ יתברר טעמו וגימורו וזהו הדין שהוא ברמ"א בפ"ג סוף סימן קמ"ב שהוא יסוד עניינו מקודם שם האריך הכל כשיטתו בח"א סימן קע"ב ובח"ג סימן כ"ב דמוכה מבבלי לפירש"י ומג' מקומות בירושלמי הג"ל דמעשה ב"ד לריך קיום ודינו שיהיה לעדים שהלריכו חתמים קיום ודווקא קיום ע"י ב' עדים ושוב כתב דמ"מ יש להקל בגט המקויים ו"ל אלו נמסר קיום בודאי אינה מותרת להנשא אפילו ע"א מעיד שהב"ד אמרו לו שהוא מקויים שלא הסירו ע"א חלל באומר בפ"ג ובפ"ג • אבל מה שאפשר לומר בהיתר חשה זו כיון דקיי"ל דל"ח לשמה כרצא וכמו שפסק הרי"ף ז"ל וכו' ולא הלריכו לומר בפ"ג ובפ"ג אלא כשאין עדים מזויין לקיימו ואם עדים מזויים לקיימו מחירין אותה בגט זה מעשה גט זה שכל מקויים כשר הוא אפילו חאמר בקיום ב"ד ששטרוה בעלמא לריך קיום וזה יתבאר ממה שאומר שאם הב"ד חתומים בקיום היו בפנינו ונשחקו ואינם יכולים לדבר ורמזו לנו שהגט הוא מקויים סייו

(יט) ומחמת שנתעוררתי בזה על גדולי רבותינו האחרונים לומר • שמהם שלא היה להם החשב"ן ומהם שהיה להם חלל אחר העיון אינו בהחשב"ן כמו שכתבו • ובגם בנו הרשב"ש לא דקדק יפה בדברי חביו החשב"ן • ומי אנכי לדון נגד גדולי רבותינו זללה"ס • ולכן החובה להביא לעיקר דברי החשב"ן בזה בשלשה חסובותיו בח"א (סימן קע"ג) ובח"ג (סימן כ"ב וסימן ע"ז) והגהת הרשב"ש שם ובכתב שחשובה שהביאו הכ"י בסימן קמ"ב הג"ל • והוא בתשוב"ן בח"א סימן קע"ג הוכיח שם באשה שיש לה כתב מב"ד שנתגרסה ואין ידוע לנו חתימת ב"ד דאסורה להנשא מחמת דקיום ב"ד לריך קיום • והשיג על זה באורך וכתב דמוכה כך מבני התלמודים מבבלי מהא דכתובות כ"ה ע"א מהא דעד ודיין מטערפין ומדעבי לירוף ש"מ דאף חתימת ב"ד לריך קיום • ומהירושלמי דר"ה פ"ה ושכן הוא בירושלמי דזה בורר והביאו ג"כ הסו"ס והר"ן בכתובות שם דליתא התם האור הדיינים מהו שיהא לריך ב"ד רב הושיע ושמאל חד אמר או יתקיים בכתב ידי העדים או בכתב הדיינים • ואחרתא אמר אפילו בכתב עד אחד ודיין אחד ועוד מירושלמי גיעין דליתא הכי קרא ערער על חתימת ידי העדים או על חתימת ידי הדיינים חס רגס לקיים בכתב ידי עדים מחקויים ידי דיינים מחקויים ואינו אומר אפילו בעד אחד ודיין אחד מטערפין • וכן הוא הסכמת הרמב"ן בחדושו גם הר"ח והעמוד הביא לפסק הלכה בירושלמי דר"ה וזה בורר הג"ל • וכתב שם החשב"ן עוד דהסו"ס הוקשה להם ע"י מירושלמי דשביעית [כבר כתבתי דהוא תוספתא שביעית ואינו בירושלמי] דהניח דאין מעשה ב"ד לריך קיום • מ"מ יש לדחות מחמת דתלמודא דידן • ובאמת אין מחלוקה בדבר זה כלל ובחשב"א מחלק בין ב"ד קבוע לאין קבוע ואין זה החילוק כלל • ועל הקוביא הג"ל כבר חירלה הרמב"ן דהכי הוא בירושלמי הג"ל [כבר כתבתי דהוא תוספתא ובירושלמי לא מלתא] כ"י אומר פרוצול המקושר הדיינים חותמים מבפנים והעדים חותמין מבחוץ אמרו לו אין מעשה ב"ד לריך קיום • ופירש דה"ק שאין לורך לב' חתימות אלא הדיינים מבפנים כשאר פרוצול הפסוק חו העדים לבד מבחוץ כמקושר • ואין זה כלל ענין לקיום מעשי ב"ד • והדברים מוכרעים מעלמם כמו שחשבו ליוף ידי עדים למה לא נחשבו ליוף ידי ב"ד • והדי"ף פ' גט פשוט והרמב"ם ז"ל בפ' ד' מעדות פירש עד ודיין מטערפין בדרך אחר ואין הוכחה עוד מגמרא שלנו • ומ"מ הדין הוא חמה מעלמו דקיום ב"ד לריך קיום ע"כ • וכונתו פשוט בזה שכתב שכן הדין הוא חמה האף להרי"ף והרמב"ם הג"ל דלדידהו אין הוכחה וראים מ"מ מודו שפיר גם הרי"ף והרמב"ם בזה דמעשה ב"ד לריך קיום מחמת שהדין חמה מוכרע מעלמו כמו שכתבנו לעיל ובפרט שהובא כן משלשה ירושלמות הג"ל • ומוכח כן כמו שכתבנו מהחשב"ן דסובר דאין שום חילוק בדבר דמעשה ב"ד לריך קיום • ושעל כן אומר שם להאשה שבידה כתב מב"ד שנתגרסה ולא ידוע חתימתה וזהו הדין שפס"ע סוף סימן קמ"ב והוא מהחשב"ן עלמו •

ועוד בח"ג סימן כ"ב שם בכתב שליחות קבלה מהאשה ובקיום ב"ד • ולא יוכל לנו במקום שמקבל הגט להשטר שליחות ומוכיח שם מקודם דאין מועיל הקיום מב"ד כשאינו ידוע לנו חתימת הב"ד ומוכיח הכל מבבלי ומשלשה מקומות בירושלמי הג"ל ובדבריו הג"ל • ושוב מחיר מ"מ בזה אף בלי הקיום מב"ד ואף בחתימת העדים לחוד כגי לדידיה ויסוד הסירו כתב שם שלומד כך מדברי הרמב"ן והרשב"א סוף יבמות על הא דכתב הרי"ף שם דממלאו כתוב בשטר ח"ס פלוגי מה דקיי"ל דכשר דלא בעינן מפיסם ולא מפי כתבם כדליתא במי שאלחו דבעדות חשה ח"ל מפיסם ולא מפי כתבם • ויחמכו שם על הרמב"ם דכתב בלריך שיכירו לחתימת העדים שכיון שהקלו שלא נאמר מפיסם שהוא דבר תורה כש"כ שנקל בעדים חתומים על השטר שמה"ט הוא כנחקר

הלכה ב' דאשה המזוהה נע שאלו מקוים חסדה זו וזה יס רבוחא יותר דלמה לא תקנו רבנן שחוקים פעם אחת על כל פנים ויעו"ש בפרק ז' דהארין הרמב"ם בטעם הדבר שם והרשב"ד פליג שם בפרק י"ב ויעו"ש בה"ס שם בפ"י והרמב"ם שם כתב להסבירא דמס"ת הוי כנחקר עדותן בפ"ד ומדלא זכר להא דהתירו מפי כתבם לא קשה על התשב"ץ דהתשב"ץ בנכ יסודו על הרשב"א והרמב"ן סוף יבמות דהשיגו על הרמב"ם והרמב"ם לשיעוריה ודאי דהולך להוסיף בטעמים ויעו"ש בפ"ט סימן קמ"ב סעיף י"ג וסעיף י"ד ובסימן קל"ב סעיף ע' :

ואם תאמר הנס דמלכו שאם לא אמר בפ"ג ובפ"ג שחוקים בחותמיו אבל תאמר דלכתחלה לריך דווקא שיאמר בפ"ג ובפ"ג וזהו לזכר תיקון חכמים אבל לא שלכתחלה יהיה קיום חותמיו בלא ידועים לנו כאן רק שמה במקום שנכתב הגט לזכר מחמת דמס לי חתימת עדים ומה לי חתימת ב"ד שלא ניכרים וידועים במקום הנתיב לזה הקדים התשב"ץ להבדיל דבא"י במקום שמלוי לקיימו לא הלכינו כלל לומר בפ"ג ובפ"ג ונשאלת בלי קיום הרי דמחמת שבדיעבד ואף אם הבעל יערער יחל מלוי לקיימו לא חששו כלל לכתחלה לתקן בזה : הרי דלא החמירו בלכתחלה יותר מדבעד ובדעבד אם נחוקים והשלח לא אמר בפ"ג ובפ"ג והאשה רוצה להנשא במקום שלא ידוע לחתימת הדיונים שפיר שריא להתנבא מחמת שנעשה כתיקון חכמים וכמו שכתב התשב"ץ בשליח לקבלה דאף לכתחלה הוי סמכין על עדים שלא מקוימים מחמת שגם בזמן הש"ס לא היה יכול להיות חקק בשליח לקבלה לעמוד ולראות וכמו כן לא היה מה לעשות בזמן הש"ס לקיום הגט אם הדיק האשה ברחוק מקום שאין מכירין לחתימת המקיימים ואחרי דאין חלוק בין לכתחלה לדעבד גם לכתחלה שנעשה הקיום במקום כתיבת הגט חשוב שכבר נעשה כתיבת חכמים כן לריך לפרש לדברי התשב"ץ :

ואחרי (כ) שצאנו שיעת התשב"ץ שסובר שבזמן הש"ס היה נלך לזה באם שנעשה על דרך הזה כמו בשליח לקבלה ח"ל לקיים לעדים שבבער שמועיל מס"ת מעתה לפ"ז יש לדון גם בהנשלח ממקום רחוק שאין עוברים ושבים מלויים ובע"כ מתמנה שליח שני במקום האשה ע"י כתב שוב"ד שבמקום הבעל וזה הידיעה והבדור בזה שבמקום האשה יהיה שליח ליתן להאשה הנכס גם ח"ן דרך אחר רק ע"פ הרשאה מנ"ד וא"ל קיום להתשב"ץ ושריה אף בלא ניכר לנו חתימת הב"ד :

והנראה (כא) דבני הרשב"ם לא ראה למ"ש התשב"ץ בח"א סימן קע"ב הג"ל כי מחמת שהתשב"ץ בח"ג סי' ע"ז וסימן כ"ב שהגם שחזר מקודם על יסוד דבריו שבה"א סימן קע"ב הג"ל ומוכיח מבצלי מחבורה מהא דעד ודין מלטרפין דקיום ב"ד לריך קיום וכתב שהוא לפירש"י ולא לפירוש הרי"ף וגם מוכיח משלשה הירושלמות ומדחה מחמת זה להירושלמי דשביעית והוא באמת תוספתא בשביעית (ובירושלמי לא מלחתי) וחשב הרשב"ם שלא הרי"ף קיום ב"ד ח"ל קיום ולכן כתב סברא דהתירא שבמקום דחק סמכין על שיטת הרי"ף הג"ל ואם לו ראה לדברי התשב"ץ ח"א בסי' קע"ב הגה מבורר שם שאין בזה שום חולק וגם להרי"ף דלא מוכח מהא דעד ודין מלטרפין מ"מ מעלמו הוא מוכרע דקיום ב"ד לריך קיום וגם מחמת שכן מוכח עכ"פ משלשה הירושלמות והא דשביעית לענין פרוצול לא חס לה כלל מחמת דהרמב"ן בחידושו פירשו בדרך אחר נכון והבאחי כבר דבריו לעיל ולא זכר אף למ"ש התוס' בכתובות לדחות הראיה בדרך אחר משום דנאמן אדם לומר פרוצול היה **מבנו הרשב"ש** **הגה** (*)

אלו נמצא בשער שנתגרשה פלונית היה הידון דומה לראיה אבל בזו אין שום אחד מעיד על גירושיה ואם באת להאמין לב"ד בלא הכרת חתימתן ח"ל אף בלא קיום ב"ד אלא בעדים שחומין בגט יספיק ואף בשאר גיטין לא נסתקף לא בפ"ג ובפ"ג : ועוד שהרשב"א ז"ל כתב דהא דמקלין בהכי דווקא בשאר עדות משום דליקא ומעבה ומילתא דעבדא לגלויי אבל בגיטין לא וי"ל דכיון שפ"ס דרכו של הרי"ף אין הירושלמי חולק על גמרתיו וסובר שמעשה ב"ד ח"ל קיום וכדאי הוא לפתח עליו בשעת הדחק כמו שאמרו בס"ק בגדה : שלמה בן הרב ר' שמעון זלל"ה ע"כ :

היינו מכשירין אותו ח"ל ח"ג דשאר עדות דעלמא בעינן מפייהם ולא מפי כתבם בעדות אשה הקילו משום עגולה כמו שזכר בפרק מי שאלו וכו' שם היו כב"ד בפנינו ונשתתקו ולא יכלו לדבר וכתבו לנו שהיא מגורשת היינו מתירין אותה ולא חששנו למה שאמרה חורה מפייהם ולא מפי כתבם עכשיו שם חתומים זו ומס"ת הוא כשר משום דעדים החתומים על השטר נעשה כמי שנתקרה עדותן בפ"ד ורצון הוא דללרין : משום עגולה נקל להתירו : שם שנקל במה שחייבו חכמים : והוא מפי כתבם הקלנו כ"ס שנקל במה שחייבו חכמים : והוא שגלך קיום על הקיום ואע"פ שגט שאלו מקויים אלו נריכים לפד שיאמר בפ"ג ובפ"ג [ועתה זה ביאר בהדיא שם בסימן כ"ב כמו שהבאחי לעיל בשמו משום דהשלח יכול לעמוד ולראות ולהעיד] חס בגט נכתב הקיום נעמידנו על חזקתו ועפי עדיף גט מקויים שלא נחקים הקיום מע"א לומר בפ"ג ובפ"ג ודבר זה למדתיו מדברי הרמב"ן ז"ל והרשב"א ז"ל שהם כתבו בירושלמי שהביא הרי"ף סוף יבמות נמצא כתוב בשער ח"ס פלוגי מת דקין"ל כמ"ד דכשר דלא בעינן מפייהם ולא מפי כתבם : מההיא דפרק מי שאלו וכו' ואמרו שאשילו ח"ן אלו מכירין חתימת העדים היא מותרת : ותמכו על הרמב"ם ז"ל שכתב שגלך שיכירו חתימת העדים ואמרו שאפי' מפייהם ולא מפי כתבם שהוא דבר תורה הקלנו : כש"כ שנקל בעדים חתומים על השטר שנעשה כמי שנתקרה עדותן בפ"ד דבר תורה ולא נחמיר בקיום דללרין רבנן כו' יעו"ש עד כאן הנלך להענין : (*)

ודנה מ"ס בסוף שהוא עיקר יסודו מה שלמד מהרמב"ן והרשב"א דסוף יבמות לענין מיתת הבעל דלמדו קו"ח ממחוי דהותר בזה מפי כתבם דכש"כ שמוחר בלי קיום כל זה כתב כמו כן בסימן כ"ב שם לענין שטר שליחות קבלה כמו שהבאחי לעיל וס"ל לא נלך עוד לסברות אבל בזה שהוא על ידי שליח להולכה שביאר כן בסימן כ"ב דע"כ הלכינו חכמים שיאמר בפ"ג ובפ"ג ולא סמכו על עדי הגט בלי קיום מקו"ח דלדעתו התירו גם לענין גירושין מפי כתבם אבל מחמת דיכול לעמוד ולראות ולהעיד השוו לעדות דעלמא ולא השתמשו בקולא דעגולה שהיה ראוי לסמוך בלי קיום עדי הגט ולכן בזה בסימן ע"ז שהוא בשליח להולכה שלא אמר בפ"ג ובפ"ג הקדים מקודם סברות אחרות והאריך לבאר שגם הקיום שגנו חשוב שנעשה כתיבת חכמים מחמת שבמקום שמלוי לקיים לא הלכינו כלל לומר בפ"ג ובפ"ג ומתקנת חכמים הוא שיהא אמירתו בפ"ג ובפ"ג חשוב כמו קיום וא"כ הרי זה הגט נחקים ואם תאמר הרי כל קיום לריך שיהיה מקויים לנו אכן לענין זה מיהדר דינא דאם בפ"ג ובפ"ג מע"א מהני כש"כ שעדיף מיתר קיום שלא נחקים מהדר הדין דלמוד מדברי הרשב"א והרמב"ן סוף יבמות הג"ל והגם שבני הרשב"ם בהגהותיו לח"ג סימן ע"ז הג"ל הקשה דאם באת להאמין לעדות הב"ד בלא הכרת חתימתן ח"ל אף בלא קיום ב"ד יספיק בהעדים שחומין על הגט ואף בשאר גיטין לא נלטרך לומר בפ"ג ובפ"ג אבל סברה התשב"ץ כמו שכתב שם בסימן כ"ב דמחמת שיכול השליח לעמוד ולראות הלכינו חכמים לומר בפ"ג ובפ"ג והקילו שאף זה שאלו עדות מס"ת יהיה חשוב קיום וכמו כן אם לא אמר בפ"ג ובפ"ג שחוקים בחותמיו ואם אחר הקיום חסיה האשה במקום שאין ניכר חתימת העדים להדיינים מ"מ שפיר שרי להתנבא מחמת שיעקר הדין בגיטין דמועיל מפי כתבם לשיעוריה כש"כ דמועיל עדות בלי קיום ותקן חכמים הרי כבר נעשה ומסכים מאור עס שיטת הרמב"ם פ"ז מגירושין הלכה כ"ד ופ' י"ב שם

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִישׁ חֶלֶק א

היה לי ונאבד כי לא חש התשבץ להראים כלל כי נראה לו עיקר כפירות הרמב"ן ואין שיהיה לא מוכח מהא דפרובול חש כפירות הרמב"ן ואם כדחיית הסוס' ואין לו שום דרך להוכיח לפירות הר"ף דלא יהיה מודה דקיום ב"ד לר"ך קיום ומפורש בשלש הירושלמות שהביאם התשבץ ולכן העיקר ודאי כמ"ס התשבץ דכ"ע מודו בזה ואף הרשב"ש בחשובה שהביאו הב"י בעור סימן קמ"ב ביטל דעתו לדעת אביו והגהה דמפני היראה מכבוד מורו אביו זל"ה כחז כך ואם היה רואה מ"ס אביו בסימן קמ"ב לא היה לו כלל ה"א בדרך היתרו ה"ל :

עוד הנראה דאם היה רואה כמה שסתם אביו בח"א סי' קמ"ב והחליט שם כך דאשה שיש לה כתב ומכ"ד שנתגרשה דלא חשבה עלי קיום הנה לפי"ז מה לי אם להאשה כתב או אם שלחה עליה לקבלה הוא כן שאין לו הכנע רק שלח כתב ומכ"ד שקבל להכנע ונתגרשה האשה וכבר בארתי טעמו של התשבץ בזה דסימן קמ"ב מחמת שבזמן הס"ס היה הכנע ביד האשה לראיה וכמו כן היה נשאר ביד שליח הקבלה הכנע וימסור השליח להאשה באיזו זמן שתראה לראיה ולכן נראה הכל מזה שלא ראה הרשב"ש לדברי אביו התשבץ בח"א סימן קמ"ב :

(כב) והנה הרשב"ש בחשבתו המוכח בנ"י סימן קמ"ב כשראה לומר היתר חדש דבמקום עיגון בראי הר"ף לסמוך עליו להקל כנ"ל סוקשה ליה לדידיה דהלא בחו"מ סי' מ"ו פסק דמעשה ב"ד לר"ך קיום ומשמע דלא חשם לשיטת הר"ף וחיזק ה"ל לזה דבח"מ פסק כנ"ל הוא רק מה שהוא קולא לנחבע לבד ע"כ :

(כג) ולפעד לא נכון לומר כך דסתמת הח"מ נראה דבכ"מ שהלריכו רבנן קיום הוא אף במקום שהוא חומרא לנחבע וקולא לחובע בדמוכה בנ"מ דף כ' ע"ב ח"ס סמפון כו' יתקיים בחותמו יטווי"ס בחוס' שם במ"ס שם וז"ל ועוד ביד הלום פשיעא דכבר ע"י קיום ע"כ הרי דדוקא ע"י קיום נפטר הלום ע"י השובר אבל בלא קיום גובה המלוה בשטרו המקויים ועיין שם בשיטה מקובלת בשם הראב"ד וז"ל ואם בשיטת מחמת יד לזה פשיעא דכבר קיום ע"כ הרי מבואר כן ויעיין בחו"מ סי' ק"ח סעיף ואל' ויעיין בבאורי הגר"א שם וע"כ הטעם דהכמים עשו בלא קיום כמי שאינו כלל וחשוב כודאי וזהו שלר"מ אם לא אמר בפ"י וכו' הולד ממזר ולא אמר פסק ממזר אלא ע"כ דפסלוהו כאלו אינו גט כלל ודו"ק :

אחרי בארתי לכל דברי התשבץ ושלפי"ז יש מקום

ללדד בברית היתר במנוי שליח ע"י דואר מעתה

אבאר שאין סברא ואופן להורות בדברי התשבץ בזה כי

עיקר יסוד טעמו וראייתו נסתר לפי פירוש הראשונים

וביותר שנסתר לפי פסק הרמ"א בח"מ כהריב"ש

דקיום כבר ע"פ כתב :

(כד) והנה הרשב"ש בהגותו לה"ג סי' ע"ז הקשה יפה

על דברי אביו על עיקר יסוד סברתו והוכחתו

מהא דבעדות אשה מהני עדות כתב וברמיזה כתבואר במי

שאלו וכתב התשבץ דמה אם היו הב"ד לפנינו ומרמזים

שנתגרשה מהני כש"כ שמועיל עדותה במעשה ב"ד בלי מקויים

לנו שעב"פ מה"ת הוי עדות וע"ז כתב הרשב"ש וז"ל שהרשב"א

ז"ל כתב דהא דמקילינן בהכי דוקא בשאר עדות משום

דדייקא ומנסבא ומילתא דעבירה לגלויא אבל בגיטין לא

ול"ע ע"כ :

ומובן שהרשב"ש שחש שרק הרשב"א פירש כך ומיניה

לבד קשה לי וע"כ כתב בחשבתו שמוכח בנ"י

סי' קמ"ב ה"ל דמכיל דעתו נגד דעת אביו וסמך להקל

בדברי אביו וחשש שאפשר שיהיה להתשבץ ראייה מראשונים

רבים דפירשו להא דמי שאלו דמפי כתבם כבר בעדות

שחשוב בעדות מה"ת :

ואוביח

והנה ראשית דבריו כמו שהוא בהשג"ך שהביאו הב"י אפשר שלא היה לו ספר השג"ך וסוף דבריו שניין לתוס' כתובות בשם ירושלמי - [גם בבאורי הגר"א כתוב בשם ירושלמי וכבר כתבתי שלא מלאתי רק בתוספתא וכן הוא בתוספות שלנו] דפרוזבול הקלו ג"כ בזה - זה אינו כלל מטעם השג"ך כי השג"ך כתב שאין מזה ראיה מחמת פירוש הרמב"ן שפירשו בדרך אחר ממש - והתוס' כתבו דרך אחר לדחות הראיה מירושלמי [או מתוספתא] משום דשאינו פרוזבול נחמין לומר פרוזבול היה לי וגאבד וכתבו שם דאשילו למ"ד אינו נחמין מודם הוא ולא בצי קיום ע"כ וגרסא המכונה בדבריהם באף למ"ד דאינו נחמין מודי שניין פרוזבול קילא טפי כלומר הגם שקיום בטעות דרצנן - וגם פרוזבול הוא רק קולא מדרצנן - אבל כאשר חזינן דאיכא מ"ד וכן הלכס נחמין לומר פרוזבול היה לי וגאבד חזינן דיש בזה לד קלות ואף למ"ד דאינו נחמין מ"מ מודו דיש בזה לד קלות לענין זה עכ"פ דה"ל קיום ב"ד קיום - וזה רוצה הגר"א ללמוד כמו כן בנט שלח להלכה ולא אמר בפ"ג ובפ"ג ויש בו קיום ב"ד מדחזינן בזה לד קלות בהקילו חכמים שיהיה השליח נחמין לומר בפ"ג ובפ"ג (והגם שלא שייך כאן הסברה דאיכא במיתא הבעל דהאשה דייקא טפי וכו' מילתא דעבירה לגלויי) מחמת תקנת עגונא - ומחמת דמס"ת הוי כחוקר עדות בב"ד כמו כן יב' לשמוך על קיום ב"ד שאין ידוע לנו בזה עדיפא מס"ת משליח שאמר בפ"ג ובפ"ג - וגאבד שפיר מפרוזבול לפירוש התוס' דכמה שהקלו חכמים ח"ל קיום ב"ד קיום - וזהו סברה חדשה אינו כלל מדרך השג"ך - כי השג"ך עשה יסוד למודו מדברי הרשב"א והרמב"ן סוף יבמות וע"פ דעתו שגם בעדי גירוסין כשר מפי כתבם ואין לזה זכר בבאורי הגר"א - ולו יחא שהגר"א מדעתיה דנפשיה וסברתו וראייתו מהתוס' הנה וודאי נוכל לשמוך ע"ז :

(ג) אבל סברתו וראייתו אינו מולד רק לענין קיום עדי הגט דהקילו בזה חכמים שמהימן לומר השליח בפ"ג ובפ"ג - ובזה מועיל גם קיום מב"ד שאין ידוע לנו - אבל לא בשאר עדות מגירוסין כמו שפסק וחתום הוא בסיומן ק"כ סוף י"ב שאשה שיש לה כתב מב"ד שנתגרשה אינה יכולה להשגא בו עד שיכירו חתימת יד ב"ד - וא"כ הדק דברי הראשונים שכתבו נשלה גט ע"י כי דואר ממקום רחוק באופן שנשלח הרשאה שניה מב"ד - שאחר שבמקום שהשליח שני נותן הגט להאשה לא ידוע לנו חתימת הב"ד אינו יכול להיות זה שליח ואין האשה מתגרשת על ידי שהיה מותרת להכשיל אם לא כשיקויים לנו חתימת יד ב"ד גם יסוד הסברה דהחירא לפי דברי הגר"א הוא לפי דברי התוס' (כתובות כ"א ע"א) לפי פירושם בזה דפרוזבול אבל לפירוש הרמב"ן שהביאו השג"ך שהוא ענין אחר לא קיים יסוד הסיתר - ומ"מ כיון דעיקר דין קיום מדרבנן הוא נוכל לשמוך על המוקל - אבל לענין שליחות השני אין שום דבר להקל :

(ד) הנה יש לדון עוד אף לענין הגט עצמו לבד ענין השליחות יען כי כל יסוד סברת הרמ"א בסוף סימן קמ"ב דסומכין על קיום שמב"ד אף שאין ידוע לנו הוא משום דמס"ת כמו שנחקר עדותן בב"ד - אבל באש שסיה הקיום מס"ת היה לריק אף הקיום ב"ד קיום מס"ת כלומר או חתימת העדים או חתימת הדיינים - ובענינינו יש לדון אם הקיום הוא מדרבנן או מן הסורה ומלאתי בתשובת מסרי"מ הג"ל שנתעורר בזה והביא שם בשם הרב הג' מו"ס שלום מפרחינא דאומר דגם בזה הוא רק מדרבנן - אבל בשו"ת פני אריה סימן כ' פשוט ליה שהוא מס"ת והמהרי"מ הכריע להקל והכרעו רק בוויכוח בסברה לחוד - והסברה הוא רק בדבר שהוא מוחש וגרסא לעין בענין המנהג בני דואר וכדומה ותמיהתי מאוד - דאין נוכל להקל בהכרעת סברה לחוד אף אם היה מחשק הסברה לכה ולכה - ומכש"כ שגרסא וודאי

(ח"א) לג

(כז) ואוביח בראיה שפ"כ ל"ל כך דק בשביל טעם הג"ל דנו דין קו"ח הג"ל דהלא לדברי הרמב"ן הג"ל כתב גם הר"ן צמי שאלחו שם כ"ל והריב"ש בתשובה סי' תי"ג (ומביאו הב"י בחו"מ סימן מ"ו) כתב שדן לפני מורו הר"ן דמקיימין עדות בשער אשילו מפי כתב ואל"ל מפיסה - ופסק כן ברמ"א בחו"מ סימן מ"ו סוף ז' וא"כ למע לא נידון בזה דין קו"ח הג"ל דכיון דכשר קיום מפי כתבם שאין מועיל מס"ת כש"כ שיהיה כשר הקיום מב"ד שהוא עדות מס"ת - והגם שהקיום אינו מקויים לנו וזה אינו כמו דפסק בחו"מ סימן מ"ו סוף מ"ז דקיום ב"ד לריק קיום יבמו דאוביח כך השג"ך בראיה מצבלי לפי פירוש רש"י ומכלשה ירושלמות וכבר שגם מעלמו מוכרע כך שקיום ב"ד לריק קיום והשג"ך שדן קו"ח הג"ל אף לענין עדי גירוסין אולי לשיעוריה דמוכה מדבריו בח"ג סי' ע"ז במ"ס שבאש שהיו הב"ד מרמזים לנו שהגט שחתומים בו העדים זו היא חתימתם היה חשוב קיום כדמוכה צמי שאלחו דבעדות אשה מהני מפי כתבם כו' ע"כ ומוכח מזה דשאר קיום אין מועיל קיום רק מפיסה ולא מפי כתבם - וזהו דלא כהריב"ש הג"ל ולפי זה ח"ש הא דאוביח דכ"מ קיום ב"ד לריק קיום כי לא מהני לדירה גם מפי כתבם וליכא חו קו"ח שדן השג"ך - אבל להריב"ש שדן כן לפני מורו הר"ן - וכן פסק הרמ"א הג"ל שמקיימין בכל מקום מפי כתבם - ומ"מ קיום ב"ד לריק קיום על כרחק דאין למידין קו"ח ממאי דכשר מפי כתבם דלא יהיה לריק קיום - וע"כ עממא דמילתא דמפי כתבם הגם שאינו עדות מס"ת - אבל הוא רק מגזירת הכתוב לבד - אבל קיום הוא להשם זיוף ופקד וענין אחר הוא - ומ"ס הר"ן צמי שאלחו בשם הרמב"ן להך ק"ו שלא ינטרך קיום מכש"כ ממה שכבר מפי כתבם הוא רק במאי דמייירי לענין מיתת הבעל דמהמת הסברה דדייק היטב ושהוא מילתא דעבירה לגלויי נחמין אשילו שפחה וכדכתב כן הר"ן בשם הרמב"ן וכן הרש"א כתב שם כך כן נלפ"ד ברור ומוכרח להלכה שאין אופן כלל להקל מטעם השג"ך :

אחרי העליתי שאין אופן להקל מטעמו של השג"ך אבאר ש"ל שזהו שבבאורי הגר"א באר בטעמו בדרך אחר שאינו כלל בהשג"ך בכדי שיהיה עולה טעם זה גם לדין להלכה - אכן לפ"ז הדר דברי הראשונים שאין עולה זה לענין מגו שליחות כשני על ידי כי דואר בלי קיום :

(כח) והנה אחרי שבארתי הסירה יסוד היתר השג"ך שמה שפשוט היה לו דמה שכשר מפי כתבם בעדות אשה הוא אף בעדי גירוסין ועל זה בנה סברת ולמוד הסירה וזה אינו כלל דק רבותינו הראשונים רש"י ור"ן והרמב"ן ורשב"א ורי"א דכלם פירשו שהוא רק בעדי מיתת הבעל ולא בעדי גירוסין - עוד הוכחתי שכל דק היתר השג"ך אינו עולה רק לשיעוריה דסובר דכ"מ קיום אינו מועיל מפי כתבם אבל לדין דפסקינן כהריב"ש כמו שפסק הרמ"א בחו"מ סימן מ"ו סוף מ"ז דבכל קיום כשר מפי כתבם - אין מקום כלל ללמוד היתר השג"ך וקשה זה לבאורה על פסק הרמ"א באה"ע סוף סימן קמ"ב דכתב בהשג"ך להקל בנט שעליו קיום מב"ד ושליח להלכה לא אמר בפ"ג ובפ"ג וסומכין על הקיום שמב"ד הגם שאין ידוע לנו חתימת ב"ד מחמת שמה"ת הוא כנחקר העדות והוא מהשג"ך ח"ג סימן ע"ז :

(כט) אבל נחמר שפ"כ בבאורי הגר"א שם באר טעם אחר מה שאינו כלל בהשג"ך - והשג"ך אינו סובר כלל והוא דבבאורי הגר"א שם כתב ח"ל וי"א כו' - דמס"ת כו' כמ"ס ג' א' ולא גרע גט מקויים שלא נחקייים בחתימות ובפ"ג ובפ"ג דהקילו משום עגונא שם - ועיין תוס' דכתובות כ"א ע"א ד"ה עד כו' בשם ירושלמי דפרוזבול הקלו ג"כ בזה ע"כ :

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִשׁ חֶלֶק א

כלל ענינו של הסדר הממונה בבי דואר רק לקבל מכתבים ולשלחם למחוז הפני בעליהם אבל אינו כלל מזכר בשטרות הנשלחים מוכרים בהמכתבים או בקאטוערטין מה כתוב בהם ומי ומי הכותב ומי הכותב החתומים לעדים ואף אם הם מזכר וידע הכתוב לא יבין ולא ידע אם מזויפים החתומים העדים או אמיתיים כי אין לו שום הכנה בכתבים שלנו ואינו דורש כלל מהמוכר לו אם זהו כל המוכר או אחר נתן לו להניח על הפאסע ואינו פותח כלל חכרין מכתבים המוכרים וחתומים ואינו מזכר רק בשמלחים כסף וסיגנאליעם כי מחוייבים להעמידם במנינם וודאי שזה השר לא ידע ולא יתעורר משפט אם ישלח מי שטרות בעדים מזויפים ואין זה חשש פחד מאומה להמזויף וה"כ וודאי הוא כמו שכח הגאון בעל פני אריה ונכתב כל יסוד היתר בנט הגשלה ע"י בי דואר כשהוא מקוים לנו בחתימת ב"ד הידוע לנו דווקא והכל הוא מחמת דברי הס"ק שבסימן מ"ו ס"ק סג"ל שבשטר הנמלא לריך קיום מה"כ סג"ל ודברי הס"ק כתום הוא כך בחתומים שם באות ובשטר משפט ובפ"י לגיעין (דף ג' ע"ה) :

והנה בפ"י שם עמד שלפוסקים דסברי דאפילו בלא העדים ואמרו שאין זה כתב ידם אפ"ה לא מסיימי העדים מדאורייתא ואין שייך בזה סברה דמרתתו לזיף משום שהוא מילתא דעבירה לגלוי דברי כזר גלוי הוא מהעדים המכחישים לפנינו ואין לנו מאמינים להם ולכן כתב הפ"י דלכך פוסקים ע"כ אינו מעט הכוח דכחיות דמרתת מזויף שמה יכירו ב"ד זיופו אלא מגזירת הכתוב הוא דכתיב וכתוב בספר וחתום והעד עדים ונתת אורח בלתי חרם למען יעמדו ימים רבים ואין יתקיים בחותמיו לימים רבים שכבר הכל נשכח ואין מכיר ומקיים וע"כ שמה"כ ח"ל קיום והניח זה ב"ע והנה לכאורה לפי דברי הפ"י ה"ה קשה על הס"ק בסימן מ"ו שם שמזכיר בו בנעם דעתו אחרי דעת הפוסקים סג"ל דעדים בעלמם אינם נאמנים שאין זה כתב ידו שכתב שאין מוכרע לו יעו"ש ומ"מ פשוט להס"ק שם דבנמלא שטר קדושין ואין מקוים אין חוששין לקדושין משום דהקיום הוא מה"ה חתום לפע"ד דאף להחכם דכחיות ש"ו יסוד המך הס"ק זלל"ה ה"ה דמרתתו לזיף שלא יכירו ב"ד חתומתן אינו משום שהעדים יבואו ויגידו על חתומתן כי אם כן הוא איך הוא אם אחד מוליד שטר בעדים שכבר מהו אלא בידה מלזיף שיוכחש ב"ד מאחרים שמכירים לח"י העדים ומחמת כן חשבו כאלו נחקרו עדותן ב"ד בזמן הכתוב בשטר שאז היו חיים וכאלו הגידו אז ולכן דעת הפוסקים סג"ל בלף אם מכחישים ואמרו שאין זה כתב ידם אינם נאמנים דהיו כאלו כבר הגידו שהוא כתב ידם ואין חוזרים ומגידים ופשוט ולק"מ קושיות הפ"י :

(ג) אמנם לפע"ד נראה מדברי הרשב"ם ב"ב דף ק"ע ד"ס אין לריך לקיימו דכתב וז"ל שאלו הם ה"ה זה מערער ואומר לא כחצתיו לא ה"ה לנו לחסוד זה ז"ל הלוקח כך בלא נחשדו ישראל לפשות שטרות מזויפים אלא שהחמימו החמים להגדיר קיום ה"ה דמערער ב"י ומדכתב הסברה לזה שמה"ה ח"ל קיום מחמת שלא נחשדו ישראל לפשות שטרות מזויפות משמע שאינו משום דמרתת בלא יוכר ב"ד זיופו כי ענין מרתת שייך אף בכותים הראשונים אבל לשון לא נחשדו מורה שהוא מחמת חזקה כשרה ולא משום דמרתת שלא יותפס בשקר אלא וודאי כוונתו דבזה החזקה קיימו כללות ישראל בחזקת כשרות האזה דלא מזויפי ולהרשב"ם שפיר אף בשטר הנמלא רק שהוא כתב ישראל ועדים חתומים בו אין לחוש למזויף מה"ה וז"ל בהגם אם יתכן איזה מעוט דמטוטא דלא שבית ח"ל לחוש לזה מה"ה וכמו דלא חששה החורה למטוטא דעדי שקר ואולי חסמו בשקר משום דהוא מטוטא דלא כתיבא אין חוששין מה"ה אף במטוטא [ועייין בפ"י גיעין שם דרש מקודם לפרש ברש"י דכתב דלא חזיף אינם לזיפי שהוא מדין רובא דלא מזויפי ודחה

וודאי דברי הגאון בעל פני אריה ולכן לריך וודאי לעיין בזה ואפרש שיחתי :

(ג) יעייין בש"ך חו"מ (סימן מ"ו ס"ק ט') דכתב דבשטר הנמלא ואין מולידו אדם שיחיה מרתת חלוי יכירו ב"ד אם הוא מזויף לריך קיום מה"ה דמה דאין ביד שום אדם לא שייך לומר דלא חשד לזיפי לכן כתב הרמ"ה ב"ה ח"ל סימן מ"ב סעיף ד' במלאו כתוב בשטר פלוגי קדש פלוגי ועדים חתומים בו כל זמן שאין השטר מקוים אין לחוש לקדושין ויסוד רחוק הס"ק הוא מה"ה הכוח בכתובות ז"כ ע"כ ד"ס דינא וז"ל שם ואל חתום ח"כ לא שכתב חיים לכל דבר ששרי מה"ה ח"ל שום שטר קיום דעדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן ב"ד ואפילו גזלן מוחזק שהוליד שטר אין נראה לי שריך קיום דלא אמרינן החתום עדים שאין מטלטל דאע"פ שהוא חסוד על הממון מרתת לכתוב שטר מזויף פן יכירו ב"ד זיופו ע"כ הרי דרך כשהוא מוליד שטר שיש בזה סברה דמרתת מלזיף פן יכירו ב"ד שהיוף אבל בשטר הנמלא ליהא להך סברה בעי מה"ה קיום ולא חיישינן אף לקדושין בשטר הנמלא שאינו מקוים וכשכח ע"י בי דואר הם יניח מי על הבי דואר על שם אחר ככתוב שפלוני הוא השלח אחריו ב"ד דואר אין שייך בזה מרתת דמה בכך שכחוב שפלוני הוא השלח אחריו ב"ד דואר אין מוטל כלל לידע מי הוא שמניח על הבי דואר אם זה הוא ואם אחר הוא ומי שיחפון לזיף ולסגור בתוך (קאטוערטין) ולהניח בתוך התיבה שכלם משליכים ומניחים שם מכתבים הסגורים בתוך (קאטוערטין) אין מבקרים כלל וכל הקאטוערטין הנמלאים שולחים להמקומות הרשום עליהם מלמעלה ואף הגשלה (סטרחהאוויה) יכול המזיף להסגיר במכתב ולשלוח ע"י מי שאינו יודע כלל מה שמה ואין מבקרים ב"ד דואר אם לא כשנשלח כסף או סיגנאליעם מחמת שמחוייב הבי דואר להעמיד במנינם אבל מכתבים שבהם שטרות וכדומה אין לו לדעת מה מהם גם אינם מבינים כלל אלו הממונים ב"ד דואר כתבי ה"ה וודאי שאין מקום דהמזיף יחיה מרתת ודומה לשטר הנמלא שלפי דברי הס"ק לריך קיום מה"ה כן דנתי מלא ערס רחיתי זה בחסות מה"ה שכתב ב"ה הרב הג' מ' שלום מפרווינא ד"ל דגם ב"ד דואר מרתת וכשם ש"ה פני אריה דכתב דפשוט ליה שב"ד דואר המקבל הכתבים סגורים וחתומים מכל אדם המביאם ואינו מביאם על לב כלל דאף אם נחברר בכוף שם מזויפים ח"ל שחגלה לפועל בשל מי ילא הרעם האזה וודאי שכל אדם יכול לזיף כמה מכתבים ולשלחם ע"י בי דואר ע"כ ומה"ה כתב ע"ז שאין דבריו מוכרחים ובאשר האידנא דנעשה כתוב בספרי הבי דואר יוכל להחברר היטב ואמרינן בזה לא חזיף אינם לזיפי הגם שגראה בזה דלא שייך כ"כ לא חזיף אינם לזיפי הגם שגכתב כן בשפר ב"ד דואר מי ומי ששלח מה"ה מי ומי יתפס בשקר והגם אם יתברר אח"כ דאזה אנשים לא שלהו רק אחר בלח על שם מי יתפס בשקר דלא ידעין מי הוא האחר בשלמא ה"ה שכתב ביד אחר אמרינן לא חזיף אינם לזיפי דאח"כ יתברר ויתפס בשקר מש"כ בנידון דידן מ"מ נראה שגם ב"ד לא חזיף אינם לזיפי כולי האי ולמסור על הפאסע דבר שלא היה רק לשלוח שם אחר דיכול להתפס בשקר חזק צעת שלוח על הפאסע וידן במשפט כראוי להעבירים או להמלולים בחוקי הממשלה בפרט בדבר דאחשא מילתא כו' יעו"ש :

והנה כבר כתבתי שפלא בעיני איך נחשם קולא בסברה מההפכה לכאן ולכאן במה שהוא נוגע לדאורייתא ובפרט כי הסברה שלהלך קשה מאוד לקבלה ומה גם להחליטם להלך ולפי הירוע בזמנינו פשוט הוא דהעיקר כדעת הגאון בעל פני אריה ומה שכח הגאון מה"ה דשייך מרתת מלזיף מחמת דיוכל להתפס בשקר צעת השלוח על הפאסע וידון במשפט כו' הלא ידוע לפי מה שהוא בזמנינו שאין זה

אבן לפי מ"ס צבאור שיטת הסוספות ושגם הרש"ש ורש"י ביום עם שיטת החסו' ולב"ש חף בשער הנמלא בשוק ל"ה מה"ת למזוייף דכח מיעוט דל"ש דלא חיישינן וסברא דמרתת הוא רק כשמוציא לשער מוחזק בגזלנותא ובכל גווני ח"ל קיים מה"ת ועולה הכל לכונן :

(לו) ויעיין במהר"ק (שרש ע"ד) שהוכיח לדבריו שאילו בטוען מזוייף ח"ל קיום מה"ת - וכחז שיטת על זה שלשה עדים והביא לפירש"י ולהרש"ש ולדברי חוס' בתובות הג"ל - והש"ך בסימן מ"ו ס"ק ע' הביא לדברי מהר"ק ולהפירושים רש"י ורש"ש והתוספות - והחליט הש"ך שצטער הנמלא בשוק לרדך קיום מה"ת מחמת דברי התוספות דכתבו לסברא דגזלן וודאי מרתת שלא יוכר זיופו בצ"ד - ומסתמא שמהרש"ס וודאי נראה דחינו כן ומשמע דחושב הש"ך בסיפוק מדברי שרש"י ורש"ש קיימי בשיטת התוספות כפי שלמד הש"ך בהתוספות ולפע"ד נראה ברור דמהרש"ס ליכא לפרושי כלל דמחמת סברא דמרתת קאמר ואדרבה גם שיטת החסו' יש לפרשו דמודו דצטער הנמלא ג"כ ח"ל קיום מה"ת :

(לז) ויעיין בש"ך שם במתחן למא שהקשה הרב רבי חנינא דור בבגהת מרדכי סוף קדושין למא שחשבו חכמים שלא יחפה על בת אחותו ומאי הועיל דיתחום עדים מזוייפים ומה"ת ח"ל קיום - וכחז ע"ז הש"ך דמהאי טעמא עלמא שמה"ת ח"ל לחוש לזייף דלא חשידי בךך ח"ן לחוש בעישה זיוף משום חפוי בת אחותו - והנה לפי פשטות דברי רש"ס שכתב שלא נחשדו ישראל לעשות בערות מזויפות והוא מחמת חזקת כשרות דלא חשידי בזה לא יולדק זה נפעם בחכשו חכמים דים לחשוד אחותו שמחמת פיהם על חיים כל בת אחותו יעשה סקר בנפשו - וכיון דכן הוא למא לא יעשה שיקרא דזיופא וע"כ דרך מחמת דמרתת סיכרו בזיופו - ד"ל דזהו ג"כ מטעמא דהולרנו החסו' להוסיף ולומר שאף בגזלן וודאי יש סברא דמרתת וכו' - ועולה נכון כאשר נפרש מהרש"ס יסבור גם לסברת החסו' ושהחוס' יסבור לסברת הרש"ס שלפ"ז עולה הכל כהוגן :

(לח) והנה בהא דירושלמי סוף יבמות שהביא הר"ף שם והרמב"ם בפ"ג מגירוסין מלאו בתוב בשער מת איש פלוני בן פלוני או נכר פלוני כו' - ופסק כמ"ד דמקיל דמאיחין את אשתו ובתוב ברמב"ם שלזו ונדע שהוא כתב ישראל וברמב"ן סוף יבמות והביאו הר"ע"ל שם - והר"ן במו שאלחו והרש"ל שם ובסוף יבמות והתשב"ך בח"ג סימן ע"ז וסימן כ"ב דלהרמב"ם דווקא כשהוא מקיים והרמב"ן והרש"ל חלקו על זה וכחזו דכיון דאקילו בעדות אשה בעדות מפי כתבם שהוא מדאורייתא ככ"ב בקיום שהוא רק מדרבנן ומה"ת ח"ל קיום דהוי עדות בעגולא חף בלי קיום ע"כ ומוכח מזה דאף בזה דמלאו כתוב בשער דג"כ הקיום ח"ל מה"ת וזהו ראייה ברורה לפע"ד :

(לט) ומהרמב"ם ח"ן להוכיח בסיפוק חדא דהרב המגיד פירשו לפי גירסא שלנו שכתב ברמב"ם ונדע שהוא כתב ישראל דבא לאפוקי - שלא יהיה כתב כותי דמסל"ת מהימן ולא בכותב לפי הומו - גם אף לפי מ"ש הרמב"ן והר"ע"ל בשם הרמב"ם דהנריך פ"הס מקיים ולא חש ללמוד ק"ו מהא דהאמינו עד מפי עד ומפי שפחה ויש לומר דסובר הרמב"ם דכל עיקר מה שכתוב בשער פלוני מת לא חשוב עדות דהוי מפיסה ולא מפי כחש דלא חשוב עדות בשער רק כשהמחייב כמו הלום ח"ו המוכר אומר להעדים כתבו וחתמו ותנו ואין זה שייך בעדות מיתת הפל וא"כ כשאנו מקיים הגם שקיום ככ"מ הוא מדרבנן מ"מ בזה דהוי עדות רק מפי כתבם ואינו עדות מה"ת וזכינו מקיים הוי תרתי לריעותא ולא מצינו דאקילו בזה - ועוד י"ל דהוכיח מן הירושלמי שם דמביא סייעתא למאן דאוסר מהא דחניא יפה כה העדים מכח שער שהעדים שאמרו מת

לזה מחמת דהוקשה ליה דצממונא לא חזינן בתר רובא - אבל לפע"ד נראה עיקר בפירוש רש"ס ורש"י כמו שכתבתי דחינו רק מיעוטא דל"ש הוא דיהיה חזיף לזייף ושלח יהיה לו חף חזקת כשרות הזה וצממונא דל"ש לא חיישינן חף צממונא וכמו שכתבתי ומבואר כך באהר"ז ברמ"א (סימן י"ז סעיף ל"ה) ובבאורי הגר"א שם ס"ק ע"ז - ועוד באהר"ז ברמ"א סימן ק"ס סעיף ג' ילדה ספק נפל נטלת כתובתה וצ"ש שם ס"ק וחי' ובבאורי הגר"א שם ס"ק י' - וע"כ לרדך לפרש כך דהא דמה"ת הוי כנחקר רק מדין רובא דשביח הוא אבל ח"ו מעוט יש דאל"כ לא הוי מלדינן רבין קיום ופשוט והא דהוי רובא דשביח מוכח מרש"ס דע"ז קס חזקת כשרות דישראל ולא נחשדו כי חש מעוט דל"ש דח"ל לחוש לזה מה"ת - וא"כ חף צטער הנמלא ח"ל הוא כתב ועדי ישראל ל"ה למזויף - וברש"י גיטין ע"ה כתב בזה הלשון דלא חזיף ח"נש לזיופי ולשון הזה סובל ג"כ לפרשו דח"ן לחוש הליפות הזה וברכע בזה לא חשידי ח"נשי כלומר מעוט דל"ש הוא סיכוי חזיפי ברשע כזה וצ"ל ראה לפרש כך ברשע ודחה לזה הפירוש ואין בדחיתו ענין כמו שבארתי בעעס הדבר דל"ה למיעוט דל"ש - וברש"ס וודאי דהפירוש כמו שכתבתי והתמה בהש"ך בסי' מ"ו שם הביא לדברי הרש"ס לראיה לענין אחר מדבריו שם - ולא דקדק ממנו לפרשו ששיעוריה הוא דרובא לא נחשדו ברשע כזה ולא מבוס סברא דמרתת שלא יותפס בסקר ושלפי דברי הרש"ס חף צממונא שער הוא כך :

(לד) ואף בהוכחת הש"ך מהתוספות יש לדון דאפשר לומר דגם התוספות מודו בסתם ח"ל לחוש למזייפי דמעוט דלא שביח הוא דיהא נחשדים בךך - וכמו שנראה כך מהרש"ס הג"ל ורק גם זאת ראו התוספות להוסיף דאף מי שידעינן ביה שהוא ממיעוט בטל זרוע מוחזק בגזלן והוא מוציא בשער לעדים מ"מ מן ההורה הוי כנחקר עדותן מחמת דכיון דעכ"פ לא מוחזק לנו במזייף לבערות אמרינן דמרתת לזייף שלא יתפס בסקר וסברא דמרתת שייך חף בחינו מוחזק בבערות - וכוונת התוספות דצרכיהם לחקן הא דהם בגמרא דעדים שהחומים על השער נעשה כמי שחקרה עדותן בצ"ד והסתיומות נראה בכל גווני הוא (אם לא במוחזק למזייף לשערות כיון דאתחזק במזייף וודאי דחינו נאמן ופשוט) - ולכן עולה נכון לפי הג"ל דבכל גווני ממש הוא בשער הנמלא ואין בעלים ידוע הוי כנחקר עדות מה"ת מבוס דל"ה שהוא ממעוט המזייף כי לא נחשדו ישראל בזה - ול"ה למעוט דל"ש ואם יש להפער בעלים - חף חש מוציא השער מוחזק בגזלנותא מ"מ מה"ת ח"ל קיום דאף החשוד לגזול ח"ן חשוד לזייף דמרתת שלא יותפס בסקר בצ"ד - ועולה יותר נכון לפ"ז סתימת הגמרא והגם שהחוס' ורש"י ורש"ס לא פלגי ובהדא שיטת קיימי :

(לה) ובה יתייבב לכונן מה שהניח בקלס"ח בסימן מ"ו ס"ק ד' בל"ש והקשה מדברי החסו' עלמא שם ושכן כתב הרמב"ן ובג"ז פ"ק גיטין דהקשו אם טוענין ליחמי וללקוחות מזוייף למא אחר שמואל מלא הקנאה בשוק יחזיר ול"ה לפסידא דיתמי ולקוחות - אלא ע"כ דבליחא ללוז לא טענינן מזוייף שגם ליתמי וללקוחות לא טענינן מזוייף ואם איתא דצטער הנמלא דלא שייך סברא דמרתת שלא יותפס בסקר לרדך קיום מדאורייתא והלא שער הקנאה הוא בין ילוד ובין לא ילוד ולא לרדך שהמלוה יאמר שהוא חבדו אלא מהדרינן להמלוה מחמת ששעבד הלום ח"ע חף חש לא ילוד - ולמה לא נחשם שהוא מזוייף והמזייף הניחו בשוק והחוס' והג"י הא מייירו בחינו מקיים - גם הקשה שם למא יחזיר לשער הקנאה באם שבוה לרדך קיום מה"ת יש לחוש שלא יקיים כמו הקיום שארין מה"ת שהוא מקיימן אשילו שלא צנינו יעווי"ם בקלות שהניח דבר זה בל"ע :

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִשׁ חֶלֶק א

הַעֲשֶׂם לָנוּ מוֹרֶשֶׁה וְלֹא לָהֶם • הוּא גְזִילָה כְּשֶׁעוֹסְקִים אֵף דָּלָה
מַחֲסִרִים מַחֲרֹשׁ שֶׁלָּנוּ וְחֹרֶת ה' תְּמִימָה • וְכֵן דּוּמָה עֵינֵן
הַעֲתִיקָה סֵפֶר הַלְבֵּט אֵף שֶׁלֹּא חֲסָרוּ וְחִזְיוֹ • עֵדִיִּין מִה
שֶׁהַעֲתִיק גְּזִילָה אֵלָּלוּ וּמַחֲזִיב לָקִיִּים וְהַשִּׁיב אֶת הַגְּזִילָה אֲשֶׁר
גָּזַל אֲבֵל כֹּאשֶׁר אֵין לְלַמּוֹד מֵאֲגֵדָה • וְאֵף כִּי הִרְמַצְ'ס קִבְּעָה
לְהִלְכֵה לָרֶיךְ זֶה תִּלְמִיד וְלִכֵּן אֲבָקָם שִׁיבִינִי ע'י מוֹקֶדֶס דָּבָר
בְּרֹדֶר לְהִלְכֵה וּבְעֻמּוֹי בְּמִדָּת עֹבֵד וְאֲקָרָה • וְהִיָּה זֶה שְׁלוֹם •
יִדְּדוּ הַחֶפֶץ בְּהִלְחָתוֹ וּמִלֶּשֶׁה לְתַכּוּבָתוֹ •

שִׁמְעוֹן בַּמְּחֹרֶר יְהוּדָה לֵיב וְצִלְלֵי הָרֶב וּמִיָּין דִּקָּה אֹפִינָא :

תְּשׁוּבָה בְּעוּזָה

יִקְבֵּל הַשְׁלוֹם מֵאֲדָה"ש בְּבוֹד ה' הָרֶב הַמּוֹבָחָק וְכו' בַּמְּחֹרֶר
שִׁמְעוֹן נ"י רַב וּמִיָּין דִּקָּה אֹפִינָא :

הָרֶב פִּכּוּשׁ שֶׁאֵין לְחַיִּיב לְהַגְבִּיב רַק לְהַסִּיב מִה שֶׁנִּגְזַר •
אֲבֵל לֹא לְשֹׁם מֵאוּמָה בְּעַד בְּהִנָּה שֶׁהַעֲתִיק סִפְרוֹ
וְגַם וּדְלֵי שֶׁאֵינוּ מַחֲזִיב לְהַחֲזִיר הַעֲתִיק לְהַגְזֹל • כִּי הַמְטַלְטֵלִים
הַגְּזִילִים אִם הַגְּזִיגִים וְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם הַגְּזֵב אִם הַגְּזֹלֵן לֹא
מַחֲזִירִים רַק מִה שֶׁנִּגְזַר אִם גְּזִיל לֹד אֲבֵל זֶה בְּהִרְיוֹת • וְהוּא
מִתְקַת הַשִּׁבִּים בְּמִצְוַת בְּגִמְרָא וּבִשְׁ"ע חו"מ ס'י שִׁבְ"ג •
וְהַעֲשֶׂם שֶׁהוּא מִתְקַת הַשִּׁבִּים מִצְוַת בְּגִמְרָא שֶׁסִּי"ק י"ג וּלֵאמֹר
וְכֵן אִם עָשָׂה בֵּה הוּא מֵלֶכֶה תִּקְנוּ שֶׁלֹּא יוֹלִיאוּ מִיָּדוֹ שֶׁכֵּר •
בְּדִנְתֵּי בְּחֹרֶת גְּזִילָה • מִשּׁוֹם תִּקְנָה הַשִּׁבִּים אֲלֵא מִשְׁלֵם כַּעֲשֵׂן
בְּגֹז ע"כ :

וְכֵן שִׁכְחָה בְּשֵׁם רַב גְּדוֹל בְּחַיִּיב בִּזְמַן כְּשֶׁשְׁלֹמִיִּין • יִתְכַּן
שֶׁהוּא מִתְחַמֵּת שִׁכְחָה בְּשֵׁם"ע בְּסִימָן שִׁבְ"ג ס"ק ח'
אֵף בְּכַתֵּשׁ הַחֲזוֹר לָרֶיךְ לְשֹׁם בְּעַד כֹּל שְׁוִי הַשְׁתַּמֵּשׁוֹת
יְעוּיִי"ש • וְאֵין סִפְק כִּי כֹאשֶׁר הַשְׁתַּמֵּשׁ בְּהַעֲתִיק יִמָּלֵךְ חֲסִירוֹת
דִּלָּה הִדְרָא כְּשֶׁחֲרִירִיתָא וּבְדוּמָה אֲבֵל דְּבָרֵי הַשְׁמַע הֵלְלוּ תְּמִימָה
מֵאוּר כִּי בְּמִטְלַטֵּלִים הַגְּזִילִים לֹא מִשְׁלֵם לְעוֹלָם בְּעַד שֶׁכֵּר
הַשְׁמֹשׁ • וְכֵן הַשִּׁיב בְּנִתְּיוֹת הַשְׁמֵשׁ שֶׁסִּי"ק וְהוּא פְּשׁוּט וּבְרֹדֶר
וְלִכֵּן לֹא מַחֲזִיב לְשֹׁם רַק שׁוּמָה פַּחַת דְּשֶׁחֲרִירִיתָא לֹד וְיוֹתֵר
לֹא כִּי קִבְּעָה לְעֵינֵן זֶה מִתְקַת הַשִּׁבִּים :

וְכֵן שִׁכְחָתִי בְּעֵשׂ הַדָּבָר שֶׁהוּא מִתְקַת הַשִּׁבִּים כְּמוֹ
שֶׁבִּבְחֵי בְּשֵׁם הַשְׁמַע"ע הִנֵּה דַעַת לְגִבּוֹן נִקֵּל שֶׁאֵין
עוֹד לִמַּד לְעֵינֵינוּ מֵהָא דִּלִּי הַשְׁוֹק בְּחֹרֶת דְּחַיִּיב מִשּׁוֹם גֹּזֵל
וְאֵף דִּלָּה מַחֲסֵר לָנוּ כִּי גַם זֶה שֶׁהַעֲתִיק הַסֵּפֶר עָשָׂה מַעֲשֶׂה
גְּזִילָה • אֲבֵל לֹא יֵשׁ עוֹד בִּזְמַן מֵאוּר דִּהִבְכָּה שֶׁנִּלְטְוּ יִשְׂרָאֵל
לְהַסִּיב אֶת הַגְּזִילָה • כִּי פִּתְרוּהוּ רַבָּן וְהַפֶּקֶר בִּיד הוּא מִפְּנֵי
חֲקִיקָה הַשִּׁבִּים :

עוֹד הֵא דְּדָרִים בְּשֶׁנִּדְרִין לָנוּ מוֹרֶשֶׁה וְלֹא לָהֶם • וְגִזְלָה
הוּא כְּשֶׁעוֹסְקִים בְּחֹרֶת אֵף שֶׁלֹּא לִוְקָחִים לְחֹרֶת ה'
מִיָּדוֹ שִׁיבִים בְּגֹזֵל דָּבָר מֵהוֹלָת וְלֹא יִדְמָה רַק בְּדִמּוּן שְׁמוֹכְרִין
הַקָּהֵל לְעֹזֵר הֵיִן וְאֲסוּר לְזוֹלָת לְעִסּוֹק וְלִשְׁכִּירָה הֵיִן וְכֵן
שְׁמוֹכֵר וּמִרְיוֹחֵהוּ לְחִבְרֵי שֶׁכֵּר לְעֹזֵר הֵיִן • וְהַגֵּם שֶׁלֹּא גָזַל לֵיִינוּ
שֶׁל חִבְרֵי וּשְׁלֹנְמָכֵר וּמִתְחַמֵּת שֶׁלֹּא גָזַל לְשֹׁם חִבְרֵי מֵאוּמָה לֹא שִׁיךְ
בִּזְמַן קִינֵן גְּזִילָה • כְּלוּמָר כְּגִזְלָה שֶׁלֹּא שֶׁל חִבְרֵי אֵף שֶׁמִּתְחַמֵּת
וּמִרְיוֹת בִּזְמַן • וְיִשְׁנֵי בְּעֵינֵן וּמַחֲזִירֵי אֹמֶר לֹא הִרִי שֶׁלֹּא לְפִיךְ •
אִם אֵף אִם אֲוֹבֵד לְהַחֲפֵץ מִשְׁלֵם כְּשֶׁעַת הַגְּזִילָה אִם כְּשֶׁעַת
הַזֹּאֵה מֵהַעוֹלָם • וְהִרְיוֹת שֶׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ בֵּה שְׁלֹו הוּא וְקִבְּעָה כְּגִזְלָה
לְעֵינֵן זֶה • אֲבֵל בִּזְמַן שֶׁלֹּא הִרְיוֹת בֵּינֵן שֶׁל חִבְרֵי שֶׁגִּזְלוּ וְלֹא
מִזֵּה אִם דִּינֵן • רַק שֶׁהוֹכֵר לְחִבְרֵי הִרְיוֹת שֶׁלֹּא יִשְׁכּוּ וִירְיוֹת
זוֹלָתוֹ • וְלִכֵּן בִּזְמַן שֶׁפִּיר מַחֲזִיב וּמֵה יֵשׁ בִּזְמַן מִתְקַת הַשִּׁבִּים
וּכְמוֹ כֵּן הַחֲרֹשׁ דְּכִתִּיב לָנוּ מוֹרֶשֶׁה וְדָרִים הַגְּמִרָא לָנוּ וְלֹא לָהֶם
וּדְלֵי שֶׁהוּא קִינֵן הַמּוֹשֵׁל שׁוֹכְנוּ הַחֲרֹשׁ שֶׁאֲסוּר לְזוֹלָת לְעִסּוֹק
בֵּה וְהַשְׁוֹק וּמִרְיוֹת בְּלִמּוֹד הַחֲרֹשׁ גִּזְלָנוּ • בִּזְמַן לֹא שִׁיךְ
כֹּלֵל דִּין קִינֵן גְּזִילָה מִמְּלִטִין וּתְקִיקָה הַשִּׁבִּים וְלֹא שִׁיךְ זֶה אֵף
אִם הִיָּה יִשְׂרָאֵל שִׁיךְ בִּזְמַן חֲקִיקָה הַשִּׁבִּים :

מִתְּ פִּלּוּי כו' מִשִּׁיחִין אֶת אֲשֶׁתוֹ מֵאֵלָּו כְּתוּב בְּשֶׁטֶר מִתְּ פִּלּוּי
ר' אֹמֶר אֵין מִשִּׁיחִין אֶת אֲשֶׁתוֹ • יִפֶּה כֹּה הַשְׁטֵר מִכֹּחַ הַעֲדִים
שֶׁהַמְּלוֹה אֶת חִבְרֵי בְּעִדִּים גִּזְבָּה מִנְּכָסִים בְּנֵי חֹרֶין בְּשֶׁטֶר
גִּזְבָּה מִנְּכָסִים מִשְׁוֹעֲבָדִים • וְכֹכֵר הִרְמַצְ'ס דִּלָּה הֵא דְּגִזְבָּה
בְּשֶׁטֶר מִשְׁוֹעֲבָדִים אֵינוּ רַק בְּשֶׁטֶר מִקְוִיִּים שִׁמְ"מ דְּמִיירִי
הַכֹּל בְּמִקְוִיִּים • וְכֵן הֵא דְּכְתוּב בְּשֶׁטֶר מִתְּ פִּלּוּי בְּמִקְוִיִּים הוּא
וְכֵן לְבַד פִּלְיָה וְהִלְכֵה כְּהִמְיָקֵל • וּמִפִּי כְּכֹסֶה הוּא רַק מִגְזִירָת
הַכְּתוּב וְלֹא שִׁיב בִּזְמַן שֶׁשֶׁשׁ יוֹתֵר שֶׁהוּא שֶׁקֶר מַעֲיָקְרוּ וּבְעֻמּוֹת
סִקִּילוּ רַבָּן בִּזְמַן אֲבֵל לֹא בִּזְמַן מִקְוִיִּים דִּהוּא מִתְּשֵׁב זִינָף
וְשֶׁקֶר מַעֲיָקְרָה וְהַגֵּם דְּהַשֵּׁשׁ זִינָף הוּא רַק שֶׁשֶׁשׁ מַעֲוֹתָה דִּלָּה
שִׁבִּית • אֲבֵל יֵשׁ לֹמֶר דִּלָּה הַגֵּם שֶׁהִקִּילוּ בְּעֻמּוֹתָה בְּעַד מִפִּי
עַד וּמִפִּי שִׁפְחָה מִ"מ לְעֵינֵן זֶה הַחֲמִירוֹ יוֹתֵר בְּעֻמּוֹתָה לְחֹב
לְמַעֲוֹתָה דִּלָּה כְּמוֹ בְּנִפֵּל לְמַשְׁלָ"ס וְהוּא מִתְחַמֵּת סְמוּךְ מַעֲוֹתָה
לְחֻזָּקָה אֲלֵא וְאִ"כ אֵין רִאשִׁי כְּלוֹם מִה שֶׁדָּנוּ הִרְמַצְ'ס וְהִרְשִׁבִּי"א
לְלַמּוֹד קר"ח מִן מִפִּי כְּכֹסֶה לְעֵינֵן שֶׁלֹּא לְחֹב לְמַעֲוֹת מִזְוִיפִים •
וְהֵא אֲשֶׁר יֵלָא לָנוּ שֶׁמִּהִרְמַצְ'ס וְהִרְשִׁבִּי"א מוֹכֵחַ שֶׁפִּיר דִּלָּה בְּשֶׁטֶר
הַגְּמִרָא אֲלֵא קִיּוֹם מִסִּי"ת וּמִהִרְמַצְ'ס אֵין רִאשִׁי עַל הַהִפְךָ וּבְמִקְוִיִּים
אֲחֵר אֵי"ה אֲבֵלֵךְ בְּדַעַת הִרְמַצְ'ס בְּאוֹשֵׁן אֲחֵר וְאֵין לְהַאֲרִיךְ
בִּזְמַן יוֹתֵר :

(מ) **עוֹד** יְעוּיִין בְּגִיטִין ל"ו ע"א רַב יוֹסֵף אֲחֵר אֲפִילוּ תִּימָא
לר"מ הַתְּקִינוּ שִׁיבֵה עֲדִים מִפְּרָשִׁין שְׁמוֹתֵיהֶן בְּגִיטִין
מִפְּנֵי תִּיקוֹן הַעוֹלָם כְּדִתְּנִיָּה בְּרִאשׁוֹנָה הִיָּה כְּוָכֵב אִם פִּלּוּי
עַד כו' וְיִטְוִי"ש בְּרִשִׁי"ד ה' מִפְּרָשִׁין שְׁמוֹתֵיהֶן וְכֵן ה' כְּדִתְּנִיָּה
וְקִחוּיִן דִּלָּה בְּרִאשׁוֹנָה הִיָּה הַעֲדוֹת כְּנַחֲקָה מִסִּי"ת וְאֵף שֶׁלֹּא
הִיָּה יָדוּעַ כֹּלֵל מִי הוּא הַחֲוֹתֵה וּמֵאִי מִתְּנָה אִיכָּה כִּי אֵין
יִתְחַסֵּם בִּזְמַן בְּשֶׁקֶר אֲלֵא ע"כ דְּמִ"מ ל"ח מִסִּי"ת לְזִינָף דִּלָּה חִבְרֵי
אִיכָּה בְּרִשִׁי עַל זִינָף וְכִדְבָּרֵי הִרְשִׁבִּי"ס וְעוֹלָה לְנִכּוֹן אִם נִתְּנָה
דָּגֵם הַסֵּם מוֹדוּ לְהִרְשִׁבִּי"ס וְכִמְ"ס דִּלָּה קִבְּעָה אֵין הִיָּה
בְּרִאשׁוֹנָה עֲדוּת בִּלָּא מִפְּרָשִׁין שְׁמוֹתֵיהֶן כֹּלֵל וְאֵין לֹמֶר דְּמִסִּי"ת
אִינוּ כְּמוֹ שֶׁנַּחֲקֵר עֲדוּת רַק כְּבִצְעָה"ש אֹמֶר אִלוּ וְאִלוּ הַעֲדִים
אִ"כ בְּרִאשׁוֹנָה לֹא הִיָּה שֶׁטֶר מִסִּי"ת בְּשִׁירָשׁ מוֹלִיָּה לְשֶׁטֶר בִּירְשׁוֹ
מֵאִבּוֹ וְהוּא אֵינוּ יוֹדֵעַ בְּהַעֲדִים לֹא הִיָּה בְּהַשְׁטֵר מִתְּ מִסִּי"ת
בְּלֵי קִיּוֹם • וְכֵן אִם הַמְּלוֹה אִם הַלּוֹקָה לֹא הִיָּה יוֹדֵעַ לְמִי חֲחַס
כְּלוֹם אִם הַמּוֹכֵר לֹא הִיָּה לוֹ דִּין שֶׁטֶר מִסִּי"ת בְּלֵי קִיּוֹם וְהֵא
וּדְלֵי רַחוּק מִדַּעַת לֹמֶר כֵּן וְכִקְרָא (יְרִמְיָה ל"ב) כְּחִיב
וּנְחַתֵּם בְּכָלִי חֲרָשׁ לְמַעַן יַעֲמִדוּ יָמִים רַבִּים וְאִ"כ מִסִּי"ת הִיָּה
מוֹשֵׁל לְהַשְׁטֵר לְדוּרֵי דוּרוֹת וּשְׁמִי"מ מִסִּי"ת אֲלֵא קִיּוֹם אֵף בְּכֹסֶה •
וְאִינוּ עוֹלָה נִכּוֹן רַק כְּכִצְרָתָה הִרְשִׁבִּי"ס וְאִ"ש אִם גַּם הַחֲוֹסֶפּוֹת
מוֹדוּ לְהִרְשִׁבִּי"ס :

שְׁאֵלָה

מֵאֵת הָרֶב הַמּוֹבָחָק וְכו' מוֹתֵרִי שִׁמְעוֹן אֲבִדִּי"ק אֹפִינָא יצ"ו •

ע"ד אִישׁ אֶחָד שֶׁלִּמַּד מִלֵּאכָה הַלְבִּיעָה וְהַפְּרִיז כֶּסֶף רַב ע"י"ו •
וְהִיָּה לוֹ סֵפֶר כְּתוּב כֹּל פְּרָטֵי הַסִּמְמָנִים וְסִדֵּר הַמִּלֵּאכָה
מֵהַחֵל וְעַד כֹּלֵה • וְלִמַּד מִמֶּנּוּ מִלֵּאכָה הַלְבִּיעָה וְהִנֵּה אִישׁ אֶחָד
גָּבַהּ לְסִפֵּר הַכִּלֵּל וְהַעֲתִיקוּ כְּדוּמָתוֹ וְלִגְמוֹ • וְלִמַּד מִמֶּנּוּ מִלֵּאכָה
הַלְבִּיעָה וְהַחֲזִיר אֲחִ"כ לְהַסְפֵּר לְבַעֲלֵיו • וְחִבְרֵי בְּעַל הַסֵּפֶר בְּדִין
שֶׁהוּלִיָּה הוֹלָאָה רַבֵּה ע"י"ו • וְגַם הוּא יִרְדֵּי לְאוֹמְנָתוֹ • וְכֹכֵב
שִׁיחֲזִיר לוֹ גַּם לְהַעֲתִיק :

וְהַסְתַּפֵּק הַרַב רַבִּי שִׁמְעוֹן הַכִּלֵּל • וְכֵן וו"ל יוֹשֵׁ לֹמֶר
שֶׁאֵינוּ חַיִּיב לְהַחֲזִיר הַעֲתִיק אֵף שֶׁלֹּא חֲסָרוּ
וְהַחֲזִיר הַסֵּפֶר לְבַעֲלֵיו • כִּי הִנֵּה אִיחָא בְּסִנְהֶדְרִין דְּנִי"ט ע"א
אֲרִי"י שֶׁעוֹסֵק בְּחֹרֶת חַיִּיב שְׁנֵאמַר חֲרִירָה לֹא לָנוּ מִשֶּׁה
וְגו' • לָנוּ מוֹרֶשֶׁה וְלֹא לָהֶם וּפִירְשִׁי"ז לֵאמֹר מִשּׁוֹם גֹּזֵל •
וּפִירְךְ וְלִחְשָׁבִים גְּבִי שֶׁעַת מֵאוֹת בְּנֵי נֹחַ • מ"ד מוֹרֶשֶׁה מִגִּזְלָה
לֹא • מ"ד מֵאוֹרֶשֶׁה כְּנַעֲנָה הַמֵּאוֹרֶשֶׁה דְּכַסְקִילָה ע"כ וְהִרְמַצְ'ס
בִּפְ"ס מֵה' מִלְכִּים ה' ט' פֶּסֶק כֵּן וּפִי"ה הַכִּי"מ שֶׁמַּחֲזִיב מִיָּתֵה
מִתְחַמֵּת גְּזִילָה וּמִתְחַמֵּת נַעֲרָה הַמֵּאוֹרֶשֶׁה יְעוּיִי"ש • וְאִ"כ לְפִי

והנה זה וודאי לא עשה מאומה לא היוק ביד וגם גרמי וחק רחוק הוא מגרמא . כי הוא לא הכניס לשדה שלו בחמלע שדות חבירו . ושדות של חבירו המה מרוחקים משפת ימי בראשית . ועכ"ז אחר שעי קנינו ורכושנו יבא גרמא לשל חבירו . הוי שפיר חסרון לחבירו שיתחייב מחמת כן בעד ההנאה לשלם :

אבר דאכתי יש לחלק דעכ"פ הוי הכל גרמא דהיזיקא באחור ענין עלמו שמחמסנה חבירו . ונהנה חבירו בחסרונו מבא"ב בגד"ד שהחסרון הוא במקום אחר שממעט פרנסת חנות חבירו שבמקום אחר ואינו בזה הענין עלמו :

ומ"מ יש לדייק מלשון הגמרא ב"ק ס"ז דאומר ובי מה עשה לו ומה חסרו ומה הזיקו דמשמע שאם היה עושה לו קלה רעה ע"י הסימום חף שלא היה מחסרו ולא היה מזיקו היה ג"כ מתחייב וכמו כן בענינינו בחף שבהננות שבשפתם הדר לא חסר ולא היוק מאומה . אבל לבעל חנות עשה רעה רבה שמיצע פרנסתו וגם מיצע שווי דירה חנות השני של חבירו . כי השווי הדירה הוא כערך הפרנסה שבאותו מבוי ובשניחוסף חנות ונמשך הפרנסה ממנה מתמעט שווי שבר דירה :

ועדיין יש לדחות קלה הראיה מהגמרא שהכוננה בגמרא באומר ובי מה עשה לו שאינו כמו המקור והניקף שגורם לו הקיפא יחירא וכן פירש בת"ה יעוין בו . והכל הוא באופן שמה שעושה לו הוא באחור ענין עלמו שמרויח . שגרם לו הניקף יחירא . והוא נהנה מאותו ההקפה ולא כשהנהגה והעשים לחבירו הוי בענינים מובדלים . שילא לחבירו רעה במקום אחר :

וצ"ע כי סחימת לשון הגמרא שאומר ובי מה עשה לו משמע דאין סיבה לא עוב לו המעשה חשיב זה חסר ונרץ הדבר תלמוד :

ונראה לפע"ד שחלוי הדין בשני הדיעות שבש"ע סימן שכ"ג סעיף ז' הג"ל לדעת החוס' והרא"ש והרשב"א דביש חסרון מועט מתחייב בכל מה שנהנה וחזין דמתחייב חף על מה שנהנה שלא מחסרונו . והטעם נראה דבין שעי"פ יש חיות חסרון בהקפה לא גרע מדר בחלר חבירו וחבירו מוחה שלא ידור . שחייב חף בדלא קיימא לאגרא דהמחאה הוי הקפד הגרמא . וכן ביש חסרון חנן סהדי דהיה מוחה אם היה יודע ובאלו מוחה דמי . וחד טעם לכו שהכל הוא כשההקפדה ידוע מחוייב לשלם זה בעד הגמא . וא"כ ה"ל כשמגיע עי"כ חסרון פרנסה בחנות השני וודאי שמקפיד מאוד על זה . ואנן סהדי שהיה מוחה בזה שיהי יודע . וכן בהערכת ספר הכבש :

ואף שיש לומר דאכתי יש לחלק דשאי ביש חסרון מועט שעכ"פ החסרון המועט הוא באחור דבר שנהנה חבירו . אכן אחרי שהוא רק חלק קטן ומלער והחיוו הוא בעד הכל ע"כ דאין זה המחייב . ורק בהקפד תליא מילתא כן נראה ומסתבר . אבל לשיטת הרמ"ה מובא בנ"י ובש"ע שם סו"ב ג"כ זה הדיעה דלא מחייב רק כסף החסרון לבד . לפ"ז שפיר לא תליא בהקפדה ורק משלם מה שחייב חבירו . אבל כשזה הענין לא הוי החסרון אפשר דפטור :

והנראה לפע"ד דהחוס' בד"ה אח גרמא הולכים לשיעור שסוברים דמתחייב בעד חסרון מועט כל הסיזק ולכן היו יכולים לפרש דלא כרש"י ומתחייב בעד מה שגורם הניקף יחירא הגם שגרם הניקף יחנן שהוא מועט מאוד כגון ששדה האמלעית היא קטנה מאוד . ושדותיו המה גדולים הרבה . ואף אם יחנו לפי ערך השדות לא הוי כערך גרם הניקף ביצוע זה להיוודע בחשבון . אלא ע"כ דבגרם מועט מתחייב בעד הכל כפי מה שנהנה ומלאתי בת"ח שפירש כן יעוין בו וא"כ לא קשה מה שהקשיתי לעיל מה שהוא רק גרמא לשיעור החוספות כי לזה השיעור ע"כ בקפידא תליא מילתא ומסתמך לפי השיעור ומחלוקת שני הדיעות הג"ל :

(ח"א) ד

גם חף לפי מה שהשב כה"ר לדמות לגזילת חפץ . מאין מבורר לו שקדושת התורה היא כמטלטלין שנגזלים ולא בקרקע שאינה נגזלת ואין להאריך בזה וודאי שאינו דומה לענינינו מכמה טעמים :

ומה שיש מהשאלה בזה שהרי גזן הא"י שעסק בתורה לפי הדרש שלנו מורשה ולא להם הרי לא חיסר לנו והוי זה נכנה וזה לא חסר . והיו אפשר לומר אחרי שהתורה מוחה בהם . הוי כהדר בחלר חבירו וחבירו חסר לו לא ולא ילא דחייב כמ"ס בסיומן ס"ג סעיף ו"ו . ויעוין עוד בשין זה בג"ק (דף כ' ע"ב) הקדש שלא מדעת בהקדש מדעת דמי ועיין בחוס' שם וק"ל :

ומעתה נעתיק מענין לענין ואדבר איך היה אם העובדא היה בגזולא אחרייתא באופן דלא היה שייך בזה קטין גזילה ותקנת השבים היינו דלא נחזין לגזול . והוא שאחר אמר בשקר על ספר הכבש שהוא חף ששלו הוא . ואינו מקפיד על מי שיחפון להעתיק ממנו וללמוד זה האומנות ומרשה זה לכל . ושמע אחד לזה והאמין לדבריו והעתיק ממנו בהם לבדו . ושוב בא בעל ספר הכבש בעלמו וזווח איך ששקר ענה בו אחיו . ויביא ע"ז ראיה או שהיה ברשותו וחזקתו וחזקה שכל מה שברשותו של אדם הוא שלו ולעוק אשר היה לו הולאה רבה ע"ז ובשילמד הולאה וישתמש במלכתו הוא חסרון לו . וחייב שעי"פ ישלם מה שנהנה :

ואין לדמות זה למ"ס החוס' במרובה (דף ס"ט) ד"ה נחנו דמתחייב הגותן במשיכת זה שנתן לו לשמירה או לזכורוהו בנ"י . ונאמר גם בגד"ד שנחשב מה שלקח המוטעה להספר כמו שלקח המעטע בעלמו . ויהיה קנוי לו להמעטע בדין גזילה ותקנים השבים ככל דין מטלטלים הנגזלים הנקנים מתקנת השבים שאין משתלם רק כשעת הגזילה אבל באמת לא דמי להם כלל דהתם אמר בפירוש שנותן לבסוף מבא"ב בגד"ד שלא נתן כלל ורק אחר שאינו מקפיד על הלוקח ומעתיק ושוב כשהיטב לקח לו והעתיק לא נחית הוא בתורת גזילה . גם לא אדעתא דאגרא וחלוי הדין בזה שגמאר שהוא כזה נהנה זה חסר חייב לשלם בעד ההנאה שהיה לריך ליתן שיורשה לו להעתיק . ובזה שגמאר שזה דלא מקרי חסרון פטור . ובזה שחבר מה להספר שהעתיק ממנו כי היה חדש . ומחמת ההעקפה שהעתיק ממנו אינו חדש וגיכר כשהרוריתא דאשייתא מאיזו דיו ובדומה ולפי מ"ס החוס' בג"ק (דף כ"א) ד"ה ויהי ובד"ה שם דכשגורם חסרון מועט מתחייב בכל מה שנהנה מתחייב וודאי גם בזה כך . ולדעת הרמ"ה ומובא בנ"י שאין משלם רק כפי מה שחבר גם בזה כך הוא ומובא ב' הדיעות בש"ע סי' ס"ג סעיף ז' יעו"ש :

אכן אם לא קלקל כלל הספר שהעתיק ממנו . בזה אני מסתפק אם מה שגרם לו הפסד כשישתמש זה שהעתיק באחור אומנות . אם חשבו הוא חסרון לשישלים עי"כ מה שנהנה . ודומה זה לדר ומשתמש בחנותו של חבירו שלא מדעתו שאינו כלל כהעיר והחנות לא קיימא לאגרא . אבל לבעל חנות הזאת יש חנות אחרת בזה המבוי שיושב שם קבלנותו או שותפו וסוחר מסחרו . וכאשר עוסק זה הדר שלא מדעת בחנות השני מגרע להפרנסה מחנות השני של חבירו . אם חשבו הוא זה נהנה וזה חסר דמחייב או לא גופל הספק חף בזה וגדר הספק הוא אם זה נהנה וזה חסר חייב הוא רק כשנהנה זה מחסרונו של זה . אבל כשהנהגה הוא מהחפץ שלא מתחבר הכעלים פטור . ואף דנמשך חסרון במקום אחר הוא זה רק בגרמא לבד . או דילמא כיון שיש קפידא להכעלים בזה שעל ידי גרמא ידידי יש להם היוק הוי שפיר זה נהנה וזה חסר :

והנה יש להוכיח מהא דאמר הגמרא בג"ק (כ' ע"ב) אח גרמא לי הקיפא יחירא . ולפי מ"ס החוס' שם דמתחייב שדה האמלעי הניקף מבחוק גדול יותר מדאי יעו"ש .

שורת עמודי איש חלק א

שם רואים שמחויבים ליתן לחצית הסוד כדאי שיביא יסוד מים • וח"כ היה ביד הזוכה גזל כל חלקי הקטנים :
ואם נאמר שלא זכו כלל המשתתפים שנתקבץ מהם הכסף כי כסף לא קונה רק מי שפרע ואם היה נשקף החפץ עדיין הוא הפסד המוכר • וחייב להחזיר להם המעות ואימתי זוכין כאשר נעשה הגורל זוכה הזוכה מנעל החפץ שהחייב א"ע ליתן בעד מעוט הכסף שקיבל זעיר זעיר מכל אחד ואחד שאם יזכה יתן לו החפץ • והוא מדין סעומתא כגסוג שאחר הסגולה ליכא שום חורס • אבל עדיין שאר גזל מעוט הקטנים ציד המוכר וחייב להחזיר להם • וכל זה רק מעטות המוכר ויהיה כל הענין הסעומתא קנין בעטות • אברהם שמואל :

שאלה

בבב אלו שנאמר דלית בהו דינא דבר מיצרא • אשר הטעם בהו משום דהמצרנות יהיה רעת המוכר • איך הוא אם אומר המוכר אי איפשי בתקנתא דדיי ומחילנא לרעתי ויהיה להמצרן • אם אז הוא להמצרן או שבוה האופן שיש רעה להמוכר לא תקנו בלא דין מצרנות וזכה כבר הלוקח והוא שר הלוקח :

תשובה

הנה בש"ע סי' קע"ה סעיף כ"ג זכה דמעות של לוקח טובים מכל מלך או של המלך לרורים וחמומים כחב ברמ"ה וז"ל • וה"ס בכל דבר שיש פסידא למוכר לא תקנו בזה זכות למלך ע"כ • ואחרי שכתב שלא תקנו בזה • א"כ הנראה דאין תלוי עוד צרלון המוכר :

אכן

זה אינו • ומבואר בצ"י בעור שם שכתב וז"ל ומשמע דס"מ כשהמוכר חמך שחפץ במעות הלוקח ממעות המלך אבל אם אינו מקפיד בצד המלך מכלוק ע"כ ופשוט הוא שאחרי כל עיקר רעת המוכר הוא מה שהמעות של המלך לא טובים כ"כ והמוכר מוותר לו זאת מה לנו בזה ונחזי אכן איך היה אם המוכר היה אומר שלמלך יחזיל לגביה או מוחל לו כל המעות • למה לא יהיה יכול למחול או ליתן במתנה :

אמנם

כל זה הוא רק במה שחיישין לרעת המוכר שיביא לו בסוף כאשר יהיה השינוי מהלוקח להמלך שיגרע או זכותו ממה שהיה נכסא חלל הלוקח • בזה שפיר תלוי צרלון המוכר שיכול למחול בגירעון ופחת זכותו • ויכול חף למחול כל המעות מכירה להמלך • אבל אם מה שמהנעל דין מלכות מחמת רעת המוכר צעת המכירה כשיהיה לה דין מלכות • כמו במוכר בדה רעה כדי לקנות בדה יפה למכור ברחוק ולגאל בקרוב שחשבו שמה בנתיים שיוודע למלך יקנה אחר אותו בדה שהוא רואה לקנות • או במוכר כדי ליתן מנה המלך או שמכר לקבורה ובדומה בכל חלם ובדומה לזה • אין תלוי כלל אחר שקנה הלוקח שיאמר אני מתחלם שיסיר להמלך כי עתה אין פסידא עוד לו • דמ"מ חכמים חשבו לפסידתו הקודם • ולא מיבעיא אם כבר גאל בקרוב • או בלק מנה המלך וקנה לרבי קבורה במעות הלוקח שבו נסחלק חשם פסידא • ומה לו עוד במה שיחזור המלך מעוט אחרות ללוקח • חלל חף אם עדיין נא גאל בקרוב ולא בלק מנה המלך מ"מ מחמת שחזינו שלא חלקה הגמרא או הפוסקים בזה הנראה דאין לחלק בזה • חדא שהיה יתכן שמתחלם חיוה השתנות הוא שגשגתה הקבורה וגבאי המלך פסק מלדחוק עוד • ולכן עשה לא קפיד המוכר • ומקודם רע היה לו משחד דוחק גבאי המלך וחוב שמועל עליו הולאת קבורה • ומתו מוטל לפניו וזרזו הוא לדבר מלוא • וכן הדרך למזגותיו אינו דומה מי שיש לו פת בבלו • ולכן מקודם היה מקפיד ביותר ועתה שיש לו פת בבלו לא מקפיד • וזה שייך באמת בכל

אמנם כאשר נדקדק בהא דמקיף דוודאי אין נפקותא בקפידה המקיף שאף אם אומר בהדיא דהא מקפיד עכ"ל לר' יוסי דווקא בגדר יקף והטעם דלא דמי לדר בהלך חבירו ומוחה דלא ידור בע"כ של חבירו בלי תשלומים ומתני מחמתו דכיו ליה ללאת כשמוחה חבירו אבל זה שבוודאי באמנע דאינו יכול ללאת • ולכן כשזה נכנס ולא חסר פטור ובדחסר חייב כדגדס ליה היקף יחירה וע"כ שהוא מטעם אחר נגעו בזה שזה נכנס מחסרנו של זה וע"כ מחחיב חף בעד כל מה שנהסס שהוא יותר מחסרנו של חבירו • ועל כרחק דענין אחר הוא מה שמתחייב חף יותר ממה שחסר לחבירו • ויתכן דלולי ג"כ זהו טעמא בשחרוריתא דאשייתא דמתחייב בעד כל מה שנהסס שהכל הוא מטעם אחד • ודווקא כשהחסרון הוא בזה שנהסס ובדענין אחר לא ידענו • וכן יב לומר בהיפך שאין ללמוד מהשיטת הסוברת שלא מתחייב רק כמו השומא דשחרוריתא דאשייתא לצד דשאני הסם דלא מיחס ומנא ידעינן דיש לו קפידא כאשר זה יבליס לו פחת השחרוריתא דעל יותר מהזיקו שפיר יתכן דהיה מוחל שנהסס חבירו • אחרי דאין לו עוד חסרון • וזה מה שגשגת משחרוריתא דאשייתא וזה יכולס לו אבל בגד"ד שספקד הוא הקפד גדול שנתמעט פרנסת חנותו ע"כ • או שיעסוק זה במלאכה הכביעה בגלל זה היה רק אומן אחד בהעיר ואחרי שהוא הקפד גדול וידוע אכן סכדי דוודאי היה מוחס וכמו דהיה מוחס לפנינו דמי ומורו כ"ע דמתחייב לשלם בעד הסנאס וכפשיטות לשון הגמרא דלומר מה עשאו • דמשמע דאם עומס לו רעה מחיב לשלם בעד הסנאס • וז"ע בזה • מאתי הערוד וכנחשו אברהם שמואל במסור"ר יהודא • וזל"ה"ס מראסיין :

שאלה

נחגי עלמא שאחד מקבין להגרול חפץ שלו בבקה שקוצב ואף ביוקר גדול מאוד • ומקבין להגרולות מגדולים וקטנים • אם יש בזה השש אונאה וזל :

תשובה

לפעד דהיכא שמקבלס גם מקטנים וקטנות ואחרי הקבון ערס שגגל • יש לזה לכאורה דין הפן הסייך בשותפות לכל חלו שנתנו חלקם להמגרול • וענין הגורל חח"כ הוא שכן נהרלו ויעוין בסימן ר"ז בריש סעיף י"ג במשחק בקוביא בשמעות מוגהים על הדף לית בזה דין אשמתא אכן מ"מ הוא וודאי מדין ריזיו ומחילה וכ"ז לא שייך בקטן וקטנה דלאו בני מחילה ניכחו ואם המה לא גביעו לטוגה הפעוטות וודאי דלא יוכל לזכות הזוכה בחלק • ואף אם גביעו לטוגה הפעוטות שתקנו רבנן שיסיר מכירתם ומתנתם קיים מבוס כדי חייו • ובמתנה דהי לא עבד ליה גיחא נפשיה לא היה נותן • וחשיב שפיר תיקון חייו שימלא מי שיעשה לו גיחא נפשיה • אבל בענין נתינת מעות על הגורל דלא שייך סברא דנייה נפשיה • וגם ענין הזכיה רחוק הוא ביותר מריזח • ואין זה תיקון לחייו מחמת שאלוי יזכה הוא בגורל וספק רחוק הוא מאוד :

וגדולה

מזו אמרינן בצ"ב (ד' ה') הכל לכדיא פתיא כו' • ר"ש רמא כריא חדתי חיתמא ח"ל רב שפא ודילמא לא מידול • ח"ל משקל שקילנא מינייסו וחי לא מהדרנא לה ניבלייסו • הרי חף שמוכרה להם להכניס בכסף ולהשתתף בהולאת בריות הסוד כיון שאין להם מים • וגם הוא דבר מזוי ביותר • למאז מים • ובכל זאת אם לא נמלא מים מחויב למיחדר להו והגם שהם מכריחין להו אוחס ליתן ובעניניו מחרלץ ממילא • אבל מה בכך כי הוא צרנוס במקום דאין שייך דעבדא להו נוחא נפש ע"כ נותנים • וא"כ כשכוב עלה שלא זכו לא עוב הוא דלוגס הקודם ממה

למקציה מיניה והכ"י כתב כן בטור בשם הג"א ומבואר
הטעם בהג"א שמביאו הכ"י משום דלא גרע מהכנה ליידי
והנהו שרי ואילו ואפרח ואייתי זוזא דלא נעריקן ליה
ופשע ליה להחמדה שלמה שם דחד דינא ליה עס הא דאמר
אילו ואפרח ואייתי זוזי דאמר דהתם חס המוכר אומר שדוה
להמחין ואינו מקפיד ע"ז דלא אבד המלך את זכותו כמו
כן גם במלך המוכר עם המלך ואמר לא בעינא ומכר
לאחר וזכר עושן המלך שהוא רואה בהשדה והמוכר מסכים
שיותן להמלך הוא של המלך וכתב שם בחמדה שלמה
שאף שלבאורה יש מקום לחלק דלא דמי להנהו ליידי והנהו
שרי דשם נחתום הענין אחר המכירה ובשעת המכירה
זכות המלך בשלימות לכן יש לומר דחלוו שפיר בדעת
המוכר אבל בהא דנמלך בצן המילר קודם המכירה להשני
ואמר לא בעינא ליה ומשום טובה המוכר נסתלק דין מזרנות
י"ל שכבר זכה בו הלוקח אמנם ראיה ברורה דאין לחלק
בין מהא דכתב רש"י בטעם מכר כל נכסיו שאין בו
משום דינא דבר מילר שהוא כמו הנהו ליידי והנהו שרי
ובג"א והביאו הסמ"ע כתב שלפירש"י חס נתרצה המוכר
למכור להמלך מסלקו ללוקח והטעם שבו עיקר הטעם
לטובה המוכר הוא ואף שקודם המכירה לקח הלוקח בהיתר מכל
מקום כיון דעיקר הטעם הוא משום טובה המוכר
חס המוכר מרובה חס"כ ליתן להמלך זוכה המלך וכמו כן
הוא במלך המוכר שעיקר הטעם הוא משום טובה המוכר
חס אומר חס"כ שחפץ בהמלך ויכול לסלק להלוקח ע"כ.

ולפער החילוק בין דרעה המוכר מתחדש חס"כ ובין
היכא דרעה הוא בזמן המכירה הוא חלוק
ברור וקיים בלי שום פקפוק והטעם פשוט הוא שכיון שבו
הזמן שחשש הרעה הוא אז בידו למחול ולוותר וא"כ חס
הרעה בזמן המכירה אז חס יאמר ללוקח ערס שימכור חס
זכר ממך המלך לא איכפת לי מהני ואם לא אומר אז
יקנה הלוקח מה לנו עוד בדברי המוכר ובאם שחשש דעת
המוכר הוא חס"כ בעת שיחפץ המלך ליקח מיד הלוקח
יכול אז למחול ומוכרה כך לחנק שמהמת זה כתבו הגהות
שלפירש"י כך הוא וכן האריך הכ"י בטור שהלוי זה במחלוקת
הראשונים לרש"י וסייעתו יכול המוכר לומר שחפץ בהמלך
ולא הרא"ש וסייעתו לא יכול עוד לומר מחמת שלרש"י הוא הרעה
בעת שהמלך רואה ליקח ולא הרא"ש וסייעתו הרעה הוא בעת
המכירה וא"כ הגם שכתב הגהת אשר"י והביאו הכ"י בטעם
כשנמלך המוכר בצן המילר ואמר לא בעינא דהוא משום דלא
גרע מהנהו ליידי והנהו שרי ואילו ואפרח ואייתי זוזי הנה הוא
רק בענין ההקדש שמקפיד המוכר בהחממה דומין זה לזה
אבל ודאי שבהנהו ליידי והנהו שרי בהחממה וסממנה
הוא בזמן שיקח המלך מן הלוקח ויכול אז לומר שאין
מקפיד בהחממה אז אבל בהא דנמלך בו' ואמר לא בעינא
הוא המשכה והחממה בעת המכירה ולכן אחר שמכר ללוקח
מאי מהני מחילת המוכר ולפענ"ד הוא ברור ואמיתי. מאהי
אברהם שמואל במוה"ר יהודא זללה"ה מראשיין :

שאלה

מהרב הג' חו"ב מוה"ר שלמה אב"ד ד"ק ליקעווא :

בדבר שכתב הש"ך בסיומן קצ"ה ס"ק למ"ד שז"ע לדינא
באחד שמכר קרקע שלו לבנו ובא בעל המילר
לסלקו אי יכול לסלקו דהבן יכול לומר דזכו יותר ישר ועוב
שאני מחזיק אחוזת אבותי ולזה הדעת נוטה לכאורה וז"ע
עכ"ל והנה בספיקא דדינא כתב הרמ"א שם סעיף מ"ה שאין
מוציאין מיד הלוקח ולכן לר"ד להיות כן גם כזה כיון שהניח
הש"ך בל"ע ובפרט שכתב מקודם שזו הדעת נוטה :
אכן

בכל דבר הנחין שהאדם מלפניו כשאין לו מוכן כפה בשלו
ולא מהימן עתה לגרוע להלוקח שיאמר לא הייתי מלפניו
מעיקרה ולא הייתי מהיר לגאול בקרוב ומרובה הייתי שיקח
המלך מיד הלוקח. ומכונה יחסי יהיה לו נאמנות עתה במה
שאין בידו והוא בחזקת הלוקח. חס לא כשהיה אומר ערס
מכר ללוקח שאם יחשך המלך אינו מקפיד ויקוב הדין
ביניכם בזה שפיר הוא של המלך כוללפנ"ד :

ובזה שבארתי הבדל בענין דעת המוכר חס הוא בעת
המכירה אין בידו חס"כ לומר שיהיה של המלך.
ובאם שהרעה הוא חס"כ בעת שיכול המלך מיד הלוקח יכול
לומר אז שיהיה של המלך. יבואר בזה דברי הכ"י בטור סי'
קצ"ה בלוח כ"ד שכתב שם הר"מ שיש בין שיעור רש"י ורמב"ם
והג"א בשם ח"ז. ובין שיעור הר"מ ורש"י בשם העיטור ורמב"ן
ונמוקי יוסף בשם הרשב"א והר"ן בהא דמכר כל נכסיו לאחר
שאין המלך מסלק ללוקח שלרש"י וסייעתו שהטעם שיש רעה
להמוכר שזה לא יקנה השאר שימכור את ידו בשביל זו.
לפי' חס רואה לקנות כל הנכסים או שהמלך רואה ליקח
הכל או שהמוכר מתרצה שיקח מלרבי אחד ולא איכפת ליה במה
שימכר ע"כ ימכור הלוקח את ידו מיתר השדות יש בזה
שפיר דין מזרנות. אבל לשיעור הר"מ וסייעתו הטעם הוא
רק שמהמת שאין מאוי אדם שיקנה כל נכסיו ביחד הלך
כשמודמן לו אין לו להודיע להמלך שמה בחוק כך ימלך
הלוקח. ולפי זה חשש הרעה הוא בעת המכירה לבד וחששו
לזה ולא הקנו בזה דין מזרנות ולא יכול המוכר לומר חס"כ
שמותרת במלרבי אחד וכן לא יועיל מה שיאמר המלך שיקח
כל השדות וכן לא יועיל חס יאלו כל המלרבי כלם בעטנת
מלרבי ליקח לכל השדות וביים שם הכ"י דנקטינן כהר"ש
וסייעתו ולכן סתם בש"ע סי' ל"ו וכתב בהדיא ואפילו חס
המלך ג"כ רואה לקנות כל נכסיו בכ"מ שהן אינו יכול
לסלקו והסמ"ע שם העתיק לטעם הטור שהוא קרוב
לדברי הר"מ הרי דפי' לדברי הש"ע שהכריע בשעת
הר"מ וסייעתו וזכר בש"ק ס"ד כתב לדברי הג"א דלפירש
רש"י חס יאלו מלרבי כלם וערערו מסלקים ללוקח ואם
המוכר מתרצה חס"כ דאינו כ"א מלרבי אחד מהם נמי
מסלקין ליה והעתיק כן בשם ד"מ :

וראוי לידע שלא כיון הסמ"ע שפסקו כן להוציא מיד
הלוקח כי אף שזכ"מ הביא לדברי הג"א מ"מ בש"ע
לא כתב הרמ"א נגד הסימא הש"ע ונמשך אחר הכרעת הכ"י
בטור וסיממנו וסיממנו הרמ"א בש"ע ונקטינן כדעת הר"מ
וה"ה בשם העיטור ורמב"ם ור"י בשם הרשב"א והר"ן. ולו
יהא שהוא מחלוקת הפוסקים בלא הכרעה ודל מהכא הכרעת
הכ"י בטור וסיממנו וסיממנו הרמ"א בש"ע הנה כבר כתב
הרמ"א בסעיף מ"ה וז"ל וכן במקום שהפוסקים חולקים אין
מוציאין מיד הלוקח הו"ל ומוחזק (חס"ד סימן שכ"ו) מינו
לכתחלה יש למכור למלך עכ"ל ומבואר שלענין לכתחלה
אין שייך הג"מ שיואל בין שיטת רש"י וסייעתו לבין שיטת
הר"מ וסייעתו הכל כי הפלוגתא הוא רק לענין דיעבד
לבד ואחרי שהוא רק לענין דיעבד לבד ודאי שאין להוציא
מיד הלוקח ואין נפקותא מינה כלל בדברי הסמ"ע הנ"ל
לענין הלכה :

הארכתיו בזה כ"כ יען כי ראיתי שהגאון בעל נתיבות
בסעיף ל"ו העתיק במאמר אחד למה שכתב
הסמ"ע בש"ק ס"ג בטעם הדין שנסעיף ל"ו שהוא
מהטור ע"פ שיטה הר"מ וסייעתו וגם למה שכתב בש"ק
ס"ד בשם הגהת אשר"י וקלד בהעתיקו ולא זכר כלל שהוא
נובע מדעות הלוקח והחס כן להלכה אכן כבר הוכחתי
שזה אינו והאמת יעיד על אמתו :

עוד חזיתי בדברי הגאון בעל חמדת שלמה בחלק חו"מ
סימן ה' שהאריך בדיון שאל המוכר להמלך ואמר לא
בעינא לה שפסק הטור בשם הרמ"ה וכן הוא בש"ע שא"ל

שורת עמודי איש חלק א

צחיים עדנה הוא בן מאה ועשר שנים צעיר הלא הוא הראוי לירש לבנו ר' ישראל אהרן . ואף שר' שמעון הכהן יצא לדעת מ"מ לענין הנכסים שנפלו לו ככלן שלא ידע מהן דינם כנכסי שבו . ובאם דשכנ סבא ר' שמעון הנ"ל יש יורשים הראוי לרשם לרצעה בנים בני אחיו של המנוח ר' ישראל אהרן וארבעה בנים הנ"ל שנים מהם גדולים ושנים מהם יתומים קטנים . וא"כ אפילו אם היה העצבון הכל קרקעות הרי זה דומה להא דב"מ (ל"ט ע"ג) בהא דהקוא סבא דהויא לה תלמא בנהא אישכחא חיבי וחלא בנהא שכיבא חדא מינייהו וסבא ימוקא כו' הכין שמעו דשכיבא סבא אחר חיי כו' רבא אחר מינו דמוקמין אפטרופא כו' והלכתא כרבא ולכן כיון דמקיס אפטרופוס להיתומים הנ"ל ניקוס גם להגדולים הנ"ל אבל לא למסור לא להגדולים דלמא שכיב סבא ואין מורידין קרוב לנכסי קטן ולמסור ליתומים הנ"ל אם הם בעלי דיעה דלמא לא שכיב סבא ואין מורידין קטן לנכסי שבו והם שכבר הגיע לגבורות ובגמין (כ"ח ע"א) אומר רבא דהמניע לגבורת חיישין הלא רק חיישין קאמר וכדמובא מדברי החס"ד (ל"ט ע"ב) ד"ה דלמא שכיבא סבא דהקא מהא דגיטין דמחנים בחזקת שהוא קיים וזכינו דמייברי בגייע לגבורות ומבואר שם דמספקין אם שכיבא ואם לא שכיבא . ושע"כ לא נחמין בידי דאחאי דלמא שכיבא סבא ואין מורידין קרוב לנכסי קטן וגם לא בידי דיוקא דלמא לא שכיבא ולא נחמין קטן לנכסי שבו . ועוד דכל גדולי הפוסקים הנה"ג והר"ף וסמ"ג ורמב"ם ורמ"א ורשב"ן פסקו כאחי ולא חילקו כלל בין הגיע לגבורות או לא ונוהגים חמיד בחזקת קיים וכן פסק בש"ע הלוות גיטין סימן קמ"א סעיף ס"ח ורק בהב להדיעה החולקת בלשון וי"א וא"כ הדיעה הראשונה הוא עיקר וכמ"ה הש"ך ביו"ד בסוף סי' רמ"ב . גם החולקים הוא הרמ"ה המובא בסור שם ולא כתב רק שלכתחילה לא תנתן לה הגם אם הגיע לגבורות אבל אם נתן תנשא אף לכתחילה ומבואר דהעיקר להלכה כאחי ואף הראב"י לא כתב רק דיש להחמיר כרבא . וישן כי הירשים הביאו מאיזו רבנים שמרנו להם קונשרים שיהיו להם מחמה שכבר הגיע לגבורות והאריכו עוד בהענין בפעמים אים האריך הרב ר' יחזקאל הנ"ל לבאר מה ששנו הרבנים הנ"ל הכל בלא היסב ואין להאריך בזה :

והעובד הנ"ל אינו כלל מקרקעי רק ששורות על נפשות שיוכל לגבות בהם סך כסף ובמטלטלין אין מורידין קרוב לנכסי שבו כמבואר בח"מ סי' רפ"ה סעי' ב' ואף שמבואר שם ס"ה בהגה"ה בסם מוהר"מ פחדאווא שהקדש יכול להיות אפטרופוס כמו אחר במטלטלין הוא רק סיה' נאמן לבד וישמרס כמו האחר הנאמן . ובה המה עניינים ודלים ואף אחר מהם החפאר באיזומים שיעליל אם לא יומסר להם תמלך ויש לחשוש מהיזק על עלייתו ופסי' דין אין למסור להם וכמו דסחוס כך בש"ע סי' ר"ס בהגה"ה והיא מחה בראובן שאלה בנו למדה"י ואין יודעים אם הוא חי או לא אין אחי ראובן יורדין לתלה בנכסי ראובן שמוקמין בנו על חזקת שהוא חי ע"כ ולא השמיענו הרמ"א שזס חילוק בזה בין אם הגיע לגבורות אם לא ע"כ חוקן דברי הרב השואל שדאיסי להעתיק קטורו לבד מה שהאריך לסחור דברי הרבנים בשאר דבריהם ועוד איזה פתטים שאוביר להן בתשובתי איה :

תשובה בעוה"י

חלק א יבואר בו שכל עיקר חיוב ב"ד לעיין בנכסי שבו הוא רק מדין השבת אבידה ולכן אם יש חשש קרוב שיוגרס הפסד לב"ד סחסת שמפחיד המפחיד אין על הב"ד חיוב השבת אבידה זו :

(א) **הנה** כל עיקר חיוב של ב"ד לעשות בנכסי שבו כמבואר בגמ' ופוסקים יסוד הענין הוא ממלוא השבת אבידה ולכן אחרי שמפחידו מבני האת הגדול שיגרס לו ולב"ד חשש היזק ממון סגראה לפי הענין כי קרוב הוא פטורים עוד ממלוא השבת אבידה כדאיתא בב"מ ל"ב ע"א אין שם ב"ד בפני מי יתנה שלו קודם ובסנהדרין ע"ג ע"א מבואר דהשבת גופו לריך אף למיגר אגורי אבל השבת ממון אינו רק למטרה בנזק אבל לא בהולאת והיזק ממון :

(ב) **ואם** תאמר שאני תסם דהפסד ממון הוא ודאי אבל לא במה שיש רק חששא קרובה בלבד עוד תסם פטור הוא מלהזדקק אבל בענייניו כבר נעלו הב"ד הסטרות לידם וחילוק זה ישנו בדין זקן ואינו לפי כבודו דפטור מהשבת אבידה ואם סתחיל אומרים לו גמור וסן אמת שלהרי"ף והרא"ש רק בב"מ דנקטי גריי ברייתא לבד חכן להרמב"ם אף בכל מילי אומרים לו גמור ויעיין בש"ע סי' רס"ג סעיף ב' וברמ"א שם ובסמ"ע ס"ק ג' ובט"ז שם :
אמנם

אכן מילתא דמסחפקא ליה להש"ך ים להוכיח בראי ברורה מדברי תשובת מיימוני ספר קנין סימן ל"ג ככתב ז"ל ששאלת אם יכול ראובן ליתן לבנו או לחתנו שום יו"ד וקוקים בקרקע ששום ק"ס וקוקים ושוב מוכר להם שאר הקרקע אם יכולים לסלק המלרטים מבח המתאג"ל אם לא מוכר להם השאר ביוקר כ"כ כדי מה שנתן להם אז נעשו שותפין . ועדיפא מן מלרטים כדפרישית אבל אם מוכר להם השאר ביוקר ומבליע להם אותם יו"ד וקוקים שנתן להם לערומי קא מערים כדאמרינן זבין גריווא בי מלעי חי עידיה הוא חי וזביריה הוא זביריה זבירי ואי לא לערומי קא מערים עכ"ל חרי מה שהקונה היה בן זה שמכר לא דן בזה כלל שנאמר סידחה לכן המירר אלא אי לערומי קא מערים יבין מירר מסלק להבן מהקרקע סקנה מאביו . ויעיין עוד בתשובת ב"ח הישינות סי' י"ג שמביא להך תשובת מיימוני ובהם סכתב הב"מ שם בדבר הטענה הרביעית כו' ומבואר בו ג"כ כך יעויי"ש . ונראה דאשתמיעותיה לאדונינו הש"ך ז"ל הא דתשובת מיימוני ודאי לפסוט מזה ספיקותא דהש"ך שלא יהיה נידון עוד בספיקא דדינא אלא שראוי לפסוק שכן המירר זוכה ברין להוליא מיד בן המוכר ע"כ מהרב וכו' ר' שלמה הנ"ל :

תשובה בעוה"י

לפעד נראה דאין להוליא מיד הלוקה כשהוא בן של המוכר והגם שוודאי נראה נכון כמו שכתב כת"ר שמתשובת מיימוני הנ"ל נפשט ספיקותו של הש"ך אמנם נראה ברור שכל עיקר הספק אין מקום כלל לדיעה הראשונה שבש"ע שם שכתב שה"ה אם מכרה לבן אותו שקנאה הוא ממנו שאין המלרין יכול לסלקו . כי לפי"ז נראה ודאי דכל שכן הוא שלבן המוכר עלמו שאין יכול המלרין לסלקו כי זה שקנאה ממנו כבר הופקע זכות קנינו מאז ומ"מ רק מחמה שמאז היה לו זכות בה וזה הזכות שמאז עומד וקיים הוא גם לבנו ומבטל דינא דב"מ ומכש"כ זה המוכר עלמו שלא פקע הזכות ממנו עד שמכר לבנו שוודאי זכות שלו מועיל לבנו שאין דוחה הב"מ וכל עיקר ספיקא דהש"ך לא יכול להיות רק לדיעה השני' שבש"ע שכתב שה"ע ויש מי שחולק במכר לבן שלפי"ז יש לדין בבן המירר עלמו שבה יש לומר דעדיף הוא מבן שקנאה המוכר ממנו מחמה שהוא מחזיק עי"ז שלקה מאביו באחוזת אבותיו וכדכתב הש"ך וזה לא שייך בבן זה שקנאה ממנו שכבר פקע אחוזת אבותיו מזה הסדר בזמן שמכר להמוכר והגם שדברי הש"ך מלויין על דיעה הראשונה מ"מ ברור הוא לפע"ד שטעות הדפוס הוא והלויין לריך להיות על דיעה האחרונה וא"כ הגם שיפס פשט כת"ר מחשבות מיימוני אבל א"כ גם בעל תשובת מיימוני סובר כבעלי דיעות החולקים שהוא דיעה האחרונה בש"ע שמוכר בשם ים מי שחולק במכר לבן זה שקנאה ממנו שלפי"ז גם בבן המוכר עלמו כך אבל מחמה שלדיעה הראשונה שבש"ע ובפרט שסגאה הש"ע בלשון סחוס שה"ה בבן אותו שקנאה הוא ממנו שאין המלרין יכול לסלקו ודאי שכן לריך לפסוק שאין להוליא מיד לוקח בן שקנאה ממנו וכמו כן וודאי שאין להוליא ג"כ מהלוקה בן המוכר עלמו כן בלע"ד . אבררם שמואל כמורה"ר יהודא זללה"ה מראשיין :

נשאלתי מדידי הרב הג' חריף ובקי וי"א מסיק שמעתא

ע"פ עומק הלכה מו"ה **יחזקאל אב"ד** רק"ק

וארנאווא יצ"ו בעובדא שה"י בעיר הג'ל . והוא

ר' ישראל אהרן ב"ר שמעון הכהן שנק חל"מ ואין לו בנים לירשו וה' יוחד מנן ששים ואביו ר' שמעון הכהן הרחיק נדוד ועינן לאשתו ולבנו ר' ישראל אהרן הנ"ל בהיותו כן שיה ונאבד וכדו מאז ועד פחה ולפי השמע סי' א' שם ר' שמעון הנ"ל כן חתמים שיה ובאם שהא

שגרמי חינו רק קנס' מדרבנן וא"כ מג"ל שיהי' במסירת השער למאיימים הג"ל דין איסור לפני עור אחר שאין במסירת השער יותר מגרמי אכן כל עיקר איסור דלפני עור הוא רק גרמא שנותן מכשול בדרך ושם יתקל העור מעלמו כהילוכו בדרך ואף בגרמים רחוקים מאוד אסור כדאיתא בע"ז (י"ג ע"ב וי"ד ע"ה) אסור למכור לא"י אלטרובלין וכו' ופטרות כו' ושם תנא וכולן מוכרין להם חבילה כו' וליחוש דלמא חזיל ומזנן לאחריתא ומקטרי אמר חבוי אלפני מפקדין על לפני דלפני לא מקפדין ע"כ הרי דאילו היינו מקפדין אלפני דלפני ה' גס זה אסור והגס שחשש רחוק מאוד הוא דמי יימר דמזנן ומי יימר דמקטר ובחולין (ז"ג) שולח אדם ירך לא"י כו' שמקומו יכר ע"כ ולולי שמקומו יכר ה' אסור והוא ג"כ מהשש רחוק דלמא יחבילה לישחאל ובסמ"ג לחוין ס' קס"ח כתוב שהוא בכלל לחו דלפני עור כו' אבל בריטב"א לע"ז שם הקשה דהלא הוי כלפני דלפני ותיקן שהוא שאלו מלווים שלא יוגרס ע"י שלא יעבור ישראל עבירה וגלוי קושייתו הג"ל דהוי כלפני דלפני ה' יחא דאסור משום לפני עור והגס שחשש רחוק מאוד הוא ויעוין בשפחים (מ' ע"ב) דלכא דעצב בחישה יעו"ש :

(ז) **אמנם** איסורא דלפני עור הוא רק בדקאי בתרי עברא דהכרח ולכן בענייניו שאלו רוחין שמודיעין להם שאינו כחורה וזמם מאיימין גס אמרו לו שגס אם היתומים מאיימת בך וע"י עלילות ודאי דנקל להם לעשות כחפץ לבם ומסתברא לכאורה דדומה לקאי בחדא עברא דהכרח ול"ע בזה גס אם לא נחיר גס ע"כ ע"כ הג"ל הרי חובה להודיעם האיסור ואולי יש מהם א' או שנים חרד וירא ישרא חלקו מונה כשורת הדין :

חלק ג בו יבואר שכל עיקר הדין אינו רק בסצות השבה דרבנן והיורשים אין עוברים כלל איסורא בשירדו ואצד להקל בפנים מסבירות :

(ח) **והנה** יש לעיין בעיקר הדין שהייבים ב"ד לראות בתקנת נכסי שבוי אשר הוא מדין מלות השבת אבידה אם היא מדאורייתא ואם שמדאורייתא מלות השבת אבידה הוא במה שלא יהי' **האבד** מצעלים ממש אבל בנכסי השבוי הרי הנכסים ישרו ורק יס' שוממים וגם המעלעלין הרי הם חלל אדם אחד רחוק או קרוב ואף אם ישמשו וימכרו ויחללו אם יבוא השבוי יתבע מהם ואלו דומה לאבידה שנקרא : **גם** יש לעיין אם יש לז ספק אולי מת ואין להנכסים עוד מרייהו הראשונים אבל הוא של היורשים ורק מחמת דראוי להעמיד בחזקת חי ואעפ"כ ספק יש בזה והחזקה מחייבת להדין לא מצרית כעדים וגם אולי אף אם הוא חי יש נייחא לבני אדם שיהנו יורשים מנחלתו ולא יהי' נחלתו מייאשה לבני יתנו יורשיו לעולם והוי כס"ס חולי מת מחמת חיזה שמועה או לז אחר והגס שדין החזקה חזקת חי מחייב לילך אחר החזקה ונאמר עוד ספק אולי הוא נייחא אף להחיים ואם אף בזה אם ישמשו היורשים יעבדו על לא הגזול או לא * ואומר בתרי ספיקות הג"ל :

(ט) **יעוין** בתשובת מהר"מ לובלין ה' י"ב ומסתיומת דבריו שם נראה שלא שם לבו לחלק בין השבת אבידה שנקרא ובין הא דב"ד מהוייבים בתקנת נכסי שבוי וכן הנפקד אם הפירות אבודין שמוסרין ב"ד * והנראה לכאורה שהכל הוא ממלות השבת אבידה שמה"ס :

(י) **אבל** לפע"ד דהא אינו אלא שהוא רק מתקנתא דרבנן וגם בספק השני נראה ג"כ שאין היורשים עוברים על לא תגזול ועליהם אין כל מלות השבת אבידה אף מדרבנן ואוכיח מראיות בעז של מעלה * יעוין בחו"י יבמות (ק"ו ע"ב) ד"ה שאין ומבואר שדעתם שחף לשמואל דהלכה כותיה שחף בלא שמשו שמת מורדין קרוב לנכסי שבוי שיהי' עובד כארס ואוכל הפירות הוא שלא שמשו ע"י ע"א אבל עכ"פ נשמע שמה ע"י קול בעלמא כמו בניטין ששמע פלוני **לה** (ח"א)

(ג) **אמנם** בדאיתא הפסד ממון ואף במקום חשש שגראם שהוא קרוב להיות פטור וסרא' לזה מהא דמבואר בש"ע חושן משפט סי' שמ"ח סעיף ז' והוא מתשובת הרא"ש כלל ס"ד סי' א' בסופו ומבואר בעור שם בעובדא פראובן ראה לשמעון נכנס לבית לוי וגנב חפץ א' ובא חותו חפץ ליד ראובן והחזירו לשמעון כתב הרא"ש שאינו יכול לחבוט ולהוציא ממנו ולא דמי לשומר חבירה דלריך להשיבו ליד בעלים כיון ששמעון חומר שמן הדין נעלו מבית לוי יהיה שמעון עוין עליו כל ימיו ואם יתפוס שמעון משל ראובן לא היה מחזירו לו אין ראובן חייב להצילו בממונו ע"כ וביאור דבריו שהגס שאין מחייב הדין שיוכה שמעון במה שאומר שיש לו חביעה עליו דאם איתא ספק הוא מהדין הגמור לא היה לריך הרא"ש לעממו ביהיה עוין עליו כו' אבל רק מחמת ששמעון חומר כך שיש לו חביעה וחושב שיש לו זכות וסראובן המחזיר גורם לו הוצק לכן הוי ספיר האומר ביהיה עוין לראובן כל ימיו עד שיחפוס ממנו ובמה שיש אומדנא מחשש הוצק אינו מחייב בדין השבת אבידה ואין עליו חייב במה שמחזירו ליד שמעון וכן הוא ממש בענייניו ופטורים הב"ד ממלות השבת אבידה ואין עליהם חייב כשניחו להיורשים ליקח השערות והגס שיעשו כהם מה שיעשו ושלא כחורה :

חלק ב בו ידובר שמחמת שהוא שלא כתורה הרי יש לדין בזה אם יש בזה אסורא דלפני עור ובמה שיש אסורא דלפני עור הוא אף במקום חששא דהיזק ממון :

(ד) **והנה** כהא דתשובת הרא"ש הג"ל החזיר כבר ראובן לזה שכפר ועבר על לא תגנבו אבל בענייניו אנו דנין להחזיר לאותם שמאיימין ושרוים נעשות שלא כחורה ובהחזרה להם אנו הגורמים להם שיטשו כרונם לעבור על דין חורה שיקחו מעות שאינו שלהם עפ"י הדין הרי יש בזה אסורא דלפני עור כו' וזהו חומר יותר ממלות השבת אבידה דמלות השבת אבידה הוא רק בדליכא חשש הפסד ממון אבל אסורא דלפני עור הוא אף בהפסד ממון וכלל איסורי חורה שאסור לעבור אם לא בחשש סכנה כנאמר וחי בזה כו' ולריך ישוב הדעה בענין האיום שמאיימין מה הוא ואולי אינו רק חשש הפסד ממון לחוד :

(ה) **ונחזי** אכן בענייניו במה הוא חששא דלפני עור אם בהחזרת השער עצמו ואם במה שיבואו לגבות בו ויעבדו או על איסורא ולכאורה השער הוא של הלוה שהלוה נותן שכן הסופר וכשמשלם הלוה מחזירין לו השער ומ"מ מוכח דקודם שמשלם השער שייך להמלוה לשימושו כדאיתא בב"ב (ע"ו ע"ב) דמקמי וכי לאור עפ"י ללוחיתו הוא לריך ח"ל אין לאור ולזור ומבואר שם דאף במוכר המלוה להשער לאיהו ושיעבודי' קנוי גס השער עצמו לאור עפ"י ללוחיתו ויעוין עוד בב"ב (מ"ט ע"ה) דאומר שם אין לאור ולזור ומוכח דיש בו ענין הקפד שלמי יהיה שייך לאור עפ"י ללוחיתו וא"כ איכא איסור גניבה או גזילה אף בהנייר עצמו :

אכן בב"מ (דף ז' ע"ב) חומר וכי לאור עפ"י ללוחיתו הוא לריך ונראה דהוא מחמת דלא ידענו שם אם יש לו לורך בו ומסתמא זר הוא שיהי' לו לורך הזה לאור כו' וא"כ אפשר לדרך ולומר בענייניו אף אם נעמיד להסבא בחזקת חי ואינו יודע מזה שיש לו סגר הזה שגפ"ל בירושתו ושיקפוד בו בשימוש לאור כו' ולכן אפשר שלא שייך שיעבדו כשיקפוד להשער מחמת שראוי להשתמש בו לאור כו' גס הלא המה לא ישתמשו בו ורק שבו יגבו החוב וכשיגבו שייך השער להלוה וא"כ לא יעבדו רק מה שיגבו בו ולא יעבדו על לא תגזול בשמועם בכהפ הגבוי :

(ו) **ולכאורה** הלא אף שורה שערות חבירו אינו רק גרמא והש"ך הטלס בח"מ סי' שפ"ו שהעיקר

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִשׁ חֶלֶק א

יֵשׁ לַעֲמוּד בַּחֲקֵת חַיִּים חָלָה שֶׁכָּל עֵיקְרוֹ חֵינוּ רַק מִחֻקֵּי הַדְּבָרִים וְגַם הַיּוֹרְשִׁים בְּדִמְיוֹתֵי לֵחֹל הַפִּירוֹת וְגַם הַקָּטָן דִּיכּוֹל לִשְׁכַּחֲתָם לִהְיוֹתֵם וְחַיִּים לֵנוּ בִּזְמַן וּמוֹרִידִין אֵלֶּה לֵּסֵף לִכְתּוּבֵהוּ לִהְיוֹת מִחֻקֵּי דִבְ עַכְ"פּ הַסֵּף (לֹאֵל הַחֻקִּים) חֹלֵי מֵת וְהוּא שֶׁלֶסֶף וְיֵשׁ מֵאוֹת הַכִּבֻּץ חֲבִירֵם בְּשִׁמּוּרֵם לֵסֵף לִשְׁלֵסֶם וְגַם יֵשׁ לֵד הַכִּבֻּץ דֶּקֶר דֶּקֶר הוּא יִיחָא שֶׁל צִנִּי אֵדֶם שֶׁלֵּא יִשְׁאָרוּ הַכִּבֻּצִים בְּמִצְוִים שֶׁלֵּא יִשְׁנוּ הַיּוֹרְשִׁים וְאֵם לֵא יִהְיוּ בְּנִשְׁמַע שֶׁמֶת חָף אֵם הַשְּׁמוּעָה יִתְכַּן בְּקִרְיַת חֶלֶל ח"כ חָף אֵם יִהְיֶה אֵמֶת בְּע"כ יָמוּת בְּחֵרֶם פֶּעַם וְיִתְכַּן שֶׁלֵּא יִבּוֹרֵר עַכְ"פּ עֵדִים בְּנִים וְרַק יִשְׁמַע קוֹל פְּלוֹנִי מִפְּלוֹנִי כו' וּמִלִּינוּ בְּחֵין רוּחַ הַכִּמִּים נוֹחֵם בְּהַעֲבֵרֶת נַחֲלָם וְכֵן נוֹחֵם רוּחַ הַכִּמִּים שִׁיחֵם הַיּוֹרְשִׁים בְּנַחֲלַת מוֹרִישָׁם וְכֵן מֵה שֶׁהוּא מֵנוֹחַ רוּחַ הַכִּמִּים הוּא רֵאָן ב"ה הַכִּבֻּצִים הַחֲפִלִּים בָּמֶה שֶׁהוּא מִסְמָלוֹת בְּזוֹת רֵאָן הַכִּמִּים נוֹחֵם (א) :

(יב) **וְהִנֵּה** הַחֲשֵׁבֶן צִיָּה גַם בְּחִירוֹת הַרְמַז"ס פ' ז' מִנַּחֲלוֹת בְּכֵה' ח' כִּתְבֵּן בְּחֵין הַיּוֹרְשִׁים יוֹרְדִין לִנְחֵלָם עַד שִׁיבִיאוּ רִאשִׁים בְּרוּרֵם שֶׁמֶת מוֹרִישָׁן חֶלֶל חֵם שֶׁמֶת שֶׁמֶת אוֹ שֶׁ"י מֵל"ה שֶׁמֶת לֵא . וְהוּא כְמוֹ דִּמְיוֹנָהּ בְּהַחֲבוּת (ק"ו) הַדּוּקָה ב' עֵדִים שֶׁהוּא רִאשִׁים בְּרוּרֵם וְגַם ב' ד' כִּתְבֵּן שֶׁלֵּא שֶׁמֶת שֶׁמֶת הַשְּׁבִי וְיִרְדּוּ יוֹרְשֵׁיו לִנְחֵלָם וְחֻלְקֵי חֻחֵה חֵין מוֹלִיחִין מִיָּדֶם חֶלֶל הַיּוֹלָא לְדַעַת וּבְשִׁמּוּ בִּזְמַן שֶׁמֶת וְיִרְדּוּ יוֹרְשֵׁיו כִּנְל מוֹלִיחִין מִיָּדֶם עַד שִׁיבִיאוּ רִאשִׁים שֶׁמֶת מוֹרִישָׁן ע"כ . הִרִי דְבִשְׁבִי חָף בְּשִׁמְיָהּ בְּלִי רִאשִׁים וּשְׁמִיעָה בְּלִי רִאשִׁים הוּא קוֹל שֶׁמֶת בְּלִדָּה וְחֵין מוֹלִיחִין מִיָּדֶם . וְיִבֵּן שֶׁהוּא כְמוֹ שֶׁלֵּא לִמֵּד לִסְנוֹ בִּישׁוּב סְחִירַת הַגִּמְלָה הַגִּל דְּבִשְׁלֵא הוּא לִכְסִיּוֹ נִחֲלִין בִּישְׁבֵּרוֹ וְכֵה' ד' רַק לִחְלוֹק וְיִחְלֹל הַפִּירוֹת מִהַשְׁדֵּה :

וּבִי"ש הַרְמַז"ס ב' ד' וְיִרְדּוּ יוֹרְשֵׁיו לִנְחֵלָם ה"ס דִּשְׁפִי לִכְתּוּבֵהוּ מוֹרִידִין בְּחֹפֶן הַגִּל וְכַמֵּ"שׁ כֶּךָ הַחֹם ב"מ (ל"ה ע"ב) ד"ה הַיּוֹרֵד דֵּה"ס דִּשְׁפִי מוֹרִידִין לִכְתּוּבֵהוּ כו' וְנִקְטָה הַרְמַז"ס כִּלְשׁוֹן בְּגִמְלָה יִשׁוּן בִּזְוִלָּה לְדַעַת ע"כ דִּמְשִׁימִין כִּדִּין דִּלִּין בְּשִׁמְיָהּ עֵינִן שִׁיבֵנוּ בִּזְמַן הַיּוֹרְשִׁים חָף כִּבֵּר יִרְדּוּ וְגַם רַק לִיִּסְנוֹת מִהַפִּירוֹת מִחֻקֵּי שֶׁלֵּא יוֹדֵעִים שֶׁחֵין רֵאָן הַשְּׁבִלִים שִׁיחֵ' לִיִּרְשֵׁיו גִּיעָה עֵרֶם יָמוּת וְיִפֶּה הִים לֹא שִׁיחֵ' שְׁדוּתוֹ בְּמִצְוִין וְלֵא יִהְיֶה בִּזְמַן יִד קָרְבָּיו חֶלֶל הַשְּׁבִי חָף אֵם לֵא נִשְׁמַע שֶׁמֶת מוֹרִידִין חֻחֵם לִשְׁבֹּד הַשְּׁדוּת וְיִשְׁאָלוּ הַפִּירוֹת חֶלֶל לֵא לִקְטָן . וְכֵם שֶׁנִּשְׁמַע שֶׁמֶת מוֹרִידִין חָף לִנְחֵלָם לִכְתּוּב הַפִּירוֹת וְחָף לִקְטָן שֶׁחֲמִירִין שִׁיחֵא לִהְיוֹת שִׁיחֵ' לֵד נַחֲלָם כְּשִׁימְעָה שֶׁמֶת בְּחֵ"כ לֵא יִהְיֶה לֵסֵף נַחֲלָם לְשׁוֹם :

(יג) **וְיַעֲרִיין** חֲשֵׁבֶן שְׁפִירָה בִּזְמַן הַרְמַז"ס כְּמוֹ שְׁפִירָה ה"ס בְּחֵין חִילוֹק בֵּין מִקְרָק לִמְעֻלָּתִין לִמְעֻלָּתִין שֶׁלֵּא נִשְׁמַע שֶׁמֶת מוֹרִידִין לִמְעֻלָּתִין לִכְתּוּבֵהוּ וְהַגִּם בְּשִׁמְלִינִין לִנְחֵלָם הֵם יִשְׁבֹּדוּ לִגְמָרִי כִי שְׁפִיר חָף לִמְכוֹר לֵא מוֹחִין לֵסֵף וְכִתְבֵּן בְּעַם שֶׁבֹכֵר הַרְמַז"ס כֶּךָ מִחֻקֵּי דִלָּה תִּישְׁקִין לִנְחֵלָם נִכְסִים שֶׁחֵין לֵסֵף אֲחֵרִיוֹת אֵם יִרְדּוּ לֵסֵף יוֹרְשִׁים כְּשִׁשְׁמַע בִּזְמַן ע"כ . וְהַגִּל הוּא רַק בְּשִׁבִי וְלֵא בִּזְוִלָּה לְדַעַת כִּי הַשְּׁמִיעָה חֵין לֵסֵף עֵינִן בְּעִיקָר הַדִּין . וְכַמֵּ"שׁ בְּשִׁבִי שֶׁלֵּא יִדְעִין שֶׁנִּשְׁפֹּר גַּעֲלָם בִּיִּרְשֵׁיו שִׁיחֵם מִנְכְּסֵיוּ בְּחִיוֹ וְיִתְכַּן שֶׁזֶם הוּא חֶלֶל שֶׁכְּשִׁימְעָה שֶׁמֶת יִהְיוּ הַיּוֹרְשִׁים בְּמִשְׁלִינִין וְאֵם יִבּוֹא וְיִהְיֶה בִּיבּוֹלָת לִנְצוֹת מֵהֶם יִבֵּה מֵהֶם וְאֵם לֵא לֵא וְיִיחָא לֵי' יוֹתֵר בִּזְמַן מִמֶּה שֶׁלֵּא יִהְיוּ מִמְעֻלָּתִין בִּיד אֲחֵר חָף הַנֶּחֱמָן וְהַשְּׁבִי חֶלֶל חֵ"כ יִתְכַּן חָף בְּשִׁמְעָה אֵמֶת יִשְׁאָרוּ בִּיד אֲחֵר לְשׁוֹם לְדוּרִי

דורות

הגה ה"ה

(א) בְּתַבְנוּ בְּנִים הַהוּא כְּמִלּוֹת מִחֻקֵּי שֶׁהוּא רוּחַ הַכִּמִּים כֶּךָ כִּוְנִתִּי לִישָׁב בְּרוּרֵם שֶׁלֵּא יוֹקֵה עַל הַכִּבֻּצִים שֶׁכִּתְבִּיתִי שְׁחִלֵּי בִּזְמַן רֵאָן הַשְּׁבִלִים חָף אֵם חַיִּים שֶׁכְּשִׁימְעָה שֶׁמֶת יִהְיוּ הַיּוֹרְשִׁים וְחָף הַשְּׁמוּעָה יִהְיֶה בְּקִרְיַת . וְלִכְתּוּבֵהוּ שֶׁמֶת שֶׁקִּרְיַת לֵא מִקְרָק אֲדַעַתִּיכֶם דְּב"ה חָף אֵם יִהְיֶה יִדֵּעַ בְּמִקְמוֹ שֶׁמֶת שֶׁקִּרְיַת שֶׁמֶת ה' לִחֵם לֵי' שִׁיחֵם הַיּוֹרְשִׁים מִהַעֲמֵם שֶׁכִּתְבִּיתִי חֶלֶל הוּא רַק בִּישׁוּב שֶׁלֵּא מִדְּעַם דְּקִי"ל כִּלְשִׁי דִּלָּה הוּא יִחָם וְכַמֵּ"שׁ כֶּעֵין זֶה הַחֹם בְּכִמֵּ" (דף כ"ב ע"ה) ד"ה מֵר זִשְׁרָא לֵא חֶלֶל עִי"ש חֲמֵם יִשְׁוִין בְּכ"י לְשׁוֹר י"ד ה' שֶׁלֵּא וְכִתְבִּיתִי הֵם ס"ק ע"ה בְּחֻקֵּי שֶׁלֵּא מִדְּעַם וְכֵה בְּכֵה"כ וְאֲחֵר כֶּךָ חֶלֶל יִפּוֹת מֵלֵא יִפּוֹת הַרְמַז"ס תְּרוּמָה חָף שֶׁלֵּא שֶׁשֶׁלֵּא וְלֵאכֵּי יִחָם שֶׁלֵּא מִדְּעַת לֵא הוּא יִחָם חֶלֶל בְּמִצְוִה קִדְקָא יִיחָא לֵי' בְּחֵין יוֹרְשִׁים . יִשְׁוִין עוֹד בְּמִצְוִה אֲפִרִּים ב' גִּזְלָה ס' ב' שְׁבִיחָה שֶׁ הַרְמַז"ס לֵא לִכְבֹּר הַחֹם' בְּכַמֵּ"שׁ הַגִּל וְכִתְבִּיתִי עִיקָר דְּבָרֵי בְּנִים יִכְבֹּד הַגִּל 'לִמְשִׁי' הַרְמַז"ס וְכֵה' הַרְמַז"ס לִשְׁמִירָה לִקְ"מ חֶלֶל בִּישְׁרִי בְּנִים בְּחֹפֶן שִׁם בִּזְמַן מִהַמְלִיחָה שִׁיחֵם ח"ס חֵלֶבֶת דְּכֹלִי עֲלֵמָא וּבְפִרְעַת שֶׁלֵּא זֶה לְדִבְרֵי הַגִּל ח"ס חָף אֵם הַגִּל יִסְבֹּר כְּחֹם' :

פְּלוֹנִי מִפְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי מִפְּלוֹנִי וְהִלְכוּ לֵסֵף לִמְדֵּס' יִשׁוּ"שׁ וְהִלְכוּ קוֹל בְּעֲלֵמָא חֵין בִּזְמַן עַכְ"פּ הַדִּין לִהְיוֹלִיד הַסֵּף מִמֶּה וְכַמֵּ"שׁ דִּמְיוֹנָהּ בְּגִיעִין שֶׁם (פ"ט ע"ה) בְּעוֹלָה חֵין חֻשְׁשִׁין לֵה נִשְׁאָה חֵין חֻשְׁשִׁין לֵה אֲרוּסָה חֵין חֻשְׁשִׁין לֵה וּבְפִרְעַת בִּזְמַן שֶׁשֶׁמֶת כִּנְלָה שֶׁמֶת וְחֹלִי חֻחֵם פְּלוֹנִי שֶׁמֶת רַק מֵח"י וְחָף בְּחֹפֶן שֶׁחֵינוּ מִסְלֵ"ת וְכִתְבִּיתִי שִׁיחֵם הַשְּׁמוּעָה הוּא מִחֻקֵּי הַסֵּף לִכְתּוּבֵהוּ קִמְלָה וְאִסְקִין לֵי' בְּכַמֵּ"שׁ וְכִתְבִּיתִי וְכִתְבִּיתִי (יִשְׁמֹת קִמְלָה ע"כ) חֶלֶל כִּיוִן דְּמִ"מ נִשְׁמַע קוֹל שְׁפִלוֹנִי מִת יֵשׁ בִּזְמַן הַסֵּף מֵה וְכַמֵּ"שׁ בְּגִיעִין (ל' ע"כ) מִת חֶבֶרֶךְ אֲחֵר כְּלֹמֶר הַחֲמִין וְלִפ"י הַסֵּף רִאשִׁים לִיִּרְשִׁים לִיִּסְנוֹת מִהַגִּבֻּצִים חֵין מוֹרִידִין הַקָּרֹב לִנְכְּסֵי הַשְּׁבִי וְכַמֵּ"שׁ דְּקוֹדֵם זֶה לֵא וְחֵין חֵין לִיִּרְשִׁים לִחֹם לִתְקִנָּה נִכְסֵי הַשְּׁבִי שִׁיחֵם שִׁיחֵם וְיִהְיֶה חֵין בְּהַגִּבֻּצִים . וְהִנֵּה שִׁיעַת הַחֹם' לֵא נִכְבֵּר חָף בְּכַמֵּ"שׁ בְּעוֹר ח"מ ס' דְּפ"ה וְכַמֵּ"שׁ הוּא בְּעוֹר וְכַמֵּ"שׁ דְּמוֹרִידִין קָרֹב בְּנִכְסֵי בְּכֹי וְחָף אֵם לֵא נִשְׁמַע כִּלְל שֶׁמֶת מ"מ מִהַחֹם' יֵשׁ רִאשִׁים לִעֲנִינֵינוּ כִּנְלָה וְלִשְׁמִיעַת הַחֹם' קִסָּה הֵא דְּלֹמֶר בְּכַמֵּ"שׁ (ל"ה ע"כ) מִדְּבִשְׁבִיג נִשְׁמַע דְּמוֹרִידִין קָרֹב לִנְכְּסֵי בְּכֹי כו' וְכֵה' חָף מִ"ד דְּמוֹרִידִין כו' לִהַחֹם' הוּא רַק בְּשִׁמְעוֹ ע"י קוֹל הַגִּל שֶׁמֶת וְכִתְבִּיתִי לֵא מִיִּרְי בְּכַמֵּ"שׁ וְע"כ לִרְדִּי לִיִּסְנוֹת דְּמִדְּמָה הַגִּמְלָה מִחֻקֵּי הַשְּׁבִיחָה יֵשׁ לֹא לִשְׁבֹּד בְּעוֹבֵת הַסֵּף יוֹתֵר מִכַּד' וְעַכְ"פּ שֶׁשֶׁמֶת מִיִּנִי' דְּב"ד הִיכָּה דְּשִׁמְעוֹ שֶׁמֶת מִיִּסְנוֹת מוֹרִידִין וְחֻקֵּי . וְיִשְׁוִין בְּכַמֵּ"שׁ דְּב"ה מִדְּבִשְׁבִיג כו' מֵה שֶׁכִּתְבֵּן בְּכַמֵּ"שׁ הַרְמַז"ס וְכִתְבִּיתִי וְרִין וְכַמֵּ"שׁ עוֹד בְּכַמֵּ"שׁ הַרְמַז"ס וְלִשְׁמִיעַת בִּזְמַן מוֹרֵם שֶׁמֶת הַחֻקֵּי שֶׁמֶת כֶּךָ הוּא וְכַמֵּ"שׁ שֶׁרַק מִדְּבִשְׁבִיג הוּא יִשׁוּ"שׁ :

(יא) **וְנִדְּוִלָה** מוֹר כִּתְבֵּן הַגִּל בְּכַמֵּ"שׁ (דף ל"ט ע"כ) לִסּוֹף שֶׁמֶת דְּשִׁיבָה סְכָחָה וְח"ל מִשְׁמַע מִהַכָּה דִּשְׁפִי בְּקוֹל בְּלִי רִאשִׁים בְּרוּרֵם מוֹקְמִין לִקְרֹב בְּנִכְסֵי בִּזְוִלָּה יוֹרֵם וְלֵא אֲפֻסְרוּפֵם וְהֵא דִּישְׁבָּה לֵי' בִּידָה דִּינֻקָּה בְּדִפְרִישִׁית מִפְּנֵי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ לִפְקֵה בְּעַסְקִיו וּמִשְׁמַח כְּכ"כ לִגְדוֹל דְּמוֹרִידִין חֻחֵם וְלֵא אֲפֻסְרוּפֵם עַכְ"ל . הִרִי דְּעַכְ"פּ שֶׁמֶת מִקְלָה בְּעֲלֵמָא שְׁדוּלָה מִן הַדִּין חֵין בְּקוֹל בְּעֲלֵמָא לִהְיוֹלִיד מִחֻקֵּי חו' . וְכַמֵּ"שׁ שֶׁכִּוְנִתִּי מִהַחֹם' דְּגִיעִין (פ"ט ע"ה) בְּעוֹלָה חֵין חֻשְׁשִׁין כו' וְגַם מִהַשְּׁבִיחָה כֶּךָ הוּא וְרַק מִלֵּד הַסֵּף שֶׁעַכְ"פּ יִתְכַּן לִיִּסְנוֹת כֶּךָ כְּמוֹ שֶׁחֲמִירִי חֶבֶרֶךְ מִיִּת חֶלֶל כְּלֹמֶר הַחֲמִין מוֹקְמִין לִיִּרְשִׁים וְחֵין לִנְכְּסֵי וּמוֹרִידִין חָף לִקְטָן בְּנִכְסֵי הַשְּׁבִי מֵה מִשְׁלִינִין מִהַדִּין לִסְוִרִיד קֵטֵן בְּנִכְסֵי בְּכֹי חֶלֶל הוּא מִחֻקֵּי דְּלֹבֵא לִהַשְׁפֹּקִי חֹלִי הַשְּׁמוּעָה אֵמֶת וְלִכְתּוּבֵהוּ יִפֵּלָה :

וְיַעֲרִיין חֲשֵׁבֶן ח"ה ס' ע"ה נִמְשָׁךְ אֲחֵרִי דְּבָרֵי הַגִּל כִּנְלָה וְכִתְבִּיתִי לֹא דִלִּךְ מוֹקְמִין בִּזְוִלָּה יוֹרֵם מִחֻקֵּי שִׁמְיָהּ קוֹל בְּעֲלֵמָא וְהִרִי חֵין חֵין בְּהַחֲבוּת (ק"ז ע"ה) בְּכֹי וּבְנִסְחֵיו דִּלִּי בְּכֹי לִמִּיחָה לִנְכְּסֵיוּ בְּעַד אֲחֵר לֵא מֵלֹא נַחֲתִי ע"כ . וְהוּא כְּחִירוֹת מִפֻּרְשָׁתָהּ לֵה דְּכַמֵּ"שׁ דְּשִׁמְיָהּ לִבֵּד דְּשִׁיבָה בְּכַתָּה חֻקֵּי בְּנִכְסֵי בִּזְוִלָּה יוֹרֵם וְלִקְטָן אֲחֵתִירוֹ וְכַמֵּ"שׁ לִגְדוֹל . וְכֵן חֵין וּמוֹכֵרָה הוּא כֶּךָ לְדִבְרֵי הַגִּל חֶלֶל זֶם דְּהַחֲבוּת הֵא דְּמִיִּרִי שֶׁם לִירֵד לִנְכְּסֵיוּ לִמְכוֹר וְלֹזֵן בְּזִמְנֵי הַמִּצְוִה לִהַשְׁחֵם וּבְכֹי וּבְנִסְחֵיו וְלִירֵד לִמְכוֹר הוּא רַק בְּרִאשִׁים בְּרוּרֵם בְּנִי עֵדִים כְּהַדִּין חֶלֶל לִמְחִירָהוּ שִׁיחֵל הַפִּירוֹת כְּמוֹ שֶׁאֲכֹל וְעוֹשֶׂה הַיּוֹרֵם שְׁדוּלָה וְכֵה לִשְׁבֹּד עוֹד לִתְקִנָּה הַשְּׁבִי שֶׁלֵּא לִסְוִרִיד לִקְטָן דְּעַכְ"פּ יִכְפֹּק חֹלִי אֵמֶת הוּא דְּשִׁיבָה הַשְּׁבִי וְיִשְׁאָלוּ הַיּוֹרְשִׁים וְחָף הַקְּטָנִים לִפִּירוֹת שִׁיחֵן שֶׁהוּא שֶׁלֵּא כֶּן מוֹכֵרָה לֹמֶר לְדִבְרֵי הַגִּל חֶלֶל וְכֵה' שִׁיחֵ' בִּזְמַן מֵאוֹת הַשְּׁבִיחָה חֲבִירֵם מִה"ס חֵין נִשְׁמַע ע"י שִׁמְיָהּ קוֹל וְכֵה' שֶׁמֶת הַדִּין

זוה הוא דעניינו הכס שהספק אם הוא חי או מת חזקה חיים שלו מחייב מהדין מעמידין אותו על חזקתו אבל בהלכה עוד לזה כנגדו שמת אולי או יחא הוא שורש השבוי ירד לנחלה לחלק ולמכור ואף המעלעלין מעמיצים ה"ל ויורש היולא לדעת סיכוי עכ"פ לו לא הנאה מה שיטבור בארץ ויהיה בהפירות מותרים שפיר הורשים של השבוי למכור המעלעלין והקרקעות ולסויה לו כשלו אם לא כשיבור ששקר ה"ל השמועה שמת או יחא לדיו :

ותבאר בדאיות שיסוד הדברים הוא רק מחקתא דרצון וגם כבים ספק מה שחלי מת וחלי יחא ליה כ"ל אין להורשים חיסור לא תגזול ולה"ה הוא רק כשירדו הורשים מעלם כנכסי השבוי למקרקעי ולמעלעלי לחלק ולמכור אבל לכתחילה אין מורדין והוא רק מדרבנן הוא כהשבת אבדה וע"ד חיוב כספק אבדה כלומר דאם הוא מת או כוב יחא כמה לבני אדם סיכוי ויחא הורשים ליכא בזה באין מורדין מהשבת אבדה ורצון תקנו כך כי השולא דיינא לא מצורר בזה כ"כ בן לר"ך לומר ע"כ בין להשבתין ובין לה"ה ודבריו החשבון בנים על יסוד דברי ה"ה כ"ל ומפרש כך בשיטת הרמב"ם ומוכרח לפ"י הרמב"ם כמו שכתב אבל לה"ה מתפרש ה"ה דשמוע דשיכחא בבחא דשמוע מב' עדים וכן מפרש הרמב"ם מובא בש"מ :

ומעתה נחזי אין דענינו שנאבד זכרו מלא ה"ה בן חמישים עד עשה שבער כבר שיבה חקיה וגבורות והפלה תשעים ומאה ובספק מיתא בזה אם הוא כמו הספק בקלה בעלמא פלוגי מפלוגי וכו' והלכו למסד"י ובדומה ואם סיב דענינו ספק פחות או בסיפוק שהוא יותר שכיחא מיתא מבקלא כ"ל :

ולענדה דודאי דענינו הוא עדיף ובכית מיתא ודאי יותר מבקלא כי בקלא ה"ל לכ"ע אין בו ענין מהדין הגמור נגד חוקה הראשונה וכמו שאמרנו בגיטין (פ"ט ע"א) בעולם אין חוששין לה ואם תאמר שאני הסתם דמכחשת דברי אצל הרי ביולא לדעת וגשמע שמת ואף אם ירדו מעלמן וחלקו המעלעלין והגם שהם מוחזקין מולחין מידם בין לה"ה ובין להשבתין דענינם מודים מדכחז הרמב"ם בה' ד' לריו כנגשמת במת ולא חולק בין קרקע למעלעלין ש"מ דאף במעלעלין קאמר ואם איהא דיש בקלא ממש כלומר שנאמר דרובא דקלא כנגשמת שמת אמת הוא וא"כ הרי לא ה"ה שייך אף חזקה מלא קמא כיון דלקבלא ליכא מלא קמא בעולם והורדין המה מארי מ"מ מולחין צידם והגם דבממונא להוציא לא חולין אף בחר רובא המסייע להוציא ובהם אין מולחין נגד הקלא ש"מ דחין בקלא ענין מבורח הדין הגמור וחזקה חיים במקומה הוא לכ"ע אבל בהניע לגבורות ואף אם נתן הגט בזמן הגבורות פליגי עכ"פ רבה ואבאי ולרבה הייסיין דמת וכו' בספק חיים ומהם והמקרה והחוש מוכיחים מדכחזי ימי שנותניו כו' שבעים שנים והוא הסתם ב"א ושע"כ אומר בסנהדרין (ז"ט ע"ב) דכל שנותניו כל דואג ל"ד ושל אחיחושל ל"ג וע"ז כתיב אנשי דמים כו' לא יחלו כו' וברש"י שם חזי ימיו של אדם ל"ה דכתיב ימי שנותניו שבעים שנים ע"כ : וכתיב ואם צנבורות במונים שנה הרי דמיטעא הוא דחיים צנבורות ולו יסא שנאמר שהוא רובא השוב לחזקה כמו שכתבו התוס' בדה"ה (י"ח ע"ב) ד"ה מיעושא דרוב תינות מעפחין הוא מה"ת שום לחזקה וכו' ספק מה"ת יעו"ש אבל כשעזר גם זמן הפלה חששים ומאס דוס ודחי לא שכיח יותר וכ"כ חידוש הוא עד דמתרין הגמ' חליבא דרבה כיון דאפליגי אפליגי ולזה החרין הוא ע"ד הורות מאד ואיך סיכוי עכ"פ לא מלי הוא אף כמו צנבורות אלו שאינם כשהם ב"א המתיים מבכעיים ועד שמונים ומועשים כמה : הנה מהם הוי עוד רק מיעושא שחיים יותר מתשעים ובפרט יותר מק' ובסנהדרין הוי ודאי רובא ממש דעדיף מה"ת ב"מ אף יותר מחזקה ועמא דאבאי דמעדיף כ"כ לחזקה חיים עד שחין חולק

דורות והגלגל חוזר ויחי' עמי הוא או זרעו וגם יסכה של מי הוא ויוקן בדיון חזקה שכל הנמלא ת"י אדם הוא שלו וירשו יורשי הכלים ויועבר הנכסים המעלעלין ה"ל לאחרים ממש וכ"ז הוא רק כנגשמת שמת ויש ספק אולי מת וחלי יחא ליה כה"ל ובס"ס הוא ומורדין לכתחילה ליורשים למעלעלין שיבתאמו אף במחלבים ע"ז זס השימוש או שימכרם אבל לא ביולא לדעת כ"ל :

אבן ה"ס והביאו הסמ"ע סי' רפ"ה ס"ק ה' שפרש בהרמב"ם במ"ש בה' ד' בשמעו שמת וירדו לנחלה לחלק הוא דווקא בירדו לכתחילה אין מורדין והא דמורדין קרוב כנכסי שבוי אף לכתחילה הוא רק שיטבדוס בארץ ויחאלי הפירות אבל לא לנחלה לחלק ולהחזיק בשלסן אף למכור אף אם ירדו מעלמן לנחלה ואף למכור אין מולחין מידם וביולא לדעת מולחין כלא יחי' בתורת נחלה לחלק ולמכור וכתב המ"מ דמ"מ מעלין חד דרגא כשירדו מעלמן סיכוי עובדים עכ"פ בארץ ואוכלין הפירות כמו שכתבנו שבוי מורדין בזה לכתחילה וביולא לדעת דדיעבד יעו"ש : וגם כהז ה"ס שם אם ירדו כנכסי מעלעלין של השבוי לנחלה ולמכור אין מולחין מידם יעויין בו ובסמ"ע ובציאורי הגר"א שם :

ומזה דכנגשמת שמת היולא לדעת וירדו יורשי לנחלה מולחין מידם ומעלין להו דרגא מוכרח דהכל הוא מדרך תקנתא דרצון כי כל עיקר מלות השבת אבדה לעיין כנכסי השבוי הוא רק מחקתא דרצון ותקנו צדדנות כרונס דא"כ אם הכל מעיקר הדין קבא ממ"ל אם יש לדון אף דירדו מעלמן דהשמועה שמת שקר הוא ומחמת שלרין להעמיד בחזקה חיים כמו שמחייב הדין דחזקה שהוא מה"ת א"כ אין מעלין ל' דרגא של יורשי שבוי יורשי שבוי שאני שאתריקן שניחא ליה שלא יכיו נכסיו בוממין וסירשו יעבדוס ויהיו מפירותיהם אבל היולא מדעת אבדה מדעת הוא כי אין רלוגו סיכוי ליורשי נגיעה כנכסיו בעורו בחיו ואין מקום לדנות בזה : גם אם מהדין הוא בחזקה חיים אף מניחין להורשים שימכרו מעלעלין או ישתמכו בהן עד שיקרעו וכדומה הרי עובדים על לא תגזול ואם המה חיים עובדים על לא תגזול מחמת השמועה שמת והמה יורשים למס מולחין מירשי היולא לדעת כשירדו לנחלה ולכן נלע"ד דהמה לא עובדים על לא תגזול מחמת הספיקות שמת מת ושמת יחא ל' שירדו וימכרו המעלעלין ויהיו אף שהוא חי מחמת שא"כ לא יבוא לעולם לירי הנאה דמי יומר סיכוי עדים שנים כשימות : וביולא לדעת יש ג"כ ס"ס ספק מה ואף אם הוא חי חלי יחא ל' עכ"פ סיכוי באופן שיטבדו בארץ ויחאלי הפירות עכ"פ אבל זה ודאי לא שימכרו והוא מדרך שולא דיינא שראו לתקן תקנותיהם כשישר דענינים ולא יפלא שמקלין באיסור לא תגזול ואם מן הדין הוא למס אין מורדין להם לכתחילה כנגשמת שמת מחמת ס"ס ה"ל וע"כ שאנו אין מורדין להם מחמת שים בזה מעין השבת אבדה ומדרבנן הוא לשקוד על הקנות נכסי השבוי והגם שים בזה לדדי ספק כיון שמעיקר הדין ראוי לדיינו בחזקה חיים אבל הורשים אין לחוש להם כמו שאנו חוששין ממלות השבת אבדה כי המה שאני שאם מת או שניחא ל' כ"ל הרי הוא שלסם ומלות השבת אבדה אינה כשע"כ יגיע הוצק לו בממונו ולכן הורשים חיים מן השם בזה ואיסור לא תגזול עיקרו הוא רק צניזיה ודאיות יעויין בתומים בקיור כללי תפיסה שהוא קיור ת"כ מה' כ"ז עד סי' מ"ג ומביא שם בשם הכה"ג שביא בשם גדול אחד שהקשה למס אמרו ספק איסורא לחומרם ספק ממונא לקולא לנחצו והרי איכא בזה ספק איסורא דלא תגזול יעו"ש שמיבד החומים שם שכל תנאי זה נאמר הנלו דלא תגזול שהוא רק בודאי ולא בשפק דהמע"ה יעו"ש והאם שולא חסור לגזול כמה שהפק הוא לו אבל איסור דלא תגזול שמה"ת ושמויב מה"ת בהשבה הוא רק בודאי ולא בשפק ואם חפס אין מולחין חפ' מדרבנן

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִשׁ חֶלֶק א

וחבתי דכל עיקרו של זה דאין מורידין הוא רק מנחת
השבת אבירה מדרבנן לבד ובמילתא דרבנן ושעת הדחק גדול
כזו שמכין על היסוד חף היכא דפליגי רבים כמו שאמרו
פדאי הוא ר"ם למוקד עליו בשעת הדחק יטוין ב"ך י"ד
סי' רמ"ו בכללי חסור ויתר ובג"פ בכללים סי' ואל"ו יטו"ם
ובפרט במסכת שבענוטו יש יותר לך להקל עד שם ה"ס
וסייעתו יודו בזה כ"ל :

והנה כתב החשב"ן שם וז"ל זה ג"ל בענין זה והוא דעת
הרמב"ם ז"ל אבל ראיתי בהאחרונים ז"ל בהשגחה
אחת במעלות דחייבין לבלוי קרנא לא חבבין נ"י ודאי
יורש ודבריהן הלזין ואין להם על מה שיסמכו וגם הרשב"א
ז"ל כתב כן בלשון אפשר ובג"פ שם ראונו למוקד עליהם
בידן בזה תלוקה מדת הדין בך שיבארו הנכסים האלו
בד הנפקדים לעולם ועוד הם אמרין בשמועה קלה בגון
קלא וכיוצא בו לא אמרין בשמועה חזקה כמו שהזכיר
הם גראים שאין להם עוד שיסמכו לביתם וכל כהאי גוונא
יש לנו למוקד על דברי הנאונים ז"ל בדבריהם דברי קבלה
ועל כיוצא אמרו פדאי הוא ר"ם למוקד עליו בשעת הדחק
ואין לך שעת הדחק יותר מזה כו' ואם לבד נקפו בזה
יורא שמים ירצה לנחל ידי שניהם יש למלא דרך שיבארו
הנכסים ביד הירש ויאלץ פירותיהן באחריות נכסי שחמד
מאוכזבו דמשפי נכסי' שם יבוא השבוי הזה שיהיה קרן
קיים על נכסי אותו ח"ס והשתא אביל הירש פרי ולא בלי'
קרנא לשבוי הזה ח"ס הוא קיים או יבא קרקע ויאלץ
פירותיו כו' ע"כ :

ובאם שנעשה בחקקה זאת ובפרט שנקח קרקע צעד כל
הכסף וביקבלו היורשים הגדולים והקטנים כ"א
חלקו בריות והקדן יסי' קיים זהו ודאי משוכח יותר
דבזה האופן יש יסוד יותר וגם יש בזה שלם לדדים להקל
הדא חף חס הפירוש בהרמב"ם כמו שפירשו ה"ס ושכן גרסא
ודאי עיקר וכמו שהסמ"ע הביאו ובפרט שביאורי הגר"א ב"ק
ח' מבארו וכן משמע לפע"ד מלשון הרמב"ם שם ב"ס שלא
מוסרים הכ"ד למעטלין שיופקדו כי חס כשיודע או כשיבארו
וסיוע משמע בידיעה וודאית בשני עדים ולהחשב"ן לרוב
לפרט שיודע חף רק כשישמע ע"י קול שמת ונפירוש ה"ס
אין לנו לך בלכתחילה נידד להיורשים לנכסים ובפרט למעטלין
שיכלוס אכן דברי הג"י ודעתו מבוארת שעי' קלא בעממא
נחתינן להיורשים ואף לקטנים כמו בזה דשחמד דכאשר
שמעו שמת סורידוהו חף להיטוקא לחלקו : שנית חולי הפ'
בהרמב"ם בהחשב"ן ומורידין שפיר לכתחילה במבואר לעיל :
שלישית חף חס הפירש בהרצ המניד מ"מ כיון שחם ירדו
היורשים מעמם אין מוליחין מידם ואנחנו אין מורידין
ע"כ שהוא מחמת דהשכרות מאופקות לנו ואם בשמנו לבד
מאופק ובפרט חולי לא ינחל בזה מחמת דעכ"פ יוכל להחבר
להרוב חס הקול חמת או סקר אבל בענינו שהשכרות
יותר חזקות להקל ואם אפשר להחבר בשום פנים כפי
שהוא עתה שפיר נכון לומר דמודו כ"ע דיורידוהו חף
לכתחילה אבל למכור להם השכרות שיקחו להם הכסף הוא
רק משני לדדים האחרונים הג"ל וכבר כתבתי דהספק חולי
בהחשב"ן בפי' הרמב"ם הוא ספק קטן מטעמים הג"ל :

וזאת קולא בענינו יותר מבה דחשב"ן דשם סי' מופקד מהשבוי
אלל הנפקדים והרי קבלו הנפקדים עליהם חיוז שמירה ואסורים
מדון החורס למכור לאחר ושישתמש או יאלץ האחר כ"ז
במהדן השבוי בחזקה ח"י וע"כ החשב"ן בסיתרי' מתיר
לחמר שטפ"י דין הגמור לריבים כמה ליתן נהיורשים והגם
שרק מחמת קול שמת וחזקה החיים מחייב מדון תורה
לומר שהוא ח"י והרי הם שומרים כמאלו אבל בהנפקד מה
שנחל בך שיוחן להיורשים ולא יעבור נחלה ומדן ס"ס
כ"ל והא דכתב החשב"ן רח"י ממ"ש פדאי ר"ם למוקד עליו
בשעת הדחק שיהיה זה בדאורייתא ג"כ הוא דבר מחודש וכמבואר
בשך

חולק וכמו דסמכו הראשונים והאחרונים דפסקו כאב"י ולא
חלקו בין זקן לזקן ומשמע דאפי' חס נתנו לשלוח להנע
קודם שהגיע לגבורות ועד שבה השליח ליתן הגט להאשה
עבר זמן זקנה וגבורות והפלגה מ"מ נותן בחזקה שהוא
קיים ועדיף כ"כ החזקה לאב"י נגד רובא הג"ל ודבר זה
במעמל דאב"י לרוב תלמוד ולא מלאתי בדברי רבונתו הראשונים
והאחרונים שיפרשו לנו ואדבר בזה להלן ח"י חס רבא
עכ"פ פליג על אב"י ולא מחשב לחזקה חיים רק כשארי חזקות
ובהגיע לגבורות הרובא הוא כמו החזקה ומאופק חס ח"י ואם
מת וכמבואר בתוס' ב"מ (ל"ט ע"ב) ד"ס דלמא שביבא סבתא
ומיני' בעבור גס זמן הפלגה ולא ידענו חס הפליג בזה ח"י
רובא גמור ודאי ועדיף מהחזקה ונדבר בזה ח"י להלן : הרי
ד"ס עדיפות בזה עכ"פ מקלא הג"ל דאין בקלא מעיקר הדין
ענין כלל ורובא הוא מהלמד מהחזקה והחזקה חישבה לענין
וגם הסבא שספק חשוב הוא חס מת כמו שרובם מחים
והחיים יותר ממחם לא ימלא חפי' באלף אלפים ומיעוטא
דל"ם הוא ודאי והחזקה ג"כ משחנה בסתם ב"א בשבטים
ובעלי הגבורה בשמונים ובדרך הפלגה ממש הוא בני השנים
ומאה ומעלה וקא חזינו דזס כששים שנה ולא חפץ או שלא
יכול המעטן לאשתו ובניו להודיעם ומסחר ח"י מהם חף
חס הוא ח"י ורחוק הוא שיבורר עוד יותר מבניו שנשמע שמת
שידענו משבייתו ובזה חזיה שמועה ממנו חס בלמח ואם
בסקר ואם בזה קאחזינו דיספק חולי ינחל לב"א שיחזיקו יורשיו
בהנחלה ובלא יעבור הנחלה מהם וינחל הואת של ב"א הוא מה
שרח חכמים נוטה מזה וממדת המלוה או החסידות הוא
כס"כ היא בענינו וח"ס כן חס ח"י יורדים מעממן ומחזיקין
להיטלטלין ומשתמשין חף חס יאובד ע"כ ח"י ימכרו בין
להחשב"ן ובין להרצ המניד אין מוליחין מידם וא"כ ליכא
ודאי לפי זה בזה חששא דלפני עור חף חס ח"י הדין דלאו
אין מורידין אותם לכתחילה וחינו מוכרחים להודיעם מחמת
חשש החיים הג"ל כי ענינו שאין מורידין להם הוא מנחת
השבת אבירה מדרבנן כ"ל ואם היוב השבת אבירה חף
מדאורייתא במקום פסידא ואף בהחשב פסידא כמו שבארנו
לעיל ולהיורשים עמם ליכא כלל ענין מלות השבת אבירה
כ"ל וגם לא עובדים כ"ל על לא הגזול מחמת ס"ס חולי מת
וחולי ינחל לי' ואף חס ח"י ולהחשב"ן הגם מורידין ח"י אותם
חף לכתחילה שיכולין לעשות במעטלין כשלהם חף למכור
והכל הוא מחמת דין חס"ס הג"ל ויש לומר שבענינו מודה
חף ח"י מחמת דודאי כל עיקר סברת החילוק לה"ס שאלו אין
מורידין אותם לכתחילה ואם ירדו מעממן יורשי השבוי אין
מוליחין מהם ורק מורשי היואל לדעת שפיר מוליחין :

וע"כ בינאל לדעת ברור לנו האומדנא שלא יניחא רוח'
וראונו להורידו יותר ממדרגה אחת שיהיה עובד נארים
ויסנה מהפירות אבל מדרך נחלה ובפרט מעטלין שלא למכור
שפיר מוליחין ובשבוי להורידו נחלה ולמכור מעטלין הוא
כמאופק הבודא דדייני בלזון ב"א ולכן אין חס מורידין ואם
ירדו אין מוליחין וכיון דע"כ הטעם הוא משום שמאופק
הבודא דדיינא בשמעת בקלא שמת : שאין בהענין מדינא : אכן
בעבר זמן שיבה וזקנה וגבורות וגם זמן דהפלגה ולא
ידענו מאז ועד עתה והסחיר ח"ע ממקום מולדתו ואשתו
ובניו ולא רכס שידעו מאז ועתה קרוב יותר ודאי שמת
קרוב גדול מאוד במחיים ולא חיים בזמן הפלגה ואף חס הוא
ממעמל דמיעוטא שחיים הרי הוא עומד בדעתו הראשונה
לסחיר ח"ע ממולדתו ואם שאין ביכולתו להודע ולהודיע ולכן
הוא השודא דדיינא בזה יותר ויותר שניחא יש בזה לאנשים
שיהנו וינחלו נחלתו היורשים שלו ולא יעבור הנחלה לעמיון
ומעומד בזה יותר ודאי שלא יבורר עוד ממה שהוא בנשמע
בקול בעממא שמת ואם חסם בספק ראוי לידון הכא יותר
בוודאי וספיר יש לומר שאף לה"ס יסי' בזה כמו להחשב"ן
במעטלין מורידין חף לכתחילה ובפרט כאשר ביחתי

ובלי ספק כי רובא דרובא לא חיים כ"כ - כדמוכח מקרא וכמו שמעיד המוחש ע"ז - בקרא כתיב ימי שנותינו כו' ואם בגבורות כו' הרי דסחם ב"א ימי שנותיהם לסיבה שבטעם יעוין מ"ק ועש"כ בגמ' דרין מוכח מהא דאשכח דמיס לא יחלו כו' דרובא ואחריכך לא חיו ל"ה שנה שהוא מחלית משבטים ובמבואר שם ברש"י - וא"כ בעלי הגבורות מיעוט הוא והרוב מבעלי הגבורות עלמם מחים משמונים ועד חששים (לשיטת רש"י וחס"י ב"מ (ל"ט ע"ב) ד"ה ודילמא שביבא סבחה ויעוין בקרבן נתנאל גיטין פ"ג ל"ז אות י"ב) - ומחשבים ועד מאה הוא בדרך הפלגה יתירה - עד לאומה הגמ' ואכ"א כיון דאפליג אפליג הרי שהוא ע"ד הזכות ממנו - והנראה דאז"ל חין מחולק בזה כמה שהוא מוחש שהוא בהפלגה יתירה רק לא סבור הא דכיון דאפליג אפליג מ"מ מודה לאז"ל בעיקר הדין דמעמידין בחוקת קיים - ואף אם עבר זמן גבורות וזמן הפלגה - ולא חיישינן כלל לכך רובא להחמיר ואוכלת בתרומה ומקריבין להשתטח - ולא נדע על מה ולמה עדיפא דך חוקה מרובא הנ"ל כמובח מקראי ומגמ' כנ"ל וגם החוש יעיד ע"ז שלא נמלא אפילו אחד באלפי אלפים שיכיה בן מאה ויותר - ונעמא בזה לא ידענו ובכ"מ קי"ל דרובא וחוקה רובא עדיף (קדושין פ' ע"א ובשאר מקומות) ומלכו בחוס' דהם (י"ח ע"ב) ד"ה מיעוטא דרובא דרוב חיותות מעפחין אינו רוב גמור שיכיה עדיף מחוקה ועכ"פ בזה הוא לחוקה - אבל שיכיה חוקה עדיף לא מלכו ורבותיו הראשונים והאחרונים לא ביארו לנו בזה מאומה ולא נדע עיקר טעם שבזה ובסומים נחשבנו וחזרה היא אשר ללמוד אלו דברים :

(ב) ואומר שלא ימלט אחד משני לדרים ואופנים - אופן אחד באולי הוא מחמת שיש איזה חסרון לכך רובא הגם שהוא רוב גדול והמיעוט הוא כמיעוטא דמיעוטא - אבל החסרון מולאו מדין רובא שמה"ס ולא אולינן בתרי' - אופן שני שיש איזה מעלייתא בחוקת חיים שעולה על רובא דהנ"ל והחשוב לחפש אחר כל אחד מהלדים הנ"ל :

(ג) בענין הרובא במחיים עד ק' וודאי הוא רוב גדול - ורק זה יש לדון בו כשנלמד דמיתהא בלדס הוא ע"י פעולה - למ"ש בשבח (נ"ה) ח"ר חמי חין מיתה בלא חטא הרי יש בסיבת מיתתו של אדם האדם בעלמו ואף למאי דמסיק שם לדברי ר' חמי בחיובתא - מ"מ חין נפסק חיות האדם מעלמו אלא ע"י מלאך שנשלח מלאך המות שגור של מעלה לאחיו הנפש כדאיתא במ"ק ק"ח ע"א - וצ"ל ק' ב' אמרו עליו על מלאך המות שכולו מלא עינים ותרבו כו' וטיפת מרה כו' ממנה מה כו' ובלא עובדה ממלאך המות או מאדם או חי' או נפש הממית וכדומה הים חי האדם - וא"כ אם יחיה האדם הרבה הגם שמוטעים שיחיו בגבורות ובפרט יוחר ממאה מ"מ הוא מחמת שלא עלה גזר של מעלה ולא נשלח מלאך או סיבה אחרת להמיתו - והרובא שמחיים קודם הוא שפגע בהם המלאך או הסיבה למעשה שהמיתו ודומה לזה מלכו בגבורות ריש פ"ג - דמקשי שם הגמ' הלך אחר רוב בהמות ורוב בהמות מתעצרות ויולדות כו' אחר רבא מחזרתא ר' ישמעאל כר"ס סבירא ליה דחיים דמיעוטא - דכינא אחר אפי' תימא רבנן כי אולי רבנן בחד רובא ברובא דלא הלוי במעשה אבל רובא דחלוי במעשה לא ומבואר דסיבא דרובא חלוי במעשה והמיעוט לא חלוי במעשה לרצא (בחוסי' יבמות קי"ט ח' ד"ה ר"מ מביא רבה ונכתב הגמ' ב"ד רבא) לרבנן אולינן בחד רובא - ולרבינא אף לרבנן לא אולינן בחד רובא ולא נחבעל המיעוט לעומת הרובא - ולכן כשנאמר שגם מיתה האדם חסיד הרובא חלוי במעשה ולא המיעוט - ה' אחיא דברי אביי דלא יחלק בין הגיע לגבורות או לא כרבינא - ורבה (וכמו כן בגיטין בגמ' חיינו ובסר"ן רבא) סובר דאין חילוק שפיר הוי רובא חשוב ולכן אומר דאם הגיע לגבורות לא - והגם

בש"ך יו"ד סי' רמ"ז בכללי איסור והיתר ויעוין בג"פ בכללים סי' וא"ו שהאריך בזה אכן בענינינו שאינו רק מדין הסבת חבירה שב"ד מהוויכוס מדרבנן להשגיח על נכסי שבו ובדרבנן ודאי דאמכין אף על דיעה יחידית במקום הדחק; עוד שם כתב החשב"ן שאף לולי סברת היתר הנ"ל אם ירלו הנפקדים להחזיר חין למחות להם דמה אם בערוס חמורה התירו מחמת סברא דהאשה דייקא ומנכא כש"כ בממון דהנפקדים דייקו ויחזו יעוין בו : ולע"ד לא משכח דמה דאמרו דהאשה דייקא ומנכא מתקנת חכמים ומחמת חומר שבסופס ויראת האשה מחשש איסור ערוס רבה הוא ואין נוכל לסופק לומר דהנפקדים דייקו - גם מה יסי' דייקא יותר מב"ד עלמם ואשה שאני במחזרת מאוד בחקירות ודרישות וידעיתה בחכונת בעלה וכן אחת בשם בדרך שני שכתב שם מאריך לומר שבב"ד רחוקים לרוב מחמת הדיוקים שצדעתי המאורע שודאי מה וב"ד דנין מה שבלבם ברי וזחק והאריך בזה לפ"ו חין לוקח לומר שהנפקדים דייקו - גם לפי זה רק בב"ד דנים עפ"י מה שבלבם ברי וגם בזה כתב הרמב"ם בסי' כ"ד מסנהדרין משרבו בחי דנים שאינם הגונים כו' יעו"ש ובש"ע ח"מ סי' ע"ו אבל בזולת ב"ד מעולם לא יש ענין לאומדן דעתם : והא שכתבתי שבענינינו אינה רק ממלאת הסבת חבירה דרבנן כנ"ל לכאורה יש לדון בזה דכשנלמד פרס שלקחו ב"ד להשפירות לידם שפיר מדאורייתא היו יכולים להגיע להורשים שיקחו להשפירות המת אשר השפירות הים ממרנים וכל מולאם גובה בהם והגם שיסי' גובין בכן חין אחריות הים מדאורייתא אבל אחר שהגיע לידנו הרי המאחדם או מוסרים להשפך לעשות בהם כחפצו הרי זה חייב מדין חורה מדין מוזק ממון של חבירו :

אכן הנה אף השורף שערות חבירו אינו חייב רק מדין דגרמי וספ"ך בסי' שפ"ו האריך לבאר דבעיקר שגרמי רק קנסא ומדרבנן ואפילו מאן דסובר דגרמי ממנא הוא אכן גרמי הוא רק בשורף להשפיר שכל ידי מעשו נעשה חובב ברי הוזקו אכן בזה שרק מוסר הוא להורשים ולא נעשה לע"ע היות גדול ובאש שאנו מסופקין שהמוריש חי יתכן שיבוא פרס יצבו בו או אף אם יצבו ולא יכלו עדין ויבוא ויכולים להחזיר ולכן לכולי עלמא חין בזה מוזק דאורייתא : הנוצא מדברינו הנ"ל שכל עיקר חיוב ב"ד הוא רק מדרבנן ועל הורשים ליכא כלל חיוב הים ואינם עובדים בזה על לא תנזול וליכא במסירה להם איסור דלפני עור הא חדא - שנית היתר נכון לפענ"ד לקנות בעד הכסף קרקע סיסי' מתקיים הקרן ושיירדו להחלילם ליהנות מהפירות אף סקטנים ולסמוך בזה שהוא רק מדרבנן על שיטת הנ"ל לכך שארי לדרים היינו שיטת החשב"ן בהרמב"ם וגם חולי מודה בזה גם ה"ה - שלישית לדידי סברת היתר למסור להם השפירות ע"פ שיטת החשב"ן ולירוף סבר' שאולי מודה בענינינו ה"ה וביעיתו ואף אם לא נסמוך על זה לחוד יועיל על כל פנים ללירוף גדול למה שאכתוב דרך היתר חדם במערכה שנים בעזה"י :

מערכה שניה

(ה) יש להבין בזה דתנן (גיטין כ"ח ע"א) המביא גט והניחו זקן או חולה נותן לה בחזקת שהוא קיים בתי ישראל כו' אוכלת בתרומה בחזקת שהוא קיים השולח חתנתו כו' מקריבין אותה בחזקת שהוא קיים ולאז"ל שם ושפסקו כך רוב גדולי הפוסקים אף בהניחו ועבר זמן זקנה וגבורות והפלגה - ובירושלמי חפ"י מחתים שנה מעמידין לעניני הנ"ל הכל בחזקת שהוא קיים ולמ"ש הסוכפות ביומא (נ"ה ע"ב) ד"ה והתנן אף רבה שאומר בהגיע לגבורות לא הוא רק ברישא מחומר א"א ומעיקר הדין וכן הוא בקנים סיפא הנ"ל הוא בחזקת קיים

שׁוֹת עֲמוּדֵי אֵשׁ חֶלֶק א

והגם דרכם רק חוששין קאמר וכדמוכח מהא דכתבו הסו' ב"מ (ל"ט ע"ב) דילמא שכיבא בכתא דמתרין שם בהגיש לגבורות וחששו שם לפני הללדים דילמא שכיבא דילמא לש"כ. ים לומר שהוא כמו שכתבו הסו' ב"מ (ל"ט ע"ב) ד"ה מיעוטא דים רובא שהוא מה"ש כזה לחוקק. וא"כ ספיר לרבה דהאפליג הזמן ולא ידענו אם הי' הוא עד דאפליג דודאי כיו' הרובא יותר גדול דכזה ספיר רובא עדיף מחוקק וסו' בחוקק דשכיב וסו' מהרץ כזה וגבון :

(ד) אמנם ים להוכיח מהסו' ממה עמיס דלא סברי קי' והוא דהא דהסו' ביבמות (ק"ט ע"א) ד"ה ר"מ היא הקשו שם דלמא לא מוקי כרבנן וכה דרוב נשים מחשבות ויולדות הוא רובא דתלי במעשה. והירלו דתתי כרבה דלית ליה הסו' שנוי' דרביא הנ"ל ח"י חין חשוב תלוי במעשה הלא ממילא הוא בא שאלם נזקק לשארו ע"כ. וסרי אף שחומר שמיילא הוא מה שאלם נזקק לשארו אבל העיבור הוא מגזר של מעלה וע"י מלאך וילי' שמו (גדה י"ו ע"ב יעו"ס) וא"כ דמה שפעשה ע"י גזר של מעלה וע"י מלאך לא חשיב תלוי במעשה וכמו כן כאשר רובא דרובא מחים עד זמן הפלגה כיו' רובא דלא תלוי במעשה ורובא ממה הוא דכשאר דברים רובא כזה וודאי עדיף מחוקק וסבא דחוקק עדיפה לא ידענו עעמא :

(ה) שנית ים להבין בדברי הסו' יומא (נ"ה ע"ב) ד"ה והתקן כס על קושיה הגמ' לרז דימי דאומר מפני התערבות מוס חטאת שמהו כו' וסא חנן הסולה חטאתו כו'. ומשני הגמ' דהוא מביא חטאת שמהו בעליה וודאי. וע"י הקשו דללא בניטין אומר דבהגיש לגבורות ומאי הקשה הגמ' דספיר הוא מהכש תערבות מאלו שהגישו לגבורות. ותיירו דאין לחוש דלא שכיחא הוא אי גמי דבניטין רק מחומר ח"א כו' יעו"ס. וסנה לפי דעה הפוסקים דמהמת דהגמ' אומר בניטין תיובתא ההלכתא כאבוי ודלא כרבה. לפ"י אין מקום לכל עיקר קושיות הסו'. דהגמ' מקשי ומשני ספיר לתרוי' אליבא דהלכתא דלית הלכתא כרבה ואין חילוק בין הגיע לגבורות או לא ואין פסוע לסתום. דרז דימי יתורן ע"פ דברי רבה דלא קי"ל כמותו להלכה ולכן הנראה לפע"ד דודאי שיעת הסו' ביומא דהלכתא כרבה. ומקשי ספיר דלמא לא תירצה הגמ' אליבא דהלכתא כן נלע"ד ברור בדעת הסו' וכדמ"ה שכתב שים להחמיר כרבה. הוא או שחשש לזה השיטה או שהוא כמסקנת הסו' שרבה רק מחמיר מחמת חומרא ח'. וכמו שהחמירו במשאל"ס לענין לבתחילה וכן בילדה ומת תוך ל' שתחלוץ לבתחילה. ואם נשאת לכהן לא חלא מחמת רוב נשים וולד מעלי' ילדן :

ואחרי דלפי זה ההלכתא כרבה גם כהא דבכורות הנ"ל רבה (כלומר דתלוי בנדרתו סבא וסתם רבה או רבא וע"כ ראינו לפירש לעיל דאולי לשיטתו הנ"ל) לא סובר לחלק בין תלוי במעשה או לא. אבל רבינא שם דהוא בהרא וראוי להיות הלכתא כוותיה מחלק ספיר כזה. ובין דהלכתא כרבינא הוה מוכרה לפי הנ"ל דהלכתא כאבוי בניטין וספרט למ"ס הסו' ביומא שם בתירוץ האחרון אף רבה שם בניטין מוד' לאבוי חטאת שמקריבין בחוקק קיים אף בהגיע לגבורות ולפמ"ס בטעם שלא חוששין ברובא מחמת דהוא תלוי במעשה כו'. ח"כ יסיה רבה הוה לשיטתיה בבכורות דלא סובר כרבה וגם חס בבכורות הנראה רבא ובניטין רבה עכ"פ יתודם שלשה פלוגתות דלרצא ספיר הייטין אף בהעל' ובאכילה תרומה ולרבה עכ"פ מחמירין רק בא"ח. ולאבוי מקלין אף בא"ח ומתודם הוא ואין זכר לזה בדברי הסו' הלא ע"כ דהא דמוקמינן בחוקק קיים ול"ה לרובא דמחים בהגיע לגבורות לא מהטעם דהרובא הוי תלוי במעשה :

(ו) שלישית בחולין (ט' ע"א) לא דדק (כלומר בסמינן אס נשחטו רובן) מאי כו' עריפה ואסור

באכילה ויעויין ברמב"ם פ"א משחיטה. ה' ח' דכתב הרי זו נבילה ואפי' השוחט זרין ומסיר. ויעויין בח"ט שכתב דמשמע מהרמב"ם שהוא מה"ת יעויין בו. וע"כ שהוא מטעם דהוי רובא דתלוי במעשה והמיעוט הוא בלא נשחט הרובא ולא נעשה המעשה. וספיר להרמב"ם שנוי' דרבינא בבכורות הוא לענין דאורייתא. דמדאורייתא לא חלוין בחר רובא דתלי במעשה. אבל הסו' בחולין שם כתבו וז"ל ואסורה באכילה משום דרוב פעמים שוחט ספיר וסרי' מדאורייתא לא החמירו לעשות נבילה ע"כ. ומבואר דאף מ"ד שהוא נבילה החמירו אף לענין שיסיה נבילה. ומבואר דהסו' סברי שהוא רק מדרבנן. ותיירו כל רבינא בבכורות דלא חלוין בחר רובא דתלי במעשה הוא רק להחמיר מדרבנן. וא"כ לשינוי בטעם דמקלין בניטין להחמירו בחוקק שהוא קיים. ול"ה לרובא דמחים בבכורות משום דהוי רובא דתלי במעשה. כי גם רובא דתלי במעשה סברי הסו' שרק מדרבנן לבד חיו רוב. והוא רק להחמיר ולא להקל חלא ע"כ דלא מחמת זה הטעם הוא. גם מבואר הוא בהסו' דיומא הנ"ל דסיסיה מי בבכורות הוא לא שכיחא כ"כ עד דתיירו כזה דאין סבירא לגמ' לחוש לזה. ואף שהוא לענין לבתחילה ומכ"ש דבעבר גבורות וספרט חס עבר הפלגה דהוא רק מיעוט דלא שכיחא כלל שיסיה מי בכזה. ולא מלינו חסרון ברובא בלא נלך בחר הרוב הגמור כ"א רק זה הרובא דתלי במעשה. דפליגי רבא ורבינא כו' וא"כ ע"כ דהוא מטעם שים איזה מעלה בחוקק חי ולא נדע מהמעלה וגם לא נמצא כלל חוקק דעדיפה מרובא :

(ז) והנראה נכון בישוב זה דודאי רובא עדיף מחוקק דהא במבואר בקידושין (דף פ' ע"א) וביבמות (ק"ט ע"ב) ויעויין בהסו' חולין (י"א ע"א) ד"ה מאי הא מלתא דאמרו רבנן זיל בחר רובא. שסקשו וא"ת כיון דאמרינן זיל בחר חוקק כס"כ בחר רובא דרובא וחוקק רובא עדיף וז"ל דלרב אחא בר יעקב צעי דלא קים ליה חוקק מקרא. ולמאי דמפרש רבינו חיים דהא דרובא עדיף מחוקק לא מסבירא חלא ילפינן מפרש אדומה דחולין בחר רובא חט"כ דליכא חוקק כנגד הרוב. דאוקי גבירא שמוין עליו בחוקק עמא ע"כ. הרי דהסו' עלמס פירשו מקודם הכל ובאופן שמה דרובא וחוקק רובא עדיף הוא מסבירא ורבינו חיים פירוש שאינו מסבירא רק בנימוד הנ"ל :

ונפרש עוד למ"ס הסו' ב"מ (י"ח ע"ב) ד"ה מיעוטא דרוב תינוקות מטפחין הוא רוב שאינו גמור. והוא שזה עם חוקק ומס"ה בספק השקול הוא איך הוא עולה לבני השיטות הנ"ל :

ונראה לפרש לשיטת הסו' בעלמס דמסבירא הוא. דענין מסבירא הוא כך דנלמוד מקרא דחולין בחר חוקק וגם דחולין בחר רובא ואין לחלק בין רוב גדול לקטן וכדאמר דאחיא מרישא של עולה דלמא נקב קרום של מוח. וכן למ"ד משבירת עגס בפסח דלמא ניקב קרום של מוח. וכן למ"ד דילמא נפסקה חוט הסדרה ואף שלא ראוינו גוררת רגליה וכדומה. וכל חלה לא שכיחא עריפות ואף כל עריפות שזולת עריפות הריאה כהמה וח' לא שכיחא ולא לריך לברר ולבדוק כ"א כבדיקת הריאה. וא"כ בסג"ל הוי הרוב רוב גמור. ולמ"ד דנלמוד מעגלה ערופה או למ"ד מפרש אדומה. ולמ"ד משעיר המשחלה. הוא דלא חייטין בהם לשום עריפות אף לעריפות הריאה. ולכל העריפות כולם יחד משכיח יותר ועד דחייבו חכמים לבדוק הריאה והוי כזה הרוב לא רוב גדול וגמור כמו למ"ד דילפינן מרישא של עולה ומחלי' ומשבירת עגס בפסח. וע"כ דאין לחלק בין רוב לרוב. דחל"כ קשה למ"ד דילפינן מרישא של עולה וחלי' ושבירת עגס בפסח מנ"ל דחולין בחר רובא בעריפות הריאה שרק מדרבנן ולבתחילה לריך לבדוק. אבל חס נאכדס הריאה כשירה דחולין בחר רובא. חלא דכיון דילפינן דחולין ברובא דליחא קמן כמו ברובא

נקב קא שחיע חכן לפי ה"ל ח"כ דרנה להוכיח דעדיפא דק רובה מחזקת הטמא :

(יב) **אמנם** יש לתרומי לקושים בעל נ"כ דלא שייך כלל בפרס הדומה חרי חזקות יטן כי כבר מלא כשנשחטת החזקות טבורה מעוממת נבילה וכו' בשאלו דנין על האזה שעל הטמא - ליכא עוד רק רובה וחזקה אחד וכו' רובה עדיף מחזקה חף שהמיעוטא בכית כעריפות הריחה וגם בצירוף כל שארי עריפות מ"מ דק רובה עדיף - ולפי שפיר נובל לומר דחרי חזקות עדיפא מרובה ואף אם המיעוט לא שכיח כיון דכ"פ רק רובה ומיעוטא דילפינן מקרה דלולין בחר רובה ובחר חזקה חרי עדיפא מחדא ויעוין בערוזין (ל"ו) ע"א :

(יג) **ומעתה** נאמר דזכו טעמא דנותנים להגע בחזקת חיים ואוכלת חשת כהן בחרומה בחזקת קיים - ומקריבין להטעמא בחזקת קיים - ולאציי דקיי"ל לרוב הפוסקים כותים - ולהחוס' דיומא ל"ה ע"ז ד"ס וסחזין להח"ל שם חף רבה מודי מעיקר דנין שמעמידן בחזקת קיים ואף אם עבר גבורות וזמן השלטה דודאלי המיעוטא הוא משום דאיכא חרי חזקות חזקת ח' וחזקה האשה שכיח בחזקת ח"ה עד נחית הגע לידה וקבלתה וזאת היא חזקתה הראשונה שהיא ח"ה ובע"י גע פטורין תפטר מאישה ומאיכס - ואין לומר שסיתת בחזקת זקוקה ליבוס ואסורה לשוק בלי יבוס או חליצה דהלא לחזקה הכלל שמועיל קבלת גע לשתיים ניהרת ופשוט הוא לפענ"ד - ויעוין בפ"י לגיטין שם ד"ה גמרא כו' דכתב שם דהאשה בחזקת איסור לשוק עומדת ולפענ"ד תמוס הוא וברור ומסתבר כמו שכתבתי - וכן חשת כהן אוכלת בחרומה מחמת שני חזקות חזקת חיים וחזקת שכיח מותרת לאכול תרומה וכן בחטאת חזקת חיים וחזקת הטעמא בכשרותו להקריבו ודבה דאחר דנגבורות היישינן לתירוץ הח"ל שביומא שם הוא משום חומר ח"ה ומדינה חרי חזקה עדיף מרובה חף דהמיעוטא לא שכיח - ולתירוץ קמא שם וכן הוא דעת החוס' בפ"מ (ל"ט ע"ז) ד"ה דילמא כו' לרבה הוי ספק חיים ומתים משום דהמיעוטא דחיים בנגבורות לא שכיח - וכדכתבו כך החוס' ביומא שם ומיעוטא דל"ס לא חשיב לאצטרופי לתרי חזקות שיתים עדיפא מרובה דשכיחא טובא ועולה מיוכב :

(יד) **ויעויין** בהשפוט ריב"ש סי' שט"ט שכתב וז"ל והנהו חלה דראש"ל (גיטין כ"ה ע"ז) שנוחזים להם חומרי חיים וחומרי מתים גמי חש נשאת תלא - ואע"פ שרובן נאבד (כלומר בחד מהני ג' הוא ספינס באבדה בים - ואומר הגמ' בבב"ק ק"ג ע"ז ומה ספינס שרובן לאבד) כו' ואע"ג דרובה וחזקה רובה עדיף הבא איכא חרי חזקה חזקת האיש שהוא קיים - וחזקה האשה שהיא ח"ה - אלמא דבהני דר"ה ב"פ חש נשאת תלא ואע"ג דחד מעיכו ספינס באבדה בים אין זה כטבע במשאל"ס שח"ל ל"ת דטבע במשאל"ס ושהה שיעור שחלל נפשו כו' הוי מיעוטא דמיעוטא ולא בכית ומש"ס אמרו שח"ל ל"ת ע"כ מהריב"ש :

והנה מדבריו סויע לדברי בחדא חבל לכאורה יש מזה סתירה לדברי בחרתי סויע לדברינו בחדא - דהא דאמרין רובה וחזקה רובה עדיף הוא רק בדליכא רק חדא חזקה - אבל במקום דאיכא חזקת חיים וחזקת ח"ה לא הוי רובה עדיף - וסתירה לדברינו בחרתי חדא דאומר דמחמת דאיכא חרי חזקות הכלל הוי בספק חיים ומתים ולא הוי רק בזה חרי חזקות לרובה - וכוהר למ"ס דלכן נותנים להגע בחזקת קיים מחמת דאיכא חרי חזקות הכלל ולא היישינן לרובה מתים בזמן גבורות ואף לא בזמן הפלגה - שנית - דהא כתב דמשאל"ס דהוי רק מיעוטא דמיעוטא עדיף הרובה רובה מתרי חזקות ובלכן חש נשאת לא חלא - וכוהר כשנתן גע ועבר זמן זקנה וגבורה וספלגה חרי בזמן גבורה הוא מיעוטא דל"ס כמו שכתבו החוס' ביומא כנ"ל ועכ"פ רובה גמור הוי בוודאי - וכדעבר גם זמן הפלגה אשר הוא בספלגה יתירס הוי הו מיעוטא דמיעוטא - ועכ"פ

ברובה דחיתא קמן ואיזה רוב שיתים רובה הוא - והמיעוט מיעוטא הוא וכן כשילפינן מהתורה דלולין בחר חזקה הוי חזקה ג"כ חלית ברובה - אך דכיון דידעינן מה"ס דהריבוי יש בו עדיפות מש"ס לולין בחר רובה - ח"כ סני בריבוי מועט וסיכא דאיכא רוב גדול מחמת דיש עדיפות על רוב שאינו גדול וברוב שאינו גדול כ"כ ג"כ לולין בחר' כמו בחר חזקה לכן מחייב הסברה שיתים רובה כזה עדיף מחזקה - וח"כ עיקר קושיית החוס' שהקשו בחולין דכיון דלולין בחר חזקה כש"כ דלולין בחר רובה רובה עדיף מחזקה - הקשו שפיר ע"ז דליף מדיכא כל עולה ובבית עלם בפסה ומחלי - דבהו הוי רוב גמור דעדיף מחזקה :

(ה) **אכן** יש לעיין דמאי קושי' הוי לפי הכלל דשכלמא כשילפינן דלולין בחר רובה או מחלקין בין רובה לרובה מחמת דהגדול יותר משאינו גדול חבל ח' לא היינו ילפינן כלל דלולין בחר רובה - הוי שום רוב גדול לרוב שאינו גדול - ולא הוי עדיף רובה מחזקה יתים חיתא שיתים כקטן כן גדול - וכמו דע"כ דבהלוימוד מן התורה אין לחלק בין גדול לקטן - חלא ע"כ דסברי החוס' דרובה עדיף מחזקה בין גדול ובין קטן ומסתברא לחד רובה עדיף יתים חיתא רוב שיתים - וע"כ דמ"ס החוס' בנדה (י"ח ע"ז) ד"ה מיעוטא לחלק בין רוב לרוב - לא אחיח לפי דבריכם בחולין כנ"ל - והוא שיעה לעומת - ולא היה קשה לשיעורם שם מאי דהקבו בחולין כנ"ל :

(ט) **ולשיטת** רבינו חיים דילפינן מלימוד פריה הדומה הנה בזה הוי המיעוט שכיח דים לחוש לכל עריפות ואף לבדיקת הריחה דשכיחא - ואם נאמר גם לפירש זס כפירש החוס' בנדה דרוב חינוקות מעטחין חינו רובה דעדיפא מחזקה ע"כ שהוא עוד רוב פחות משכיחא לא מעטחין יותר מבדיקת הריחה וח"כ חש נחלק קשה קלח מל"ל דלולין בחר רובה כזה - ויש ליכב דזה חין סברה שנאמר דלולין בחר רובה חשוב ולא ניזל בחר רובה פחות דעכ"פ רובה איכא וכמו ברובה דחיתא קמן - ורק מה שילפינן דרובה עדיף מחזקה הוא רק כמה שמלינו דיתים הרובה על כל פנים כמו בפריה הדומה :

(י) **והנה** כל זה דרובה עדיף מחזקה במקום דאיכא חרי חזקות לא שייך לומר דרובה עדיף דעכ"פ חרי דלולין בחר' חף בחר אחד מה"ס ומכריע בין להקל ובין להחמיר עדיף מסברה מחדא אשר גם הסדה שהוא בלא רחום מה"ס לא היינו ידעינן כמו דאומר הגמ' מנחם מלחא דאמרין רבין זיל בחר רובה - ולא מצעי חש רק מן הסברה הוא מאי דרובה עדיף - חין סברה כלל להעדיף לאחר מחרי כמה שנין זה ובין זה רק מלימוד מקראי ידעטוהו - ובפרט חש נאמר דכל עיקר דעדיף רובה גמור הוא מחמת דעכ"פ הוא יותר מרוב קטן - וח"כ מנלן דיש העדפה לגבי חרי חזקות - ואף חש ילפינן מפריה הדומה כשיעור ר' חיים - הנה רבינו חיים לא זוכר רק לחזקה דנעמידין להטעמא בחזקת עוממתו ודרי חזקות לא :

(יא) **ויעויין** בשו"ת נודע ביהודה חלק אב"ע סי' מ"ג הקשה על דברי ריב"ש ששאינו ח"ה להלן - בפריה הדומה איכא חרי חזקות חזקת הטמא וחזקת שאינו זכוחה - ודילמא במקום נקב שחטס ומקושיטו על הריב"ש דאבר להלן ח"ה :

והנה חף לפ"ז דנאמר דללמוד מפריה הדומה דרובה עדיף מחרי חזקות כנ"ל והנה לא טבל ללמוד רק כשרובה כזה דשארי עריפות כמו ניקבת סושט במקום שחטס דלא שכיחא המיעוט רובה כזה עדיף מב' חזקות שהמיעוט כמו שאינו חבל ברובה בטעמא כמו בעריפות הריחה לא ידענו רק שהוא עדיפא מחזקה אחת ויתים עולה מדויק לפ"ז הא דהגמ' מוכיח ולומר מהא דכהוב ושהט ושירף דנשרפה שלימה - ולולא זאת לא היה הוכחה יקשה דלמא לא מוכיח מהא דדילמא במקום

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִישׁ חֶלֶק א

הריב"ם ולולי זה לכאורה אין הכרח להחילוק ההוא • ובכר
 ביארו החס' יפה דאין קושיא הריב"ם קושיא דמפורז בזה
 שמוכרת הוא וודאי שקושיא חב"י הוא רק מספינה שרובן
 לאחד ע"כ חשב שהוא כהרי מת והרי קברו •
 (יח) **אבל** ע"כ דמי הסברות שכתבו החס' בשני הסיוולים
 מוכרחים המה להחוס' • ומחמת שני דברים בה
 המוכרחים יתורו לקושיא הריב"ם • גם קושיא הריב"ם לרף
 ביאור להבין דקאר' ליה מאי קאר' ליה כ"ל :

גם יש להבין דהלא בין הא דספינה שרובן לאחד הוא
 משנה בגיטין (כ"ה ע"ב) והא דהניחו זקן או חולה הוא
 משנה שס"א וחב"י מקשה מסיפא דממנה יש קושיא חזקה בדרך
 קר"ח דמה ספינה שרובן בו' ומהניחו חולה עכ"פ קר"ח ליבא •
עוד יש לדקדק בדברי הריב"ם למא נקט בקושיא מסיפא
 דריב"א שהוא בחזקת קיים ואובלת בחרומה • ולמה
 לא נקט בלבן שברישא דנותן לה בחזקת שהוא קיים ומקלין
 ואף בלאור ח"א :

(יט) **וייש** ליכא דברי הריב"ם שטיקא קושיא מהא דאף
 בהניע לגבורות ואף בהניחו בן מחס הוא הכל
 בחזקת קיים בגבורות הוי וודאי רובא דמתיס ופטרט בעבר
 זמן הפלגה • וחב"י הוא דפריך ואב"י לשיטת' וודאי דבביר
 הכי חף לענין ליתן הגט ולהפסקים גדולי הראשונים כן
 הסלסה באב"י • ומבואר דהחזקה מכריע נגד הרובא ודינו
 כוודאי חי • ואף רבה דפליג על אב"י • הגם למ"ס החס' •
 ביומא (נ"ה ע"ב) ד"ה והתקן לענין הרומה אף רבה מודה •
 ופלוגתיהו רק בגט מחמת חומר ח"א לבד • ונכון לומר מאד
 דהריב"ם סובר כשיטת החס' דיומא הג"ל וספיר הקשה
 מהחזקה שאובלת בחרומה אשר בזה לכ"ע הוא בחזקת קיים •
 ובאם שר' מוכיח מזה ה' מוכח דמדן וודאי הוא דבתיס
 הוא חבל כאשר מוכיח רק מה דספינה רובן לאחד הרי מוכיח
 רק דהוא בספק חיים ומתיס :

והנה חף שפירתי לנכון קושיא ריב"ם כ"ל חבל מה שאף
 בגבורות הוא בחזקת קיים אב"י מוכיח שם מצרייתא
 וכן חף חס נאמר דרבה מודה בחרומה ולא פליג רק בחומר
 ח"א ונאמר דמאי דמבני גרבה כיון דאפליג חפליג הוא רק
 לענין חומרא דח"א דלא מהמדין בדאפליג • ובטיקא דדין
 מודה לאב"י דאין לחזק • וח"כ הסוכס הוא רק מצרייתא
 חבל במתניחין לא ה' יכול אב"י למפרך דלמא הוא רק בלא
 הגיע לגבורות וליכא רובא נמיס ובלויכא רובא חף לאב"י
 לא שייך כלל סברת רבה הרי מת והרי קברו • והו' שכתבו
 החס' ואינה קושי' דהס' לא מת לבסוף כלומר דבזה שמואר
 במתניחין לא מת לבסוף כלומר ואף רובא למיתא ליכא ובספינה
 דרובא למיתא הוי כמו הרי מת כ"ל ולא חרנו עדיין רק לזה
 דפריך אב"י מספינה ולא במתניחין דהניחו זקן בו' חבל אחי
 לא מתורן מידי עטיקא סענין דהלא בלמח הס' חף בהגיע
 לגבורות וזכו עיקר קושיא הריב"ם דמחמת דאף ברובא נמיס
 שס' הוא בחזקת קיים ולא אמרינן דמחמת דהוי רובא למיתא
 הוי כהרי מת והרי קברו • אכן זה הקושי' הוא גם כסתירה
 לכאורה מהא דבס' הוא בחזקת קיים ובהא דספינה שג"כ
 רובן לאחד הוי רק בספק חיים ומתיס • ומוכרח לחלק בין
 הענינים חף לולי קושיא הריב"ם וזכו שכתבו עוד החס' •
 אי נמי מהכא משנה לא ה' יכול להוכיח • כלומר מחמת
 דע"כ יש חילוק בין הדיא משנה למשנה דספינה • דבכך
 משנה הוי חזקה חזקה ה' אלימחא שמתקינן שהוא כמו
 שהניחו חבל בזה דספינה שגטבו וגפלו למיס וידין ה'יס
 אס נאמר דהוא בחזקת שהנהניחו הרי מת וודאי הוא •
 ובסתנה כבר חזקת חיים שלו ונחתש כבר שחזקת חיים
 היתה עומדת להשתנות ממילא ע"פ שכתבו המיס והרוב אינס
 ניוליס ואס ישאר בחזקת שהוא מת הוא וודאי • ולכן אין
 בזה דיין דיה' בחזקת חיים • ועכ"פ הוי בספק חיים ובספק
 מתיס

ועכ"פ לאב"י וכדקיי"ל כך לרוב הפוסקים חף לכתחילה ל"ת
 ומותיס בחזקת קיים ונשארר קושיאנו ותמיכתנו כמאז
 ובמקומה עומדת •
 (כו) **אמנם** כאשר נבאר יפה לדברי החס' דכ"ב (ק"ג)
 ע"ב ד"ה השתא יתורן לנכון ויעלה מוכח
 בדברינו הג"ל • כי החס' קיימי בדברי הריב"ם הג"ל ובי
 מתרני החס' בדבריהם שס' לקושיאנו ותמיכתנו הג"ל ואב"י
 להנמי ולהחוס' שס' :

איתא ככ"ב ק"ג הסוא מתחא דהו' כתב בה כד הו' **איתא**
 קליר ורמי בערס' ולא כתב בה ומנו מרש' אופטר
 לבית עולמי' אמר רבה הרי מת והרי קברו מוכיח עליו אמר
 ליה אב"י השתא ומה ספינה שרובן לאחד נותנים עליהם חומרי
 חיים וחומרי מתיס חולין שרוב חולין לחיים לכס"כ • ח"ד
 סוגא בו' כמאן אז לא ה' שמעתה דרבה כר' נתן דהניא מי
 מוילא בו' • הוא מוילא מידיהן בלי רחיה בו' ר' נתן חומר אס
 בריא הוא עליו להביא רחיה ואס שס"מ הוא עליון להביא
 רחיה בו' ויעויין ברשב"ם והביאו החס' שס' כד"ה בשאין ולא
 סגינן החס' מחומה על דברי הרשב"ם דהלכא כר' נתן דדיינא
 הוא נחית לטומקא דדינא • והרי"ף והרמב"ם והס"ט והטור
 והש"ע כס' רנ"א פסקו באב"י וכו' יעקב •

ומבואר דפלוגתא דרבה ואב"י שהוא מחלוקת ר' יעקב ור'
 נתן הוא חי אמרינן הרי מת והרי קברו או לא •
ומוכח וודאי דכאשר הקשה אב"י לרבה ומה ספינה שרובן
 לאחד בו' דע"כ גם בספינה הוא כהרי מת והרי
 קברו • ורבה דלא חש לקושיא אב"י הוא דאמר דבספינה
 ליכא סברא דהרי מת והרי קברו • ובלבן חף להרשב"ם
 ושהביאו החס' דהלכא כרבה מ"מ וודאי דכן הלכא כר"א
 כ"פ גיטין (כ"ח ע"ב) דבספינה נותנים חומרי חיים וחומרי מתיס
 וחובה הוא לדעת מה ה' סברת אב"י דבספינה שייך סברא
 דהרי מת והרי קברו ולכאורה כאשר נותנים חומרי חיים ע"כ
 דאין מת ואין קברו • וח"כ תמוס לפ"ז דמאי מקשי לרבה •
 אשר כל עיקר סברת רבה הוא מחמת דהרי מת והרי קברו •

(עז) **והנה** החס' שס' כתבו ח"ל הקשה הריב"ם חמאי לא
 פריך ליה מדתקן בגיטין הניחו זקן או חולה
 בחזקת שהוא קיים ואובלת בחרומה ולא אמרינן דילמא מת •
 ואינה קשיא דהס' לא מת לבסוף חבל הכא מת לבסוף ולא
 הו"ל לומר שעמד חי לא מביס דמדמינן ליה לספינה המתורפת
 בים דהוי כמו שסופן לאחד במיס ואס' חסבינן ליה בחזקת
 שס' חיים עדיין ח"א בו' •

ומבואר מהחס' פירוש בקושיא אב"י לרבה דמחמת
 שספינה רובן לאחד סובר אב"י דהוא כסברת
 הרי מת והרי קברו • כי מה שרובא הוא כעין וודאי • וח"כ
 דרבה סובר דכיון דעכ"פ יש מיעוטא דניוליס לא הוי כהרי
 מת וודאי • וכמו שדקדק רבה לשיטתו והאריך לומר הרי מת
 והרי קברו • כלומר הרי קברו ולא מחמת רובן למיתא לבד
 וא"כ תירון החס' לקושיא ריב"ם הוא מוכרח חף לולי קושיא
 ריב"ם • דזכו כל עיקר דברי אב"י בקושיאנו לרבה דרובס
 לאחד הוי כהרי מת בו' ובהא דהניחו זקן בו' ליכא רובס •
 וכתבו ספיר החס' על דברי ריב"ם ואינה קשיא כלומר שאין
 הסתלק לקושיאנו ואינו לריך לנגד ובר נגר דיפרקינה ופשוט •
 ולכאורה דברי הריב"ם בקושיאנו תמוס דמאי קאר' לה •

(יז) **והנה** ככתבו החס' שס' עוד אי נמי מהכא משנה
 לא יכול להוכיח חלל שהוא בחזקתו כמו שהניחו
 חבל מכך משנה יש להוכיח שניול ממלי' כמו בני הספינה
 המעילים בים שגולו מן המיס ע"כ •

וייש להבין דמאי ראו החס' לדחש עוד תירון ח"א כיסודא
 ועוד לקרא דהרי תירון הראשון מוכרח הוא מהגמ' חף
 לולי קושיא הריב"ם ואינה קושיא ומה בלע כשתחש עוד
 חילוק שכתבו בהאי נמי • אשר הוא זה רק בכדי לתרן לקושיא

דברי חכמים כו' ומצואר שלא עולה על לב איש לחוש לזה - וחכמים הוא שחששו - וקרה שכן ראינו כמצואר שם וזהו מגרע ביוחד לחזקת שפי' קודם העצבים כי אחר העצבים יש ג"כ כעין חזקה שנאמר שכן נאמר תחת המים ולא עלה -

ובפרט אם נפל במשאל"ס ושבו וראו שיפור ילידת הנפש ולומר שאולי נעשה שינוי דלא שכיח כלל שעלה רחוק משליעת עין ומסייע הרוב הגדול דל"ס מאוד זה שיעלה בשרי זה שראינוהו שכיסוהו המים - ונעמיד ע"ז החזקה ושלא עלה - ולכן שני החזקות חזקת חיים וחזקת ח"א נגדו מאלו - ונשתנו בלשון שומדים סי' ע"פ רובא הגדול להבטל - וחזקות השומדות להשתנות בלשון כזו אף דשרי הוי - הרובא הגדול עדיף מנייהו ולכן באש שבו שיפור ילידת הנפש אם נשאת לא חלא - ובדלה שבו מ"מ יש רובא גמור דכופין לאיבוד ומיעוט חשוב שאינו מאובדים ועולים - ואז הוי בספק חיים ומחיים הרובא לעומת תרי חזקות הג"ל שג"כ נשתנו להבטל - ורק מיעוט דשכיח מעמיד לשני חזקות שפי' עד עתה חזקת חיים וחזקת ח"א והוי דדין הסקול כמו דכתב הריב"ש וכדוסינו זה מהא דספינה רובן לאחד שמחמת זה סובר אב"י דלענין הנעצב ע"מנו הוא כשרי מת והרי קברו - ופ"מ דרובא ממנו הוא ועדיף מחזקת חיים שלו - ומ"מ האשה נדונית בדין הספק מחמת שיש לה עוד חזקה אחרת שהיא בחזקת ח"א - ועולה בכל מיושב ומדוקדק - הכרח דברי הריב"ש שמה דלומר ספינה שרובא לאחד שהוא רוב גמור - גם זה דמדמה אב"י להרי מת והרי קברו - והגם שידון בספק חיים ומחיים -

ושלכן תירוצו הראשון של החוס' וודאי מוכרח הוא מחמת קושית אב"י - ומ"מ יש עדיין מקום לדברי הריב"ש בקושיתו ולא מותרת דקאר' לה מאי קרי לה - גם מה שכתבו החוס' עוד תירוצו בסברה שחילקו בין הא דספינה שנטבעים גרוע חזקת חיים בלא נאמר שהוא כמו שהנחנו - ודימו לזה גם הא דמקסי עלה - שר"ך ג"כ לומר שעמדו מהחולי ולא קשה על דברי החוס' שלא הוי החירוק והסברה מוכרחין מחמת שהחירוק הראשון מוכרח הוא וודאי - אבל שגם מ"ש בחירוק השני מוכרח הוא לחלק בכן ופירשו שפי' דאשרי דע"ל שיש חילוק בין הא דספינה רובן לאחד דלא מוקמינן בחזקת חיים והוי בספק חיים ומחיים ובהא דהניחו זקן ועבר גבורות ואף זמן הפלגה מוקמינן בחזקת קיים לקולא - ואף דודאי גם שם איכא רובא - ואף רובא יותר והמיעוט דחיים יותר מתאם בירי מהמלטים לחיים בספינה שנטבעה ולא עמדו וראו שיפור ילידת הנפש וכיון דע"כ יש צינים חילוק סברה ובשנים איכא תרי חזקות שוות בזה כן בזה - ואב"י דפריך מהא דספינה שרובן לאחד להא דאמר רבה הרי מת כו' שרואה אב"י לדון מיני' שחוש שעמד מחלי' ערס שכיב - ע"כ שבענין הסברה המחלקת בין הא דספינה להא דהניחו זקן כו' יש בזה דשרי מת כו' כמו בהא דספינה וכו' ואם כן מוכרח זה להיות גם תירוצו לקושית ריב"ש כמו שכתבו כן החוס' בהאי גמי וכו' :

(כב) ומזה מצואר לנו במה שפי' מופלא מאתנו כי לא מצינו בזה בדברי רבותינו הראשונים והאחרונים מה הוא זה דעדיף כ"כ חזקת חיים בהניחו זקן כו' ועבר גבורות וזמן הפלגה דרובא וודאי מחיים וחילוק לקולא בחר חזקה ושפיר נוכל ללמוד דאינו בזה רק מה שכתבו החוס' דבהניחו זקן הוא החזקה שהוא כמו שהנחנו באש אימת דיש סברה אחרת לחלק זה הסברה האחרת מחייבת חילוק דדין צינים ומדפריך אב"י מהא דספינה להא דשרי מת כו' ע"כ שדומה הא דשרי מת כו' להא דספינה רובן לאחד - ויש גם בזה דרבה הרי מת כו' רק סברה שמחייבת בדין בזה דספינה מה שאינו כך בהא דהניחו זקן ואם אימת כך סי' להחוס' לחלק לקושיית הריב"ש בזה החילוק ע"מנו המחייב חילוק דדין הג"ל ומוכה וודאי דלון בזה רק מה שכתבו החוס' וזו היא המחייב חילוק דדין - דבהא דספינה כו' הוי חומרי חיים

מחיים מחמת חזקת חיים הקדומה ע"י שנאמר שיש מיעוט המלטים וע"כ נאמר בחזקת חיים שלו ובזה האופן הוי בספק חיים ומחיים ושפיר לומר מזה להענין שאנו לריכים לומר שגוף מחליו מכש"כ שרוב חולים לחיים :

(כ) ונעמיק עוד יותר בשני תירוצי וסברות החוס' ע"פ שציארנו כי מוכרחים שיהיה בהסוגי' - והנה סברה הראשונה דמחמת דספינה רובן לאחד לומר אב"י דדינייהו כמו כרי מת והרי קברו ולבאורה קשה מאוד דמאי קאחזיקו בהגם דהוי רובא לאחד מ"מ אין דינו כוודאי מת חלא ספק ממנו ונחמיה ח"א ותומרי מחיים - ואיך מדמה אב"י הספק להרי מת והרי קברו שהוא כוודאי הגמור שמת ונקבר - ולבאורה שכיין שהוא בספק חיים ומחיים ע"כ שהוא מחמת כן שאין הרוב דין רוב כלל כמו שכתבו החוס' כתובות (דף ע' ע"א) ד"ה ואי בעית חומא דרוב רלון אין לו כלל דין רוב ומדברנן הוא כרוב - או כמו שכתבו החוס' בגדה (י"א ע"ב) ד"ה מיעוטא ששפיר הוא רוב אבל הוא שות עם חזקה - ולכן דינו מה"ה כפלגא ופלגא ממנו - ועכ"פ אינו מוכרע ובדין הספק לבד - ואיך מקשה אב"י מזה שהוא כשרי מת והרי קברו ולבאורה הוא שני הפכים במושא אחד ממנו :

ולכן מוכרחים מאוד דברי הריב"ש הג"ל וע"כ אב"י דלומר ומה ספינה שרובן לאחד ביאורו שהוא רוב גמור ממנו ושהוא עדיף מחזקת חזקת חיים - וכיון שהוא עדיף מן דדין סובר אב"י שהוא כשרי מת והרי קברו כיון שמן דדין הוא כוודאי וזכו רק לענין הנעצב ע"מנו כשאנו דנין אם הוא חי או מת - הרי הרובא עדיף מחזקת חיים שלו - אבל כשאנו דנין על האשה אם היא ח"א או אשת כהן לאכול בתרומה הוי יש לה עוד חזקה שהיא בחזקת ח"א ובחזקת מותר לאכול בתרומה ושני חזקות לעומת רובא דנטבעים ולא ראו שיפור ילידת הנפש הוי שפיר כפלגא ופלגא ועולה מיושב לנכון ודברי הריב"ש מוכרחים וברורים - והיו שיעת החוס' שכתבו בטעם דאב"י דמחמת שרובא לאחד הוי כשרי מת והרי קברו שהוא רק לגבי המת כלומר הנעצב אבל לא לגבי האשה - ודוק :

(כא) ובזה שכתבו החוס' עוד סברה דרוב דספינה שלאחד אין החזקה טובה דאם הוא כמו שהנחנו הרי הוא מת וודאי וביארנו שהוכרחו החוס' להוסיף זה בלא יקשה קושית הריב"ש לפי מה שאב"י ע"מנו (וכן פסקו רוב גדולי הפוסקים) סובר שאף בהגיע לגבורות ואף זמן הפלגה ואפליג נוחים בחזקת קיים - ולענין תרומה אף רבה מורה לפי שכתבו כן החוס' ביומא הג"ל - ולא תקשי למה בספינה שרובן לאחד הוי בחזקת חיים ומחיים - ובהניחו זקן וחולה הוא בחזקת קיים וכבר ביארנו דמה שרובא למיתה הוא רק כשאנו דנין לגבי לבד שלאב"י הוא כשרי מת והרי קברו - וא"כ אף דרבה סובר דלא הוי זה כשרי מת והרי קברו - מ"מ קיים קושית סחירה הג"ל אף לרבה לפי מ"ש דרבה מודה דאף בהגיע לגבורות אובלת בתרומה - ושלא הסתיר רבה רק בחומר ח"א - ומדוע דינה לאכול בתרומה מחמת חזקת חיים וחזקת שמתרת בתרומה - ובספינה אסורה לאכול בתרומה - וכמו כן קשה להפוסקים הרי"ף והרמב"ם והרא"ש ושאר הפוסקים דפסקו כאב"י שאף בהגיע לגבורות וגם אפליג בנחמיהם לה גע בחזקת קיים - והוא הכל מטעם שני חזקות הג"ל ובהא דספינה הוי בספק חיים ומחיים :

ומוכרח הוא מ"ש החוס' לחלק בין החזקות דהספינה שהוא שנטבעים יש גרעון בהחזקות דשנטבעו שרובן עומד לאיבוד ונאמר שהוא כמו שהנחנו הרי זה מטבטל לחזקת חיים - וחזקת ח"א - ורק עפ"י מיעוט המלטים נוכל לומר שנטעמיו בחזקת חיים ובחזקת ח"א - ושפיר הוי רק בדין הספק - ובנטבעים ושבו עליהם שיפור ילידת הנפש ששוב הנמלט להלאה משיפור שליטת עין הוא מיעוט דלא שכיח כלל - וכמו שאומר ביבמות (ק"כ ע"א) כמה גדולים

שורת עמודי איש חלק א

(כה) גם חס נאמר דאף לרש"י יש ספק עוד דילמא הטיסה שביד התינוק אינו רק שאדם אחר נחנך מ"מ לא שייך בזה לומר שאיכא ב' חזקות להטיסה ולהתינוק דכיון דעל התינוק ראוי לדון לעצמו שאילו בליזה פסע עתה או בעבר טיפח בשרצים ונעמא . הרי נידון מחמת רוב טיפושו בשרצים לעמא . והוא מלך בחזקה עומתו בחזקה דלתי מכה רובא הנ"ל ועתה על הטיסה יהי' רק ספק אחד ורובא וחזקה אחד . וכמו שבחבתי לעיל :

(כט) והנה הארבעה הרבה ליב לבדרי הריב"ש דלא תקפי עליו מהא דפרס הדומה שלא נאמר דהוי כב' חזקות חזקה עומתה באדם שזמין עליו . וחזקה שאינה זכאה דלמא במקום נקב שחט שהקשה כך במודע ביהודא ב' חזקה"ע ס' מ"ג ושלא תקפי עליו מהא דרוב חזקות מטפחין שהקשה זה הגאון הגדול מוהר"ם מוולאזין בחשבותו הנדפסת בספר מקור מים חיים להגאון מוהר"ם מברסק בקוממס שקראו בשם ענף עץ אבות שהוא מאביו הגאון בעל מחנה אהרן ויעו"ש בסימן ד' וס' וס' :

והזיתי שם דהגאון מוהר"ם זללה"ה כתב שם דקושיא הריב"ש מהא דספינס רובן לאבד דלמא לא נאמר רובא וחזקה רובא עדיף ע"ז ביאר הגאון הנ"ל דלמ"ש החוס' בכתובות (דף ע' ע"א) ד"ס ואב"א בשם ר"י דרוב רצון אינו רוב גמור ורק מדרבנן הוא . דלפ"ז מתפרש כך גם בזה דספינס רובן לאבד . וכתב הגאון הנ"ל שהעיקר כמ"ש החוס' בנדה (י"ח ע"ב) ד"ס סמוך ובשאר מקומות בשם ר"ת דרוב חזקות מטפחין הוא רוב שאינו גמור לענין זה דלא הוי עדיף מחזקה והוא כפלגא ופלגא מה"ס . וכך מתפרש בזה דספינס רובן לאבד . שהוא רוב השוה לחזקה והוי מה"ס בדיון הספק . ויעוין בו שדעת הגאון הנ"ל עיקר דלא כהריב"ש :

(ל) ולענ"ד וכן הוכחתי מהא דאב"י מקשה מהא דספינס רובן לאבד על דברי רבס דהרי מת והרי קברו . וכמו שפרשו החוס' ב"ב"ש שם דמתמת דרובן לאבד הוי כהרי מת והרי קברו . דע"כ דהוי רוב גמור המכריע נגד החזקה ושלר"ך לילך אחרת' מדין הגמור שאל"כ לא הוי מקשה אב"י מידי ולהריב"ש לא אשתמעתי' לדברי החוס' דכתובות ונדה ושאר מקומות הנ"ל ושהביאם הגאון מוהר"ם ז"ל אצל הוכחת הריב"ש הוא מחמת דמזמה כהרי מת והרי קברו ש"מ דלענין ולגבי זה הנעבט חשוב כוודאי ולא כספק ושפיר הקשה דלמא לא חזינן גם בחר רובא לגבי החרת האשה לשוק ולגבי דין אכילת חרומה . וע"ז ת"רן שפיר דלהאשה יש עוד חזקה שני' ודרי חזקות עדיפה מרובא :

גם הוכחתי ש"כ בדברי החוס' דב"ב שם מתפרש הכל עפ"י דברי הריב"ש . ואף ששולח מדוקדקים ומבוארים באר היטב ושלולי דברי הריב"ש אין לנו מה לתרץ ולבאר בטעם דבהניחו זקן ועבר גבורות ובפרט אף זמן הפלגה דמוקמינן הכל בחזקת חיים לאב"י ושם ההלכתא לרוב ועיקרי הפוסקים ולהחוס' דיומא אף לרבה . ועפ"י מה שבחזק הגאון מוהר"ם בדבריו שם לגרף לזה שבספינס רובן לאבד שלפי פירושי הנ"ל הוא שוה לחזקה והוי ספק השקול אף שגל שם גובה ב' קומות שיש בזה השיעור כדי להמית יחוסף ויוגדל הרובא שיהי' עדיף מחזקה והגם שאיכא חזקות וחזקה ח"א דרובא עדיף אף מב' חזקות יעוין בדבריו כמו כן נאמר דכיון דסחם ב"א ימי שנותיהם שבעים שנה ובגבורות פ' עכ"ש רובא זמן הפלגה יתורף עוד והוא וודאי רוב גמור ובפרט דהחוס יעיד ע"ז . שאין נמצא אפי' באף אלפים מי שיחיה יותר מזמן הפלגה :

וא"כ ע"כ דרך החסרון ברובא הוא ואין שום ענין לדין לגירעון כח הרובא רק באשר נאמר דהמיתא של ב"א שהוא ע"י מה"מ חשוב כרובא דתלי במעשה . וכבר הוכחתי בראיות

חיים ומחיים משום דהחזקות הם גרועים שלרובא מסייע לומר שהוא בחזקה כמו שהנחנו . ולכן הוי חזקות רק ברובא . והוי פלגא ופלגא אבל בהניחו זקן כו' דרך דכא כמו שהנחנו והרי הוא בחיים . והוי שני חזקות אלימות ודרי חזקות אלימות עדיפה מרובא :

(כג) אכן בחדא חזקה אף חס הוא שנאמר דהוא כמו שהנחנו עדיפה ג"כ ממנה רובא לרבנן דלא חיים למיטעא כדאיכא ביבמות (ק"ט) יעו"ש דלרבנן כהלכה לרעה למדה"י ושמטה שמת בעלה . לרבנן מותרת האשה לשוק בלי יבוס וחליצה מתמת דרובא דמתעברות ויולדות ולא מפילות . עדיף מחזקה אסורה לשוק בלי יבוס וחליצה . ויעוין בחוס' קדושין (פ' ע"א) ד"ס סמוך יעו"ש . והגם דהחזקה היא שהוא כמו שידענו מאז . וכן בתינוק שנמצא בלד עיסה דחזקת העיסה שהיתה טהורה . והיא כשהיא כמלא . אבל חמיר רובא עדיף מחזקה אף נגד חזקה אלימתא כנ"ל וקושיית הריב"ש דהי' רובא עדיף מחזקה . ותירלו שלא עדיפה מב' חזקות הוא בין בזה דספינס רובן לאבד ובין הי' קשה כמו כך בהניחו זקן ועבר גבורות והפלגה . ומחלק התינוק הזה דב' חזקות שאני . אבל בהחזקות בספינס שנטעם הוא רק כשנאמר שנמלטו הנעצבים ולא כמו שהנחנו . ולכן הוי שוה עם רובא ובספק חיים ומחיים ובהניחו זקן וכו' דהחזקות הוא אלימות דהוא כמו שהנחנו עדיפה שני חזקות מרובא . ונחנך לכוון בעזשה"ת באר היטב :

(כד) ואם תאמר למה ביבמות (ק"ט) לא נאמר ג"כ דאיכא ב' חזקות חזקה האשה ודרי חזקה הלה . וכן בתינוק שנמצא בלד עיסה חזקה טהרה העיסה וחזקה טהרה התינוק . כלומר לפירוש רש"י בקדושין שם דפירש דעומתא התינוק הוא רק מחמת רוב חזקות מטפחין . והב"ב בירו . ואם נאמר דהתינוק בחזקת טהרה וכן העיסה הוי ב' חזקות ומ"מ רובא עדיף וקשה זה לכאורה לתינוק הריב"ש :

(כה) אכן יש ליישב דע"כ לא תאמר הריב"ש דשני חזקות עדיפה הוא רק בשני גופים וגם שני ענינים שונים . הבעל בחזקת חי והאשה בחזקת ח"א אבל מה שהאשה והלה שתי נשים הם וענין אחד החזקה שלהם בחזקת אסורות לשוק בלי יבוס וחליצה . ואף חס יהי' עשר נשים הכל חזקה אחת היא . ואם תאמר דלמא לא נאמר דנעמידנה בחזקה שלא ילדה . ויש ליישב דהרי קא חזין דהגמ' לא תאמר רק דמיטע מפילות . ולא דמיטע אין מתעברות כלל מחמת דעקרות לא שכיחא כלל וגם דהלה היא בחזקה דלתי מכה רובא שאין עקרות ומתעברות ורק מיטעא דמתעברות מתעברות בני ע' וז' . ומיטעא בן ח' ומפילות . וא"כ ע"כ נשתנה חזקת הלה בלא היתה מתעברת ולא ילדה לא בן ז' וע' ולא בן ח' :

(כו) ובהא דרוב חזקות מטפחין לפירוש ר"ת קדושין (פ' ע"א) ד"ס שדרכו וודאי דלק"מ דסובר דלהתינוק ליכא כלל חזקת טהרה כמבואר שם וכל עיקר שהקשנו הוא רק לשיטת רש"י שבומת התינוק מטיפוחו בשרצים . ומדקא חזין דלא מדברת הגמ' מה שיש ס"ס ספק דילמא מה שהטיסה רק בלד התינוק ודילמא אדם אחר נתן למטע בלד בידו וספק לא גע בשרצים אבל מהגמ' נראה דהספק הוא רק אס נגע בשרצים :

(כז) וזה הוא חזקה שהב"ב שבידו לקחו בעצמו מהעיסה כי למא ולמא יקח אחד מהב"ב ליתנו לו אשר הב"ב אינו ראוי לאכילת התינוק . וממעשי התינוק לבד הוא כן נראה נכון לומר לשיטת רש"י . וא"כ הוי חזקת התינוק וחזקת העיסה . ענין אחד . כמו חס הי' ביד התינוק שנים או יותר עיסות . שלא מתעברות חזקות כרבי העיסות וכמו שבחבתי לעיל שלא מתעברות החזקות ח"א כשים לאחד הרבה נשים :

(דף כ"ד ע"א) וְאָמַר הַגִּמְלָה וְכֵן מִסִּיק שֶׁסּ דְּלֹאֲזִי הוּא חִפּוּךְ דְּרִי חִישׁ לְמִיתָה וְרִמָּה לֹא חִישׁ לְמִיתָה - וְאִכּ חִתִּיא סְחַמָּה דְּמַהֲנִיתִין דְּלֹא חִישׁ לְמִיתָה כִּי יִסְדּוּחַ - וְאִכּ אֶף לְהַרְשֵׁב"א וְכָל אֲמֹרָאֵי הַסְּבִיחָה דְּלֹא חִישְׁיִין לְמִיתָה - וְאִכּ קִשָּׁה וּדְחָא דְּמִאֵי תִרְצוּ הַחֹס' עַל קוֹשִׁיָּהֶם עַל דְּבִרֵּי חֲבִי דְּאֹמַר דְּלֹאֲמָה שְׂכִיבָא סְבִיחָה וְכֹלָא לֹא חִישְׁיִין לְמִיתָה - דְּהַסְּבִיחָה הַגִּיעָה לְגִבּוֹרוֹת וְכֹלָא חֲבִי לְשִׁיעָה דְּאֶף בְּגִבּוֹרוֹת לֹא חִישְׁיִין לְמִיתָה וְכֹלָא תִּמְיָה גְּדוּלָּה עַל דְּבִרֵּי הַחֹס' וְלִרְיָךְ תִּלְמוּד :

וְיַעֲוִיין (ג) בְּשִׁמָּה לְמַס' בִּמָּה שֶׁסּ שְׂמִיבָא בְּשֶׁם חוֹס' שְׁאֵין שְׂכִיבָא בְּדְבִרֵּי הַחֹס' הַגִּל וְכֵן כְּתִבּ בְּשֶׁם תִּלְמוּדֵי הַר"ש שְׁמִירָט ג"כ דְּמִיירִי שְׁהַסְּבִיחָה הַגִּיעָה לְגִבּוֹרוֹת וְהַחֹס' וְכֵן הַחֹס' שְׁאֵין קִשְׁוֹ עַל מַהֲבִרָתָא דְּאִכּ גַּם הַבְּרִיחָה הַגִּיעָה לְגִבּוֹרוֹת וְכֹלָא הַבְּרִיחָה הַגִּיעָה לְגִבּוֹרוֹת הִרִי הַסְּבִיחָה הַתְּפִלָּה וְכִיוּן דְּהַתְּפִלָּה הַתְּפִלָּה וְלֹאֲמָה חֲשֵׁבוּ לְמִיתָה - אֲבָל תִּלְמוּדֵי הַר"ש תִּרְצוּ לֹא דְּבִרֵּי דְּלֹא כְּרַס"י דְּכַתֵּב דְּבַחֲשִׁים אֲתִפְלֵג - וּמַמְוִיִּים לְחַשְׁשִׁים רַק עֲשֵׂה - וְאֵין אֲשֶׁה מַתְּעַבְרָה בְּדוֹרוֹת הַחֲרוּגִים רַק אֲחֵר י"ב שָׁנָה (יְבִמוֹת י"ב ע"א וְכַחוּבוֹת ל"ע ע"א) וְכֵן וּדְחָא הַסְּבִיחָה הִיא בִּתְּלָא כְּשֶׁהַבְּרִיחָה הַגִּיעָה לְגִבּוֹרוֹת - אֲבָל תִּלְמוּדֵי הַר"ש תִּרְצוּ דִּבְק' הוּא זְמַן הַתְּפִלָּה כְּשִׁיעָה הַרְמָה וְכֵן כְּתִבּ בְּקִרְבֵּן נִתְחַלֵּל בְּנִיעִין (פ' ג') לִיוֹן י"ב דְּהַרְמָה מִתְּרַן לְקוֹשִׁיָּה הַחֹס' כִּי - וְאִכּ הִרִי הַחֹס' וְהַחֹס' שְׁאֵין וְכֵן תִּלְמוּדֵי הַר"ש וְלִסְקָל כִּי הוּא גַּם שִׁיעָה הַרְמָה בְּמִישְׁכִּים כּוֹלֵם לְדֹאֲזִי דְּחִישׁ דִּילְמָה שְׂכִיבָא הַבְּרִיחָה דְּהוּא בְּהִיעָה לְגִבּוֹרוֹת - וְחַמּוּסִים בְּכָל דְּהִלָּא חֲבִי קִשְׁשָׁה לְרַבָּה דְּאֹמַר בְּהִיעָה לְגִבּוֹרוֹת לֹא וְעַלֵּה בְּחִיּוּבָתָא וְהָא דְּאֹמַר אֲחִיכּ וְאִכּ"א כִּיוֹן דְּאִיפְלִיג אֲפִלִּיג רַק סְחַמָּה דְּגַמ' אֲמַרְתָּ דִּישׁ לְתִרְצוּ לְדְבִרֵּי רַבָּה בְּכָךְ וְאִכּ"א וּדְחָא נִשְׁאֵר כְּמוֹ דְּפִרְיָךְ לְדְרַבָּה וְכַסְּיָק אֶף הַגִּמְלָה קוֹדֵם בְּחִיּוּבָתָא וְאֲשֶׁר ע"כ רֹבַע וְעַקְרֵי הַסְּפִיקוֹס פִּסְקוֹ לְסִלְכָה דְּלֹא כְּרַבָּה וְאֶף דַּעַת הַמַּחְמִירִים דְּבַהֲגִיעָה לְגִבּוֹרוֹת לֹא וְכֹלָא הַרְמָה מַחְמִיר רַק לְכַחֲשִׁילָה וְהַרְבֵּא חֲבִי מַחְמִיר כְּרַבָּה וְיִתְרָה לֹא הוּבָא בְּכִי בְּעוֹר סִי קַמָּה אֲבָל זֶה לֹא מוֹבָא דְּעוֹתָה שִׁיבְרֵי דְּחִיבִי לֹא פִּלִּיג כָּלָא לְפִי הַמַּסְּבִיחָה מִתְּרַן וְרַבָּה כִּיוֹן דְּאִיפְלִיג אֲפִלִּיג - גַּם לֹא הוּבָא דַּעַת הַרְבֵּאִים הַגִּל דְּחִירָו דְּלִכְּן אֲמַר חֲבִי דִּילְמָה שְׂכִיבָא סְבִיחָה דְּהִגִּיעָה לְגִבּוֹרוֹת - וּבְגִבּוֹרוֹת חִישְׁיִין לְמִיתָה אֶף לְחִיבִי - וְע"כ דְּלֹא פִּרְשׁוּ כִּי לְסַחֲסוֹ וְסִיעֵתָהוּ הַרְבֵּאִים הַגִּל וּמַחְמִיר שְׂרָק הַרְמָה לְבַד מַחְמִיר רַק לְכַחֲשִׁילָה לְבַד וְהַרְבֵּא חֲבִי חֲנִשָּׁה לְהַחְמִיר אֶף דְּרִיעֵבַד וְיִחִידִים הַמַּחְמִירִים סַחֲסָה בְּשִׁיעָה אֲחֵ"ע סִי קַמָּה כְּדַעַת הַרְבִּים לְקוֹלָא - וְלִדַּעַת הַרְבֵּאִי בְּשֶׁם י"א וְכַחוּבָרָה בְּשִׁיעָה י"ד סִי רַמָּה בְּכָלָא חֲוָה דְּהִיעִיקָר כְּדַעַת הַרְבֵּאִים כְּזֹה - וְשִׁמָּה דְּהַחֹס' גַּסִּיעֵתָהוּ הַגִּל לֹא מַעֲשֵׂה דְּהִלָּה כִּי כַּחֲבֹ דְּהוּא בְּהִיעָה לְגִבּוֹרוֹת - וְלִרְיָךְ וּדְחָא דְּבִרֵּי הַחֹס' וְסִיעֵתָהוּ הַגִּל תִּלְמוּד :

אֲמַנָּה (ג) יִתְבָּאֲרוּ דְּבִרֵּי הַחֹס' וְסִיעֵתָהם הַגִּל ע"פ שְׂבִיחָתִי בְּעַעֲס מַתְּנִיתִין דְּמַעֲמִידִין בְּחֻזְקָה קִיִּים לְחִיבִי אֶף בְּהִיעָה לְגִבּוֹרוֹת וְאֶף בְּעֵבֶר זְמַן הַתְּפִלָּה - וְהַגִּמְלָה כּוֹבֵר כִּיוֹן דְּאִיפְלִיג אֲפִלִּיג - וּדְחָא רֹבָא חִיבָא בְּהִיעָה לְגִבּוֹרוֹת וְרֹבַע גְּמֹרָה גְּדוּלָּה בְּעֵבֶר זְמַן הַתְּפִלָּה כְּמוֹ שִׁיעִיד הַחֹס' וְהַגִּמְלָה דְּלֹא יִמָּלֵא אֲפִי אֶחָד בְּחִלְפֵי אֲלָפִים וְרַק ע"ד הַזֹּרוֹת מֵאוֹד הוּא מִי שִׁיעִיד בִּין ק' וּמַעֲלָה - וְגַם בְּנִי ג' וּמַעֲלָה לֹא שְׂכִיחָה מֵאוֹד - וְלֹאֲמָה לֹא נִלְמַד דְּרֹבָא וְהוּקָה רֹבָא עֲדִיף אֲלֵא שְׂהוּא מַחְמִיר שִׁים כִּי חֻזְקָה חֻזְקָה חִישׁ וְחֻזְקָה חֲשָׁשָׁה שְׂהוּא אֲחֵא וְאֲשֶׁה כֵּהֵן בְּחֻזְקָה שְׂמוֹתָהָ בְּחִירוּמָה וְכֹמוֹ שְׂכִיבָה הַרְבִּים בְּעַעֲס שְׂפִינָה שְׂרוּבֵן לְאֲבָד - דְּהוּא בְּסִפְק מַחְמִיר דְּהוּא חֲרִי רֹבָא הַגִּל וְהַחֹס' הַחֻזְקָה גְּרוּעוֹת שְׂנַשְׁחֵנוּ בְּהַטְּוִיעָה שְׂחָה נַעֲמִיד בְּחֻזְקָה שְׂהַנְחוּמוֹתָבֵעַ הִרִי הוּא וּדְחָא מַתְּוִיכְשָׁנִלְמַד שְׂהוּא בְּחֻזְקָה קִיִּים הוּא רַק ע"י שְׂנִלְמַד שְׂנִלְוֹ בְּדִרְכַּת הַמִּיעוּט לְבַד לְכֵן עֲדִיף חַד רֹבָא הַגְּמֹרָה כְּמוֹ שְׂנִי חֻזְקָה הַגְּרוּעוֹת מַעֲשֵׂה הַגִּל וְכִיוֹן בְּדִין הַסְּפִיק - אֲבָל בְּהִנְחֵנוּ זְקֵן דְּהוּא חֲרִי הַחֻזְקָה אֲלִימָתוֹת שְׂנִלְמַד שְׂהוּא כְּמוֹ שְׂהַנְחוּסָה וְיִדְעֵנוּ מֵאֵז - עֲדִיפָה הַמָּה לְחִיבִי אֶף

בְּרִאוֹת בְּרִירוֹת מַסְחָס' דְּלֹא סְבִירִי כֵן וְגַם דְּבִרֵּי שְׂכָל עִיקָר חֲסִירוֹן דְּרֹבָא דְּחִיבִי בְּמַעֲשֵׂה הוּא רַק מִדְּרַבָּן וְאִכּ שִׁיעָה הַחֹס' ע"כ כְּהַרְבֵּי"ש - דְּב' חֻזְקָה חֻזְקָה קִיִּים וְחֻזְקָה אֲחֵא עֲדִיפָה מְרֹבָא וְכֹמוֹ שְׂבִיחָתִי דְּהוּא בְּחֻזְקָה טוֹבוֹת שְׂנִלְמַד שְׂהוּא כְּמוֹ שְׂהַנְחוּמוֹתָבֵעַ כְּמוֹ שְׂכִיבָה זֶה הַסְּבִיחָה הַחֹס' בְּכ"ב הַגִּל - כְּנִלְע"ד בְּרֹר בְּשִׁיעָה הַחֹס' וְהַרְבֵּי"ש וְחֻלְקָה לֹא מִלִּינוּ בְּרִאשׁוֹנִים ע"ז :

וּמַעֲתָה (ל) נִיעִין עוֹד בְּהַחֹס' בִּמָּה (ל"ט ע"ב) ד"ה דִּילְמָה כִּי דְּחִיבִי הוּא דְּאֲמַר שֶׁסּ דִּילְמָה שְׂכִיבָא סְבִיחָה וְהַקְּשׁוּ מֵהָא דְּנוֹתָנִים לֹא בְּחֻזְקָה שְׂהוּא קִיִּים - וְע"ז תִּרְצוּ דְּהַסְּבִיחָה הַגִּיעָה לְגִבּוֹרוֹת וְכַבֵּר עַמְדָּה בִּזְהָ כְּת"ר דְּחִיךְ מִתְּרִי לְחִיבִי מֵהָא דְּהִגִּיעָה לְגִבּוֹרוֹת לֹא דְּזִכְרוּ רַבָּה קִלְמַר וְחִיבִי פִּלִּיג שֶׁסּ עֵלִי - וְחַמּוּסָה הוּא מֵאוֹד :

וְלִזְהָ רַבָּה כְּת"ר לִיעֵבֶר ע"י מֵה דְּהוּקָשׁוּ לוֹ עוֹד עַל קוֹשִׁיָּה הַחֹס' מֵהָא דְּהִנְחֵנוּ זְקֵן כִּי הִלָּל בְּנִיעִין שֶׁסּ אֲמַר חֲבִי דְּבִרִּיתָהָ פִּלִּיג רַמָּה וְרִי חִי חִישְׁיִין לְמִיתָה אֲוֹ לֹא וּמַהֲנִיתִין דְּנִיעִין אֲחִיחָה כְּרַמָּה אֲבָל לְרִי דְּהִלְכָה כְּרִי בְּכ"מ לְגִבִּי רַמָּה שְׂפִיר חִישְׁיִין לְמִיתָה - וְאִי מַסּוֹס דְּהַסְּמָה דְּנִיעִין כְּרַמָּה הִלָּל הַרְשֵׁב"א בְּחִירוּשׁוֹ לְב"ק (ק"ב ע"א) כְּתִבּ דְּהַסְּמָה כְּלָלָה (יְבִמוֹת מ"ב ע"א) דְּמַחְלֻקָה בְּבִרִּיתָהָ וְסַחְמָה בְּמַהֲנִיתִין הִלְכָה כְּסַחְמָה דְּמַהֲנִיתִין ר' חֲבִיבָה בְּלִחוּד הוּא דְּכִיּוֹל לֹא וְאֲמֹרָאֵי אֲחִירָנָה לִית לְכוּ הַכִּין ע"כ - וְאִכּ"א חֲשָׁשָׁה מִאֵי דְּאֹמַר חֲבִי דִּילְמָה שְׂכִיבָא סְבִיחָה דְּהִלְכָה כְּרִי דְּחִישׁ לְמִיתָה :

וְשַׁעֲרֵי זֶה כְּתִבּ כִּי הַגִּמְלָה שְׂהוּא עַמְדוֹ עַל דְּבִרֵּי חֲבִי הִלָּל רַק מַבְּוֹרָה בִּוּ הֵא דְּהַחֲשֵׁשׁ דִּילְמָה שְׂכִיבָא סְבִיחָה חֲמַנִס עִיקָר קוֹשִׁיָּהֶם חִינָה כָּלָא לְחִיבִי כִי אִם לְרַבָּה דְּאֹמַר בְּנִיעִין שֶׁסּ דִּילְמָה מֵה לֹא חִישְׁיִין אֲלִיבָה דְּכ"ע וְע"ז שְׂפִיר תִּרְצוּ דְּבַהֲגִיעָה לְגִבּוֹרוֹת לֹא דְּנִיעִיָּה הַחֹס' בְּנִיעִין שֶׁסּ הִי כְּמוֹ שְׂהוּא בְּגִרְסָתִינוּ דְּרַבָּה הוּא דְּקִלְמַר דְּבַהֲגִיעָה לְגִבּוֹרוֹת לֹא וְח"ש רַבָּה לְשַׁעֲרֵי - זֶה חֻזְקָה דְּבִרֵּי כְּת"ר :

וְהִנָּה מִלְּבַד מֵה שְׂכִיבָה בִּיחָרְתִי בְּעִיקָר הַגִּירָסָה רַבָּה וְלֹא רַבָּה יַעֲוִיין בְּדְבִרֵּי לְעִיל גַּם דְּבִרֵּי הַחֹס' שְׂעַמְדוֹ עַל דְּבִרֵּי חֲבִי דְּחֻזְקָה הוּא לְפִרְשׁ דְּחִין סוּבָב דְּבִרִּיהֶם כָּלָא לְחִיבִי וְרַמָּה בְּחֻזְקָה הִי אֲשֶׁר לִיעֵבֶר בְּדְבִרֵּי כְּת"ר חֵבֵן לֹא נֹכַח כָּלָא לִיעֵבֶר בִּזְהָ מַעֲשִׂים שְׂאֲבָרָה :

מֵה (ג) שְׂנִיָּה יִסְדּוּ עַל דְּבִרֵּי הַרְשֵׁב"א הַגִּל שְׂכִיבָה דְּשִׁחְרִי אֲמֹרָאֵי לֹא בְּבִירָה לְכוּ הֵא כְּלָלָה דְּר' חֲבִיבָה דְּסַחֲסָה בְּמַהֲנִיתִין וּמַחְלֻקָה בְּבִרִּיתָהָ דְּהִלְכָה כְּסַחְמָה דְּמַהֲנִיתִין - הַגִּמְלָה בְּהַחֹס' בְּשִׁכְחָה (דף פ' ע"ב) ד"ה וְהַחֲמִיר רִי הִלְכָה כְּסַחֲסָה יַעו"ש שְׂפִינָה לְהַחֹס' שֶׁסּ דְּהִלְכָה כְּסַחֲסָה מַשְׁנֵה אֶף דְּחִיבָה מַחְלֻקָה בְּבִרִּיתָהָ :

וְיַעֲוִיין עוֹד בְּרִי"ף מַס' בִּבְת פ' כָּל הַכֹּלִים בְּהָא דְּתֵין כָּל הַכֹּלִים הַגִּיעִילִין בְּשִׁכְחָה בְּבִרִּיהֶם נִיעִילִין עַמְדָּה וְכַלְבַּד שִׁיעִידוּ עוֹבִין מַעֲיָן מִלְּאֲחֵה רִי אֲמַר וְכַלְבַּד שִׁיעִידוּ עוֹבִין מַעֲיָן מִלְּאֲחֵיכֶן וְכַתֵּב הַרְבֵּי דְּבַעַל הַלְכוֹת כְּתִבּ בְּשֶׁסּ רַבִּי מַחְמִירָנָהוּ דְּהִלְכָה כְּרִי וְהַרְבֵּי"ש כְּתִבּ שֶׁסּ דְּחִיבִי דְּשִׁנָּה רִבִּי לְדְבִרֵּי רַמָּה בְּלִשׁוֹן סַחֲסָה וְהַגִּמְלָה שְׂמִיבָא אֲחִיכּ לְדְבִרֵּי רִי הִלְכָה כְּרַמָּה וְהַגִּמְלָה שְׂבִיחָתָהָ לֹא שְׂנֵה בְּלִשׁוֹן סַחֲסָה לֹא מַחְלֻקָה שְׂבִיחָתָהָ יַעו"ש - וְאֶף בְּעַל הַלְכוֹת בְּשֶׁסּ רַבִּי מַחְמִיר גִּחוֹן לֹא כְּתִבּוּ רַק בְּמַהֲנִיתִין פְּלוּגָתָהָ הוּא - וְרַק הַרְבֵּי"ש שְׂהוּא רַמָּה בְּשִׁנָּה בְּלִשׁוֹן סַחֲסָה - אֲבָל בְּסַחְמָה מַמֵּשׁ לֹא מִלִּינוּ דְּפִנְיָה וְרַמָּה הַרְשֵׁב"א דְּאֲמֹרָאֵי פִּלִּיג בִּזְהָ כֵן הוּא בִּירוּשְׁלַי פ"א דְּמַגִּילָה ה' ד' - וְיַעֲוִיין בְּשׁוֹ"ר רַע חִיגִיר חֶלֶק אֲחֵי"ע סִי ק"ב מוֹס' - וְהַגִּמְלָה דְּדַעַת הַרְבֵּי"ש וְהַחֹס' הַגִּל דְּחִלְמוּדָה דִּידֵן הִנָּה בִּיבְמוֹת (מ"ב ע"א) מִבִּיא רַק לְרִי חֲבִיבָה דְּאֲמַר רִבִּי לֹא שְׂנִלְמַד חִי" מַגִּל וְכֵן אֲמַר בְּחִלְמוּדָה דִּידֵן בְּעִירוּבִין (ג"ב ע"א) יַעו"ש"ש"מ דְּכָךְ הוּא עִיקָר וְלֹא כְּהִירוּשְׁלַי :

וְכִי (ג) כְּתִבְתִּי רַק לְדְבִרֵּי כְּת"ר שְׂפִינָה לִי דְּחִיבִי דְּאֹמַר כְּתִבְתִּי רַמָּה הוּא דְּלֹא חִישׁ לְמִיתָה וְרִי חִישׁ לְמִיתָה וְחִי' סַחְמָה דְּמַהֲנִיתִין כְּרַמָּה - חֲמַנִס הַגִּמְלָה בְּסוּבָה

שות עמודי א"ש חלק א

ברוב גמור וגדול כזה אשר ידוע שלא נמצא אפי' אחד באלפי אלפים ושע"כ אומר הגמ' ע"ז בתירוקה"כ"א דכיון דאפליג אפליג ומבואר דהוא כ"כ הפלגה יחירה עד שמי שהוא כך הוא יוצא כ"כ מכללת ב"א עד שידון בחידוש אף להקל לך. שנוי ולעומת חזקה אחת חזקה חיים אחד ודאי דרובא הג'ל עדיף לכ"ע ואף לאביי וליבא מאן דפליג ולענין להוריד הירשאים לנחלה שפיר מורידין כמו שהוכחנו מהחוס' הג'ל ולפי' הג'ל הוא מעשים דליבא בזה עוד חזקה דחזקה מרא קמא ולא שייכא להסבוא הג'ל ליבא כלל מרא הקמא בעולם ובג'ל :

(לח) **והא** דהקבו החוס' ע"ז דאם הכרחא הגיע' לגבורות הסבחה הפליגה וכיון דאפליג אפליג וזה משנה הגמ' בגיטין לתרולי לקיטת אביי ואם דגרסתו שם רבא ולא רבא כמו שהוא בגמ' שלנו ובר"ן שם א"ש דשפיר הקשה החוס' מדרכא דרובא אכל אס הגירסא שם רבא לא קשה כ"כ קושיא החוס' - מ"מ י"ל דקושיא החוס' היא דלא ניחא לכו דיהיה זה הסוגיא נגד הירורין ואכ"א שגניטין שם : וסתומת הסוגיא ראוי לפרש דדברי רבא וסתומת הסוגיא יהיה עולה לכ"ע :

(לט) **עוד** י"ל דהחוס' סברי להלכתא כרבה : וכדמשמע כך מהחוס' יומא (נ"ח) ד"ה וסתני' והגם שלא מביא בעור וב"י רק לשיטת סה"מ דחוששין להחמיר כרבה :

(מ) **ומצאתי** בהגהות מיימוני בפ' ח' מנחות ה' ב' אות ה' שכתב וז"ל אומר ר"ה כשהגיע' הכרח לגבורות ותישיבין כאיבא דאמרי פ' כל הגע דאליב הא חנן הכס המביא גע והניחו זקן או חולה נותנים בחזקה שהוא קיים ע"כ : והנראה שהוא מדברי ר"ה בספר הישר שלו ואין נמצא אחר : וגרסתו בפ' כל הגע איבא דאמרי ולא בנייהסחיו ואכ"א - ולפי' דגרס איבא דאמרי שפיר יתפרש דאיבא דאמרי דלא נאמר על קושיא אביי תויבחה' אכל תתלה דכיון דאפליג אפליג וההלכתא כאיבא דאמרי : וכו' שפיר ההלכתא כך דהגיוע לגבורות חיישינן ודאיפליג אפליג :

ואפשר דלפי' להאיבא דאמרי שפיר אף אביי קבל לך תירוצא דכיון דאפליג אפליג : וכרבה דהגיוע לגבורות חיישינן ועולים שפיר דברי החוס' דב"מ שתיירו אף לאביי בהגיע לגבורות : והוא שפיר מר"ת אכל ר"ה סובר דהפלגה הוא בק' והחוס' סברי כרש"י דז' הוי זמן הפלגה ופשוט ויס לומר דהגמ' דכתב בשם ר"ת למד כך בהחוס' וסובר שהוא מר"ת ורק מה שהקבו ע"ז אינו מר"ת : ולפי' ע"כ שגם חוס' משאנן ותלמידי הר"פ שפ"ע סברי כולם דהלכה כרבה : והטור וב"י באה"ע סי' קמ"א לא מביאים כלל שיטת פוסקים דסברי דהלכה כרבה ורק מה שהגמ' חושש לכתחילה : ולהראבי' כמבואר בב"י וע"כ דלא פירש הב"י החוס' ב"מ הג'ל כך ולא סבירא כדברי הגמ' הג'ל וכבר פירשתי לדברי החוס' לנכון : ומ"מ חובה לבאר לדברי הגמ' הג'ל שיטת ר"ת הג'ל :

(מא) **והנה** ממה שכתב דמייירי שהסבחה הגיע' לגבורות דאליב הא חנן דמחן בחזקה שהוא קיים נראה מזה דהוא הוא לענין הורדה לנחלה עם נתינת הגע' ולכאורה לא דמי להדדי דהתם איבא גס חזקה א"ח ויש שני חזקות : ואם נאמר דכוונתו דקודם שהגיע לגבורות דליבא רובא מה לי חדא חזקה מה לי חרי חזקות אכן מזה שכתב דהסבחה הגיע' לגבורות ובהאיבא דאמרי שם מוכח דסובר דלייטנא קמא דנפלא בתויבהא ואף בהגיע לגבורות לא חיישינן שפיר גס לענין נחלה אין לרף לחוש דשכיבא סבחה : והגם שרובים מהם בזמן גבורות : ויותר מגבורות שיחיו הוא רק על דרך הפלגה ולמה לא יהיה רובא עדיף או עכ"פ שוב לחזקה : ולמה ניחוש דשכיבא סבחה ועל כרחך דעממא הוא דשפיר יש שני חזקות גס לענין הורדת נחלה : ושפיר שייך סברת הריב"ש דתרי חזקות עדיפא מרובא : וכמו שביארתי

אף מרובא הגדול והמיטוט לא שכיחא : שאין חוששין אף לכהחילה : ולהתוס' דיומא (נ"ח ע"ב) ד"ה והתנן להאי נמי שם אף לרבה ל"ח רק לכתחילה ולענין גע לבד : אכן בזה דאומר אביי דילמא שכיבא סבחה : לענין הורדת נחלה ליבא בזה רק חדא חזקה חזקה חיים לבד אכל כך חזקה שהיה הנחלה של הסבחה לא שייך חזקה חזקה מ"ק דברי הספק הוא אם יש הסבחה מרא הקמא או דילמא שכיבא וכו' הנחלות של יורשי' ומס לי אם הנחלות של הסבחה או של היורשים מה לי הכא ומ"ל ההם איך שהוא רק חדא מהם הוי מריסוריוסין דליבא רק חדא חזקה חזקה חיים וע"ז זה החזקה רואה לומר שגדיין מרייבו היא הסבחה בחי' היא עדיין אכל כיון דההגיע לגבורות דרובא הוא למיתא משמונים ועד חששים שמפני לכ"ע לא הוי חזקה אחת נגד רובא : ובאם שהיה משמונים ועד חששים כאשר נאמר שקודם שמונים הוא רוב המהם ה' רובא עדיף אכל אף אם נאמר כך עכ"פ ערם שמעינן לא הוי רובא שגדיין מחזקה וכמו שכתבו החושפות בנדה (י"ה ע"ב) ד"ה מיעוטא לענין רוב הניקוקות מעטמין ולכן הוי ספק אם שכיבא סבחה אם לא : וכל זה בדלא עבר זמן הפלגה דבעבר ז' ולא כינוי יודעים אם אפליג : ותייבה יוסר מ"ל ואם מתה קודם ולא אפליגה וכמו דרובא רוב גמור וגדול דמתים קודם ולא חיים יוסר מ"ל ומכש"כ בעבר זמן ק' שנה ולא ידוע שאולי מתה קודם ז' או עכ"פ קודם ק' שלא נמצאים המפליגים חיים יוסר מק' אף אחר באלף אלפים וממיעוט דלא שכיחא מאוד הוא : רובא בזה הוא עדיף ודאי מחזקה א' : ואביי דסובר דמעמידים בחזקה חיים אף בזה הוא רק בדאיבא תרי חזקות אלימהות שהדי החזקות הוא שהוא כמו שהנחמה וידענוהו מאז : ובזה סובר אביי דתרי חזקות הג'ל עדיפא אף מרוב גמור וגדול : והוא זה רק לענין לפוטרה בגע דאיבא ב' חזקות חזקה חיים וחזקה האבה בחזקה א"א הנפטרות בג"פ : וכן לענין להאכיל לאשת כהן תרומה : אכל לענין נחלה דליבא רק חזקה חדא חזקה חיים : ודאי עדיף רובא הג'ל דרובא וחזקה רובא עדיף : ומודה אביי ודאי דמורידין הורש לנחלה דעבר זמן הפלגה ולא ידענו כלל אם אפליגה וליבא מאן דפליג בזה :

(נז) **ושוכרה** זה מהחוס' דכתבו והקשו דאם הכרחא הגיע' לגבורות הסבחה כבר הפליגה וכיון דאפליגה אפליג ומעמידין בחזקה חיים : וקשה לכאורה על דבריהם אלו דילמא שפיר הסבחה הגיע' לגבורות והסבחה הגם שכבר עבר שנות חששים ושלשה בקירוב כלומר דע"כ הסבחה כשילדה להכרחא היתה לא פחות משלשה עשר שנים דלא מהעצרות עד אחר י"ב שנה כג'ל באות (לה) אכל מג"ל דאחפלה הסבחה ולא מתה קודם : ודילמא מזמן שנשבו הסבחה וברתא עד זמן דשכיבא כך ברתא שבאנן בשאר ממנה ינוקא היה יורדות בהנכסים שתי הברות שהיו צבאן : אם שורדו ע"פ צ"ד ואם מעממא ולא מיחו צ"ד כי הוא כדן ובששכנא כך ברתא חדא שבאנן וגשאר ינוקא ממנה הוכרחו הכ"ד לדון בזה איך לעשות כשים הספק שהוא נכסי קטן : ובאם שאז הגיע' הכרחא שנשבה לגבורות בזה שם נים : אכל כשנבית הסבחה והכרחא יתכן שלא אחפלה אז הסבחה : וסברתא לא הגיע' לגבורות רק אח"כ כרשיב אחותה שבאנן ועבר מאז שנים יוסר משנשבה : ומאז עד עתה לא ידענו כלל אם שכיבא הסבחה ואם לא : אלא ע"כ דפשוט היה להחוס' מדאומר דילמא לא שכיבא סבחה שע"כ לא עבר בינתיים זמן הפלגה דאם עבר בינתיים זמן הפלגה לא היה ראוי להסתפק דילמא לא שכיבא סבחה : אלא דראוי לדון בזה רוב הגמור והגדול בזה דלא חיים יותר מחששים : ועדיף הוא רובא מחזקה אחת שהוא חזקה חיים אחד והיה מחייב כדן ודאי דמורידין לנחלה ולמד מזה דעניינו דלא ידענו מזמן שעינן זה כששים שנה ועבר שבעים ושמונים וחששים ומאם ויותר דלכ"ע עובר זמן הפלגה במאה שנה ושפיר יש לדון בזה רובא ובפרט

ולא ידענו אם אפליגה ראוי לילך בחר רובא רוב גדול והגמור דמתים נגד חזקה אחת שהוא חזקה חיים לבד ואף בממון להוציא ממנו אוליין בחר רובא כזה הוכח דהמיעוט ל"ש יעויין בביאורי הגר"א באה"ע סי' ק"ס ס"ק יו"ד יעו"ש וזש הוי ג"כ רובא לשוק וחזקה ליבוס - אבל רובא הגמור עדיף מחזקה אף להוציא ממון ומכש"כ צענינו דליכא כלל חזקה ממון ומורידין שפיר לנחלה :

(מה) **ולפ"ז** ברמ"א ח"מ סי' ר"פ סעיף ז' דכתב ולכן ראובן שילא בנו למד"י ואין יודעים אם הוא חי או לא אין אחי ראובן יורדין לנחלה בנכסי ראובן שמוקמין בנו בחזקתו שהוא חי - והוא מת"ס סי' שמ"ט וזש בח"ה מיירי שהבן שילא הוא בן ז' וראובן מת בשנת ע' אח"ז - אבל איך הוא אם נמשך זמן עובא שהיה עובר זמן גבורה והפלגה לא מיירי בח"ה - וסתומת הרמ"א נראה בזה חילוק וחמיד מוקמין בחזקה חי ואינו עולה סתומת הרמ"א הכ"ל לנכון ע"פ הג"ל ומ"מ בורח הדין לפי הג"ל עולה לחלק דבעבר זמן הפלגה מורדין שפיר לנחלה :

(מו) **אבל** כשהוא ראובן שני דשפיר גם לענין הנכסים להוריד לנחלה שייך ג"כ לומר דיש שני חזקות חזקה חיים וחזקה הנכסים שלא היה של היורשים ועדיפא מרובא לפ"ז א"ש כסתומת הרמ"א ומ"מ הוא רק כשיש להנכסים חזקה הג"ל וצענינו דליכא רק שטרות שנכתבו אחר שעבר זמן הפלגה בזה וודאי שפיר מורדין היורשים לנחלה :

(מז) **ומה** שעומד לנגדנו מה שכל יסוד דבריו הוא על דברי הריב"ש - והוכחנו שגם כך הוא שיטת הסוס' ושכן נראה עיקר - אבל הגאון רשכ"ה מוה"ר מוולוז'ין נדפס בספר מקמ"ח להגאון מוהרי"ע מזריסק בעף עץ אבות סי' ז' וכתוב שם דמשמע ליה דלא כהריב"ש ומכמה סוגיות משמע דרובא עדיף אף מחרי חזקות יעויין זו - וא"כ אין לחלק בין חדא חזקה לחרי חזקות - והא דמוקמין בחזקה חי ולא דיינין דעבר זמן הפלגה בחר רובא דמתים קודם הוא לנו בלא טעם כלל - וע"כ דלא חשיב ליה רובא והמחש יעיד שוודאי רוב גמור וגדול הוא כי לא ימלא אחד בחלפי אלפים שהיה יורר מבן ק' - ואין מקום לדון רק שנאמר שהוא כרובא דחלי במעשה ושנאמר דלא חשיב רובא בזה - וכבר הוכחנו בשלשה ראיות דהתוס' לא סברי כך - וכמו כן הוכחנו מהתוס' ב"ב הג"ל דקיימי הסוס' בשיטת הריב"ש - ולפ"ז הטעם הוא דחרי חזקות עדיפא מרובא - ואומר אחר שביארתי לעיל במערכה ראשונה שכל עיקר צנינו הוא רק מחמת דין השנה אבירא מדרבנן לבד - ובדרבנן שומעין להמקיל ובפרט בשעת הדחק וודאי הוא הריב"ש ושכן הוא להתוס' ובפרט שלענ"ד נראה כך עיקר ושפיר ראוי להוריד היורשים לנחלה :

(מח) **אמנם** הסתומת שיש לדון ביסוד דברי שעמדתו בזה המערכה שלמה נוחנין לאב"י בחזקה שהוא קיים ואף שעבר גבורה והפלגה - שוודאי רוב גמור וגדול שמתים טרם עבר זמן הפלגה ורובא וחזקה רובא עדיף :

ולכאורה הנה קא חייבין דחזקה הגוף עדיף מרובא דחזקה ממון לשמואל דקיי"ל כוותי' עדיף מרובא ובממון אין הולבין אחר הרוב - אבל ע"י חזקה הגוף שפיר מו"אין ממון בדאיתא בכתובות (י"ב ע"ה) דאמר הגמ' אי גמי ע"כ לא אמר רשב"ג החס חלא דאמר' חוקמה החזקה בו' ומבואר דמחמת חזקה הגוף נאמנה במשארסתני נאנסתי וגובלת כחובתה בב"י ושמא

דב' חזקות אלימות עדיפא - ובשלמא לענין גט שפיר איכא ב' חזקות חזקה חי וחזקה א"א - אבל לענין הורדת נחלה מה הוא עוד חזקה - ולכאורה חזקה מרא קמא וודאי ליכא בזה כמו שביארנו לעיל :

(מב) **אבל** נאמר דשפיר יש לומר דמוקמין לנכסי הסבתא כמו שהיו מאז לא של יורשי' ואם קדשו בהם אשה לא היתה מקודשת וכן אם היה קונים בהם אחריו לא היו יורשים בו כיום ראשון דבעינן לכם כן גם פחה קיימי הנכסים בזה החזקה שאינם של היורשים [ג] :

(מג) **והנה** זה לא שייך רק החס דהנכסים מאז שהיו הנה היו של הסבתא ולא של היורשים ושייך חזקה הג"ל אבל צענינו שהשטרות שנשאר מהממון אף בזמן שנשטר שאלו ידענו שהיה להממון או כסף להלוות או לתת לעבקה - כל זה סי' רק אחרי שאביו הסבא שעגן לאשתו ובניו שאלו דין בו עבר זמן זמנים - זמן שיבה וזקנה וגבורה והפלגה ולא ידוע כלל ממנו - וכשנעמידנו ברובא שכבר מתים טרם עבר זמן הפלגה - הנה זה הכסף כשהיה מוזן שידענו מהשטר - לא היה כלל מיועדים לירושא האב הסבא יותר מלזני האחים של בעל הסבא בעולם - ולא שייך בהכסף או בהשטר העומד לגבות למה שנעמיד על חזקתה הראשונה - שחזקה הראשונה שהיה של בעל השטר כבר חולא לה שכבר מת ויורשיו רק לא יודעים אבל כאשר יידן רק בחר רובא מברר הרובא שבני האחים המה היורשים וליכא לעומת זה רק חזקה חיים של האב הסבא הג"ל - ורובא בזה בעבר זמן הפלגה ו' וגם ק' וודאי ראוי להיות רובא עדיף ושפיר ראוי להורידם לנחלה לענין השטר :

(מד) **הקיצור** מכל דברי במערכה השני' הזאת שע"כ וודאי רוב גמור וגדול הוא המתים קודם זמן הפלגה ומוכרח לתת למה מקלין להעמיד בחזקה חיים ואלא רובא וחזקה אף בחזקה אלימותא שנעמידהו כמו שהנחנוהו הוי הכל רובא עדיף ולמה בזה עדיפא החזקה מרובא ומוכרח לתת זה באחד משני הפנים - אופן אחד דלא חשיב רובא מטעם דהוי כרובא דחלי במעשה אכן הוכחנו לעיל בזה [ד' ה' ו'] בשלשה ראיות דהתוס' לא סברי כך וע"כ דהוא מטעם אופן שני והוא העיקר עפ"י דברי הריב"ש והוכחנו מהתוס' ב"ב דסברי כהריב"ש ושהטעם הוא דשני חזקות עדיפא מרובא - והוא בשני חזקות אלימותא דמעמידין בחזקה שהנחנוהו - ובחזקות קלושות כמו בנעבטים במשאל"ם ולא שבו דמ"מ הוי שפיר רובא דמתים והמיעוט הוא שאינו כמו שהנחנוהו תחת המים אבל כשנעמידו בחזקה חיים והאשה בחזקה א"א הוא רק פשנאמר שעלה מהמים בזה הוי שזה הרובא לחזקה - ובספק חיים ומתים הוא - אם לא בזהו שיעור יציאת הנפש ולא עולה דהוי מיעוט דל"ש בזה הרובא עדיף וא"כ ל"ת - ובחרי חזקות אלימותא לאב"י ושפסקו כך רוב הפוסקים דמעמידין תמיד בחזקה חיים אף בעבר זמן הפלגה - ע"כ דעדיף חרי חזקות הג"ל אף מרובא גדול דהמיעוט ל"ש - דמ"מ לולי שלמדנו מהחורב דאוליין בחר רובא לא ידענו אף ברובא בזה וחזקה למדנו ג"כ מהחורב וחרי חזקות עדיף חרי מחד אף שהחדא הוא רובא הג"ל - וביארנו בזה יפה לדברי התוס' דב"ב הג"ל אשר בל"ז אין לו ביאור - ומוכיח זה הכל על אמיתית דבריו בעזה"י :

ולענין להוריד יורשים לנחלה ביארנו שני פנים אשר אחד מהם מוכרח וודאי כלומר אופן אחד דליכא בזה חרי חזקות מחמת דלא שייך חזקה מרא קמא ולפ"ז בעבר זמן הפלגה

הג"ה ה' ג' יעויין ברה"ש ב"מ ס"א סי' י"ז דכתב דגמל בהנהגה וחמור במשיכה חד מינייהו קיי וחד לא קיי ולא ידעין ה' מינייהו ובמכר ומתנה מוקמין בחזקה מרא קמא אבל בהפקד ומציאה קיי שניהם דהוכחה הוא המוחזק ואין להוציאה ממנו בספק ע"כ וקשה לפשט"כ בפנים דאמר דנוקים להחמור או להגמל בחזקה הראשונה שלא היה של הוכחה הג"ל - אכן כל זמן שלא זכה בהם אחר מאן יוציא מהם ובאלו הוציא אחר ועשה קנין המעיל דבי איך שהי' אינם עוד בחזקה הקדומה שאין עוד הפקר - ויעויין בחוספות קידושין (ע"פ ע"ה) דיבור המחיל קדשה - במ"ש שם ליכא חזקה פנוי' דממה נפשך אשה איש היא יעויין שם :

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִשׁ חֶלֶק א

חבוי חיוכתא דרב נחמן דאמר מנה לי בידך והלא אומר איני יודע כו' פטור ומשני שם כשיש עסק שבועה ביניהם ע"כ :

ובן הוא להלכה ומבואר כך ברמב"ם ובטור ובש"ע דבאין עסק שבועה ביניהם בכל הגווי דמתניתין יעויין בהם ויעויין בל"י שם דהקדמה מאי מקשי הגמ' לר"ג הא מחגי' דמי לאומר איני יודע אם פרעתוך דמודה ר"ג דחייב וסורן בל"י בחיובו השני שם דמתניתין לא מברחת מילתא למימר שיסיר חזי היום הראשון בשאלה או יום הראשון בשאלה ואם חזי היום או יום הראשון בשכירות וחומר שאינו יודע ואם מתה בזמן השכירות לא מודה כלל בשאלה . וכו' שפיר אומר איני יודע אם נחתיבתי לך ע"כ . ויעויין עוד בלח"מ פ"ז משאלה ופקדון ה' ג' ומבואר דגרים ברמב"ם כשיפא שם שאלה למחר ושכרה היום ומבואר שם ברמב"ם דהממע"ה :

ואם חיתא דדומה מיחס לבחלה שנבעלה ואינו יודע אימת בלא ר"ג מודה . וכן הסלכתא בר"ג ובר"ג יעויין בבהובות דבאומרת משארתא נאכסתי לא אמרינן דהמע"ה אלא דבואת הכתובה ממנה שהוא עשנת בריא וחזקה הנוף מסייעתה וכמו כן כשהמשאל אומר ברי בשחזי היום האחרון או בהיום שלמחר מתה . ואלו היתה שאלה והסוכר אומר איני יודע . יחסי מחויב לבלש להמשאל שיעטן ברי וחזקה מסייעתו . גם מהסחוס ברמב"ם ובש"ע בכל גווי דהמע"ה . ואם יש להסוכר דין מוליא דהמשאל תפוס מכבר באופן המועיל שיסיר נקרא הסוכר מוליא מחבירו . וזה המשאל חף אם הסוכר עוטן ברי בשחזי היום האחרון או ביום שלמחר ושאז היתה שכורה ויסייע לו החזקה לעשנת ברי . אלא ע"כ דלא הוי זה חזקה הנוף מהמת דהאי עומד למות . וכו' רק סחם חזקה חזקה חיים . ולא מוליאין ממון בחזקה שזולה חזקה הנוף . וביארתי צעה"י ברא"י ברורש שחזקה חיים הוא רק ככל שארי חזקות . ורובא וודאי עדיף ממנה . וע"כ הטיקת כמו שכתבתי בלשן מוקמינן בחזקה חיים מהמת דאיכא חרי חזקות בדברי הריב"ש ובצנינו ליכא חרי חזקות ומורידין שפיר לנחלה :

ורבה בכה חזקה דחזקה חיים דלאב"י ולרוב הפוסקים שטיקת כך להלכה בש"ע שהמיד נותנים בחזקה חיים ואף בהגיע לגבורות ואף בעבר זמן הפלגה . לא לבד דלא אלימא בחזקה הנוף שהוא חזקה חזקה משארי חזקות אלא קשה עובא לבחורה דהלא בהגיע לגבורות רבים מתים ומלוי השני עד שהי יוחר מל' או ק' הוא רק בדרך הפלגה גדולה וכל חזקה המלוי להשתנות לא הוי חזקה . יעויין בקדושין (ע"ע ע"ה) ברש"י ד"ה חרתי לריעותא וז"ל אכל אם באתה לומר העמיד חשה על חזקה יומא דמשלם שית לאו חזקה בגרות ולאו חזקה נערות . חית זה בהיום עשויה להשתנות . ויעויין עוד שם ע"כ בחוב' ד"ה מי . מ"ב בשם הרי"ו ז"ל ור"י פירש דרגילות הן לבוא בצוקר ואין שייך חזקה נערות ע"כ הרי דרך רגילות לבוא בצוקר . ומ"מ יש שבה לכן כמון לערב . וכמו דאומר שם הגמ' לר"ג ע"כ לא אומר ר"ג כו' אכל הבא מי קמפקא נפשה מחזקה דקמא וברש"י שם ז"ל מי מפקינן לה מחזקה נערות ציומא דמשלם שית הרי דיש שמתגברים סמוך לערב ומ"מ סוכר רב דהרי היא בגרות לפנינו ואמרינן דבגרה בלפרא ולא חיישינן חף לחומרה לקידוש' אציה שקידשה בצוקר . ומעמידין לה בחזקה פטויה עד שקידשה א"ע בערב . ולא אמרינן דמעמידין אותה בחזקה נערות . שבלפרא רגילות להצנר ומלוי הוא להשתנות בצוקר וליכא חזקה במלוי להשתנות . וההלכתא שם כרב וכמו כן ממש בהגיע לגבורות דוודאי מלוי הוא יוחר המחס ערס זמן הפלגה בזמן הגבורות וליכא חזקה חיי . וגרסה מאוד נכון ברבא דאמר בהגיע לגבורות חיישי' אכל עמא דאב"י ושטיקת כך להלכה ע"פ הכרעת רוב הפוסקים לא ידענו טעם הדבר : יעויין

ושמא עכ"פ . ולשיטת ר"ח דסוכר דהא דרובא וחזקה רובא עדיף כלמוד מפרס אדומה הסחם רק חזקה סתמא דנעמיד להעמא בחזקה עומדת . אכל חזקה הנוף סוכר הגמ' ע"כ מהכרח דעדיפא מרובא לענין ממון כנ"ל . וכן אם כל עיקר דרובא עדיף מחזקה הוא רק מהכרח . אכל בחזקה הנוף מלוי להכרח בהגמ' דעדיפא מרובא . וכמו כן חזקה חיי גרסה ג"כ שהוא בחזקה הנוף שהוא בחזקה חיותו ולא נשחטה למיחס . ולכן עדיף מרובא :

ואם חאמר א"כ מאי הקשה הריב"ש על הא דספינה רובן לאבד דרובא עדיף מחזקה הלא חזקה חיים הוא חזקה הנוף דעדיפא מרובא . ואף הגאון מוהר"ח מוולוז'ין אומר דהרובא הגמור עדיף מחזקה חיים . ורק ספינה שרובן לאבד אינו רוב גמור כמבואר בדבריו שם . ויש לומר דבאלי בזה דנעצנו במים דיש ריעותא בחזקה הנוף במה שרובן למיחס מחמת שהמים מטבעי לים . ורק אם ימלטו המיעוט יחי' . אבל בהניחו זקן שליכא ריעותא והמיעוט שהייה יוחר ממון הפלגה המה בחזקה גופס בלי ריעותא וצ"ע הממית זה שפיר עדיף מרובא :

אכן זה דחזקה הנוף עדיף מרובא לענין ממנה הוא רק ברובא סתמא דפליגי ב' רב ובמואל ולשמואל לא חולקין בחר רובא סתמא בממנה . ומ"מ לרב דסוכר דאוליין חף בחר סחם רובא הרי הוא עדיף מחזקה הנוף והרררר לזה דבהובות (ט"ז ע"ה) אומר הגמ' ע"כ לא קאמר ר"ג אלא בבדי ושמא אכל בבדי וברי לא אמר יע"ש . הרי דלא מועיל חזקה הנוף להוליא ממון בבדי וברי . ושם להלן מקשי הגמ' כיון דרוב נשים בחלות נשאות כי ליכא עדים מאי הוי הרי דאומר דע"פ רובא שפיר מוליאין ממון יוחר מע"פ חזקה הנוף . ויעויין בחוב' שם ד"ה כיון דכתבו דלרב פריך דחית לים דהולכין בממון אחר הרוב יע"ש . ובשם בעל המאור רובא דהקוביא הוא חף לשמואל משום דהחזקה מסייע להרוב . אבל התוס' דלא פירשו כן וודאי דמפרשים דמחמת הרובא לחוד מקשי הגמ' וע"כ הוא לרב ולא לשמואל . הרי מוכח דלרב דהולכין בממון אחר הרוב עדיף מחזקה חזקה הנוף . דאף בבדי וברי מוליאין . ודון מיניה דברובא דשכיח עובא דלא פליג שמואל וכ"ע מודי דאוליין בחר רובא חף לענין ממון כמו שכתבתי לעיל בלות (מד) בשופו בשם הגר"א . ולכן בעבר זמן הפלגה דזה וודאי רובא דשכיח מאוד דמתים קודם זמן הפלגה והמיעוט דחיים יוחר ממון הפלגה הוא מיעוט דלא שכיח מאוד ולא ימלא חפ' אחד באלפי אלפים וע"ד סורות מאוד הוא החיים יוחר מל' ובפרט ציורת מק' . הוי רובא כזה עדיף חף מחזקה הנוף גבארה קושיתי כנ"ל חזקה ולא מתורלה אם לא כמו שכתב הריב"ש דחרי חזקה עדיף מרובא . או שנאמר דאין לזה דין רובא דחשיב כדחלי במעשה . וזה וודאי דהוק והטיקת כמו שכתבתי עפ"י דברי הריב"ש כנ"ל :

וכל זה כתבתי רק לפי שנאמר לבחורה דחזקה חיים הוי בחזקה הנוף . אכל לפענ"ד לא נראה כלל כך . וחזקה הנוף הא רק כשהנוף קיים וחי שרולין לידון בו אימת קרה לו חידוש דבר כמו הבחלה שנבעלה ואם קודם איורוסין או משנתארס מחזקינן להנוף דלא נחחדש בו חידוש ושינוי עד איחור זמן ועד אחר האיורוסין מחזקינן ליה כמו שסיים ראוי להיות בלי שינוי וחילוף ע"י מעשה מחודשת . אכל ענין המיחס בבחורים שעומדים לזה מיום הולדס . לא שייך בהם חזקה הנוף ורק חזקה חיים הוא כפאר חזקה לבד :

ודראיה לזה דתנן בהשואל (י"ז) השואל את הפרה שאלה חזי יום ושכרה חזי היום . שאלה היום ושכרה למחר כו' . במשאל אומר כו' ביום שסיסה שאלה מתה בשעה שסיסה שאלה מתה והלא אומר איני יודע חייב הסוכר אומר כו' והלא אומר איני יודע פטור . ופריך שם בגמ' לימא

דחוק חֵן לחוש חָף אֵם נאמר לדעת הגאון מוהר"ה חֵן מורידין כֵּין שלשית הריב"ש והחוס' עולה דמורידין ובפרט שכן נראה נכון ועיקר גם במערכת ראשונה כחצו ג"כ ללדד מעט אחר שורידו היורשים לנחלה שזה חֵן נוגע למחלוקת הריב"ש והגאון מוהר"ה זללה"ה ועוד הוא להרבות לדדי הסותר ולירדוף ובאם שיסכימו לדברי שלשה ככת"ר הירדעים לחסוקי ולעינא בשמעתא חליבא דהלכתא או אֵם יסכים חד מנאזי הזמן הגני ג"כ חד בהדא והגני מסכים שותן השערות להירשים - מאתי הסודר וההלום גדול הבא על החוס' אברהם שמואל במסור"ר יהודה זללה"ה מק"ק אייסיסאק י"א :

שאלה אחד שכר סוס מחבירו ולקח בלילה בחשך מרפת חבירו - ושוב התבונן שהוא צולע ברגלו ואינו יודע אם נעשה זה בזמן שכירותו או שהי' כן מקודם ברשות המשיכר - וירדו לדון וטען המשיכר שכאשר היה הסוס ברשותו לא היה צולע - ותובע הדין פחת שיווי הסוס מחמת הצליעה - כי הבקיאים אומרים שהצליעה הזאת היא נעשית ע"י פשיעת המנהיג או שאומר שישבע שלא פשע ונעשית מחמת מלאכה או מעצמה ע"י חולי - כמו החולי ברגליו וכדומה והספק בזה הוא אם נאמר רשות שוכר ברשות לוקח לומר כאן נמצאו כאן היו דמוציאין ממון מחמת חזקה זאת כמבואר בכתובות פ' המדיר (דף ע"ו) ובח"ס סי' רב"ג סעיף ב' ובס' ר"ב סעיף י"א - ואולי אחרי שאין להשובר בה רק קנין לפירות וישתמש בה למה ששכרה לבד אין שייך לומר חזקה הג"ל - וגם אולי לא תועיל החזקה הזאת לחייב להשובר בזה :

תשובה זה מבואר ממה דאיתא במס' נדה (נ"ה) תניא אידך דקא חלוקא והשאלתו לחברתה ה"א עסורה וחברתה חולה בה - אחר רב שפת ולענין דינא חנן כו' ע"כ כרי מבואר דאין מועיל מה שאומרת המשתלמת בריא לי שאני דקתי' והכחש נעשה ברשותך - ולא אמרינן בזה כאן נמצא כאן ה"א ויעוין בתוס' שם ד"ה ולענין דינא דהקשו זה מהא דהמדיר וישנו ב' תירוצים הא' דכיון דאיהו לשניה לאא בתורת שאלה חניה ממע ברשותה - וסירוף שני דהחוס' שם מבואר הוא ביותר בדבריהם בחולין (נ"ח - א') ד"ה המוציא דאין מועיל החזקה של כאן נמצא כו' רק להחזיק המעשה לבד שלא יתבטל המכר מחוייב בדמים - אבל לא לחייב מחמת כן להשואל בכיובס הבגר - וא"כ לשני הטעמים חֵן מחוייב השוכר לשלם בעד הדין הכלליה ומשער - והנראה דאף גלגל י"ש אפשר דפטור כנראה מסתימת הגמ' דנדה ה"ל וגאמר דהוא מילתא דלא הוי לי' למידע ול"ע בזה לענין גלגל י"ש :

ובאם שסוכר יחפון לחזור מהשכירות באמרו שיש בו מוס' הכלליה ואינו חפץ רק בחוס' טוב - והמשיכר יטעון שברשותך נעשה טלע - לכאורה תלוי זה בשני תירוצי הסוס' הג"ל - לתירוצ' הא' דבתוס' נדה ה"ל ובהוס' חולין הוא תירוצ' ב' - לא שייך כלל לומר בשוכר כאן נמצא כו' - ולתירוצ' ב' שבתוס' נדה ובתוס' חולין הוא תירוצ' א' לקיים המעשה אמרינן כאן נמצא כאן ה"א - ובזה הוא לענין קיום מעשה השכירות ראוי לומר ג"כ כאן נמצא כאן ה"א - ויעוין בתוס' כתובות (ע"ו ע"ב) ד"ה כל דהקשו על הא דפרץ בהשואל ונחזי ברשותו דמאן קיימא כו' ואמאי ה"ל גולד הספק ברשותו - וסירוף דלרף לחלק בין היכא דהספק לטיובתא ובין אם הספק לגריעותא יעו"ש - ולפי תירוצ' הא' שבהולין אשר הוא תירוצ' ב' בנדה ה"ל דלא אמרינן כן חזקה רק להחזיק המעשה לבד לק"מ מהא דהשואל דהחוס' רק לענין דולר - ולא לענין להחזיק למעשה החליפין או מכירה ומוכר דסכרי כתירוצ' הא' שבנדה ה"ל :

בשאלתי

ויעוין במ"א סי' ה' ס"ק י"א דכתב טעם שמחוייב לעיין בלילית שמה נפסלו פנים שיכרך משום דמלוי שיפסקו הילית ובמלוי להשחנות ליכא חזקה יעו"ש שלומד זה מדין מקוה שצ"ד סי' ר"א סעיף ס"ה והוא מהשוכר כר"ן סי' ס"ו יעו"ש - ובבבאורי הגר"א ב"ה סי' ח' ס"ק ע"ו וביר"ד שם ס"ק קט"ו - וביאר טעמו ומקורו מדברי הסוס' שבקדושין ה"ל בשם ר"י ובהלכתא כרז כ"ל גם בהלכתא כר' יעקב דאף אֵם הוא בריא והרי הוא בריא לפניך וראוי הוא להעמידו בחזקה הנוף דעדיפא מחזקה ממון (כלומר בזה דהרי הוא בריא ראוי להעמיד בחזקה הנוף חף בבירי ובירי ודוק) - אבל מחמת דהחוס' מלוי ליכא חזקה בריאות ומוכח דבמלוי הפניו ליכא חזקה ומבואר בהסכים הגר"א גם לדברי המ"א יעו"ש - ובזה דמעמידין בחזקה חי חף בהגיע לגבורות ואף בדאפילג לא ידענו טעמו שהלא החזקה מלוי להשחנות בזמן הגבורות - ולע"ג לכאורה :

אמנם הנראה לפע"ד בישוב זה דמה דמלוי להשחנות לא הוי חזקה הנה ענין המלוי הוא בעין רובא וכמו בזה דרבה דהרי מת והרי קברו דהרי"ף והרמב"ם והטור והש"ע בח"מ סי' רנ"א פסקו דלא כרבה במתנת ש"מ דלא ידע אֵם מת מאותה חולי וכן פסקו שם כר' יעקב במתנת סוס והוא בריא ויעוין דרי"ף ור"א שם צ"ב (קנ"ג ע"ב) שם דהטעם דפסק דלא כרבה הוא מחמת שרבה איתא כר' נתן והלכתא כר' יעקב דרזנן בבירי כוותי' ומבואר דהכל מהד טעם הוא במתנת סוס והוא בריא לא הוי חזקה בריאותו חזקה דהחולי מלוי ובמתנת שכיב מרע דלא כתיב בה דשכיב מנו מרעי אמרינן חולי הכריא מחליו ומת מחולי אחר משום דמלוי החולי להכרחות וכמו דאומר הגמרא שם על הא דרבה רוב חולין לחיים ומבואר דהוא מדין רובא - ונחזי חנן באם שראוי לחוש להמיעוט מחמת שהחזקה בהמיעוט מה יגרע כח החזקה זה שמלוי להשחנות שהחולי רובא מחבראים אבל כיון דמהמת החזקה זה שהוא מהמיעוט החולים המחים הרי זה המיעוט לא משתנה חנן יען כי רובא וחזקה רובא עדיף לכן לא הוי תו חזקה דהמלוי המשתנה הוא כרובא דעדיף ומוכח מזה דלא כמו שר"גס לחדש סתירה לדברי הקדומים ולומר דחזקה הנוף עדיף מרובא דהלא לא חיישינן לחזקה נערת ביום דמשלם שית לפי מאי דקיי"ל הלכתא כרז מחמת דמלוי להכרחי בנפרא והמלוי מחמת רובא הוא ועדיף הרובא מהחזקה שהוא חזקה הנוף :

ומעתה מה שהקשינו על חזקה חיים בהגיע לגבורות מלוי מאוד המחים בזמן גבורה קודם זמן הפלגה הרי הוא זה עמם שנתקשינו זה מכבר דכיון דרוב גמור הוא שלא חיים עד - זמן הפלגה למע לא אמרינן דרובא וחזקה רובא עדיף וסירוף עפ"י דברי הריב"ש שיש בזה חרי חזקות וחרי חזקות עדיף מרובא ופסיד לא שייך בזה מהא דמלוי להשחנות לא הוי חזקה דבארי חזקה שאני דעדיפא מרובא : ולפמ"ש לדעת הגאון מוהר"ה מוולוז'ין דפליג על הריב"ש שפ"כ נלך לומר דהרובא דמחים הוא כרובא דחלי במעשה וסובר דלא הוי רובא מדאורייתא - ולפ"י כמו כן מה שהוא מלוי להשחנות בזמן הגבורות שמחים רבים הכל הוא כחלוי במעשה ובלא חסוב רובא לא חסוב גם מה שמלוי השינוי דהיא היא חדא וכבר כתבתי שגראה לענ"ד עיקר כהריב"ש ושגאמר זה דהוא כרובא דחלוי במעשה ושלא יהיה רובא מדאורייתא מוכח משלשה ראיות מהסוס' דלא סכרי כך גם הוכחתי מהסוס' דב"ב דקיימו בשיטת הריב"ש גם הארכתו לנכון בבבאורי הסוס' בב"מ הג"ל ובעולה נכון עפ"י שיטת ריב"ש ואף אֵם יפורש החוס' ב"מ דרך אחר כמו שגראה מהגמ"י מ"ת עולה הכל ע"פ הג"ל דבעיננו שפיר מורידין היורשים לנחלה וכבר ביארכי במערכת ראשונה שכל עיקרו אינו אלא מדרבנן ובדרבנן פסיד בשעת

נשאלתי מחכם אחד הרב הגדול בתו"ס הסו"ב וכו' מוהר"ר שניאור זלמן מאנטקאלע י"ו

שהטורר להסתפק בעוף עיבור שיסבה על ביצי עוף עמא והולידה הפרותים אם המס עיבורים כדון היואל מן הטורר עיבור * וכבילת עריפה דחכמה מדאורייתא והאפרה הוליד מותר (תמורה ל"א) דנטשה עפר קודם הגיבול * וא"כ גם כן כבר נטשה עפר קודם וליכא הו עמא כלל * כיון בנטשה ע"י חימום הטורר ומשום מראית העין ליכא לאסור כמו ביולא מן הטורר כמין עמא ואפי' שיש לו כל סימני עומאם עכ"ל הוא מותר או דילמא דלא תליא בהשקף היושבת על הבנים ומחממם רק בנולד לבד ולא דמי ליולא מטהור יולא מגוף הטורר * וכאז שאין רואה לדון בזה בסדרת הכרם רק לדלות ממעייני התלמוד דווקא * וע"ז השאלה ערך החכם הנ"ל חשבה ערובה בפלפולים גדולים ומקודם רואה להוכיח מהא דאמר חזקי' (חולין ס"ד ע"ב) אמר חזקי' מניין לבית עוף עמא כו' שגאמר ואח בת היענה וכי בת יש לה ליענה כו' והקשה דלמה לא מוקים ביסבה היענה על ביצי טורר ופלפל בזה דלחומרא ילפינן ולבסוף אחר ערובתו בזה דהא דאולי לא מוקים כנ"ל מחמת דאין לר"ך קרא אחר לזה וגלמוד מהא דכל היואל מן הטמא עמא (וכאשר כן הוא שאלתו לדון מעלמו בלי ראיה מקרא בדינא דכל היואל מן טורר טורר וכיואל מן עמא עמא * או להיפך שלא לדון בדינא הנ"ל הכל בלי ראיה מקרא ע"י) * שוב הוכיח מחולין (ס"ד א') חלבון וחלמון מעורבים זה בזה בידוע שהוא בילת השקן כו' לוקה עלי' משום שרין השקן על הארץ ע"כ ועל כרחק אחר שנתקם אין ניכר העירוב דחלבון וחלמון כדפרש"י בס רקמה שטורר השקן בחוכה * וא"כ ע"כ שראה דרך הקליפה מכבר שהמה מעורבים ואם איתא שחלוי בהמחמם מאי ג"מ מכללא דחלבון וחלמון מעורבים בידוע שהיא בילת השקן נחוי מי חממה ובאם שלא ראינו אולי אחרת היא לא אוחה הביצה עמאם ודוחק לומר שיש לו סימן זה : שוב הוכיח מפ' טילוח הקן (ק"מ א') דאומר הגמ' שם דע"כ עוף טורר רובלת על ביצי עוף עמא פטור מבלוה משום תקח לך ולא לכלבין * ואם איתא דכשיחמם הטורר ויושבת עליהם וע"י יולא האפרותים טוררים כמה הלא שפיר יהיה ראוי לו כאשר ישב עליהם הטורר וילא אפרותים ודוחק לומר שגריכים להיות ראויים בסיוחם ביצים ובזב כחב דהנה מחוס' חולין (ס"ד) ד"ה שאם רקמה דפרש"י דידעינן בילת עוף טורר דאינה אסורה באבר מן החי מהא דלך ולא לכלבין הוא על מה שראויים כמה להשיב עליהם ולגדל אפרותים הטוררים ויותרו בשהיטה והאריך לפלפל בזה השמועה בפלפולים גדולים ולא ראיתי להאריך בהמה ולהעתיקם :

מקושיות ותרומות ודחיות ודחיות להדחיות הוא מחמת ששאלו המ"ך דוולגא ודחיו לחוס לסדרת ספיקותו לברר במה דאפשר וחשם דך הענוה כמו שחשם בבעין זה האין בעל חיות יאיר חש' ק"ב מספרו והאריך לבאר לשאר דברי זקן אחד שלגלג בו בחשב לפרעם לבד' דחשבה ואינה בעילה ומחמת שחשם לזקנה ערך שם חשבה רחשם לברר לאפיקי מדעת הזקן הנ"ל * וכמו כן כח"ר נחשור מחמת כן לערוך מערכתו * ואף שפשוט היה לו דאין חלוי במחמם המוליד כאשר כתב בת"ר שפשוט ליה הסביר רק שאין ראונו לדון בזה בסדרת הכרם רק ממעייני התלמוד דווקא :

ואע"פ

ואומר יען כי אהבתינו אהבת אחת לא חמנו בזה לבדד ולאכריך * ואף כי בלעדו היתו נחשם מלשום מערכת הבירור בזה אבל כאשר ראיתי דרכו בזה לא נחשירם בעיני ולא טוב הוא כמה שכתב לבוא בדרך האחרים להוכיח בראיותיו * כי כאשר יראה איזה מעיין זה הספק יהיה חשוב בעיניו עכ"פ לספק בראיותו ששאלו המ"ך דכך ויולגא וכת"ר ערך פלפול רחב ואולי לא יוכשר בעיניו הוכחות בת"ר כי לכל קושיא יש תירוצו וכאשר כבדו בעלמו מלא דרכים לדחות ראיותיו רק שכתב בדרך ה"ל לחוד ודחה בדבריו לזה בכדי שיפארו ראיותיו לזדקות * ואולי יתיישר בעיני הקורא דחיות ראיותיו והדחיות שכתב ומלא דרכים לדחות הדחיות לא יתיישר בעיניו כאשר גם בעיני לא נחשירו ולא ראיתי להאריך בהמה כ"כ וארשום בקינור בהנה"ה איזה התעוררות על דבריו * ובכאן לא אזכור מזה ואומר שמה שכתב שהוא סדרת הכרם וכי יחושפ בזה ראיות מן התלמוד * הנה דומה הדבר לזריחת אור בוקר כאשר השמש יראה על הארץ * ויאמר הוואה שיוצא ע"ז ראיות ממעייני התלמוד שהוא יום ולא לילה העמק שאלה בזה אשר אך לומר הוא :

(א) והנה באם שיראה דוקא לבחור בראיות למה תהא אחר דרכים רחוקים והלא במקומו הוא כמפורש ממש בלישנא דמתניתין בבכורות (דף ס' ע"ב) שהיואל מן הטמא טמא והיואל מן הטורר טורר ע"כ ולא אמר היואל על ידי הטורר וע"י הטמא או מחמת הטמא או מחמת הטורר רק מן הטמא ומן הטורר ויעיין (בדף ז' ע"א וע"ב) דמדויק הגמ' שמה מלישנא דמתניתין לענין מי רגלים של חמור וישו"ש דאומר הגמ' כי קא מבטי לכו דחמור דכעירי ודמו לחלב מאי מגופה קא מימלאי ובע"כ בס ח"ל...ר"ם תניחוס היואל מן הטמא כו' * והני גמי מטמא קאחו שבחור הטמא היו ואע"כ דלאו מגופים מימאן אשירי כרי דאם דמימאן מגופה ואם שבחור הטמא היה אבל מה שהעוף הטורר יושבת על ביצי הטמא ומחממתן הרי הוא חתם הטורר לבד ופעולת הטורר לבד אבל לא בחור הטורר ואין זה היואל מן הטורר טורר :

תשובה בעזה"י

(ב) ובסנהדרין סוף דף ז"ט ע"ב וריש דף ק' לענין אפיקורוס * רבא אמר כגון הגי דבי בנימין אשיא דאמרי מאי אכנו לן רבנן מעולם לא שרו לן עורבא ולא אחרו לן יונה * רבא כי הוה מיימי טריפתא דבי בנימין

הגה"ה
(א) מה שהעורר מחולין (ס"ד ע"ב) אמר חזקי' ובי בת יש לה ליענה כו' ולמה לא מוקים ביסבה היענה על ביצי טורר ופלפל בזה דלחומרא ילפינן הנה לפי דעתו היה לו להפסוק הניור ביסבה היענה על הטורר דהאכרה לשיטתיה * אבל כ"ז אין בו ממש כי אין אלו בכלל בת וכדאומר הגמ' ובי בת יש לה ליענה הרי דמה שהיא יושבת ומחממתן אין בגדר שיקראו חמדי האפרותים בחורר בה * ובשילוח הקן דכתיב והאם רובצת כו' הוא רק על שעת רביצה * אשר אז היא אומנתם כאם על שעת ההיא לבד הושאל זה החורר בדרך שאלה לבד עליה חורר אם ופליהם חורר בנים ודעה לגנון נקל * ואף לדעת החוס' חולין (ס"ב ע"ב) בד"ה תרגולתא דאגמא * דנידון באפרותים דין דהיואל מן הטורר כנ"ל * וע"כ י"ל דרשם דאף דמטפרא קא גביל עכ"ל כיון דעכ"ל הביצה יראה מן הטורר * והאפרות יא מן הביצה נקראת בחורר אם להבינה משום דהאם גומת שילא מן ביצה אפרות בחוררה ופסחה וע"כ נידונה ביואל מן כו' עכ"ל רק ביואל מן הטורר לבד נידונה אבל בחורר בה לא שייך בה כמו דמי רגלים של חמור נידונים ג"כ ביואל מן הטמא * כמבואר בבכורות (דף ז' ע"ב) ואף שודאי אינה בגדר בת או בן * וזהו דאומר הגמ' בדרך החלפי ובי בת יש לה ליענה כן י"ל ודוק * (ב) ובה שכן כת"ר מהא דחלבון וחלמון מעורבים (חולין ס"ד א') והחלים שאחרי שגורר השקן אין ניכר זה לא מוכרח כלל הדבר לפע"ד דאף דרש"י פירש רקמה שטורר השקן בחוכה עכ"ל ע"כ דלא נזכרה בשלימותה ממש דא"כ ה' ניכר מה הוא שכן או עוף אלא דרך נחשקס וטלדה בריה מה וע"כ יש עדיין שאל מחלבון וחלמון ואלו שהחלבון והחלמון אינם מעורבים נולד האפרות מאחד מהם והשני נשאר לפני' למזון וכל המשך שרריך להחפשהם בהביצה ולהכבדל עד שיא (יעיין בפרי"ה ס"ו ס"ק ע"ב) אבל אילו בני השקן דמעורבין מחמלת היצירה הם מחממות * והן הענין נשאר בהערכות * וע"כ ניכר מה שנשאר למזון ובפרט בהתחלת הריקוס אשר מה שלמזון הוא קרוב להיות בשלימות וניכר אם נשאר חלבון או חלמון * ועכ"כ ניכר כוח הנשאר מה שנשאר למזון אם חלבון ואם חלמון כאשר דברו בזה חכמי הפעמים (יעיין בספר"ה שם) ואם תעורבות גמור ניכר הוא גם לא ארע למה לא נתיישר לבח"ר שיש לו סימן או ש"ע בהביצה * וגם למה לא דן בזה בדינא דכאן נמצא כלל היה ואין לחוש שנתחלף סה בביצה אחרת :

רע

אכזבי ידידי בראותי תואר וניור שאלתו אחרתי שמה שראה להאריך בזה מערכה גדולה בפלפולים והוכחות

בנימין קמיו' כי הוה חזיב טעמא להיתירא חמר לכו תחזו דקא שרינא לכו עורבא - כי הוה חזי לה טעמא לאיסורא - חמר לכו תחזו דקא חסרנא לכו יוגא ע"כ הכי מבואר דמשולם לא שרי רבנן לעורבא ולא חסרו ליוגא ורבא לא מלא רק דמיון זה כאשר מלא סברת היתר או איסור לעריפתא - אבל ליוגא ממס לא מלא שום יור לאיסור לסבור פי האפיקורוס - ולסברת השואל דיסא חלוי בהחמס - הנה יתכן שיותר עורב ויאסור יוגא ומה נפיש חילוי' דהשואל ה"ל להמליא חדשות לא שערס רבנן חמורתי כוס - ע"כ תפכו דבי בנימין חסיה זה למסל כי הוה יור פשוט וידוע באין מתחלף בשום פנים לא כמו הגמל והבהמה הטוהרה - דלפעמים טבור הגמל היולא מטוהרה ועמא המעלה גרה ומפריס פרסה ציולא מן הטמא אבל העורב והיוגא לא יחלפו - ולעולם העורב חסור והיוגא מותרת ואין לומר דכ"כ הי' זה לפשוט עד שמקראי' דידעינן ילא מן הטבור דטבור והיולא מן הטמא דטמא ידעינן כמו כן דחלוי בהחמס הביא וע"כ שפיר לא חסרי רבנן מידי שלא למדוהו זה לנו רבנן רק ידעינן מקרא משורש - אכן זה לא יחמר רק המסעקס דוודאי הוה דבר חדש יותר מן סברת דעריפתא דהי' חזא צי' רבא סברת להיתירא או לאיסורא לא רחיתי להארך בזה כ"כ :

(ה) אמנם מלבד מה שהוכחתי לעיל מהרחיות שבאותיות א . ב . ג . וגם מלבד מה שאבאר להלן בעז"ש בציור דברי הסוס' דלא עלה כלל גם בדעתם שיתלה בהחמס - הנה גם זה נראה לפענ"ד דלא בא כלל הרמב"ם לאפוקי שלא נלך אחר המחמס כי זה אין דבר שיעלה על דעת כלל להסתפק בזה אשר יענך הרמב"ם להשמיענו הסיפוך - ואין דעתי טובל זה החקירה והספק - ולא נוכל לפרס בדברי הרמב"ם שבה למעט זה - דהנה כאשר נאמר דהרמב"ם כתב לסברתו לאפרוח העריפה דמותרת מפני שאין מינו עמא למעט בלא נעשי באפרוח הטמא שילא ע"י חיומס הטבור הוא ע"כ דבלא הספק סברתו הי' מקום לזמור מאפרוח בילת העריפה דמותרת לדמות לזה וללמוד מני' אפרוח הטמא כמו אפרוח העריפה וע"כ כתב דלא כן הוא דבעריפה שאני שאין מינו עמא - והנה באפרוח בילת העריפה אין בא היתר להאפרוח מחמת העוף המחמס כי לא בני לן בין אם חממה העוף הכשר - ובין אם חממה העוף העריפה - לעולם האפרוח היולא מהביאה מותרת ולא זכר כלל הרמב"ם מי חממה - וא"כ מאין יעלה מזה הטעות באפרוח הטמא שיוך מני' לטורה מחמת מחמס טבור - מי זכר לזה ומי שפס בענין המחמס גבי אפרוח העריפה - וההיתר באפרוח בילת העריפה הוא אף בחיממה עוף העריפה והוא מטעמא דאומר הגמ' דמעפרא נגבלת - ואף בחיממה העריפה כשרה האפרוח - הלא ע"כ דזה לא בא כלל הרמב"ם לדון בדין טהרה המחמס ולא חשש לזה הטעות משולם - ולא בא הרמב"ם רק להבדיל ולחלק בין אפרוח בילת העריפה דמותרת מחמת דנגבלת מעפרא ואין יורד איסור להאפרוח מלא הביאה - ובין כל עוף הטמא דטמאה הכתוב - דאין עומתה מחמת הביאה האסורה - וכאשר כן הי' משמע לכאורה פשטיות דבת היענה דדרים הגמ' בת על בילת היענה - וכלל הקרא היענה וביאתה בחדא - ולא נזכר מקודם בקרא איסור היענה ואח"כ קרא על ביאתה - אבל התחיל בבת אשר היא הביאה ואח"כ זכר להיענה - וע"כ הי' יפה כאשר נאמר דנמשך להיענה האיסור מחמת הביאה - כי אחרי דהביאה אסורה על כן גם היענה אסורה אחרי שמהביאה נהווה - אבל האמת אינו כן דאם נאמר כן למה מותרת אפרוח בילת העריפה - והוא כדאומר הגמרא דמעפרא נגבלת - וא"כ באפרוח הטמא אינו בא האיסור להאפרוח מחמת הביאה כי מעפרא נגבל - אבל האיסור חלה על האפרוח כי עמא הכתוב לזה המין כמו שהוא נזכר - ואף דלפ"ז לא בא הרמב"ם להדגש חידוש דין רק טעמא קאמר וא"כ נשאר קושיית ההשגות דלמה השמיט לעיקר הטעם דאומר הגמ' מפני שנגבל מעפרא - כלומר דבשלמא להירצון הרכ המגיד דבא להשמיענו דלא נלך אחר מחמס הטבור לא קשה קושיית ההשגות

(ג) ובחולין (ק"ט ע"ב) ה"ל ילחא לרב נחמן מדבי כל דאשר לן רחמנא ברא לן כוונת' חזיר מוחא דשיבועא גירוחא ליפנה דכוורא ע"כ ופירש רש"י שם גירוחא עוף טמא ע"כ ופירשו מבואר בחולין (דף ס"ב ע"ב) - ובגדה (דף נ' ע"ב) דריש מרימר תרגומלתא דאמא חסירי חזיה דדרסה ואכלה וסיינו גירוחא ע"כ - ואם חיתא כסברת השואל בספיקותיו דטוהרה שיבבה על ציאי טמא דהנוצר מותרת מחמת כל סיולא מן הטבור עכור - למה תפסה רק גירוחא ליפנה דכוורא וזה הנייר לבד מלאה באחד מטופות לבד לטעום טעמא מינה בליפנה דכוורא ולדברי השואל ה"ל נוכל לטעום טעם כל מיני עופות הטמאות כאשר נזכרה ע"י חיומס הטבור וכפי הכיוון וודאי דלא ישתנה הטעם מלא המחמס - אבל יסתקע הדבר לסברת השואל ולא יעלה על לב להסתפק בזה :

ומה דחמרה ילחא חזיר מוחא דשיבועא - ולא תפסה בהמה עמאה היולא מן בהמה טהורה - כי זה לא נשתנה לטמא רק בחומר ולורה - אבל בטעם וודאי דלא משתנה ויהי' כמו הטמא ונגדרת אחר חמו כי ממנה נזכרה ואם דנשתנה החומר והלורה מחמת חזיה סיבה ומקרה - עכ"ל לא יתכן שלא יהי' זה מטעם חמו - ואף דהרמב"ם כתב דאף דילא שם ממס כו' וודאי הוא לענין הלורה והחומר אבל שיהי' שום ממס בטעם גמור לשם ממס לא - וגם כי הנייר הזה הוא נייר דלא שכיחא - אבל באם שיטור ע"י חיומס המחמס יכול כל מי שרואה לטעום טעמא דעוף טמא למיעבד הכי חלא ע"כ דחינה נטהרת ע"י אם המחמס - ופשוט :

(ד) וברמב"ם צ"ב ג' מה' מאכלות אסורות ה"י וי"א כתוב וז"ל וכן בילת עוף טהור שנמרק בבילת עוף טמא ואסור - אפרוח שנוגד מבילת עריפה מותר שאין מינו עמא ע"כ - והסג' הראב"ד ז"ל שם ע"ז דמה ראה לשנות הטעמים שפירשו בו חכמים כו' יעו"ש וכתב ע"ז במ"מ דאין זו השגה כלל שרבינו כתב זה להוילא אפרוח של בילת עוף טמא שיבש עליו עוף טהור שאסור וודאי ולוקין עליו ואין אומרים בו חימת גביל לבי משרה דכיון דמינו עמא הוא - אסור הוא כו' יעוין שם - הא לפנינו מפורש בדברי המ"מ שאין נפקותא בהחמס מידי :

ואומר עוד כי עכ"פ ירוס לבד השואל לומר כי נתעורר עכ"פ למה שהעורר הרמב"ם ז"ל להשמיע דין בזה בכדי שלא נאמר הסיפוך - הרי דמסתפק יפה בזה :

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִשׁ חֶלֶק א

להיות עמא אחרי דהרנגולתא הוא אמו המחמט עטורה וכו' מחמט כן דהרנגולתא יולא מן העטורה:

אבן באש שהצונן השואל בדברי החס' הג'ל וכו' לומר כג'ל הנה ה' פושט ספיקותיו דחולין אחר המחמט ודאי דלא עלה על דעתו דברי החס' הג'ל דכאשר לזה זכר בשאלתו דמיו אפרוח בילת הטמא או העטור לאפרוח בילת הערופה דאומר הגמ' בחמורה ח'מת קא גביל לבי מסרה כו' את זה החליע בשאלתו דע"כ אין ראוי לזון לאפרוח איסורא או היתירא מחמת הביילת - וא"כ הוא הכרח גמור בדברי החס' הג'ל דנזין להאפרוח היתירא מחמת יולא מן הטבור - ואם המחמט הביילת שילא מהעוף לא יזון האפרוח סיועא מן הביילת בדינא דכל היולא כו' - כיון דמעפרא קא גביל כמו שאין נידון אפרוח בילת הערופה בדינא הג'ל - ועל כרחק דכוונת החס' מחמת העוף המחמט יזון האפרוח בילת מן הטבור:

והנה לפי בהכרח יתפרש האפרוח בילת הערופה דהוא בחימתה הכשירה דחוקא - ולא בחימתה הערופה - ויהיוק זה הדוחק מחמת דברי הרב המגיד שפ' ג' מס' מ"א ה"י י"א דיבש להרמב"ם שכתב אפרוח שגולד מביילת ערופה מותר מפני שאין מינו עמא - דכתב ה"ה פירושו שזה הרמב"ם להוליא אפרוח של בילת עוף עמא שיסב עלי' עוף טבור שאסור כי ע"כ ה"ה דלא חולין באפרוח הטמא אחר מי שיסב על הביילת מפני שמינו עמא חלל לאפרוח בילת הערופה דמחמת דמינו טבור חולין שפיר אחר המחמט - וע"כ בחימתה הכשירה לכד מותרת האפרוח - וע"כ כתב הרמב"ם שלא נעשה באפרוח הטמא כאשר ישבה העטורה על הביילת שלא נזך אחר אם המחמט כמו דחולין באפרוח בילת הערופה - וכבר הארכתי בזה בלוח ה' ודחיתי שם לביאור דברי ה"ה הג'ל כי באפרוח בילת הערופה לא הוזהר דדוקא שיסבה הכשירה מותרת - וסחלעתי דלא שני לן שם בין ח'מתה הכשירה או ח'מתה הערופה - וע"כ דחיתי דברי ה"ה הג'ל - חמט עתה כאשר יראה מה שהוכחתי מן דברי החס' הג'ל - עתה יעיד דברי החס' וילודק לזה דברי ה"ה הג'ל - ויאומתו הדברים מפני המראות וע"פ שנים עדים יקום דבר ויקבל הדוחק מלד הכרח - ויעלה דהחס' והרמב"ם פליגי בספק שאלת השואל - דלקחוס' חולין אחר המחמט - ולהרמב"ם לא חולין אחר המחמט:

והנה החס' בנה (ד' ל' ע"ב) ד"ה תרנגולתא דאגמא - בריש דבריהם שם כתבו וז"ל הזכר אסור לפי שאין לו סימני טהרה ולא שרי מעטס כל היולא מן הטבור טבור שהרי האם לא ילדה האפרוח - חלל ביילת הטמא והאפרוח מעפרא קא גביל וגאסר ממילא ע"י סימני טומאה כו' יעו"ש בחוס' (ולקמן ח"ה אביא דברי החס' שם) - הרי דסותרים בזה לדבריהם בחולין הג'ל - ושפיר כתבו דלא שייך בזה דינא דכל היולא מן כו' אחרי דמעפרא גביל - והטומאה והטהרה כשגולד בא ע"י סימנים - ובאש דהחוס' בחולין הג'ל דכתבו דשייך בזה דינא דכל היולא הוא מחמת המחמט הביילת - בזה הוא דפליגי החס' דחולין ע"ש בריש דבריהם בנה שם - דהזכר אסור והנקבה מותרת - ומבואר מרש"י נדה שם ד"ה תרנגולתא דאגמא דכתב וז"ל נקבה דאגמא וכו' יעו"ש - מוכח דמפרש באמת כמו שכתבו החס' בריש דבריהם בנה שם - דהזכר אסור והנקבה מותרת - וע"כ דאביר דלא שייך בזה דינא דכל היולא מן הטבור כו' מחמת דמעפרא קא גביל - וח"ה לפי הג'ל דעת דב"י והחוס' בריש דבריהם בנה שם וכן דעת הרמב"ם לפי מה שפירשו ה"ה ולפי מאי דקיימין עתה דהקור' הוא באש דתלוי בהמחמט הביילת ואם לא - הנה כל בני רבותינו הג'ל סוברים דלא תלוי בהמחמט אכל דעת החס' בחולין (ואשר הוא כמסקנת החס' בנה - ובאשר אביר להלן זה) דשפיר שייך בזה דינא דכל היולא מן כו' וגפי מאי דקיימין עתה מוכח דהוא מלד האם המחמט הביילת - ותליא

ההפכות כלל - דהרמב"ם לא בא לפרש רק להשמיטנו הלכה - ואומר להטעם מפני שאין מינו עמא כדדי ללמדנו זה דלא חולין אחר המחמט לטור - וידוע דהרמב"ם הוא פסוק ולא פרשן ולבאר ההלכות לכד בא בספרו יד החזקה - אבל לפי מה שביאירתי דלא מדבר כלל הרמב"ם מענין המחמט וביאור לכד בא הרמב"ם בזה כדדי להבדיל בין אפרוח הערופה לאפרוח הטמא אם דחיתי ככה לבאר טעמא דמילתא ה' לו לבאר בשלימות ולתפוס מקורס להעיקר טעמא דאפרוח הערופה דמותר מפני שגביל מעפרא המזכר זה בגמרא - ואחר יוסף הביאור החילוק בינו להטמא:

אמנם מה שהאריך הרמב"ם להבדיל בין אפרוח הערופה לאפרוח הטמא - כי נמשך אחרי מה שכתב שם מקודם בהלכה הקודמת ואחר מאי דסליק מיני' דכתב וז"ל ובין בילת עוף טבור שניטרף כבילת עוף עמא ואסור הרי דדימה בילת הערופה לבילת הטמא (והוא כמו שפירשו סחוספת בחולין (ד' ס"ד ע"א) ד"ה באש ריקמה דבילת הערופה דהטורה דללמד מבילת הטמא יעויין שם וח"ה להלן נאריך בדברי החס' הג'ל) ועל כן כתב ח"ה דאפרוח הערופה מותרת ואינה דומה לאפרוח הטמא מפני שאין מינו עמא - כלומר בילת ערופה שפיר ילפינן מביילת הטמא - אבל אפרוח הערופה לא ילפינן מאפרוח הטמא - מפני דהטמאים עימא הכתוב בהדיא לאלו המינים - וטמאים המה כמו שהמה נולדים ולא נוכל ללמוד מיני' לאפרוח הערופה מפני שאין מינו עמא - והוא ברור לפענ"ד הכוונה בדברי הרמב"ם ז"ל - ואפשר דגם הרב המגיד שתפס הליזר דיבשה הטבור על בילת הטמא לא כתב זה רק דרך שיטתא ואבזר לרבותא יותר - אבל עיקר כוונתו דהרמב"ם כיון להבדיל אפרוח הטמא - ומה שכתב ביבשה הטבור על הטמא הוא עוד לרבותא יותר ומעטמו כתב כן הרב המגיד דרך שיטתא כי מהרמב"ם לא נוכל ללמוד זה כי לא דיבר מלד מחמט כלל - ויהיה ח"ה פיה' בכוונת הרב המגיד - דעת הרמב"ם וודאי הוא לפענ"ד כמו שביאירתי:

(ו) **והנה** זה השואל לא ראה כלל לדברי הרמב"ם ולא לדברי הרב המגיד - וע"כ אחרתי ואולי מה שנתעורר לזה הספק ואיך עלה על דעתו לזון היתר או איסור מחמת המחמט ולדמות ליוולא מן הטמא או יולא מן הטבור - ואחרתי דיתכן דלעני' סתימת הלשון דחוס' חולין ד"ה תרנגולתא דאגמא חסידי אשר ז"ל - אין לפרש דהנקבה מותרת והזכר אסור - דכל היולא מן הטבור טבור - חלל שני מינים הם הנקראים ק' - ובין בזה ובין בזה הזכר והנקבה שווים ע"כ למד השואל הג'ל הכוונה בדברי החוספת הג'ל דאין יחי' הזכר אסור והנקבה מותרת - אחרי דילא ע"י ח'מוס הנקבה היא אמו שיסבה על הביילת וחמט - וע"כ לרץ להיות גם הוא טבור - ולכאורה ע"כ לרץ לפרש כן בדברי החס' - דאל"כ מאיזה לך דן החס' בזה בדינא דיוולא מן הטבור טבור אם מלד הביילת שילא מן העוף - וממנה ילא האפרוח הרי כבר אומר הגמ' בחמורה לענין אפרוח ערופה דמעפרא קא גביל דח'מת גביל לבי מסרה ואין נידון אפרוח הערופה בדינא דהיולא מן הטמא עמא - ועל כן כמו כן לא יזון האפרוח לטור מחמת שגולד מהביילת שילא מעטורה באש שהאפרוח היולא הוא מין עמא - כמו דרנה הגמ' לומר בתרנגולתא דאגמא - דהזכר אסור וע"כ שהוא מין עמא - ומה שכן שהביילת טבורה אחרי דבין הטמא ובין הטבור ח'מת קא גביל לבי מסרה וכו' מסרה הוא עפרא בעלמא וע"כ אפרוח הערופה מותר מפני שאין מינו עמא - אבל אפרוח שמינו עמא ראוי להיות עמא אף ביילת מטבור - חלל ע"כ דמחמת המחמט דניס החס' לתרנגולתא דאגמא דאין ראוי

אחד הוא דא"כ הי' גם הזכר עהור אף אם יש לו סימני עומאה . מחמת כל היותא מן הטעור עהור ותפסו בכתן זה לדחי' כדעתם האמיתי ותפסו דרך קלרה . ואף שבגדה כתבו דחיות אחרות כי שמה האריות . וע"כ בחולין קלרו כן נראה לפענ"ד . ומבורר הוא לפענ"ד בכוונת דברי החוס' להודיע בסידורם . ועיין בהחם סופר להגאון מו"ה משה סופר בהשגה ע"כ . דלמד מדברי החוס' דגדה הנ"ל . דהרנגולת שהעילה ביצים וילאה ממנה אפרוח דאין לו סי' טברה דברי היא אסורה . ולא דמיא לילא מן הטעור עהור דלא יולא מההרנגולת הוא אלא מעפרא קא גביל (יעיין בדבריו שם) ומסתמא שלא זכר כלל לדברי החוס' דחולין (ס"ב ע"ב) הנ"ל דכתבו מפורש שהיפוך ובפרט דלפי העיון הישר מבורר מן דבריהם בחולין הנ"ל דבגדה לא כתבו רק דרך יסוד לפירושם בהא ולבסוף נאדו מזה . ובחולין כתבו כמסקנתם ודעתם האמיתי והוא העיקרי בדעת החוס' . ובגאון בעל החם סופר לא זכר כלל לדבריהם בחולין ולדעתם . ולא הביא רק ראשית דבריהם בגדה . וכאשר מדבריהם בגדה לחודא שפיר היינו מפרשים דלא נאדו בכוף דבריהם מזה . וכן חפש בעל החם סופר זללה"ה (ואי"ה בסוף השבועי הדבר בזה קצת) ובאם שילוייר זה הליור דמביא הטעור יולא אפרוח בסימני עומאה . הרי חיובא נפקותא גם לדינא בין ריש דבריהם בגדה דכתבו דלא שייך בזה דינא דכל היותא מן הטעור עהור ובין דבריהם בחולין אשר כמסקנתא דידהו בגדה דשפיר שייך דינא דכל היותא מן הטעור עהור הרי הוא נפקותא לענין אפרוח מביא טהורה שילאה בסימני עומאה . אם עמאה מלד הסימנים ואם טהורה הוא מלד יולאה מן הטעור . וא"כ יש לומר דע"כ תפסו בחולין דחי' הלאו אם כי בגדה דחו מהוכחות אחרות . ורק שבאמת לא יחא לכו כמ"ש בגדה בריש דבריהם . רק דשפיר שייך בזה דינא דכל היותא מן הטעור עהור ועל כן בחולין כאשר תפסו דרך קלרה כמסקנתיהו כתבו לדחי' זה דכל היותא מן הטעור עהור כי נפקותא בזה גם לדינא הנ"ל :

ומעתה נתבאר נא דעת ישראל בדברי החוס' דגדה ובדברי החוס' דחולין . אשר עכ"פ בריש דבריהם בגדה ראו לומר דאין שייך בזה דינא דכל היותא מן הטעור עהור . ובחולין כתבו שהחלט דשייך בזה כל היותא מן כו' הרי עכ"פ דחי' להחוס' שני אדדים בזה במאי נפל החקירה להסודפת ומאידא לך נדון בזה בדינא דכל היותא כו' ומאידא לך נאמר דלא ידון בזה דינא דכל היותא מן הטעור עהור ונחיו ממה שהאריכו בהסברתם בריש דבריהם בגדה כאשר חתרו אחר השוב להעמיד פירושם בהא דמין אחד הוא ואין יתיר הזכר מחמת יולא מן הטעור מן הסברתם וטעמם שהלעו שם בדבריהם וזן מזה ממילא דחו שרולים שם לדחש או ולבסוף נאדו מזה וכן דעתם בחולין בהדיא כי סוברים היפוך מסברתיהם שהלעו בריש דבריהם בגדה הנ"ל וא"כ מצויר דוויכות שני האדדים תלוי במה שהלעו סברתיהם בריש דבריהם להסביר מלד מה לא יחי' תלוי בדינא דכל היותא כו' . בזה הוא הויכות והחקירה להחוס' ומה הוא זה סברתם שהאריכו בהמתקתם בריש דבריהם בגדה דאחר שהאם לא ילדא האפרוח אלא ביצים הטילה והאפרוח מעפרא קא גביל . הנס כל ההסבר הזה הוא לאשפוקי שלא יעלה היסוד להטוף מחמת הביצה שיילאה מעוף הטעור . אבל לזה שלא יעלה היסוד להטוף מחמת שיילאה ע"י חימום הטעור לא נזכר בחוס' . דאלי"כ הים להחוס' להאריך בזה הפרט ולכתוב שהחימום אינו מעלה היסוד ומחמת זה אינה נקראת שיילא מן הטעור . דאם שים שנים לומר שהחימום מעלה היסוד . הנס לא אהני החוס' מירי במה שכתבו דגביל מעפרא . אלא ע"כ דוח הוי' להם לדבר פשוט באופן שאין עולה זה על לב כלל . דהחימום יעלה

וחי' בהמחמם . והנס עתה כאשר יראה השאלה את כל המראה הלא יאמר נא חדאי נפשאי . חדאי נפשאי . כי גחעוררתי בספק נכון ועולם תלוי בשיעוט ומחלוקת הראשונים . והעעוררתי בדבר גדול מעין שכתבו בזה אותו תלמיד שחי' מעבר השרן בק"ן טעמים וכאשר פת"ר בפלפולו שפט שסערך שיילא מהביצים ע"י חימום הטעור יטעור מחיסורו ומעומאתו . באם תלוי בהמחמם הביצה . וא"כ לדעת החוס' דחולין הנ"ל דשייך דינא דכל היותא מן הטעור . ולפי הנ"ל הוא מלד האם המחממת טעור העמא . לפ"ז ולפי הנ"ל יטעור גם השרן כנ"ל ומחי גבורתא כ"כ דהתלמיד ותיק הנ"ל :

אכן לפענ"ד ישחקע הדבר ולא יעלה על לב כלל לתלות בהמחמם . וגם הרמב"ם לא חש כלל לאשפוקי שלא נאמר כן דתלוי בהמחמם רק ביאורו הוא כמ"ש לשיל בלות [ה] ושיאסור יונה ויותר עורב לא עלה מעולם על שום דעת מסברה ישרה וע"כ תפסו בי' בנימין אס' למשל פשוט . לאחר העיון הישר יבורר דגם לא עלה כלל על דעת החוס' להספק בזה . ולא כווננו כלל בחולין (ס"ב ע"ב) ד"ס הרנגולתא . דידון בדינא דכל היותא מן הטעור עהור מלד חימום הטוף טעור להביא והבידור ע"ז יבורר כאשר נעין בדבריהם בגדה ובחולין . ונעתיק לדבריהם בגדה שם וז"ל . הרנגולתא דאגמא הזכר אסור לפי שאין לו סימני טברה ולא שרי מעמם כל היותא מן הטעור עהור שהרי האם לא ילדא האפרוח אלא ביצים הטילה . והאפרוח מעפרא קא גביל וגאסר ממילא ע"י סימני עומאה כו' ומיהו נראה עיקר ששני מינים הן כו' ועוד כיון דלא הוי מטופת עמאין הכחושין דבהסברא בכל מין יש זכר וגקבה מבוס סימני עומאה אין לאסור עד שיכא בו כל ד' סימנים דמנשר ילפינן ע"כ יעיוון שם ומצויר דדברי החוס' דחולין המה כמסקנא דחוס' . דגדה שכתבו ומיהו נראה עיקר ששני מינים הם . ולולא דברי החוס' דחולין הנ"ל היינו מפרשים דאף דנאדו החוס' כמסקנא דדבריהם בגדה הנ"ל ופרשו דשני מינים הם הוא רק מחמת דכתבו שאין נראה שמין אחד חלוק כו' וגם מחמת שכתבו אה"כ ועוד כיון כו' . אבל בכל זה לא נאדו מסברתם הראשונה דאין שייך אפרוח הנוצר וביצה לדינא דכל היותא מן כו' אחרי דהאם לא ילדא האפרוח והאפרוח מעפרא קא גביל וגאסר ממילא ע"י סימני עומאה . כי למה לנו לומר דנאדו החוס' בכוף דבריהם מזה . כי לא מלינו חזרה מפורשת בדבריהם שם מזה רק נאדו מהפירוש שהזכר יחי' אסור והקקבה מותרת מהטעמים שכתבו . אכן כאשר מצויר דהחוס' בחולין כתבו בקולא כמסקנא דידהו בדבריהם בגדה דשני מינים הם . ועכ"ז כתבו להא דכל היותא מן הטעור עהור דשייך אף באפרוח הנוצר מהביצה . היפוך מריש דבריהם בגדה הנ"ל מוכה מזה דמה שכתבו החוס' בריש דבריהם בגדה דלא שריא מחמת כל היותא מן הטעור עהור . הוא רק בדרך יסוד לבד ליישב לפי מאי דלמדו דהזכר אסור והקקבה מותרת . ולא דקך סברתיהו וגראה להם קך . כי אם לפי זה הפירוש דקיימו קעת בראשית דבריהם מלאו מקום לבאר ולומר קך כי מוכרח לומר כן לפ"ז . אבל לפי שהעלו מחמת ההוכחות שהוכיחו לדחות הפירוש ההוא והעלו דע"כ לריך לומר דשני מינים הם מעתה לא לריך חו למה שכתבו מקודם דלא שריא מחמת כל היותא מן כו' אלא שפיר נובל לומר דשייך בזה שפיר דינא דכל היותא מן הטעור עהור . ואף שבדבריהם בגדה לא נאדו מחמת הוכחות אחרות כאשר האריכו בדבריהם שם . ועכ"ז בחולין (ס"ב ב') נקטו דרך קלרה כפי מה שהוא דעתם באמת . כמסקנתא דידהו בגדה . דשני מינים הם . וכי שייך שפיר דינא דכל היותא מן הטעור עהור או באפרוח הנוצר מביא טהורה . כי כן דעתם באמת הוא קך . וע"כ כתבו בחולין בקולא דהפירוש הוא דשני מינים הם וכי אין לפרש דמין

שׁוֹת עֲמוּדֵי אֵשׁ חֶלֶק א

יעלה היתר רק מלד הבינה בינאם מן הטבור ומחציה ינאם האפרוח הזה. בזה נפל החקירה להחוספ' ובאשר צריש דבריהם בנדה ראו לייבב השמועה ביארו בהשכרתם הסברה לטבור שלא יוקשה זה וכתבו בפרוט הדוחות לזה לצד ולא בפרוט הדוחות לשלא יתלה בהמחמם. וא"כ נהבאר מדבריהם דבחולין (ס"ב ע"ב) ד"ה תרגולתא דאגמא. דכחצו דשייך שפיר דינא דכל הינא מן הטבור טבור. באפרוח בינא הטמא ולא מלד המחמם. רק שנוצרה מהבינה בינאם מעוף הטבור. ודמיה האפרוח כאילו ינאם היה מעוף הטבור ולא סבירא לכו באמת הק' סברה שכתבו בריש דבריהם בנדה הנ"ל שהם לא ילדו האפרוח רק בינאם העילה והאפרוח מעפרא קא גביל כי זה לא כתבו רק בדרך יסוד ובהוי אמינא דידכו שם לצד ובמסקנא לא קיימי הכי. וממה נארו מסברהם שבה"ל לא נוכל לומר דחזרו מהך סברה דמעפרא קא גביל ובסבירא דאיסורא דבינא מהפסטה שפיר להעוף. ונחית להעוף איסורא דבינא לצד (ולאמבואר בדעת הרמב"ם פרק ג' מהמ"א הלכה ו"א) איסורא דבינא אינא ולא מלקות) ולפ"י היינו מפרשים מה שכתבו החוס' בחולין שם דהינא מהטבור טבור על הבינא קאי. אבל זה הוא נמנע לפרש כן בדברי החוס' אחרי שהוא גמ' מפורשת בהמורה לענין אפרוח בינא העריפה הק' סברה דמעפרא קא גביל. ולא יבא לא איסורא וכן לא יבא היחידא להאפרוח מחמת הטומאה או הטהרה שם' על הבינא כי אחרי שנעשית עפר חמיר פוסקת עומאם מהבינא ופסק לעולם איסורא דידם. וע"כ אין לדון בהאפרוח דינא שם' להבינא מקודם ועל כרחך דכוונת החוס' בחולין הנ"ל שהאפרוח נקרא ינא מן הטבור ואין נאסר בסימני עומאם כי נדמה הוא כאילו ינאם האפרוח מעוף ולא סבירא לכו באמת הסברה שכתבו בנדה שהם לא ילדו האפרוח רק בינאם העילה. אבל סבירא דשפיר נידון האפרוח ינאם מאמו. כי הק' דנעשית הבינא עפר טרם הגיבול עכ"ל אורת ודכוונת האם נבאר בהבינא הק' אח"כ כל מין מוליד מינו וע"כ נקרא אפרוח ינא מהעוף שהוליד הבינא. ולא פסק ע"י מה שנעשית עפר רק איסורא לצד נפסק כשנעשית עפר ואינא ראוי לאכילה. אבל לענין שיהי' נקרא ינא מן עוף נולד הבינא לא. אחרי בענין היתרה וינאם האפרוח לאחר חייתו נמשך מהעוף המוליד. ובאשר צריש דשפא מארעא וצריש דשחוטא אחרי שנעשית עפר נבאר עפר ואינו נולד אפרוח. וגם מכל מין אחר הגיבול ינא מינו. ע"כ שפיר נקרא ינא מהטבור כן סבירא החוס' באמת. דלא כמ"ש בריש דבריהם בנדה. ואף דאמר חוקי' (חולין ס"ז ע"ב) ובי בת יש לה ליענא. תואר בת לא יבא עלי' אחרי שלא ינא אפרוח ממיעיה. אבל שפיר מקרי האפרוח ינא מן העוף אם הבינא. כי ינאם לעולם בחיותה ודמותה ותכונתה נמשך מעוף מוליד הבינא.

ואם דאף גם עתה נריך ביאור ויסוד למה שכתבו החוס' בחולין (ס"ב ע"ב) ד"ה תרגולתא דשייך באפרוח דינא דכל הינא מן הטבור טבור. ה"כ למה אומר. הנמרה בהמורה שם דאפרוח בינא העריפה מותרת מחמת דמעפרא קא גביל. עכ"ל יאסר מחמת דינא דכל האסור אסור. כמו דדנו החוס' לטור מחמת כל הינא מן הטבור. כמו כן נידון להיפוך לאסור מחמת כל הינא מן האסור. ואין לומר דרק ינא מן הטמא או ינא מן הטבור אמרו ובאשר כן הקראי דדריש בנכורות (ד' וח"י) הכל הוא מקראי דעמאם וסימניהם יש לך מעלה גרה כו'. וגמל גמל כו' יעויין שם. אמנם זה אינו ואין חילוק בין עמא לאסור לענין זה. ונלמד אסור מעמא ויש לזה כמה ראיות. חלב עריפה דאסור מבוחר הוא בחולין (קט"ו) במשנה דבשרה סינקה מן העריפה ומנין איסורא דחלב עריפה כי חלב לא נוכל

לאסור מחמת קרא דעמאם לחסור לרין. כדאומר בצבורות (ד' ו"א ע"ב) דחלב טבור נמי חידוש הוא דהוא ינא מן החי וסבירא וע"כ נריך קרא מיוחד לאסור חלב הטמא וא"כ מנין לאסור חלב עריפה חלב ע"כ דאין לחלק עריפה מטמא ובאשר נאסר חלב עמא מקרא נלמד מינ' גם חלב עריפה. וז"ל הרמב"ם פ"ג מהמ"א ה' יו"ד וז"ל בזהם שערפה חלבא אסור כחלב בזהם עמאם. דינא חלב העריפה לחלב הטמא. כי כחלב עמא נאסר הקרא. וחלב עריפה דומה לה ופסוק. ולענין בינא כתב ג"כ הרמב"ם בפ"ג מה' מ"א הלכה יו"ד וז"ל וכן בינא עוף טבור בערף כבינא עוף עמא ואסור. הן הן דברי החוס' בחולין (ס"ד ח') ד"ה שאל ריקמה דבינא העריפה נלמד מבינא הטמא דכתבו בה קרא דבת הינאם לאסור סבירא. וכן הטור והב"ב בריש ה' פ"א כתבו דאף מי רגלים של עריפה אסור. וע"כ דלמדו ממי רגלים של חמור וכדאיכא דאמרי בצבורות (דף זיין ע"ב). כדאומר רב בבה שם הניחוח כו' והני נמי מעמא קאחו. וכדפירש' שם שכתב הטמא היו ואע"כ דלחו מגופים מימין אסורי. וא"כ לפ"י הק' דגמלים ודאסורים דלחו עידי אסורי ומינו' למדו הטור והב"ב למי רגלים דעריפה דג"כ אסור. (ובדמב"ם ריש פרק ג' מהלמ"א כל מאכל הינא ממין המינים האסורים כו' יעויין שם. ולא נקט עמאם רק האסורים) הרי מבוחר דאין חילוק בין עריפה לעמא. ואף דהקראי בטמא נאסרו ולפינן מינ' לעריפה. וא"כ קשה מהא דאפרוח בינא עריפה דמותרת מחמת דמעפרא קא גביל ולא נאסר האפרוח מחמת ינא מן הטמא כלומר ינא מן האסור. וא"כ ע"כ דמחמת דגביל מעפרא נפסק גם דינא דיונא מן האסור. ואף ככתבו החוס' בחולין (ס"ב ע"ב) ד"ה תרגולתא דנידון האפרוח תרגולתא דאגמא הנולד בסימני עומאם. לסיח טבור מחמת דינא דיונא מן הטבור טבור. ובאשר ביארתו דלא מלד עוף המחמם דן החוס' (וישחקק הדבר). רק מלד ינאם האפרוח לעולם וינאם דמותרת נמשך מאם הבינא. אשר ע"כ מביש דשפא מארעא אחר שנעשית עפר לא ינא אפרוח וכל מין נולד ממינו. ע"כ נחשב בינאם מעוף אם הבינא. וא"כ למה לא יודן אפרוח בדינא דכל הינא מן הטמא.

ורבאורה יש לומר סברה קטנה לחלק בין אפרוח בינא העריפה לאפרוח בינא הטמא. יען כי כל עוף המוליד בינאם. האפרוח הנולדים כמינו בדומה לו וע"כ בינאם ממנו. ואף דהתרגולתא דאגמא בסימני עמאם. עכ"ל הרי הוא בותר שולד חמיר ובר בסימניו אלו. וע"כ נקרא בהבדל ינא מן הטבור. אבל ענין העריפות והבשירות אין מתהווה בהמורה. ומכאן ינא עריפה ומבינא העריפה ינא כשירה. וע"כ אין נידון בינא מן הטמא עמא. אבל אין להסברה הו מקום בשכל יסוד והדומה היא. כי מה צדק שהבשרות והעריפות אין נמשך מהאם כיון דזה הינא הנידון אחר מה בינא ממנו אין נידון מחמת סימניו ואדרבא הק' שולד בנדה מבונה ממה בינא ממנו מעמא ינא טבור. הו מטבור ינא עמא נידון בדינא דמה בינא ממנו. ואף אם הינא אינו ממין הטמא כלל. כמו החלב ומי רגלים וכדומה. נידון ג"כ בדינא דכל הינא. ולא יחולק ע"כ הינא מן העריפה לינא מן הטמא. הק' שכל עמא מוליד חמיר כדמורה ותכונה. אכן ענין כל הינא הוא ענין אחר ואין להאריך בזה כלל. וע"כ דברי החוס' נריך ביאור לחלק בין אפרוח הטמא והטבור. ובין אפרוח בינא העריפה. ולביאור דברי החוס' הללו מהראוי לעמוק בשיקד גדול בענין דכל הינא כו'. ואשר הביאור והאריכות בראוי בזה יבואר אח"כ כונת החוס' בבאן לנכון בזה"ל. ומקודם אעורר איזה קושיות בענין הזה. והוא:

לענין עובר וולד טריפה דחלוק מולד הולא מטמא והקושיא הוצא הולא על הנמ' עצמה ולבאורא הולא קושיא עצמה לענ"ד :
(יד) ב קשה בחוס' חולין (ד"ז) ד"ה שאם ריקמה * בע"כ
 כס בסוף דבריהם כתבו וז"ל ועוד היינו יכולים לומר דכל ביצים מותרות בין דמא' ובין דטורא מההיא טעמא דכפ' קמא דבכורות (דף ז' ב') דשרינן הני חלי דיתמורתא לפי שהיא זרע האיל שנקרש * וכן עור הבא כנגד פנים של חמור דמסתברא דהיינו טעמא דשרי משום דהתי מש"ל של חמור ונקרש מטעמו ונעשה עור ומותר ולא שייך לצרית הולד מידי ולכן מותר כיון דמתחילתו בא מחמת הש"ז דהוי כגבולא מותרת ושרי ולבסוף אעפ"י שנקרש ונעשה עור מ"מ מותר הוא כמו אפרוח צילת טריפה שהיא מותר דכי גביל פירשא בשלמא הוא * וכולו ביצי נמי מש"ל קאחו ושרי מהאי טעמא חוץ מביצת טמא שאם הכחוש להכי איטעריך קרא וביצת טריפה ילפינן מני' דפירשנו * ומיהו חין מחייב טעם זה גבי ביצים דכולהו מתחילתן מעורות בגידין והטובה כבשר ע"כ * וקשה לבאורא עובא הלא החילת דינו דמתני' בבכורות הוא גמל שילדס כמין פרה דטמא כו' מפני שכל היוצא מן הטמא טמא * והפרה הלא נעשית משכבת זרע ממם כמו הביצת ועיקר דינא דכל היוצא מן הטמא הוא בזה שגמל הולד כמין פרה * וגלמל מקרא דאך את זה לא תאכלו כו' כמבואר בבכורות (דף ו' ע"א) * ודחלי דיתמורתא דמותר * פירשו הטור והב"י והלבוש בס' פ"א דאף שגששית אח"כ אוכל כיון דמתחילה נחטוהו מש"ל מותר ובע"כ לריך קרא דבת היענה לאסור ביצת הטמא כיון דקאחי מש"ל * לפ"ז וודאי קשה עובא לבאורא * דמטמא שילדס כמין טורא קאחי ג"כ מש"ל והוא עיקר דינא דכל היוצא מן הטמא טמא :

(וליישב הנ"ל לריך לעמוד על צדדו הענין נקדים מה שיש מן העיון בהסוגיא בבכורות (דף ו') * והעמוד קאח מזה דפ"מ במשכבת זרע ס' פ"א ס"ק ח' ואסור דבריו גם לקמן א"ה וכו') :

(טו) איתא בבכורות (דף ו' א') ומה הן באכילה כו' מנה"מ דת"ר אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה יש לך שהוא מעלה גרה ומפריס פרסה ואי אחס אוכלו ואיזה זה טורא שגולד מן הטמא * או אינו אלא טמא שגולד מן הטורא ומאי ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה הכי קאמר כו' ת"ל גמל טמא הוא * הוא טמא ואין טמא שגולד מן הטורא טמא אלא עכור-ד"ש אומר גמל גמל שני פעמים אחד גמל שגולד מן הגמל ואחד גמל שגולד מן הפרס * ורבנן האי גמל גמל מאי עבדי לי' חד לאסור ענאו וחד לאסור חלבו * ור"ש לאסור חלבו מ"ל נפקא לי' מאת הגמל * ורבנן אחים לא דרשי כו' אמר לי' רב אחא בר' דרבא לרב אחי אלא מעתה טעמא דרבנן מגמל גמל ור"ש מאת הגמל הא לאו הכי הוי אחינא חלב דכחמה טמאה שרי מ"מ מהא דתניא הטמאים לאסור לירן ורובנן וקיפה שלהן איטעריך כו' הניחא כו' אלטעריך סד"א הוילי וליכא מידי דאחי מחי ושרייס רחמנא וסאי חלב כי אבר מן החי הוא ושרי וסלכך אפילו בכהמה טמאה ליטערי קמ"ל ע"כ * המבואר בסוגיא הוצא דיש שני מקראות מיוחדות חדא לאסור פרה שגולד מן הגמל מאך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה כו' יש לך שהוא מעלה גרה ומפריס פרסה ואי אחס אוכלו * ושנית לאסור חלב טמא לרבנן מגמל גמל ולר"ש מאת הגמל * ועל כרחק דחדא מתבררת לא אחיא * ומבואר עוד דאף בלא הא דליכא מידי דאחי מחי ושרייס רחמנא וכו' אף בלא זה לא הוי ילפינן מגמל שגולד כמין פרה לאסור חלב טמאה דרב אחא בר' דרבא לא הקשה רק דלמה לריך קרא דגמל גמל או את הגמל לר"ש דמ"ש מהא דתניא הטמאים לאסור לירן כו' * וע"ז משני הנמ' איטעריך כו' סד"א הוילי וליכא מידי דאחי מחי כו' * אבל הא לא הקשה ל"ל קרא דגמל גמל מ"ש מהא דגמל שילדס כמין פרה * אלא ע"כ דמגמל שילדס כמין פרה ליכא למילף * וכן ליכא למילף גמל

(יג) א זה הקוש' שהקשינו על דברי החוס' (ס"ב ב') הנ"ל דלמה יחולק אפרוח צילת טריפה מאפרוח צילת הטמא לענין דינא דכל היוצא כו' הנה כמו כן יש להקשות על הגמרא עצמה * כי למה יחולק ולד טריפה מולד טמא לענין דינא הנ"ל * ולמה לא יודן ולד טריפה דדינא דכל היוצא מן האסור וכאשר כבר הוכחתי בראיות ברורות שאין חילוק בין יוצא מן הטמא ליוצא מן האסור וידינוים כחד * ואע"פ דולד טריפה דכסירה לדידן הוא רק בנחשברה ואח"כ נטרפה וטרפות בחיות הלוי והעובר ראוי להיות והוא גוף בפ"ע יטוין כמו כן בחוס' חולין (ג"ה א') ד"ה והלכתא יטוין בסוף דבריהם שם * אכן אף דבכורות (ז' א') לענין מי רגלים של חמור אומר כיון דמנופה קא מימנן כו' וא"כ אינו נאסר רק מה שגמנן מגוף הטמא * אמנם הנה שם ע"כ באיכא דאמרי אומר שם והני נמי מטמא קאחו ופרש"י שם שבתוך הטמא היו ואע"ג דלא מנופה מימנן * ואף דסרמב"ס פ"ג מה' מ"ה דפסק שם דאף דבש לירעין וגזין מותר ונתן טעם לזה מפני שאינו מתחללה מגופו רק לקטו וכנסו מהפרחים ומחמת זה השמיט להא דמי רגלים של חמור * עכ"ל עכ"פ ראה הגמרא לומר כן דרך מה שבתוך הטמא הוא אסור וגם ר' יעקב דכרייתא שם דאסור דבש לירעין וגזין אסור דאסור אף כנסו מהפרחים כיון שבתוכן היו ורק דבש דבורים מותר ובא קרא מפורסם להחזיר ויטוין במ"מ שם דמביא דעת הרמב"ן בהלכותיו דהוא פוסק כר' יעקב ואסור לדבש לירעין וגזין וגם מי רגלים של חמור * ויס' אף שיס' עכ"פ ר' יעקב סובר בודאי דכל מה שבתוך הטמא הוא אסור מחמת כל היוצא כו' ובכל הסוגיא דחולין (דף ג"ח) לא נזכר כלל מזה לאסור הולד טריפה מחמת כל היוצא מן הטמא טמא * וכאשר שם מסיק דפליגי בציבירא ולבסוף נטרפה בעובר ירך אמו וזה לא אומר דכ"ע עובר לאו ירך אמו ופליגי בדר' יעקב וגם חס כחמור דכיון דיש להעובר חיות לענאו ועיבירא ולבסוף נטרפה הוא דומה לדג טמא שבלע דג טורא דטורא הדג שנבלע בכורות (ז' ע"ב) וע"כ דשאני ממני רגלים של חמור או דבש לירעין וגזין ודבורים דאף דכנסו מהפרחים עכ"ל מתפעלים בתוך הירעין ובתוך הדבורים ומי רגלים אף דמיה על ומיה נפיק עכ"ל מתפעל בתוך החמור * אבל הדג טורא שנבלע בתוך הטמא * כמנחה בקופסא טמאה לבד * ואף חס הקופסא של חסירה ושל עיר הנידחת דאין שייך בי' דינא דכל היוצא מן כו' * ואף דמתקרב הדג הטורא בתוך הדג טמא ונעשית זבל ועפרא * הוא רק פעולה המרקבת ומעשה לעפרא * ולא חסובה פעולה כן לריך לחלק ע"כ דג הבלוע דליכא מאן דפליג כהא דמותר * וע"כ נאמר דגם העובר דכיון שיש לו חיות בפ"ע דומה לדג הבלוע * חדא דהוא דחוק אחרי דעכ"פ העובר מתפעל בתוך האם יותר מהדבש בתוך הדבורים ואף דרש"י בתמורה (ל"א) ד"ה אפרוח כו' ולד כו' כתב ולד צמחי בהמה אינו ארוק בגופה אלא חלוי באויר ומענאו הוא נוזל וגדל והולך הלבך עיקר גידונו * אינו מאמו עכ"ל הלריך לענינו יעו"ש * עכ"ז וודאי דיותר מתפעל מהדבש בתוך הירעין או בתוך הדבורים או המי רגלים דאומר הגמרא מיה עיל מיה נפיק * וגם הלא בחולין (דף ג"ח) אי ראה לומר שם מקודם דפליגי ר"א ור' יוסטע בנטרפה ולבסוף עיבירא ופליגי צוה וזה גורס * וזה אינו מדבר כלל הגמ' דיאסר מחמת כל היוצא מן הטמא והי' ראוי להיות אסור אף אי זה וזה גורס מותר אלא ע"כ דבולד טריפה אין שייך דינא דכל היוצא מן הטמא טמא אף בנטרפה ולבסוף עיבירא * וכאשר כבר הוכחתי בראיות ברורות לענין היוצא מן הטמא טמא אין חילוק בין טמא לטריפה * וא"כ למה ולד טמאה נידון בכל היוצא מן כו' וולד טריפה אינו נידון * ונחבאר בזה כי לא על החוס' דחולין (ס"ב ע"ב) ד"ה חרנגולתא חלונות הקושיא שהשארתי לעיל מאפרוח צילת טריפה לאפרוח צילת הטמא כ"ל כי זה החילוק עצמו מבואר בגמ'

גמל שילדה כמין פרס מהא דאסור חלב עמא מחמת הקרא דמגמל גמל או לר"ש מאת הנמל רק לר"ך קרא מיוחד לכל אחד מהגל' לעצמו. ועל הא דלר"ך קרא לחלב עמא דאסור גמל או את הנמל ולא ידעין מאך את זה כו' דמרבין גמל שהוליד כמין פרס. ליכא למימר ע"ז דע"כ לר"ך קרא מיוחד בכדי שלא נלמד מקרא דגמל עמא הוא. דהוא עמא ואין חלבו עמא. רק אחר דידעין מקרא דגמל גמל גמל דאסור לומדים מקרא הגל' דהוא עמא ואין עמא הגולד מן הטורט עמא. ולר"ש אף דלא דריש כלל לקרא דגמל עמא הוא אכן נאמר דהוא רק אחרי דיש לו קרא דאת הנמל גמל לאסור חלב עמא וגם דריש מקרא דגמל גמל גמל לאסור הטורט שגולד מן הטורט. ליכא לדודי' חו מה למידרש מגמל עמא הוא. ולא דריש מיני' כלום חבל כאשר לא הי' קרא דאת הנמל לאסור חלבו היינו דרבין שפיר מגמל עמא הוא דהוא עמא ואין חלבו עמא. אבל א"כ מאי מקמי רב אחא בר' דרבא אלא מטעם טעמא דרבנן מגמל גמל ור"ש מאת הנמל הא לאו הכי היו אמרין חלב דבהמה עמא שריא מ"ש מהא דחניא הטמאים לאסור לר"ן ורועבן וקיפס שלכן ולפי הגל' לא קשה מידי דבלא עמא דרבנן ודר"ש היינו ילפינן מגמל עמא הוא להסיר החלב. אלא ע"כ דלרבנן דרשי מגמל עמא הוא דאך עמא הגולד מן הטורט עמא הוא דרשה טובה ברופן שאין סברא לרין בזה הדרשא לחלב עמא ור"ש לא דריש כלל לחלב עמא הוא. ולא סברא כלל לדירי' לדרבו להסיר חלב עמא וא"כ עולה מצוה דע"כ דסחלב עמא לא נוכל לידע מקרא דאך את זה כו' דילפינן מיני' לאסור טורט הגולד מהטמאים. וחלב עמא הוא ענין אחר. ופרס הגולד מגמל הוא ענין אחר ואין ללמוד זה מזה. והרי קא חזין דאין לר"ך קרא מיוחד לכל דבר ודבר ממש. כמו דאך דקראי הגל' נאמרו רק בטורט הגולד מן הטמא ובהלב. עכ"ז כל היולא מן הטמא או מן האסור אסור. דבבכורות (ו' ע"א וע"ב) מצוה דגם מי רגלים של חמור מיבעי הכס אי הוא בכלל הגל'. מחמת דמיא על מיא נפיק. ובדגש דבורים ג"כ דן הגמ' הכס בדיוא דכל היולא. ולר' יעקב ב"א ע"ז קרא מיוחד להסיר ודגש לירעין וגזין אסור. ושם (בדף ז' ע"ב) בכוגיא דג עמא שבלע דג טורט אומר הגמרא שם הא לא חזין דבלע אמרין אסוראי אשרין. הרי דאי עיבורו הוא אסור הוא. ואף שאינו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה אשר הקרא דאך את זה כל בבהמות טמאות וטורטות נאמר דיש לך מעלה גרה ומפריסי פרסה ואסור. ועכ"ז בכל היולא מן הטמא עמא הוא. וע"כ הקשו החס' בחולין (ס"ד א') ד"ה שאם ריקמה דלאכילה ולמלקות למה לי ריקמה הא קי"ל דכל היולא מן הטמא עמא. וכן הקשו שם על הקרא דאת היענה דבא לאסור ביאת הטמא. ל"ל הרי כל היולא מן הטמא עמא. ועיו"ש מה שהאריכו. וא"כ כמו אחס קושיא נשאל למה דלר"ך קרא בחלב עמא לאסור הרי הוא בכלל אחד דכל היולא מן הטמא עמא כמו גמל שהוליד כמין פרס. וכן יקשה בהיפוך למה קרא לגמל שהוליד כמין פרס. נדע מקרא דגמל גמל או את הנמל לר"ש דבא לאסור חלב עמא. נלמוד מיני' גם טמא שילדה כמין טורט דהוא יולא מן הטמא וטמא. ובמשנה בבכורות (ה' ע"ב) כליל לכולסו בחדא כללא בהמה טורט כו' וטמא שילדה כמין בהמה טורט אסור באכילה שהיולא מן הטמא עמא כו' ורב ששה שם (בדף ו' דיוק מיני' למי רגלים של חמור. ומצוה שם בהסוגיא דמתניתין כללם לכולם באחד. ובאחדים כולם המה. אכן זה אפשר רק באמת דאיכא קראי מיוחדים כגל' וכללם שפיר כאחד. אבל אם לא היה קרא לחלב עמא לא היינו ילפינן מטורט הגולד מטמא ואם לא היה קרא לטמא שילדה כמין טורט לא היינו ילפינן מחלב. רק למה זה נשתנו אלו דלריבי תרי קראי וזולתם כל מה שנמא איזא יולא מן הטמא או האסור נלמד הכל מיניו ויריך מדבר זה חלמוד :

(טו) ואומר עוד דמלבד מה שר"ך מקראות מיוחדות להגל' עוד זאת אבאר דלדעת הרמב"ם אינם שווים בדיניהן וחלוקים המה לענין מלקות דבפ' א' מהלכות מ"א הלכה ה' דכחש שם הדין דבהמה עמא שילדה כמין בהמה טורט הרי זה אסור באכילה שהגל' מן הטמא עמא לשיך דג עמא שנמא במעי דג טורט אסור. ודג טורט הנמא במעי דג עמא מותר לפי שאין גדולו חלל בלעו ע"כ. ומשמע דהטורט הגולד מהטמא דינו כמו הטמא עמא. וכמו שארי הדברים שנזכר שם בזהו הפקד דאסור באכילה. דגם לוקה על אכילתו ואסור ולוקה קאמר דרק סימני טמא וטורט נכד שניה שם בזהו הפקד. ומי המה המותרים ומי הם המינים האסורים והאסורים כולם המה תחת סוג אחד ולוקין עליהם. וע"כ הכס שם הרמב"ם: אכן בפ' ג' מה' מ"א אשר בפרק הכור מדבר בכל מאכל היולא מן הטמא והאסור. כאשר בריש הפרק כתב וז"ל כל מאכל היולא ממין מן המינים האסורים שלוקין על אכילתו הרי אותו המאכל אסור באכילה מה"ח כגון חלב בהמה וחיה הטמאים וביצי עוף ודג הטמאים שנאמר ואת נת היענה זו ביאתה וכו' לכל האסור כיענה ולכל הדברים הדומין לביאת ע"כ. וכלל בזה ביצי דגים טמאים אשר זכר הרמב"ם מקודם וגם ביאת השרץ. כי גם כן אסור כיענה ודומה לביאת. ואף הדומה לחלב ג"כ נכלל בדינא הסוד וע"כ ח"כ ב"ב' ב' כתב דינא דחלב אדם דמותר וכו' ג' כתב דינא דדגש דבורין וירעין וגזין דמותר מפני שאינו מהמטות מגופן אלא כונסין אותו מן העשבים בחור פיהם ומקיאין אותו בבורת כו' ע"כ. וביאר הטעם דמותרין ואין דומין לחלב עמא. ולהרמב"ם גם מי רגלים דחמור מותר וכדביאר ה"ה שם הל' ג' וכו' ע"כ. לדירי' דמותר דגש לירעין וגזין ומי רגלים דחמור. ליכא חו דבר הדומה לחלב דיאסור בחלב וע"כ לא כתב ב"ב' א' רק להאסור כיענה והדומה לביאת ולא זכר הדומה לחלב עמא. כי לא נמא לדירי' אכן הגמ' כאשר מיבעי במי רגלים דחמור. ור' יעקב דאסור דגש לירעין וגזין הוא מחמת שדומה לחלב כן נלפע"ד ושם ב"ב' וז"ל כתב אע"פ שחלב בהמה עמא וביצי עוף עמא אסורין מה"ח אין לוקין עליהם שנאמר מבשרם לא תאכלו על השדר הוא לוקה ואינו לוקה על הביאת ועל החלב כו' ע"כ והכונס דה"ה בכל מאכל היולא מן הטמא או האסור אשר גידון דין החלב (כלומר לבעי דגמ' במי רגלים דחמור ולר' יעקב בדגש לירעין וגזין). או דין ביצי הטמא כביצי דגים עמאים או ביצי השרץ אסורין ואין לוקה בהן מה"ח. וזכר דכ' הרמב"ם ח"כ ב"ב' ז' יראה לי שהאוכל ביצי דגים עמאים הנמאים במעיהם כאוכל קרבי דגים עמאים ולוקה מה"ח וכן ביצי העוף הטמא התלויות באוכל כו' ע"כ. הרי דרק בביצי דגים עמאים הנמאים במעיהם לוקה בהן. אבל אשר ילאו ממעיהם אסור ואין לוקה בהן. וב"ב' ח' כתב ביאת עוף עמא שהתחיל האפרוח להתרקם בה ואכלו לוקה משום אוכל שרץ העוף אבל ביאת העוף טורט שהתחיל האפרוח להתרקם בה ואכלה מכן אותו מכת מרדות ע"כ. נקט ביאת עוף עמא דלוקה בשמירתם וכלל בזה ביאת השרץ המתרקם דלוקה עלי' משום השרץ האורן על הארץ. ועיקר דין הזה הוא בגמ' גבי ביצי השרץ. ומיניו למד הרמב"ם לביאת עוף הטמא. כמבואר בה"ס שם ומחמת דאיסורא בכולו נלמוד מביאת עוף הטמא. נקט לזה בכל הפרטים. כי ממשו נלמוד הכל כאשר כתב בריש הפרק: וזה שיטת הרמב"ם דכל מאכל היולא מן האסור אסור ואין לוקה. חלב וביצי עוף עמא וביצי דגים עמאים. וכן ביצי השרץ בכל הביצים אין לוקה עד שיתרקמו. ואיסורא אית בהן ועיוין בהגה"ה שהארכתי בפרטי דברי הרמב"ם וביאורן וביאורתי גם דעת החוספות בזה. וזה שעל מהגל' השרץ לענינו דלדעת הרמב"ם חלוק הטמא שילדה כמין טורט מאלל היולא מן האסור דטמא שילדה כמין אסור ולוקה בו. אבל מאכל היולא מן האסור אסור לבד ואין לוקה עליהם ואף

ואף דכללס מתני' דבכורות כחדא ותלם זה בזה - דלומר
בהמה עמאש שילדס כמין בהמה טהורס חסור בחילה שהיוצא
מן הטמא טמא - וזה שסיים שהיוצא מן הטמא טמא כלל
לכל מאכל היוצא מן הטמא והחסור - כמבואר בהסוגיא
דבכורות (דף ז' ע"א וע"ב) - עכ"ל מהם חסור ואין לוקס זהו
וצרישא בהמה עמאש שילדס כמין בהמה טהורס חסור ולוקס
ומאי דתלס מתניתין זה בזה לאו דחדא ניבכו כי חלוקין המס
בדיגייהו - וגלמדיס ממקראות מיוחדות כאשר ביארתי לעיל
בעוס"י ברות (שו) - רק דלסימנא בעלמא נקט כן במתניתין
דבכור' וכדמשני בעין זה בגמ' שם (ו' ע"א) ל"ל למחי' שהיוצא
סימנא בעלמא הוא דלא תיחלף לך כו' ואף לפני הכ"ל ה' להגמ'
להקשות ביותר - כי איך תלס זה בזה אמרי שאינם דומין ז"ל
להרמב"ם דקילרס הגמ' ולא חש להאריך :

(יח) **וידנה** בפר"מ סי' פ"א במשכנות זהב סי"ק ח' כתב
דמקרא דאך את זה סי' לא ילפינן אלא דבר
בעין גופה כמו פרה הנוול מהגמל אבל לא ליר וחלב - ומש"ה
כתב הטמאים לאסור לירן ורועבן וגמל לאסור חלב יעויין
בדבריו . ויסתייע לזה קצת מלישנא דהרמב"ם ריש פסק ג'
מס' מ"א דכתב כל מאכל היוצא ממין מין האסורים כו'
קרי להו מאכל היוצא . וזה הסוג מאכל לבד היוצא הוא סוג
לעצמו ולגמל מקרא אחרת ונידון בדינא אחרת דלא לקי .
אבל המוזכר בפ' ח' סי"ה . הוא בריח ומין דומה לבעין ממה
שיוצא ממנה . ואינה נקראת מאכל היוצא רק ברי' יולדת וע"כ
זהו סוג לעצמו . גמל מקרא אחרת ולקי בה . ובפרט לפי מה
שביארתי בהגה"ה אות (ה') דאין למדין רק בדומה לבד בישי
מבישי והכנוס בגוף או המתמנה מגוף . מחלב . וא"כ לפ"ז
וודאי דברי' המוליד ברי' אין בדומה לא לחלב ולא לביצים .
ורק לפמ"ש בהגה"ה אות (ו') דאחרי דכתב קרא מיוחד שפיר
גמל תו חלב מצליס דאין לוקה . וא"כ לכאורה כמו כן גמל
גמל מהוליד כמין פרה מצליס דאינו לוקה . וע"ל דשאלתי בזה
דהוא ברי' לעצמה בעין גופה . וע"כ אין גמל כלל מצליס .
וגם הלא צבצים כשריקמה ג"כ לקי . והן אחת דהתם ריקמה
אח"כ שגבל מעפרא ופנים חדשות באו לכאן אכן הפרס נולד

7"5

(ג) הנה בזה' חולין (ס"ד ע"ה) ד"ה שאם ריקמה מבוחר דכל שאינו לוקח עליה מותר באכילה וכל שאסור באכילה כו' לקי עליו' דהוא רבא שם אמר שאם ריקמה ואכלה לוקח עלי' משום שרץ כו' והקשו החס' וז"ל ואת' לאכילה ולמלקות לא"ל ריקמה הא קיי"ל כל היוצא כו' ולבאורה אכילה מחו דבר לה ורבה לענין מלקות קאמר ואין לסרס דהתוס' הכל לענין מלקות לבד קאמרי ובוודאי לאכילה ולמלקות דשאלבה לוקח וענין אחד הוא דה"ל מאי מקמי החס' אח"כ ממז' רבליס של חסור ויעוין עוד שם ויבאר לך יותר דהוא כאשר כתבתי ומבואר דעת החס' החס' דבז"י השך בשלא ירקם מותר אף באכילה מותר מה"ה ובבבליה הסמא והספריה שפיר לקי אף כלא אכילה ויעוין שם בחס' מאי דהקשו לשיטתם דה"ל דביצה טריפה ילפינן מותר אף באכילה שוף הכאמא וביבית רבא לא ילפינן :

(ד) אכן, לשיטת הרמב"ם, וכאשר זכרתי בפנים, ומבואר בדברי הה"מ ס"ה ו' ובה"ח' הכל מבואר דדין ביטא השקן הוא כדון ביטא טוף העמא וספיר ילפינן אלו מאלו, ובכל הביטוי דעוף טמא ודגנים טמאים, ושקן אסור באכילה ואין לוקה כשלא ירקם, ולא קשה תו מידי קושיית החס"י הנ"ל שהבטו למה לי ירקמה הא כל היוצאין מן העמא טמא כי מחמת כל היוצא מן העמא אסור לבד ואינו לוקה ובריסקמה לוקה :

(ה) והנה הרמב"ם כ'ו' כתב הטעם שאינו לוקה בחבל וביצי העמא משום שנאמר מבשרם לא האכלו על הכזר הוא לוקה ואינו לוקה על הביצא ועל החלב ע"כ והאי קרא' דמבשרם כתב בבהמות וחיות עמאות וגם כחוב גבי דגים עמאים ויש לומר דהקרא' דבהמות עמאות ממעט חלב והקרא' דהדגים עמאים ממעט ביצים ובשרם כן לאיסורייהו איכא חרי קראי בחבל גמל גמל ובציצים בת היענה כמו כן למיעוט דמלקות יש בכל אחד קרא מיוחד למעט ומיני' ילפינן כל הדומה ביצי עוף עמא וביצי השדך כי בין להחמיר ובין להקל מידונים כל הדומים זה לזה ביצי מבזים והמבזין כגופן כמו דבש צירעין וגזין לר' יעקב מחלב וכל הדומה לביצים כביצים וכל הדומה לחלב כחלב וזהו דקא מיבעי הנמ' בבבבורות (דף ז') במי רגלים של חמור * ומחור קושיהו ההוא' בזה בחולין (ס"ד א') ד"ה שאם ריקמה הנל' להקשו עוד קס' דלמה צריך קרא דבת היענה הלא הוא כדל' כל היצא מן הסמא עמא ויבאלו היצאים מן העמא איכא בני סוגים חלב וביצים וצריך בכל אחד מהם קרא מיוחד ורק גבי חלב מקמי כר' אחא ברי דרבא (ו' ע"ב) דלמה צריך קרא מ"ש מה דחניא הטמאים לאכור צינן ורובטין וקיסה שלקן חלב מקרא' דבת היענה המרבה ביצים לא ויכל ללמוד דחק דבק ביצים מבזים ילפינן ולא חלב וצניצ' וכמו כן כהיפוך מקרא' דנמל גמל דירעין חלב לא ויכל לידע ביצים וכמו כן למיעוט דמלקות מספקי מבשרם דכחוב בבהמה עמאה וכדכתיב דגמים עמאים חד למעט חלב וחד למעט ביצים ומיני' ילפינן להדומה להם :

(ו) אכן קשה לפענ"ד לפי תחיל דברים מן מנשרם דבהמה עמלה לאפוקי חלב ח"כ מאי מקשי רב אחא בר' דרנא (בבבא נ' ב') אלא משהה קמא דרנא מבגלי גמל כו' הא לאו הכי ה"א חלב דבהמה עמלה שרי מ"ס מהא דמיא השמאין לאסור זבין וזוטמן כו' ולדברי הרמב"ם דמנשרם ידעינן למשעי חלב ח"כ בלא קרא דגמל גמל היינו מחלקים בין אכילה למלקות בלא קרא דאסר בהדי' לחלב ומאין גאסר דמנשרם לאפוקי מלקות לנד אחי ולאיסורא לא :

שׁוֹת עֲמוּרֵי אִישׁ חֶלֶק א

ועמאים כמה כבדתי ברוחם שמימם הכחב חף שולרו מש"ו ונתן התורה בהם סימנים להבדיל בין העמא ובין העבור. וגם ביארה התורה דהיולא מן העמא חף שכול בלא סימני עומאה הוא מפת העמאים. וכולם נולדים מש"ו ונבראים בעומאתם ועמאים הם. חלל יאלי דיחמורתא ועור הבא כגד פניו כל חמור וביני העמא. חנים מלוחם הסוג לא מפת הברואים. ולא נתנם התורה סימני עומאה וטערה. וחנים נכנסים רק תחת סוג כבני הדומים לחלב עמא. סגלמד מקרא דגמל גמל והחלב לא נחשוס מעפרא רק נמנן מגוף הסכסם. ואף דחמרו דס נעבר ועפסה חלב. נא ח' בשום זמן נעבר לעפרא כי לא ימלא בשום זמן נעבר לעפרא כי לא ימלא בשום פנים דס חו ליר צבצר הסכסם בחין ראוי לחבילה. וע"כ סוגרים הסוס' דוסו עמאה דיאלי דיחמורתא דבריא. דהנולד חו נחשוס מש"ו חין דומה לחלב הסכסווס מדס וגמנן מנפס. וכן עור הבא כגד פנים כל חמור כי חינו בייך ללורח סולר מידי. ומחלב ליכא לילפו דהעור נחשוס מש"ו. ואף סבילה נולרס מש"ו וע"כ דלו הסוס' לומר דע"כ לריך הקרא דנת סימנים לאסרה :

(כב) **ומירי** דברי כזס חכבוב עוד מה שקסה לפענ"ד עוד בדברי הסוס' דענה דכריב דס היענס לאיסור הביצים חף כנולרס מש"ו למה נא נלמוד חו יאלי דיחמורתא ועור הבא כגד פנים כל חמור דתיאסר כמו הביצה הנולר' מש"ו. וביציה ג"כ חניה ברי' ח' תלוי' בסימנים. ויש ליישב ע"פ מ"ס בסנה"ס אות (ח) דחין למדן רק בדומה ביצים מביצים. ולהסכסוסין חו הסמלצין מגוף העמא מחלב. וח"כ יאלי דיחמורתא ועור הבא כגד פנים כל חמור ולא דומה לביצים רק יש לדמותה לחלב לבד כמו דדימה הגמ' מי רגלים כל חמור לחלב :

(כג) **אכן** הנה הסוס' בעלמס הקשו בריש דבריהם דלמס לי קרא דנת היענס הרי הוא בכלל דהיולא מן העמא עמא וזולת הקרא דנת היענס ליכא קרא רק בחלב וע"כ דקסויות הסוס' דנילק ביצים מחלב. וע"ו רואים לתרן דע"כ לריך הקרא דנת היענס מחמת דסביצים נחשוו מש"ו ומחמת זס לא סיינו ילפינן מחלב. וח"כ כמו דהקשו בקושייתם דלמה לריך קרא דביצים לאסור נלמוד מחלב כג"ל הנה כמו כן נבארה הקוביא על יאלי דיחמורתא ועור הבא כגד פנים של חמור נילק מביצים לאסרה חף כנולרס מש"ו :

הגה"ה

(ו) והנה הדרכא דמבשרם לאסוקי חלב וביצים לא מלאחי לזס הדרכ. ורק בילקוב בשס הח"כ דריס מני' לאסוקי עמאות וקרנים ופולסים. וברמב"ם פ"ד מה' מ"ה ח' י"ח כחב עלויהם הטעם לבד מפני שאלו חין ראויים לחבילה. וע"כ אפשר דהרמב"ם למד מהת"כ הג"ל רק דרך חלמחא לבד דריס מבשרם ולא חס להדיא להדרשא שס רק כחב הסבגה של זס. ולקח לו זס הקרא דמבשרם לחמחא חלב וביציה. והעיקר נלמד מביצה השכן דחיה משמאה כשלא ריקמה ונלמד מקרא בחולין (קכ"ו ע"א) ויעוין בחוס' סס ד"ה יכול. מה שכתבו בסוף דבריהם דכתבו וז"ל. חו מני מקרא דהכא קיס לן בח"ס לענין חבילה שלוקה. רק דהתוס' לשיטתם דלא מחלקי בין חיסור למלקות ע"כ הקשו (בדף ס"ד ע"א) ד"ה שאס ריקמה לחבילה ולמלקות למה לי קרא הא קי"ל כל היולא מן החסור כו' וכמו כן הקשו על הקרא דנת היענס לאסור ביצה ו"ל. חלל להרמב"ם נאמר דשפיר ילפינן מהדרי' ומביצים השכן דחיה משמאה כשלא ריקמה ילפינן מיני' לביאור. והיינו חמירין דאף דחין חיסורא מה"ס כשלא ריקמה חכן מנכחב דס היענס מוקמינן לאיסורא וילפינן מיני' לביאור כזס הדומה ליענה ולביצה. מנת היענס ילפינן חיסורא ומביצה השכן ילפינן דלא לקי. והקרא דהביא הרמב"ם מבשרם ולא חלב וביצים הוא רק דרך חלמחא לבד. והעיקר ילפינן מביצה השכן. דחיה משמאה כשלא ריקם. ולפ"ז נאמר דאף דלאסור הונכר ב' קראי אחד לחלב ואחד לביצה. חס מחמת דלא דמי כג"ל. ואס מחמת דכל אחד חיה הסבגה דליכא מידי דאחי מחי ושרייה (ובלא הסבגה דלא דמי קסה על רב אחא ברי' דרבא דמקסי על חלב מהשמאים לאסור זיכר בו' הדומה בכל החיסורים ומחמאות מגופן. וזכור דומא קרובה לחלב. וע"כ חפס הפירכא מינה. וגם כי הוא ברייתא. והא דנת היענס הוא מימרא דחזקין) חלב אחרי דכתיב בכל אחד קרא מיוחד שפיר חו ילפינן חף חלב מביצה וחלב הוא כביצה כחלל היולא מן הקמא. וכמו דכביצה חיה לקי כמו כן בחלב לא לקי וע"כ דבריהם הרמב"ם :

(ח) ולפי הג"ל לריך עיקר קרא דנת היענס לאסור ביצים חף בלא מה שכתבתי דמיעקרא לא ילפינן רק בדדמי ביצים מביצים. והנכנסים בגופן ויולאו מחמאות מגופן מחלב חלב ביצים מחלב לא ילפינן חף בלא זס לריך קרא דנת היענס לאסור ביצים מחמת שאל נלמד מביצה השכן דרך בריקמה מעמאה והיינו ילפינן חף לענין דחין חסור בלא ריקמה בלא הקרא דנת היענס. גס מזה הסבגה דהכו הסוס' דליכא מידי דאחי מחי ושריא וליכא קרא דביצי עפורה דשרי' מלך ולא לבגדיך. חכן להסוס' קסה קתא מאי דחוק' שולא בהחלפ' מגין לביצה עוף עמא דאסור ולא ביאר כלל הוד דהי' לריך להיות מותר ואס מחמת דלא מצינו דאחי מחי כו' לכאורה הי' להגמרא מקודם לבאר כחבב דבטורות לענין חלב שחא הקסה מקודם דב אחא ברי' דרבא דהיפוך. כג"ל. והאריך הגמ' עד דישב כמו כן דליכא מידי דאחי מחי ושרי' וריך לומר להסוס' דמנך הגמ' על המבואר דבטורות ובי מעמאיו ידעין כל זס דמקרא דאף ולא לבגדיך ידעין דטהורה שרי' וז"ל הוא דחוק. חכן להג"ל ח"ס אחרי דמכמה צדדים הונכר להיות ביצי העמא מותר בלא הקרא דנת היענס. ע"כ לא חס הגמרא לבאר. והיחזק טוב לומר דלא ילפינן רק ביצים מביצים בדומה לו לפ"ז ח"ס מאור כמובן רק דזס הי' עולה כהוגן לפי מה שגמרא מפסטיחווס דהרמב"ם דלומד מיעוש מלקות מקרא דמבשרם וליכא חרי קראי חד מבשרם דכחמות עמאות למעוטי חלב יחד דביצים למעוטי ביצים חכן חס הוא רק דרך חלמחא לבד והלימוד העיקרי הוא מביצה השכן ע"כ לריך לדחוק לפי הג"ל דאחרי דליכא מקראות לחלב ולביצה לאסור ילפינן חו שפיר חדא מחבירה וע"כ לענין דלא לקי שפיר ילפינן :

(ס"ד) ד"ה שאס ריקמה בע"כ שס בסוף דבריהם דכתבו הטעם דיאלי דיחמורתא מפני שנתחוווס מש"ו. וכתבו זס הסבגה גס לענין ביצה ולהרמב"ם פ"ד מה' מ"ה ח' י"ך דכתב הטעם לעור הבא כגד פנים כל חמור מפני שהוא כמו הפירס ומי רגלים. וזכור כמו שפירס העור והב"י והלבוש דיאלי דיחמורתא דגס אחרי כן הוא פירסא. חלל בל"ז ח' חסור ואף בנתחוווס מש"ו. לפ"ז לריך לומר דחילוק בין חלב לטבור הנולד מן העמא דהיא ברי' צפ"ע וכל ברי' ח' תלוייה עומאתא ועסדתה בסימנים. וזרי יש לה סימני עסרה וסיתה ראוי להיות עסרה. רק עכ"ז עמאה התורה להנולד מן העמא והשמיענו התורה זס החידוש דסימני חסס מעמאין חף להנולד ונחפרד ממנה לבד צפ"ע. ואף שגמרה מש"ו עמאה הכחוב לכל דבר תלוי בסימנים דחין מעסרה סימני עסרה שלכ חלב מעמאה סימני עומאה דחמו וסיולא מן העמא הוא ג"כ סימן עומאה כי היציאה והסולרה מן העומאה הוא ג"כ מסוג העמאים. וכמותם המה לכל דבר :

(כא) **ומעתה** לא קסה חו מידי מולד עריפה בלא דן הגמ' כלל דיוגא דכל היולא מן העמא עמא. דאחרי דהוא ברי' לעמא וגס נולרס מש"ו וסיתה לנפס ח' לא נלמד מחלב וביצה לאסרה. וגס לא נלמד מעסרה הנולד מן העמא. אחרי דלא תלוי' חיסורא בסימני עומאה וטערה ולא נאמרה בתורה דס סימני עומאה וטערה. רק אסרה התורה לעריפה שגערפה מחמת הרישותא שנתחוווס דס חו הסמלא דס חלו מועיל לה טמים לבד עליהם ולהחיותה. ומסיני נאמרו המינים הללו שאין מועיל להם החרופס. וזס סולר הנולד שלס הוא ואף ח"ל כלל לסמים וח' הוא. ולטבור שגולד מן העמא לא דמי. כי רק למה שחלסה התורה בסימנים ריבס הכחוב דיש סגולדים בסימני עסרה ועמאים המה כאשר ילאו ממי שהוא עמא מחמת סימני עומאה ונחייב הקושיא שהקשיחי לעיל באות (יג) בעזכ"י גס יתיישב התמיהא שחמסחי על הסוס' ד"ה שאס ריקמה בסוף דבריהם אשר כחבתי נעיל באות (יד). מה שכתבו דיאלי דיחמורתא וביציה העמא דמחמת שגולר מש"ו שהוא כעפרא לית דס דינא דיולא מן העסור עסור ותמסחי הלא פדס הנולד מן הגמל היא ממס כביצה העמא דנולרס מש"ו. ולפי הג"ל ח"ס דעסור הנולד מן העמא הוא מקרא מיוחד ואף לקי בכו וזכור בכל דבר שחלסה התורה בסימנים דעומאה וטערה וסמה חף שגולרו מש"ו וסמה בריות לעמא :

(כו) **אבן** לפ"ז קשה כמו כן על מאי דכתבו הסו"ם דבינת הסריפה ילפינן מבינת הטמא למא לא נאמר גם בבינת הסריפה דאין הכרע דנוכל ללמוד מבינת הטמא דיש בה איבוד אבר מן החי וקשרו מחמת דקאחי מש"ז ושמא דבינת הסריפה שאני דמאורף בה שני איסורים איסור אבר מן החי וגם נישאף איסור הסריפות ע"כ לאלפויי מבינת הטמא לדבר אחד שבה שלא יהי' בה איסור אבר מן החי ולסריפתה שבה ילפינן מבינת הטמא אבל יאלי דיתמורתא ועור הבא כנגד פניו של חמור אשר אין בהם איסורא דיואלא מן החי דאין נוסב בטמאים שפיר ילפינן מבינא טמא ודחוק הוא - ול"ע לפענ"ד ליישב זה :

(כז) **ואפשר** לעשות מכל ה"ל דרך ישוב מקובץ ונאמר דאף דקשו הסו"ם דלמא לריך הקרא דבת היענה וע"כ דיש ללמוד בינת טמא מחלב טמא ולא מבינת השרץ משום דבשרץ נגד אחר דין טומאתו אכן לפי מה שיטבו הסו"ם וביארו דבינא טמא דמותר דהוא משום דהאחיא מש"ז וכמו שכתבתי לבאר דבריהם דידעין כן מקרא דלך ולא לכלבך - לפ"ז, אף בבינת השרץ דתלוי בדריקתא דוקא הוא ג"כ דבבינת נולדה מש"ז ודאחי' היא להיות טמא קודם הריקוס כלומר אחרי שגלה קרא דבדריקתא מטמאה וקודם הריקוס אינא מטמאה ולא ילפינן מבינת הטמא לפ"ז אף בה הטעם דשריא רחמנא משום דהאחיא מש"ז ובינת הסריפה ילפינן יוחר מבינת הטמא דעוף אסור מעוף אסור ילפינן כלומר האסור ואינו יותר בשמיטה ולא מפסור דרך בחיים חיותו אסור משום אבר החי וגם לא ילפינן מבינת השרץ דעוף מעוף ילפינן - אבל יאלי דיתמורתא ועור הבא כו' דאין בעוף רק בבטמה עמאה נוכל שפיר לדמותה לבינת השרץ כי גם בינת השרץ מהאחי טמא שרי' משום דהאחי מש"ז - כמו דשריא בינת הטמא משום דהאחי' מש"ז האריכתי עד כה צוה וילאחי חוץ לענין - כי אמרתי אשיחה וידוה לי כי אינני רואה לע"ע על זה הקושיא תירוצ דבור ומרווח ולא יכולתי לסתפס ולדבר אף במה שחזק לענינו קצת והעיקר רק לגמור ביאור דברי הסו"ם הווא אחרי דנקטינן ביה ועמא חשוב לענינו בעוה"ש :

(כד) **ולכאורה** יש לחזק עוד דאחרי דהחוספת סוכנים בדבריהם הכל על הדרך שכתבו מקודם דבינת הסריפה נלמד מבינת הטמא אבל בינת השרץ נלמד מטומאה וע"כ מותרת מה"ת אף באכילה קודם הריקוס וע"כ תו ביאלי דיתמורתא ועור הבא כו' מ"ל ללמוד מבינת הטמא ואלי ללמוד מבינת השרץ דטמא קודם הריקוס והיא נולדה מש"ז וכמו יאלי דיתמורתא ועור הבא כו' ומחלב ליבא למילף דלא נחזוה מש"ז :

(כה) **אבן** לפ"ז מה הקשו הסו"ם מעיקרא למא לריך קרא דבת היענה לאסור בינים ולמא לא תירלו כמו כן דהיינו ילפינן מבינא כשרץ דטמא קודם הריקוס וע"כ לריך לומר דהסו"ם סברי דאחרי דחזינן דלא ילפינן בינת השרץ שהיאסור קודם ריקוס מבינת הטמא ע"כ לא נוכל לומר בהיפוך ג"כ דהיינו ילפינן בינת הטמא מבינת השרץ דשאני כשרץ דבה לבד נלמד מדין טומאה וזה לריך ללמוד יוחר בינת הטמא מחלב טמא וא"כ כמו כן יאלי דיתמורתא ועור הבא כו' נילף יוחר מבינת הטמא ולא מבינת השרץ דבינת השרץ שאני דתלי איסורא בטומאתה - ולכאורה יש ליישב דהנה הסו"ם בחירו"ם הוה דדמו בינת הטמא ליאלי דיתמורתא דקאחי מש"ז הנה כתבו וז"ל וכולהו ביני נמי מש"ז קאחי ושרי מהאחי טמא חוץ מבינת טמא שאסור הכחב להכי אינטריך קרא ובינת עריפה ילפינן מינה כדפירשנו ע"כ - ולכאורה כמותא הוא מה שכתבו דבינא טמא מהאחי טמא קשרו דמא הניא לבו מאי שכתבו מקודם דמלך ולא לכלבך ש"מ דטמא מותרת וע"כ יש לומר דרק טמא דקרא קאמר וא"כ לפ"ז לא דהיתירא הסורה בינא טמא דקאחי מאי והוא חידוש כמו חלב טמא רק דהקרא היתיר כאשר נולד מש"ז וקאחי מעפרא וזהו רק לענין חלב האריך הגמ' בצכורות (ו' ע"ב) ופירש הידוהו ובינת לא פירש הגמ' וחקי' שאל כהחלט מנין לבינת עוף טמא שאסור ולפ"ז נאמר דא"ש מאי דשריא יאלי דיתמורתא ועור הבא כו' ולא ילפינן מבינת הטמא דאסורא דהאחי מש"ז דנוכל למילף מבינת הטמא דהוא ג"כ אבר מן החי וגם יולא מן האסור הוא והיתירא הסורה מחמת דקאחי מש"ז ולא דהיתירא הוא וע"כ אין ללמוד מבינת הטמא אחרי שאין הכרע :

הגה"ה

(ס) ומה שהרמב"ם בה' חיה כתב להדין דריקתא דלוקה בבינת עוף טמא ואף דבגמ' בנא"ט (ס"ד) בבינת השרץ ופירשו להא דלומר דבביתא הלבן ומלמן מעורבים כו' וכן כתב הה"מ דלמד הרמב"ם מבינת השרץ - ויקרא דהאחי בריקוס הוא ג"כ בבינת השרץ נמשך צוה אחר סידורו צוה הפקד - והחיל באיסוריהו דחלב ובינה - כי מיניהו ילפינן - ובחלב לא הוה הרמב"ם כי לריא ליבא להרמב"ם דבר הנלמד מחלב - וע"כ קרא בה - אבל מבינת נלמד כל הדומה ליענה ובינתה והוא בינא דגים ובינא השרץ - ע"כ האריך בה וכתב להקראי דבה היענה - אשר אכזוק דכולהו - וע"כ אף בדין הריקוס נקט הכל בה בבינת הטמא - וגם מחמת סיומא דהרמב"ם דסיים בה' חיה להבדיל בין הטמא והטמא - דאפסור בינת עוף הסבור לא לקי מה"ת - וע"כ נקט הכל הניזר בעוף - בין בריקוס הטמא ובין בריקוס הטמא - כי בשרץ ליבא טמא וע"כ נקט הכל בעוף דאכזא בה חרוביהו דבר והיפוכו :

(י) עוד אפשר לומר דיש לדקדק בלישנא דגמ' חולין (ס"ד ע"א) דמקמי אי הכי מאי איריא דטמא חפילו דטהורה נמי - וע"כ נראה מה דמדבר הגמ' גם בעוף הטמא דבה יש שני הניזורים - הטמא והטהור - ומקמי מאי איריא דטמא דטהורה נמי - ואף דמקודם בשרץ קמייירי - עכ"ל מחמת דעוף הטמא והשרץ כחדא נינהו - הפסא הגמ' לשון קרא - ולא דקדק לומר מאי איריא דשרץ - חפ' דעוף טמא נמי - וע"כ נס הרמב"ם נקט בה האופן - אפסור הטמא שנתקבץ ואפסור הטהור הכל בעוף - עוד יש לבאר בהגמ' דנקט מאי איריא דטמא חפ' ולא נקט מאי איריא דשרץ כו' - דלמשקנא דהעלה הגמ' דברייא דחלבון וחלבון מעורבים זה בזה בידוע שהוא בינת השרץ דהוא לענין ריקתא ואכלה דלוקה משום השרץ השורץ על הארץ - ח"כ ממילא יתפרש כמו כן רישא דבביתא דמני ב' ראשיה כדן כו' חלבון וחלבון מעורבים כו' ודאי דטמא היא ובדפירש בגמ' מקודם שס' - דבזו בידוע דטמא היא נקפיש עתה ג"כ דהוא בכדי שאל אכלה לוקה משום שרץ העוף דלפי הה"א הי' לריך לפרש רק שלא תשאל עוד לנייד דאף אם יאמר הנייד דטהורה היא משקר הוא אבל לפי המשקנא לא לריך לזה רק יתפרש דברייא בגמ' כמו כן כפיא דנקטתא הגמ' דנקטתא הוא הכל לענין מאי יוחרה בההרהר וילקו ובדפירש"י שס' ד"ה השרץ השורץ על הארץ וזהו דנקטתא הגמ' דנקטתא בגמ' דנקטתא מאי איריא דטמא חפ' דטהורה נמי ולא חמר מאי איריא דשרץ והפסא לשון המורה על עוף טמא וכמו דמזה דבר מקודם - דלפי מה שביארנו מדברה דברייא לפי המשקנא גם בריקוס דעוף טמא וחפס הגמ' לזה דמוסף הי"ע היפוכו דמקמי חפ' דטהורה וגם נקטתא דרך קלרה :

(יא) וכל אלה כתבתי ע"ד שפירש הה"מ דלמד הרמב"ם הא דלא לקי כהחלב ובינתה והא דלפי בבינת שריקתא הכל לחד ממ"ם בבינת השרץ - וע"כ מבורר דבינא עוף טמא ובינא דגים טמאים ובינא השרץ כולם דין אחד להמה ולמדים זו מזו - וכן משתבר באמת ממ"ם הרמב"ם בריש השרץ דה"ה לכל דבר האסור כיענה וכל דבר הדומה לבינה והשרץ ובינתה דומה ליענה באיסורא ודומה לבינתה - אבן חזי רואה עוד ראי' אחרת מה שהשמיט הרמב"ם דין החומר דברייא המובא בגמ' הא דחלבון וחלבון מעורבים בידוע שהיא בינת השרץ והרמב"ם לא זכר מזה בה' י"ה שס' כאשר כתב לקיימן דבינים ולא בחנם השמים לזה - ויזכר לזה מאי דהשמיט לבאר בהדיא דין דבינת השרץ שריקתא - וחפס במקומה בינת עוף שריקתא - ובכל הפירק לא זכר רק בינא עוף טמא ודעריפה ודגים טמאים ובינת השרץ לא נזכר ויעידו הדברים שכתובה השמיט לבינת השרץ לדיון ולשימיו וגא' אדע אם דחה רק לסימני הניזורים שמה דברייא מהא מלחא מקום כגבלי ואם בירושלמי לדחות מהלכה אילו הסימנים אבל לגוף הדין דאיסור הבינה ולענין מלקוח שוה שפיר לבינת הטמא - ובאשר כן נראה דהוא ג"כ דומה ליענה ובינתה ובגמ' כלל הרמב"ם כל הדומה לה בריש הפירק - ואם דטמא הרמב"ם דחלוק דין דבינת השרץ - ויחיה אסורה ואינו לוקה אף בריקתא אחרי שלענין טומאה לריך שיהי' ניקבה ודאי להבדילא מחמתה - דחולין (קכ"א ח') אכן יש לא מסתבר כלל דמה שריך נקבה הוא רק שיהי' ראוי לעיפה ללמד מקרא שאלה העונש - ול"ע בה לפענ"ד :

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִשׁ חֶלֶק א

מִה' מ"א ה"ס כֹּאשֶׁר כֶּחֶז בְּדִין דְּבִהֲמָה עֲמָאָה שִׁילֵדָה כְּמִין
בְּהֵמָה עֲהוּרָה הָיָה אֲשׁוּר בְּחִילָה שֶׁהִגְדֵּל מִן הַעֲמָא עֲמָא
כֶּחֶז שֶׁס הַרְמַז"ס . לְפִיכָךְ דָּג עֲמָא שְׂמֵחָא בְּמַעֲי דָּג טַהוּר
אֲשׁוּר . וְדָג טַהוּר הַגְמָלָא בְּמַעֲי דָּג עֲמָא מוֹתֵר לִפִּי שְׁאִין
גִּידוּלָיו אֵלֶּה בָּלְעוּ ע"כ . כִּי יֵטֵן שֶׁהִדְגִּים ג"כ חֲלוּיִם בְּסִימָנִים
הַגְפִּיר וּקְשָׁקֶשֶׁת . וְע"כ אִי הִי' אֲשֶׁרְיָא אֲשֶׁרִּין הִי' גִּידוֹן בְּדִין
טַהוּר הַגּוֹלֵד מִן הַעֲמָא דְעֲמָא . אֲבָל אַחֵר שְׁאִין גִּידוּלָיו אֵלֶּה
בָּלְעוּ לֹא דְמִי לְטַהוּר הַגּוֹלֵד מִן הַעֲמָא שְׁאִין מַעֲהָרִים סִימָנִי
טַהֲרָה שְׁלֹו כִּי מַה שֶּׁהִגְדֵּל מִן הַעֲמָא הוּא כְּסִימָן עוֹמָאָה לֹו .
וְזֶה דְּרוּקָא בְּגוֹלֵד הַגּוֹלֵד מֵאֲמָו אֲבָל הַדָּג הַבָּלֹעַ אִין הַבְּרָא
כֹּל שִׁיבִי לֹו סִימָן עוֹמָאָה . וַיִּתְּהוּוּ לְעֲמָא וְהַעֲמָא עֲמָא הוּא
מִתְחִילָה מִין עֲמָא הוּא וְשִׁשׁוּ . וְזֶה הַדָּג הַבָּלֹעַ לֹא יוֹדֵן
בְּדִינָא דְחֶלֶז עֲמָא לֹא מִיבְשִׁי לִפִּי מֵאִי דְפֶסֶק הַרְמַז"ס דְּרַבֵּם
לִירֵעִין וְגִזִּין מוֹתֵר מִפְּנֵי שֶׁמִּכְנָסִין לְאֹחַס מִן הַפְּרָחִים וְאִין
מִתְמַלִּית מִגּוֹשֶׁן לִפִּי זֶה וּדְחִי אִתִּי בְּפִיר וְהָכֵן עַל כִּרְחָךְ לָרִיךְ
לְחֶלֶק אֶף לֹו יַעֲקֹב דְּסוֹבֵר דְּרַבֵּם לִירֵעִין וְגִזִּין אֲשׁוּר וּבְדָבָר
דְּבוּרִים אִיכָא קֶרָא וְכִמו דְּאוֹמֵר רַב שֶׁשֶׁת לְהִיכָא דְלִאֲמִירִי
בְּבִכּוּרָה (ו' ע"ב) וְע"כ וּדְחִי דְמוּדִי כֹּלֶם בְּדָג הַבָּלֹעַ . כִּי
הוּא מִתְנִיתִין שֶׁס וְבִלִּי חוֹלֵק שֶׁס כֹּל . וְלָרִיךְ לומר דְּהַדְבֵּשׁ
ע"כ מִתְפַּעֵל וְנִחְקֵן בְּחֶק הַדְּבוּרִים וְכִירֵעִין וְגִזִּין וְדְמִיָּה שְׁפִיר
לְחֶלֶז . אֲבָל הַדָּג הַבָּלֹעַ דּוֹמֵה כְּמוֹתָה כְּפֹפֶסֶת . דְּוּדְחִי הַמוֹתָ
בְּחִיבָת עָלֵי אֲשִׁירָה וְכְדוֹמָה לֹא יֵאָשֶׁר מִחֲמַת כֹּל הַיּוֹלָא
מִן הַאֲשׁוּר :

(ל) **וּמַעֲתָה** יוֹאֵר לִפִּי הַנִּלְיָא בִּיאֵר דְּבִירֵי הַחוּס' דְּחולִין
(ס"ב ב') דִּי' תִרְנַנְתָּא דְאֲגַמָּא וְדְבִירֵי

הַחוּסָפֶת דְּנָדָה בְּמָה נָפֵל הַחֲקִירָה לְהַחוּס' אִם יוֹדֵן הַאֲפִירוֹת
הַיּוֹר מְבִינָת הַטַּהוּר בְּסִימָנִי עוֹמָאָה בְּדִינָא דְכֹל הַיּוֹלָא מִן
הַטַּהוּר טַהוּר . דְּנָדָה בְּחֶזוּ בְּרִאשִׁית דְּבִירֵים . דְּלִאֲמִירִי דְּהַחֵס
לֹא יִלְדֵה הַאֲפִירוֹת רַק בְּנִים הַעִילִים וְהַאֲפִירוֹת מַעֲפֵרָה קָא גְבִיל
לִיכָא בִי' דִּינָא דְכֹל הַיּוֹלָא מִן הַטַּהוּר טַהוּר . וְבַחֲלוּיִן כֶּחֶזוּ
דְּשִׁיךְ בֹּו דִינָא דְכֹל הַיּוֹלָא בֹּו וְהִאֲרַכְתִּי לְעִיל דְּכֹאשֶׁר לֹא יִהִי'
הַחֲקִירָה בְּאֵם חֲלוּיִן בְּעוֹף הַמַּחֲמָה קָסָה מֵאֹדֵר אִין מִתְחַבֵּין
הַחוּס' בְּחולִין לְהַאֲפִירוֹת בְּדִין דְכֹל הַיּוֹלָא מִן הַטַּהוּר כִּי הוּא
מְבוֹאֵר בְּגַמ' בְּאֲפִירוֹת הַסְבָּרָה שֶׁכֶּחֶזוּ הַחוּס' בְּרִים דְּבִירֵים
בְּנָדָה דְּמַעֲפֵרָה קָא גְבִיל וְנִפְסָק אִיסוּר הַבִּינָה לְעִנִּין אֲפִירוֹת
הַטַּהֲרִיפֶה גַם בְּדִינָא דְכֹל הַיּוֹלָא מִן הַאֲשׁוּר אֲשׁוּר וְח"כ כְּמוֹ
כֵּן גַּם בְּהִפְסָךְ לְעִנִּין הַיּוֹלָא מִן הַטַּהוּר טַהוּר לְמַה יוֹדֵן . אֲכֵן
לִפִּי מֵאִי שֶׁבִּיאֲרַחֲתִי בְּעוֹס' יוֹאֵר לְכֹון כִּי בְּאֲפִירוֹת עִרְיָפֶה לֹא
שִׁיךְ כֹּלֵל דִּינָא דְכֹל הַיּוֹלָא מִן הַעֲמָא עֲמָא כְּמוֹ דְּאִינוּ שִׁיךְ
בְּוֹלֵד עִרְיָפֶה . אַחֲרֵי דְהוּא בְּרִי' חִי' לְעַמָּה לֹא יוֹדֵן בְּדִינָא
דְּחֶלֶז אֹו בִּינִי עֲמָא . וְגַם אַחֲרֵי שֶׁהַטַּהֲרִיפִים לֹא תִלֵּה הַטַּהוּר
בְּסִימָנִי עוֹמָאָה וְעַהֲרָה . אִינִי רְאוּיָה לְהוֹיָה נְדוּחִית בְּדִין
פִּרָה הַגּוֹלֵד מִהִגְמָל . וְרַק מֵאֵד הַאִיסוּר שִׁהִי' בְּבִינָת הַטַּהֲרִיפֶה
ע"כ שְׁפִיר אוֹמֵר הַגַּמ' דְּמַעֲפֵרָה קָא גְבִיל וְנִפְסָק אִיסוּר
הַבִּינָה אֲבָל אֲפִירוֹת הַטַּהוּר בְּסִימָנִי עוֹמָאָה כְּתִרְנַנְתָּא דְּאֲגַמָּא
בְּזֶה נִפְלַח חֲקִירָה אַחֲרָת אִם יוֹדֵן בְּדִינָא דְטַהוּר הַגּוֹלֵד מִן
הַעֲמָא וְעֲמָא הַגּוֹלֵד מִן הַטַּהוּר . וְאֶף שְׁטוֹרָה מַש"ז ג"כ גִּידוֹן
בְּאֵלֶּה . וְח"כ מַה בְּכָךְ שֶׁנִּגְבַּלַם מַעֲפֵרָה . וְרַק מִחֲמַת שֶׁהַאֲפִירוֹת
לֹא נִלְדָה מֵהַחֵס עֲלָמוּ רַק מִהַבִּינָה . ע"כ סוֹבְרִים הַחוּס'
בְּנָדָה . דְּאִין לְדוּגָה בְּדִינָא הַטַּהוּר וְעַל זֶה שֶׁהַבִּינָה הִיחָה
טַהוּרָה כֶּחֶזוּ דְּמַעֲפֵרָה קָא גְבִיל . כְּלוֹמֵר כֹּל הַעוֹשׂוֹת אִין
נִמְשָׁךְ לְהַס עַהֲרָה אֹו עוֹמָאָה מִחֲמַת הַבִּינָה כִּי מַעֲפֵרָה קָא
גְבִיל . וְח"כ יִצִּירַת הַאֲפִירוֹת מִהַבִּינָה אִין מַעֲלָה וּמוֹרִיד עִנִּין
הַבִּינָה וּמֵאֵד אִם הַבִּינָה קִסְבִּירִי הַחוּס' בְּנָדָה דְּאֲחֵרִי שֶׁהַחֵס
לֹא יִלְדֵה הַאֲפִירוֹת רַק הַבִּינָה אִינִי רְאוּיָה לִירֵד בְּדִין עֲמָא
הַגּוֹלֵד מִהַטַּהוּר . וְח"כ כֹּל עוֹף הַעֲמָא וְהַטַּהוּר כְּשֶׁנִּגְזַר מִהַבִּינָה
וַיּוֹלָאָה בְּאִיזָה סִימָנִים עוֹמָאָה אֹו עַהֲרָה כֵּן גִּידוֹן כִּי הַסִּימָנִים
וְאִין בְּעוֹשׂוֹת הַלְיוֹר שֶׁבְּנִסְמָתָה אֲשֶׁר יֵשׁ לְהַס סִימָנִי עוֹמָאָה
וְעַהֲרָה . עוֹד יִלְאֵה מִתְּתִין טַהוּר אֹו עֲמָא . גִּידוֹן כְּמוֹכֹו .
וְהוּא לֹו כְּסִימָן עוֹמָאָה אֹו עַהֲרָה . אֲבָל בְּעוֹשׂוֹת שֶׁאִינִים
טַהֲרִים

(כח) **וְדִבְהָ** הַרְמַז"ס פ"ד מ'ה' מ"א ה' כ' כֶּחֶז הַטַּהֲרִים
לְעוֹר הַבָּא כְּנָגֵד פְּנִים שֶׁל חֲמוּר מִפְּנֵי שֶׁהוּא
כְּמוֹ הַפֶּרֶשׁ וּמִי רַגְלִים וְהוּא כְּמוֹ שְׁפִירָה הַטַּהוּר וְהַבִּי' וְהַלְבוּשׁ
בִּיאֵלִי דִּיחֲמוּרָתָא דְמוֹתֵר מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּפֶרֶשׁ לְבָד וְאֶף אַח"כ
הוּא פִירָשָׁא וְתִבְוֹאֵר דְּהֵא אִם הִי' חֲשׂוֹב אַח"כ אוֹכֵל הִי'
אֲשׁוּר מִחֲמַת כֹּל הַיּוֹלָא מִן הַעֲמָא וְאֶף דְּאִתִּי מַש"ז הִי'
דְּאִין סוֹבֵר הַחִילּוֹק בֵּין חֶלֶז עֲמָא לְטַהוּר הַגּוֹלֵד מִן הַעֲמָא
דְּע"כ לָרִיךְ קֶרָא מִיּוֹחַד לְטַהוּר הַגּוֹלֵד מִן הַעֲמָא מִשּׁוּם דְּנוֹרָר
מַש"ז כִּי אֶף הַמַּתְכוּוֹה מַש"ז אַחֵר שֶׁנִּעֲשֶׂה לְאוֹכֵל יוֹלָא מִן
הַעֲמָא הוּא וְאֲשֶׁר דְּהוּא סוֹבֵר כְּמַשׁ דְּאֲחֵרִי דְּכֶחֶז בְּח
הִיעֲנָה לְאֲשׁוּר בִּינָת הַעֲמָא יִלְפִינן מִתִּילָא חו לְכָל דְּבִיר
כְּדוֹמָה לֹו וְאֶף דְּאִתִּי מַש"ז וְע"כ אִין לומר חו הַחִילּוֹק הַהוּא .
אֹו דְּסוֹבֵר הַרְמַז"ס דְּאִין סְבָרָא כֹּלֵל לְחֶלֶק מִחֲמַת דְּאִתִּי מַש"ז
אַחֲרֵי שְׁקוֹדֶם שִׁינָא מִן הַאֲשׁוּר הִי' כְּבִיר אוֹכֵל . וְלִפִּי
יִכֹּל הַרְמַז"ס לְסוֹבֵר כְּמוֹ שֶׁכֶּחֶזוּ הַחוּסָפֶת בְּסוֹף דְּבִירֵים
בְּחולִין (ס"ד) דִּי' שֶׁאִם רִיקָמָה דְּאִין סְבָרָא כֹּלֵל לְדִין הַבִּינָה
מִחֲמַת דְּאִתִּי מַש"ז כִּי מַעֲהוּרָה הַמַּס בְּגִידִין בְּאֲשָׁכּוֹל וְלִפִּי
קֶרָא דְבִח הִיעֲנָה דְּנִלְרַכֵּה לְאֲשׁוּר בִּינָת אִינוּ מִשּׁוּם דְּאִתִּי
מַש"ז רַק מִשּׁוּם דְּחִידוּשׁ הוּא אֶף בְּטַהוּר דְּמוֹתֵר מִחֲמַת הַקֶּרָא
דְּלָךְ וְלֹא לְכַלְבִּיךְ אֶף דְּלִפִּי לֹא נוֹכַח חו לומר דְּלִילָךְ מְבִינִים
הַגּוֹלֵד מִקֶּרָא דְבִח הִיעֲנָה לְאֲשׁוּר כֹּל הַטַּהוּר מַש"ז דְּבִינִים
שֶׁאִינוּ מַעֲהוּרָה בְּאֲשָׁכּוֹל הַס וְע"כ בִּיאֵלִי דִּיחֲמוּרָתָא מֵאֵד מַה
שֶׁמִּתְחִילֵם הִיחָה ש"ז לֹא הִיחָה מוֹתֵרָה כִּי הַרְמַז"ס סוֹבֵר
דְּאִין סְבָרָא לְהַטַּהוּר מִחֲמַת כֵּן אַחֲרֵי שֶׁאַח"כ הוּא נִעֲשֶׂה דְבִיר
אַחֵר וְבֵאֵם שֶׁהִי' רְאוּיָה אַח"כ לְאֲכִילָה הִיחָה כֹּלֵל מֵאֲכִיל
הַיּוֹלָא מִן הַאֲשׁוּר דְּאֲשׁוּר . אֲבָל הַטַּהֲרִים דְּשִׁירִי דְּאֶף אַח"כ
הוּא כְּפִירָשָׁא וְאִינִי רְאוּיָה לְאֲכִילָה וְכֵן בְּעוֹר הַבָּא כְּנָגֵד פְּנִים
שֶׁל חֲמוּר :

(כט) **וְהָא** דְּלָרִיךְ קֶרָא מִיּוֹחַד בְּטַהוּר הַגּוֹלֵד מִן הַעֲמָא .
וְלֹא נִלְמוּד מִחֶלֶז עֲמָא . לָרִיךְ לומר לְהַרְמַז"ס
דְּהוּא מִשּׁוּם דְּהַגּוֹלֵד הוּא בְּרִי' בְּש"ע וְלֹא דְמִי לְמֵאֲכִיל הַיּוֹלָא
וְכֹל בְּרִי' בְּש"ע חֲשׂוֹבָה וְגִידוּחִית לְהוֹיָה טַהוּרָה אֹו עֲמָאָה
עַפ"י סִימָנִי עוֹמָאָה אֹו הַטַּהֲרִים וְע"כ זֶה שִׁינָא בְּסִימָנִי טַהֲרָה
לָרִיךְ קֶרָא מִיּוֹחַד בִּי' דְּהִינָאָה מִן הַעֲמָא חֲשׂוֹב בְּסִימָנִי עוֹמָאָה
לְעַמָּא . וְהוּא עֲמָא גְמוּר לְכֹל הַלְכוּתָיו וְאֶף מַלְקִי לְקִי בִי' .
וְגַם מִחֲמַת דְּבִי' אִיכָא מַלְקוֹת לָרִיךְ ג"כ קֶרָא מִיּוֹחַד בִּי' כִּי
הַחֶלֶז וְהַבִּינָה וְכֹל מֵאֲכִיל הַיּוֹלָא לֹא לְקִי בְּזֶה לְהַרְמַז"ס . אֲכֵן
בְּחִילּוֹק שֶׁבִּיאֲרַחֲתִי לְחֶלֶק בֵּין מֵאֲכִיל וּבֵין בְּרִי' נִלְרַךְ ע"כ לְבִיר
בְּמָה יוֹבְדֵל וַיּוֹגְדֵר אִיזָה אִיכָא בִי' מַלְקוֹת וְאִיזָה לֹא לְקִי בְּזֶה .
וְגַם כִּי הַחִילּוֹק הוּא נִכּוֹן מַעֲלָמוּ . דְּבִיר' לְעַמָּה חֲשׂוֹבָה וְלֹא
דְמִי לְמֵאֲכִיל הַיּוֹלָא . וּדְחִי דְּמַסְחֵר מֵאֹדֵר אֲשֶׁר לָרִיךְ בִּי' קֶרָא
מִיּוֹחַד וְאֶף לְהַחוּס' שְׁפִיר נִאֲמֵר גַּם הַסְבָּרָה הַטַּהוּר רַק דְּלִהַחוּס'
אִיכָא עוֹד סְבָרָא שֶׁכֶּחֶזוּ בְּעַמָּתָה דְּעַמָּתָה דִּיאֵלִי דִּיחֲמוּרָתָא
מִשּׁוּם דְּבִח מַש"ז . וְח"כ מִחֲמַת זֶה וּדְחִי דְלֹא נוֹכַח לְלַמּוּד
טַהוּר הַגּוֹלֵד מִן הַעֲמָא מִן חֶלֶז עֲמָא דְּהַטַּהוּר הַגּוֹלֵד מִן
הַעֲמָא נוֹרָר מַש"ז וְאֶף לִפִּי מֵאִי דְחִי הַחוּס' בְּסוֹף דְּבִירֵים
בְּד"ס שֶׁאִם רִיקָמָה דְּאִין סְבָרָא לומר דְּמִחֲמַת כֵּן לָרִיךְ הַקֶּרָא
דְּבִח הִיעֲנָה . וְהוּא מִשּׁוּם דְּמַעֲהוּרָה כֵּן בְּאֲשָׁכּוֹל . אֲכֵן בְּטַהוּר
הַגּוֹלֵד מִן הַעֲמָא קִימָא שְׁפִיר זֶה הַסְבָּרָה דְּנוֹרָר מַש"ז וְדְמִי
מַמַּשׁ לִיאֵלִי דִּיחֲמוּרָתָא . וְע"כ וּדְחִי לָרִיךְ קֶרָא בִי' לְאֲשׁוּר
וְגַם כִּי הוּא בְּרִי' לְעַמָּו מִחֲמַת זֶה ג"כ לָרִיךְ קֶרָא בִי' כִּי הוּא
מִלְחָא דְּמַסְחֵר . וְכַפֶּרֶת כִּי כֹל הַטַּמָּאִים נוֹרָרִים מַש"ז . וְעַמָּאִים
הַמַּס מִחֲמַת סִימָנִי עוֹמָאָה . וְזֶה הַגּוֹלֵד בְּסִימָנִי טַהֲרָה עֲמָא
ג"כ הַכְּחוּב מִחֲמַת שִׁינָא מִן הַעֲמָא וְנִחְשָׁב כְּסִימָן עוֹמָאָה
לְאֲשׁוּר . וּלְד עִרְיָפֶה שְׁטוֹרָה מַש"ז וְגַם הוּא בְּרִי' לְעַמָּו חִי'
אִינוּ גִידוֹן בְּדִין הַחֶלֶז עֲמָא בִּינָא מִן הַעֲמָא . וְגַם לֹא בְּדִינָא
דְּטַהוּר שְׁטוֹרָה מִן הַעֲמָא כִּי רַק בְּהַחֲלוּיִם בְּסִימָנִי עוֹמָאָה
נִאֲשֶׁר הַיּוֹלָא מִהַעֲמָא בְּסִימָנִי עוֹמָאָה . וְכֹל הַסִּימָנִי טַהֲרָה שְׁלֹו
אִין מַעֲהָרִים אֲחִינוּ וְע"כ בִּח הַקֶּרָא דְּלָךְ אִחַז זֶה בֹּו . וְאִין לְלַמּוּד
מִזֶּה רַק כְּדוֹמָה לֹו הַחֲלוּיִם בְּסִימָנִים וְזֶה דְּהַרְמַז"ס בְּפ' ח'

פליגי רשב"ג ורבנן. ובסוף מסיק הגמ' דבזו כ"ע מורי שהוא בן ח'. ומבואר דאין ידוע סיבת מיתת הילדים בינקותם בחוץ ל'. וכבר הוכחתי לעיל כח"א (אות מ"א) דלרשב"ג הוא ספק גמור וליכא כלל רובא. והכל הוא מחמת שאין ידוע סיבת מיתת הילדים בחוץ ל'. גם לא מלינו שכתבו הסו' והר"א ש"ל לר"ה דהוא מיעוט דלא שכיח רק בגוסס ומיס שאין להם סוף. ואפשר לומר דמורי דמארי רק דס'ירא ללא הוי חזקה לאיסור כקופית בעל מראות הטובאות שהבאתי לעיל:

(ג) **ובהא** דגוסס כאשר נאמר שמה שנאמר שמארי המיעוט או שאין מלינו המיעוט הוא מאיזה הוכחה מהגמ'. אם מחמת שכן לר"ה לומר לר"י לשיטתו ולר"ה לשיטתו. או שנוכח מהא דבימין (ד' כ"ח א'). דרבה מדמה הגוסס לזקן שהגיע לגבורות. ומשמע דהוא בדיון הספק וכמו דפסקו שם הרי"א? והרמב"ם בפ' ט' מתרומות ה' ג' שזכרתי לעיל. ועכ"פ יוכיח מזה שהוא מיעוט המלינו או בכיפוף. מהא דשבושות (דף ל"ג ע"א) דאומר שם מהו דתימא רוב גוססין למיתה קמ"ל השתא מיהא לא שכיב. וכן מהא דעירובין (דף י"ח) לענין קרבן דקחני במחני' אבל בקרבנות אינו כן כו' דקאמר ר' אבהו אימא מניה לו ריבוא והוא כשה' אביו גוסס. מהל' משמע דהוא רוב גמור. והמיעוט אינו מלינו ויסתייע מהכא או מהכא ואיזו שיטה לא יפלא כ"כ מה שהוא מחלוקה במליאות. כי אף אם חזינו דמיעוט דל"ש שחיין. מ"מ יתכן דה' ידוע איזה סמא לאיזו מיני גוסס דחיי. אבל המחלוקה במים שאין להם סוף הוא חמור ביותר. ולפי המוחש יש פלא בין לשיטת ר"י ובין לשיטת ר"ה. והוא שהגופל באמצעות ים הגדול או ים אוקיינוס הנראה שהגוללים הוא מיעוטא דמיעוטא דל"ש. והגופלים בנהר שהגדלים קרובים. מלינו הסמלטה לבאורה. וכן מבואר בהדיא בהשוכח הרד"ב חלק חמישי תשובה שני אלפים ר"מ וז"ל שם ה"ס לך אומדנא גדולה ממי שטבע בפלגות הים שיש בינו ובין היבשה מהלך כמה ימים שאין בזה אדם לשוט כל זה השיעור ובלא חילוק ושתי הדבר קרוב למנע שית' ואש"ה אשתו אסורה כו' ושוב שם בסוף דבריו לענין הנטבע בנהר נילוס כתב וז"ל וכש"כ בנהר נילוס שאש"פ שם מים שאין להם סוף קרוב הדבר ללאת אל היבשה ומעשים בכל יום שנטבעים במים ויואלים אל היבשה עכ"ל. ולשיטת ר"ה נוכל לומר שאף ששפיר מעשים בכל יום שנטבעים ויואלים אל היבשה. אבל לא מסתבר שיס' כך כשראו אנשים בשיעור שליטת עין שלא עלה ושיאל בריהוק מקום זה שפיר לא שכיחא. אבל לשיטת ר"י וודאי דקשה מהגופל במילוט ים אוקיינוס. איך יאמר שהוא מיעוט המלינו שנמלטים:

(ד) **וביותר** קשה מאוד לשיטת ר"י דכלא גיבמות (דף קכ"א ע"א) מביא הגמ' שלשה ברייתות משלשה מעשיות. אחת מנהר ושנים מים היינו מאחד שס' מבמר מכמורין בירדן שכתב למחילה ש"ד ובקעס עליו החמה ולא ראה פתחה של מחילה ושהא עליו חבירו כו' ולמחר זרחה החמה ומלא בחוץ ביתו הספר גדול אמר ע"ז רבי כמה גדולים דברי חכמים שאמרו מים שאין להם סוף אשתו אסורה ועוד שר"ע נילול ע"י דף של ספינה ואמר ע"ז ר"ג כמה גדולים דברי חכמים כו' ועוד שנייל ר"מ ע"י גל עורד ואמר ע"ז ר"ע כמה גדולים דברי חכמים כו'. הנה מבואר מכל אלה שלא נראה ולא נשמע עד אז מי שנפל במים שאין להם סוף בין בנהר ובין בים ושהו עליו עד שתלא נפשו. ושימאל שעלה למרחוק. או שנייל בנהר ע"י מחילה ש"ד. ולא קרה עד אז בשום זמן מהומים. ולא ה' עולה על לב חכמים מהכמי הזמן שאינם בעלי תורה שיקרה הכלל אחרי הנפילה והשהי' עד שיעור יציאת הנפש. ופעל כן כאשר ראו רבי ור"ג ור"ע מעשיות שנראה הכלל והמלטה

טולדים מהטפות ממש. ליכא חוץ הכוא. רק סימנים לבד מטורים או מעמאין וכו'. והתרנגולתא דאגמא מותרת. והתרנגולא אסורה. כן פירשו בריש דבריהם בנהר. אכן בחולין (ס"ב ב') הסובב במסקנא דידהו בנהר סברי דאין לחלק בין חלד בהמה מטבור או מעמא. או עוף מעמא ומטבור. ואף דהא מוליד רק הביצה והמביצה נולד האפרוחי חשוב הכל האפרוח יולא מאם הביצה. וע"כ לענין עומאה ופסחה החלוי בסומנים. דומה לפרה וגמל. אשר הולד מעמא או מטבור. הולך בדינו אחר העמא או המטבור שהולידו ואף כי נשתנה בסומני'. וע"כ הקשו דאם דהנקבה מותרת גם הזכר כ"כ ואף דאית לי' סימני עומאה. כמו כל היוולא מן המטבור דמטבור. ומארי דמעפרא קא גביל אין נפקותא לענין זה. ורק באפרוח עריפה לבד דאית חלוי' בסומני עומאה ופסחה. ואינה נכנסת תחת זה הסוג. ולא באים אלו לדון בה רק מלד איסור הביצה בזה לבד שפיר שייך הסברא דכבר נעשית הביצה עפרא ופסק איסורא. והוא ברור לפענ"ד בטונת השמופות וכוונת הסו'. וזה שיס' חלוי בהמחמם ישחקק זה הספק ולא יעלה על לב. וגם לא עלה מעולם בדעת הראשונים למעט זה. כלומר דאף הרמב"ם לא כיון למעט זה כאשר הארכתי לעיל לבאר דלא כמו שפירשו הס"מ. וגם לא עלה מעולם בדעת הסו' לומר כך. ואף כי לפענ"ד אין לזרז כ"כ בהארכה דברי לבד למעט זה. רק כי הארכתי ב"כ בכדי לבד הביאורים בדברי הסו' האריכים ביאור וס' בזה שלום רב כנפש ידידו עוז הדור"ש:

אברם שמואל במורה"ר יהודה זללה"ה:

אמר יהודה בן הגאון המחבר המלכ"ד. יען שבדף ל"ג ע"ב השמטתי שם ב' מערכות מהתשובה הנדפסת שם והכחתי שם שאראה להדפיסם בסוף הספר אי"ה ככה כעת באתי לקיים אה דברי:

(ה) **הנה** כמה שמבואר בדברי הסו' החולין (ל"ו ע"ב) ד"ה הא. ובסו' ריש כל הכלמים. והוא שיטת ר"י דמים שאין להם סוף וגוסס וספק נפל הוי מיעוט המלינו יוחר משארי מיעוטים דפליגי בה רבנן ור"מ בהם ג"כ. אשר אינם מיעוטי דמיעוטי. רק מיעוטי סחמא. ובאלו יש שני סוגים. וגוסס וספק נפל מים שאין להם סוף. הוא מסוג המלינו. וכן כתב הר"א ש' בהחולין שם. ועכ"ז כאשר הסו' בצבורות (דף כ' ע"ב) והר"א ש' ריש האשה בתרא כאשר הוקשה להם לשיטת ר"ה. ישנו שאלו גוסס ומים שאין להם סוף וספק נפל הוי מיעוטא דמיעוטא דלא שכיח כלל מד ללא פליגי בזה ר"מ. ולבאורה יפלא איך ה' נכון בעיניהם להפך הסברא כחומר חותם כמה שהוא לבאורה חלוי רק במליאות לבד. ואיך בעלי הסו' והר"א ש' לא מלאו לב להחליט מה שהוא במליאות איך ומס הוא. ואם ככה הוא. סגור מעתה לפנינו דלת העיון וההכרע כאשר יס' לנו נפקותא בזה כמו שכאשר נראה שראוי להקל כדעת הר"י. ושרק במלינו החמירו רז"ל ובלא מלינו לא. אבל מה נעל לנו בזה. אחרי שראינו שהראשונים הסתפקו על ענין אחד שיאמר עליו שהוא מלינו ביותר. ואם שיאמר עליו ההיפוך הגמור שלא שכיח כלל. וא"כ אכן חסידי דעה ובינה לפומת הראשונים מה נענה בזה איזו הכרע ולא יאמר בזה עוד רק שהוא ספק לחוד. אם לא כשיס' חרי רובי בזה שפיר ידוע הוא דהוי מיעוטא דמיעוטא ופשוט:

(ו) **ובהא** דספק נפל לא יפלא על מה שהוא מסופק. כי וודאי מלינו מאוד הממים מרחם ובחול ל'. אבל אין ידוע אם הוא מחמת שהמה בני חיות. ואם פעולות לסיוק מחולי כי מחמת רכותם וינקותם וסריסוק שגייסם בלאתם מרחם מעותדים מהם לחולי ומיתה. וכדקא חזינו שביהק ומח (שבת קל"ו ע"א) רמז אביי לומר דבזה

שרת עמודי איש חלק א

במים שאין להם סוף • באם שהוא באמצעות הים וסניגל ויעלה היבשה בלא ספינה ואכילה • הוא וודאי מילתא דל"ש כלל • וזמן שכתב הרדב"ז שקרוב הוא למגע :

וע"כ רשב"ג ור"ע אמרו על הכלל ממינוע של ים ע"י גל כורד ודף של ספינה כמה גדולים דברי חכמים • שנומנע למרי לא היו גזרים וכן בגל בנהר ובשיעור שליטת עין לא עלה • ואין דומה הלך בנהר להלך בים • שגלי הים בעת סערת הרוח • אשר יעלו במים ירדו תהומות נשיאת הגלים ברומייהו ובתשפלתם בזמן מה יורדו להלך במרחק רב • לא כן הכהרות אף שהולכות במורד כאשר קף בהם מה לא ילך במהירות יותר מתנועת הילוך הכהר ובשיעור שליטת עין לפי מה שכתב רח"ל שהוא י"ו מילין כאשר משמע מזכורות (דף ק"ד ע"ב) לפ"ז הכה הוא שיעור הילוך אדם בינוני חמשה שעות ומחלה • ובלי ספק שהשט בלי וילון ומשמים רק שיעור במורד ע"י המים יחי' יותר משיעור יליאת הנפש אף לעצות המחמירים • ואף לפי מה שאבאר להלן במערכה שלישית קרה הזרה (אות לב) בשיעור פרסא שנקט רש"י הוא בדקדוק עכ"ל לפי שיעור מהר"ע שהוא שעה קלה • ויעוין ברדב"ז חלק א' תשובה רכ"ה ומבאר בו שאם הי' יאומן מה שאומר העד ששהא חצי שעה הי' זה וודאי מספיק לשיעור יליאת הנפש • אבל מחמת שהאריך שם לבאר שלא יאומן ע"ז מ"מ אם יש מחילה עביעת בחדד עד סוף דופני עביעת הספינה שיעור יליאת נשמה היחס ניתרס יעו"ש • ומבאר בו בשיעור יליאת הנפש הוא זמן מועט פחות מחצי שעה • (ולא זכורו המחברים) וגם כמו כן לפי מה שכתב הגאון מהר"ם מוילנאזין בשיעור לפי מה שהוא אדם ובחלוש שיעורא מועט • א"כ בשיעור פרסא ששפ ולא עלה • הי' מספיק לבלי יגזרו חכמים עכ"פ בנהר הכוללת לאט • והי' לפלא גזירת חכמים שאסרו בכל משאל"ם שכולל הכל • ושוב כאשר ראה רבי הכלל ממחילה ש"ד שוב יאומן שיש הכלל בחוק שיעור שליטת עין ג"כ • ומעתה אין נמנע אף בנהר הכולל לאט ואף באדם חלוש שיעור שער שיטוט להלאה משיעור שליטת עין היא יותר משיעורא דליאת הנפש עכ"ל יתכן שניצל בחוק זה השיעור ע"י מחילה ש"ד :

אבל הנופל בים בקרוב לשפחו והגלים מורידים ללד השפה במהירות להלאה משיעור שליטת עין • וכן לפעמים כשהנהר הוא יורד במקום מדרון והמים גזרים בתנבורת חזק ומורידים במהירות שפיר מיעוט המלי ים שיוצלו הם המים להלאה משיעור שליטת עין ושם יבא לשפה הים או לשפחי הנחל ויאל :

(ו) **ובאשר** ממידת חכמים להשוות גזירתם ושלח ליתן לשיעורים וע"כ באה בזה שני פנים בבחיור גזירתם שאסרו בגוסס ומים שאין להם סוף • לר"ת עיקר תקנת גזירתם הוא מה שעל דרך הרוב הוא באופן דלח שכיח הלאה וע"כ מותר בדיעבד • ואף כאשר נפל סמוך לשפת הים עכ"ל מותרת בדיעבד וא"ל ל"ת • כי אף שר"ת סובר דאמרינן סמוך מיעוטא לחוקא להחמיר הנה הוא רק מדרבנן לחוד וע"כ להחמיר אמרינן ולהקל לא אמרינן לרבנן דר"מ דלהכתא כוותיהו • ולכן השוו חכמים מדותיהם וכאשר רובא דנופלים במים שאין להם סוף הוא באופן דלח הוי מיעוט המלי ליתא בזה דינא דהחמירו חכמים לומר סמוך מיעוטא לחוקא להחמיר • כי לא החמירו רק כשנל זה הסוג או רובו הוי מיעוט דשכיח • ולא כשהוא מסוג דאין מלי כלל • אף דיש בזה הסוג איזה אופן המלי רבנן בדרבנן משווים מדותיהם :

(ז) **ומעתה** זה אשר יאל לנו • דבין לשיטת ר"ת ובין לשיטת ר"י אסורה לכתחילה במשאל"ם וגוסס • אף היבא דהוי מיעוטא דלח שכיח כלל • אבל בזה יחולק בין שיטת

והמלטה המה ראו כן תמחו וקראו בקול גדול לעומת המלטיג על דברי חכמים שיראו נח באלו המאורעות הנפלאים כמה גדולים דברי חכמים • כי רוח ד' דיבר בם ומרוח קדשו הופיט עליהם לרחות כל הנוול אף שלא הי' יאומן ערס שגראת כן עין צטין • וחכמי' אחרי' שזולת בעלי החורה לא היו מתבוננים ולא היו אופים שיעלה לפעמים כך • ועתה יסברו פיהם של דוברי עתק על גזירת חכמים כי נראה בעליל שעלה באלו הפעמים כמו שעלה בדעתם לחשוש :

ובהא דניצל ע"י מחילה ש"ד הנה עדיין לא ראינו למי שגפל בהריפותא דנהרא ובאמצעות היום כאשר השמש בחצי השמים • ועכ"ל נודמן שזה הנופל נתגלגל למחילה ש"ד ועי"כ נעלם מן העין ככל שיעור יליאת הנפש • ולא מלא הפתח עד אחרי זה השיעור כי הי' איזה דבר המחשיך לעומת בניסת אורה בפחה של המחילה • את זה לא ראינו • רק שאחר נכנס בכונה למכמר מכמורין במחילה ש"ד ושיקט עליו החמה • וא"כ לא ידמה עוד לזה מה שאמרו חכמים מים שאין להם סוף אשחו אסורה • שהוא בנופל אף בהריפותא דנהרא ואף בעת שהשמש בנוכח שער שיעור יליאת הנפש לא חשקע כלל • ועכ"ל אמר רבי כמה גדולים דברי חכמים • שח"מ אחרי שראינו מה שקרה בזה דנכנס למכמר מכמורין בירדן • שזה נוכל להעלות על לבנו ומעתה נוכל לראות שיוכל להולד כמו כן שיגלגל הנופל במחילה ש"ד • וגם יתכן שיהי' איזה דבר מאפיל • ואינו עכ"ל מן הנמנעות :

ומבאר זה מוכח ומבורר לנו שהוא מיעוט שאינו מלי כלל כמו שכתב הר"ם ריש האשה בהרא דהוא מיעוט דל"ש כלל • ואף לא בדרך מיעוטא דמיעוטא מטעמא דחרי רובי • כי במיעוטא דמיעוטא הבא מחמת טעמא דחרי רובי שפיר יעלה על הלב שאינו מהנמנע כאשר יודמן המיעוט מזה הרוב והמיעוט שמה הרוב שני המיעוטים כאחד • ואם איתא כי יש אופני המלטה המליים זולת אלה שזכרנו • א"כ מה אמרו כמה גדולים דברי חכמים שאמרו מים שאין להם סוף אשחו אסורה • כי דברי חכמים יאומן מחמת המלכות המלייתא אבל ברור הדבר שלא נראה ולא נשמע נמלט עד אז ושרק אז ראו אלו שלשה מיני הללות אמרו מחמת כן כמה גדולים דברי חכמים שחוו ברוח קדשם כל הנוול אף מה שלא שכיח כלל ולא עולה על לב ורק שהי' החובה לשמוע דברי חכמים ולהאמין ועתה כמו ששמענו כן הי' החזיון • ולעומת המהרהר אחרי גזירתם אמרו כמה גדולים דברי חכמים והוא פשוט וברור • וא"כ שיטת הר"י צריך ביאור :

(ה) **ולכן** נלפע"ד דוודאי לא ישחוו כל הגוססין ולא כל הנופלים במים שאין להם סוף שמהם יש מיעוט מליים שנמלטים • ומהם יש שלא שכיח כלל • ובגיתין (דף כ"ח ע"א) • וכן בקדושין (דף ע"א ע"ב) • אומר רוב חולים לחיים רוב גוססין למיתה • וכמו שלא כל החולים משחווים ויש חולים שיאמידוהו הבקיאי' שהוא קרוב למיתה ושהחולי כזה מרובא למיתה • אבל הגמ' אומר על כלל החולים שצבכלם רובן לחיים • וכמו כן בגוססים לא ישחוו בסוג ולפי ענין החולי שגרמה הגסיסה • גם לא ישחווה התחלת גסיסה לסוף גסיסה • כי מה שכתבו החס"ם (בדף ק"ב ע"ב) בד"ס למימרא דחק אין מעידין על הגוסס הוא ממ"ש אין מעידין עד שהלא הנפש • וכמבאר ברבינו ירוחם חלק חוש נתיב כ"ג חלק שלישי וז"ל • אין מעידין עד שהלא נפשו אינו חיירי בסיכר האיש אלא בשיעור המיתה שאם ראשו מסוכן קרוב למיתה והכירוהו שהוא איש פלוגי אין מעידין עליו שמת עד שהלא נפשו כו' ע"כ • ומבאר דאף בגוסס הסמוך לליאת הנפש • אבל כל זמן שלא יאל הנפש ממש אין מעידין • ומסתברא שזה הוא מיעוט דל"ש ביוחר • וכנפל

אכילתו הראשונה אין מתייחס והוכחתי מהא דלמרינ בארי הנכנס בין השורים בדשחקי חרווייהו שלמה עבדו • וברלוסי אימר מצפתי אהדרי וקטע רישא דחד מנייהו נח רוגז' • עוד מובא בב"ש סי' י"ז ס"ק ק"ב בדעת הריב"ש סי' טע"ט דאם נפל לגוב אריות תאל • וא"כ ע"כ דלעתו הוא שכיח יותר מנפל במשאל' • וקשה וודאי למה נקיט הירושלמי לומר שאמרינ שמה נעשה לו גם כדניאל • אלא ע"כ דהירושלמי מיירי שידענו בהאריות שהם רעבים ועכ"ז אין מעידין • וכן נפול לכבשן האש דלומר בירושלמי דאין מעידין שמה נעשה לו גם כדניאל מישאל ועזרי' • הכל הוא אחד טעמא שחיישין שמה עלה באינו • ענין וברח טרם דלקו אחריו האריות או שרפתו האש • וקשה דסותר לבבלי • וע"כ דאחי' בר"מ דר"מ וודאי דסותר דאכרו אף בדלא שכיח כיון דאף במשיל'ס אוסר דסובר דיוכל לחיות על גר המיעוט • ורבנן סברי דהוא רק מעשה נסים • ולמעשה נסים ממש לא חייש אף בר"מ כיון דהירושלמי אחי' כוותי' ומבואר שם דנפול ליורה שמן מעידין עליו ורק נפול לגוב אריות וכבשן האש קורא גם מהמא שהוא באופן רחוק ולא שכיח אבל הוא בדרך העבני • וכמו שנקרא מעשה הסתר גם פורים • ואם איתא דאף רבנן דר"מ מודי דאכרו רבנן במשאל'ס וגוסיס אף דל"ש כלל • א"כ למה יפלוג נפול לכבשן האש • וגם אם כן הוא אף נפול לגוב אריות רעבים דמיירי בזה הירושלמי ג"כ אין להעיד • אבל מבואר דלסבלי מעידין כשהיו רעבים כמו נפול לכבשן האש • וכמו דפרשו החוס' דף (קכ"א ע"ב) בשם ר"י • ואף דבדרך רחוק יתכן שיעלה ויברח באיזה ענין אבל אין בזה הסוג אופן דשכיח ומלוי המיעוט דהלא • וע"כ לא גזרו בזה רבנן :

(י) **ולשימת ר"ת** ע"כ ל"ל בזה דמחילה ש"ד במים שיש להם סוף ל"ש שהוא מחמת שהספק הוא בהמקום בזה קיים • בהדין כעין הסברא דלומר הגמ' בחולין (ד' י"ד) סבין אחרעי כו' • והארכתי בזה בסוף חלק שני ממערכת ראשונה :

(יא) **ובהא** דמעיד העד שפסא שיעור יליאח הנפש נריך לומר דהוא מגיד לפנינו השיעור ואנו דייקין בדבריו שיהי' כ"כ שיעור מספיק שיוציא מכל ספיקות בהאומדנא ולא דמכנין על אומד העדים • כי מסתברא מאוד שיש לחוש למיעוטא דטעמא :

(יב) **ובהא** נפול לגוב אריות שאומר בירושלמי שנטשה לו גם כדניאל שפ"כ שהמכוון שיש לחוש להשגא רחוקה לעלי' ובריהא ולא גם ממש וגם ע"כ הוא אף כשידענו שהמה רעבים שפיר נאמר דכמו כן מה שאיתא בבבלי דאין מעידים נפול לגוב אריות הוא אף בידענו שהם רעבים כיון שאף בזה מוכח מהירושלמי דיש חשש מיעוט דלא שכיח שיעלה ויברח • ואין לזקק לגם ממש דבגם ממש כ"ע מודי דמעידין וגם אין לפרש שהביריחא דירושלמי הוא אליבא דר"מ כי אין זה שייך כלל לפלוגתא דר"מ ורבנן אחרי דלר"ת גם לרבנן גזירת חכמים סי' במה דלא שכיח כלל • ומחלוקתם במשיל'ס הוא רק אם יש במליאות הטבע שיחי' החי במים יותר משיעורא דתאל נפשו או אם אין במליאות • ואף אם נאמר דכן הוא המחלוקה נפול לגוב אריות הרעבים • חדא דאין זה רומה למחלוקה במשיל'ס • שהוא לענין

שיעת ר"ת ובין שיעת ר"י דלשיעת ר"ת עיקר דינא דרבנן דאכרו במשאל'ס הוא במיעוטא דלא שכיח • ומחומר אלא ולזוז שפחים ההמירו אף בסוג שהוא מיעוטא דל"ש ולשיעת ר"י עיקר דינא דרבנן דאכרו הוא כשיש בזה הסוג מיעוט המלוי אבל אם כל זה הסוג הוא באופן דאין בו גר שיהיה בו מיעוט מלוי לא גזרו רבנן והו' טעמא במ"ש מחילה ש"ד במים שיש להם סוף לא שכיח וא"כ כל זה הסוג של מים שיש להם סוף הוא שהמיעוט הוא רק בדלא שכיח וע"כ לא גזרו :

(ח) **וכמו** כן סמכין על עדות העדים שיאמרו בשהו עד שיעור יליאח הנפש • אם אומרים מת סתם אמרינן שוודאי שהו עד שלפי דעתם הוא שיעורא דיליאח הנפש כמו שגדלה כן מדברי הרמב"ם פ' י"ג מגירושין ה' ט"ז ולפי מה שכתב במגיד שם ולח"מ שם משמע כן יותר יעו"ש במ"ש הלח"מ בביאור דברי הרב המגיד דחזקה על העד שאין מעיד שמה אם לא שהא עד שהלא נפשו יעו"ש • והגם שהלח"מ מיירי שם לענין משאל'ס דהוא רק לענין אם נישאה דל"ח • אבל כאשר מפרש כן בהרב המגיד שמעמם זה בלשון הרמב"ם שסחם בהלכה י"ט וכמו כן לשונו בהלכה י"ו מורה בזה האופן • ומתפרש דכוונת הרמב"ם בה' י"ו שרק שהעד נריך לדייק לשהות עד שיעורא דיליאח הנפש • אבל חו בד"ד יכול להעיד סתמא שמה • ולא שיעיד השיעור ששהא • וב"ד יעיינו בשיעורא דיד' שינא הספק לדעתם אף אחרי כל החששות שיוכל להשום בזה • כמו שזה הנופל עלר כח ביותר להכיל רוח חיים ולא כל האנשים שווים • והגאון מוהר"ח מוולאזין בחשבה הנ"ל העלה שהסערס הוא הכל לפי מה שהוא אדם • החזק או הרפה • וזה נראה מחייב מסברא ודעת ישרה וחלוטה שכאשר העד לא יעיד השיעור כמה שהא עליו שנידון אכן מזה ורק שאומר סתמא שמה ושלדעתו סי' השיעור ודאי שהלא נפשו • עכ"ז האם יוחלט שלא יחי' מיעוט דלא שכיח עכ"פ או מיעוט סתמא שיעטה העד בלמלום הסערסו • כי הלא האדם עלול לעשות במשך זמן כמה הוא כי אף אם ישוער בדעת שהוא שחיס או שלש שעות • יתכן שבאמת הוא פחות או יותר • גם שלא כל הכחות שוים לסבול העדר הנשימה ויש שיוכל לכלוא רוח חיים ביותר • ויכול להאריך נשימתו יותר מזולת ומה גם אם יעיד א"י מפי א"י מסל"ת ועכ"ז לא היישינן וע"כ שהרוב לא ילך האדם הראש דבר נכחל בנטבע איש לראות מה יחא בסוף הדבר באופן שמה שיעור שוודאי יאל נפשו הוא אומד יפה • וע"כ שלמיעוט הטועה והנמכר לא חיישינן • והפעם הוא כי מה שהשטו למיעוטא הא רק מחמת שהמיעוט מלוי ולא כשהמיעוט אינו מלוי כן הוא עולה נכון לשיעת הר"י :

(ט) **וכן** בזה נפול לגוב אריות דלומר בירושלמי דאין מעידין עליו שמה נעשה לו גם כדניאל • ע"כ שמיירי הירושלמי כשידענו שהאריות רעבים • שאל"כ למה נריך לגם כדניאל כאשר ביארחי לעיל בראי' מחמרא דרב ספרא דאף שהי' זמן אכילה עכ"ז לא הוי יאוש • וכמו שלפעמים האדם בזמן אכילתו הראשונה לא יאכז לאכול • וכשיעבור הזמן בזמן סעודה סי' • אז הוא גדר תענית • ולכן הארי זמן אכילתו לטרוף טרף בלילה • ובלילה הראשונה הוא זמן

ה ג ה

מה שכתבתי בפנים ליישב שגב ר"ח מודה שיש בזה אופן שמלוי המיעוט • או שעכ"פ אינו נגדר מיעוטא דמיעוטא דל"ח ר"מ לא טבל לומר כך אם לא כאשר נאמר דאף לר"מ דחייש למיעוטא הוא מדרבנן לבד אף במקום דליכא חזקה בהדיא כמה שכתבו החוס' יבמות (ק"ע ע"א) דג"ה מחורחא בסוף דבריהם שם וז"ל ומיהו אי לא חייש ר"מ למיעוט מן החורה אפי' היכא דליכא חזקה בהדיא אלא מדרבנן הוי א"ש כו' יעו"ש • ומבואר דהחוס' מסתפקין בזה ופשוט להם יותר דסובר דמה"ח הוא אחרי שאף לקולא חזיל וא"כ יוקשה לר"ח אליבא דר"מ בזה שיש אופן שיהי' המיעוט עכ"פ לא מיעוטא דמיעוטא רק מיעוט סתמא יחי' אסורה בזה אף בדעבד מחמת דלמרינ סמוך מיעוטא לחזקה ואין לומר משום דליכא חזקה דאשה דייקא ומינסבא חדא דהא איכא חזקה א"א וגם חזקה חיים ותו שא"כ יהי' נריך לומר לר"מ א"כ הי' החוס' והרא"ש יכולים כמו כן ליישב אליבא דר"ת אף אליבא דרבנן דר"מ • אלא ע"כ דחמיר הוי רק מיעוטא דמיעוטא דל"ח לה ר"מ ומותר דניעבד אם נשאת אף אליבא דר"מ • אבל לשיטת ר"י בהכרח נריך לומר כמש"כ בפנים דיש מלוי ויש אינו מלוי כדקא חזין מהא דלומר רבי ורשב"ב ור"ע כמה גדולים דברי חכמי' וע"כ דהוא מלד השוואח המידות שהשוו חכמים מדותיהם • והעיקר האורך להענין הוא בירור שיטה ר"י :

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִישׁ חֶלֶק א

הַתַּנְחִי'ם שִׁבְרָה אֶחָד כְּמִשְׁכָּן שֶׁ כָּל כְּנִל • אֲבָל הָרִין
מְבוֹרֵר הוּא בְּדַעַת הַרְמָזִים שֶׁרָק כִּשְׁלֹא יִדְעִין סִפְרֵי
הַזֶּה רַעֲבִים אִזּוּ מַעֲרִידִין • וְזֶה מַסְבִּים לְשִׁיעַת רִ"י :

(עו) **גַּם** מִמֶּה שֶׁכָּתֹב שֶׁ כִּילָד כו' וְאֵם נָפַל לַמִּים מִקִּוְיָלִים
כְּגוֹן בּוֹר אִזּוּ מַעֲרִיד מְבוֹרֵר וְרוֹאֶה כֹּל מִכִּיכִיו
וְשֶׁהָא כְּדֵי שֶׁתֵּלֵא נִשְׁפּוּ וְלֹא עָלָה מַעֲרִידִין עֲלָיו שְׁמַת וּמַעֲרִידִין
אֶת אֲשֶׁרוֹ • וּמִשְׁמַע דַּעַל הַעֵד הוּא הַאֲזִכָּרָה שֶׁכְּשֶׁמִּשְׁעַר
בְּאֻמְדָּנָה דִּידִי' שֶׁהוּא שִׁיעוֹר יִשְׂרָאֵל הַנֶּפֶשׁ יִכּוֹל לְהַעֲרִיד שְׁמַת •
וּמִשְׁמַע כֵּן יוֹתֵר מִזֶּה בְּד' הַלַּחֲמִים שֶׁ בְּסוֹף ה' יִשְׁכָּח בְּמִשְׁכָּן
שֶׁ לְבָאֵר דְּבָרֵי הַרֵב הַמְּגִיד וְחִכְרֵי מוֹד לַעֲוִל • וְאִין חוֹשְׁשִׁין
שְׁטַעַס בְּאֻמְדָּנָה דִּידִי' • כִּי מִשְׁחַבְרָה שִׁישׁ עִבִּי' מִיַּעֲוֹת
דְּלִישׁ שִׁיעוֹת • וְכֹאשֶׁר הוֹיֵן שְׁכָמָה מַחֲלָקָת נָפַל
בֵּין הַשּׁוֹסְקִים בְּשִׁיעוֹרָה שְׁשֶׁהָ • וְכֹל הוּא אִזּוּ שְׁעוֹמֵד
בְּשִׁיעַת רִ"י • דְּלִרְ"ת הַנֶּרְאֶה דְּלִרְיָן הַעֵד לְהַעֲרִיד הַשִּׁיעוֹר
לְפָנֵי הַבִּי' • וְהַבִּי' יִכְרִיעוּ שְׁאִין שׁוֹם סֶפֶק :

(עו) **עוֹד** יֵשׁ לְדִיִּק מִמֶּה שֶׁהוֹסִיף הַרְמָזִים עַל לִשׁוֹן הַגִּמ' •
וְכָתֹב כְּגוֹן בּוֹר אִזּוּ מַעֲרִיד וְכֹלָא לִישָׁנָה יִחִידִית
בְּוֹדֵלִי • כִּי בְּגִמ' יִבְמוֹת (קִבְלָה א') • אֲמַר אֲבִי כֹל שְׁעוֹמֵד
וְרוֹאֶה מֵאֲרַבֵּעַ רוֹחוֹתָיו הוּא כּוֹלֵל הַכֹּל וְאֵף אֵם הוּא מִקּוֹס
מִים כְּאֵמָה דְּסִמְקָה (שְׁקוֹרִין יַעֲוִעֲרִיִּיעַ) כְּאֵשֶׁר הוּא קִעֻנָּה
שִׁכּוֹל לְרֹאשׁ מִד' רוֹחוֹתָיו • גִּי' מַעֲרִיד • וְכֹאשֶׁר נִדְקַדֵּק יֵשׁ
חֲסִירוֹן גְּדוֹל בְּמֶה שֶׁהוֹסִיף הַרְמָזִים לְהַלִּיל • כִּי בְּבוֹר וּמַעֲרִיד
לִיכָא דְגִים וּמַחֲלִיטוֹת שֶׁל דְּגִים • אֲבָל בְּמִקּוֹס אֲגִם מִים שִׁיךְ
מַחֲלִיטוֹת שֶׁל דְּגִים • וְהַגִּמ' הַקֶּסֶה דְּלִישׁוֹם בְּמִשְׁלִים לְמַחֲשֶׁד
וּמַשְׁנֵי הַגִּמ' דְּבְּמִשְׁלִים לֹא שְׂכִיחָה • וְאִ"כּ כְּאֵשֶׁר ה' הַרְמָזִים
מִקָּרָא בְּלִישָׁנָה וְה' כּוֹלֵל הַכֹּל שִׁפִּיר הֵינּוּ יִדְעִין דְּלִישׁ לְמַחֲשֶׁד
בְּמִשְׁלִים וְכֵלְמָה לְשִׁיעַת רִ"י הוּא רָק קוֹשִׁיָא וְיִרְיָן לְבַד בְּגִמ'
אֲבָל חִידוֹשׁ דִּין לִיכָא • כִּי אִין חִילוֹק בֵּין סֶפֶק בְּהַטְפֵּל וּבֵין
סֶפֶק בְּהַמְקוֹס כִּי לֹא גִזְרוּ רָק בְּמִיַּעוֹת הַמִּלּוֹי יוֹתֵר מִסֶּפֶק
מִיַּעוֹת • וּמִכֵּסֶ"כּ בּוֹר דֵּלָה שְׂכִיחָה וּדְלִי' דְּלִישׁ אֲבָל לְשִׁיעַת
רִ"ת הֵנָּה דְּבַר גְּדוֹל וְדִין מַחֲדָשׁ יִדְעוּ מִחִירוֹן הַגִּמ' דְּלֹאֵר
מַחֲשֶׁד בְּמִים שִׁילִים לֹא שְׂכִיחָה • דִּישׁ חִילוֹק בֵּין סֶפֶק בְּהַטְפֵּל
וּבֵין כְּשֶׁהִסְפֵּק בְּהַמְקוֹס דְּכֶהֱסִפֵּק בְּהַמְקוֹס לֹא חֲשֵׁשׁוּ לְמִיַּעוֹת
כְּמוֹ שֶׁחֲשֵׁשׁוּ בְּסֶפֶק בְּהַטְפֵּל וְאִ"כּ לֹא ה' לְהַרְמָזִים עִבִּי' •
לְהַאֲרִיךְ וּלְגַרוֹעַ לֵנוּ זֶה הַחִידוֹשׁ • שֶׁלֹּא הַשְׁמִיעֵנוּ זֶה כֹּל •
וְלֵכֵן יֵשׁ שְׁלֵשׁ רֵאיוֹת הַמּוֹדִיעַ שֶׁהַרְמָזִים קִיִּים בְּשִׁיעַת הַרִ"י :

א מְדִין הָאֲרִיּוֹת וְגַמְרִים שֶׁרָק מִמֶּה שֶׁאֲמַרְיָן שֶׁלֹּא יִאֲכַלְוּ
אֲבָל כְּשֶׁהִם וּדְלִי' רַעֲבִים הַנֶּרְאֶה דְּשִׁפִּיר מַעֲרִידִין •
וְהַנֶּרְאֶה דְּזִכּוֹר רָק לְשִׁיעַת רִ"י :

ב' מֶה שֶׁנֶּרְאֶה מִהַרְמָזִים שֶׁהַעֵד מַשְׁעַר שִׁיעוֹרָה דִּישָׁנָה
הַנֶּפֶשׁ וּבִי' מַעֲרִיד מַעֲרִיד סִמְחָה • וְלִישׁ לְמִיַּעוֹת הַטּוֹעֵה •
אִזּוּ שֶׁזֶה הַטְפֵּל הוּא מִמִּיַּעוֹת שִׁפְרִיךְ חִיּוֹת וְזֶה הַעֵד לֹא שֶׁ
לֵב לֹא • וְזֶה גִי' רָק לְשִׁיעַת רִ"י • אֲבָל לְשִׁיעַת רִ"ת הַנֶּרְאֶה
דְּלִרְיָן שִׁיעִיד הַשִּׁיעוֹר בְּבִי' וְכִי' יַעֲוִינּוּ שֶׁהוּא בְּאֻפֵּן הַמַּסְפִּיק
לְבַר כֹּל הַסְפִּיקוֹת וְהַחֲשָׁשׁוֹת בְּאֻמְדָּה הַעֵד :

ג' מֶה שֶׁיֵּהֵא הַרְמָזִים וְהַאֲרִיךְ וּבְאֻפֵּן שֶׁלֹּא מְבוֹרֵר אִזּוּ בְּדְּבָרָיו
כְּהִירָה אֵל דֵּלָה חִיּוּשִׁין לְמַחֲלִיט שֶׁ"ד בְּמִים שִׁישׁ לֵהֵם
סוֹף • וְלִשְׁמַת רִ"ת הוּא דִין מַחֲדָשׁ וְחִילוֹק חֲדָשׁ שֶׁהִים לֹאֵךְ
לְהַרְמָזִים לְשׁוֹם עֵין שִׁיבּוֹת מְבוֹרֵר לֵנוּ מִחוּךְ דְּבָרָיו • וּמִכֵּסֶ"כּ
שֶׁלֹּא לְשִׁיעַת מִלִּישָׁנָה דְּגִמ' וְלִישָׁנָה מִלִּישָׁנָה :

(יז) **וַיַּעֲוִיִּין** בְּשִׁיעַת ה' יִשְׁכָּח כִּי עִבִּי' הַרְמָזִים לִיכָא • וּבְכֹה דְּהַטְפֵּל
לְגִבּוֹת אֲרִיּוֹת כְּכּוֹז בְּשִׁיעוֹת הַטּוֹעֵם שְׁמַת לֹא הִיוּ רַעֲבִים וְלֹא
אֲכַלְוּ • וּמוֹכַח דֵּהָא אֵם יִדְעִין וּדְלִי' שֶׁהִם רַעֲבִים מַעֲרִידִין •
וְכֹל שְׁלֵשׁ הַסְכָּחוֹת שֶׁכְּחִבְתִּי בְּהַרְמָזִים כּוֹלְסוֹ אֲחִנְסוֹ לְדִיִּק
מִהַטְפֵּ"שׁ שְׁאִין עוֹלָה נִכּוֹן רָק לְשִׁיעַת רִ"י :

(יח) **וּרְבִאֲוִרָה** יֵהֵא סְחִירָה לְדְּבָרֵי לִמָּה שֶׁכְּחִבְתִּי לְהוֹכִיחַ
שֶׁהַטְפֵּ"שׁ יֵהֵא אֲחִיחַ כְּשִׁיעַת רִ"י • דֵּהָא
בְּאֵבֶה"ע

לְעֵינִי טַבְעִיית הַמִּי שִׁחִי • וְעֵינִי הַעֲלִי' וְהַבְּרִיחָה מְבוֹרֵר אֲרִיּוֹת
הוּא עֵינִי אֲחֵד • אֵם יִחְכֵּן יִחְכֵּן וְאֵם לֹא יִחְכֵּן לֹא יִחְכֵּן •
וְכֵן הוּא הַחֲשָׁשׁ בְּמִשְׁלִים לְבַר אֲמוֹרָאֵה הַמַּפְלִיא לְעִשּׂוֹת לְעִשּׂוֹר
חֵיל זְמַן רַב • כִּי הַנֶּרְאֶה מִהָא דְּהַשִּׁיבּוֹ חֲכָמִים לְרִ"מ אִין
מַזְכִּירִין מַעֲשֵׂה נִסִּים • שְׁכּוֹזִרִים שֶׁהוּא נִמְנַע לְגַמְרִי • וְאַחֲרֵי
שֶׁהוּא רָק מִלֵּךְ שֶׁנִּמְנַע לְרַבֵּן • אִין זֶה מַחֲיִיב שִׁיחִי נִמְנַע
לְהַמְדִּיל לְדִלּוֹג מְבוֹרֵר אֲרִיּוֹת • וְאִ"כּ אִין חֲלָיו זֶה בְּפִלּוֹגָתָהּ
דְּרִ"מ וְרַבֵּן • וְלֵכֵן אִין דְּרָךְ יִשְׁכּוֹן אִזּוּ כִּי אֵם שְׁנִיחָה שֶׁהַבְּלִי
וְהִירוֹשְׁלָמִי לֹא פְּלִיגִי כֹּל וְשִׁפִּיר הַמְּכּוֹן בְּבִי' בְּכֹה דֵּלָה
מַעֲרִידִין בְּנָפַל לְגִבּוֹת אֲרִיּוֹת דֵּהָא אִךְ בְּרַעֲבִים כִּי שִׁפִּיר חוֹשְׁשִׁין
לְשְׁמַת עָלָה וּבְרַח בְּשׁוֹם עֵינִי • וְכֵן בְּנָפַל לְכַבֵּשׁ הַשֵּׁם לֹא
פְּלִיגִי רָק שֶׁמֶר כִּי אֲחֵרִי' וְאִזּוּ כִּי אֲחֵרִי' מִהַ שְׁאֻמֵּר בְּבִי' לֹא
אִין מַעֲרִידִין כִּי ה' נִמְנַע הַעֲלִי' לְגַמְרִי כִּי ה' עֲמוֹק מֵאֹד
הַכְּבִשּׁוֹת וְכִמוֹ שֶׁכָּתֹב רַבִּינוּ יְרוּחָם שֶׁזֶה מִיַּרִּי שֶׁהוּא עֲמוֹק
שְׁאִי אֲפִשֶׁר לְעֹלָם וּלְבָרוּחַ • וְכִירוֹשְׁלָמִי מִיַּרִּי שֶׁבְּדֶרֶךְ רְחוֹק
יִחְכֵּן הַעֲלִי' וְהַבְּרִיחָה כְּמוֹ מְבוֹרֵר אֲרִיּוֹת וּמוֹכַח כֵּן מִדְּבָרֵי
מִהַטְפֵּ"שׁ מִרוֹטוֹנְבוֹרֵר שְׁמוּכִית מִהָא דֵּלָה מַעֲרִידִין בְּנָפַל לְגִבּוֹת
אֲרִיּוֹת וְנָפַל לְכַבֵּשׁ הַשֵּׁם • שְׁאֵף בְּמִיַּעוֹת דְּמִיַּעוֹת חִיּוּשִׁין
וּמְבוֹרֵר שֶׁהוּא מִהַבְּרִיחָה שֶׁכִּירוֹשְׁלָמִי וְגִבּוֹת אֲרִיּוֹת הוּא בְּרַעֲבִים
וְעִי"כּ שִׁפִּיר מוֹכִיחַ • וְאַחֲרֵי שֶׁנֶּרְאֶה כֵּן מִדְּבָרֵי מִהַטְפֵּ"שׁ הַכִּל
שֶׁכֵּן ה' שִׁיעַתִּי' וְעוֹלָה נִכּוֹן לְשִׁיעַת רִ"ת • לִמָּה לֵן לְחֻקִּי
נִפְשָׁן לְפָרֶשׁ לְרִ"ת בְּאִיּוֹת אֻפֵּן דְּחוֹק שְׁחֻלְקִים הַבְּלִי וְהִירוֹשְׁלָמִי
וְנָפַל לְגִבּוֹת אֲרִיּוֹת יֵהֵא דְּוֹקָה כִּשְׁלֹא יִדְעוּ אֵם הִם רַעֲבִים •
הַאֲרַבְתִּי זֶה לְבָאֵר בְּיוֹתֵר מִהַ שֶׁכָּתֹב דְּבָרָתִי מוֹד בְּכִי שִׁיבּוֹרֵר
יוֹתֵר אֲשֶׁר יֵשׁ מַחֲלָקָה בֵּין רִ"ת לְרִ"י עֵינִי נָפַל לְגִבּוֹת אֲרִיּוֹת
דְּלִרִ"י הוּא רָק כִּשְׁלֹא יִדְעוּ אֵם הִם רַעֲבִים • הֵא אֵם יִדְעוּ
שֶׁהִם רַעֲבִים לֹא חִיּוּשִׁין לְעֵלִי' וְכִירוֹשָׁה עֵינִי רְחוֹק כִּי אֲחֵרִי
שְׁאִין בּוֹר הַסּוֹב מִיַּעוֹת הַמִּלּוֹי לֵכֵן בּוֹר לֹא גִזְרוּ רַבֵּן • וְלִרְ"ת
שִׁפִּיר גִּזְרוּ אֵף בְּאֲרִיּוֹת רַעֲבִים • כִּי עִיקַר חֻקָּתָה דְּרַבֵּן
הוּא בְּמִיַּעוֹת דְּלִישׁ • וּמִיַּעוֹת דְּלִישׁ יֵשׁ שְׁעוֹלָה וְבוֹרַח מְבוֹרֵר
מִירוֹשְׁלָמִי :

(יג) **וּמַעֲתָהּ** הֵנָּה מוֹכַח מִרְשִׁי' בִּיבְמוֹת (דף קכ"א ע"ב)
דִּישׁ אֲלִילָא וְכֵן בְּרִשִׁי' בְּרִכּוֹת (ל"ג ע"א)
מְבוֹרֵר הַכֹּל בְּטַעַם שְׁאִין מַעֲרִידִין בְּנָפַל לְגִבּוֹת אֲרִיּוֹת מַפְנִי
שֶׁלְפַעֲמִים אִינֵם רַעֲבִים • מְבוֹרֵר מוֹד דֵּהָא אֵם יִדְעוּ שֶׁהִם
רַעֲבִים שִׁפִּיר מַעֲרִידִין • וְאִ"כּ מִטֵּיִן הַדְּבָרִים שֶׁנֶּסֶם רִשִׁי' קִאִי
בְּשִׁיעַת הַרִ"י :

(יד) **וּמַלְשׁוֹן** הַרְמָזִים פ' י"ג מִהַ גִּירוֹשִׁין ה' י"ז
שֶׁכָּתֹב רִאשׁוֹ שֶׁנָּפַל לְגִבּוֹת אֲרִיּוֹת וְגַמְרִים
וְכִיבּוֹלָה בֵּין אִין מַעֲרִידִין עֲלָיו אֲפִשֶׁר שֶׁלֹּא יִאֲכַלְוּ עִבִּי' •
וְלֹא כָתֹב אֲפִשֶׁר שִׁיעֵלָה וּבְרַח מַשְׁמַע שֶׁכְּכּוֹנֵה שִׁיחִי שִׁפִּיר
בְּגִבּוֹת אֲרִיּוֹת וְגַמְרִים וְלֹא יִאֲכַלְוּ • וְהַטְפֵּ"שׁ עִי"כּ שֶׁאֲמַרְיָם
אֲוִלִי אִינֵם רַעֲבִים • וְאִ"כּ מִטֵּיִן גִּי' הַדְּבָרִים שֶׁהוּא כְּשִׁיעַת
רִ"י • וְאַחֲרָיו שֶׁהִם בְּסוֹף ה' עִי"כּ כָתֹב וְלִישׁ שְׁאִין מַעֲרִידִין עַל
הָאֵדָם שְׁמַת אֲלֵא כְּשִׁרְאוֹהוּ שְׁמַת וּדְלִי' וְאִין בּוֹ סֶפֶק • כִּילָד
רִאשׁוֹ כו' • וּמִמֶּה שֶׁכָּתֹב שְׁמַת וּדְלִי' וְאִין בּוֹ סֶפֶק ה' •
מַשְׁמַע שֶׁלֹּא יֵהֵא בְּטַעַם שׁוֹם סֶפֶק אֲפִילוּ דֵּלָה שְׂכִיחָה כֹּל •
אֲבָל אִין לְדִיִּק מִלְשׁוֹן הַסּוֹף כִּי כִי אִין זֶה לִשׁוֹן מַשְׁנֵה אִזּוּ
בְּרִיחָה אִזּוּ גִמ' • דִּישׁ לְכּוֹנֵנוֹ הוּא כְּמוֹ דְּמַסִּיִּים אֶחָד כִּילָד
כו' וּמִפְרָשׁ אֶחָד כְּכּוֹנֵה בְּאִיּוֹת אֻפֵּן הוּא • וְאֵם בְּאִין
לְדִיִּק מִלְשׁוֹן הַכִּל שֶׁכְּכּוֹנֵה שֶׁרָק בְּאֻפֵּן שֶׁלֹּא יֵהֵא שׁוֹם נִד
לְאַחֲשׁוּקִי • הֵנָּה נִחְמָר שְׁאֵף בְּנָפַל בְּמִשְׁלִים שֶׁאֲמַרְיָם בּוֹר
מַחֲלִיט שֶׁ"ד בְּמִים שִׁילִים לֹא שְׂכִיחָה • וְדִקְדָּק יִפֶּה כְּתִי' שְׁאִין
אֲוִמֵר הַגִּמ' דְּלִיכָא רָק דֵּלָה שְׂכִיחָה וְעִי"כּ דֵּלָה חִיּוּשִׁין לֹא
יֵהֵא מִלִּישָׁנָה טַעַם שִׁיחִי' אֵם מַחֲמַת דֵּלָה חוֹשְׁשִׁין לִמָּה דֵּלָה
שְׂכִיחָה מִשׁוֹם דֵּלָה הִיוּ מִיַּעוֹת הַמִּלּוֹי וְהוּא כְּשִׁיעַת הַרִ"י וְאֵם
דְּמַחֲמַת דְּהַסְפֵּק אִינֵם נִפְלַל בְּהָאֵדָם הַנִּמְנַע רָק בְּהַמְקוֹס
וְלֵכֵן לֹא גִזְרוּ רַבֵּן וְהִיאֵךְ יִכְתּוֹב הַרְמָזִים דְּבִיעִין שְׁמַת וּדְלִי'
אֲלֵא עִי"כּ דֵּלָה כִּיֵּן הַרְמָזִים לֹא רָק שִׁיחִי' מִשְׁוֹדֵלִי כְּפִי

האחרון שבמרדכי • ומלינו שאף ביותר מזה פסק בש"ע שם
בסי' קס"ה סעיף ד' • שכל יצמה שדינה שחלוקן ולא תחייבם
ה"ז נוטלת כחובתה לבד • וברמ"א שם דה"ל למ"ד מזה חליצה
קודמת אע"פ שאין כופין אותו לחלוץ לריק ליתן לה כחובתה
מ"ד שהרי דינה כחלואה (חשובת רד"ך) ע"כ • ולשון הרמ"א
בסי' ק"ס מורה שכיון דווקא לטעם הכוא • והוא ממה שהאריך
בלישנא להשמיטנו הדין דספק נפל כמו שכתב ילדה ספק נפל
שדינה לחלוץ ולא להחייבם כו' • מבואר מזה שזה הקדים
בכדי שיבא הנמשך אח"כ שמחמת זה פוסק שנוטלת כחובתה
מיד • והוא נראה יותר הכונה בדברי הרמ"א • וא"כ מבואר
דלא כיון כלל לא בסי' י"ז סעיף ל"ה • להטעם דאוליין בחר
רובא דשכית ולא בסי' ק"ס • ורק בסי' י"ז סעיף ל"ה לטעמא
דקריין ביה שפיר לכשתנשאי ומדין מדרש כחובה • ויען כי
יש שם בזה מחלוקה ע"כ כתב בלשון יש מי שאומר • ובסי'
ק"ס סתם מחמת הטעם שדינו לחלוץ ולא להחייבם אינו דין
כשאר יצמים • ובעטם האחרון שבהגהת מרדכי בשם המרדכי •
ואף שבד"מ בסי' ק"ס כתב לטעם הראשון שבמרדכי • וע"כ
כתב הב"י וסגר"א ג"כ לזה הטעם • אבל מדברי הרמ"א הב"ל
מבואר שבש"ע פוסק להלכה מחמת טעם האחרון שבמרדכי :

(כד) ומה שראה הגר"א לכתוב בסי' י"ז סעיף ל"ה ובסי'
ק"ס סעיף ג' לטעם דאוליין בממונה בחר רובא
דשכית הגר"א דמחמת כן הוא דעתו להלכה • ונפקא מיניה
בסי' י"ז סעיף ל"ה דלא לבד מדין מדרש כחובה לבד דלא לא
היחס גובלת רק עיקר כחובתה אבל דעתו דאוליין בחר רובא
דשכית ומכאן זה לכשתנשאי אף החובתה :

(כה) ובהא דסי' ק"ס סעיף ג' אין סובר לטעם האחרון
שבהנהיג מרדכי בשם המרדכי ואף דבסימן
קס"ה סעיף ד' • סתום בש"ע וברמ"א מהרד"ך כנ"ל • ולא
משיג שם מידי אבל שאני התם ושפיר שמה מורה הגר"א
לדינא דרד"ך • מטעם שלא יהא חוטא נשכר וכמו בסי' קנ"ד
סעיף כ"א ברמ"א דכ"מ דחייב להוציא וליתן כחובה אף ראינא
פלוגתא אס' כופין על הנע עכ"ל כופין ליתן כחובתה מיד •
ועיוין בחשובת רד"ך ביה שני חדר יו"ד וחדר י"א שמשוה
שני הדינים הב"ל כאחד הכל מטעמא דלא יכיה חוטא נשכר •
ואף שהגהת מהרד"ך שם שלרווחא דמילתא כתב הרד"ך לזה •
אבל נאמר דדעת הגר"א שאין לחייבו רק מחמת זה לבד שלא
יהא חוטא נשכר • אבל בהא דסי' ק"ס סעיף ג' שעיכוב
החליצה הוא מחמת שהחלוץ הוא קטן • ואינו חוטא כלל ומזל
דידה גורם • ולא שייך כלל לסבירא הנ"ל ע"כ מחמת זה דהוא
אסור לייבם משום חומרא או ספק לא היסד גובלת
להכתובה מיד • ורק מחמת דרוב וולדות בני קיימא ניגשו
ובמזמן הולכין אחרי רובא דשכית • כן נראה לבאר דעת
הגר"א זלה"ס • והוא דעת וסברת עמנו • ולכאורה היינו
מוכרחין מדעתו שסובר כדעת ר"ח ולא כדעת ר"י שהמיעוט
הוא מיעוט המצוי • שא"כ לא היה הרובא שכית :

(כו) אבל זה אינו חדא שבאמת יש שלשה חלוקים א' וב'
ברובא ומיעוטא דפליגי בהו ר"מ ורבנן • מהם
מיעוט המצוי יותר ומהם מיעוט שאינו מצוי כ"כ • וג' הוא
מיעוטא דמיעוטא דל"ח לה אף ר"מ • ושיעור ר"ח הוא במשאל"ס
הוא מיעוטא דמיעוטא דל"ח לה אף ר"מ • ולשיעור ר"י דלא
אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה להחמיר הנה יש שני אופנים
מבוארים בדברי החוס' כאשר ביארתי בעש"י הכל לעיל
להחוס' יצמות (ק"ט) ד"ה מחזורתא וחולין (י"ב ע"א) הטעם
דהחמירו משום חומת ערוס • וא"כ אין לריק לומר דהוא מחלק
שהמיעוט מצוי יותר • רק שפיר נאמר שהוא מסתם מיעוט
דפליגי בה ר"מ ורבנן שמהם יש שהרוב שכית יותר והמיעוט
לא שכית כ"כ • ולהחוס' ריש כל הסלמים והחולין (ל"ו ע"ב)
ד"ה הא בשם ר"י • הטעם דהוי מיעוט המצוי • וא"כ לפי זה
לבד לריק לומר שהמיעוט בו מצוי • וא"כ אף אם נוכיח מזה
דאוליין

באבה"ע סי' י"ז סעיף ל"ה כתב הב"י וז"ל יש מי שאומר
שחס' נפל למים שאין להם סוף גובה כחובתה • וסיים הרמ"א
אע"פ שאסורה להנשא וחס' בסי' ק"ס סעיף ג' כתב הרמ"א
ילדה ספק נפל שדינה לחלוץ ולא להחייבם כמו שכתבאר
לעיל סי' קכ"ו נוטלת כחובתה מיד ע"כ • ועיוין בביאורי
הגר"א בשני המקומות הנ"ל שכתב בשניהם הטעם דלענין
ממון הולכין אחר רובא דשכית • יעו"ש • וא"כ הגר"א לכא'
דהוא כשיעור ר"ח דבמשאל"ס וכן נאמר בנפל (כי אין מבואר
בר"ח לענין נפל) דהרובא הוא שכית והמיעוט לא שכית • ולא
כשיעור ר"י דנפול למים שאל"ס הוי המיעוט מצוי • וא"כ
לכאורה בממונה לא אוליין בחר רובא רק בחר מיעוטא •
ולמה לא יליך אחר מיעוט המצוי בממונה :

(יט) והנה במה שביאר הגר"א בזה הטעם ל"ע טובא •
דבהא דנפל למשאל"ס • חלוי במחלוקה אס' שייך
בזה דין מדרש כחובה קריין • בה לכשתנשאי כאשר אסורה
לכחיליה להנשא • וממ"נ אס' קריין ביה לכשתנשאי אין לריק
לטעמא דאוליין בממונה בחר רובא דשכית • ואי לא קריין
ביה לכשתנשאי מה יושיענו מה שרובא נטבעים • כיון שעכ"פ
אסורה לכחיליה ובב"י בטור מבואר שחלוי בזה • ועיוין
ברא"כ פ' ז' מנחות ה' ג' • ומבואר דלא קריין בה לכשתנשאי
ודעת הרשב"א בהשנוה מוצא בב"י שם • וכן יש לדון מדברי
הרא"ש בפ' נערה שנפתחה סי' ג' דשפיר קריין ביה לכשתנשאי •
וזה שכתב בש"ע בלשון יש מי שאומר • כי יש בזה פלוגתא :

(כ) גם בהא דסי' ק"ס לענין ספק נפל • הנה מקור הדין
הוא בהנהיג מרדכי פ' אלמנה ניוונת בשם תשובת
מרדכי • כתב שפיר מקודם לטעם שכתבו הגר"א והב"ש שם •
משום דאוליין בממונה בחר רובא דשכית • אכן בסוף כתב
טעם אחר שלא נאמר להא דרובא דשכית • וז"ל ועוד דל
מהכא כל זה למה לא תגבה זו כחובתה הלא יבם זה אינו
רשאי ליבם וא"כ אינו עומד במקום אחיו לירד לנכסים ואינו
דין כשאר יצמין ע"כ • ובאמת יש הרבה נפקותא לכאורה בין
אלו ב' הטעמים דמסתברא היכא דוודאי הוא דאינו בן ע'
רק ספק בן ז' ספק בן ח' • אשר רוב נשים לט' ילדן • ליכא
חו הסבירא דאוליין בממונה בחר רובא דשכית • כי הולדות
לו' הסם מיעוטא • גם צפיהק ומה נראה דל"ש טעם הכוא •
גם לפי מה שפסק הרמב"ם בפ' ז' מה' רוצה ה' ו' • מבואר
שכל סתם וולדות אינו נסגר הוצא • א"כ לא הוי רובא דשכית
לענין שנייך בממונה בחר רובא והמרדכי שכתב לטעם דאוליין
בממונה בחר רובא דשכית הוא רוב וולדות בני קיימא ניגשו •
הוא מדברי החוס' סנהדרין (ג' ע"ב) ד"ה דיני ממונות שהקשו
ליקף ממונה מנפשות ליקף בחר רובא • וסירטו שם דבכל דוכתא
דאוליין בחר רובא בדיני נפשות כגון רוב נשים לט' ילדן
אוליין בממונה ג"כ • ורובא לרד' זבני לא חשיב כמו שארי
רובא יעו"ש • אבל כאשר להרמב"ם לענין נפשות לא אוליין
בחר רוב וולדות וולד מעלי' כמו כן אין לליך לענין ממונה :

(כא) גם מרש"י בפרוה (מ"ט ע"א) ד"ה יחזיר דכתב לטעמא
דנפל הוי כו' משמע מזה שאף שכבר נתן לכסן
יחזיר • והוא מטעמא דנפל הוי הרי דספק נפל מועיל אף לענין
ממון אף להוציא מהכסן • והגם שכתב פירש רש"י כך
וכמו"כ החוס' שם ופשוט • עכ"ל חזין דספק דנפל מועיל
לענין ממונה :

(כב) גם כבר הוכחתי מהא דמקשי הגמ' לרשב"ג מימחל
היכא מהלין דע"כ לרשב"ג דדרים מקרא לדידי'
ספק גמור הוא וסחורה השוה אף לבן קיימא שקיס לו שכלו
חדשיו וזהו המכוון ברש"י בפרוה הנ"ל • וא"כ מלי לומר
דלרבנן הוי רובא דשכית :

(כג) ולכאורה המום למה להב"ש ולהגר"א לפרושי לטעמא
דהוא רובא דשכית ולא ניחא להו בטעם

שורת עמודי איש חלק א

משליטת עין עכ"ז מיעוט המצוי הוא הנמלט ע"י שפלתו גלי
הים בעת שהולכים ללד שקרוב שפת הים • וחו שכח במהר"מ
מרעונבורג בסוף דבריו שם ו"ל וכבר נזכר לזכור קמאי דקמאי
למלא ללד היתר ולא עלה בידם עכ"ל • ומבואר שהיה זה
מוכסם לכל חכמי דורו שאין לחלק • כי בכמו עובדה דידים
והדומה לה כ"ע מודוואף לשיטת ר"י הוא כן • כי אף לשיטת
ר"י הוא רק כשאין בכל זה הסוג מיעוט המצוי • כי הנהח
גזירת חכמים היה מלד החלק הנמלא בזה שיש אופן שישים
מיעוט המצוי ושוב לא פלוג הוא :

(כע) **ובזה** יבואר לכאורה ביותר הא דביארתו לנכון מאי
שהיה הכ"ל לרב שילא באגמא דסמקי שהוא
משיל"ם ובסוף חזר מחמת השפלת הגלים • ומהחזי איד לא
העלה על לבו מקודם זה כאשר ידוע שבמקומות שהמים רחבים
עד שאין העין שולט • (והוא הנקרא יעזערעם) בעת שיש רוח
חזק יש גלים גדולים וסומים והולכים למקום שיה' הרוח
ללכת ילכו • ולכן כתבתי לפיל בחלק ראשון מזה המערכה
דח"ו לא טעה רב שילא בדבר המוחש וידוע לכל ואיד
לא היה מחזק בדיון ולא נכחל להורות הלכה למעשה מבלי
חקירה ודרישה מאלו הרגילים להיות אלל מקומות מקווי מים
נרחבים בשעת גדול • וסוד ד' ליריאו כו' ולא שיעשה במה
שידוע לדייגים ושוכני חופי מים • אבל כאשר לא שכיחא
שהגלים יפילוהו • ורק יחזק בעת שיש רוח שאין מצויה בשולש
אז הגלים רמים בערך והולכים בצריזות כי יגרשום הרוח
ללכת בחיש ומהר • ורוח שאינו מצויה הוא שכיחא ולא שכיחא
לר"י להם אין זה שמירה ולמועד היא שמירה • והכסף הקמא
בפני הדליקה ונבער מרוח שאינו מצויה בדיני אדם פטור
ובדיני שמים חייב • ולכן יש שפיר לאיסתפוקי אם נכלל זה
בגזירת חכמים ואם לא • וביארתו זה לעיל בעז"ה שטעם זה
יפה מאוד לשיטת ר"י • הכן עדיין היה תמוה למה לא חקר
רב שילא וכן רבנן דר"י לשמחו • איד ומה ה' אז הרוח החזק
או הרפה ולא נזכר מזה בנמ' וע"כ לרב שילא לפי טעמו
לא היה חילוק וכן למסקנא דידים שהוא כדעת רבנן דר"י
לשמחו • אין חילוק איד ומה הוא הרוח הכן יבואר לנכון לפי
מה שביארתו לשיטת ר"י בזה החלוק דחלוו בהסוג איד ומה
הוא ושוב יבא השוואה מדה חכמים שלא לחלק ביניהם וחוששין
אף למיעוט דלא שכיחא מיעוטא דמיעוטא • ולכן בעת שיש רוח
שאנו מצויה הוי מיעוט המצוי ובסתם רוח המצוי לא הוי
מצוי ההלכה ובהיפוך בעת השקעת הרוח מאוד רחוק ביותר
ההלכה והוי מיעוט דל"ש • ועכ"ז חיישין הו לאיזה אופן
שישים • כיון שכנסם חתה גזירת חכמים גם מים דמקווי
וקיימי • כי אף רוח שאינו מצויה אינו בנדר לא שכיחא כמו
לר"י להם מחוייב הבעלים לאסוקי אדעת • וכן בסופה הקמא
בפני הדליקה מחוייב בדיני שמים • ומקרי שפיר מצוי בדרך
המיעוט ולכן הו אין חילוק ואף בעת השקעה יתירם חיישין
למיעוטא דל"ש כלל :

(ל) **והנה** בירושלמי פ' האשה בחרה (ה' ד') • איחא אמר
ר' אבהו אם ה' הים גלוגי והביע לארבע
רוחותיו וראה שאין שם צרי' משיאין את אשתו • ויעו"ש בפני
משה דמניה דל"ל גבולוגי ולא גילוגי והכוונה שיש לו גבולים
סביביו עד שיכל לראות מד' רוחותיו • והוא כמו דמפרש
אנשי בצבלי דמים שיל"ם הוא כל שעומד ורואה מד' רוחותיו
יעו"ש • ותמוה הגהת פני משה וביאורו כי מקום מים הנראה
מד' רוחותיו אין נקרא כלל בשם ים • רק אגם מים • או
יאורים • והוא הנקרא בלעז (יעזרע) אבל מה שנקרא ימים
הוא השטחים הגדולים אשר עליהם נאמר האותי נא תיראו
כו' אשר שמתי חול גבול לים • וגולי שגבורתא דמרא עליהו
שלא יוכלו לעבור חומא דחלא ה' מחריבי עלמא בריבוי
המים • בשעת הגדול והרוח המרחף על פני מים שבשטח
עולם עושה משברים וגלים גדולים שיכולים למיחרב עלמא :

עוד

דאוליגן בחר רובא בממונא שהוא שכיח • וגאמר דלא שייך
הו סברה ר"י דהמיעוט הוא מצוי אבל זה לא מוכח שהוא
כשיטת ר"י שהוא ממיטוטא דמיעוטא דלא שכיח כלל •
והגר"א לא כתב שבממונא ל"ה למיעוטא דמיעוטא מיעוטא
דל"ש • שאז היה המכוון שאין נחשב המיעוט לכלום כמו שאף
ר"מ לא חייש לה • אבל הגר"א כתב שאוליגן בממונא בחר
רובא דשכיח • הכוונה שהרובא שכיח הוא • אבל גם המיעוט
הוא מיעוט חשוב • ה' חדא אשר מזה יש לדון שאינו סובר
כר"ת דלר"ת היה ליה לומר בלשון אחר • שיותר דהמיעוט
דמיעוט לא נחשב לכלום ומשמע שאינו כן :

(כו) **שנית** שבאשר יעויין במקור הדבר בהשגחה מרדכי
הובא בהגהות מרדכי בפ' חלמא ניוזת יראה
שכתב לזה דאוליגן בחר רוב וולדות מעלי' לענין ממונא אף
לשיטת ר"י דכתב לתרץ להכרי חיישין לחלוץ במה בחור ל'
דחיישין למיעוט מצוי כזה כמו במשאל"ם • ומבואר במרדכי
שם דאף דחיישין המיעוט מצוי לענין שט"כ החמירו בו לענין
לכתחילה עכ"ז לענין ממונא חייב הרוב שכיח דאוליגן בחר' •
והוא כעין שכתבו החס' בסנהדרין (ג' ע"ב) ד"ה דיני
ממונות דשפיר ילפינן ממונא מנפשות דאוליגן בחר רובא •
רק רובא דלדידא לא חייב • ורוב נשים לע' ילדן חייב רוב
יותר דאוליגן בחר' בנפשות לענין בן סורר ומורה • כן מבואר
מחילת דברי הגהות מרדכי בשם המרדכי שם ובסוף מביא
עוד לשיטת ר"ת • וטעם סופר איכא התם כי מעורב שם
השיטות שמביא בסוף ג"כ בשם רבינו ינחק מה שהוא דעת
ר"ת ומבואר דאיכא טעם וחסרון שבסוף כתב עוד בדרך
מכש"כ לשיטת ר"ת שהוא מיעוטא דמיעוטא דל"ה ר"מ דודאי
לא אוליגן בחר מיעוטא כזה לחוש בממונא • כן כתב בסופא
לאחמתי מילתא עוד בדברי ר"ת • חמס מקודם החליט שאף
לדברי ר"י דהחולץ (ל"ו ע"ב) הג"ל בממונא אוליגן בחר רוב
כזה דלענין ממונא חייב מצוי • ואח"כ שפיר דברי הגר"א גם
לשיטת ר"י בהחולץ ובחס' ריש כל הללים דהמיעוט המצוי
הוא דהחמירו אבל במיעוט שאינו מצוי אף שהוא בנדר דפליגא
בכו רבנן ור"מ בעלמא עכ"ז ל"ה • ומכש"כ שאין שום ראייה
לשיטת ר"ת מדעת הגר"א • כי לדברי החס' דיבמות (ק"ב
א') ד"ה מחוורתא וחולין ריש (דף י"ב) שהוא ג"כ משיטת ר"י
דהחמירו משום חומר ערוה ולזות שפתיים אבל הכל הוא
במיעוטא דפליג ר"מ בעלמא • וממיעוטא דמיעוטא לא מצויה
שגזרו ונהפוך הוא שמיניו שלא נזרו כמו בנפל לגזר אריות
כשהם רעבים ולכבשן האש אף שיש אופן רחוק שיעלה באיזה
ענין וכן מחילה ש"ד במים שיל"ם דל"ש לא גזרו • וכן ג"ה
שיח' האדם יותר משיעור ששיעור העדים או המל"ה ששהא
עליו עד שהלא הנפש • ואף שמהסבר שיש מיעוטא דחין יותר
או שהעד עושה • אבל למיעוטא דלא שכיח לא חיישין • אבל
הכל הוא כשהסוג חמיר הוא בזה האופן אבל אם יש בו
רק איזה אופן שישים מיעוט המצוי הו אשרו חכמים והשוו
מידותיהם בכל האופנים וחייש הו אף למציאות רחוק :

(כה) **ולפי'** אחיחא שפיר דינא דמהר"מ מרעונבורג בנפל
במשאל"ם וה' שם עקולי וסלעים וטרישים
וחתיכות גליד • עד שהעידו העדים שאין יכול אדם ללאת משם
חי • אכן כאשר היה פשוט לו שדרך רחוק ואינו סיבות יכול
ללאת סוב אין להחיר אף שהוא רובא דרובא בצירוף מים
שאל"ם לא מצוי להר"מ מרעונבורג לשיטתו' שסובר כשיטת
ר"ת כדמוכה מראייתו מהא דנפל לגזר אריות וכבשן האש הלא
אף לשיטת ר"י אין להקל בזה • כיון שבכל נהרות יש סלעים
וטרישים • ואנשים גדולים וקטנים קרובות ורחוקות ומחמת
השוואה מדה חכמים אין לחלק אף במקום דאיכא הרבה
סלעים וטרישים עכ"ז חיישין למיעוטא דמיעוטא אף דלא שכיח
וכמו בנפל במיעוט מי ים הגדול • מחמת שאין לחלק ואשרו
חכמים מחמת נפילות הקרובות לשפת הים אף שהוא הלאה

זו כשחין רואה מד' רוחותיו הוא משאל"ם ומשפט אחד לכל המימות שבעולם ואין בהם חילוק בכל הזמנים . וע"כ דאף באגמא דסמקי וזמן השקט הרוח ביותר יתכן שיהי' מיטות נמלט חוץ לשליטה עין . וקשה מאוד לר"ת המחלוקה בין ר' אבדו שדירושלמי להחלטת שפ"ס בבלי :

(ג) **וידהר"י** א"ש דספיר כ"ע מודי דים מיטות הנמלט בכל האופנים ולא שכיח בוודאי באגמי דסמקי בעת ההשקטה והמחלוקה הי' הכל בענין מידת חכמים בענין השוואת המידות . לר' אבדו השוואת המידות הוא רק בכל מקום שבו בקרוב לשפה ובדחוק ולא כיון שיעור . אבל בסומן שים השקטה שהוא ניכר לכל שאין הים סוער והגלים גדולים כמנהגו . אבל הוא שוקט וגליו קטנים לא בגלי הים כלל . והאניות נוחות . ולהבדיל חין חילוק בהזמנים . רק כז שילא הי' סובר דאגמא דסמקי הוא סוג לעלמו כיון שברוח מאוי' לא שכיחא ב' המלטה . ושוב חזר שספיר זו מקרי מאוי' כמו שביארתי בעטמו . ועולם הכל כסוגן בעש"י לשיפת ר"י :

ואין ליישב לשיפת ר"ת דשאני הא דר' אבדו דירושלמי שהים גלוי וסיו גדול ולכן ע"י גלים קטנים לא יוכל בדיחוק מקום . אבל באגמא דסמקי אף בזמן ההשקטה בגלים קטנים ביותר . אבל עכ"ז חין דחוק עבר ושפת הים כ"כ אף שהוא חוץ לשליטה עין . אבל הים ר' אבדו סותם דבריו ומבאר שאף הנופל בקרוב לשפת הים ורק ששפת הים חוץ משליטה עין עכ"ז מותרת להשגה . ולא חיישינן להעלי' הקרובות ע"י גלים קטנים . ולכן חין ליישב לנכון רק לשיפת הר"י . וע"פ מה שביארתי בענין שאף להר"י סגור חכמים מדותיהם וחלוי בהסוג שיהי' זו אופן המאוי' :

(ד) **ובזה** יעלה כסוגן מה שהיה סברא בבבלי דלורבא מרבנן כדקא סליק קלא חית ליה שיהיה אבדו מותרת ולבסוף מסיק הגמ' דל"ש כו' . שסכל הוא תלוי בענין השוואת מדת חכמים . דל"ה הגמ' לומר דלורבא מרבנן שהוא סוג ידוע מי שהוא מוחזק ללורבא מרבנן ולא שכיח ביה המלטה שלא יהי' קול ולא הוי חו מיטות המאוי' . ושוב מסיק הגמ' דזה ג"כ נכלל בהשוואת מדת חכמים ולא חילקו בין חים לחים ובין מקום למקום . ויתכן שהמקום המעוחד להמלטה הוא מקום מוכן לשכי' סכל הנמלט יסוככו ליסעים הסובים חגשים ולא יהיה קול :

(ה) **ולפענר** קשה מאוד לומר דים ממש בסברא דלורבא מרבנן כדקא סליק קלא חית ליה שיהיה זה מברר הענין . כמו שצריך לומר לבאורא לשיפת ר"ת דסובר דנזרו בדלח שכיח כלל ומיעוטא דמיעוטא . ואם כן מה בלע שהמיעוט עוד פחות . ורק לריך לומר שמהמת שהוא רחוק על סוף ואחריות הענין לא נכלל בצורת חכמים כמו שביארתי בעזה"ל לעיל בחלק ראשון מזה המערכה לשיפת ר"ת וכאשר הסוס' ביבמות (קכ"א ע"א) ד"ה ולא היא בסוג דרובייהו דלורבא מרבנן קלא חית ליה קיימא בשיפת ר"ת :

דהנה קא חזינן ביבמות (קט"ו ע"ב) בהא דילחך ריש גלותא בר אחתי' דרב ביבי הוה קאזיל מקורעבא לאספמי' ושכיב דאזיי סובר דחיישינן לחרי ילחך ריש גלותא בר אחתי' דרב ביבי ואומר אביי מנא אמינא לך דההוא גיטא דאשכחא בנהרדעא כו' יעו"ס . ואם איחא דים ממש בהסברא דלורבא מרבנן לריך להיות קול להכריע מיניה שש"כ בדליכא קול שוודאי מת ושלרוב עכ"פ כן הוא . א"כ איך מוכיח אביי מהא דניעא להא דילחך ריש גלותא כו' . דאף נחוש לחרי ילחך דבשלמא אם זהו עלמו ילחך ריש גלותא שידענו בו דאזיל מקורעבא לאספמי' הוא הוא דשכיב . א"ש דליכא קלא מילחך ריש גלותא בר אחתי' כו' כי אזיל לעלמא דקבוע . אבל אם זה דשכיב אחר הוא . אהה הוא ילחך ריש גלותא שידענו ביה דאזיל מקורעבא לאספמי' כי הוא וודאי לורבא מרבנן וריש גלותא איך לא היה קול ידוע ממנו . ומה החס חין לומר הגמ' (ח"א) **בב**

עוד קשה מה חידש ר' אבדו על האמר מקודם שם בירושלמי מים שינ"ס אשתו מותרת . ומה שים לו סוף הוא שבע כשהגבולים נרחים . ובשחין נראה גבול הוא בלא סוף . ואף שגבול לומר כשהסוף בקרוב לשליטה עין מקרי ג"כ יש לו סוף . ובאופן שהיו שנים רוחים . ומה שראה זה לא ראה זה ועכ"ז חינו עדות דהוי חלי דבר . הכן בירושלמי ר' אבדו חינו חומר בלישגא דגבול לידע זה המיעוט . כי רק לומר לפי גירסת הפני משה שאם היו גבולים לים והביט לד' רוחותיו וראה שלא עלה שם בר' משיחין את אשתו . וספיר נכל לומר דה"ה אם הוא גבולני ויעידו שנים ע"ז ג"כ משיחין את אשתו . ובשלמא בבבלי אביי חומר גדר מה הוא מים שיל"ס ואין להם סוף . שפיר משמיטנו דכשיוכל לראות מד' רוחותיו הוא בכלל שינ"ס . ובשחין יכול לראות מד' רוחותיו אף שהגבול סמוך בגלות שיעור שליטה עין הוא בכלל שאל"ס . ואבדו בזה חכמים ולא חילקו אף אם יראה מנידוך חגשים לא מועיל . אבל ר' אבדו לא חומר בזה האופן שירר שבה נכר מהו יש להם סוף ומהו חין להם סוף . רק כשהים בגבולים וראה משיחין . והיחידא נכר משמיטנו :

ומצאתי בספר קבלת יעקב בשו"ת סימן ז' שהביע על גירסת הפני משה הג"ל . ופירש גילויי בעת שהים הוא מגולש שאין הגלים חולצין בפני הרה"ס שפיר משיחין את אשתו ורואה להחם מזה חידוש דין הג"ל . והוא תמוה לחדש כזה נגד החימת הגמ' והפוסקים ואבדו בכל משאל"ם ולא חילקו אם הים גלוי או מעכב הרה"ס ע"י הגלים והחשם הוא שגלה בדחוק משיטור שליטה עין ושטוס :

(א) **והנראה** לפענ"ד דוודאי ר' אבדו שדירושלמי הוא נכדו סובר כן ולא קיי"ל להלכה לחלק בים באיזו אופן היו הגלים והכוונה בר' אבדו הוא אם הים גלוי כלומר שהי' הים בהשקטה יחילה מרוחות עד שהגלים המאויים והרגילים לא היו רק היו גלים קטנים . וע"כ יבא ה"ל על הקטנה . כמו מאיח אישין כן יאמר מגל גלין . ויען שסוכב " על הים סובר מקודם שהי' הים בעת ההיא בעל גלים קטנים . ע"כ חומר אם הי' הים גלוי . ומדוקק מאוד בהלשון . ובמעתי שלפעמים שים בהשקטה יחירה והגלים נחים וקטנים ביותר או האניות ינוהו ולא ילכו כלל . והוא זמן הניכר מכוונה מתמיד . וע"כ סובר ר' אבדו דזה סומן הוא סוג לעלמו ובו לא שכיחא ההמלטה חוץ לשליטה עין ובמילתא דל"ש לא גזרו כי רק במיעוט המאוי' גזרו והוא כשיפת הר"י :

(ב) **והגמ'** שלנו לא סובר כלל לחלק בין זמן גלותא דסמקי השוואת מידת חכמים ולכן אף באגמא דסמקי שאין גלי' כלל בדמיון גלי הים . ועכ"ז חזינן שלמסקנא אסרו בכל זמן וע"כ שיתכן עכ"פ המלטה חוץ לשליטה עין אף באגמא דסמקי . ומכש"כ בים שבזמן שבעולם רוח מאוי' בים הוא חינו מאוי' וגם גליו גדולים ביותר כי הוא במקום נרחב ורבת המים ביותר וא"כ יוכן מזה שאין סברא כלל לומר שיהי' כ"כ פלוגתא דחוקה בין הבבלי ובין ר' אבדו שדירושלמי בזה שגאמר בר"ת שגזרו חכמים במיעוטא דמיעוטא ולא שכיח כלל . וא"כ כאשר ר' אבדו חומר שמשחין את אשתו כשהים גלוי . ע"כ דבעת ההשקטה הרוחות בעולם נמנע לנמרי לדעת ר' אבדו שימלט . ולדעת הבבלי שנמלט אף באגמא דסמקי בגלי' בעת ההשקטה בעולם קטנים וגמים בלי ערך ושיעור לעומת גלי הים כי באמת אי אפשר לעולם בלי רוחות . וכשמצוי ביבמות בים הוא כאינו מאוי' . וכמו בעת ההשקטה הגדולה הכל בים הרוח יותר ומה גם שהגלים יותר . ועכ"ז לא מחלקינן להבבלי באגמא דסמקי . ויעויין ברמב"ם וש"ע שלא זכרו כלל מהא דמסיק הגמ' שבאגמא דסמקי ג"כ אסור מטעם דחומר גלי אשפלוהו . ועעמייהו שקיירו ומספיק במה שכתבו שסובר שים ומערה שרואה מד' רוחותיו משיחין וזולת

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִישׁ חֶלֶק א

דלא חילקו חכמים בין כיתות האִשִּׁים • אִם הוּא עִם הָאָרֶץ או יודע בַּסּוּר • וְאִם גָּדוֹל הָדוּר • וְהָיוּ מִדּוֹתֵי דָלָה לַחֲלָק בֵּין בָּנֵי אֲנָשִׁים • וְכֹלָם הָמָּה תַּחַת כּוֹף אֶחָד לֹא יִפְרְדּוּ • וְעוֹלָה מִצֹּחֵר שְׁלִישִׁית ר"י ח"ס הַשְּׁמוּעָה בְּלִי גִמּוּס כָּלָל • וְלִשְׁמִיעַ ר"ח ל"ט :

(לז) **וְהָיָה** חֶפְשֵׁר לִישָׁב לְשִׁיעַת ר"ח דְּשִׁפּוּר מוֹדֵם דְּסִבְרָא דְּלִצְרָבָא מִרְבָּנָן כְּדָקָא סְלִיק קָלָא חֵית לִיה חֵינָה מוֹעִילָה בְּעֵלֶם שִׁיבִי מִזֶּה חֵינָה רִאשִׁי וְכֹסֶתָה הַמְכַרְעַת וּמַחֲשֶׁת הַלֵּכָה • וְרַק מִדִּין אֲמוּדָנָה מִסֵּ • וּמַחֲמַת כָּל עֵיקְרוֹ שֶׁל מִים שֶׁאֵין לָהֶם סוּף הוּא רַק מִחוּמְרָא דְּרִבָּנָן שֶׁהַחֲמִיחַ נִעְנִין לְתַחֲסוּלָה לְבַד ע"כ ה' הַסִּבְרָא לְבַד חֲשִׁי וְלִהְיֵיכָא דְּחֲמִירֵי כִּשְׁמִיִּלְרֶק לֹא עוֹד אֲמוּדָנָה מִסֵּ לֹא גִזְרוּ רִבָּנָן • וְהוּא עַל דֶּרֶךְ שֶׁכָּתַב הַמְדַּרְשִׁי ש' הַשֵּׁשֶׁת בְּתַרְסֵי סִי ל"א בְּשֵׁם ר"ח מוֹרְדִין • לְהַתִּיר חָף בְּחֵינָה דְּעִלְמָא אַחֲרֵי מִכָּךְ בִּיאֲוִמַת לַחֲמִי הַזֶּמֶן בְּסִי רִאשִׁי לְהִיָּת קוֹל יוֹדִיעָה מִמֶּנּוּ • וְחָף שֶׁהִבִּיגוּ עָלָיו הַרְאָשׁוּתִים ז"ל בֹּזֵה • אֵלֶּן וּדְחִי שָׁבֵן מוֹכַח מִמַּסְקִנְתָּא דְּגַמ' דָּלָה מִלְּרִפִּין שׁוֹס אֲמוּדָנָה לְהַתִּיר • וְל"ט אֲרִבָּא מִרְבָּנָן וְל"ט חֵינָה דְּעִלְמָא • אֲמַנְס בְּהָא שְׁפִיר נוֹכַח לֹמַר קָד :

(לח) **אֲבָל** הִרִי קָא חֲזִינָן מִדְּבָרֵי הַחוּס' יִבְמוֹת (קכ"א ח') ד"ס וְלֹא הִיא • כִּסּוּא לְשִׁיעַת ר"ח דְּמִסֵּ שֶׁחֲמֵרוֹ אֲרִבָּא מִרְבָּנָן אִם חֵיתָא דְּסְלִיק קָלָא חֵית לְהוּ • הוּא דָּבָן הוּא בְּרוֹבִיבִי • וְאַחֲרֵי כֵּהֵן הוּא מִדִּין רוֹבָא קָשָׁה כּוֹבָא מִכָּא דְּלִחָק רִישׁ גִּלְתָּא דְּחֵיל מְקוֹרְעָבָא לְאַשְׁמִי' כו' • חָף לֹמַד חֲשִׁי מַגִּיעָא לֹזֶר דִּים הוֹכַחַת מִסְעָדֵר קוֹל • וְלֹא כִשְׁמַע רַק מִלְּחָק רִישׁ גִּלְתָּא אֶחָד וְדִס' חֵיל מְקוֹרְעָבָא לְאַשְׁמִי' דְּשִׁכִּיב • וְזֹלָתוֹ לֹא כִשְׁמַע חָף שִׁדְעָתוֹ כְּדִי' חֵיל בֹּזֵה הַדָּרֶךְ • ע"כ חֵיבִינָן דְּהִלָּךְ לְמַדְחֹק וְאֵין קוֹל מִמֶּנּוּ • כְּמוֹ דְּחִיבִינָן בְּנִיעָא • דְּמִינִי' לֹמַד חֲשִׁי וְכֵן קָשָׁה מִכָּא דְּהִמִּיר ר"ח ב"ש בְּנִיעִין (ד' כ"ה) • דִּינוֹ שְׁפִיר שֶׁכִּכְשׁוֹ כְּרֹס כו' הוּא הַכֵּל דְּלִיתָא שֶׁסֵּ אֲרִבָּא מִרְבָּנָן • וְאֵין זָכַר שֶׁסֵּ לֹא בְּנָמ' וְלֹא בְּפֹסְקִים חֵילֹק שֶׁסֵּ בֵּין חֵינָה דְּעִלְמָא לְאֲרִבָּא מִרְבָּנָן • וְמִסֵּ גַם בְּדַמְבִּי' וְכ"ע לֹא נוֹכַח בְּשׁוֹס מְקוֹס לְסִבְרָא דְּאֲרִבָּא מִרְבָּנָן יֵשׁ קוֹל • רַק בְּהָא דְּמִים שֶׁאֵין לָהֶם סוּף כִּתְבוֹ וְאֶבֶד זָכְרוּ • וְכִלְלוּ בֹזֵה בְּסִתְמוֹת דְּבִרְיָהס בְּדִינָא דְּנָפֵל לְמִים שֶׁאֵין לָהֶם סוּף שֶׁכִּתְבוֹ וְלֹא עֵלָה וְאֶבֶד זָכְרוּ • וּמִמֶּה שֶׁכֹּלֵל חָף לְאֲרִבָּא מִרְבָּנָן נִהְיָאֵר מִמֶּה שֶׁכִּתְבוֹ וְאֶבֶד זָכְרוּ שֶׁחָף בְּסִי רִאשִׁי לְהִיָּת זָכַר כִּסּוּא קוֹל דְּסְלִיק • אֲבָל חֵינָה • וּמִזֶּה הַסִּתְמוֹת לְבַד מֵאֵין נִשְׁכִּיל בְּהָא דְּסִפִּיעַ הַמְעוֹרְפָת וְעִיר שֶׁהִקְיֹפֶה כְּרֹס וְסִילָא לִידָן כִּסּוּא כְּשִׁלְטֵי אֲרִבָּא מִרְבָּנָן • וְכֵהָ דִּילָא לִידָן שְׁפִיר יֵשׁ לֹמַד חָף בְּאֲרִבָּא מִרְבָּנָן שֶׁאֵין הוּא עֲדִין חָפֵס בְּבִית הַסּוּר :

(לט) **גַּם** מִסְחָרָא בְּלִיָּת שָׁכַל עֵיקְרוֹ שְׁגוּר חֲכָמִים הוּא בְּמִיעוּט דְּמִיעוּטָא דְּל"ט כָּלָל חָף יִאֲמַר שְׁכִי' סִבְרַת רַב חֲשִׁי וְכֵן לְהִיכָא דְּחֲמִירֵי שְׁלִיָּרֹף אֲמוּדָנָה יוֹעִיל • כִּי מִסֵּ בָּלַע בְּאֲמוּדָנָה לְבַד מִסֵּ שֶׁאֵין בֵּם עֵנִין שִׁחִיבִי דִין לְהַחְזִיק ע"כ כּוֹדֵדִי • וְאֵין זֶה רַק מִסֵּ הַמִּיעוּט לֹא שִׁכִּי וְיִתֵּר • וְאַחֲרֵי שֶׁחָף בָּלַע זֶה כּוֹי הַמִּיעוּט מִיעוּט דָּלָה שִׁכִּי כָּלָל וְחִשְׁבוּ רִבָּנָן • אֵין סִבְרָא שִׁיבִי' הִיתֵר כְּשִׁתְמוֹעַ הַמִּיעוּט עוֹד יוֹתֵר בָּאֵם שֶׁכ"ע יֵשׁ מִיעוּטָא וְחִינוּ מִן הַנִּמְנָע לְגַמִּיר וְלָכֵן הוֹלְכֵנוּ הַחוּס' לְפָרֶשׁ לְשִׁיעַת ר"ח דְּרוֹבִיבִי וְלִצְרָבָא מִרְבָּנָן קָלָא חֵית לְהוּ • וְאַחֲרֵי שִׁיבִי לֹזֶר דִּין רוֹבָא הַמְחִיבִי שׁוֹרַת הַדִּין לִילָךְ בְּתַר רוֹבָא וְהוּא מִסֵּ שֶׁמְחִיבִי אֹתָה עַל מִיתָה לֹא עַל סִיבָה הַמְכַבֵּד מִיתָה לְהַרְבֵּ • אֵין נִכְלָל זֶה בְּגִזְרֵת חֲכָמִים בְּתַשְׁלִי'ס וְכִדּוּמָה אֲשֶׁר הִמָּך רַק סִיבָה לְבַד וְחִי הוּא בְּעַת הַסִּיבָה וּמַחְזִיקִין אֹתוֹ בְּחֻקָּת חִי • וְנִיָּל וְלֹא סִיבָה הַסִּיבָה כְּהַרְבֵּ :

(מ) **וְאִפְשָׁר** לְפָרֶשׁ לִישָׁב לְשִׁיעַת ר"ח • דִּכָּא דְּרוֹבִיבִי כְּדוּמָר' כְּדָקָא סְלִיק קָלָא חֵית לְהוּ • הוּא רַק מַחֲמַת דְּהַסְלִיקָא מִהִים בֹּזֵה הַחוּס' שֶׁנִּיָּל רַק ע"י גַּל או

הַגַּמ' אֹתָה מִסְעָדֵר קוֹל מִמֶּנּוּ וְאֶבֶד זָכְרוּ • אֲשֶׁר הוּא הִים בְּדֶרֶךְ שִׁדְעָנוּ מִכְס"כ הַכֵּילֹל מַפְלִיעַת הִים וְמִי יוֹדֵעַ בְּחֵינָה רְחוֹק מְקוֹס פִּלְטָתוֹ הִים • וְגַם שִׁיבִי הַרְבֵּה סִבְרוֹת מַחְוִיבוֹת מַחֲדַעַת שִׁתְכֵן ע"י הַרְעָבֹן וְעִיר מִהִגְלִים שֶׁנִּמְנָה הַכֵּל בְּרִחְשׁוֹ וְהִיוּתָה יוֹם וְיוֹמִים נֶאֱבֵד הַחֲכָמָה מִסְחָכָה או אֲשַׁתְקַל מְלֹלִיָה וְנִחְלָה וְכִדּוּמָה • וְחֵילִי נָפֵלַע בְּמִקּוֹס חֵינוּ יְהוּדִים וְנִשְׁבָּה • וְחָף אִם נִפְשָׁךְ לֹמַד דְּכַל עֵיקְרֵי הַסִּבְרָא דְּלֹמַד הַגַּמ' בְּאֲרִבָּא מִרְבָּנָן אִם סְלִיק קָלָא חֵית לְהוּ • מִסּוֹס דּוּדְחִי הִים מִכָּךְ בְּרִכַת הַדּוּחָה בְּקָסֵל עִם ב' עֶשְׂרֵה וְכֵהָ אֲרִבָּא מִרְבָּנָן כְּדִינוּ • וְעוֹיִין בְּמַנְחֹחַ פ' הַחֲכָלָה (דף מ' ע"ה) ח"ל רִבָּא בְּרַ חֵנָה לְרַב וְלִרְמֹ ב' עֶשְׂרֵה וְנִפְקֹר לְשׁוּקָא וּמִפְרָסְמָא לְמִילְתָּא • הִרִי דְּכַל ב' עֶשְׂרֵה הַמְפָּרְסָמִין מִפְרָסְמָא אֲבָל אִם נָחוּשׁ לְנִשְׁבָּה בֵּין הַא"י או נִעֲשֶׂה חֵלֶם לִיבָא רִאשִׁי כְּכ"ל וְכֵן אִם רִבָּא לְהִיָּת מִן הַלְנוּשִׁין וְשִׁפּוּר בִּיקָר בְּרִכַת הַדּוּחָה וְלֹא הִגִּיד מִי הוּא • וּמִחֵינָה מְקוֹס הוּא וּמִסֵּ מַחֲיבִיב שִׁסְפֵּד לְפָנֵי חֵילֵי הַעֲשָׂרָה מִי הוּא וְכִי הוּא אֲרִבָּא מִרְבָּנָן מִמְקוֹס פְּלוּגִי :

(נו) **וְתוֹ** בְּהָא דְּגִיעִין (כ"ה ע"ב) ג' דְּבִרְיָס אֲמַר ר"א בֵּן פְּרֻטָּה כו' עַל עִיר שֶׁהִקְיֹפֶהוּ כְּרֹסֹס וְעַל הַסִּפִּיעַ הַמְעוֹרְפָת בִּים וְעַל הַיּוֹלָא לִידָן שָׁבֵן בְּחֻקָּת קִיּוּמִים • אֲבָל עִיר שֶׁכִּכְשׁוֹ כְּרֹסֹס וְסִפִּיעַ שֶׁאֲבָדָה בִּים וְסִילָא לִיִּסְרָג מוֹחֲמִים עֲלֵיהֶם חוּמְרֵי חִיִּים וְחוּמְרֵי מַתִּים • וְכִי נֶאֱמַר דְּבִיעִיר שֶׁהִקְיֹפֶה או שֶׁכִּכְשׁוֹ כְּרֹסֹס לִיבָא בֵּם הַלְמוּד חֲכָם • או הִכִּי מֵאֲמַר דְּהִיּוֹלָא לִידָן או לִיִּסְרָג או מִי שֶׁהוּא בְּסִפִּיעַ הַמְעוֹרְפָת או שֶׁאֲבָדָה • שֶׁהִפִּיד ע"י ר"א ב"ש הַכֵּל הוּא בְּאֲנָשִׁים דְּעִלְמָא וְלֹא בְּאֲרִבָּא מִרְבָּנָן • וְנִהְיָאֵר הוּא שְׁדוּמִיָּא עִיר קָהִנִּי שִׁיבִי בֵּם גַּם ת"ח וְהַכֵּל כָּלָל • וְגַם לֹא חֵיבִינָמִיעַ שׁוֹס פּוֹסֵק לְבַדֵּר זֶה הַחֵילֹק • וְשֶׁסֵּ בְּסִפִּיעַ הַמְעוֹרְפָת וְהַכִּדָּה או הַיּוֹלָא לִידָן או לִיִּסְרָג וְכֵן עִיר שֶׁכִּכְשׁוֹ כְּרֹסֹס • וּדְחִי דְּג"כ מַחְוִיבוֹת לְאֲדוּרִי' ב' עֶשְׂרֵה בְּדִין יוֹרְדֵי הִים ע"כ וְמִסֵּ גַם שֶׁנִּפְרָק לָהֶם הַשְּׁעִה וְכֵן הַיּוֹלָא לִידָן הֵלָּה הוּא כָּלָל יוֹשֵׁב בְּבִית הַסּוּרִים • וְחָף אִם בֹּזֵה נֶאֱמַר שֶׁאֵין עֲדִין הוּא בְּבִית הַסּוּר • וְזֶה שִׁילָא לִיִּסְרָג חָף אִם נֶאֱמַר שֶׁמַּחְוִיבִי לְהַדוּחָה עַל שֶׁלָּה נִהְיָא חֵילֵי לוֹ עֶשְׂרֵה בְּבִית הַסּוּר שִׁפְרָסְמוֹ • אֵלֶּן בָּהֶן שֶׁכִּכְשׁוֹ הַמְעוֹרְפָת או שֶׁאֲבָדָה • בָּאֵם שְׁרוֹבִיבִי וְלִצְרָבָא מִרְבָּנָן קָלָא חֵית לְהוּ כְּדָקָא סְלִיק • יו' חֵינָה חֵינָה מְרוֹסֹס לְמִיתָה • וְכ"ע בְּמַעוֹרְפָת לֹא יו' בְּחֻקָּת חִי • וְיִס' ב' ע"כ חוּמְרֵי חִיִּים וּמַתִּים • אֲבָל ע"כ דְּחִין נִידוֹן מִזֶּה דְּאֲרִבָּא מִרְבָּנָן דִּים לָהֶם קָלָא כְּדָקָא שְׁלִיקוּ שִׁיבִי בֹזֵה חֵינָה חֵינָה שֶׁמַּחְזֶקֶת חִיִּים יו' מִזֶּה דִּין הַסֵּק • או מִדִּין הַסֵּק יְהוּדִים לְדִין רוֹבָא • וְח"כ לֹא ח"ס רַק לְשִׁיעַת ר"י דְּכַל עֵיקְרֵי שְׁגוּרֵי חֲכָמִים בְּתַשְׁלִי'ס הוּא מִסּוֹס דְּכּוֹי מִיעוּט הַמִּנּוּי • וְלָכֵן הוּא הַסִּבְרָא לְרַב חֲשִׁי וְלִיִּסְרָג דְּחֲמִירֵי בְּנָמ' דְּבְּאֲרִבָּא מִרְבָּנָן לֹא הוּא חוֹ מִיעוּט הַמִּנּוּי • וְהוּא כְּשִׁחֲרִי מִיעוּטִים דְּפִלְגִי בֵּם ר"ח וְרִבָּנָן בְּעִלְמָא • וְלִחְזִירֹן הִר"י כִּסּוּא דְּכַר בְּעִירֹס וְכ"ע הַחֲמִירוּ • אֲבָל בְּמִיעוּט דָּלָה שֶׁכִּתְבוֹ לֹא הַחֲמִירוּ כְּמוֹ שֶׁלָּה חֲשָׁנוּ לְתַחֲסוּלָה שִׁיבִי בְּמִים שִׁילָא דָּלָה שִׁכִּיחָא • וְכִדְעַת מַחֲיבִיב כֵּן שֶׁכֵּל הַנוֹפֵל בְּמִיעוּט שֶׁל יֵשׁ לֹא שִׁכִּיחָא כָּלָל • שִׁינָלָל כְּמוֹ שֶׁאֲמַרו עַל הַיּוֹלָא ע"י גַּל עוֹרֵד וְדָף • כְּמִסֵּ גְדוּלִים דְּבִרְיָי חֲכָמִים וְמִסֵּ שִׁיבִי לֹמַד הַמִּנּוּי הוּא רַק כְּשֶׁנוֹפֵל בְּקִרְבֹּן לִשְׁפַת הִים וְח"כ הוּא הַשְּׁשֶׁשׁ שֶׁעַל בְּקִרְבֹּן וּמַחֲמַת זֶה לֹא חֵילֹק חוֹ רִבָּנָן וְגִזְרוּ חָף עַל הַנוֹפֵל בְּמִיעוּט שֶׁל יֵשׁ שֶׁשְׁוֹ מִדּוּחִיָּהס • אֲבָל בְּאֲרִבָּא מִרְבָּנָן אִם יו' הִים סְלִיק בְּקִרְבֹּן סִמּוֹךְ לְנִפְלִיתוֹ מִסְחָרָה שִׁיבִי קוֹל כִּי וּדְחִי שֶׁמַּחְפָּרֶס נִפְלִיתוֹ • וּמִזֶּה יִתְפָּרֶס גַּם עֲלִיתוֹ וְחָף אִם יִעֲלֶה חֲבּוֹל וְכַעַל מוֹס וְחֲרָם או אִלָּם יִכְיֹר הַרוֹאִים או ע"כ יִעֲלֶה עַל לֵב שׁוֹס הוּא שׁוֹס שֶׁאֲמוּרִים עָלָיו שֶׁנָּפֵל וְנִשְׁבָּה הַרֶם מִכְּעָר שֶׁהִגִּיעוּ • וְע"כ בְּהַלְעוֹרָף זֶה לָמַס שֶׁכָּל מַשְׁלִי'ס רוֹבָה לְמִיתָה • הוּא שְׁפִיר חוֹ מִיעוּטָא דָּלָה שִׁכִּיחָא כָּלָל וְכ"כ בְּרַחֲוֹק מְקוֹס בָּאֵין מִכִּירוֹ הוּא מַעֲלָמוֹת לֹא שִׁכִּיחָא • וְח"כ הוּא כֵּל זֶה הַסּוֹג בְּגִדֵּר לֹא שִׁכִּיחָא בְּיוֹתֵר • וְע"כ לֹא גִזְרוּ בֹזֵה רִבָּנָן • וְלִסֵּ הַגַּמ' בֵּה"ל לַחֲלָק אֶת הַאֲרִבָּא מִרְבָּנָן לְסוֹג לְעִלְמֹ • וְכֹסֶף מִסִּיק הַגַּמ' דְּל"ט חֵינָה דְּעִלְמָא ל"ט אֲרִבָּא מִרְבָּנָן •

ענינו שלא הי' שם פליאה רק העדר קול לבד • ואחרי שפירש גם הרדב"ז בדרך הפשוט שהקול ראוי להיות בלורבא מרבנן במקום שהוא נמצא • אף וולח פליאה עלי' מים ע"י גל עורר או דף • אי"ב הקושי' מהא דריש גלותא דאזיל מקורטבא לאשפמי' • לא הי' יכול לשאול מיני' על מהר"א • כיון שזוהי קשה לשיטת ר"ת לפי מה שכתבו החוס' דרובייהו קלא חיה לכו :

(מד) **וזה** אשר עלה מהאמור שליטת ר"ת ל"ע מהא דילחך ריש גלותא הנ"ל ומהא דהעיד ר"א בן פרעה גיטין (דף כ"ח ע"ב) • איך דייעייהו בלורבא מרבנן שקסס לומר שהוא רק באיגוס דעלמא או בלורבא מרבנן ערס זמן שיבורר לנו ראי' ממה שהי' ראוי לבא קול וידיעהי' אף ממקום רחוק שיחכן שנחזק ולשיטת ר"י עולה כהוגן בין בזה דהי' שהי' דבלורבא מרבנן מותרת לבחילה • ובין הסברה דמסיק הגמ' דל"ש • שהספק בזה הוא אם יחלוק סוג איש לשוג לעלמו • ואם שאינו כן ומחפשט גזירת חכמים השולח מידותיהם שלא לחלק בין האישים • וגם ח"ש מהא דילחך ריש גלותא כו' • ומהא דהעיד ר"א ב"פ כנ"ל • וגם הא דאמא דסמקי דעצה רב שילא • נחבד לשיטת ר"י לנכון • גם דעת ר' אבהו בירושלמי הא דהי' הים גילוני איש • והיא השיטה המחזרת לפי מיעוט דעמינו בבבלי ובירושלמי • וגם ביארתי בעז"י בחלק ראשון מזה המערכה • שהרמ"ש והי"ש בזהמלך סתמו כשיטת הר"י דהכי בבירא לכו • וגם ביארתי בעז"י שיש שלשה משמעות מהרמ"ש ופ"ע • אשר לשיטת ר"י לבד עולה כהוגן • ואי"ה במערכה ג' אוכיח עוד דדעת הרמ"ש ופ"ע הוא כשיטת ר"י • ויותר מזה אוכיח בראי' גדולה במערכה ד' חלק ב' יעו"ש • ובארתי שגם שיטת רש"י משמע כך • וכאשר כל ענין משאל"ס הוא חיסור דרבנן לענין לבחילה לבד למה לא נילך אחר שיטת ר"י אשר היא המחזרת ומוסכמת מהרמ"ש וי"ש • וגם מעין דעת רש"י ורמב"ם לזה • ולהקל במה שיעלה לנו קולא להחיר לענין לבחילה חליבא דשיטת ר"י • והוא באופן כאשר כל הסוג ההוא יחי' הכל עכ"פ לא מיעוט מזוי כאשר כתב הר"י והרמ"ש והי"ש בזהמלך דלא גזרו רק במזוי • ומכש"כ כשהוא רק מיעוטא דמיעוטא דלא חייש לה ר"מ אף איש' להחירון שכתבו החוס' ביבמות (ק"ט) ד"ה מחזרתא וחולין (י"ב ע"א) • שהחמירו משום חומר ערוס אבל כשכל הסוג יבא בשוויי שהוא רק מיעוטא דמיעוטא • דאיכא חרי רובי בהענין השווה בכל האישים • כמו בזה דמיירי הגאון מהר"ם מוהללזין או בדומה לו • ומהחוס' שהוכיח הגאון הנ"ל אין ראוי' שהוא משיטת ר"ת וח"כ עלה שפסק בת"ר דבאר רובי י"ש להקל לבחילה עולה לנכון בעז"י וכל זה יחי' לנו לעינים במערכות שליטת ורביעית בעז"י :

מערכה שלישית • קרח הנורא •

א **אדרי** שביארתי בעז"י במערכה הקודמת בשני חלקים ביאר שיטת ר"ת ושיטת ר"י והחילוק דין שיואלא מביניהם • ושעולה נראה נכון להלכה להקל כשיטת ר"י ומה גם במשאל"ס שהוא רק חיסור דרבנן לבחילה לבדי • שומעיים בזה להמיקל :

הנה על יסוד אלו הדברים אבוא לדון בעז"י בזה דפסק הב"ח והסכימו עמו גאוני זמנו ומובא בט"ז וב"ש • במי שנפל לחלל הקרח בימות החורף • ודנו זה לדון מים שיל"ס • וכבר כתב בזה בעל נודע ביהודה במ"ת חשובה ג"ח בחלק האכה"ע שקשה לעמוד על דעת רבותינו בזה מחמת קושי' שהקשה ממחילה ש"ד • ובת"ר הוסיף להקשות על כל פרטי חלקי סברות וראיות הב"ח • עד שאין עוד משענה להדברים :

ב **ורפענ"ד** אף בלא שום קושי' וסתירת הראיות תמוהים דברי הב"ח בזה ובפרט בזהבטו סו' ק"ד • שעכ"פ

דף • הנה הוא מתעשה נסים אשר יסופר בעולם • ובאשר יקרה כמו כן בלורבא מרבנן יסופר ויתפרסם זה הפלא שנעשה להאי לורבא מרבנן ומלורבא דרבנן יסופר ביותר • וכולם מהללים ומודים להשי"ת על ההלכה לגברה רבא בזו האופן וע"כ יש קול לרובייהו • אבל בזה דילחך ריש גלותא דאזיל מקורטבא לאשפמי' אין ראוי' מהעדר קול כי אולי הלך למרחוק ונחבא על איזה סיבה • כי לא לורבא מרבנן מלך עלמותו מפורסם אף אם הוא בדחוק מקום • רק מלך הקורות לו ההלכה באופן דלא שכיח כלל וזה מפני לקלא • ובספינה המעורפת או אברה שאין בזה פליאה כ"כ ההלכה • כמו שבספינה שנעדרה המה בחזקת חיים • ואף בספינה שאברה הרי רק נותנים חומרי חיים ג"כ ודיינין בדרך הספק • וע"כ שאין להפליא על ההלכה כ"כ לכן שפיר ליכא שום חות וראוי' מהעדר הקול אף מלורבא דרבנן שיאמר ששוב הוא מועט הניחול :

(מא) **אבן** יעוין בפסקי מהר"א סו' קל"ע הובא ברמ"א אבש"ע סו' י"ז סוף סעיף ע"ו דהחיר בדיעבד לאשה עגונה שנשאה ע"פ הוראת חכם ע"י הגדה ח"י שאמר ע"י שאלה • ורק החינו יסודי אמר דכיון באומדנות • ולא שחזינו אומדנות רק שילא קול שנהרג • והחיר מחמת שהי' איש בעל פס ויש לו קרובים הרבה וכמה שנים שנאבד זכרו • ודימה זה להא דאמרו בלורבא מרבנן יש ראי' מהעדר קול ורק לענין לבחילה אסרו אבל לענין דיעבד פרי ואף שזה לא הי' לורבא מרבנן אבל הקול מחמת שעתה מפורסם ישראל בכל המקומות • ויש קול כמו בלורבא דרבנן בזמן חכמי החלמוד יעוין בו • וע"כ דאין מפרש דהקול בלורבא מרבנן הוא רק מפליאה הסליקה ממדים כמו שכתבתי ליישב לשיטת ר"ת • שפ"ז אין לדמינו מקום ששם הוא רק ראי' מהעדר זכרונו לבד • וא"כ קשה קושיות הנ"ל • ולשיטת ר"י כפי מה שפרשתי וודאי דלא הי' לומד מההר"א מירי • אחרי שנפרש שזה דהעדר קול בלורבא מרבנן הוא רק תועלת סיח' המיעוט לא מלוי :

(מב) **ויעוין** ברדב"ז ח"א סימן תקכ"ז • שהשיג הרבה על דברי מהר"א הנ"ל והקשה שפיר דהא דאומר הגמ' בלורבא מרבנן אם אחא דסליק קלא חיה ל"י • הוא רק כשנפול במים שאין להם סוף • ומכנים לדברי הנ"ל קלא • ויכול להשתוות למה שכתבתי לשיטת ר"י דהוא רק לזירוף לשיח' עוד המיעוט לא שכיח • וגם לפי מה שכתבתי ליישב לשיטת ר"ת דלא"ה הי' סברה לזרוף אומדנה שכשים אומדנה אחרתא לא גזרו רבנן • וגם אף לפי מה שכתבו החוס' דרובייהו בלורבא מרבנן קלא חיה לכו • הנה זהו לשיטת ר"ת ולשיטת ר"ת בכל לובא אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה לאסור אף בדיעבד • וא"כ כאשר נפל במים שאין להם סוף כבר אודא חזקה חיסור לענין דיעבד אף בלא רובא בלורבא מרבנן קלא חיה ליה • ורק בלבחילה מחמירין כאשר אין אלו דנין רק מענין הגורם לסבב אח"כ מיתא לרובא בזה חיישינן למיעוטא • אבל כשים ענין חו המגלה לנו חות על המסובב לסוף שלא עלה שפיר קס אדינא אף לענין לבחילה • אכן להחיר מחמת זה הרוב לבד דהי' ראוי להיות קול וליכא מאן מפיו דהוא מיעוט דמיעוטא דל"ש • ואולי שפיר יש עכ"פ מיעוט החשוב דר"מ חיים לה • אשר אף לרבנן אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה להחמיר אף לענין דיעבד • ונחבאר שקושי' הרדב"ז שהקשה בסחימות עולה ג"כ שפיר לכו השיטות ואופנים :

(מג) **אבר** זה לא הקשה הרדב"ז • מדרך הראי' מהא דילחך ריש גלותא דאזיל מקורטבא לאשפמי' • שלא דן אב"י כלל ראוי' מהעדר קול • וע"כ דאין זה ראי' מהעדר קול • בזו האופן ובאש שהי' מפרש הרדב"ז כמו שרציתי ליישב דהקול הוא רק בלירוף פליאה הסליקה מים ע"י גל עורר ודף • הנה מקשה על מהר"א שלא דמי כלל

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִישׁ חֶלֶק א

למינוע המלוא • חו חיישין שפיר חף לדלא שכיחא כלל •
 חבל סיכא שאין בזה הסוג אופן שיחי' זו מינוע המלוא לא
 נזרז רבנן בזה • לפי' אחי שפיר דינו דהכ"ח • ובאחי בכל
 משאל'ם שים זו אופן שיחי' מינוע המלוא • כמו הנזכר
 בקרב לשפת הים • וזריקת הגל הוא בחים ומחר וגל אחד
 יעדרו נבלאח משליטת עין בזמן מועט ומחמת כן אסור
 חף בנפל במינוע ים הגדול • שחשבה הוא רחוק ביותר
 דיערד מגל לגל ובטעות ראש לכל גל עד יבא לשפת הים •
 חבל זה הסוג כאשר מי הסגר מכוסה בקרח על פניו •
 כאשר הסלה בו יחי' בדרך סוד ויוחלט שאינו בגדר מלוא
 מה גם שיבורר לנו שהוא מינוע דלא שכיח טובח •
 שפיר הוי דינו כמשיל'ם וכמו שלשיות ר"י זהו טעמו
 שאמרו מחילה ש"ד במים שים לשם סוף לא שכיחא • כמו
 שהארכתי לעיל :

יניל יסוד זה אברר בעו"ם בטעמים שונים ובראיות
 ישרות לבאר נדברי הכ"ח • בין לענין שלם כדון
 שנקון הוא פסק הגאונים חף לדעתו הקלר • ובין
 לסלק לראיות הכ"ח • ולייבז לתמיכה בעל גודע ביסוד
 מחשבה של מחילה ש"ד • וגם לייבז לתמיכות כח"ר אשר
 ספליא לסחור לכל דברי הכ"ח • בלי נשאר לו שום חלק
 מראיותיו • עד שלפי ההשקפה קשה להקל בזה חף כי הוא
 מלתא דרבנן וכמו שכתב כח"ר :

(ד) ומקורם נידון בתמיכה בעל נז"ב דלמס לא נישום
 לחשבה של מחילה ש"ד דשכיחא במשאל'ם
 ובכר כתב כח"ר בזה דמס שלא חס הכ"ח בעובדא שכיח'
 ע"ט לא קשה שחזק שנקרס ע"פ המחילות ש"ד כאשר כבר
 הי' הגלוי חזק באמצע החורף • חבל על הסיא דסי' ק"ד
 כתב שקשה טובא כאשר הי' העובדא בתחילת הקריסה
 וחי' עוד פחות בהרבה מקומות ואף דים סברא דנלדי
 הסגר נקרס מקודם • חבל לטומא זה אחרי שהמחילות סמס
 מכוסות מלמעלה נותן הסברא דאין מניח לסקריס מהר •
 וא"כ ים פנים לבאן ולבאן כי מתהפכת הסברא לכל עד • כן
 כתב כח"ר :

(ה) ודנה אחרי שלשיות ר"י אין לזרז שיכחו כל המחילות
 ש"ד בסקרה שלא יוכל לעלות • אפש כאשר
 לא יחי' עכ"פ מלוא הסלה אין לזרז לחוש • ובדרך כלל
 מחילות ש"ד חף במשאל'ם רק גמלאים באיזו מקומות •
 חבל לא סהמא ממש בכל המקומות חף שהוא באופן דים
 לחוש להם • ולא כן כאשר כבר הנסר נקרס ברוב המקומות
 חף בחריפותא דהסר • ובסלדדים הוא נקרס מקודם בכל
 המקומות • ולו יסא שאינו מחילה ינ עלי' המכסה שלמעלה
 לבני חסי' נקרסת או שפ"פ יחי' עוד סקרה דק וישבור
 המשחל בסלה עלמו בראשו או בידו ויעלה • הנה חס
 בזה האופן יחי' עכ"פ לא שכיחא מינוע הגלולים אין
 לחוש חו • וא"כ לא קשה כל' קושי'ם הגלוי בעל גודע ביסוד
 זלל'ם • ובאש שנאמר בלאן שכיח שיחי' מגלות המחילות
 של דגים הי' ח"ס חף לשיות ר"ח כמו שאמרו מחילות ש"ד
 במשיל'ם לא שכיחא ונחזיק לה שטח שיוכל לבוט בו ולחיות
 בחזקת שאין זו עוד מהש"ד • ועכ"ז היסוב הוא בדרך
 כדוחק עדיין :

(ו) ויש לומר ישוב אחר לפענ"ד • דהנה בזה דאומר
 סמנ' (ב"ב כ"ד ע"א) לעטמא לשמאל דחיי'ם
 שזאח הסביות מהאי דקרא ולא אמרינן עקולי ופסורי הוי
 מטבטי לה משום דאמרינן חריפותא דהסר נקיע ואחאי •
 ופרש"י בד"ה חריפותא דהסר כו' וז"ל שמה מתחילה נפלס
 באמצעות הסגר במקום חזוקו ומרוב המים הביאחה ולא
 הניחה לנעות ימין ושמאל עכ"ל • דקדק רש"י לפרש כך
 שהחשש הוא שמה מתחילה נפלס באמצעות הסגר כו' •
 ולא רשע רש"י לומר שהחשש הוא שפיר חף חס נפלס במקו
 לשפת הסגר • ומן השפה בזה מקודם אל מינוע הסגר
 במקום

שעכ"פ הוי נקבים בהקרה ובסי' ק"ד כתב שאין לחוש שהוביחו
 המים למקום שמסקין בהסמח והגלוי חזק שם באופן שיאחו
 בשתי ידיו בגלוי בחזקת ולקפון מתוך המים וילך דאס הי'
 נייל בך היו זה מעשי נסים שסיו עיניו פקוהות החס המים
 כיווגה בן אחימי בתוך הדג יעו"ש • ולפי ההשקפה הוא טענות
 ודחיות שאין להם שחר כלל • דכלא כזה וכזה חששו במשאל'ם
 לגל טורד ודף ומחש"ד • ואף הנזכר במינוע ים הגדול או ים
 אוקיינוס • ובנפל לגוב אריות ובנפן האש אומר בירושלמי
 שאמרינן נעשה לו גם כדמיאל והנניא מיכאל כו' והארכתי
 לעיל בביאור זה • ומבאר שרק במעט נסים ממש חזק מדרך
 הטבע הגמור לא חיישין חבל זולת זה הכל חיישין לענין
 לבתחילה • ורק ענין הסלה דיוגה בן אחימי ממש לסיות במטי
 כדג או ענין הסלה של דמיאל חנינא כו' לזה אין לחוש • חבל
 בדומה לזה שיהא בדרך מינוע מקריי הטבעיות הכל חיישין •
 ולכן אמרו רבי ור"ע ורשב"ג כמה גדולים דברי חכמים •
 שחששו לחששות שלא הי' יאומן כלל שיקרס כס • רק רוח
 ד' דיבר בם וחזו לחשש לדברים רחוקים מה שלא יעלה
 על לב אדם חכם שבהמכים שלא מחבתי בעלי הסורה וא"כ
 רק כשיעלה ספק חף ברחוק מדעתו חבל חף לו חס יחי'
 בזה האופן חיו יחי' וודאי דים לחוש לבתחילה • ואחרי שים
 חללים בתוך הקרח חף בתוך פרסה של שליעה עין במבאר
 בהשוכה הכ"ח סי' ע"ט • וכן מבאר מדברי הט"ז והכ"ז בסי'
 י"ז סי' נ"א • שכתמו וכחצו דעטמא דהיתירא בזה הוא משום
 דהוי דינו כמו מים שים להם סוף ולכן סגרה דא"ל שיעידו
 העדים שראו בכל טעם שפולט הראי' שלא עלה מאיזה נקב רק
 כמו במים שים להם סוף שסעד רואה בזה נפלס בחלל הסור
 או המערס כן לררך העד לראות רק בזה החלל שנגלית שהוא
 לפניו וקשה טובא למס לא נחוש שיקרס מקרבו כשהמים מורידין
 אותו בתורד לטומא חיו חלל המלויים בהקרה בעל פני המים
 שעושין לבאוב מים • ולהסקרה להבהמות ולגוד דגים • ושכיחא
 ב' מקומות הסלה ואף חס זר שיחזמן לו חלו הסללות חבל
 כשיזדמן יחבן הסלה • וודאי דלררך לחוש חף לסודמנח
 רחוקות • כי כל שיקרס של חששות של משאל'ם הטורד מגל
 לגל מחבירו לחבירו ממינוע הים עד שפחו אין דבר רחוק מזה •
 ומה גם שיבאר חי מרעבון כמה ימים ועכ"ז חוששין לכל זה •
 ומס"כ הכ"ח בהשוכה ק"ד סמוך יותר בהחיות להיתירא
 בד' הכ"ח • כי חזין שכל גדולי הזמן נמנו להיתירא במבאר
 בכ"ח בסוף סי' ע"ט • ובגס הגלוי מוהרש"א הסיר ומי יודע
 חס רק מחמת הראיות של הכ"ח ומטעמי' להוד ואלוי בוכיחו
 בראיות גדולות וברורות • ובכ"ח כתב למס שחידש הוא להוכיח
 בראי' גם בלי ראי' כלל ראו' לגאונים כוונותיו להכריע
 מסברהם הישרה בדעת הסורה מברעת חבל כל זה חיו רק
 כשים סברא לבאן ולבאן ורק ספק לנו ומה דמסתפקא לנו
 פשיט לבו ואנו נילך בעקבותיהם ע"ד שנאמר חס לא חדטי
 כו' לאי כו' על משכנות הרועים • לא כן בזה שלפי קולר
 דעתנו הוא פשוט כביצי בכותחא שבתשאל'ם לררך לחוש חף
 לחששות רחוקות ביותר כמו שהוא מפורש דהסלה ע"י גל
 טורד וכן ע"י דף ומחש"ד היו לפלא חף בעיני תגאים ואמרו
 במס גדולים דברי חכמים ומה יועיל לנו ראיות חף חס היו נראות
 חזקות נגד המפורס ומן דברי הגלוי מוהר"מ מרובוטבורג
 סי' חקק"א שהבאחי לעיל בחלק שני ממסרנה ראשונה •
 מוכח ג"כ כך שחוששין לחשבה רחוקה שבהחזקת ופשוט :

(ג) אבל הנראה לפענ"ד שלשיות ר"ח שכל שיקרס של
 חקנת חכמים במשאל'ם וגוסס • הי' בחשבה
 דמינועא דמינועא ודלא שכיח כלל • ובדכתב ברא"ש ריב
 האשח בחרא לשיטת ר"ח דהוא מינועא דל"ש כלל • לפי'
 אין בדינו להעמיד לדינא דכ"ח מטעמו שהוא כמים שיל'ם •
 חבל הוא במשאל'ם • אכן לשיטת ר"י ושיעורו ולפי מה שביארכתי
 לנכון בעובדי • שחלוי באש שים בזה הסוג אופן הסלה

למחילה על דברי חכמים ולא יאמר שנמנע לגמרי מהלכה - כי כוב יובן שיזכיר עכ"פ אופן הלכה ע"י מחש"ד - ומכל זה מבואר בהחלט שחששא בהלכה של מחש"ד הוא מילתא דל"ס כלל - ולריך לעמוד על ביאור זה בין לשיטת ר"ת ובין לשיטת ר"י - והוא שהנה יש להבין כמה שאמר רבי כמה גדולים דברי חכמים בו - כי אחרי שההלכה ע"י מחש"ד הוא בשפת הנהר כמובן וכמה שמבואר מדברי רש"י (קכ"א ח') ד"ה למחילה של דנים יעו"ש - ח"כ מה צ"ע לנו בזה כי כאשר יגיע לשפת הנהר יכול לעלות ליבשה ומה לו להסתלק במחילה ש"ד ועל כרחק שהוא על ההלכה שיוכל להיות בחוק שיעור שליטת עין שראינו שלא עלה בשיעור יציאת הנפש - ולכן נחשעל רבי עכ"פ יחכן שניצל ע"י מחש"ד ועל אחר כך כשראה פתחה של מחילה - וקשה לכאורה דמה לנו בשיעור שליטת עין - הלא חכמים שגזרו הוא במשאל"ס שהחשש הוא שעלם ברחוק משליטת עין - ושמה אם יגיע לשפת הנהר אין לו לורך כלל למחילה ש"ד שנאמר שניצל ע"י רק עלה ליבשה והלך לו - וח"כ לא ה' לזה לורך להבנת דברי חכמים אף ערם ראינו ההלכה של מחש"ד - וגם עתה הנראה שאין ראוי לומר שחשש חכמים היה מחמת זה הענין :

(ח) וע"כ לריך לומר דחלוי שיאומת דברי חכמים כמה שיחכן הלכה בחוק שיעורא דשליטת עין - וח"כ לר"ת דעיקר תקנת חכמים הוא בדלת שכיח כלל - ע"כ דערם ראינו ההלכה של מחש"ד היה נראה דברי חכמים נמנע לגמרי ואחרי ראינו ההלכה של מחש"ד ידענו שיש אופן דלא שכיח עכ"פ כאשר ע"כ נאמר ע"י ההלכה כמה גדולים דברי חכמים - וע"כ מוכח דשינצל הנעצב בנהר להלכה משיעור שליטת עין נמנע לגמרי לר"ת - ורק בים שע"י עורר הגל בכחו האדיר יצא לאלתר ברחוק משיעור שליטת פרסה שהוא שיעור הפחות משיעורא דליאות הנפש שפיר וכל להגלל בריחוק מקום ע"י גל עורר זה לזה וחזירו לחזירו בתנועת המסירות מכה אחת התנועה מזריקה הגל שאין מניח ליפול ולירד חסומה לו ע"י דף של ספינה - אבל ממה שהנהר יורד במורד מהפיק שיעורא כשיצא להלכה משיעורא דשליטת עין - שיהיה כבר כלל שיעור יציאת הנפש - ולכן היה נמנע ההלכה והיה לפלא גזירת חכמים עד שראינו ההלכה של מחש"ד שהוא בחוק שיעור שליטת עין - ולשיטת ר"י שעיקר תקנת חכמים היה כששייך אופן מיעוט המצוי שניצולים - לא נוכל לומר שאין בזה אופן רק הלכה של מחש"ד - כי אם כך היה הרי זה ההלכה לא הוי מיעוט דשכיח כלל עד שלפלא ה' לרבי כאשר ראה דוגמת זה ההלכה ואמר כמה גדולים דברי חכמים - וע"כ שיש אופן אחר זולת זה ההלכה של מחש"ד - וע"כ צ"ל שהוא כשיוליכוהו המים להלכה מה משיעור שליטת עין - אבל ח"כ אין לורך כלל להבנת דברי חכמים בגזירתם מלד חששא של מחילה ש"ד - בזה הוא שלא נראה כלל שניצל מי שנופל בנהר ע"י מחש"ד - וע"י שיעלה להלכה מה משליטת עין ע"כ שמצוי הוא :

(ט) עוד יפלא שאיכנה יוכל להיות מהופך הסבבה שצריכה לומר אליבא שיעת ר"ת ממה שצריך לפרש אליבא שיטת הר"י - אשר לשיטת ר"ת ההלכה בנהר להלכה משיעור שליטת עין הוא נמנע לגמרי בכך כלתה שיעור יציאת הנפש ולשיטת ר"י יאמר שהוא מיעוט המצוי שיתלע ויהי' - אם לא שיחוייב לנו לומר דפליגי בשיעורא דליאות הנפש כמה הוא והוא דחוק :

(י) אבל הגה קא חזינן באגמא דסמקי דמיא דיד' מקוו וקיימי ועכ"פ אמרינן דע"י גלי אשפול להלכה משליטת עין וגילל - וח"כ למה לא נאמר במש"כ במי נהר דהולכים במורד אפס שכיחא דאגמא דסמקי שהוא מקום נרחב מאוד עד שאין העין מקיפו - הגלים בה יותר גדולים מבנהר - כמו שבים שהוא שטח יותר גדול וקמים רבים - גלים גדולים ביותר והגל שבים יטרוז בחיש יותר בלי שיעור - והכל הוא מריבוי המים ומגודל השטח - והנה המרחק על פני

במקום חריפותא דנהרא ושוב לא הניחמו לנכות ימין ומתאל וביארתי בעזה"י לעיל במערכת ח' (באות ע"ז) שבעת השקטת הרוח ואין גלים שינשאוה ברוח רק הולכת בשפל במורד לא תבוא החביות כשנפלה בסמוך לשפת הנהר אל מקום חריפותא דנהרא - כי תלך הכל בסמוך לשפה - וחשנע בעקולי ופסורי ותעמוד - ובאם שיש רוח ויש גלים שיוצילוה ע"פ רוחב הנהר הנס לו אף בצואה אל חריפותא דנהרא לחט לאף יגרשוה הרוח אל עבר השני והגיע עד שפה השני - וחשנע בעקולי כשעבר השני ותעמוד - אבל כשנפלה מתחילתה בחריפותא דנהרא שפיר יש לחוש שבעת השקטת מדרות אף שאי אפשר לעולם בלי רוחות והנהרות לרוב נטות אנה ואנה ויקרה מקום סיה' שם הרוח על פני רחבה - עכ"פ חזוק מרובת המים לא הניחה לנכות ימין ומתאל - כי זה הכח הוא יותר מכה הגל הקטן שבעת השקטת הרוחות - כן הוא מוכרח מדברי רש"י - ומיני' גידון שכל עיקרה של חששא סיה' הנופל במקום חזוקו של נהר עד שלא עזר הנופל כה לעמוד וגלגלוהו המים ולא נראה עולה עוד - סיה' ניצל ע"י מחילה ש"ד - שהוא חפירה בגובה שפת הנהר - במבואר ברש"י יבמות (דף ק"ב) הוא רק שכיבא במקום שהרוח מנשב בכה בנהר והנהר חזק יינשאוהו הגלים ההולכים שמה לרוח ויקרבוהו לשפת ש"ד הנהר ויוליכוהו אל חוק מחילה וינצל - אבל בלא נשיבת הרוח אחרי נפלו במקום חריפותא דנהרא וגלגלוהו המים ולא ה' לו עוד מעמד - לא יעלה עוד במעלה להיות מחקרב אל שפת הנהר וגדותיו - והוא כש"כ כלומר ומה החס בחביות ש"פ - שמבואר מרש"י שאף מן השפה לא תבוא לחריפותא דנהרא אחר מן השפה אל חריפותא דנהרא קרקעית הנהר הולך ומשפט ועצב המים להוביל מן הגבוה אל הנמוך - גם אי אפשר לעולם בלי רוחות ואף בעת ההשקטת ועכ"פ סובר רש"י דלא תלך אל חריפותא דנהרא רק חדר הכל במורד בסמוך לשפה - ואף אם נהגלגלה כשנפל בשפה הנהל אל חוק הנהל לא תלך בריחוק ברוחב הנהר - קל וחומר כשנפל בחריפותא דנהרא - וכשהנהר מכוסה מלמעלה בקרח שאין שולט כלל הרוח להעלות המים - שליכא חששא שיוצילוהו המים מן חריפותא דנהרא אל שפת שיפול שם במחילה של דנים והוא נמנע ביותר ממה שיוצילוהו חריפותא דנהרא אל מקום איזה חלל שבקרח הנעשה גם באמצעית הנהר לאוד דנים ואם לאיזה לורך אחר ושיעלה שמה - ואם בזה סוברים ה"כ ויתר גאוני דורו שאין לחוש וביארתי בטעמים שהוא כשיטת הר"י וסייעתו וההלכתא כוותיהו להקל בזה דכאשר אין בזה הסוג אופן מיעוט המצוי שניצולים דלא גזרו רבנן - ומכש"כ דמחמת חששא שיבא מחריפותא דנהרא אל שפת הנהר ויפול במחילה של דנים בעת שאין שולט הרוח כלל כי מכסה הקרח על פני הנהר זה וודאי דאין לחוש ובאשר הוכחתי מרש"י ה"ל וזהו מהסתברא שאף לשיטת ר"ת אין לחוש - ורק לשיטת ר"ת ה' צריך לחוש להלכה על ידי חלל ונקב שבחריפותא דנהרא - ולכן מחוקמי הסוראס להיתירא ע"פ שיטת הר"י - ולשיטת הר"י וודאי דלא קשה מידי מחששא דמחש"ד אבל אם נפל בסמוך לשפת הנהר וה' שם עמוק ופתוח חלל בקרח שפיר יש לחוש למחש"ד לכאורה לפ"י :

(ז) אמנם הגה קא חזינן דעל מה שראה רבי במה שקרה בכה דה' מבחר מכמורין בירדן שנכנס למחש"ד ולא מלא פתחה כי שקטס החמה ולמחר מלא - נחשלא כ"כ מזה עד שאמר כמה גדולים דברי חכמים בו' הגה מבואר שהוא מילתא דלא נראה עד עתה ולא נשמע ואף עתה לא ראינו רק באתר שנכנס בכוונה לחוק המחילה ש"ד - ושינצל מי הנופל בנהר ונעלם מעין הדואה שעמד עליו עד שיעור יציאת הנפש ושוב יעלה לאחר זמן ממחש"ד זה לא נראה ולא נשמע עדיין - ורק ממה שהוא רבי התבונן אשר חו אין

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִישׁ חֶלֶק א

במיוצג חגמא דסמקא • וכלי השפלה מגלים ואיכבה יבא למחילה של דגים שהוא כשפת המים • וע"כ לדרך לומר דמסביר ליה כשכל בשמוך לשפה סבך לרחוק או לשאוב כי אם היה במיוצג ע"כ שהיה בא בשפינה וכו' הנמ' לומר בן כמו (בדף קט"ו ע"א) מעשה בן ח' שהיה בחין בשפינה ועכ"ה :

(טו) **וזאת** יש לדעת שקושיית הריב"ז ח"ל אינה רק לשיטת ר"ח וע"כ דק"י בשיטתו • אבל לשיטת ר"י לא קשה מידי דבאש שאין באגמא דסמקא רק חששא של הלל ע"י מחילה ש"ד • הנה כאשר היה גדולה כשפת חין מקיפה בליעת העין וודאי דמחילה ש"ד לא מאוית בה רק במקומות רחוקות מאוד כמו במי נהרות • אשר על הנהרות אמר רבי כמה גדולים דברי חכמים כו' • ומבואר שהוא הלל דלא בסיחא • ולא חייבין לה רק מחמת השוואת מדת חכמים שגזרו מחמת שיש אופן מיעוט המלוי והיינו כהלל חוץ לשיטת עין ע"י גל ולירוף מורד הליכה הסגר ויכל מיעוט מלוי להמלט אבל באגמא דסמקא דקו וקיימו לפי מאי דלא ידע מהסביר דאימור גלי אשפלוהו שפיר לא חש לחששא של מחילה ש"ד • כי הוא חששא דלא שכיח ולפי מה שטעם לא יש בזה הסוג מיעוט המלוי דיגורו בה רבן בשבילה • ולא נשאר עוד רק חששא דמיעוט דלא שכיח דלא חייב לה ר"מ בעלמא • ובמו כן לא חייבין בזה לענין לכתחילה והוא פשוט וברור :

(טז) **ומעתה** בזה דנפל לחלל שבקרח שבסנהדר • אף אם היה החלל במקום לשפת הנהר שהיה עמוק שם • ואין שייך הישוב שכתבתי לעיל (בזכות ו') וכמ"ש בזאת (ו') עכ"ל לא קשה קושיית בעל גודע ביהודה שניחש לחששא של מחילה של דגים רק לשיטת ר"ח לצד • דחייבין היכא שבזה הסוג יש חששא דלא בסיחא • ואף שאין בזה הסוג שום אופן שיהיה מיעוט דשכיח • אכן לשיטת ר"י ושייטתו הנה ע"כ בא דחוששין למחש"ד הוא רק מחמת שיש גם אופן שיהיה חששא מיעוט המלוי שימלט חוץ לשיטת עין בעת שיש גלים בנהר מחמת רוח המרחף על פני הנהר • אבל בדליכא רוח המלוי והוא זמן השקטה ע"י אמר רבי כמה גדולים דברי חכמים כו' ומה שגזרו בזה חכמים הוא מלך השוואת המידות שלא לחלק בין זמן לזמן • אבל כשהסגר מכוסה בקרח על פניה • אז שוב הוא בכל הזמנים • כי אין שיהיה הרוח בעולם לא יפעל מאומה בהמים שחתה הקרח • ודומה ממש כמו שהיה באגמא דסמקא לפי שיטת ר"ח שילא • ור"ב שילא דסדר לח"כ הוא מחמת סכנה דגלי אשפלוהו • שאגמא דסמקא אין מכוסה • ויש זמן שיש גלים המשפילים • ושוב השוו חכמים מידותיהם • ולא בן במי נהר המכוסה בקרח • שאין כלל גלים בשום זמן מהזמנים • ואף שהמים יורדים במורד • אבל ע"כ לא יושפל עד להלאה משיעור שליטת עין • ויהיה בחוק שיעור יליאת הנפש • אבל כבר יליאת נפשו ערס זאת • כמו שמוכח בראש ברוך ממה שאמר רבי על הלל של מחילה ש"ד כמה גדולים כל שהוא אופן הלל בחוק שיעור שליטת עין • וכלא זה לא היה מקום לדברי חכמים • ומכש"כ בזה דהנהר מכוסה בקרח • אף כשהו יחנן שישוע לחון לשיטת עין ויהיה עדיין חי עכ"ל גם שמה אין לו מקום יליאת אם לא בחללים הנמצאים שעושין להשקות להבסמות או לצוד דגים • אבל ההלל ע"י הוא מילתא דלא שכיח ודומה לזה יונה בן אמית • וא"כ אין בכל הסוג הלל דשכיח • ומשחזק בכל האישים ובכל הזמנים • רק כשהקרח מפסה • וא"כ לשיטת ר"י מותרת אף לכתחילה :

(יז) **ובאמת** הדעת יחייב ע"פ הדברים שאופיה להלן בעו"י אחרי שאזכיר שיעור שליטת עין שלא עלה אדם והלך ושיעור שליטת עין שלא הרים ראש מהמים לשאוף רוח היים ואחרי שאזכיר שינוי בזה בליה מביום וכי משמע מפוסקים שמתדיין אף בליה במשאל"ם לענין

פני שעה גדול עושה תלמים ומשכרים ומגרש הנה והנה • וכמו כן לפי ערך באגמא דסמקא כשהרוח מולט בה יח' גלי' עכ"ל גדולים יותר משל נהרות • כמו שגדלה בן ביאורים גדולים הנקראים (יעוצרעט) וכבר ביארתי לעיל שכרוח שאינו מלוי הוי מיעוט מלוי שישפלו הגלים להלאה משיעור שליטת עין • וכרוח המלוי הוי מיעוט שאינו מלוי • ועכ"ל ע"כ יחנן בדך רחוק הלל • ש"כ לא חלקו ואשרו בכל גווי ואף שגם ברוח המלוי ובעת ההשקטה יהיה גלים יותר גדולים מנהרות • אבל בעת שגם בנהרות איבא גלים בעת שאין רוח מלוי נמצא גם על הנהר גלים רודפים • ונרדפים מרוח כועס וסער • (ובעת ההשקטה יחנן שאין בנהר כלל גלים • כי מספיק להם ייחא מהליכתם במורד) • ובהלערך כה הגלים המעידים אל מה שהנהר הולך במורד יוכל בפיר שיבא הטפל להלאה מליטת עין ערס שיעור של יליאת הנפש כי יוכל בחים לאלתר • לא כן בעת ההשקטה והנהר הולך בנחת במורד • לא יוכל לשאר חי כשליכוחו להלאה מליטת עין כי כבר הלה שיעור כל יליאת הנפש • וא"כ בין לשיטת ר"ח ובין לשיטת ר"י • בעת ההשקטה מרוח סערה הוא לפלא מה שאשרו חכמים בטפל בנהר ושהו עליו שיעור יליאת הנפש ולא עלה בכל שיעור שליטת עין כי נמנע חו שח' וניגול • ושוב כשהוא רבי שנתעלס מן העין המכמר בממורין בירדן כשנכנס למחש"ד ועלה למחרת טורחה לו השמש • אף שטור לא נראה בארץ שניגול ע"כ הטפל בנהר בחריפותא דהרא • מ"מ אין עוד פלא לנו גזירת חז"ל שעכ"ל אין עוד מהנמנע • כי מובן חו אופן שיחנן המלטה • ואף שלשיטת ר"י בשביל זה לצד לא היו גוזרים כי הוא אופן דלא בסיחא • ולהר"י גזרו רק כאשר יש בו אופן מיעוט מלוי הנמלט • אכן שפ"ר יחנן בעת סערת הרוח אף ברוח המלוי כשיש גלים בנהר • ומלירוף כה בגלים וכה הסודר בשפל יוכל להיות שפיר מיעוט המלוי • ושוב השוו חכמים מדותיהם :

(יח) **יש** להקשות לשיטת ר"י דמאי מקשה הגמ' (יבמות קכ"א א') אי הכי מים שיש להם סוף נמי ליחוש למחילה ש"ד ומשני הגמ' מחש"ד במים שיל"ם לא בסיחא וכלא אחרי שבמים שיש להם סוף אין חששא להמלטה חוץ מליטת עין וא"כ אף לו אם היה חששא של מחילה ש"ד • הוי חו מיעוט שאינו מלוי • ולשיטת ר"י לא גזרו רבן רק כשיש בו אופן שיהיה מיעוט המלוי :

(יט) **ויש** ליישב זה בכמה אנפין ולא ראיתי להאריך ואינקוט חדא דמה שההלל של מחש"ד לא בסיחא הוא משום שבמים באל"ם המחילה ש"ד לא מלוי' היא בכל מקום ואינה נמצאת רק במקומות רחוקות • והמחילות ש"ד הוא בשפת הנהר • וכשע בחריפותא דנהר לא יראה למחילה ש"ד אם לא ע"י סיבה שהרוח ינשב ברוחב הנהר ויגולגל ע"כ להשפס • ויקרה חלקת מקרהו שיפול במחילה ש"ד זה וודאי לא בסיחא מאוד • אבל אף לו אם היה מחילה ש"ד במים שיש להם סוף אשר כל שפתי קרובים והמים מקו וקיימי וזה בטפל כשרוצה להציל א"ע נוטה א"ע להלדדים לאחוז בכותלי קירות שפת המים ולעלות וממילא כשיהי' סם מחילה ש"ד יבא בסכנה לחובה ופסיר ה' מיעוט המלוי • ולכן משני הגמ' שאין בסיחא כלל בהם מחילה של דגים :

(יג) **גם** תופס הגמ' בהישוב באמתה הענין דלא בסיחא כלל מחש"ד וא"ש יותר וויכוח של רבן ע"ס ר"מ שאמרו אין מזכירין מעשי ניסים ולא התוכחו נידון חשש של מחש"ד ודו"ק :

(יד) **ויעיין** בחידושי ריב"ז ח"א ליבמות (קכ"א ע"א) ד"ה מיעוט טענה אלא סברי כיון דקו וקיימי במים שיש להם סוף דמי דקשה שם דהוי ליה לחוש לחששא של מחילה ש"ד • וחיך דלא שמייער לר"ב שילא ברייתא דלקמן יעויין בו • ויש להבין דבריו דלכאורה אין מקום כלל לקשייתו דכיון דלא ידע דאמרינן אימר גלי אשפלוהו א"כ יחנן שגל

שֵׁם לְדוּחַת דְּשֹׁאֵי הַחֵם שֶׁהָיָה שֶׁם שִׁיחִים וּכְמִצּוֹר בְּדִבְרֵי הַגָּאֹן מוֹהֲרָם שֶׁכָּתַב לֹא הִסְבֵּירָהּ וְלֹא מִסְתַּבֵּר יַעֲזֹר אֶבֶל אֶבֶל אַחֲרֵי הִרְאִי מִבְּכֻרֹת הַגָּל מוֹכֵחַ לֹמֵר כִּי אֵין בְּאַחַת שִׁיעוּרָה דְּמִיל הוּא מוֹכֵרָה כִּלְל וְיֵשׁ עוֹד רִאיוֹת לֹא דְהוּא שִׁיעוּר מִיל אֶבֶל מִחֲמַת שֶׁמִּסְפִּיק הִרְאִי מַעֲזֵי כִלְל עַ"כ אֶקְדָּר :

אמנם הֵנָּה יֵשׁ חִילּוּק גָּדוֹל עַל רִאִי לְדַבֵּר יָדוּעַ וְלֹא הָיָה אֲבוּדָה לְמַעַם שֶׁהוּא אֲבוּדָה וְהַלּוֹךְ לַחֲפֵץ אַחֲרָיָהּ וְלִמְצֹאָהּ כִּי אֵין יָדוּעַ כִּלְל בְּאִיזֵם מִקּוֹם הוּא כְּמוֹ שֶׁמִּצִּינוּ בְּמַחֲטָה שֶׁמִּצֵּא בְּחִלְל הַגּוֹף שֶׁאִסּוּרָה הַבְּהֵמָה מִדִּינָהּ דְּגַמ' וְאֵף כִּי בְּזוֹת יִחַשֵׁם הַמַּחֲשֵׁם לֹא בְּהִשְׁקָפָה אַחַת עַל הַכֹּל וְיִסְרִי בְּדוֹר שֶׁלֹּא נִעְלַם מֵעֵין הַרְוָה בְּהִשְׁקָפָה וְסִקּוּרָה אַחַת כְּמוֹ בְּהִרְאִי הַרְוָה לְהַעֲדִיר עַל הַנוֹפֵל בְּמִשְׁאֲלִים וְנִעְלַם מֵעֵין כֹּל שֶׁמִּמֶּנּוּ שֶׁלֹּא שָׁלַט עֵין הַרְוָה לְמַלְאוֹ וְלִרְאוֹתוֹ יְרִי' זֶה לָנוּ לְרִאִי שׁוֹדֵדִי לֹא עָלָה הֵנָּה זֶה גְדוּעַ עוֹד יוֹתֵר מִמֶּנּוּ בִּידְדוּק הַבּוֹדֵק בְּאֲזֵרִים פְּתִימִים כְּשֶׁנִּמְצָא מִחֶטֶת בְּחִלְל הַגּוֹף שֶׁמִּחֲשָׁפָה וּמִצִּינוּ זְעִיר שֶׁם זְעִיר שֶׁם עַד שֶׁלְּדַעְתּוֹ חוֹפֵשׁ יֵפֶה כִּלְל הַמְּקוֹמוֹת בְּפִרְטוֹ וְעַכ"ל אֵין מוֹעִיל בְּדִיקָה בְּזֶה מִדִּינָהּ דְּגַמ' וּבְמִקּוֹם יָדוּעַ לְדַעַת הַמַּחֲשֵׁר בִּידִיד סִי' ל"ג סְעִי' ח' אֵף בְּאֲזֵר אַחַד שֶׁלֹּם מִקְרִי מִקּוֹם יָדוּעַ וּמוֹעִיל בְּדִיקָה וְלַעֲתָה הִרְאִי אֵף בְּאֲזֵר אַחַד אֵין מוֹעִיל בְּדִיקָה וְרַק כְּשִׁיעוּרָה מִקּוֹם שֶׁנִּתְחַבֵּר שֶׁם וּכְמִצּוֹר בְּשִׁ"ךְ שֶׁם ס"ק י"ד וּבְמִקּוֹם שֶׁמִּקְרִי מִקּוֹם יָדוּעַ מוֹעִיל אֵף בְּהִסְיָמִים דְּהוּי בְּחֻקָּה שֶׁאִיזֵם זְבוּחָהּ וְעַכ"ל לְדַעַת הַמַּחֲשֵׁר בְּאֲזֵר אַחַד שְׂרִי כְּמִצּוֹרָה שֶׁם וּמוֹנֵן מִזֶּה דְּבִאֲשֵׁה שֶׁאֵף יֵשׁ לֵב חֻקָּה אִסּוּר וְהוּא בְּחֻקָּה חִי וְהַלּוֹךְ שִׁיקָף הִרְאוֹת בְּסִקּוּרָה אַחַת לְכָל הַשָּׁעֵת כְּאַחַד שִׁיעוּרָה שֶׁלֹּא נִעְלַם מִמֶּנּוּ עַ"כ שֶׁהוּא שִׁיעוּר מוֹעִיל בְּיוֹתֵר לַעֲוֹנוֹת הִרְאִי בְּדַבֵּר יָדוּעַ וְאִ"כ שֶׁאִי בְּהֵא דְּבְכּוֹרוֹת שְׁלִיטָה עֵין רִגֵל הַרְוָה לַמְנוֹת לֹאֵנוּ הַנִּרְאוֹת וְהִידוּעִים לוֹ וּבִאֵם שְׁעוֹבִרִים לַפְּנִי בְּמִנִּין וְנִרְאוֹת לוֹ חֶסֶר יֵלֵךְ לַחֲפֵץ אֶת הַאֲבוּדָה וְהַנִּעְלָמָה מֵעֵינוּ וְהַאֲבוּדָה וְהַנִּעְלָמָה אִינוּ בְּכִלְל רִגֵל בְּהִמָּה רְעוּהָ וְהַרְוָה מִשִּׁים עֵינוּ מִתְחִילָת רַעֲיָתוֹ שֶׁלֹּא חֲאֲבָד וְלֹא חֲתַעֲלַם מֵעֵינוּ וְכִשְׁלִפְעִימִים מִתְחַלֵּשׁ מִהַם מִמֶּנּוּ הוּא מוֹנֵם הַכֹּל אֶת הַנִּרְאוֹת לוֹ וְאִם נִחַשׁ הַלּוֹךְ לַחֲפֵץ בְּמִקּוֹם שִׁמְצֹאָה וְלֹא נוֹכַח לְלַמּוֹד כִּלְל מִבְּכּוֹרוֹת לַעֲנִינוּ וְיִדְעֵנוּ שֶׁנִּעְנִינוּ הוּא שִׁיעוּר פָּחוֹת בְּעֶרְךְ הַכִּלְל וּכְמֵה הוּא לֹא נִדַּע כִּלְל :

אכן נִסְּ שִׁיעוּר מִיל שֶׁהוֹכַחְנוּ הַכֹּל הוּא גַּם בִּידוּעַ לוֹ וְלֹא בְּחִיפּוֹת אַחֵר הַנִּעְלַם וְהַאֲבוּדָה כְּמוֹ הִרְאִי' שֶׁבִּצִּיא הַגָּאֹן מוֹהֲרָם מוֹחֲלָאֲזִין מֵהָא דְּהִנֵּה הֵנָּה יָדַעַת הִנֵּה לִישְׁמַעֲלֵל אֵיזֵה הִנִּיחָנוּ וְאִ"כ מִצּוֹרָה שֶׁבְּחֻקָּה מִיל לֹא שְׁלִיטָה עֵין הַרְוָה אֵף בְּדַבֵּר יָדוּעַ לוֹ וְכֵן בְּהֵא דְּעִי' (ס"ט ע"א) הַכִּלְל בְּהַפְלִיג מִתְּהַרְוֹתוֹ יוֹתֵר מִשִּׁיעוּר מִיל שֶׁאֵין יוֹכֵל לְרִאוֹת עוֹד הֵא דְּבַדֵּר יָדוּעַ לוֹ וְכֵן בְּהֵא דְּיוֹמָא (ס"ז ע"א) הַכִּלְל הַכֹּל הוּא בְּדַבֵּר יָדוּעַ וְשִׁיעוּרָה הוּא מִיל אֶבֶל עַ"כ הַחִילּוּק בִּינִיּוֹתָהּ לְהֵא דְּבְכּוֹרוֹת רִגֵל בְּהִמָּה רְעוּהָ שֶׁשֶּׁם אֵין שׁוֹלֵט עֵין הַרְוָה רַק בְּכִלְלִית קוֹמַת הַבְּהֵמָה שִׁידַע אֵם יִשְׁנֵם כְּמוֹ זֶה הַמוֹנֵם לֵאמֹר שֶׁאֵין לוֹ לוֹךְ לְרִאוֹת בְּפִרְטִיּוֹת מַעֲשִׂים לֹא כֵן בְּהֵא דְּהִנֵּה שׁוֹדֵדִי לֹא רִאֵה שֶׁלֹּא תִרְאוֹתוֹ כִּלְל כִּי אֵף אֵם יוֹמוֹת הַלּוֹךְ לְשִׁמְרוֹ שֶׁלֹּא יִגְרָרוּהוּ חַיּוֹת אוֹ עֲבָדִים אֶבֶל הוּא רַק אַחֲרֵי שֶׁלֹּא תִרְאוֹת בְּמֹת הִלֵּךְ הִינֵנוּ פְּרַעֲיִית חֲנוּעָה יִרְאוֹת הַנִּשְׁטָה אֶבֶל בְּכִלְלָהּ לֹא נִמְנָעָה מִלְּרִאוֹתוֹ וְלֹא הִעֲלִימָה עֵין מִמֶּנּוּ שֶׁעַ"כ לֹא הִנִּיחָנוּ אַחֲרֵי הַשִּׁיחִים שִׁי' הַפֶּסֶק מִמֶּנּוּ מִלְּרִאוֹתוֹ וְלֹא הִתֵּה נִלְרַבָּה לְהִתְרַחֵק כִּ"כ כְּמַעֲחִיו הַקֶּשֶׁת וְכְּמוֹ כֵן הַרְוָה לִירוֹת בְּקִשָּׁה לְמַעֲרָה אֶל אַחֲרֵי בְּעֵן כְּלוֹת וְלֵב לְכוּן מִרְחוֹק הֵנָּה הוּא דְּקָדוֹק הִרְאוֹת בְּרִאִי' פְּרַעֲיִית וְכֵן בְּהֵא דְּהַפְלִיג מִתְּהַרְוֹתוֹ הַלּוֹךְ שִׁידַעַת בְּחִטּוֹת נִיגִיעָה וְשִׁכְשִׁיךְ וְכֵן בְּהֵא דְּיוֹמָא לְרִאוֹת מִרְחוֹק בְּמַעֲשֵׂה הַמַּשְׁלַח שְׁעוֹשֶׂה בְּהַשְׁעִיר לְעֻזְאֵל הוּא רִאֵה עַל הַחֲטוּטָה הַפְּרַעֲיִית וְנִתְבָּאֵר לְגִבּוֹן בְּדַבֵּר הַכִּלְל שִׁיעוּרָה רִאִי' בְּכִלְל הוּא י"ז מִלִּין וּבְפִרְטֵי עֵין הוּא שִׁיעוּר מִיל אֶבֶל שְׂנִי מִינֵי הִרְאוֹת הוּא

לַעֲנִין אֵם נִשְׁאֵת שְׁלִיטָה מְכֹל אֵלֶּה הִי נִרְאוֹת דֹּחֵף בְּעַת שֶׁהִנֵּה הוֹלֵכָה בְּחֻקָּה וְהַרְוָה סוֹעֵר וּמִרְכָּה גָּלִים עַכ"ל יְרִי' שִׁיעוּרָה שְׁלִיטָה עֵין יוֹתֵר מִשִּׁיעוּרָה דִּלְיָאֵת הַנִּפְשָׁה כְּאַחֲרֵי אַחֲרֵי שִׁיחֲתִי בְּעוֹזָה"י וְשִׁפִּיר הִי מוֹכַח לְפִרְטָה שִׁמְלִיחָה דְּרִבִּי שֶׁאֲמַר עַל הַלֵּלָה שֶׁל מַחֲשָׁד כְּמֵה גְדוּלִים כִּי שֶׁבִּלָּא זֶה לֹא הִי יָדוּעַ כִּלְל אֲוִפֵן הַמַּלְטָה בְּנִסָּה כְּשִׁרְאוֹ שֶׁלֹּא עָלָה בְּשִׁיעוּרָה יִרְאוֹת הַנִּפְשָׁה כִּלְל שִׁיעוּרָה שְׁלִיטָה עֵין אֵין לְשִׁיטָה רִי' ע"כ ז"ל דִּישׁ שִׁפִּיר אֲוִפֵן מִיַּעוֹת דְּשִׁכִּית שִׁמְלֵט בְּחוּץ לְשִׁיעוּרָה שְׁלִיטָה עֵין וְהַלּוֹךְ לְחֶלֶק בֵּין זְמַן לְזְמַן שְׂרִבִּי אַחֵר עַל זְמַן הַהִשְׁקָטָה וְאִ"כ לְמַעַם נִאֲמַר בְּאֲוִפֵן אַחֵר לְשִׁיטָה רִי' וְאֲבִאֵר אִי"ה מִהַם שִׁיחִיבִי הַדַּעַת וְהִרְאִי שֶׁמֶה שִׁישׁ אֲוִפֵן הַמַּלְטָה חוּץ לְשִׁיעוּרָה שְׁלִיטָה עֵין הוּא רַק עַל הַרְמָה רִאֵשׁ זְעִיר זְעִיר אֶבֶל בִּלָּא זֶה נִמְנָע הוּא וְעַ"כ זֶה אֲבִאֵר בְּעוֹזָה"י שֶׁבְּזֶה שֶׁהִקְרָה מִכְסֵה וְאֵין יוֹכֵל הַנוֹפֵל לְהִרְיֵם רִאֵשׁ לְשִׁאֲוֹף רוּחַ חַיִּים נִמְנָע הַהִלָּה בְּרִחוּק מִקּוֹם לְהִלָּאֵה מִשִּׁיעוּרָה שְׁלִיטָה עֵין וְאֵף הַפָּחוֹת מִזֶּה מִסְתַּבֵּרָה שֶׁלֹּא יוֹחִי וְיַעֲלֵה לָנוּ בְּעוֹזָה"י עַשֵׂם הִיחִידָה בְּנִפְל בְּחִלְל שֶׁבְּקִרְחָה אֵף מִחֲמַת זֶה הִסְבֵּירָהּ וְאַחֲרֵי שִׁיחֲתִי בְּעוֹזָה"י :

הנה רִאִיוֹתִי בְּדַבְרֵי כְּחִי' (אֲרוֹת יֵד) שֶׁהִחֲלִיטָה שִׁיעוּרָה שְׁלִיטָה עֵין הוּא עַ"ז מִלִּין וְהוֹכִיחָה כֵן מֵהָא דְּאֲמַרִּין בְּבְכּוֹרוֹת (ד"ל ע"ב) דְּקִים לְהוֹ לְרִבְנָן דְּשִׁיחֲסָר מִלִּין קָא שְׁלֵטָה בִּיה עֵינָה דְּרוּעָה וְאִ"כ הוּא ד' פְּרַבְחוֹת שֶׁבְּגַמ' וְעַ"כ כִּתְּבָה שֶׁכִּלְל שִׁיעוּרָה הוּא יוֹכֵל לְשׁוֹט וְלַחֲיוֹת :

אכן (יט) כְּאַחֲרֵי מִצּוֹרָה בְּרִשִׁי יִבְמֹת (דק"ב ע"ב) ד"ה מִן הַאֲרֻכּוֹבָה וְלִמְנָעָה לִי"ח דְּכַתֵּב וו"ל דְּהוּי וְאִי מִשׁוֹם טְבִיעָה הוֹאִיל וּמִשְׁאֲלִים חִיטִּינִין שֶׁמֶה יֵלֵךְ מִן הַמִּים וְעָלָה בְּרִחוּק פְּרַסָּה אוֹ יוֹתֵר וְלֹא רִאוּהוּ הִרִי מִצּוֹרָה בְּהִידָה דִּיוֹתֵר מִשִּׁיעוּרָה דְּפִרְסָה אֵין שׁוֹלֵט עֵין הַרְוָה וְכִי נִעְלָמָה מִרְשִׁי' ז"ל גַּמ' מְפִירֶשֶׁת דְּבְכּוֹרוֹת הַכִּלְל שֶׁהִשְׁעוּרָה הוּא עַ"ז מִלִּין :

ובדברי הַגָּאֹן מוֹהֲרָם מוֹחֲלָאֲזִין בְּחִשְׁבֻּבָה שֶׁמִּמְקוֹר מִים חַיִּים עֲנָף עַן אֲבוֹת שֶׁאֵלֶּה ד' הַעֲלָה דְּשִׁיעוּרָה שְׁלִיטָה עֵין הוּא מִיל וְהַסְתִּייעַ לֹא מֵהָא דְּכַתִּיב הַרְחֵק כְּמַעֲחִיו קִשָּׁה וְכַתִּיב אֶל אֲרָאָה בְּמֹת הִילֵךְ וְהַסֵּם רְחוֹק מִיל הוּי וְעַל דְּבִרֵי רִשִׁי' כִּתְּבָה שֶׁהַפֶּסֶק דִּךְ נִזְמָא שִׁיעוּרָה פְּרַסָּה עַ"כ :

ולפענך לֹא יָכוֹן לֹמֵר בְּזֶה דְּרִבִּינוּ רִשִׁי' ז"ל יִחְפּוּם לְשׁוֹן נִזְמָא בְּמֵה שְׁנִי' מוֹכָח לְדִינָהּ לַעֲנִין אֵם הִי אִיזֵה מִתְּכַבֵּר לְרִאוֹת חוּץ לְשִׁיעוּרָה מִיל לְכַאֲרֵה הִינֵנוּ לְמַדִּין מִרְשִׁי' הַכִּלְל דֹּחֵף אֵם נִשְׁאֵת חֲלָא וְעַ"ז אַחֲרֵי חוֹל הַכְּתִיבִים הַזֵּהוּ בְּדַבְרִיכֶם :

כא **ויש** לְהִבְיָא רִאִיָּה מְפִירֶשֶׁת דִּיוֹתֵר מִשִּׁיעוּרָה מִיל אֵין שׁוֹלֵט עֵין הַרְוָה מֵהָא דְּאִירָאָה בְּמֵם' עַ"ז (ס"ט ע"א) כְּדַחֲנִיָּה הִרִי שֶׁהִיָּה חֲמִרְיוֹ וְפִעֲלֵיו עֲוִינוּן עֲהֵרוֹת אִשִּׁי' הַפְּלִיג מִכֵּן יוֹתֵר מִמִּיל עֲהֵרוֹתוֹ וְעוֹרֹתוֹ עַ"כ וּמִזֶּה דְּהַפֶּסֶק הַבְּזוּמָא דְּהַפְּלִיגָה יוֹתֵר מִמִּיל שִׁיחֲתִי מִמִּיל לֹא יוֹכֵל לְרִאוֹת עוֹד וְכֵן מִזֶּה הַרְמָז' לְכַתּוּב לֹא הִלָּשׁוֹן בִּפ' י"ג מֵה' מִתְּבַאֲרִי מִשְׁכָּה וּמוֹשֵׁב וִיעוּוִין עוֹד בְּמֵם' יוֹמָא (ס"ז ע"א) אֵלֶּה עוֹמֵד מִרְחוֹק וְרִאוֹת אֶת מַעֲשִׂיו וְהַסֵּם שִׁיעוּרָה מִיל הוּא וְיַעֲזֹר שִׁיחֲתִי וּמִפְּסִיטוֹת הַסּוּגִיָּה שֶׁם מוֹרֵם שֶׁהוּא שִׁיעוּרָה אַחֲרֵינוּ שְׁעוֹד יוֹתֵר לֹא הִי יוֹכֵל לְרִאוֹת וְעַ"כ מִצּוֹרָה מִזֶּה דְּשִׁיעוּרָה מִיל יוֹכֵל לְרִאוֹת וּמֵהָא שֶׁבְּמֵם' עַ"ז הַכִּלְל מִצּוֹרָה שִׁיחֲתִי מִמִּיל לֹא יוֹכֵל לְרִאוֹת הִרִי נִתְבָּאֵר לָנוּ לְמַלּוֹם הַשִּׁיעוּרָה שֶׁהוּא בְּדַבְרֵי הַגָּאֹן מוֹהֲרָם זִלְלָה"ה וְהוּא רִאִיָּה נִכּוֹנָה וּבְכּוֹרָה שֶׁנִּתְעוֹרֵר עַ"ז אַחֵר מִלּוּמָדִים פֶּה :

כב **ומה** שֶׁנִּרְאוֹת לַפֶּעַנֵךְ בְּזֶה דְּרִשִׁי' דְּכַתְּבָה לְשִׁיעוּרָה פְּרַסָּה זֶהוּ מְדוּקָדֵק וְכִלְי סֶפֶק כִּי יֵשׁ לְרִשִׁי' אִיזֵה מִקּוֹם שִׁיעוּרָה עַ"ז הַשִּׁיעוּרָה וּמִקּוֹדֵם אִישִׁיָּב שֶׁלֹּא יוֹקֵשָׁה מִהוֹכַחַת כְּחִי' מֵהָא דְּבְכּוֹרוֹת (ג"ד ע"ב) דְּאֲמַר דְּשִׁיעוּרָה עַ"ז מִיל הוּא שְׁלִיטָה עֵין הַרְוָה וְלֹמֵד מִקְרָא שֶׁנִּאֲמַר עוֹד תִּשְׁבְּרֹנָה הַלָּאָן עַ"י מוֹנֵה וְכַתְּבָר חֲשַׁב שֶׁמֶה אֵין סְתִירָה רַק לְהוֹכַחַה מֵהָא דְּהִנֵּה

הוא הכל בדברים ידועים לא באזכורים ושלישם בלא יעולם מהעין כלל בשעת שיעור הראים זה לא נובל לידע כלל השיעור לא בראים כללית ולא בראים פרטית כי כבר ביארתי שגשגת השיעור מאוד מאוד מהראים בדבר הידוע ובאשר בגלל צמים שאל"ם ונאמר אם שיבורר שלא עלה מהמים והלך הכה הוא ראיה כללית ואם שיבורר שלא הרים ראש כרגע לשלש רוח חיים ותיקף חזר ונשקע ראשו למטה תחת המים זהו ראיה פרטית והכל באינו ידוע בדבר האבוד ונעלם ובסקורה כחמת על כל השעה שליטה הראים ושיבורר שלא נעלם מעין הרואה בזוהר הכה דבר זה לריך תלמוד :

(כד) והנה במס' ב"מ (דף ל"ג ע"ה) איחא ת"ר כי תראה יכול אפי' מרחוק ת"ל כי הפנט יכול פניעה ממס ת"ל כי תראה ואינו ראיה שיש בה פניעה שיעור חכמים אחד מבצע ומחלה במיל וזהו רים תנא ומדרה עמו עד פרסה ע"כ :

ובילקוט (פ' כי תנא) איחא הכי כי תראה יכול אפילו רחוק ממנו מיל ת"ל כי הפנט אי כי הפנט שומע אני כמשמעו ת"ל כי תראה הא כיצד שיעור חכמים אחד מבצע ומחלה במיל והוא רים ע"כ ומבואר שמה שבנמ' שלנו סתום כמה הים השיעור אם הים כחזי כי תראה לבד וכמו שאומר יכול אפי' מרחוק וכמה שיעור ראיה מרחוק אין מבואר בנמ' אבל בילקוט הוא שפיר בא זה בביאור שהיה הס"א שאפי' מרחוק מיל ומבואר מזה דה"ה הס"א על שיעור ראיה הפרטית שזה הוא מיל ולא על ראיה כללית שהוא פרסה ונראה הטעם ששכיחוייב להודקק לזה האורך לעיין בפרטיות שאורך לעזרתו ובלעדו יסיה נבאר רבין תחת משאו עוד הכה בב"מ (דף ל"ג ע"ה) איחא רובין ולא רבין וא"כ הוא ראיה בהבונות מהכנה שאין זה משגיגה ועלולת החמור כמו זה שהוא רבין שאף אם המשא הוא קלה נתן כחף סוררת ופורה העול ורובין כבונס יעיוין בשיעור מקובלת שם ירושלמי חני רובין שלא יבא רבין חזר ותנא פורק אפי' ק' פעמים הן דחומר רובין שלא יבא רבין דהן דמפיל גרמי וכן דחומר פורק עמו אפי' ק' פעמים בהן דנפול אנס עכ"ל הרשב"א ונחבאר שריך ראיה בפרטיות הענין וזה הוא שיעור מיל כנ"ל :

אבל זה לריך ביאור מהו מהות ראיה שיש בה פניעה שהאורך לשערה כמה הוא ושיעור חכמים שהוא רים : **אכן** כאשר בארנו דשיעור מיל הוא לדבר הידוע אבל שאינו ידוע ושלא יח' נעלם מהעין כמו שנגמט שיהי' העלמה מדבר שפוגע בו וזהו ששיעור חכמים ששיעור רים יראה בזה הראי' כמו כמה שפוגע שהוא בלי העלמה כלל :

ולפ"ז הנראה נכון שיבורר שהנאמר במשאל"ם לא הרים ראש כרגע לשלש רוח חיים וחזר חיקף בדדי נשימה זהו רק בשיעור רים שהוא ראיה שיש בה פניעה :

(כה) עוד יש לעיין כמה שאומר הנמ' דב"מ כנ"ל תנא ומדרה עמו עד פרסה מחין ראו חכמים לקלוב זה השיעור למה שנאמר הקס תקים אפילו מאה פעמים שהוא רק עד פרסה לא פחות ולא יותר והנה בעור ח"מ סי' רע"ב איחא שמדרה עמו עד מיל וכחכ בסמ"ע דהעור גרים כן בנמ' ולפ"ז הנראה דלענין מדרה שפיר נדרש מני תראה וכמו שאומר בילקוט כנ"ל דמני תראה יכול אפילו מרחוק מיל אכן לפי גירסא שלנו ושכן פסקו כל הפוסקים שזולת העור ששיעור מדרה הוא עד פרסה לא נדע טעם לזה ומאין למדו חכמים לקלוב שיעור לזה :

(כו) ועל כן נאמר דהא דסיס הס"א מני תראה שהוא מרחוק מיל שהוא שיעור ראיה הפרטית כבר ביארתי טעמו שלמה שיחבר לו שהאורך לעזר שלו וכי אין החמור רבין האורך לראיה הפרטית ומבואר דהוא רק על ראשית החיוב

לבד אבל אחרי שכבר נתברר לו שהוא מהוייב כי בלעדו עזרתו כדזה המשא על בעליה גם שאין זה מהתבוננות ועלולת החמור כי הוא אינו רבין ורוב מה שיחוייב בהקס תקים אפילו מאה פעמים ח"ל חו לראיה פרטית אבל רק בראותו מרחוק שנשאר עומד ורובין תחת המשא ולא הלך בדך ידוע לו שאורך להקטמו וא"כ על זה החוב היינו למדן מני תראה ששיעור ראיה הכללית שהוא ע"ז מילין כמו דהוכיח כח"ד מבכורות (דף נ"ד ב') וחי' לריך להיות מדרה עמו זה השיעור ע"ז מילין שהוא ד' פרסאות אבל כאשר כתוב כי הפנט חדרוש בראי' שיש בה פניעה ולכן תנא ומדרה עד פרסה ועל כרחק ששיעור פרסה הוא שיעור ראיה שיש בה פניעה לראיה הכללית בכמו שהפוגע יראה בהחלט ולא יתעלם ממנו כמו כן לא יתעלם בכלל ששיעור פרסה :

(כז) ומיני' נידון הסוגל במשאל"ם ונעלם מהעין שיבורר שלא עלה כולו מהמים והלך הוא בשיעור פרסה שולט העין בזה האופן אכן להלכה משיעור הזה לא יש ציור מהרואה שאולי עלה באינו מקום ונעלם מן עינו ולכן התפשט בגלל במשאל"ם אולי ילא ברחוק משיעור פרסה או יותר אבל בחוק זה השיעור כאשר הוא ראיה שיש בה פניעה לראיה הכללית נמנע הוא בעלה ולא יראה הרואה והכמיט וזהו שכתב רש"י ביבמות (ק"ב ע"ב) דד"ה מן הארכוסה כו' ח"ל והואיל ומים שאין להם סוף הוא חייבין שמה ילא מן המים ועלם ברחוק פרסה או יותר ולא ראיה ע"כ ודברי רש"י ז"ל הם מדוקדקים ולא שהוא דרך הגיוס חר"ה כי בעזה"י ישבתי וביירתי שאין מקום לכל הקוסיות על רש"י שכתב לזה השיעור כי שיעור רש"י הוא עולה כסוגן והראיתי מקור לזה ובארי שיטורים אין זה מן הענין ואף הראים מהרמח ראש הוא שיעור רים לבד ולא כמו שכתב הגאון מוכב"ח להוכיח שהוא שיעור מיל :

ובזה שביארתי שני מיני הראיות וחלקתי בין ראיה כללית וראיה פרטית בזה יפולג לנו ביאור בסעיף מס שכלא זה יש הרבה להתקשות ואשיחה וירוח לי :

(כח) דהנה לכאורה השאל שאלתי שדעת הרשב"א והרמב"ן והרי"ט וכן דעה הס"ע ששיעור שהיו עד שיעור וליחה הנפש או יולאת מספק איכור ח"ל מדאורייתא וכלא זה הראיה הוא בספק מה"ה א"כ בסברה כאשר מועיל הראים במשאל"ם שלא עלה שיש נשאת לא חלא שש"כ לא יגשאו המים להלכה משליטה עין הרואה בערם ילא נפשו כי חל"כ מה מועיל המדות להסירה בדעבד כי עדיין היא בספק מן הסורה שאלתי הורד להלכה משיעור שליטה העין עלה ונמלט :

(כט) ובשרמא בגלל בים ומה גם באמצעו אחי שפיר שנאמר מדכס כאשר לא הסוג הלאה במקומו בסמוך לנפילתו מהפנים ולא חזר חל"ה או לא הסוג שפיעס קענה הסמוכה או עץ ודף הנמצא בסמוך ורק נשאר לאשר יגשאוהו הגלים ומשכרי ים אשר ידוע שאין מעמד לרגל בנכדי ים ע"כ כוי שפיר רובם למיתה :

אכן כאשר חכמינו ז"ל סתמו דבריהם והכל נכלל במשאל"ם אחד דינא לכו ואף בכל הבהרות וכלל המקומות שבנכרות הכל משפט אחד וזמה שהוא נוגע לספק דאורייתא לא שייך השואלת המידה בדך לא פלוג רבין אבל יקוב דרין חת הסר כמה שיחוייב להחמיר מדין ספק מה"ה ובאשר ידוע שבנכרות לא שיה הוא בכל המקומות ונמצא ברוב נכרות ומה בימי הקיץ שיש מקומות שיוכל הדורך לעבור בה ברגל ואף אם כזה הוא להלכה ברחוק שליטה עין שהוא פרסה או אם ידענו שבכלות פרסה עומדים שם רפסודות בחלמט הכסר וזקל יש סלס וואופן עלי' כשיגיע שם הנפול ומה גם שיש שם אנשים מילין ומסייעים כאשר יראו מי שבע בכסר ואם שער פרסה סולכת הכסר משרים וסרות מרחפת על פני המים באורך ומגרש להגול להלכה ובכלות משך פרסה מהעקמת

לחלק בין ימים לנערות מדלל חילוקי חכמים - וכחז שם לענין שיטור ילידת הנפש חזי שעה בלירוף אומדנות מחיר שם יעו"ש - וא"כ לפ"ז הנראה דבשיטור במורד בשיטור פרסה הוא יותר משיטור ילידת הנפש ועכ"ל אסורה לבתחילה :

(לד) **ולפי** מה שכתוב בשם מהרי"ע והבבסי לזה הגאון מוהר"ח ששיטור ילידת הנפש משתנה באומד הכל לפי מה שהוא אדם לפי כחו וחילו וא"כ כך חששא שכתבתי מבלימת פיו על דרך המיעוט למי שגלגלו המים הנראים דבאדם חולי וחלוש ביותר לא שייך חו זה החששא כי הוא נעדר כח לעמוד מולתו ומאגם להיות עולה וכולם פיו בהפלה יתירה וכי ישונה דינו שחסי' אשתו שפיר מותרת לבתחילה ואין לומר שהוא מחומדא מהשוואת מידת חכמים כי במה שנמנע באמת וברור שמת לא שייך חומר וחומר לא שייך רק בדחיכת חשש מיעוט גם הוא לפי סג'ל שפיר היתירו במשיל"ם ומאשרו האומד להרואים שיהיו אומדן לכל אחד כפי כחו וחילו וא"כ למס לא יס' מועיל זה האומד גם להנפל במשאל"ם אשר לפי ערך רדיפת המים ולפי ערך חילו ושיעור ודאי שלא יגיע שיטור ילידת נפשו לשיטור בילא להלאה מבליעת עין חסיה מותרת אף לבתחילה וכלי ספק כי אין שום חילוק דין וזהו הוא בכל דוכתי דלכתחלה אסורה ובדיעבד ח"נ ל"ת :

(לס) **עוד** יש לעיין דהנה ידוע דמשנתנו מאוד שיטור הראי' ביום מבלילת - והלאה הנמנה ע"י רועה הוא ביום לאור החמה אבל בלילה לאור הלבנה לא ימנע ולא יראה בשלום האין כדאיחא בחולין פ' גיד הנשה (דף ז"א ע"ב) לענין ח"ה שלא יאח יחידי בלילה ודכי איתא דהס - ורבנן אמרי מהכא - כך נא ראש את שלום אביך ואת שלום האל - ופרש"י בעת שאדם יכול לראות ופשוט - הרי דלילה אין בכלל ראי' - ושיטורא דבכורות י"ו מלין הוא ביום - ובכורות פ' א' - סימן לזמן ק"ש של שחרית להכיר את חצירו ברחוק ד' אמות - והוא להרגיל לקלין - והנראה דביום בתוך שיטור רים כיון שאומר הגמ' שהוא ראי' שיש פגיעה וכמו שבפגישה יכיר אף לחצירו שאינו רגיל רק שיש לו הכרה עכ"פ בו כמו כן אף בשיטור רים יכיר לכל שיש בו הכרה - ובשיטור רים יש שש וששים ושני שלישי ד' אמות - ובעל שיטור הראי' של לילה בשיטור ראיה היממית יותר מצטטים :

(לו) **ונחזי** אכן הוא הדין אם מועיל עדות בלילה לאור הלבנה לענין נפל במים שאין להם סוף שכן לא עלה בשעת ראי' שלאור הלבנה חסיה מותרת בדיעבד אם נשאת שלא תלא - כמו דחגא שמעידין לאור הלבנה לענין הכרה דע"ע - כי לא ידמה לעצמות עין שהוא ברוחא בקרוב ובסמוך ל' - ולהעיר על הנפל במים שאין להם סוף - יש עדין לחוש אולי ילא ברחוק שיטור שליטה עין בלילה - כי קרוב הוא הרבה לעומת שליטה העין ביום :

(לז) **והנה** בבאר היטב לאזה"ע סי' י"ז ס"ק ק"א כתב וז"ל - מעידין עליו ששהא עד שחלל נפשו ולא ילא חפ' לאור הלבנה הר"א ששון סימן י"א הראה"ב סי' ל"ד ע"כ - ויען כי ספר הר"א ששון והראד"ב - אינם נמצאים אחי - לכן לא אוכל לדון מזה לענינו הכל כי אולי הוא רק בנפל במים שיש להם סוף - דמעידין אף לענין לבתחילה שפ"ד הדין עמד בבאר היטב כאשר בזה מיירי הש"ס - ובמים שיש להם סוף שרואה מד' רוחותיו שפיר אף בלילה שלמראה עיניו הוא ד' רוחות המים ורואה שלא עלה בכל משך שיטור ילידת הנפש הרי נחבד לגבן שמת וודאי - אבל במים שאין להם סוף יש חשש שעלה ברחוק שיטור שליטה עין - ויחכן שאף אם נשאת תלא בזה - כי אין צורך שלא עלה ברחוק שיטור שליטה עין שבלילה שמאסבדא **מה** [ח"א]

מתקמת הסבר ויבא הרוח על פני רחבה ודוחקין הגלים לשפס הסבר - ובמעט נע"י מהריפותא דנשרא חין שם עוד סכנה כלל כי לא יגיע עד הלאה - ואין שיהיה חמיר נותרת האשה בדיעבד ע"פ הראיה שלא עלה בשעה פרסה - ואף אם הסבר הולכת בחזק ותגבורת במורד ויוריד להנפל בשיטור היותר נמכר - ואף אם בשמך להנפילה הוא עמוק מאוד ומקום מסובך - ובחזק לשליטה עין חין בו סכנה כלל כי עוברים שם ברגל כמו שגמלא בקי"ץ כך - ועכ"ל לבתחלה נא חששא מטעמא שמת נמלט חזק לשליטה עין ברחוק פרסה ויותר דפרש"י ביבמות (ק"ב ע"ב) ד"ס מן הארבעה ובדיעבד אמרינן דנטבע בחזק שיטור שליטה עין - ולבאורס מהופך הוא בזה - וע"כ דהוא מטעמא דקשה שימבך חיות עד בואו חזק משיטור שליטה עין - כי אף לו אם ילא שמה יגלל ברוכ - אף אם לפי האומד יגלל שם בודאי וגם הסבר הולך בהריפות ובמורד ועכ"ל מותרת בדיעבד וע"כ שכל אופן לא יגיע הנפל להלאה משיטור שליטה עין טרם משך שיטור של ילידת הנפש - וקשה לפ"ז ח"כ למה חיאסר לבתחילה ולמה תשתנה מנפל במים שיש להם סוף שמספיק הראיה באומד העדים ששבו עד שיטור ילידת הנפש - שאמרינן שודאי מת - וכמו כן אף במשאל"ם כי אין לחוש כמו שכתב רש"י בילא ברחוק פרסה ויותר - שודאי כלם שיטור ילידת הנפש טרם יגיע לרחוק פרסה - שא"כ היה זה ספק דאורייתא אף לענין דיעבד - וממ"נ קשיא לן :

(ל) **ואף** לפי מה שאמר רבי על ההלכה ע"י מחש"ד נוכל לומר דמה שאסורה לבתחילה הוא מחששא של מחילה ש"ד שהוא בתוך השיטור - ונאמר שמה שכתב רש"י שהשם הוא בילא ברחוק פרסה ויותר הוא כי כן הוא הסברה בטופל בים או באגמא דסמקי לפי המסקנא - אבל בנסר הטעם הוא מחששא של מחש"ד לבד - וכמו שכתבתי כוס לעיל :

(לא) **אכן** יוקדם עדיין על הריש"א שרמב"ן הוא רבו דרבו - שכתב ליישב להא דחשב רב בילא על אגמי דסמקי שהוא כמשיל"ם - ולמה לא חש להששא של מחילה ש"ד - ותיקן דלא שמיט ליה כך ברייתא - וא"כ לפי מאי דלא סבר רב בילא להששא של מחילה ש"ד למה בנכרות אסורה לבתחילה ובדיעבד ח"נ ל"ת - ודוחק לומר שהריש"א שהוא תלמיד של הרא"ה תלמידו של הרמב"ן יחלוק על הרמב"ן והרש"א וריב"ש ויסבור שמאסור דאורייתא יולדת אף טרם שהיו עד שיטור ילידת הנפש ושיטור ילידת הנפש לדידי' נמשך יותר משיטור סודרה להלאה מבליטה העין :

(לב) **עוד** קשה הריב"ש לשיטתיה דסובר דשיטור ילידת הנפש הוא ג' שעות - ומציאו בבאר היטב בסי' י"ז ס"ק ק"א - וגם האחרונים הביאו בתשובותיהם - וגם הנה דעת הריב"ש דקודם זה השיטור הוא בשפק מס"ת - וודאי דבתוך שיטור שליטה עין יכול הריפותא דנשרא להוריד להנפל בזה ומה גם בעת תגבורת המים ובמקום שהולכת בחזק במורד - הנה וביולתו בשיטור פחות הרבה משיטור הריב"ש ג' שעות ח' - וע"כ ל"ל דשיטור הריב"ש הוא רק כשעומד במקום שנפל וכולם פיו אבל לא כשגלגלו המים ושבו שפיר מורד הריב"ש דבליד השיטור וסבדא זו כתבה הגאון מוהר"ח זללה"ס - אכן שמודה ששוב השיטור הוא פחות ועד שיוכל להלאה משיטור שליטה עין כבר ילא נפשו - ועכ"ל יולדת מאסור ח"א דאורייתא וא"כ למה בילא אסורה לבתחילה כקושי' הגל - אבל דלפ"ז אפשר לרחוק ולייבב שלכרוב כשמגלגלין המים אוחו אינו בולם פיו - ומחלקר השיטור ועל כד המיעוט יחכן ששפיר בולם את פיו ובו השיטור ג' שעות :

(לג) **אכן** דעת מהרי"ם מובא ג"כ בבאר היטב ובתשובת רבותינו האחרונים שהוא רק שיטור שעה קלה - ויעויין ברדב"ז חלק ח' סי' רנ"ח שכתב שם ג"כ שאי אפשר

שׁוֹת עֲמוּדֵי אִשׁ חֶלֶק א

שְׂכֹחַ אֶף בְּלִילָה - וְכִמוּ כֵן גַּם בְּמִים שֶׁאֵין לָהֶם סוּף אֶף בְּלִילָה - וְאֶף בְּלִילָה אִי"ה אֶפְרַיִם לִגְבוֹן שֶׁפִּיר הָאִינוּ יְהוּדֵי לֹא אָמַר יוֹתֵר רַק עֲבָד חֶסֶד * וְדִבְרָתוֹ דִּרְ"ג עֲרַם אֲנִסְבָּא דִּיִּיקָה וְדִרְשָׁה מִהֲאִינוּ יְהוּדֵי עַל הַעֲנִין וּפִירָם שֶׁשָּׂחָה עַד שִׁיעוֹר יִצְחָק הַנֶּפֶשׁ - אֲבָל עִכְ"ז לֹא פִירָם זֶה בְּגַמ' בְּפִירוֹם וְעִכְ"ז בְּשִׂמְכָה הַגַּמ' עַל הַדְּמִיוֹן לְמִים שִׁים לָהֶם סוּף - וְאֵל כֵּן אֵין לְחֶלֶק בָּרוּ :

ג שׁוֹת עֲמוּדֵי אֵין חִילּוּק בֵּין סוּף הַעֲד * וַיֵּשׁ אֲנָשִׁים שְׂרָאִיתִים עוֹבְדֵי מַאֲלֹד בְּקִרְבּוֹ * וּבְחִרְוֹק חֲלֵי מוֹל וְאֶף פְּחוֹת מוֹס הִינִם רֹאשִׁים חֲסִים יֵשׁ שֶׁ אֲדָם וְאֵם לֹא * וְלֹא נִמְלָא מִי שִׁיחֲמַר שָׂאֵלוּ פְּסוּלִים לַעֲדוֹת מִשְׁחָלִים * אֲלֵא עִכְ"ז דְּמוּעִיל רִאשִׁי הַקְּרוֹבוֹת וְכִמוּ כֵן מוּעִיל הַרָא' לְאוֹר הַלְבָנָה :

(מ) וְהָ עִכְ"ז לְפִי הַכֵּל דְּאֵין חִילּוּק בְּאִיזָה זְמַן בְּחֹדֶשׁ הוּא כִי לֹא יֵאֲמַר שֶׁרַק בְּחֵלִי מוּלְד * א' י"ב תִּשְׁצִיג מוּעִיל הַעֲדוֹת וְזוֹלָת זֶה לֹא * אֲבָל רַק לוֹ אֵם יֵשׁ אוֹר הַלְבָנָה הַתְּאִירָה שֶׁפִּיר דְּמִי * כִּמוּ שֶׁאֲמַרְוּ לַעֲנִין הַכֹּהֵן דְּעִכְ"ז דְּמַעֲדִין לְאוֹר הַלְבָנָה :

וְהַחֲשִׁי יַעֲדֵי שֶׁשֶּׁטַח הַרָא' הַסּוֹלֵעַ בְּלִילָה בְּאוֹפֶן הָאֲחֹמֶד הוּא קֶלֶר מְאֹד * וְאֶף אֵם יֵשׁ אֲדָם בְּרִחוּק חֲלֵי מִיל לֹא יִרְאֶה * וְעִכְ"ז לֹא יִמְלָא בְּהַחֲלֵעַ הַנֶּאֱבָד וְהַנֶּעֱלֵם * וְעִכְ"ז דְּבוֹס הַשִּׁיעוֹר כְּשֶׁלֵּא עֲלֵה רֹבֵם לְמִיחָה הוּא * וְאֶף אֵם הוּא בְּנֶהֱד שֶׁבְּמִקּוֹם שֶׁנֶּפֶל הוּא עֲמוּק * וְכֹלֵךְ בְּחֹקֶה * וְכֹסוֹף זֶה הַשֶּׁטַח לֹא עֲמוּק כֻּלָּ * וְגַם בְּסוּף שֶׁטַח הַכֵּל פּוֹנֵה לְלֹד אַחֵר בְּאוֹפֶן שֶׁהֲרוֹחַ יוֹי' שֶׁ עִכְ"ז רַחֲבָה וּמִגֵּרָה לְגַלִּי' וְמֵה שֶׁבֶס לְלֹד הַשֶּׁפֶס * וְעִכְ"ז הַכֵּל מִשְׁפֵּט אֶחָד לְנוֹפֵל בְּיוֹם שֶׁהֲעִין שׁוֹלֵעַ עַד פֶּרֶס * וְגַם אֶף אֵם הַנֶּהֱרֵי הִי שׁוֹקֶטָה בְּזִמְנָה הַשֶּׁקֶטָה הַרְוּחוֹת * וְעִכְ"ז הַכֵּל לְכַתְחִילָה אֲסוּרָה וְכִדְעִיבָד חֲלֵי ל"ח * וְאֶף שְׁלִבְיֶתָה הַרְבֵּב"ח וְהַרְמַצִין וְרִיבִישׁ בְּלִי עֲדוֹת שֶׁשָּׂחָה עַד יִצְחָק הַנֶּפֶשׁ הוּא בְּשִׁפְק מַה"ת * וְכֵל מֵה שֶׁהוּא נֹוֹעַ לַסֶּפֶק אִיסוּר מַה"ת לֹא שִׁיךְ בֹּזֵק כֻּלָּ סְבֵרָא דְּלֹא פְּלוֹג * רַק קָם כְּדִינוּ וְחִי"ע עִכְ"ז בְּהָא דְּהִנְהֵר חֲזוֹק וְחִרְק * וּבְמִקּוֹם שֶׁנֶּפֶל עֲמוּק וּמִסּוּךְ * לְחוּךְ לְשִׁיעוֹר שְׁלִיעַת עֵין שְׁבִילָה הֵא מִקּוֹם הַלֵּלָה וְעִכְ"ז אֵם גִּשְׁחָה לֹא תִּחְלִי * וְחֲזוֹי אֵין מֵה הוּא הַסְבֵּרָא בֹּזֵק הַמּוֹיָאֵס מֵאִיסוּר חֲלֵי דְּאוֹרִייתָא * אֵם שֶׁאֲמַר שֶׁרֹבֵם נִשְׁקָעִים בְּמִקּוֹמָם חֲדָא דְּהוּא אֶף אֵם רִאשִׁי בְּגִלְגּוֹלוֹת הַמִּים לְרוּחָה וְלֹא פְּלִיג מַעֲמַד בְּזוֹ הַמִּקּוֹם שֶׁנֶּפֶל עִכְ"ז חֵד דִּינָא לֹזֵה * שְׁנִית מֵאִיזָה לֹד יִחוּיִב בְּמִקּוֹם מִדְּרוֹן וְחִרְשִׁיתָא דְּהִנְהֵרָא לֹא יוֹבִילוּהוּ בְּרִחוּק שִׁיעוֹר שְׁלִיעַת עֵין שְׁבִילָה * שֶׁלֵּא רִחוּקָה הִיא כִּכְ"ב * וּמֵאִיזָה לֹד יוֹי' לֹזֵה מִשְׁפֵּט רֹבֵם שֶׁלֵּא מוֹבִיל הַמִּים לְהִלָּח מִכִּיעוֹר הַכֵּל * וְעַל כֵּרֶחַךְ יֵאֲמַר שֶׁבְּחֹךְ שִׁיעוֹר הַהוּא אֶף כִי קִרְבּוֹ הוּא יֵלֵא נֶפֶסוֹ * וְאֵם כֵּן קֶשֶׁה מְאֹד לְמֵה בְּיוֹם שֶׁהֲרָא' שׁוֹלֵעַ שִׁיעוֹר פֶּרֶסָה וְאֲסוּרָה לְכַתְחִילָה :

(מח) אֲמַנִּים בְּמֵה שֶׁבִּירְחִיתִי שִׁים שְׁנֵי מִינֵי רִאשִׁית בֹּזֵה רִאשִׁי כֻּלְלִית וּפְרִעִיתִי רִאשִׁי כֻּלְלִית שֶׁלֵּא עֲלֵה כּוֹלוֹ וְהִלֵּךְ לוֹ זֶה נִרְאֶה בְּיוֹם בְּשִׁיעוֹר פֶּרֶסָה אֲבָל רִאשִׁי פְּרִעִיתִי שֶׁלֵּא הִרִים רֹאשׁ בְּרִגַע וְשֶׁאֶף רֹחַ חַיִּים מֵה וְיֹרֵד בְּעוֹמֶק וְתַחַת הַמִּים * זֶה לֹא נִרְאֶה אֶף בְּיוֹם רַק בְּשִׁיעוֹר רִים * שֶׁבֶע וּמַחֲלָה בְּמִיל * וְחִכְ"ז אֵין יוֹכֵל לְהַסְבֵּר זֶה מַעֲדִים שֶׁלֵּא הִרִים רֹאשׁ לְהִלָּח מִשִּׁיעוֹר רִים * וְכִדּוּמָה * וְעִכְ"ז לִירוֹף מַעֲדִים רִבִּים הֵנֶה זֶה הוּא כֵל אֶחָד רַק עַל חֲלֵי דְבַר וְכִמְבֹּאֲרָה כֵן בְּדִבְרֵי הַגֵּאֹן מוֹהֲרָ"ח מוֹוֵאלֶאזִין בְּתַשְׁבוּבוֹתָיו הַכֵּל * שֶׁאֵין מוּעִיל לִירוֹף עֲדִים בְּאוֹפֶן הַכֵּל * וְלִכֵּן נֵאֲמַר דְּשִׁפִּיר עִכְ"ז שֶׁכֵּל שִׁיעוֹר רִים לוֹ אַחֲרֵי שֶׁעַח רִים מַעֲמִידָה הַעֲד יוֹכֵל לְהִיּוֹת שֶׁהִרִים רֹאשׁ כֻּלָּ שֶׁעַח קִרְבּוֹ כִי בֹזֵק אֵין רֹאשׁ עוֹד בֹּזֵק * וְעִכְ"ז שֶׁפִּיר יוֹכֵל לְהַסְבֵּרָה לְהִלָּח מִשִּׁיעוֹר פֶּרֶסָה וְיֹתֵר וְיֹחִי' אַחֲרֵי שֶׁשֶׁאֶף רֹחַ חַיִּים * וְשִׁפִּיר לְבִיעֵת רִי' יֵשׁ בֹּזֵה מִיעוֹט הַמִּזְוִי שִׁיחִיו בְּאוֹפֶן שֶׁלֵּא נִרְאֶה הַרְמַת רֹאשׁ וְעִכְ"ז שִׁפִּיר בְּאִמְתָּה הִרִים רֹאשׁ לְהִלָּח מִשִּׁיעוֹר רִים * וּבְמִשְׁחָלִים מִתְרַחֵק מִהֵר לְהִרְבּוֹ * וְעִכְ"ז שִׁכִּיחָה זֶה אֲחוּפֶן * וְכֵן

שֶׁמִּתְבָּרָה לְכַאֲוֶרֶס שִׁיכֵל לְהַסְבֵּרָה בְּחֹךְ שִׁיעוֹר יִצְחָק הַנֶּפֶשׁ וַיֵּשׁ הַחֶשֶׁשׁ שִׁיחָה שֶׁ :

(לח) אֲמַנִּים מֵאֲחִתִּי בְּקוֹנְטֵרֶס עֲגוּמוֹת סִימֵן רִל"ה בְּהַסְבֵּרָה לְחֶלֶק ג' מִהַמְצִיג'ט ס' ק"ט (דף ק"ג) וּמְבֹאֲרָה שֶׁ שֶׁהַמַּעֲשֶׂה הִי שֶׁ שֶׁנִּתְרַפֶּה הַסְפִּינָה בְּלִילָה וְכַתֵּב שֶׁ דִּיִּלָּח הַחֶשֶׁשׁ מֵאִיסוּר חֲלֵי דְּאוֹרִייתָא :

עוֹד יַעֲוִיין בְּתַשְׁבוּבָה מִהֵר"ס חֲלֶשְׁקָה שֶׁאֵלֶּה כִּי' וּמְבֹאֲרָה שֶׁ שֶׁנִּתְרַפֶּה הַסְפִּינָה בְּסוּמָךְ לְהִיבְבֶּה * וְנִמְשָׁךְ שֶׁ הַכֵּל בְּדַעַתוֹ כְּדַעַת הַרְבֵּב"ח וְהַרְמַצִין וְהַרְבִּיבִים דְּבִלָּח שֶׁהוּא הַעֲדִים שִׁיעוֹר יִצְחָק הַנֶּפֶשׁ הוּא בְּשִׁפְק מַה"ת * וְכַתֵּב בְּהַכֵּל מִחֲמַת שֶׁהֲעִידוּ הַעֲדִים רַק עַל שְׂבִירָה הַסְפִּינָה וְלֹא עַל הַעֲבִיעָה וְשֶׁהוּא עַד שִׁיעוֹר יִצְחָק הַנֶּפֶשׁ * וְגַם שֶׁהִי אִזוּ בְּלִילָה בְּסוּף הַחֹדֶשׁ שֶׁלֵּא הִי כֻּלָּ אוֹר הַלְבָנָה עַד כֵּלָּה רִאשִׁי אִיזָה אֲחִינוּ וְעִכְ"ז אֵין לֵה הִיחֵר אֶף לַעֲנִין דְּאוֹרִייתָא הִיא בְּחֹקֶה הַאִיסוּר יַעֲוִיין בֹּזֵ * וּמוֹכַח דְּדַעַתוֹ שֶׁהוּא אֵם הִי' אוֹר הַלְבָנָה וְהִי' הַעֲדִים מַעֲדִים שֶׁשָּׂחָה שִׁיעוֹר יִצְחָק הַנֶּפֶשׁ וְלֹא עֲלֵה שֶׁשִּׁפִּיר אֵם גִּשְׁחָה לֹא תִּחְלִי :

(לט) וְאַחֲרֵי שְׂרָאִיתִי שְׂדַעַת הַמְצִיג'ט וּמִהֵר"מ חֲלֶשְׁקָה שֶׁאֶף בְּלִילָה לְאוֹר הַלְבָנָה מַעֲדִין בְּמִשְׁחָלִים * שְׂמוֹתָרַח בְּדִיעִבָד אֲחִירָתִי אֲעִשֶׂה סְמוּכִין בְּרִאשִׁית הַאֲשִׁרִיתוֹת לְמִישׁוֹט דַּעַתִּי כִי הַדְּבַר הַזֶּה הִי' לִרְךְ אֲלֵי חֲלֹמֶד וְהוּא רְבוּחָה גְדוֹלָה שֶׁחֲטוּיל רִאשִׁית הַלְבָנָה לַעֲנִין עֲדוֹת זֶה וְקִלְרָה דַּעַתִּי לְמִלּוֹל לֹזֵה רִאשִׁית מוֹכִיחוֹת * וְחִסִּיעַ לֹזֵה כְּפִי בִידִי יֵד כְּהֵה מִנְעָה * וְהוּא * א' דְּבִיעִמּוֹת (קכ"א ע"א) * בְּדִירִיתָא אִיחָתָה וְחִכְ"א מִים שִׁים לָהֶם סוּף אֲשִׁתּוֹ מוֹתֶרָה * וְשֶׁאֵין לָהֶם סוּף אֲשִׁתּוֹ אֲסוּרָה * וְשֶׁם וְלֹא הִיא לֹא שֶׁהִיא חֲשִׁיג דְּעִלְמָה וְל"ס לִירְבָּה מִרְבֵּן דִּיעִבָד אֵין לְכַתְחִילָה לֹא * וְכֵן (ש"ס ע"ב) ש"מ הֵא דְּאֲחֹמֶד רִבֵּן מִשְׁחָלִים אֲשִׁתּוֹ אֲסוּרָה הִנֵּם לְכַתְחִילָה אֲבָל אִי נִסִּיב לֹא מַפְקִינָן מִינִי * וְכֻלָּ זֶה הַתּוֹסֵס הַדְּבָרִים וּמִשְׁמַע דְּבוֹס הָאוֹפֶן אֲשֶׁר בְּמִים שִׁים לָהֶם סוּף מוֹתֶרָה אֶף לְכַתְחִילָה וּבְמִשְׁחָלִים אֲסוּרָה לְכַתְחִילָה לְלֹד וְכִדְעִיבָד מוֹתֶרָה * וְכִמוּ דְּבִמִּים שִׁילִים עִכְ"ז דְּאֵין חִילּוּק בֹּזֵה בֵּין בְּיוֹם וּבֵין בְּלִילָה כִּאֲשֶׁר הוֹכַחְנוּ לַעֲלִי (אוֹת ל"ו) כִּיּוֹן שֶׁרֹאשׁ ד' רֹחוֹת הַמִּים וְשֶׁלֵּא עֲלֵה מוֹתֶרָה אֶף לְכַתְחִילָה * כִּמוּ כֵן בְּמִשְׁחָלִים ג"כ מוֹתֶרָה עִכְ"פ' בְּדִיעִבָד :

ב לְפִי שִׁיעַת הַרְבֵּב"ח וְהַרְמַצִין וְהַרְבִּיבִים דְּבִמִּים שֶׁאֵין לָהֶם סוּף חֲלֵי לֹא תִּחְלִי הוּא רַק כְּשֶׁהֲעִידוּ בְּפִירוֹם כְּשֶׁשָּׂחָה הַעֲדִים שִׁיעוֹר יִצְחָק הַנֶּפֶשׁ * קֶשֶׁה עוֹבָד דְּהִלָּל בְּהָא דְּהִסָּא דְּאֲנִסְבָּא דְּבִיחָהוּ מִדְּבִירִי דְּרִיג' וְמוֹהֵא אֲמַר הַגַּמ' דְּש"מ דְּבִמִּים שֶׁאֵין לָהֶם סוּף אִי נִסִּיב לֹא מַפְקִינָן מִינִי * הֵנֶה הַעוֹבֵד כְּכִבִּים לֹא אֲמַר רַק סִתְמָא מֵאֵן אִיכָא בִּיה חֶסֶד עוֹבֵד חֶסֶד * וְלֹא הֲעִיד שֶׁשָּׂחָה כו' וְהִיא קוֹשִׁי' חֹקֶה מְאֹד * וּבְסִפֵּר מִרְחוֹת הַלְבָנָה ס"ק קל"ד * מְבֹאֵל לֹזֵה הַקוֹשִׁיָּה בְּשֶׁם מִהֲרִיב"ל * וְחִירֵךְ דְּהַס"ס נִקְיֵעַ לְשׁוֹן קִלְיָא וְנִקְיֵעַ * וְהַסְבִּירוֹן הַזֶּה הוּא תַּמּוֹס כִי אֵין יִקְלָרָה הַגַּמ' בְּמֵה שֶׁהוּא עִיקְרִי וְחִתְּאִי לַעֲנִין הַדִּין שֶׁאֲמַר הַגַּמ' בֹּזֵה * וְקִיּוּרִים כִּאֲלֵל לֹא יִקְוֵבֵל עַל הַלֵּב כֻּלָּ * וְלֹא נִשְׁמַע וְלֹא נִרְאֶה בֹּזֵה הָאוֹפֶן * וְעִכְ"ז אֲמַרְוּ חֲכָמִים הַזֶּהוּ בְּדִבְרֵיכֶם :

וְעִכְ"ז לְחִירֵךְ מִהֲרִיב"ל * דְּהַגַּמ' סִמְכָה שֶׁנִּבֵּן מִמֵּה שֶׁאֲמַר הַגַּמ' ש"מ הֵא דְּאֲמַרְוּ רִבֵּן מִים שֶׁאֵין לָהֶם סוּף אֲשִׁתּוֹ אֲסוּרָה הִנֵּם לְכַתְחִילָה כו' * דְּהוּא בְּאוֹפֶן דְּמִירִי רִבֵּן בְּמֵה שֶׁאֲמַרְוּ כו' * וְמֵה שֶׁנִּדַּע הָאוֹפֶן שֶׁרִבֵּן מִירִי בְּשִׁחָה כו' הוּא תַּמּוֹס דְּאֲמַרְוּ מִים שִׁים לָהֶם סוּף אֲשִׁתּוֹ מוֹתֶרָה מִים שֶׁאֵין לָהֶם סוּף אֲשִׁתּוֹ אֲסוּרָה * וּבְמִים שִׁים לָהֶם סוּף דְּאֲשִׁתּוֹ מוֹתֶרָה הוּא כְּשֶׁהֲעִידוּ שֶׁשָּׂחָה עַד שִׁיעוֹר יִצְחָק הַנֶּפֶשׁ * וְכִזֵּה הָאוֹפֶן עֲלָמוֹ בְּמִים שֶׁאֵין לָהֶם סוּף אֲשִׁתּוֹ אֲסוּרָה וְהוּא רַק לְכַתְחִילָה * וְכִדְעִיבָד דִּינוּ כִמוּ בְּמִים שִׁים לָהֶם סוּף * וְאַחֲרֵי שֶׁעִכְ"ז עַל זֶה הַסְמִיכוֹת סִמְכָה הַגַּמ' בְּמֵה שֶׁקִּילָרָה וְלֹא בִּירְחָה חֲנִלִי עִקְרִי חֲלֵי לֹא נִכְלֵל לְחֶלֶק בֹּזֵה בְּמִים שֶׁאֵין לָהֶם סוּף לַעֲנִין דִּיעִבָד מִמֵּה שֶׁהוּא בְּמִים שִׁים לָהֶם סוּף לַעֲנִין לְכַתְחִילָה

והסברה בענין הסשטס ותנאי הוא אז לא לחס האריך רש"י בזה להסביר לנו כדעתו הברורה. ולכן נאמר דלא יוכל להיות נמלט אם לא פירס ראש בכל פרק ופרק כו'. והוא רק מחמת שהשטס הוא בחלק עליונותו של המים קרוב למעלה בחוף הגלים העליונים. והמה הם הפועלים בעיוז כח המורד לבלי ישקע למטה כעצמותו מושכו יותר למטה מלמעלה. וכל מה שחריפותא דנשרא יותר חזק יקחו ויריתו מלמטה אל תוך חלק עליונותו ואף שגם הטבע מתגבר להיות נשקע אל למטה. אבל גם כח חריפותא דנשרא והגלים המשפילים מרימים לו שיטע על פניהם. ומלך זה ה' שט ממש למעלה על פניהם. אבל הטבע מושכו למטה ולכן שקוע הוא הכל במים ומחמת שהוא בנבסותם יכול להרים ראש. ויש מיעוט הנמלטים ומוכרח לומר כך. שאל"כ אף במים שיש להם סוף. הגם אך לו אם שולט הרא' בד' רוחות המים מותרת אף לנחילה. וביום הגם שליטת העין בדבר ידוע הוא דבר. והרוחות מהמים המה ידועים. ושולט י"ו מילין כמו שסוכיה כח"ר מהא דנבורות. וא"כ למד לא נחוש שעלה ברחוק ולא נראה כי הוא אינו ידוע ורק בשיעור פרסה מבורר על דבר הנעלם והאבוד. אבל ע"כ שסטעס שבטעם ששולט הראיה מד' רוחות הגלים לא גדולים כ"כ ואין בהם כח להרים הכל למעלה בחלק העליון שיה' יכול להרים ראש בכל פרק ופרק. וזהו שחשב רב שילא כמו כן באגמא דסמקי. ושזב דבר שבהם שפיר איכא גלים המשפילים שיטע על פניהם וכו' בחלק העליון. משא"כ במים שיש להם סוף אין כח בגלים להרימו ולא יוכל להרים ראש. ושיוכל ברחוק מקום באופן ההוא. וזהו שדקדק רש"י לבאר סברת רב שילא. כהא דסבר שאין דומה למים שאין להם סוף ששט על פניהם למרחוק. והוא מבואר מדוקדק מאוד בדברי רש"י שיעלה דבריו בזה לביאור הענין:

וזה לא קשה על הג' אף הוא מדוקדק כ"כ איכות הגלים שבשיעור שיוכל לראות המים מד' רוחותיו אין בהם כח להרים שינשא הטפל. וביותר משיעור ההוא שזב יש גלים המשפילים. אבל כל מידת חכמים כך הוא. ויען כי אחרי שאין רוחא העין מד' רוחותיו שזב אין לזה שיעור וכאשר הוא שט גדול ביותר ודבר המים יש גלים יותר גדולים ויש בזה מיעוט מלוי הניגול וע"כ שזב לא חלקו ואף אם הניגול לא מלוי כ"כ. והוא פשוט אין להאריך בזה: אמר המלה"ד. מחמת קולר היריעה קלרתי בכמה ענינים מואת המערכה:

וכן באגמא דסמקי שהוא מקום נרחב עד שאין שולט העין כל רוחותיו ואיכא גלים המשפילים ברוח הסוער וע"כ אין שולט עין הרוחא לענין הרמת ראש אבל בלא הרמת ראש לא יח' אף בשיעורא שיתרחק במקום חריפותא דנשרא להלאה משיעור שליטת עין בלילה לאור הלבנה. כי אחרי שלא יעבור חיל להיות בלי נשימה בהכרח יגיע המים לגרונם ויחנק וכאשר כתוב בשם מהרי"ט מהוכחה דחנק הוא קילה ממיתה סייף. וא"כ מאוד קלה שיעור יליחא נפש כשלא ירים ראש כלל. ומה גם אחרי הגלגול במים שמחבלבל דעתו לעבור בחזק נשמת רוח מפה ומחוטם. ולכן שפיר כשלא עלה בחוף שיעור שליטת עין בלילה הוי ג"כ רוצם למיתה. והטעם כי כל זה האופן פירס ראש כרגע שישג בכל עת הצורך לו נשימה חדשה הוא רק מיעוטא. ורובא לא יגיעם זה האופן כי רק האופן בהשטת הוא שט באופן שראשו הוא למעלה. אבל לולי זה הגם טבע האדם החי לשקוע למטה. וכשורא לא טבע. וגברא נענע ונשקע וע"כ שכן הוא מהטבע. ולכן זה הנפל במשאל"ם וירד למטה ולא נראה למעלה וודאי שנשאר על הטבע שנבאר נשקע ואף אם המים נכח הורדחם והגלים המורדים מגלגלים להנפל בהם וירד במורד אבל עכ"ז שיקר קביעותא הוא כהטבע להיות שקוע בחוכיות המים ולכן הרמת ראש למעלה המים ולשאוף רוח חיים במהירות הוא רק על דרך המיעוט:

(מג) ובו יבואר לנכון מדוקדק הטיב שינוי לשונות שברש"י שבדף קט"ז בסופו כחז וז"ל ואעפ"י שיש עדים כשרים טבע שמא נף מחמת המים וילא ובדף קכ"א ע"א בד"ה אגמי דסמקי כחז וז"ל. ואינם מים חיים במים שיש להם סוף דמו שאינו יכול לשוב על פניהם למרחוק. ומחקשה בזה הג"ה ליישב הסתירה ובח"ר ביאר שמה שכתב על פניהם הוא רק מה שמוכיל על ידם קרא רש"י לזה על פניהם. ומדמה בזה להוכחה הב"ח מדקדוק רש"י שבדף קכ"א ע"א כמו שהאריך בדבריו בלוח (ד) ולע"כ אין לדחות לדקדוק הב"ח ברש"י מכל וכל כי דברי רש"י בכללו הוא כמותר כי מבואר זה בהגמ' עלמו שאמר רב שילא איכא כברי כיון דקוין וקיימו במים שיל"ם דמי ולא היא כיון דאיכא גלי אימר גלי אשפלו הרי דמפולס הביאור בדברי הגמ' עלמו שבהמת אמרינן דגלי אשפיל וע"כ הוי במים שאין להם סוף. שאשפילו למרחוק. ומעיקרא חשב שמקוין וקיימי ולא יושפל ובמקומו הוא. והוי במים שיש להם סוף. ואין שום חופלת בביאור רש"י ובאריכותי. אבל אם נאמר שמה שכתב רש"י על פניהם הוא ביאור

אמר יהודא בן הנאון המחבר ז"ל המביא לביה"ד אם כי מרדות הרבות לא נתנוני אף בהשקפה להעביר עיני בחידושי תורתו של מר אבא הנאון ז"ל כי מרדות הזמן השתרגו עליו על צווארי וגם כי שיחת הילדים תלו בי. וגם כי זכיתי עד היום לברך על המונמר הדפסת כתבי קודש של מר א"א הנאון ז"ל רב תלאות על גבי תלאות עברו עלי עד שאין ראוי לצאת בהם ורבו מלספור כידוע לכל עד כי יחוס ה' וירחם עלי בתושאב"י. אבן כאמר זאת מוכן לכל מבין כאשר כשרון הענין הלו ידרוש כי ראוי ונכון שאבא גם אנכי באיזו גרעם סח"ת לפי קט שכלי אשר חנני ה' באיזו מקומן. והוא

השלחין במועד ובשביעית ותיקן שם רבא אבות אשר רחמנא תולדות לא אשר רחמנא עד מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא ויעויין עוד שם גבי פלוגתא דר"י ור"א גבי החורש בשביעית עד מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא ועיין ברמב"ם פ"א מה' שמיטה הל' ב' וג' שפסק כרבא דתולדות לא חסור מן החורה כ"א שנים וא"כ דברי החסו' ל"ע שמדמין שם מלאכת שביעית למלאכת שבת:

(ב) בהראש פרק אלו ערופות סו' ל"ו פסק דנקרום של מוח לא חיישינן לריסוק אברים ואין לר"ך בדוקה

(א) במס' גיעין (דף מ"ד ע"ב) בתוס' ד"ה שדה שנתקוולס בשביעית פירש ר"ח קולין התלושין בה אבל מחוברין הן אסורים מדאורייתא דלמרינן בשבת (ד' ק"ג) התולש עולשין והמורד זרדין אם ליפות את הקרקע כל שהוא ואע"פ דפטר הסם בארעא דחבר' הכא ליכא לאוקמי בהכי דגבי שביעית לא צעינן מלאכת מחשבת ע"כ. ולי הלמיר דבריהם הקדושים תמוהין מגמ' מפורשה במס' מע"ק (ד' ב' וג') גבי פלוגתא דרבא ור"י הסומכס והמשקס מים לזרעים בשבת משום מאי מתרינן בו כו' דאויב שם ממחגי' משקין בית

שורת עמודי איש חלק א

מבואר בחוס' חולין (ד' ל"ג) ובר"ן שם פ' השוחט ופ' גס"ג דבחוקת כוונת בשר מבית"ש לר"ך מליחה מדינה לל"י ואף בדיעבד אסור אם לא מלחו וכן נפסק להלכה ביו"ד סי' ס"ז סע"ג ברמ"א ויעוין בש"ך שם סק"ח שביאר זאת יותר וז"ל אין מקום לקושיות כי לת"ק לר"ך שבות מליחה ול"י ולר"ע ח"ל שיעור כ"א למליחה בלבד ואף לפי הס"א של הגמ' שם ממקום שטובחת אכילה דהיינו בני מעיה גם כן אין מקום לקושיות הלא מבואר בחולין (דף ק"ג) מימרא דרב משרשיא דאין מהזיקין דם בבני מעיים וכן נפסק ביו"ד סי' ע"ה הלא בזה בודאי גם הרמב"ם יורה שאלין לר"ך מליחה באומלל :

(ד) **ביו"ד** סי' רס"ה בש"ך ס"ק י"ב דתמה על המחבר מנ"ל שיהא אסור בכל חטטה בשר להריח בבשרים כי דוקא במ"ש שחוקן ברכת הבשרים להענוג להשיב נפשו אסור בת"כ ובמ"ש באו"ח סי' תקנ"ז חלל שיהא אסור בכל ת"כ להריח בבשרים זה לא שמענו . וכן נראה שהסכים עמו הגר"א ז"ל ס"ק כ"ו וכן המג"א באו"ח סי' תקנ"ז הסכים להש"ך ודלא כהש"ע . ולפענ"ד נראה כהש"ע כי הלא בדייתתא מפורשת היא במס' מע"ק (ד' כ"ז) דאין מביאין את המוגמר ואת הבשרים לבית האבל ועיין בר"ן שם כי האכל אסור בבשרים כי אין לו להענוג בתענוגים וכן נפסק שם בש"ע יו"ד סי' שט"ח סעיף ז' . ואמרין במס' חטיות (ד' ל') ת"ר כל מלוח הנוכח באכל נוכח בת"כ ובגמ' דברים עוד חמור יותר ת"כ מבאכל כאשר ביאר זאת המג"א בהלכות ת"כ כמו בתפילין שאסור בו כמו ביום ה' של אבילות מחמת אבילות דרבים ח"פ שהיא אבילות ישנה ומעשה עולה דברי הש"ע כהוגן ואין מקום לחמתהם כלל ומה שעמד הש"ך על לשון הש"ע שם שכל ומטעמא דאין מברכין על הבשרים במו"ש"ק וכו' דכתב דמשם אין ראיה כלל דהתם משום שגא הבשרים להענוג ולהשיב נפשו . ול"כ דכוונת הש"ע הוא דלא כמו שהבין הש"ך רק דלא נימא דאסור להריח בבשרים בע"כ כמו באכל מ"מ במילה דהקנו הגאונים להביא הדם ולהריח בו אפשר דמשום מלוח מותר בע"כ ואינו אסור רק להריח ריח של רשות וע"ז כתב דמ"מ אסור ומטעמא דאין מברכין על הבשרים במו"ש"ק שחל בו ע"כ ואף דהתם גמי מלוח וחייב איכא מדין המטהר ומ"מ ביטלו בע"כ וק"ו בהדמ של מילה שאינו חלל חקנת הגאונים בלבד דודאי אסור להריח בע"כ :

(ה) **במ"ז** חו"מ סי' רל"א במעשה שהביא שם בסעיף כ"ג יעו"ש עד כי לפי דבריו הוא שאלה בבעלים . אבל דבריו קשה לי הלא מבואר ברמ"א סימן שמ"ו סעיף י"ז דכל היכא שאין החפץ שלו לא מקרי שאלה בבעלים והע"ז שם בעלמו החזיק את דברי ברמ"א ושלא בדברי הסמ"ע שם יעו"ש וז"ע :

בדיקת מהראיה שהביא מגמ' שם ע"ש ודלא כהרמב"ם בפ"ע מה"ש שפסק שאף בקרום של מוח לר"ך בדיקת מריסוק אברים כאשר הביא הבעל לחם חמודות בזיון קט"ג . ולפענ"ד נראה להביא ראיה נכונה לדברי הרמב"ם ושלא בדברי הר"ש והוא מגמ' חולין (ד' נ"ה) אמר ר"נ בית הרחם אין בו משום ריסוקי אברים ח"ל רבא לר"נ תניא דמסייע לך תינוק בן יום אחד מעמא בזיבה וא"י ס"ד ים בו משום ריסוקי אברים ויקרי כאן מבשרו ולא מחמת אונסו ודחי שם הגמ' הב"ע שילא דרך דופן והביא שם עוד ראיה ודחי גם זה כגון שילא דרך דופן ואח"כ מביא ראיה מברכת ת"ש ושורין שחם נולד הוא ומתו עמו שזה מן המוכן וס"ה ס"כ שילא דרך דופן דרך דופן מי קדיש והא אמר ר"י מודה היה ר"ש לענין קדשים שאינו קדוש דברחם דוקא חלי רחמנא . ואם בדברי הר"ש ז"ל דבקרם של מוח אין בו משום ריסוקי אברים הא כיון דקוי"ל כיון שהוליא את ראשו ח"פ שהחזירו הרי זה כילוד לכל דבריו כדחתן במשנה חולין (ד' ס"ח) וכן נפסק ביו"ד סי' י"ד ובחושן משפט סי' רע"ז דאפילו רוב פרחו הרי הוא כילוד לכל דבריו וכאשר הובא בש"ך יו"ד שם כק"א וא"כ יכול להיות שהוליא את ראשו דרך רחם ובשר הוא קדוש בבכורה ובדאש אין בו משום ריסוק אברים והשאר נולד דרך דופן חלל ע"כ מוכח מדברי הגמ' בדברי הרמב"ם דאף בקרום של מוח ים בו משום ריסוקי אברים וא"כ שפיר מוכיח שם רבא מנכור דלא אפשר גבי בכור לדחויי שילא דרך דופן כי הלא אינו קדוש בבכורה לכל הפחות עד שהוליא ראשו דרך רחם . ואם בבית הרחם חיישין בו משום ריסוק אברים הרי הככור הוליא ראשו דרך ציה"ר ובקרם של מוח הא חיישין בו משום ריסוק אברים ולדעת הרמב"ם שפיר מוכח כנ"ל ודו"ק :

(ג) **בס'** שעה"מ פ"ו מה' מאכלות אסורות כל' י"ב מביא בשם שיטה מקובלת לחם' ביאה שהקשה לדעת הרמב"ם ז"ל שם דס"ל שאסור לאכול בשר באומלל כ"א ע"י מליחה והדחה ממחני' דביא (ד' כ"ה) דחתן החם בהמה מסוכנת לא ישחוט וא"כ ים שבות כיום לאכול כוונת ל"י ר"ע אומר אפי' כוונת חי מבית עביחתה כו' דמכאן מוכח דבשר באומלל לא בעי מליחה דאל"כ הרי כהנו הגאונים דשיעור מליחה כשיעור ל"י ומאי איכא בין שיעורא דת"ק לשיעורא דר"ע דהא ר"ע מיקל יותר מת"ק מדקאמר אפי' כו' יעו"ש עד כי לדבריו היא ראיה נכונה עד שיש לגמגם על דברי החוס' והר"ש חולין (דף י"ד) ד"ה וגם כן חבירא שהורכו להביא ממרחק לחם דבשר חי אין טעון מליחה דדם אברים שלא פירש מותר . ואמאי לא הוכיחו ממחני' דביא הכ"ל דמוכח בהדיא דבשר חי אין טעון מליחה . ולפענ"ד נראה דאין כאן קושיא כלל כי לפי מסקנת הגמ' בבב"א שם דבית עביחתה מתם הלא

אמר יהודא . הפעם אודה את ה' כי גבר חסדו עלי אשר נתן ליעף כח חכמי לברך על המוגמר על הדפסת ספרו של מר אבא הגאון וללה"ה כן יוכני ה' ללמוד וללמד ולהוציא שאר ב"ק של מר אבא הגאון ז"ל לאור עולם טוב וצלחה ולא ימוש התורה כפי ומפי זרעי וז"ו ע"ע אמן :